DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2026

Utgiftskapitler: 900–954, 2421, 2426, 2429, 2440, 2460, 2540

Inntektskapitler: 3900–3951, 5325, 5326, 5329, 5440, 5460, 5574, 5612, 5613, 5625, 5626, 5629, 5656 og 5685

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2026

Utgiftskapitler: 900–954, 2421, 2426, 2429, 2440, 2460, 2540

Inntektskapitler: 3900–3951, 5325, 5326, 5329, 5440, 5460, 5574, 5612, 5613, 5625, 5626, 5629, 5656 og 5685

Innhold

Del I **Innledende del** 9

1 **Regjeringens nærings-, fiskeri- og havpolitikk** 11
1.1 Utviklingen i norsk økonomi 12
1.2 Hovedutfordringer 12

2 **Nærings- og fiskeridepartementets hovedsatsinger** 14
2.1 Økt konkurransekraft i næringslivet 14
2.2 Åpen, regelbasert og bærekraftig handel 15
2.3 Bærekraftig havforvaltning og mat fra havet 16
2.4 En effektiv, sikker, klima- og miljøvennlig sjøfart og maritim næring 18
2.5 Styrket forsvarsevne, motstandsdyktighet og beredskap 20
2.6 Nukleær opprydding 21
2.7 Videreutvikling av norsk romvirksomhet 22
2.8 Mangfold og likestilling i næringslivet 23

3 **Hovedtrekkene i budsjettforslaget** 24
3.1 Oversikt over forslag til utgiftsbevilgninger 26
3.2 Oversikt over forslag til inntektsbevilgninger 29
3.3 Fordeling av statsrådenes konstitusjonelle ansvar 32
3.4 Oversikt over bestillings- og tilsagnsfullmakter 34
3.5 Oversikt over garanti- og garantiliknende ordninger 36
3.6 Bruk av stikkordet «kan overføres» 38
3.7 Tilskuddsforvaltning 40

4 **Oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak** 41
4.1 Stortingssesjon 2024–2025 44
4.2 Stortingssesjon 2023–2024 53
4.3 Stortingssesjon 2022–2023 61
4.4 Stortingssesjon 2021–2022 64
4.5 Stortingssesjon 2020–2021 66
4.6 Stortingssesjon 2019–2020 68

Del II **Budsjettforslag** 69

5 **Nærmere omtale av budsjettforslagene** 71

Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål 71

Programkategori 17.10 Forvaltning og rammebetingelser 71
Kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet 96
Kap. 3900 Nærings- og fiskeridepartementet 107
Kap. 901 Havbunns- og kystkartlegging 108
Kap. 902 Justervesenet 108
Kap. 3902 Justervesenet 111
Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet 111
Kap. 903 Norsk akkreditering 112
Kap. 3903 Norsk akkreditering 113
Kap. 904 Brønnøysundregistrene 113
Kap. 3904 Brønnøysundregistrene 119
Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse 120
Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse 123
Kap. 906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard 123
Kap. 3906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard 126
Kap. 907 Norsk nukleær dekommisjonering 127
Kap. 3907 Norsk nukleær dekommisjonering 129
Kap. 908 Institutt for energiteknikk 130
Kap. 5626 Renter av lån til Institutt for energiteknikk 131
Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk 132
Kap. 3909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk 133
Kap. 910 Sjøfartsdirektoratet 134
Kap. 3910 Sjøfartsdirektoratet 137
Kap. 911 Konkurransetilsynet 138
Kap. 3911 Konkurransetilsynet 141
Kap. 912 Klagenemndssekretariatet 142
Kap. 3912 Klagenemndssekretariatet 143
Kap. 913 Dagligvaretilsynet 144

Kap. 915 Regelrådet 145
Kap. 916 Kystverket 147
Kap. 3916 Kystverket 153
Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet 153
Kap. 917 Fiskeridirektoratet 154
Kap. 3917 Fiskeridirektoratet 157
Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet 158
Kap. 919 Diverse fiskeriformål 159

Programkategori 17.20 Forskning og innovasjon 163
Kap. 920 Norges forskningsråd 176
Kap. 922 Romvirksomhet 186
Kap. 923 Havforskningsinstituttet 194
Kap. 3923 Havforskningsinstituttet 198
Kap. 924 Internasjonale samarbeidsprogrammer 198
Kap. 926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy 203
Kap. 3926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy 203
Kap. 928 Annen marin forskning og utvikling 204
Kap. 930 Design og arkitektur Norge 208
Kap. 935 Patentstyret 209
Kap. 3935 Patentstyret 212
Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet 213
Kap. 936 Klagenemnda for industrielle rettigheter 213
Kap. 3936 Klagenemnda for industrielle rettigheter 214
Kap. 2421 Innovasjon Norge 215
Kap. 5325 Innovasjon Norge 231
Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge 232
Kap. 2426 Siva SF 233
Kap. 5326 Siva SF 237
Kap. 5613 Renter fra Siva SF 238

Programkategori 17.30 Handel og markedsadgang 239
Kap. 940 Internasjonaliseringstiltak 244
Kap. 3940 Internasjonaliseringstiltak 245
Kap. 2429 Eksportkredittordningen 245
Kap. 5329 Eksportkredittordningen 246
Kap. 5629 Renter fra eksportkredittordningen 246
Kap. 2460 Eksportfinansiering Norge 247
Kap. 5460 Eksportfinansiering Norge 252
Kap. 5614 Renter under Eksportfinansiering Norge 253

Programkategori 17.40 Statlig eierskap 254
Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap 259
Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap 259
Kap. 951 Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS 260
Kap. 3951 Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS 265
Kap. 5612 Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS 266
Kap. 952 Investinor AS 266
Kap. 3952 Investinor AS 269
Kap. 5628 Renter fra Investinor AS 269
Kap. 953 Nysnø Klimainvesteringer AS 269
Kap. 954 Petoro AS 270
Kap. 3955 Equinor ASA 272
Kap. 2440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten 272
Kap. 5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten 272
Kap. 5656 Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning 278
Kap. 5685 Aksjer i Equinor ASA 279

Programområde 33 281

Programkategori 33.40 Arbeidsliv 281
Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn 281

Del III Andre saker 283

6 Samfunnssikkerhet og beredskap 285

7 Omtale av klima- og miljøpolitikk 288

8 Oppfølging av FNs bærekraftsmål 301

9 Likestilling, inkludering og mangfold 310

10 Tilskuddsordninger og enkeltstående tilskudd 318

11 Lederes ansettelsesvilkår i virksomheter heleid av staten der eierskapet forvaltes av Nærings- og fiskeridepartementet 319

12 **Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Direktoratet for romvirksomhet** 321

Forslag 327

Vedlegg

1 Omtale av medlemskap i internasjonale organisasjoner 346

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2026

Utgiftskapitler: 900–954, 2421, 2426, 2429, 2440, 2460, 2540

Inntektskapitler: 3900–3951, 5325, 5326, 5329, 5440, 5460, 5574, 5612, 5613, 5625, 5626, 5629, 5656 og 5685

Tilråding fra Nærings- og fiskeridepartementet 26. september 2025, godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)

Del I
Innledende del

1 Regjeringens nærings-, fiskeri- og havpolitikk

Norsk næringsliv står overfor en mer krevende geopolitisk situasjon enn på lenge. Det er krig i Europa, og en rekke andre konflikter i verden står i veien for dialog og handelsrelasjoner. Vi har også ganske nylig lagt bak oss en global pandemi som forstyrret de globale verdikjedene og skapte betydelig pris- og kostnadsvekst, effekter som fortsatt preger samfunnet og næringslivet.

Handel med resten av verden har gjort Norge til et rikt land, men et land som baserer seg på handel, er sårbart for endringer internasjonalt. Globale sjokk, som endret tilgang til markeder eller store endringer i råvarepriser, vil raskt kunne slå inn i norsk økonomi. Norge som samfunn tjener på god markedsadgang og nedbygging av handelshindre. Nå ser vi eksempler på det motsatte.

Sårbarheten i verdikjeder blir mer synlig når verden deles opp. Den geopolitiske og -økonomiske uroen påvirker norske virksomheters markedsutsikter og økonomiske beslutninger. Både vi som samfunn og norsk næringsliv har behov for en større grad av økonomisk sikkerhet. Det stiller nye krav til myndigheter og til beslutningstakere i bedriftene.

Vi har også mer langsiktige utfordringer, som å omstille Norge til et lavutslippssamfunn. Aktiviteten og forbruket vårt skal tilpasses rammene som følger av en bærekraftig forvaltning av norske og globale ressurser. Vi har forpliktet oss til å redusere klimagassutslippene og til å bevare naturen. Rammene som nødvendigvis følger av disse målene, innebærer omstillingskostnader for næringslivet, samtidig som det gir rom for nye forretningsområder og løsninger.

En ressurs det ser ut til å bli knapphet på framover, er arbeidskraft. Det vil bli færre sysselsatte per pensjonist, samtidig som behovet for arbeidskraft øker både i offentlig og privat sektor. Norske bedrifter vil trenge mer kvalifisert arbeidskraft på områder der det allerede i dag er knapphet.

Alle disse forholdene understreker et vesentlig poeng: Det er viktig å ha en god konkurranseevne i utgangspunktet, men det er enda viktigere å ha en god omstillingsevne. Virksomheter vil ha et kontinuerlig behov for omstilling i møte med skiftende etterspørsel, skiftende tilgang til arbeidskraft og kapital, endrede konkurransevilkår, teknologisk framgang og andre endringer i rammevilkårene.

Regjeringen har satt fire mål for næringspolitikken som skal ligge til grunn for utformingen av virkemidler og tiltak:

- få flere i jobb
- skape aktivitet i hele landet og styrke investeringer i fastlandsøkonomien
- øke eksporten utenom olje og gass med 50 pst. innen 2030
- omstille den norske økonomien til lavutslippssamfunnet

Det overordnede målet for næringspolitikken er størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi innenfor bærekraftige rammer. Dette innebærer at all næringsvirksomhet må være sosial, miljømessig og økonomisk bærekraftig. Det betyr at næringspolitikken skal legge til rette for lønnsom næringsutvikling som utnytter nye muligheter og samtidig møter samfunnets utfordringer. Det forutsetter en effektiv og bærekraftig forvaltning av ressursene våre, slik at de brukes der de gir størst verdiskaping og bidrar til å skape arbeidsplasser.

Næringspolitikken skal legge til rette for nødvendig omstilling og for at lønnsomme virksomheter kan vokse. Verdiskapingen i næringslivet øker hvis arbeidskraft og kapital flytter til de virksomhetene hvor ressursene kaster mest av seg. Tilsvarende omstilling skjer også når ulønnsomme virksomheter legges ned og andre mer lønnsomme virksomheter vokser fram.

Grovt sett kan næringspolitikken deles inn i to hovedområder: politikk som har til hensikt å påvirke næringslivets vilkår, og politikk med andre formål, men som påvirker næringslivet. Eksempler på førstnevnte er det som typisk forbindes med næringspolitikk. Det er blant annet konkurransepolitikken, handelspolitikken, forvaltning av det offentlige eierskapet og virkemidler for forskning og innovasjon i næringslivet. Det er imidlertid også andre politikkområder som ikke typisk forbindes med næringspolitikk, men som i høyeste grad påvirker næringslivet og

næringsstrukturer, for eksempel skattepolitikk, klima- og miljøpolitikk, transportpolitikk og arbeidslivspolitikk.

Vi har en sammensatt næringsstruktur i Norge. De ulike næringene står overfor ulike utfordringer som kan kreve ulik virkemiddelbruk. For eksempel er det viktig at vi ivaretar en bærekraftig forvaltning av våre felles naturressurser, slik som fiske og havbruk, slik at også framtidige generasjoner kan få glede av disse ressursene. Det er også tilfeller der markedet i seg selv ikke gir den ønskede løsningen, og det dermed er behov for særskilt politikk. En næring kan for eksempel ha betydning for bosetting i distriktene eller ha betydning for verdiskapingen i andre næringer, slik som med landbruk eller forskning og innovasjon.

Nærings- og fiskeridepartementet vurderer all næringspolitikk i lys av målet om størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi. Det innebærer ansvaret for å føre en framtidsrettet nærings-, fiskeri- og havpolitikk med et bredt og langsiktig blikk på hva som er nødvendig for å legge til rette for størst mulig samlet verdiskaping. Politikken skal støtte opp om et høyest mulig nivå på velferd og verdiskaping både for nåværende og framtidige generasjoner. Departementet skal tilrettelegge for et sterkt norsk næringsliv og en bærekraftig forvaltning av viktige naturressurser.

1.1 Utviklingen i norsk økonomi

Veksten i norsk økonomi har tatt seg opp i 2025. Dette til tross for internasjonal uro. Det er lav ledighet og utsikter til reallønnsvekst i år, som i fjor. Prisveksten har kommet ned fra de høye nivåene i 2022 og 2023, men er fortsatt over inflasjonsmålet.

Næringsinvesteringene hadde en svak nedgang i fjor og er nå nær et normalt nivå, målt som andel av verdiskapingen, etter å ha avtatt jevnt fra toppen i 2019. Samtidig har svakere kronekurs bidratt til god lønnsomhet i de eksportrettede næringene de siste årene. Økonomien går totalt sett godt, men med enkelte næringsvise forskjeller. Noen næringer, som bygge- og anleggsnæringen, opplever lav aktivitet, mens andre næringer, som varehandelen og frontfaget, har hatt oppgang. God lønnsomhet i frontfaget og lav arbeidsledighet har vært medvirkende årsaker til høy lønnsvekst.

Det er utsikter til at den økonomiske veksten vil ta seg opp sammenlignet med veksten de to siste årene. Innenlandske faktorer som vekst i husholdningenes konsum, offentlig etterspørsel og fastlandsinvesteringer ventes å bidra til å trekke veksten opp framover. Drivkreftene bak veksten i husholdningenes etterspørsel er blant annet at det ventes fortsatt lav arbeidsledighet og videre sysselsettingsvekst. Samtidig trekker svakere vekstutsikter hos våre handelspartnere vekstutsiktene i norsk økonomi noe ned. De fleste bedrifter oppgir at internasjonale handelsbarrierer gir økt usikkerhet, men det er få som forventer at det vil føre til lavere vekst på kort sikt.

1.2 Hovedutfordringer

Sterkere rivalisering mellom stormaktene, spenninger i det transatlantiske forholdet og raske endringer i globale forhold har gjort verden mer uforutsigbar. Norges sikkerhetspolitiske situasjon har blitt mer alvorlig, og det preger også næringspolitikken.

Som en liten, åpen økonomi er Norge prisgitt det regelbaserte multilaterale handelssystemet som har tjent oss godt. Vi må forholde oss til at det er internasjonale utviklingstrekk som utfordrer dette systemet, blant annet utvidet bruk av statsstøtte, samt brå og uforutsigbare endringer i tollsatser og andre proteksjonistiske tiltak. Regjeringen jobber aktivt og koordinert opp mot våre handelspartnere for å forsvare det regelbaserte handelssystemet, bygge ned handelsbarrierer og jobbe for tilgang til viktige markeder.

Regjeringen er opptatt av å ha en trygg styring. En ny sikkerhetspolitisk situasjon krever at vi bruker mer av samfunnets ressurser på forsvar og beredskap i årene framover. Når en sektor bygges opp, betyr det at de samme ressursene nødvendigvis ikke kan brukes et annet sted samtidig. Når det blir et økt press på våre knappe ressurser, er det sentralt for regjeringen at ressursene tilflyter sektorer som er forenlig med våre nasjonale interesser og som svarer til våre felles utfordringer.

Regjeringen la i fjor fram Perspektivmeldingen. Den viser at det kommer til å bli et stort behov for arbeidskraft også framover. Vi må legge til rette for at flere kommer i jobb. Det gjelder de som står helt utenfor arbeidslivet, de som har høyere kapasitet enn de får brukt og de som kan og vil jobbe lenger enn de har anledning til i dag. Utenforskap er sårt for den det gjelder, og for samfunnet sløsing med viktige ressurser. Regjeringen vil legge til rette for å inkludere flere og skape trygge rammer i arbeidslivet.

Det er viktig å huske på at selv om andre hensyn har fått økt oppmerksomhet, står vi fortsatt midt oppe i en av våre største utfordringer i moderne tid. Vi skal omstille oss til lavutslippssamfunnet. Vi er allerede godt i gang, og det er mange som har gjort en betydelig innsats for å kutte sine utslipp. Dette arbeidet må fortsette uavbrutt. Uten en kraftfull og helhetlig politikk for å kutte utslipp og samtidig legge til rette for en lønnsom næringsutvikling, vil vi ikke nå våre klimaforpliktelser. Nærings-, fiskeri- og havpolitikken må bidra til at omstillingen kan skje raskere framover.

Samtidig er det viktig at eksisterende arbeidsplasser og virksomheter kan omstille seg i tråd med kravene som vil stilles i et lavutslippssamfunn. Noen næringer, som fiskeri og sjømatindustri, er prisgitt et varierende ressursgrunnlag. Her må virksomhetene i tillegg ha evne til å omstille og tilpasse seg i tider med fallende fiskekvoter. Vi skal også ta vare på kompetansen som finnes i norsk arbeidsliv og i norske virksomheter. Derfor må alle næringspolitiske virkemidler dra i samme retning og fremme bærekraft i alle næringer.

2 Nærings- og fiskeridepartementets hovedsatsinger

Det overordnede målet for Nærings- og fiskeridepartementet er størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi, noe som innebærer at all næringsvirksomhet må være sosialt, miljømessig og økonomisk bærekraftig. Ut fra dette legger departementet til grunn følgende hovedsatsinger for 2026:

2.1 Økt konkurransekraft i næringslivet

Det norske næringslivet står overfor store omstillingsprosesser i form av endringer i arbeidslivet, akselererende teknologiutvikling, klima- og miljøendringer og mer proteksjonisme som påvirker konkurransedyktighet og verdiskaping.

Det næringsrettede virkemiddelapparatet er en del av verktøykassen i næringspolitikken sammen med de mer generelle rammebetingelsene for næringslivet. For å nå målene i næringspolitikken må virkemiddelapparatet være omstillingsdyktig og tilpasset framtidens næringsliv. Samtidig må virkemiddelaktørene stadig videreutvikles for å sikre effektiv bruk av ressursene. I 2026 foreslår regjeringen å redusere enkelte bevilgninger til det næringsrettede virkemiddelapparatet. Bakgrunnen er behovet for å frigjøre midler til andre prioriterte formål.

Gjennom økt koordinering og samarbeid skal virkemiddelapparatet utløse mer verdiskapende næringsutvikling i hele landet. Virkemiddelapparatet skal også koordinere sin innsats for grønn omstilling og grønne industrietableringer. Det er avgjørende for tilliten til det næringsrettede virkemiddelapparatet at midlene brukes på en måte som hjelper lønnsomme bedrifter gjennom en periode der markedet svikter. Dette kan gjelde i tidlig fase eller gjennom større omstillingsprosesser, for eksempel mot mer klimavennlige løsninger. Det er fortsatt privat kapital som skal lede an i investeringene, men virkemiddelapparatet skal være en viktig risikoavlastning for næringslivet. Det vises til nærmere omtalt under programkategori 17.20.

For å få til omstilling av næringslivet er det behov for flere vekstkraftige oppstartsbedrifter. I 2024 la regjeringen fram den første stortingsmeldingen om gründere og oppstartsbedrifter, med over femti tiltak for å møte gründeres behov og legge til rette for at flere oppstartsbedrifter kan vokse. Meldingen presenterer helheten i regjeringens politikk og peker framover med tiltak på en rekke områder som kompetanse, kapital og nettverk, samt tiltak for kvinnelige gründere over hele landet.

Regjeringen la i mars 2025 fram Meld. St. 16 (2024–2025) *Industrien – konkurransekraft for en ny tid* for Stortinget, med oppdatert beskrivelse av utfordringene og mulighetene som favner hele industrien. Regjeringen vil legge til rette for at norsk industri har gode samlede rammevilkår. Meldingen har tiltak innenfor rammevilkårene som har størst betydning for industrien i bredt, i tillegg til seks industripolitiske hovedprioriteringer.

Stabil og langsiktig tilgang på mineraler og metaller er sentralt, og norsk mineralnæring kan her gi et vesentlig bidrag. Regjeringen vil arbeide for at Norge skal videreutvikle mineralnæringen, legge til rette for nye bærekraftige mineralprosjekter og samarbeide tett med Europa for å styrke kritiske verdikjeder.

Raskere omstilling og utvikling krever både en velkoordinert innsats på ulike myndighetsnivåer og et tett samspill mellom næringsliv og myndigheter. Regjeringen har derfor inngått en intensjonsavtale med ti hovedorganisasjoner om klimapartnerskap. Regjeringen har klimapartnerskapsavtaler med maritim næring og fiskerinæringen, byggenæringen og prosessindustrien.

En aktiv konkurransepolitikk er en viktig driver for bærekraftig utvikling gjennom å stimulere til økt produktivitet og innovasjon. Konkurransetilsynet skal jobbe for effektiv håndheving av konkurranseloven for å bidra til den grønne omstillingen. Effektiv håndheving og streng sanksjonering av alvorlige brudd på konkurransereglene vil kunne gi viktige bidrag til den grønne omstillingen, blant annet i form av lavere priser og bedre kvalitet på klima- og miljøvennlige produkter.

Regjeringen prioriterer derfor å føre en aktiv og effektiv konkurransepolitikk.

Det offentlige er en betydelig innkjøper i Norge, og offentlige anskaffelser er derfor et viktig virkemiddel for grønn omstilling og sosial bærekraft. Regjeringen vil fremme offentlig etterspørsel etter grønne og bærekraftige løsninger. Regjeringen har innført krav om 30 pst. vekting av klima og miljø i offentlige anskaffelser. Det kan styrke markedene for slike løsninger generelt og fremme innovasjon i markedene. Regjeringen la 15. mai 2025 fram en lovproposisjon for Stortinget, hvor den foreslo endringer i anskaffelsesloven. Endringene skal tydeliggjøre viktige samfunnshensyn som lønns- og arbeidsvilkår og klima- og miljø. Regjeringen foreslo i tillegg å innføre en ny bestemmelse om sikkerhets- og beredskapshensyn.

Arbeidet med konkurransen i verdikjeden for mat og dagligvarer prioriteres høyt av regjeringen. Det arbeides med en rekke tiltak som skal bidra til å bedre konkurransen. God konkurranse er viktig for at forbrukere skal få et bedre dagligvaretilbud. Departementet utreder endringer i lov om god handelsskikk og har kartlagt tilgangen til grossisttjenester. Videre skal vilkår for små aktører i dagligvarebransjen kartlegges, og nye undersøkelser av marginer og lønnsomhet i bransjen gjennomføres. Dette vil være en del av grunnlaget for regjeringens videre arbeid med å bedre konkurransen i dagligvarebransjen.

Hovedprioriteringer 2026

- Styrke norsk konkurransekraft gjennom forskning, innovasjon og omstilling i næringslivet.
- Vurdere ytterligere tiltak for å bedre konkurransen i dagligvarebransjen.
- Videreutvikle det næringsrettede virkemiddelapparatet gjennom forenkling og effektivisering av virkemidlene.
- Deltakelse i EUs næringsrettede programmer.
- Legge til rette for en lønnsom og konkurransedyktig industri gjennom oppfølging av stortingsmeldingen om industri.
- Føre en aktiv konkurransepolitikk og bruke regelverket om offentlige anskaffelser til å fremme grønn innovasjon og bærekraftig omstilling.
- Legge til rette for at vi skal få flere vekstkraftige oppstartsbedrifter i Norge gjennom oppfølgingen av stortingsmeldingen om gründere og oppstartsbedrifter.

2.2 Åpen, regelbasert og bærekraftig handel

Norge er et lite land med en åpen økonomi og stolte handelstradisjoner, og er avhengig av handel med andre land. Norsk velferd og evne til verdiskaping er tett knyttet til internasjonal handel og økonomisk samarbeid. Handel er derfor avgjørende for både norsk økonomi og samfunnets velferd.

I en verden som i økende grad preges av politisk og økonomisk fragmentering, har handelspolitiske og forsyningssikkerhetsmessige spørsmål fått en langt mer sentral plass på den globale dagsordenen. Samtidig står verdenshandelen overfor store endringer, drevet av økt geopolitisk spenning, grønn omstilling og skjerpet økonomisk konkurranse. I lys av dette verdensbildet er målet å legge til rette for gode rammevilkår og markedsadgang for norsk næringsliv i en tid preget av endring og usikkerhet. Dette bidrar til å styrke Norges økonomiske sikkerhet som redegjort for i pkt. 2.6.

Norges verdiskaping er tett koblet til internasjonale markeder. Regjeringen arbeider derfor for å videreutvikle det multilaterale handelssystemet og fremme norske interesser gjennom blant annet handelsavtaler. Gjennom EFTA har Norge i dag 35 frihandelsavtaler med 49 land. Siden 2021 har regjeringen inngått sju nye frihandelsavtaler med hele ti land og oppdatert to eldre avtaler. Avtalene har styrket norske bedrifters tilgang på betydelige markeder som samlet har rundt 2 milliarder mennesker. For å forbedre norsk konkurranseevne arbeides det aktivt med å følge opp og modernisere eksisterende avtaler og inngå nye avtaler der det anses som ønskelig ut fra en helhetlig vurdering av norske interesser og muligheter for økt samlet verdiskaping. Dette gir bedre markedsadgang og legger til rette for import av kritiske varer for norsk næringsliv, forsvarsevnen og befolkningen.

Samtidig står norsk næringsliv overfor økende handelspolitiske utfordringer. Økte tollsatser, statlige subsidier og krav om lokal produksjon i andre land svekker norske bedrifters konkurranseevne. Dette kan føre til tap av markedsandeler, arbeidsplasser og verdiskaping. Økt handelspolitisk usikkerhet, særlig knyttet til USA, kan få store ringvirkninger for norsk næringsliv og verdensøkonomien. Rammevilkår bør til enhver tid være så gode og forutsigbare som mulig for norsk eksport, investeringer og langsiktig verdiskaping, og endres når internasjonale forhold krever det.

Samarbeidet med land som deler våre grunnleggende verdier og interesser, blir enda mer avgjørende i en tid da det globale handelssystemet utfordres og multilateralt samarbeid er vanskeligere. Norge er svært tett knyttet til Europa – geografisk, økonomisk og kulturelt. EU er Norges største handelspartner, og gjennom EØS-avtalen er Norge tett integrert i EUs indre marked. Et harmonisert regelverk i det indre marked er avgjørende for å redusere byrder og lykkes med grønn omstilling. Vi legger stor vekt på å påvirke politikk- og regelverksutviklingen i EU tidlig, særlig innenfor områder som har betydning for norsk næringsliv. EUs økende bruk av sektorovergripende initiativer innebærer utfordringer for Norge, som står utenfor EUs tollunion og felles handelspolitikk.

Dialog, partnerskap og andre ikke-bindende avtaler med nære og sentrale handelspartnere kan være et supplement for å skape økt oppmerksomhet om hva norsk næringsliv bidrar med og hva man sammen kan oppnå, og kan bygge opp under norske handelspolitiske interesser. Regjeringen har derfor etablert og styrket bilaterale nærings- og handelspolitiske partnerskap og dialoger med naboland og nære handelspartnere. Innsatsen har særlig vært rettet mot Europa og USA.

Framover vil regjeringen legge stor vekt på Norges deltakelse i det europeiske indre marked. Regjeringen vil også styrke den politiske dialogen og det strategiske samarbeidet med EU, EUs medlemsland, Storbritannia og USA. I tillegg vil det fortløpende vurderes hvordan dialogen og samarbeidet med andre sentrale handelspartnere kan forsterkes.

I lys av økt geopolitisk usikkerhet og behovet for grønn omstilling vil norsk næringsliv måtte legge inn mer innsats for å kunne konkurrere og henge med i utviklingen i internasjonale markeder. Bedriftene må selv ha vilje og evne til å satse internasjonalt, mens myndighetene kan bidra med kompetanse og rådgivningstjenester for å redusere risiko og de inngangsbarrierene som bedriftene kan møte ute. Regjeringen vil målrette innsatsen i det eksportrettede virkemiddelapparatet mot markeder som er særlig betydningsfulle for norsk næringsliv. Regjeringen vil opprette et topplederforum for strategisk dialog med næringslivsledere om rammebetingelser for handel og eksport. I tillegg er Team Norway-samarbeidet styrket gjennom etableringen av en strukturert dialog mellom næringslivet og myndighetsaktørene som deltar i Team Norway, som Innovasjon Norge, Norges sjømatråd og Eksportfinansiering Norge.

Norsk handelspolitikk skal være sosialt, miljømessig og økonomisk bærekraftig. Åpne markeder og regelbasert handel legger til rette for at vi kan kutte utslipp mer effektivt, samtidig som vi skaper nye arbeidsplasser og aktivitet. Omstillingen må skje på en måte som er inkluderende, rettferdig og bærekraftig. Regjeringen vil derfor arbeide for økt bærekraft gjennom handelsregelverket. Det skal legges til rette for at handel kan bidra til en mer sirkulær økonomi, og at det næringsrettede virkemiddelapparatet støtter opp under grønn omstilling. Videre vil regjeringen stille tydelige forventninger til et ansvarlig næringsliv.

Hovedprioriteringer 2026

- Styrket samarbeid med EU og hegne om vår viktigste handelsavtale, EØS-avtalen.
- Jobbe for bedret markedsadgang for norsk næringsliv.
- Legge til rette for internasjonalt rettet næringsliv.
- Bidra til mer bærekraftig handel.

2.3 Bærekraftig havforvaltning og mat fra havet

Havet bidrar til matsikkerhet, inntekter og arbeidsplasser langs hele kysten. Det er utgangspunktet for våre mest innovative bedrifter og kunnskapsmiljøer, blant annet innen olje- og gass, matproduksjon og skipsfart. Havet skal forvaltes på en måte som skaper flere trygge helårs arbeidsplasser, bidrar til større verdiskaping og kutt i klimagassutslipp, samtidig som vi ivaretar havet som et viktig og trygt matfat og en sikker transportåre.

Regjeringen har store ambisjoner for havnæringene våre. De norske havområdene er store, og det er generelt god sameksistens mellom havnæringene. Økt aktivitet i norske havområder kan føre til økt press på de delene av havområdene som kan være egnet for flere formål, og dette må ivaretas på en god måte. Gjennom næringsplanen for norske havområder som regjeringen lanserte i juni 2024, la regjeringen til rette for en helhetlig utvikling av eksisterende og nye havnæringer og støtte opp om sysselsetting og målet om størst mulig samlet verdiskaping innenfor bærekraftige rammer. Næringsplanen inneholder ti prinsipper for arealbruk til havs som skal

bidra til å skape forutsigbarhet og grunnlag for sameksistens på tvers av havnæringene. Regjeringen legger prinsippene til grunn ved prosesser og beslutninger om arealbruk til havs.

Bærekraftige matsystemer skal sikre det økonomiske, sosiale og miljømessige grunnlaget for matsikkerhet og ernæring for dagens og framtidige generasjoner, og regjeringen vil sørge for at sjømat vektlegges sterkere når ernærings- og matpolitikk utformes både nasjonalt og globalt. Produksjon av mat fra havet er av stor betydning for norsk økonomi og for verdiskaping, bosetting og arbeidsplasser langs hele kysten. Regjeringen vil legge til rette for å skape flere arbeidsplasser, mer bearbeiding, større verdiskaping og økte eksportinntekter fra sjømatnæringene.

Norsk sjømat er sunn og miljøvennlig med lavt klimaavtrykk. Å øke produksjon og konsum av mat fra havet er derfor en nødvendig del av det grønne skiftet. Likevel må også fiskeflåten bidra til å nå Norges klimaforpliktelser ved å redusere sitt CO_2-avtrykk. CO_2-avgiften gir insentiver til å redusere drivstofforbruket og finne alternative energikilder. Fiskeflåten ble derfor fra 2020 underlagt ordinær CO_2-avgift for fiske og fangst i nære farvann. I 2025 ble det innført CO_2-avgift for fiske i fjerne farvann. Satsen er satt til 25 pst. av generelt nivå for utslipp under innsatsfordelingen.

For å lette omstillingen for næringen ble det opprettet en midlertidig kompensasjonsordning, som skulle avvikles fra 2025. Kompensasjonsordningen er ikke knyttet til drivstoffkjøp, men innrettet slik at den gir insentiv til energieffektivisering. I 2025 har regjeringen gjennomført justeringer i gjennomføringen av ordningen for at den skal fungere bedre etter sin hensikt. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til ordningen med 140 mill. kroner i 2026, til 640,4 mill. kroner. Regjeringen vil også innlemme fiske i fjerne farvann med avgiftsbelagt drivstoff i utbetalingen i 2026, for fiske i 2025. Dette skal blant annet bidra til å motvirke karbonlekkasje ved bunkring i utlandet. Forutsigbarhet rundt ordningen er viktig for at den skal virke etter formålet. Regjeringen legger opp til å videreføre ordningen også i 2027, og vil på vanlig måte komme tilbake med budsjettforslag for ordningen i forbindelse med statsbudsjettet for 2027. Regjeringen vil arbeide videre med å se på innretningen.

De marine ressursene tilhører det norske folket i fellesskap. Regjeringen vil opprettholde nasjonal råderett og kontroll over fiskeressursene våre og forvalte dem til det beste for dagens og framtidige generasjoner. Siden vi deler rundt 90 pst. av fiskeressursene vi høster av med andre land, er de årlige fiskeriavtalene avgjørende for å nå målene i fiskeripolitikken. I en krevende geopolitisk situasjon legger regjeringen stor vekt på å få på plass ansvarlige avtaler som ivaretar en bærekraftig forvaltning av felles bestander, gir Norge en rettferdig del av kvotefordelingen og sørger for tilfredsstillende kontroll og håndheving.

Regjeringen vil sikre en variert, fiskereid og bærekraftig fiskeflåte som bidrar til økt aktivitet, økt verdiskaping og flere helårlige arbeidsplasser i lokalsamfunn langs hele kysten. Fangst- og landingsmønsteret fra fiskeflåten skal i størst mulig grad bidra at sjømatindustrien har stabil tilgang på råstoff. Sjømatindustrien må sikres gode konkurransevilkår. Regjeringen vil fortsette arbeidet med å forbedre ressurskontrollen og innsatsen mot fiskerikriminalitet, slik at konkurransen i næringen blir rettferdig og bærekraften ivaretas på lang sikt. Sjømatens omdømme er viktig for tillit i markedet og hos forbrukerne. Godt tilsyn og gode overvåkingsprogrammer er avgjørende for at fisken vi selger, er trygg og sunn.

Fallende fiskekvoter påvirker norske fiskere og villfiskindustri, særlig kystsamfunn i nord. Kvotene har de siste årene gått ned på kommersielt viktige bestander som torsk, hyse og sei. Kvoterådet for 2026 anbefaler en ytterligere reduksjon i torskekvoten. For villfiskindustrien vil fallende kvoter bety mindre tilgjengelig råstoff og økt behov for omstilling.

Det er et økende press på kystsonen, med etablering av infrastruktur og aktivitet som kan påvirke gyte- og oppvekstområder og fiskefelt. Det er stedvis også stort fiskepress på lokale og kystnære fiskebestander som nasjonalt er av mindre økonomisk verdi, men som er av stor betydning for deler av fiskeflåten og lokalsamfunn. Regjeringen prioriterer derfor forvaltningen av kystnære bestander. Forvaltningen vil i større grad ta hensyn til at det er ulike utfordringer forskjellige steder langs kysten. Blant annet arbeider regjeringen for å stramme inn reguleringen av fritids- og turistfiske.

I 2025 og 2026 innfører regjeringen en rekke fiskeritiltak i Oslofjorden, herunder tre store nullfiskeområder, som skal bidra til å styrke fiskebestandene og økosystemet i fjorden. I den forbindelse foreslår regjeringen å bevilge 15 mill. kroner til omstillingstiltak for fiskerinæringen i Oslofjorden. Regjeringen vil vurdere nærmere hvordan midlene bør benyttes.

Havbruksnæringen er av stor betydning for norsk matproduksjon og verdiskaping. Regjeringen vil legge til rette for størst mulig samlet verdi-

skaping i næringen. Meld. St. 24 (2024–2025) *Fremtidens havbruk* har vist at det er nødvendig å endre dagens forvaltningssystem for å lykkes med dette. Meld. St. 8 (2024–2025) *Dyrevelferd* viser at fiskevelferden i havbruksnæringen ikke er god nok, og at dødeligheten er for høy. I dyrevelferdsmeldingen fastsetter regjeringen en målsetting om at dødeligheten skal ned mot 5 pst. for alle fiskearter i akvakultur. I 2026 skal regjeringen følge opp disse meldingene. Politikken skal bygge opp under fortrinnet som ligger i oppdrett av fisk langs Norskekysten, og samtidig stimulere til innovasjon, nye produksjonsformer og bruk av ny teknologi for å ivareta bærekraft og fiskevelferd. Vi vil også fortsette utviklingen av havbruk til havs.

Det er behov for økt kunnskap om sjøbunn og økosystemer i kystsonen. Det foreslås derfor å starte et nytt program for kystkartlegging, med en bevilgning på 32 mill. kroner i 2026. Programmet gjennomføres i samarbeid mellom Norges geologiske undersøkelse, Kartverket og Havforskningsinstituttet. I 2026 foreslås det å starte kartlegging i Varangerfjorden, som er en viktig gyteplass for blant annet torsk og lodde. Kartleggingen vil innhente kunnskap som legger til rette for sameksistens og utvikling av havbruk, fiskeri og andre marine næringer.

Hovedprioriteringer 2026

- Sikre en bærekraftig forvaltning og norske interesser i forhandlinger av fiskeriavtaler.
- Bevare framtidens fiskeriressurser og arbeide for en økosystembasert fiskeriforvaltning, effektive bevaringstiltak og vektlegging av viktige fiskeriområder i den marine arealforvaltningen.
- Vurdere justeringer i innretningen av kompensasjonsordningen, øke rammen til kompensasjonsordningen for CO_2-avgift for fiskeflåten i 2026 og videreføre ordningen i 2027.
- Gjennomføre omstillingstiltak for fiskerinæringen i Oslofjorden
- Følge opp Stortingets behandling av kvotemeldingen, herunder tiltak og vedtak knyttet til førstehåndsomsetningen, fiskesalgslag og sjømatindustrien og bidra til styrket kvalitet i alle ledd.
- Forbedre fiskerikontrollen og bekjempe fiskerikriminalitet både nasjonalt og internasjonalt.
- Prioritere forvaltningen av lokale og kystnære bestander.
- Følge opp næringsplanen for norske havområder.
- Fremme mat fra havet og kunnskapsbaserte, bærekraftige akvatiske matsystem i arbeid med hav, fiskeri, havbruk, matsikkerhet og ernæring.
- Følge opp Stortingets vedtak fra behandlingen av Meld. St. 24 (2024–2025) *Fremtidens havbruk* og Meld. St. 8 (2024–2025) *Dyrevelferd*.
- Fortsette arbeidet med å utvikle regelverk for havbruk til havs.
- Øke kunnskapen om sjøbunn og økosystemer i kystsonen gjennom et nytt program for kystkartlegging (marine grunnkart).

2.4 En effektiv, sikker, klima- og miljøvennlig sjøfart og maritim næring

Den maritime næringen er en viktig hjørnestein i mange lokalsamfunn og skaper store verdier i hele landet. Styrken til næringen er de norske sjøfolkenes maritime kompetanse og en helhetlig maritim verdikjede bestående av norske rederier, verft, finansaktører, utstyrs- og tjenesteleverandører og havner. Politikken skal bidra til gode vilkår for norske sjøfolk og legge til rette for aktivitet i hele verdikjeden. Om lag 90 pst. av samlet godsmengde i utenrikshandelen fraktes på sjøen, mens skip står for om lag halvparten av godstransportarbeidet innenriks. Effektive og sikre havner og farleder legger til rette for sjøtransport og bidrar til videre utvikling av kystsamfunnene. Den urolige sikkerhetssituasjonen i verden påvirker internasjonale sjøruter, norske skip og sjøfolk. Norge er en forkjemper for et åpent, regulert og forutsigbart skipsfartsmarked.

Skipsfart er en av Norges viktigste tjenestenæringer, og samtidig er den en forutsetning for varehandelen. Maritim næring eksporterte varer og tjenester for om lag 149 mrd. kroner i 2021 (Menon). Norge har dialog med viktige maritime land som India, Kina, USA, EU, Storbritannia og de nordiske landene. Det er flere områder som er utfordrende, for eksempel Svartehavet som følge av Russlands invasjon av Ukraina, og Rødehavet som følge av konfliktene i Midtøsten. Videre er det økt piratvirksomhet utenfor Somalia og vestlige del av Indiahavet. Når et behov for alternative seilingsruter tvinger seg fram, tar transporten som regel lengre tid, som igjen øker kostnader gjennomgående i verdikjeden. Som en handels- og skipsfartsnasjon er det i Norges interesse å sikre åpne markeder, navigasjonsfrihet og trygg ferdsel for skip og mannskap, og opprettholde globale forsyningslinjer.

Skipssikkerhetsloven og skipsarbeidsloven er sentralt maritimt regelverk med hensyn til regule-

ring av skip og mannskap, herunder arbeidsmiljø. Regjeringen har nedsatt et offentlig lovutvalg som skal evaluere og revidere det maritime regelverket. Formålet er å sørge for at maritimt regelverk hensyntar nye løsninger, står seg over tid og ivaretar arbeidstakerne.

Tilgang til maritim kompetanse er en viktig del av konkurranseevnen til næringen. Digital kompetanse og operasjonell erfaring fra sjøen er særlig etterspurt. Maritime fagskoler kan søke om midler gjennom tilskuddsordningen for utviklingsmidler til høyere yrkesfaglig utdanning, som Kunnskapsdepartementet finansierer. Fagskoler med maritime fag med prosjekt rettet mot maritim utdanning blir prioritert i vurdering av søknadene.

Regjeringen la i 2023 fram en likestillingsstrategi for maritim næring hvor ett av innsatsområdene var rekruttering og rollemodeller. Som en del av oppfølgingen av strategien inngikk regjeringen i 2025 en samarbeidserklæring med relevante aktører i næringen. Regjeringen vil fortsette arbeidet med å fremme likestilling og mangfold i maritim næring.

Regjeringen følger opp prioriteringene i Meld. St. 14 (2023–2024) *Nasjonal transportplan 2025–2036*. Et høyt nivå på drift, vedlikehold og fornying av navigasjonsinfrastruktur og -tjenester er med på å opprettholde sjøtransportens høye sikkerhetsnivå, mens tiltak i farled og havner styrker sjøtransportens framkommelighet og effektivitet.

Et geografisk spredt havnetilbud gir nærhet mellom bedrift og havn og bidrar til å øke sjøtransportens konkurranseevne. Regjeringen vil legge til rette for at sjøtransporten utvikler sine fortrinn samtidig som skadevirkninger reduseres.

I årene som kommer, skal maritim næring kutte klimagassutslipp fra skipsfarten og øke digitaliseringen. Politikken for grønn skipsfart har bidratt til at Norge i dag leder an i grønn omstilling av fartøyer og utbygging av landstrøm. Spesielt i fergesegmentet og på offshorefartøyer har opptaket av batterier vært høyt. Utslippet av klimagasser fra innenriks sjøfart og fiske er imidlertid fortsatt høyt, og økte med 1,6 pst. fra 2022 til 2023, til totalt 3,9 mill. tonn CO_2-ekvivalenter. Det arbeides med å innføre krav for ulike fartøyssegmenter og relevant EØS-regelverk for skipsfarten. Med mål om å øke omstillingen har regjeringen inngått et maritimt klimapartnerskap med næringsorganisasjonene i sjøtransport og fiskeflåten på arbeidsgiver- og arbeidstakersiden. Klimapartnerskapet vil være en sentral plattform for samarbeid hvor partene kan diskutere muligheter, utfordringer og løsninger knyttet til den grønne omstillingen til havs. I 2026 vil regjeringen også igangsette arbeid for å sikre at det ikke er regulatoriske begrensninger på norske havners arbeid med å redusere utslipp fra sjøtransporten. Moderne fiskerihavner tilpasset dagens kystflåte er viktig for å sikre den videre utviklingen av fiskeriavhengige samfunn. I tillegg til å være viktige for næringsaktivitet langs kysten er fiskerihavnene viktige i samfunnssikkerhetsperspektiv. Gjennom å bidra til bosetting og arbeidsplasser legger fiskerihavnene til rette for suverenitetshevdelse, særlig i nordområdene, og understøtter nasjonale forsvars- og beredskapsinteresser. Regjeringen vil fortsette satsingen på fiskerihavnetiltak og opprettholde nivået på tilskuddsordningen for fiskerihavneanlegg.

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk er et viktig virkemiddel for å bevare den norske maritime kompetansen og sørge for rekruttering av norske sjøfolk på norskregistrerte skip. Regjeringen vil videreføre og notifisere ordningen til EFTAs overvåkingsorgan ESA i 2026. Regjeringen fremmet 4. april 2025 lovforslag om endringer i allmenngjøringsloven og petroleumsloven mv. Lovforslaget ble vedtatt 6. juni. Formålet med loven er å fremme et rettferdig og anstendig arbeidsliv i norske farvann, i norsk økonomisk sone og på norsk sokkel ved å sikre arbeidstakere på skip norske lønns- og arbeidsvilkår.

Regjeringen har etablert en nullvisjon om ingen omkomne eller hardt skadde på fartøyer og innretninger underlagt Sjøfartsdirektoratets forvaltnings- og tilsynsansvar. Direktoratet fremmet 17. desember 2024 en handlingsplan. Regjeringen har også vedtatt en nullvisjon om ingen omkomne som følge av drukningsulykker på fritidsområdet, og regjeringens handlingsplan ble lagt fram 2. april 2025. Handlingsplanen har som formål å styrke den nasjonale innsatsen, fremme bevisstheten og bygge en kultur for trygghet i, og nær, vann.

Hovedprioriteringer 2026

- Sørge for effektiv forvaltning av sjøsikkerhetstiltak som navigasjonsinnretninger, navigasjonstjenester, sjøtrafikksentraler og losordningen.
- Gjennomføre fiskerihavnetiltak og utbedre farleder som legger til rette for næringsutvikling og konkurransekraft langs kysten.
- Etablere et effektivt tilsyn knyttet til innføring av norske lønnsvilkår på skip i norske farvann og på norsk sokkel.

- Følge opp nullvisjonen om ingen omkomne eller hardt skadde på fartøyer og innretninger underlagt Sjøfartsdirektoratets forvaltnings- og tilsynsansvar, og oppfølging av nullvisjonen om ingen omkomne som følge av drukningsulykker på fritidsområdet.
- Følge opp samarbeidserklæringen for økt likestilling og mangfold i maritim næring.
- Bidra i havnenes arbeid med å legge til rette for miljøvennlig sjøtransport og arbeid med å kartlegge risiko og sårbarheter, jf. omtale under punkt 2.6.
- Ha jevnlig dialog med næringslivet om grønn omstilling i sjøfart og fiske gjennom det maritime klimapartnerskapet.
- Opprettholde- og videreutvikle god dialog med andre maritime nasjoner.

2.5 Styrket forsvarsevne, motstandsdyktighet og beredskap

Verden står overfor flere alvorlige utfordringer. Krig i Europa, stormaktsrivalisering og raske klimaendringer representerer alvorlige utfordringer. I tillegg påvirker demografiske endringer og teknologiutvikling alle deler av det norske samfunnet. Denne uroen skaper stor usikkerhet om den økonomiske internasjonale rettsordenen. Samlet forsterker disse faktorene hverandre og synliggjør våre sårbarheter.

Våre viktigste handelspartnere og allierte i EU og USA tar nå mer hensyn til sikkerhet i utformingen av den økonomiske politikken. Dette får også konsekvenser for Norge. Et nytt og skjerpet trussel- og risikobilde gjør at arbeidet med sikkerhet og beredskap må styrkes og gis økt prioritet på flere områder. Regjeringen har lagt fram en Nasjonal sikkerhetsstrategi som trekker opp tre strategiske hovedprioriteringer i møte med det sikkerhetspolitiske utfordringsbildet: raskt styrke forsvarsevnen, gjøre samfunnet mer motstandsdyktig og styrke vår økonomiske sikkerhet.

Langtidsplanen for forsvarssektoren (LTP) sikrer en betydelig styrking av Forsvaret. Det vil imidlertid ikke være mulig å løse utfordringene og truslene Norge står overfor framover med militære midler alene. Forsvaret har og vil ha et stort behov for støtte fra flere områder av det sivile samfunnet for å fungere godt i krise eller krig, og det må derfor også være en god balanse mellom militær og sivil side for å få effekt av LTP, og dermed forsvaret av landet. Næringslivets rolle og ansvar for å bidra til å gjøre landet tryggere blir enda viktigere i årene framover. Næringslivet besitter helt vesentlig kompetanse og kapasitet som Forsvaret ikke har, men som Forsvaret er helt avhengig av for å løse sitt oppdrag. For å få forsvarsevnen til å fungere i fredstid og krig, må den sivile støtten til forsvaret gjennom robuste forsyninger av varer og tjenester planlegges og brukes på en best mulig måte, i god dialog mellom de sivile og militære myndigheter og norsk næringsliv.

Regjeringen ga i 2024 Nærings- og fiskeridepartementet ansvaret for å koordinere forsyningssikkerhetsarbeidet på tvers av sektorer. Oppdraget ble gitt som en respons på behovet for mer samlet og målrettet innsats for å sikre tilgang til strategiske ressurser og forsyningskjeder i møte med et skjerpet trusselbilde. Nærings- og fiskeridepartementet skal sikre fremdrift i arbeidet gjennom utvikling av felles strategier og plandokumenter, kunnskapsgrunnlag og veiledning til øvrige departementer, slik at kapasiteten og kompetansen i norsk næringsliv integreres bedre i den sivile beredskapen. Arbeidet skal være risikobasert og bidra til at sektorovergripende utfordringer identifiseres og håndteres tidlig.

EU vedtok i september 2023 en ny rettsakt om European Chips Act, med formål å styrke Europas konkurranseevne og sikre selvberging i halvleder-/mikrochipsteknologi og -anvendelse. Halvlederteknologi er strategisk viktig for mange industrielle verdikjeder som 5G, kunstig intelligens m.m., og norsk halvlederindustri er en del av en global verdikjede som påvirkes når det skjer forstyrrelser i markedet. Også bedrifter som benytter halvledere i sine produkter, vil bli direkte berørt av et eventuelt framtidig brudd på de globale leveransene av mikrochips. Regjeringen arbeider for at rettsakten om European Chips Act skal kunne innlemmes i EØS-avtalen. Det vil sikre at norske bedrifter i en eventuell framtidig krisesituasjon vil få tilgang til EUs beredskapsmekanisme, som blant annet omfatter en felles ordning for prioriterte innkjøp og distribusjon av mikrochips.

Norsk økonomi har store fordeler av at Norge deltar i internasjonal handel og er åpent for investeringer fra utlandet. Åpenhet og økonomisk samarbeid med andre land er derfor i seg selv en viktig nasjonal sikkerhetsinteresse og står i utgangspunktet ikke i et motsetningsforhold til nasjonal sikkerhet. Samtidig kan en slik åpenhet innebære risiko og sårbarheter som må håndteres. I regjeringens Nasjonale sikkerhetsstrategi er Norges økonomiske sikkerhet én av tre hovedprioriteringer. Dette innebærer blant annet at vi skal styrke konkurranseevnen i norsk økonomi, redusere sårbarhetene overfor land vi ikke har sikkerhetssam-

arbeid med, og styrke det økonomiske samarbeidet med våre allierte og partnere.

Regjeringen er opptatt av sikkerhetsaspektet ved investeringer og annen økonomisk aktivitet og vil derfor utvikle nytt regelverk for investeringskontroll utenfor sikkerhetsloven som skal ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser og bidra til at Norge forblir et attraktivt land for utenlandske investeringer.

Fôr står for over 70 pst. av klimagassutslippene fra havbruksnæringen. Samtidig blir over 90 pst. av råvarene til produksjonen av fiskefôr importert. Regjeringen har lansert et målrettet samfunnsoppdrag om bærekraftig fôr, med mål om at innen 2034 skal alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr komme fra bærekraftige kilder og bidra til å redusere klimagassutslippene i matsystemene. Samfunnsoppdraget skal bidra til å bevare naturmangfold, utvikle en sterk fôringrediensindustri og øke forsyningssikkerheten i Norge.

Den maritime næringen er av strategisk betydning for Norge og har ressurser og verdier som er viktige for nasjonal sikkerhet. En rekke norske havner er sentrale knutepunkter for logistikk og viktige for alliert mottak og militær mobilitet i Norge og Norden. Skipsfarten og havnene er avgjørende for varetilførselen, med over 90 pst. av godstransporten i utenrikshandelen fraktet via sjøveien. Regjeringen har gjennomført en rekke tiltak for å ivareta sikkerheten og forebygge sikkerhetstruende aktivitet i sektoren, og vurderer fortløpende behovet for nye tiltak. Regjeringen fortsetter arbeidet med å gjennomføre nødvendig verdikartlegging for å kunne sikre viktige verdier og redusere risikoen knyttet til sikkerhetstruende aktivitet videreføres. Regjeringen ser også alvorlig på skyggeflåten og jobber aktivt for å redusere risiko for miljøet, ivareta sikkerhet til havs og redusere Russlands inntekter fra skyggeflåten. Innsatsen på dette området er styrket, blant annet gjennom mer målrettet overvåking, diplomatisk innsats og løpende kontakt med næringen.

Hovedprioriteringer 2026

- Styrke vår økonomiske sikkerhet gjennom oppfølgingen av Nasjonal sikkerhetsstrategi.
- Ivareta det nye koordineringsansvaret for forsyningssikkerhet. Styrke forsyningssikkerheten på tvers av sektorer og påse at alle departementer inkluderer relevant næringsliv i sitt forsyingssikkerhetsarbeid, slik at vi er bedre forberedt på kriser og krig.
- Sikre norsk deltakelse i EUs beredskapsmekanisme for tilgang til halvledere, European Chips Act.
- Utvikle nytt regelverk for investeringskontroll utenfor sikkerhetsloven som skal ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser og bidra til at Norge forblir et attraktivt land for utenlandske investeringer.
- Gjennomføre en helhetlig kartlegging av norsk industris rolle i norske og alliertes strategiske og kritiske verdikjeder. Arbeidet skal ses i sammenheng med liknende initiativ i EU og andre relevante land.
- Følge opp samfunnsoppdraget om bærekraftig fôr.
- Gjennomføre nødvendig verdikartlegging av infrastruktur av betydning for sjøtransporten for å kunne sikre viktige verdier og redusere risikoen knyttet til sikkerhetstruende aktivitet.

2.6 Nukleær opprydding

Norge satset i etterkrigstiden på å utvikle atomkraft, og staten sto i spissen for denne satsingen. Dette kom i stand dels av militære interesser og dels av hensyn til industrireisingen. Det ble bygget tre reaktorer på Kjeller og en reaktor i Halden på 1950- og 1960-tallet som ble brukt til forskningsformål. To av reaktorene på Kjeller ble stengt på 1960-tallet. Utover 1970-tallet ble interessen for atomkraft svekket ettersom det norske oljeeventyret kom i gang, vannkraftutbyggingen tiltok og miljøbevegelsen ledet an i motstanden mot atomkraft. Reaktorene fortsatte å bli brukt til forskning, men dårlige sikkerhetstilstander og økonomiske forhold gjorde at Institutt for energiteknikk (IFE) besluttet å stenge ned reaktoren i Halden i 2018 og reaktoren på Kjeller i 2019.

Etter IFEs nedstengning av sine siste reaktorer går den norske nukleære virksomheten over i en ny fase. Planleggingen og gjennomføringen av oppryddingsarbeidet er krevende med betydelige kostnader og et langt tidsperspektiv. Arbeidet er komplekst også i en internasjonal sammenheng på grunn av typen av brensel, tilstanden på noen av dagens lagre og beliggenheten til atomanleggene. Det langsiktige arbeidet stiller derfor særskilte krav til god planlegging og gode politiske prosesser.

Prinsipper for oppryddingen er fastsatt i Meld. St. 8 (2020–2021) *Trygg nedbygging av norske atomanlegg og håndtering av atomavfall* og Innst. 293 S (2020–2021). Staten har påtatt seg finansieringsansvaret for oppryddingen etter den nukleære virk-

somheten ved IFE. IFE er konsesjonsinnehaver av atomanleggene på Kjeller og Kombinert lager og deponi for lavt og middelaktivt radioaktivt avfall i Himdalen. Norsk nukleær dekommisjonering (NND) har overtatt som konsesjonsinnehaver av atomanlegget i Halden. Det er en forutsetning for både drift og opprydding at arbeidet foregår på en sikker, trygg og forsvarlig måte. Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet fører tilsyn og kontroll med oppryddingsarbeidet.

Arbeidet med opprydding etter atomanleggene vil gå over mange tiår. Kostnadene vil være avhengig av hvilke løsninger som velges for håndtering av radioaktivt avfall (inkludert det brukte brenselet), oppstart og varighet av den fysiske dekommisjoneringen av anleggene og etablering av nye atomanlegg for behandling, lagring og deponering av radioaktivt avfall. NND har utarbeidet en prognose for de samlede kostnadene i perioden 2018–2060. På grunn av stor usikkerhet er prognosen oppgitt i kostnadsspenn. Totale kostnader er anslått å ligge i spennet mellom 33 og 57 mrd. kroner (2025-kroner). Dette er høyere enn tidligere anslag. Dette skyldes at oppryddingsarbeidet vil ta lenger tid og er mer komplisert enn tidligere forutsatt, og at den nye prognosen omfatter drift av atomanleggene fram til dekommisjoneringen kan starte og drift av nødvendige nye atomanlegg fram til driftsettelse av deponi for radioaktivt avfall.

Hovedprioriteringer 2026

- Ivareta sikker drift av atomanleggene.
- Utrede løsninger for håndtering av radioaktivt avfall.
- Planlegge dekommisjonering av atomanleggene.

2.7 Videreutvikling av norsk romvirksomhet

Romvirksomhet er en forutsetning for at det moderne samfunnet skal fungere og har vesentlig betydning for nasjonal sikkerhet, hvordan vi møter utfordringer i nordområdene og kunnskap om klimaendringer. I takt med økt digitalisering øker vår avhengighet av rominfrastruktur. Uten en kunnskapsbasert, konkurransedyktig og bærekraftig norsk romsektor vil ikke Norge kunne utvikle og utnytte de beste rombaserte løsningene.

Årets forslag til statsbudsjett inneholder flere viktige tiltak som skal bidra til at norsk romsatsing videreutvikles. Fortsatt norsk deltakelse i Den europeiske romorganisasjonens (ESAs) industrirettede programmer er essensielt for å opprettholde og utnytte utviklingstakten i norsk romsektor, for å ivareta norske interesser og opprettholde tilgang til sentrale rombaserte tjenester. Det er videre nødvendig med en målrettet nasjonal oppfølging for å ivareta særskilte norske behov, herunder tilpasning av kapasiteter og kompetanse for å ivareta norske sikkerhets- og nordområdeinteresser. Opprettelse av Norsk program for romkapasiteter (NORKAP) vil gi den nødvendige rammen for en slik oppfølging.

Fortsatt deltakelse i ESA har også betydning for norsk romindustris anledning til å levere til EUs romprogram, norsk tjenestetilgang fra EUs romprogram og i ytterste konsekvens Norges forhold til EU. Norges romsamarbeid med EU foreslås også styrket, med bevilgning til EUs program for global sikker satellittkommunikasjon, Secure Connectivity.

Romvirksomhet understøtter en rekke samfunnskritiske tjenester på de fleste samfunnsområder. Dette øker sårbarhet og krever tydeligere satsing på romsikkerhet. I kombinasjon med rask teknologisk utvikling og den sikkerhetspolitiske situasjonen øker omfanget av oppgaver knyttet til romsikkerhet. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for tre romrelaterte grunnleggende nasjonale funksjoner:

- posisjonsbestemmelse, navigasjon og tidsbestemmelse (PNT)
- romovervåking
- satellittbasert overvåking og jordobservasjon

Hovedprioriteringer 2026

- Videreføring av norsk deltakelse i ny programperiode i Den europeiske romorganisasjonen (ESA) sine industrirettede programmer og styrking av programkomponenter under norsk innflytelse.
- Nasjonal oppfølging av norsk deltakelse i ESA for bedre å tilpasse kapasiteter og teknologi til norske særbehov, gjennom opprettelse av det nye nasjonale romprogrammet Norsk program for romkapasiteter (NORKAP).
- Norsk deltakelse i EUs program for sikker myndighetskommunikasjon (Secure Connectivity), som vil være av stor betydning for norsk samfunnssikkerhet og evne til å kommunisere med europeiske allierte og bidra til å utvikle norsk romindustri.

2.8 Mangfold og likestilling i næringslivet

Regjeringen skal føre en offensiv likestillingspolitikk, som gjør at alle blir inkludert i samfunnet uavhengig av kjønn, seksuell orientering, funksjonsevne og etnisitet. Økt likestilling mellom kjønnene er et politisk mål. Det er regjeringens vurdering at på lang sikt vil mangfold i næringslivet kunne skape mer innovasjon, bedre arbeidsmiljøer, bedre beslutninger og forbedre lønnsomheten. Det er vårt felles ansvar å utnytte samfunnets ressurser fullt ut. Det at alle har mulighet til å delta, er også en av grunnpilarene i vårt demokrati.

Kvinner innehar bare 25 pst. av styrevervene i norske aksjeselskaper, og bare 25 pst. av gründerne og 17,5 pst. av topplederne i de 200 største selskapene i Norge er kvinner. Styret er ansvarlig for forvaltningen av selskapet. Det er viktig å utnytte kvinners kompetanse også i arbeid med strategi, budsjetter og organisering. Stortinget vedtok i 2023 krav til kjønnssammensetningen i styret i visse foretak, slik at maksimalt ca. 60 pst. av styrets medlemmer kan ha samme kjønn. Reglene innføres trinnvis fram til 1. juli 2028. Kravet gjelder kun mangfoldsfaktoren kjønn. Departementet vil likevel understreke at også øvrige mangfoldsfaktorer og generell likestilling bidrar til at vi tar i bruk den samlede kompetansen i samfunnet.

Det er trolig behov for tiltak innenfor en rekke områder dersom vi skal nå målet om en vesentlig bedring av kjønnsrepresentasjon i ledelsen av norske selskaper innen rimelig tid og øke mangfoldet i næringslivet. Det vil heller ikke være tilstrekkelig med tiltak fra det offentlige. Både næringslivet selv og arbeidslivets parter må bidra i arbeidet på sine områder.

Hovedprioriteringer 2026

– Bidra til at nye lovregler om kjønnssammensetning i styret gjennomføres på en god måte for næringslivet og bidrar til å nå regjeringens mål.

3 Hovedtrekkene i budsjettforslaget

Mill. kroner

Betegnelse	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål			
17.10 Forvaltning og rammebetingelser	13 136,5	14 617,9	11,3
17.20 Forskning og innovasjon	9 602,7	10 443,7	8,8
17.30 Handel og markedsadgang	356,6	127,0	-64,4
17.40 Statlig eierskap	30 076,0	36 921,8	22,8
Sum før lånetransaksjoner	53 171,8	62 110,5	16,8
Lånetransaksjoner	81 160,0	81 378,8	0,3
Sum Nærings- og fiskeriformål	134 331,8	143 489,3	6,8
Programområde 33 Arbeidsliv			
33.40 Arbeidsliv	90,0	90,0	0,0
Sum Arbeidsliv	90,0	90,0	0,0
Sum Nærings- og fiskeridepartementet	134 421,8	143 579,3	6,8

Dette kapitlet gir en oversikt over Nærings- og fiskeridepartementets foreslåtte utgiftsramme for 2026, med særlig vekt på de ordinære bevilgninger som dekker drift av statlige virksomheter, tilskuddsordninger og andre virkemidler. Disse bevilgningene utgjør den reelle rammen for departementets budsjett og omtales som «over streken-midler». De budsjetteres i postgruppene 01–89, som vist i kap. 3.1, og fordeles på hovedområder som illustrert i figur 3.1.

Forslaget til ordinære reelle utgiftsbevilgninger på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett utgjør i overkant av 62,1 mrd. kroner for 2026. Dette er en økning på om lag 8,1 mrd. kroner i forhold til saldert budsjett 2025. Forslag til investeringer i statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE) er foreslått økt med 6,5 mrd. kroner. Bevilgninger til ny sjøfiberkabel til Svalbard og Jan Mayen, tilskudd til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS til arbeidet med ny energiforsyning i Longyearbyen og opprydding etter kulldriften i Gruve 7, utvidelse av kompensasjonsordningen for CO_2-avgift for fiskeflåten og økt deltakelse i internasjonale romprogrammer bidrar til å forklare den øvrige økningen i forhold til saldert budsjett 2025.

En betydelig del av utgiftsbevilgningene på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett omfatter lån under Innovasjon Norge, Siva og Eksportfinansiering Norge. Bevilgningene gis på poster i postgruppe 90–99, såkalte «under streken-midler». Det er en beskjeden økning i denne postgruppen på i overkant av 200 mill. kroner fra 2025 til 2026.

Budsjettfremlegget for 2026 innebærer utgiftsforslag på totalt 143,5 mrd. kroner. Det er en økning på om lag 9,1 mrd. kroner fra saldert budsjett 2025. I tillegg til endringene nevnt over er det andre og mindre, men fortsatt betydelige endringer fra 2025 til 2026 under enkelte av budsjettkapitlene på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Figur 3.1 viser hvordan den ordinære utgiftsrammen for 2026 fordeles på hovedområder, med

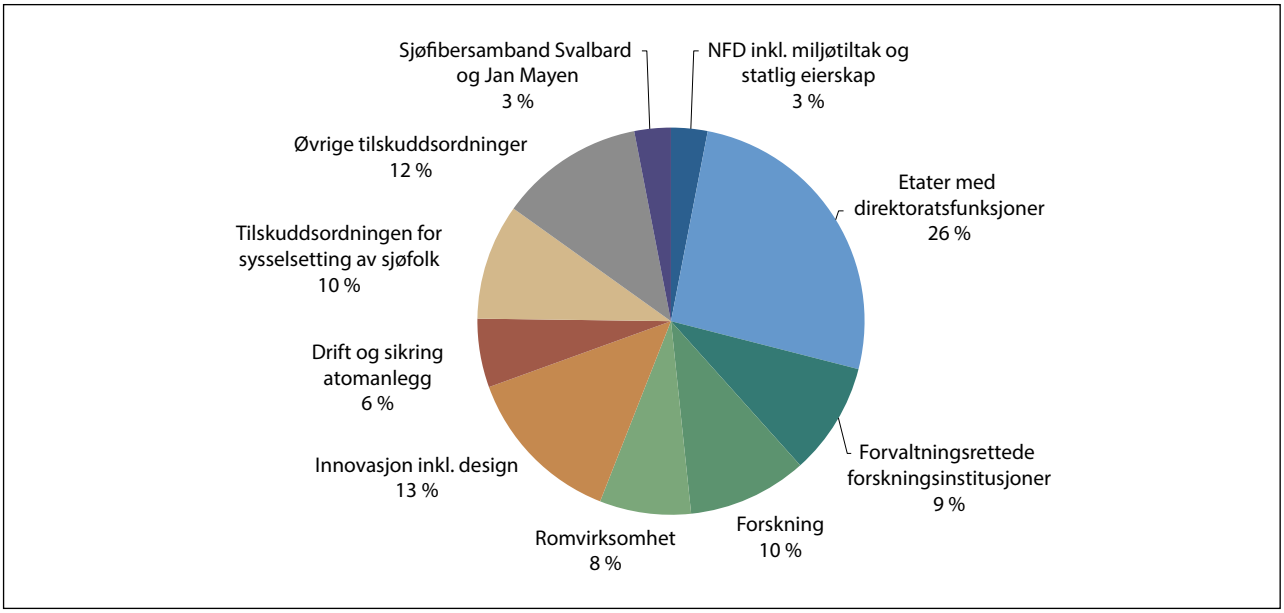

Figur 3.1 Fordeling av forslag til Nærings- og fiskeridepartementets ordinære utgiftsramme over streken for 2026, eksklusiv petroleumsvirksomheten

Kilde: Nærings- og fiskeridepartementet, egne beregninger.

unntak av kapitalposter (postgruppe 90–99) og utgifter knyttet til Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE). Figuren gir en visuell oversikt over fordelingen av departementets ordinære utgifter.

- *Nærings- og fiskeridepartementet, inkludert miljøtiltak, forvaltning av statlig eierskap og etater med direktoratsfunksjoner* utgjør til sammen 29 pst. av budsjettforslaget. Bevilgningene omfatter ordinære utgifter til departementet, Justervesenet, Norsk akkreditering, Brønnøysundregistrene, Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, Sjøfartsdirektoratet, Konkurransetilsynet, Klagenemndssekretariatet, Dagligvaretilsynet, Regelrådet, Kystverket, Fiskeridirektoratet, Patentstyret, Klagenemnda for industrielle rettigheter og drift av Eksportfinansiering Norge. De fleste etatene finansieres helt eller delvis ved gebyrer og avgifter.
- *Forvaltningsrettede forskningsinstitusjoner* utgjør 9,4 pst. av budsjettforslaget og omfatter Norges geologiske undersøkelse, Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet. Sistnevnte er administrativt underlagt Landbruks- og matdepartementet.
- *Forskning og romvirksomhet* utgjør til sammen 17,6 pst. av budsjettforslaget. *Forskning* inkluderer bevilgninger til Norges forskningsråd og tilskudd til Nofima AS. *Romvirksomhet* inkluderer drift av Direktoratet for romvirksomhet (tidligere Norsk Romsenter), nasjonale støtteordninger og utgifter til norsk deltakelse i internasjonalt romsamarbeid, inklusiv deltakelse i programmer i regi av Den europeiske romorganisasjonen (ESA) og EU-programmet for romvirksomhet m.fl.
- *Innovasjon inkludert design* utgjør om lag 13,5 pst. og omfatter tilskudd til Innovasjon Norge, Siva, Design og arkitektur Norge, entreprenørskapsfremmende aktiviteter for ungdom, tilskudd til Leverandørutviklingsprogrammet og norsk deltakelse i EU-programmet InvestEU.
- *Drift og sikring av atomanlegg* utgjør om lag 5,7 pst. og omfatter bevilgninger til Norsk nukleær dekommisjonering og tilskudd til Institutt for energiteknikk.
- *Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk* utgjør 9,7 pst. av budsjettforslaget.
- *Øvrige tilskuddsordninger* utgjør om lag 12 pst. og inkluderer kommuners og fylkeskommuners vederlag for tildelte oppdrettstillatelser, tilskudd til kompensasjon for CO_2-avgift i fiskeflåten, tilskudd til Standard Norge, tilskudd til internasjonale organisasjoner, deltakelse EUs program for det indre marked og en rekke mindre tilskudd.
- *Nytt sjøfibersamband til Svalbard og Jan Mayen* utgjør 3 pst. av forslaget.

3.1 Oversikt over forslag til utgiftsbevilgninger

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
	Forvaltning og rammebetingelser				
900	Nærings- og fiskeridepartementet	853 917	844 815	1 646 636	94,9
901	Havbunns- og kystkartlegging			51 800	100,0
902	Justervesenet	152 075	159 879	171 285	7,1
903	Norsk akkreditering	74 019	74 340	89 100	19,9
904	Brønnøysundregistrene	785 249	842 950	836 194	-0,8
905	Norges geologiske undersøkelse	294 306	310 470	288 316	-7,1
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	97 505	127 751	171 600	34,3
907	Norsk nukleær dekommisjonering	497 011	730 331	1 052 844	44,2
908	Institutt for energiteknikk	491 654	582 311	475 202	-18,4
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	2 393 448	2 459 000	2 480 000	0,9
910	Sjøfartsdirektoratet	495 771	503 640	544 900	8,2
911	Konkurransetilsynet	142 887	144 060	153 679	6,7
912	Klagenemndssekretariatet	50 995	39 150	53 000	35,4
913	Dagligvaretilsynet	9 919	10 450	5 600	-46,4
915	Regelrådet	11 393	12 300	3 054	-75,2
916	Kystverket	3 314 247	3 841 089	3 638 169	-5,3
917	Fiskeridirektoratet	661 068	649 750	698 800	7,5
919	Diverse fiskeriformål	5 135 792	1 804 176	2 257 687	25,1
	Sum kategori 17.10	*15 461 256*	*13 136 462*	*14 617 866*	*11,3*
	Forskning og innovasjon				
920	Norges forskningsråd	2 253 500	2 138 100	2 448 506	14,5
922	Romvirksomhet	1 870 497	1 613 532	1 955 847	21,2
923	Havforskningsinstituttet	1 368 165	1 776 294	1 973 649	11,1
924	Internasjonale samarbeids-programmer	356 070	387 900	405 600	4,6
926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	478 709			0,0
928	Annen marin forskning og utvikling	221 089	223 980	204 319	-8,8
930	Design og arkitektur Norge	27 800	28 510	19 536	-31,5
935	Patentstyret	345 575	363 020	374 000	3,0

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	8 776	9 363	9 700	3,6
2421	Innovasjon Norge	66 001 121	68 093 650	68 634 099	0,8
2426	Siva SF	317 405	328 390	533 492	62,5
	Sum kategori 17.20	*73 248 707*	*74 962 739*	*76 558 748*	*2,1*
	Handel og markedsadgang				
940	Internasjonaliseringstiltak	139 941	124 799	17 454	-86,0
2429	Eksportkredittordningen	12 749 261	15 800 000	14 900 000	-5,7
2460	Eksportfinansiering Norge	81 431	231 771	109 579	-52,7
	Sum kategori 17.30	*12 970 633*	*16 156 570*	*15 027 033*	*-7,0*
	Statlig eierskap				
950	Forvaltning av statlig eierskap	228 737	33 100	33 100	0,0
951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	144 000	500	690 318	137963,6
952	Investinor AS	399 529	8 400	8 400	0,0
954	Petoro AS	399 108	434 000	453 824	4,6
2440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleums-virksomheten	48 526 073	29 600 000	36 100 000	22,0
	Sum kategori 17.40	*49 697 447*	*30 076 000*	*37 285 642*	*24,0*
	Sum programområde 17	151 378 043	134 331 771	143 489 289	6,8
	Arbeidsliv				
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	80 000	90 000	90 000	0,0
	Sum kategori 33.40	*80 000*	*90 000*	*90 000*	*0,0*
	Sum programområde 33	80 000	90 000	90 000	0,0
	Sum utgifter	151 458 043	134 421 771	143 579 289	6,8

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
01–29	Statens egne driftsutgifter	8 406 220	8 718 068	9 482 917	8,8
30–49	Nybygg, anlegg mv.	49 632 187	31 106 585	38 113 768	22,5
50–89	Overføringer til andre	18 671 475	13 437 118	14 603 804	8,7
90–99	Utlån, statsgjeld mv.	74 838 161	81 160 000	81 378 800	0,3
	Sum under departementet	151 458 043	134 421 771	143 579 289	6,8

Antall årsverk

I omtalen av de statlige virksomhetene under Nærings- og fiskeridepartementet er antall årsverk oppgitt. Tallene er hentet fra virksomhetenes årsrapporter for 2024 og følger av Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) sin definisjon for årsverk fra 2020.

3.2 Oversikt over forslag til inntektsbevilgninger

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
	Forvaltning og rammebetingelser				
3900	Nærings- og fiskeridepartementet	11 655	11 081	11 480	3,6
3902	Justervesenet	52 443	50 054	58 243	16,4
3903	Norsk akkreditering	58 221	59 691	70 840	18,7
3904	Brønnøysundregistrene	710 667	680 468	710 131	4,4
3905	Norges geologiske undersøkelse	74 797	81 248	84 173	3,6
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	3 165	2 600	2 858	9,9
3907	Norsk nukleær dekommisjonering			100	100,0
3908	Institutt for energiteknikk	734			0,0
3909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	3 354	3 000	3 000	0,0
3910	Sjøfartsdirektoratet	343 052	360 989	398 812	10,5
3911	Konkurransetilsynet	116	317	325	2,5
3912	Klagenemndssekretariatet	14 082	1 032	1 066	3,3
3916	Kystverket	22 372	11 529	10 844	-5,9
3917	Fiskeridirektoratet	6 298 835	46 872	33 249	-29,1
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	1 884 991	1 732 771	2 043 422	17,9
5626	Renter av lån til Institutt for energiteknikk		4 800	5 500	14,6
	Sum kategori 17.10	*9 478 484*	*3 046 452*	*3 434 043*	*12,7*
	Forskning og innovasjon				
3923	Havforskningsinstituttet	498 224	693 042	817 119	17,9
3926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	277 130			0,0
3935	Patentstyret	145 398	158 659	151 471	-4,5
3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	442	559	500	-10,6
5325	Innovasjon Norge	62 057 002	64 200 000	65 075 400	1,4
5326	Siva SF	62 000	67 000	272 000	306,0
5613	Renter fra Siva SF	14 706	10 200	10 600	3,9
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	1 271 756	814 500	821 400	0,8
	Sum kategori 17.20	*64 326 658*	*65 943 960*	*67 148 490*	*1,8*

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
	Handel og markedsadgang				
3940	Internasjonaliseringstiltak	5 469			0,0
5329	Eksportkredittordningen	7 886 565	7 230 000	8 830 000	22,1
5460	Eksportfinansiering Norge	13 280 456	176 450	11 800	-93,3
5614	Renter under Eksportfinansiering Norge	33 513			0,0
5629	Renter fra eksportkredittordningen	1 065 466	1 040 000	1 140 000	9,6
	Sum kategori 17.30	*22 271 469*	*8 446 450*	*9 981 800*	*18,2*
	Statlig eierskap				
3950	Forvaltning av statlig eierskap	6 163 834	2 453 000	2 453 000	0,0
3951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	20 428	19 900	23 500	18,1
3952	Investinor AS	295 706			0,0
3955	Equinor ASA	42 800 640			0,0
5440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleums-virksomheten	267 767 987	255 810 000	229 100 000	-10,4
5609	Renter fra Norwegian Air Shuttle ASA	114 974	96 000		-100,0
5612	Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	29 370	33 200	40 100	20,8
5628	Renter fra Investinor AS	132 168			0,0
5656	Aksjer under Nærings- og fiskeri-departementets forvaltning	33 204 558	28 699 000	27 304 600	-4,9
5685	Aksjer i Equinor ASA	62 577 763	27 768 100	25 804 600	-7,1
	Sum kategori 17.40	*413 107 428*	*314 879 200*	*284 725 800*	*-9,6*
	Sum programområde 17	509 184 039	392 316 062	365 290 133	-6,9
	Sum inntekter	509 184 039	392 316 062	365 290 133	-6,9

Inntekter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
01–29	Salg av varer og tjenester	242 638 881	220 861 141	187 245 011	-15,2
30–49	Inntekter i forbindelse med nybygg, anlegg mv.	29 599 681	32 100 000	39 300 000	22,4
50–89	Overføringer fra andre	115 083 510	66 706 021	63 895 222	-4,2
90–99	Tilbakebetalinger mv.	121 861 967	72 648 900	74 849 900	3,0
	Sum under departementet	509 184 039	392 316 062	365 290 133	-6,9

Nedgangen fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026 kan i stor grad tilskrives reduserte anslåtte inntekter fra Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (kap. 5440) og lavere anslåtte utbytter fra aksjeselskaper som staten v/Nærings- og fiskeridepartementet eier helt eller delvis (kap. 5656 og 5685). For øvrig er det mindre variasjoner i etatenes inntekter fra år til år.

3.3 Fordeling av statsrådenes konstitusjonelle ansvar

Fiskeri- og havministerens ansvar

Tabell 3.1 Budsjettkapitler og -poster fiskeri- og havministeren er ansvarlig for

Kap. 900	Nærings- og fiskeridepartementet, post 51, 72 og 77
Kap. 909 og 3909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk
Kap. 910 og 3910	Sjøfartsdirektoratet
Kap. 916 og 3916	Kystverket
Kap. 917 og 3917	Fiskeridirektoratet
Kap. 919	Diverse fiskeriformål
Kap. 920	Norges forskningsråd, post 72 og 73
Kap. 923 og 3923	Havforskningsinstituttet
Kap. 928	Annen marin forskning og utvikling
Kap. 2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn
Kap. 5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet, postene 72–74 og 76–77

Næringsministerens ansvar

Tabell 3.2 Budsjettkapitler og -poster næringsministeren er ansvarlig for

Kap. 900 og 3900	Nærings- og fiskeridepartementet, samtlige utgiftsposter bortsett fra post 21, 70, 75 og 76
Kap. 902 og 3902	Justervesenet
Kap. 903 og 3903	Norsk akkreditering
Kap. 904 og 3904	Brønnøysundregistrene
Kap. 905 og 3905	Norges geologiske undersøkelse
Kap. 906 og 3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard
Kap. 907	Norsk nukleær dekommisjonering
Kap. 908 og 5626	Institutt for energiteknikk
Kap. 911 og 3911	Konkurransetilsynet
Kap. 912 og 3912	Klagenemndssekretariatet
Kap. 913	Dagligvaretilsynet
Kap. 915	Regelrådet
Kap. 920	Norges forskningsråd, post 70 og 71
Kap. 922	Romvirksomhet
Kap. 924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer
Kap. 930	Design og arkitektur Norge
Kap. 935 og 3935	Patentstyret
Kap. 936 og 3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter
Kap. 940 og 3940	Internasjonaliseringstiltak
Kap. 951, 3951 og 5612	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS
Kap. 952	Investinor AS
Kap. 954	Petoro AS
Kap. 2421, 5325 og 5625	Innovasjon Norge
Kap. 2426, 5326 og 5613	Siva SF
Kap. 2429, 5329 og 5629	Eksportkredittordningen
Kap. 2440 og 5440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten
Kap. 2460, 5460 og 5614	Eksportfinansiering Norge
Kap. 5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet, postene 71 og 75
Kap. 5609	Renter fra Norwegian Air Shuttle
Kap. 5685	Aksjer i Equinor ASA

Delt ansvar

Tabell 3.3 Budsjettposter statsrådene deler ansvaret for

Kap. 900	Nærings- og fiskeridepartementet, post 21, 70, 75 og 76
Kap. 901	Havbunns- og kystkartlegging
Kap. 950 og 3950	Forvaltning av statlig eierskap
Kap. 5656	Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning

Fordelingen av bevilgningene mellom statsrådene tilsvarer fordelingen på statsrådenes ansvarsområder for prosjekter og programmer som finansieres av bevilgningene.

3.4 Oversikt over bestillings- og tilsagnsfullmakter

Tabell 3.4 Bestillings- og tilsagnsfullmakter

(i 1 000 kr og 1 000 euro)

Kap./post	Betegnelse	Gjeldende fullmakt 2025	Forslag til bestillings-fullmakt 2026	Forslag til tilsagns-fullmakt 2026	Anslått termin for utbetaling/ dekning
907/21	Norsk nukleær dekommisjonering, spesielle driftsutgifter	465 000	1 420 000		2027–2029
907/60	Norsk nukleær dekommisjonering, tilskudd til kommuner	14 100		14 700	2027–2028
907/70	Norsk nukleær dekommisjonering, tilskudd til organisasjoner	2 600		2 700	2027–2028
916/30	Kystverket, nybygg og større vedlikehold	1 393 000	1 670 000		2027–2028
916/60	Kystverket, tilskudd til fiskerihavneanlegg	85 200		101 700	2027–2028
916/71	Kystverket, tilskudd til effektive og miljøvennlige havner	250 000		266 600	2027–2028
920/70	Norges forskningsråd, tilskudd til næringsrettet forskning	2 878 000		2 834 400	2027–2029
920/71	Norges forskningsråd, tilskudd til marin og maritim forskning	1 361 500		1 415 500	2027–2028
922/71	Romvirksomhet, ESAs industrirettede programmer	170 000 euro		290 820 euro	2027–2030

Tabell 3.4 Bestillings- og tilsagnsfullmakter

(i 1 000 kr og 1 000 euro)

Kap./post	Betegnelse	Gjeldende fullmakt 2025	Forslag til bestillings-fullmakt 2026	Forslag til tilsagns-fullmakt 2026	Anslått termin for utbetaling/ dekning
924/70	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer, tilskudd til InvestEU	1 016 000		641 400	2027–2028
951/70	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS, tilskudd til overvåkingsprogram	9 500		9 300	2027–2034
2421/50	Innovasjon Norge, tilskudd til etablerere og bedrifter, inkl. tapsavsetninger	1 000 000		800 000	2027–2028
2421/71	Innovasjon Norge, innovative næringsmiljøer	120 000		120 000	2027–2028
2421/75	Innovasjon Norge, tilskudd til Grønn plattform	700 000		700 000	2027–2029
2421/76	Innovasjon Norge, miljø-teknologi	645 000		645 000	2027–2029
2426/71	Siva, Tilskudd til test-fasiliteter	43 000		64 500	2027–2028

Det vises til nærmere omtale av de enkelte fullmaktene under de berørte budsjettpostene og forslag til vedtak VII for bestillingsfullmakter og VIII for tilsagnsfullmakter.

3.5 Oversikt over garanti- og garantiliknende ordninger

Garantiordninger

Tabell 3.5 Garantiordninger under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr/1 000 euro)

Betegnelse	Utbetalt (tap) i 2024	Samlet garantiansvar per 31.12.2024	Fullmakt for nye garantitilsagn for 2025	Forslag til nye garantitilsagn for 2026	Totalramme for nytt og gammelt garantiansvar i 2026
Innovasjon Norge:					
Realinvesteringer og drifts-kreditt	57 399	681 717	350 000	350 000	1 280 000
Grønn industrifinansiering		0	[1]	[1]	1 000 000[1]
Eksportfinansiering Norge					
Den Alminnelige ordning inkl. Gammel alminnelig ordning	1 159 950	108 571 432	[2]	[2]	155 000 000[2]
Garantier ved investeringer i og eksport til utviklingsland		1 096 992	[3]	[3]	3 150 000[3]
Byggelånsgarantier til skips-byggingsindustrien		4 563 420	[4]	[4]	7 000 000[4]
Garantiordning for lang-siktige kraftavtaler til kraft-intensiv industri		4 098 070	[5]	[5]	20 000 000[5]
Garantiordning for kjøp av skip fra verft i Norge når skipene skal brukes i Norge		1 012 267	[6]	[6]	10 000 000[6]
Risikoavlastningsordning for norsk eksport til Ukraina			[7]	[7]	630 000[7]
Garantiordning for re-forsik-ring av kredittforsikring	1 023	12 043		0	
Reisegarantiordning		2 901	0	0	
Lånegarantiordning ifb. høye strømpriser	189 271	17 816	0	0	
Øvrige garantier:					
Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD), garantikapital		euro 296 920	0	0	euro 296 920

[1] Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 1 mrd. kroner, men likevel slik at total ramme for garantier og lån ikke overstiger 4 100 mill. kroner for ordningen.

[2] Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 155 mrd. kroner. I tillegg foreslås at Nærings- og fiskeridepartementet gis fullmakt til midlertidig å kunne øke rammen med ytterligere 10 mrd. kroner som følge av valutasvingninger.

[3] Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 3,15 mrd. kroner, men likevel slik at rammen ikke overstiger sju ganger det til enhver tid innestående beløp på ordningens grunnfond.

[4] Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 7 mrd. kroner.

[5] Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 20 mrd. kroner.

[6] Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 10 mrd. kroner.

[7] Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 630 mill. kroner.

Det vises til nærmere omtale av de enkelte garantifullmaktene under kap. 2421 Innovasjon Norge og kap. 2460 Eksportfinansiering Norge og forslag til vedtak IX.

Nærmere om garanti til Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)

Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) ble opprettet i 1991, med formål om å framskynde overgangen til åpne markedsorienterte økonomier og fremme utviklingen av en konkurransedyktig privat sektor i bankens operasjonsland. Banken eies av 75 land, Den europeiske investeringsbanken (EIB) og Europakommisjonen. Ved utgangen av 2024 var EBRDs grunnkapital på 30 mrd. euro. Norges andel av grunnkapitalen utgjør 1,26 pst., dvs. 375,18 mill. euro. Av beløpet er 78,26 mill. euro innbetalt kapital, mens det øvrige, 296,92 mill. euro, er garantikapital.

EBRD hadde rekordhøye investeringer på 16,6 mrd. euro i 2024, opp fra forrige rekord på 13,1 mrd. nyskaping i 2023. Banken finansierte 584 ulike prosjekter, hvorav 58 pst. var «grønne». EBRD har, sammen med Verdensbanken og EIB, tatt en ledende rolle i Ukraina etter Russlands fullskalainvasjon. Banken har brukt mer enn 6,2 mrd. euro i Ukraina siden februar 2022, særlig på energisikkerhet og privat sektor. I 2023 vedtok bankens eiere en kapitalutvidelse på 4 mrd. euro i innbetalt kapital (dvs. ikke garantikapital). Formålet var å styrke innsatsen i Ukraina, samtidig som aktiviteten i de øvrige operasjonslandene ble opprettholdt. Ifølge styrets anslag vil kapitaløkningen muliggjøre årlige investeringer i Ukraina på 2,5 mrd. euro i årene 2025 og 2026 og en opptrapping til 3 mrd. euro per år i perioden 2027–2032. Norge deltar i kapitaløkningen. Norges andel av økningen er på 50,42 mill. euro som skal betales inn over fem år (2025–2029). Beløpet finansieres over Nansen-programmet for Ukraina. Kapitalutvidelsen er også omtalt i Prop. 1 S for Utenriksdepartementet.

Andre garantiliknende ordninger

Institutt for energiteknikk (IFE) og Statsbygg, fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

Pariskonvensjonen fra 1960 utgjør sammen med Brüsselkonvensjonen fra 1963 det internasjonale regimet for erstatningsansvar for atomskade som gjelder i de fleste vesteuropeiske land, deriblant Norge. To endringsprotokoller fra 2004 til Pariskonvensjonen og Brüsselkonvensjonen trådte i kraft 1. januar 2022. Norges folkerettslige forpliktelser knyttet til atomansvar etter Pariskonvensjonen og Brüsselkonvensjonen er hovedsakelig gjennomført i kapittel III i atomenergiloven.

De norske atomanleggene ble ved kongelig resolusjon av februar 2009 vedtatt å falle innenfor definisjonen lavrisikoanlegg, og IFEs og Statsbyggs erstatningsansvar for atomulykker og tilhørende statsgaranti ble satt til 80 mill. euro med praktisk virkning fra det tidspunkt endringsprotokollen 12. februar 2004 til Pariskonvensjonen trer i kraft.

Statsgarantien for innehaverens samlede ansvar for atomskade som følge av en og samme atomulykke foreslås satt til 80 mill. euro, i tråd med ansvarsbeløpet som ble vedtatt ved kongelig resolusjon i februar 2009. Det vises til kap. 908 og forslag til vedtak XI, 1.

Beredskapsordning for varekrigsforsikring

Lov om statlig varekrigsforsikring som en beredskapsordning trådte i kraft 1. januar 2014. Ordningen er nærmere omtalt under kap. 2460 Eksportfinansiering Norge. Iverksettelse av ordningen med hjemmel i loven medfører risiko for at staten kan pådra seg erstatningsutbetalinger ut over det som blir dekket av premieinnbetalinger. Ordningen med at Stortinget gir samtykke til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nytt og gammelt ansvar på 2 mrd. kroner foreslås videreført i 2026, jf. forslag til vedtak XI, 2.

Statlig miljøgaranti på Raufoss

Staten påtok seg i 2004 ansvar for å dekke kostnader knyttet til opprydding av forurensning etter den tidligere virksomheten til Raufoss Ammunisjonsfabrikker AS, som var 100 pst. eid av staten, og Raufoss ASA, hvor statens eierandel var 50,3 pst. Ved behandlingen av St.prp. nr. 40 (2003–2004) *Statlig miljøansvar på Raufoss*, jf. Innst. S. nr. 147, fattet Stortinget 23. mars 2004 følgende vedtak:

> *«Stortinget samtykker i at staten ved Nærings- og handelsdepartementet kan utstede garantier for miljø- og forurensningsansvar i Mjøsa og på Raufoss-området som følger av offentligrettslig miljøpålegg oppad begrenset til 50 mill. kroner.»*

Bakgrunnen for vedtaket var at juridiske vurderinger viste at staten kunne holdes ansvarlig for eventuelle miljøforpliktelser knyttet til historisk relatert forurensning på Raufoss-området, samt deponering av ammunisjon m.m. i Mjøsa. Utbetalinger under fullmakten skjer på grunnlag av dokumenterte refusjonskrav for kostnader ved tiltak som omfattes av rettskraftige pålegg fra Miljødirektoratet. Garantien skal bare dekke kostnader knyttet til historisk forurensning. Rammen for garantiene har blitt utvidet flere ganger og utgjør nå 168 mill. kroner. Omtale av aktiviteter knyttet til garantiforpliktelsene og forslag om fullmakt til å kunne overskride bevilgningen innenfor gitt garantiramme er nærmere omtalt under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 71 Miljøtiltak Raufoss.

For 2025 er det bevilget 7,6 mill. kroner til å dekke refusjon av kostnader i forbindelse med de statlige garantiene for miljø- og forurensningsansvar på Raufoss. Det foreslås en bevilgning på 4,8 mill. kroner for 2026. Utbetalingene i de enkelte år føres som innfrielse av refusjonsansvar og reduserer samtidig resterende fullmaktsramme for garantiforpliktelsene. Per 1. juli 2025 var det utbetalt til sammen om lag 158 mill. kroner siden staten påtok seg garantiforpliktelsene. Garantirammen foreslås utvidet, fra 168 mill. kroner til 207 mill. kroner for å dekke kostnader i perioden 2026–2035. Det foreslås som tidligere år å videreføre fullmakten til å kunne overskride bevilgningen innenfor gitt garantiramme på 207 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 1.

Lånesikringsordning, bolig- og næringsformål på Svalbard

Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet eier over 98 pst. av all grunn på Svalbard. Utleie av grunn til private er regulert av en standardavtale.

Stortinget vedtok i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2017, jf. Innst. 401 S (2016–2017), å ta inn en bestemmelse om en lånesikringsordning i standardavtalen. Dette innebærer at staten, dersom den sier opp en avtale eller nekter overføring av leieretten til ny leietaker, kan bli forpliktet til å innfri eksisterende lån med tinglyst pant i bygninger på grunnen som omfattes av avtalen. Ordningen er foreløpig ikke tatt i bruk, og dens mange begrensninger gjør at det er svært liten sannsynlighet for at den noen gang vil bli tatt i bruk. Ordningen vil likevel gi økt forutsigbarhet for långivere og dermed kunne legge til rette for ny næringsvirksomhet på Svalbard uten at dette går på bekostning av statens kontroll over grunnen.

Det foreslås å videreføre fullmakten til å gi garantier for lån i 2026 innenfor en samlet garantiramme for nye og gamle avtaler på 25 mill. kroner, og til å kunne utgiftsføre uten bevilgning utbetalinger innenfor en ramme på 10 mill. kroner under kap. 900, post 86, jf. forslag til vedtak X.

3.6 Bruk av stikkordet «kan overføres»

Under Nærings- og fiskeridepartementet foreslås stikkordet knyttet til enkelte poster utenom postgruppen 30–49. Disse er oppført i tabellen nedenfor. Bruk av stikkordet begrunnes ut fra følgende to forhold:

- Bevilgningen gjelder bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger.
- Utbetaling av tilsagn om tilskudd gitt i 2026 må helt eller delvis kunne foretas i 2027 eller senere budsjetterminer for å sikre at alle vilkår i tilsagnene er oppfylt før midlene utbetales.

Under Nærings- og fiskeridepartementet blir stikkordet «kan overføres» foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30-49

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2025	Forslag 2026
900	21	Spesielle driftsutgifter	110 096	75 551
900	22	Nukleære utredninger og prosjektledelse	231	7 592
900	26	Forvaltning av grunneiendom på Svalbard	21 571	11 063
900	75	Tilskudd til særskilte prosjekter	9 539	29 077
900	77	Tilskudd til tiltak for økt sjømatkonsum	1 583	3 543
901	21	Spesielle driftsutgifter – Mareano-programmet		29 800
901	22	Spesielle driftsutgifter – kystkartlegging		22 000
904	21	Spesielle driftsutgifter	20 832	10 222
905	21	Spesielle driftsutgifter	19 866	83 916
907	21	Spesielle driftsutgifter	71 549	530 046
911	70	Tilskudd til konkurransefaglig forskning	3 296	2 279
916	21	Spesielle driftsutgifter	11 135	90 621
916	22	Driftsutgifter brukerfinansierte tjenester		1 266 422
916	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	47 295	83 493
916	71	Tilskudd til effektive og miljøvennlige havner	201 521	133 292
917	22	Fiskeriforskning og -overvåking	68 264	145 700
919	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner		1 563 195
919	74	Erstatninger		1 896
919	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	12 398	38 766
919	76	Tilskudd til fiskeriforskning	8 491	8 300
920	70	Tilskudd til næringsrettet forskning		1 220 100
920	72	Tilskudd til marin og maritim forskning		517 700
922	51	Egenkapital Andøya Space	102 600	
922	72	Nasjonale følgemidler		23 577
922	74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter		143 353
922	76	Tilskudd Andøya Space	26 500	
923	21	Spesielle driftsutgifter		491 965
923	22	Fiskeriforskning og -overvåking	35 238	262 400
923	23	Oppdragsutgifter forskningsfartøy		319 034
928	21	Spesielle driftsutgifter	213	10 000
940	21	Spesielle driftsutgifter	5 449	17 454
2421	71	Innovative næringsmiljøer	43 802	129 703
2421	74	Reiseliv, profilering og kompetanse	76 044	709 021
2421	75	Grønn plattform	160 467	311 400
2421	76	Miljøteknologi	106 099	351 457

3.7 Tilskuddsforvaltning

I bestemmelser om økonomistyring i staten framgår det at departementene skal gi en presentasjon for Stortinget av hovedelementer i tilskuddsordningene og av sammenhengen mellom dem når det fremmes forslag om en ny tilskuddsordning. Ved forslag om ny årlig bevilgning til en eksisterende tilskuddsordning kan det alternativt vises til premissene for tidligere bevilgningsvedtak. Hovedelementene må imidlertid vurderes og presenteres på nytt med jevne mellomrom. Hovedelementene omfatter:

- mål for ordningen
- kriterier for måloppnåelse
- tildelingskriterier, herunder beregningsregler
- oppfølging og kontroll
- evaluering

Nærings- og fiskeridepartementet legger opp til en full presentasjon av samtlige av disse elementene hvert fjerde år, når nytt Storting tiltrer. I postomtalene knyttet til den enkelte tilskuddsordning er det redegjort for de tre førstnevnte strekpunktene for hver ordning, eventuelt grupper av ordninger. For de to siste strekpunktene er det i utgangspunktet lagt til grunn felles opplegg for samtlige ordninger, i enkelte tilfeller med visse mindre tilpasninger. Oppfølging, kontroll og evaluering skal dimensjoneres og vurderes i forhold til formålet med ordningen og ha et rimelig omfang i forhold til nytten og kostnadene forbundet med disse aktivitetene.

Normalt vil det viktigste elementet i oppfølging og kontroll av tilskuddsordningene som Nærings- og fiskeridepartementet, noen av departementets underliggende virksomheter eller andre forvalter, bestå av å gjennomgå, vurdere og gi tilbakemelding om rapportering fra tilskuddsmottaker. De som forvalter ordningen, skal foreta hensiktsmessig kontroll av kvaliteten på informasjon som påvirker tilskuddsstørrelse og belyser måloppnåelse. På grunnlag av denne gjennomgangen må det vurderes om det er behov for ytterligere oppfølgings- eller kontrolltiltak, spesielt dersom gjennomgangen avdekker muligheter for uregelmessigheter. Dette kan for eksempel omfatte stikkprøvekontroll for prøving av data som ligger til grunn for utarbeidelse av innrapportert informasjon, nærmere regnskapsgjennomgang eller annen kontroll med at midlene har blitt nyttet som forutsatt.

Nærings- og fiskeridepartementet skal med noen års mellomrom sørge for at formålet med en tilskuddsordning og anvendelsen av tilskuddsmidlene blir evaluert for å innhente informasjon om ordningen er effektiv i forhold til ressursbruk, organisering og fastsatte mål. Frekvens og omfang av evalueringer skal ta utgangspunkt i en vurdering av risiko og vesentlighet for ordningen, inkludert hvor omfattende og viktig ordningen er, omfang og kvalitet på innsendt rapportering og i hvilken grad det er mulig å beskrive de årlige resultatene gjennom den ordinære rapporteringen fra tilskuddsmottaker.

4 Oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak

Nedenfor gis en oversikt over oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak under Nærings- og fiskeridepartementet. Oversikten inkluderer alle vedtak fra stortingssesjonen 2024–2025, og de vedtakene fra tidligere stortingssesjoner som kontroll- og konstitusjonskomiteen i Innst. 216 S (2024–2025) mente ikke var kvittert ut. I tabellen nedenfor angis det også hvorvidt departementet planlegger at rapporteringen knyttet til anmodningsvedtaket nå avsluttes eller om departementet vil rapportere konkret på vedtaket også i neste års budsjettproposisjon.

Tabell 4.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (Ja/Nei)
2024–2025	99	Turistfiske – reduksjon i utførselskvoten	Ja
2024–2025	100	Oppdrett – utvidelse av forbud mot utslipp av behandlingsvann	Ja
2024–2025	461	Regulatoriske sandkasser – testing av ny teknologi	Ja
2024–2025	462	FoU i næringslivet – 2 pst. av BNP	Ja
2024–2025	463	Kompetansehevingsprogrammer – offentlig sektor	Ja
2024–2025	465	Immaterielle verdier – kreative næringer	Nei
2024–2025	529	Inntekter til kommunene fra mineraler	Nei
2024–2025	530	Nordisk samarbeid om mineraler	Nei
2024–2025	642	Ressurser i maritim sektor i krise og krig	Ja
2024–2025	643	Modell for matsikkerhet som inkluderer sjømat, fiskeri og havbruk	Nei
2024–2025	644	Plan for bemanning av norske skip i krig	Nei
2024–2025	646	Beredskapsbutikker etter finsk modell i dagligvarehandelen	Nei
2024–2025	649	Integrering av romsektoren i totalforsvaret	Nei
2024–2025	650	Satellittløsninger for kommunikasjon og overvåking	Nei
2024–2025	651	Styrking av kontrollen av verdikjeder i romsektoren	Nei
2024–2025	735	Samordning for forskning, utvikling og innovasjon (FoU) i norske virksomheter	Nei
2024–2025	736	Statlig eierskap og statlige investeringsfond for økt FoU-intensitet næringslivet	Nei
2024–2025	761	Norsk næringsliv og ESAs programmer	Nei
2024–2025	762	Samarbeid mellom forskningsinstitutter og romindustrien	Nei

Tabell 4.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (Ja/Nei)
2024–2025	763	Arbeids- og ansvarsavklaring mellom romvirksomhetene i Norge	Nei
2024–2025	764	Virkemidler for små og mellomstore selskaper i romsektoren	Nei
2024–2025	765	Langsiktig strategi for norsk romsektor	Nei
2024–2025	766	Norges innbetalinger til ESAs frivillige programmer	Ja
2024–2025	767	Langsiktig plan for Direktoratet for romvirksomhet og nasjonale følgemidler	Nei
2024–2025	988	Industrivekstavtaler om kraftprosjekter	Nei
2024–2025	1039	Utredning av reguleringssystem for havbruksnæringen	Nei
2024–2025	1040	Styrking av datagrunnlag om miljøpåvirkning i havbruk	Nei
2024–2025	1041	Helhetlig kunnskapsgrunnlag om havbrukets miljøpåvirkning	Nei
2024–2025	1042	Bruk av trafikklysevaluering i videre havbruksregulering	Nei
2024–2025	1043	Vurdere utvalg for dialog og samspill mellom aktørene innen havbruket	Nei
2024–2025	1044	Raskere behandling av lokalitetssøknader i havbruk	Nei
2024–2025	1045	Vurdering av et fiskeri- og havbruksdirektorat	Nei
2024–2025	1046	Videreutvikling av havbruksfondet	Nei
2024–2025	1047	Fordelingsnøkkel for lusekvoter basert på tillatt biomasse per selskap	Ja
2024–2025	1048	Rammevilkår for akvakulturnæringen	Nei
2024–2025	1049	Opprettholdelse av artsbegrensning i akvakulturtillatelser	Nei
2024–2025	1050	Lokal foredling av oppdrettsfisk	Nei
2024–2025	1051	Sirkulærøkonomi i havbruket basert på slam og avfallsstrømmer	Nei
2024–2025	1052	Tiltak for dødelighet under 5 prosent i akvakultur	Nei
2024–2025	1053	Teknologinøytral miljøteknologiordning for nullutslippsanlegg i røde områder	Nei
2024–2025	1054	Ny ordning for lavutslippsteknologi i trafikklyssystemet	Nei
2024–2025	1055	Videreføring av hensyn bak særtillatelser i ny regulering	Nei
2024–2025	1056	HMS i havbruk	Nei
2024–2025	1057	Styrking av lavtrofisk akvakultur og makroalgedyrking	Nei
2024–2025	1060	Modell for fordeling av urfolksvederlag	Nei
2024–2025	1092	Norgespris for bedrifter og frivillighet	Nei
2024–2025	1119	Felles nordisk matberedskapsplan	Nei

Tabell 4.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (Ja/Nei)
2024–2025	1246	Ekstern kvalitetssikring (KS2) for Borg havn	Nei
2023–2024	68	Midlertidige maksimalpriser for løyvepliktig drosjetransport med motorvogn	Ja
2023–2024	78	Innretning av det næringsrettede virkemiddelapparatet i samsvar med Parisavtalen	Ja
2023–2024	85	Forskrift om innsyn i aksjeeierboken og regler om rapportering av eierskapsendringer i aksjeselskaper	Nei
2023–2024	586	Eierskapsbegrensninger i kystfisket etter torsk, hyse og sei nord for 62 grader	Nei
2023–2024	587	Eierskapsbegrensninger i kystfisket etter andre arter enn torsk, hyse og sei nord for 62 grader	Nei
2023–2024	588	Særskilte regler om eierskapsbegrensninger for kyst-gruppen	Nei
2023–2024	589	Ny vurdering av leiefartøyordningen	Nei
2023–2024	591	Vurdering av strukturkvoteordningen	Nei
2023–2024	592	Fordeling av strukturgevinst når strukturkvoter utløper	Nei
2023–2024	593	Sammenslåingsordning for fartøy under 11 meter	Ja
2023–2024	594	Sammenslåingsordning for pelagiske fartøy under 11 meter	Nei
2023–2024	595	Gjeninnføring av dynamisk trålstige for torsk	Ja
2023–2024	597	Åpen gruppes andel av totalkvoten for norsk torsk	Ja
2023–2024	598	Omfordeling til lukket gruppe under 11 meter	Ja
2023–2024	599	Gjennomgang av åpen gruppe	Nei
2023–2024	600	Gjeninnføring av sildestigen	Ja
2023–2024	602	Etterkontroll av fiskesalslagslova	Nei
2023–2024	606	Teknologinøytral miljøfleksibilitetsordning for havbruk	Ja
2023–2024	697	Fensfeltet og Mineral Security Partnership	Ja
2023–2024	698	Samarbeidsavtale med USA om mineraler	Nei
2023–2024	699	Offentlig-privat samhandling om overskuddsmasser	Nei
2023–2024	700	Prosjektgruppe for overskuddsmasser fra gruver	Nei
2023–2024	789	Restaurering av norsk tareskog	Nei
2023–2024	844	Sertifikater for utenlandske sjøfolk	Ja
2023–2024	912	Restriksjoner på bunntrål og snurrevad i det kystnære fisket	Ja
2022–2023	55	Strategi for vekst i kreativ industri	Ja
2022–2023	56	Gjennomgang av virkemiddelapparatet for kulturnæringer	Ja

Tabell 4.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (Ja/Nei)
2022–2023	68	Opphevelse av boligstiftelser opprettet av kommune og boligbyggelag	Nei
2022–2023	99	Krav om tilbakefylling og ressursutnyttelse for gruvedrift i Norge	Ja
2022–2023	716-1	Miljøindikatorer	Ja
2022–2023	716-3	Nedtrukken produksjon	Ja
2022–2023	716-5	Bedre organisering av samarbeidet mellom myndighetene og oppdrettsnæringen	Ja
2022–2023	933	Krav om nullutslipp for alle nye servicefartøy i havbruksnæringen fra 1. juli 2024	Ja
2021–2022	606	Dagligvare – felles merkeordning for kjedenes egne merkevarer (EMV)	Ja
2021–2022	610	Dagligvare – konkurranse og mer åpenhet innenfor grossist- og distribusjonsleddet	Nei
2020–2021	71	Sikre egenproduksjon – ordning med utleie av akvakulturtillatelser	Ja
2020–2021	172	Mineralloven – forbedringer og forenklinger	Ja
2020–2021	573	Dagligvaremarkedet – regnskaps- og funksjonsmessig skille mellom leddene	Nei
2020–2021	574	Dagligvare – rabatter skal i større grad følge varen	Nei
2020–2021	839	Styrke og lovfeste tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk	Nei
2019–2020	553	Kvotemeldingen – kvotefleksibilitet i fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N	Ja

4.1 Stortingssesjon 2024–2025

Anmodningsvedtak under fiskeri- og havministeren

Turistfiske – reduksjon i utførselskvoten

Vedtak nr. 99, 5. desember 2024

> *«Stortinget ber regjeringen sende på høring forslag om å redusere utførselskvoten til 10 kilo per person med sikte på ikrafttredelse fra 1. juli 2025.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Statsbudsjettet 2025, jf. Prop. 1 S (2024–2025), Innst. 2 S (2024–2025).

Fiskeridirektoratet har gjennomført en høring av forslag om reduksjon i utførselskvoten for fisk og fiskeprodukter til 10 kg per person to ganger per år. Departementet har på bakgrunn av høringen og direktoratets tilrådning besluttet å redusere utførselskvoten til 15 kg per person to ganger i året fra 1. januar 2026, og fra 1. januar 2027 reduseres utførselskvoten ytterligere til 10 kg per person to ganger i året.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Oppdrett – utvidelse av forbud mot utslipp av behandlingsvann

Vedtak nr. 100, 5. desember 2024

> *«Stortinget ber regjeringen sende på høring forslag om en utvidelse av dagens forbud mot utslipp av behandlingsvann til nye områder som er viktig for fiskeriaktivitet, ut over der det er et spesifikt forbud i dag, med sikte på utvidelse av forbudet i løpet av 2025.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Statsbudsjettet 2025, jf. Prop. 1 S (2024–2025), Innst. 2 S (2024–2025).

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med å utarbeide et forslag, med sikte på å sende dette på offentlig høring i løpet av 2025. Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Ressurser i maritim sektor i krise og krig

Vedtak nr. 642, 6. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen kartlegge de samlede ressursene innen maritim sektor som kan benyttes i krise og krig, i samråd med næringene, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Totalberedskapsmeldingen – Forberedt på kriser og krig, jf. Meld. St. 9 (2024–2025), Innst. 242 S (2024–2025).

Norsk skipsfartsberedskap har tradisjonelt vært knyttet til skip i utenriksfart. Dette skyldes hovedsakelig skipsfartens historiske bakgrunn, hvor norske myndigheter opprettet NORTRASHIP som et statsrederi for å kunne disponere den norske handelsflåten under 2. verdenskrig. Som ledd i en større omlegging av norsk skipsfartsberedskap i 2002, etablerte Nærings- og fiskeridepartementet et formelt offentlig-privat beredskapssamarbeid med rederinæringen gjennom næringsberedskapsrådet NORTRASHIP-ledelsen. Dette samarbeids- og beredskapsorganet har representanter fra rederinæringen. Organet er i normalsituasjonen vesentlig rådgivende, men skal ved alvorlig krise eller krig være en del av departementets kriseorganisasjon og ha operative funksjoner. Gjennom NORTRASHIP-ordningen har Norge betydelige skipsfartsressurser som ved behov kan stilles til rådighet for norske myndigheter og våre allierte i alvorlig krise og krig.

Som følge av den alvorlige utviklingen i den sikkerhetspolitiske situasjonen de senere årene, har regjeringen vært opptatt av å videreutvikle skipsfartsberedskapen for å tilpasse den til et endret risikobilde. Nærings- og fiskeridepartementet besluttet i 2024 å inkludere Kystrederiene som permanent medlem i NORTRASHIP-ledelsen. Kystrederienes medlemmer opererer svært tett på norskekysten og utgjør en strategisk beredskapsressurs for Norge, og for et samlet Norden i NATO, hvor Norge har en viktig rolle som transittland ved mottak av allierte forsterkninger.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Modell for matsikkerhet som inkluderer sjømat, fiskeri og havbruk

Vedtak nr. 643, 6. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen foreslå en modell for matsikkerhet der sjømat, fiskeri og havbruk er inkludert.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Totalberedskapsmeldingen – Forberedt på kriser og krig, jf. Meld. St. 9 (2024–2025), Innst. 242 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Plan for bemanning av norske skip i krig

Vedtak nr. 644, 6. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen skaffe oversikt over og lage en plan for bemanning av norske skip i krig, og involvere partene i arbeidslivet i arbeidet, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Totalberedskapsmeldingen – Forberedt på kriser og krig, jf. Meld. St. 9 (2024–2025), Innst. 242 S (2024–2025).

Nærings- og fiskeridepartementet er i gang med å følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Utredning av reguleringssystem for havbruksnæringen

Vedtak nr. 1039, 12. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen utrede ulike modeller for fremtidig regulering av havbruksnæringen basert på faktisk miljøpåvirkning og innrettet*

med individuelle insentiver, inkludert regjeringens foreslåtte modell, havbruksutvalgets forslag og dagens rammeverk. Utredningene skal sendes på offentlig høring, og valg av reguleringsmodell skal legges frem for Stortinget til endelig behandling.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, jf. Meld. St. 24 (2024–2025), Innst. 525 S (2024–2025). Vedtaket må sees i sammenheng med vedtak nr. 1047, 12. juni 2025. Anmodningsvedtak nr. 1039 dekker det samme som anmodningsvedtak nr. 1047.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Styrking av datagrunnlag for miljøpåvirkning i havbruk

Vedtak nr. 1040, 12. juni 2025

«Stortinget ber regjeringen styrke det tekniske og biologiske datagrunnlaget for vurdering av miljøpåvirkning, inkludert overvåkning av lakselus, villfisk og fiskevelferd, med bruk av ny teknologi og automatisert datainnsamling.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, jf. Meld. St. 24 (2024–2025), Innst. 525 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Helhetlig kunnskapsgrunnlag om havbrukets miljøpåvirkning

Vedtak nr. 1041, 12. juni 2025

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det utvikles et mer helhetlig og grundig kunnskapsgrunnlag for havbrukets miljøpåvirkning, herunder næringens faktiske og relative påvirkning på den norske villaksbestanden. I dette arbeidet skal det delta et bredt sammensett utvalg av forskere og fagfolk, og det skal fortsatt være åpenhet om metoder og modeller.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, jf. Meld. St. 24 (2024–2025), Innst. 525 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Bruk av trafikklysevaluering i videre havbruksregulering

Vedtak nr. 1042, 12. juni 2025

«Stortinget ber regjeringen sørge for at erfaringene fra evalueringen av trafikklyssystemet skal brukes til å forbedre beslutningsgrunnlaget, og støtte utviklingen av en eventuell ny regulering. Dette gjelder blant annet at forskning og overvåkning knyttet til grenseverdier for villfiskdødelighet, effekter av lusepåslag på villaksbestander og bestandsvurderinger av gytebestandsmål mv. forsterkes.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, jf. Meld. St. 24 (2024–2025), Innst. 525 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vurdere utvalg for dialog og samspill mellom aktørene innen havbruket

Vedtak nr. 1043, 12. juni 2025

«Stortinget ber regjeringen vurdere å etablere et utvalg av relevante aktører som kan bidra til bedre dialog og samspill mellom de ulike aktørene knyttet til norsk havbruk.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, jf. Meld. St. 24 (2024–2025), Innst. 525 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Raskere behandling av lokalitetssøknader i havbruk

Vedtak nr. 1044, 12. juni 2025

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre tiltak som sikrer raskere og mer samordnet behandling av lokalitetssøknader, blant annet gjennom statlige planretningslinjer og tydeligere myndighetsansvar.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, jf. Meld. St. 24 (2024–2025), Innst. 525 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vurdering av et fiskeri- og havbruksdirektorat

Vedtak nr. 1045, 12. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen vurdere å samle det overordnede ansvaret for koordinering av havbruksforvaltningen i et Fiskeri- og havbruksdirektorat, med myndighet til lokalitetsavklaringer og -tildelinger. Direktoratet skal også ha ansvar for oppfølgingen av kommunene i deres arealplanlegging i kystnære sjøområder.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, jf. Meld. St. 24 (2024–2025), Innst. 525 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Videreutvikling av havbruksfondet

Vedtak nr. 1046, 12. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen videreutvikle havbruksfondet for å sikre og opprettholde stabile og forutsigbare inntekter til vertskommuner, vertsfylker og lokalsamfunn.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, jf. Meld. St. 24 (2024–2025), Innst. 525 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Fordelingsnøkkel for lusekvoter basert på tillatt biomasse per selskap

Vedtak nr. 1047, 12. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen utrede en fordelingsnøkkel for eventuell tildeling av lusekvoter basert på selskaps-MTB (maksimalt tillatt biomasse), og vurdere konsekvensene av eventuell oppheving av MTB, herunder selskapsverdier og eierskap.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, jf. Meld. St. 24 (2024–2025), Innst. 525 S (2024–2025). Innholdet i vedtaket inngår i den helhetlige utredningen av reguleringssystemet for havbruksnæringen under vedtak nr. 1039 av 12. juni 2025, jf. omtale ovenfor.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Rammevilkår for akvakulturnæringen

Vedtak nr. 1048, 12. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen sikre at et nytt reguleringssystem for akvakulturnæringen legger til rette for rammevilkår som også ivaretar små og mellomstore aktører, og at det er strukturnøytralt.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, jf. Meld. St. 24 (2024–2025), Innst. 525 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Opprettholdelse av artsbegrensning i akvakulturtillatelser

Vedtak nr. 1049, 12. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen om ikke å oppheve artsbegrensing i akvakulturtillatelser.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, jf. Meld. St. 24 (2024–2025), Innst. 525 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Lokal foredling av oppdrettsfisk

Vedtak nr. 1050, 12. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen legge til rette for større andel lokal foredling av oppdrettsfisken.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, jf. Meld. St. 24 (2024–2025), Innst. 525 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Sirkulærøkonomi i havbruket basert på slam og avfallsstrømmer

Vedtak nr. 1051, 12. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen, i løpet av 2026, legge frem en vurdering av hvordan slam og andre avfallsstrømmer fra havbruk kan inngå i en mer sirkulær økonomi, inkludert muligheter for gjen-*

vinning, bruk i jordbruk og energi, samt utvikling av en nasjonal strategi for sirkulærøkonomi i havbruket»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, jf. Meld. St. 24 (2024–2025), Innst. 525 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Tiltak for dødelighet under 5 prosent i akvakultur

Vedtak nr. 1052, 12. juni 2025

«Stortinget ber regjeringen iverksette arbeid med tiltak for å nå målsettingen satt i dyrevelferdsmeldingen om en dødelighet for alle fiskearter i akvakultur ned mot 5 pst.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, jf. Meld. St. 24 (2024–2025), Innst. 525 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Teknologinøytral miljøteknologiordning for nullutslippsanlegg i røde områder

Vedtak nr. 1053, 12. juni 2025

«Stortinget ber regjeringen innføre en teknologinøytral miljøteknologiordning i havbruksnæringen fra høsten 2025, der nedtrukket kapasitet i røde områder kan tas i bruk i anlegg med nullutslipp.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, jf. Meld. St. 24 (2024–2025), Innst. 525 S (2024–2025).

Nærings- og fiskeridepartementet sendte et forslag om bruk av nedjustert kapasitet på særskilte miljøvilkår på høring 20. desember 2024. Høringsfristen var 20. mars 2025. I høringen foreslår departementet at selskap som har fått nedtrukket kapasitet som følge uakseptabel miljøpåvirkning, likevel kan få tilbakeført kapasiteten mot at denne utnyttes i produksjonsanlegg uten utslipp av lus og med mulighet for oppsamling av slam og fôrrester. Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med å følge opp høringen.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Ny ordning for lavutslippsteknologi i trafikklyssystemet

Vedtak nr. 1054, 12. juni 2025

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en ordning som også omfatter lavutslippsløsninger, når det foreligger tilstrekkelig datagrunnlag og teknologisk verifikasjon – herunder automatisert lusetelling. Dette forutsetter utredning og høring, og ny ordning skal senest tre i kraft i løpet av 2026. Ordningen skal erstatte dagens unntaksregel i trafikklyssystemet og innrettes slik at effekt på lusereduksjon og styrke på insentiv henger sammen.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, jf. Meld. St. 24 (2024–2025), Innst. 525 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Videreføring av hensyn bak særtillatelser i ny regulering

Vedtak nr. 1055, 12. juni 2025

«Stortinget ber regjeringen sørge for at hensynet bak særtillatelser videreføres i ny reguleringsstruktur, og det skal utredes hvordan hensynene kan inkluderes i ny innretning.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, jf. Meld. St. 24 (2024–2025), Innst. 525 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

HMS i havbruk

Vedtak nr. 1056, 12. juni 2025

«Stortinget ber regjeringen, i det videre arbeidet med havbruksmeldingen og de utredninger som skal gjøres, vurdere forholdet til den vedtatt nullvisjonen for hardt skadde og omkomne yrkesaktive på sjøen og HMS i havbruksnæringen.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, jf. Meld. St. 24 (2024–2025), Innst. 525 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Styrking av lavtrofisk akvakultur og makroalgedyrking

Vedtak nr. 1057, 12. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen legge til rette for økt produksjon av lavtrofisk akvakultur, herunder makroalge-dyrking, med mål om å legge til rette for bærekraftig vekst og økt verdiskaping innen produksjon av lavtrofiske arter, inkludert arealtilgang.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, jf. Meld. St. 24 (2024–2025), Innst. 525 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Ekstern kvalitetssikring (KS2) for Borg havn

Vedtak nr. 1246, 20. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen gjennomføre KS2 for prosjektet Borg havn og komme tilbake til Stortinget senest i revidert nasjonalbudsjett for 2026.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett 2025, jf. Meld. St. 2 (2024–2025), Innst. 540 S (2024–2025).

Nærings- og fiskeridepartementet er i gang med å følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Anmodningsvedtak under næringsministeren

Regulatoriske sandkasser – testing av ny teknologi

Vedtak nr. 461, 13. februar 2025

> *«Stortinget ber regjeringen etablere regulatoriske sandkasser til testing av ny teknologi som utfordrer eksisterende regelverk, gjerne samlokalisert med næringshager, klynger eller katapulter.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Gründere og oppstartsbedrifter, jf. Meld. St. 6 (2024–2025), Innst. 128 S (2024–2025).

I Norge har vi en regulatorisk sandkasse i Datatilsynet, samt at ny regulatorisk sandkasse på KI nå etableres i Digitaliseringsdirektoratet i forbindelse med innføringen av KI-forordningen i norsk rett. Den regulatoriske KI-sandkassen vil være et viktig innovasjonsverktøy, og skal fremme økt konkurranseevne og lette tilgangen til markedet for norske KI-systemer, særlig for små- og mellomstore bedrifter og oppstartsbedrifter. I sandkassen kan leverandører og tilbydere av innovative KI-systemer utvikle, trene, teste og kontrollere at produktet oppfyller kravene i KI-forordningen før det plasseres på markedet eller tas i bruk. Sandkassen skal være et formelt samarbeid mellom Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, Digitaliseringsdirektoratet og Datatilsynet, og plasseres i KI Norge. I forbindelse med innlemmelse av EUs KI-forordning i norsk rett, vil det innføres ytterligere minst én regulatorisk sandkasse på nasjonalt nivå.

Regjeringen vil også løpende vurdere behovet for ytterligere regulatoriske sandkasser, hvor bedrifter kan komme med sine problemstillinger og få konkret hjelp til forslag til teknologier og tiltak som er tilpasset selskapets behov.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

FoU i næringslivet – 2 pst. av BNP

Vedtak nr. 462, 13. februar 2025

> *«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag som kan bidra til at næringslivet oppnår målet om at 2 pst. av BNP brukes på FoU.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Gründere og oppstartsbedrifter, jf. Meld. St. 6 (2024–2025), Innst. 128 S (2024–2025).

Regjeringen lanserte en strategi for å øke næringslivets investeringer i FoU i 2024. I strategien holder regjeringen fast på målet om at norske bedrifters FoU-investeringer skal utgjøre 2 pst. av BNP. I 2025 la regjeringen fram Meld. St. 14 (2024–2025) *Sikker kunnskap i en usikker verden*.

Næringslivet er den største sektoren når det gjelder forskning og utvikling (FoU) i Norge. I både meldingen og strategien framheves et behov for at næringslivet skal investere mer i FoU. Det har vært vekst i næringslivets investeringer i forskning og utvikling over lengre tid, men vi er fortsatt langt fra målet.

I den nylig framlagte stortingsmeldingen om forskningssystemet følger regjeringen opp vedtaket og går blant annet inn for å utrede nye tiltak for økt privat finansiering av forskning som styrker samarbeidet mellom akademia, næringsliv og

offentlig sektor, og løfter næringslivets konkurranseevne.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Kompetansehevingsprogrammer – offentlig sektor

Vedtak nr. 463, 13. februar 2025

> *«Stortinget ber regjeringen på egnet måte iverksette kompetansehevingsprogrammer for å styrke bestillerkompetansen i offentlig sektor når det gjelder anskaffelser knyttet til digitalisering og nye innovative løsninger.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Gründere og oppstartsbedrifter, jf. Meld. St. 6 (2024–2025), Innst. 128 S (2024–2025).

Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) er regjeringens fagorgan for anskaffelser i offentlig sektor. I tildelingsbrevet er DFØ gitt i oppdrag å videreutvikle veiledningstilbudet på anskaffelsesområdet, for å gi offentlige oppdragsgivere kompetanse i å styre, lede og organisere sin innkjøpsvirksomhet på en effektiv og profesjonell måte.

For å styrke kompetansen på innovative anskaffelser hos offentlige oppdragsgivere har DFØ utviklet nye verktøy og tjenester, herunder kurstilbud. DFØ har videre publisert erfaringer fra gjennomførte innovative anskaffelser på en egen nettside. Disse er gjort tilgjengelig i DFØs «Eksempelbank for grønne og innovative anskaffelser».

DFØ tilbyr veiledning på sine nettsider om anskaffelser knyttet til både digitalisering og innovasjon. På anskaffelser.no finnes informasjon om IT-anskaffelser, innovative anskaffelser, veiledning i gjennomføring og verktøy for evaluering av modenhet og standard kontraktsmaler.

Innkjøpsledere er en sentral målgruppe for å styrke bestillerkompetansen. I DFØs arbeid med strategiveiledning og nettverk for innkjøpsledere, prioriteres arbeid med hvordan ledere kan legge til rette for innovasjon. DFØ har etablert et nettverk for datadrevne anskaffelser og utvikler veiledning rettet mot bestillere for å styrke den digitale anskaffelsesprosessen.

DFØ har gjennom en programsatsing etablert Markedsplass for skytjenester (MPS), hvor det blant annet tilbys veiledning knyttet til sikkerhet og skyanskaffelser.

I tillegg tilbyr DFØs anskaffelsesdivisjon data og statistikk til hele innkjøps-Norge.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Immaterielle verdier – kreative næringer

Vedtak nr. 465, 13. februar 2025

> *«Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for immaterielle verdier innenfor kreative næringer med mål om bedre sikring og utnytting av immaterielle verdier og rettigheter.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Representantforslag om en samlet og målrettet politikk for kreative næringer, jf. Dokument 8:20 S (2024–2025), Innst. 121 S (2024–2025).

Regjeringen la 22. november 2024 fram «Veikart for kreativ næring». Der har regjeringen beskrevet tilgjengelige virkemidler og rammevilkår for næringen. Målet med veikartet var å legge til rette for at kreativ næring kan lykkes i internasjonal konkurranse og øke sin eksport, øke sin lønnsomhet og bidra til nyskaping og innovative løsninger, bidra til et mangfold av opplevelser og kreative uttrykk og skape bærekraftige arbeidsplasser over hele landet.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Inntekter til kommunene fra mineraler

Vedtak nr. 529, 25. mars 2025

> *«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan kommunene kan sitte igjen med en større del av verdiskapingen knyttet til mineralvirksomhet.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Representantforslag om opprettelse av et statlig mineralselskap, jf. Dokument 8:50 S (2024–2025), Innst. 171 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Nordisk samarbeid om mineraler

Vedtak nr. 530, 25. mars 2025

> *«Stortinget ber regjeringen se på muligheten for økt nordisk samarbeid om utvinning og foredling av mineraler og forskning og utvikling for å begrense miljøutfordringene.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Representantforslag om opprettelse av et statlig mineralselskap, jf. Dokument 8:50 S (2024–2025), Innst. 171 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Beredskapsbutikker etter finsk modell i dagligvarehandelen

Vedtak nr. 646, 6. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen utrede etablering av beredskapsbutikker tilsvarende ordningen i Finland og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Totalberedskapsmeldingen – Forberedt på kriser og krig, jf. Meld. St. 9 (2024–2025), Innst. 242 S (2024–2025).

Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Integrering av romsektoren i totalforsvaret

Vedtak nr. 649, 6. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen integrere romsektoren bedre i totalforsvaret, med vekt på samarbeid mellom sivile og militære aktører, for å sikre operative evner under kriser og i væpnede konflikter.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Totalberedskapsmeldingen – Forberedt på kriser og krig, jf. Meld. St. 9 (2024–2025), Innst. 242 S (2024–2025).

Nærings- og fiskeridepartementet er i gang med å følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Satellittløsninger for kommunikasjon og overvåking

Vedtak nr. 650, 6. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen på egnet måte se på hvordan totalberedskapen kan styrkes ved å sikre robuste satellittløsninger for kommunikasjon og overvåking, særlig knyttet til forsvar, samfunnssikkerhet og nordområdene.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Totalberedskapsmeldingen – Forberedt på kriser og krig, jf. Meld. St. 9 (2024–2025), Innst. 242 S (2024–2025).

Nærings- og fiskeridepartementet er i gang med å følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Styrking av kontrollen av verdikjeder i romsektoren

Vedtak nr. 651, 6. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen forsterke kontrollen over verdikjeder innen romsektoren og legge frem en plan for å redusere sårbarhet.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Totalberedskapsmeldingen – Forberedt på kriser og krig, jf. Meld. St. 9 (2024–2025), Innst. 242 S (2024–2025).

Nærings- og fiskeridepartementet er i gang med å følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Samordning for forskning, utvikling og innovasjon (FOU) i norske virksomheter

Vedtak nr. 735, 26. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen legge frem en konkret plan for Stortinget våren 2026 med forslag til hvordan man kan sikre bedre samordning for å styrke norske virksomheter innen forskning, utvikling og innovasjon (FOUi).»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 14 (2024–2025) *Sikker kunnskap i en usikker verden*, jf. Innst. 290 S (2024–2025).

Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Statlig eierskap og statlige investeringsfond for økt FoU-intensitet i næringslivet

Vedtak nr. 736, 26. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringa vurdera korleis statleg eigarskap i verksemder og investeringar gjennom statlege investeringsfond kan fremja FoU-intensitet i norsk næringsliv, og koma tilbake til Stortinget med forslag til korleis dette kan gjerast.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 14 (2024–2025) *Sikker kunnskap i en usikker verden*, jf. Innst. 290 S (2024–2025).

Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Norsk næringsliv og ESAs programmer

Vedtak nr. 761, 27. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan norsk næringsliv i større grad kan nyttiggjøre seg programmene til ESA.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Representantforslag om virkemidler for økt verdiskaping i norsk romindustri, jf. Dokument 8:256 S (2024–2025), Innst. 342 S (2024–2025).

Nærings- og fiskeridepartementet er i gang med å følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Samarbeid mellom forskningsinstitutter og romindustrien

Vedtak nr. 762, 27. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen vurdere incentivene for samarbeid mellom forskningsinstitutter og romindustrien og identifisere hindringer for samarbeid og kunnskapsutveksling.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Representantforslag om virkemidler for økt verdiskaping i norsk romindustri, jf. Dokument 8:256 S (2024–2025), Innst. 342 S (2024–2025).

Nærings- og fiskeridepartementet er i gang med å følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Arbeids- og ansvarsavklaring mellom romvirksomhetene i Norge

Vedtak nr. 763, 27. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen på egnet måte vurdere hvordan det kan legges bedre til rette for arbeids- og ansvarsavklaring mellom romvirksomhetene i Norge.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Representantforslag om virkemidler for økt verdiskaping i norsk romindustri, jf. Dokument 8:256 S (2024–2025), Innst. 342 S (2024–2025).

Nærings- og fiskeridepartementet er i gang med å følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Virkemidler for små og mellomstore selskaper i romsektoren

Vedtak nr. 764, 27. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen på egnet måte se på hvordan virkemiddelapparatet bør tilpasses for å gi de mindre selskapene flere muligheter som underleverandører.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Representantforslag om virkemidler for økt verdiskaping i norsk romindustri, jf. Dokument 8:256 S (2024–2025), Innst. 342 S (2024–2025).

Nærings- og fiskeridepartementet er i gang med å følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Langsiktig strategi for norsk romsektor

Vedtak nr. 765, 27. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen igangsette et arbeid med å utarbeide en ny langsiktig nasjonal romstrategi som skal legge føringer for hva Norge har som mål å utvikle og anskaffe innen romkapasiteter.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Representantforslag om virkemidler for økt verdiskaping i norsk romindustri, jf. Dokument 8:256 S (2024–2025), Innst. 342 S (2024–2025).

Nærings- og fiskeridepartementet er i gang med å følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Norges innbetalinger til ESAs frivillige programmer

Vedtak nr. 766, 27. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen på ESAs ministerrådsmøte senhøstes 2025 varsle at Norge vil opprettholde innbetalingene til ESAs frivillige programmer på dagens nivå.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Representantforslag om virkemidler for økt verdiskaping i norsk romindustri, jf. Dokument 8:256 S (2024–2025), Innst. 342 S (2024–2025).

For å følge opp vedtaket foreslår regjeringen en videreføring av deltakelsen i ESAs industrirettede program på samme nivå som i dag. Den foreslåtte bevilgningen skal dekke de økonomiske konsekvensene av at Norge under ministerrådsmøtet i 2025 inngår nye, flerårige forpliktelser til

ESAs industrirettede programmer for inntil 161 mill. euro. Forpliktelsen vil bli nedbetalt gjennom årlige bidrag ut programperioden 2026–2033. Forpliktelsene på ministerrådsmøtet vil bli inngått med forbehold om Stortingets samtykke.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Langsiktig plan for Direktoratet for romvirksomhet og nasjonale følgemidler

Vedtak nr. 767, 27. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen legge en langsiktig plan for styrking av Norsk romsenter og nasjonale følgemidler med mål om økt gevinstrealisering og verdiskaping i næringen.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av saken Representantforslag om virkemidler for økt verdiskaping i norsk romindustri, jf. Dokument 8:256 S (2024–2025), Innst. 342 S (2024–2025).

Nærings- og fiskeridepartementet er i gang med å følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Industrivekstavtaler om kraftprosjekter

Vedtak nr. 988, 11. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen vurdere modeller for «industrivekstavtaler» der industri, kraftprodusenter, kommune, fylkeskommunen og stat går sammen om å legge til rette for videre industriutvikling i kommuner som bidrar til å utvikle nye kraftprosjekter i årene som kommer.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet, jf. Meld. St. 25 (2024–2025), Innst. 520 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Modell for fordeling av urfolksvederlag

Vedtak nr. 1060, 12. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til en modell om fordeling av urfolksvederlaget. Blant modellene som skal utredes, er en modell som sikrer at urfolksvederlaget forvaltes lokalt til fordel for samisk kultur-, nærings- og samfunnsliv og gjennom en organisering der representanter for ulike samiske interesser i området er representert.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Lov om mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser (mineralloven), jf. Prop. 71 L (2024–2025), Innst. 521 L (2024–2025), Lovvedtak 130 (2024–2025), Lovanmerkning 3 (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Norgespris for bedrifter og frivillighet

Vedtak nr. 1092, 16. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen utrede en «Norgespris for bedrifter og frivilligheten» og komme tilbake til Stortinget om dette så snart som mulig.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Lov om Norgespris og strømstønad til husholdninger, jf. Prop. 148 L (2024–2025), Innst. 535 L (2024–2025), Lovvedtak 135 (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Felles nordisk matberedskapsplan

Vedtak nr. 1119, 18. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen etablere en felles nordisk matberedskapsplan som inkluderer strategisk samarbeid om lagring og tilgang på viktige innsatsfaktorer.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Endringer i statsbudsjettet 2025 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2025), jf. Prop. 149 S (2024–2025), Innst. 534 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

4.2 Stortingssesjon 2023–2024

Anmodningsvedtak under fiskeri- og havministeren

Eierskapsbegrensninger i kystfisket etter torsk, hyse og sei nord for 62 grader

Vedtak nr. 586, 30. april 2024

> *«Stortinget ber regjeringen innføre eierskapsbegrensninger i kystfisket etter torsk, hyse og sei nord for 62 grader nord slik at eier og minoritetseier gjennom person, selskap eller sammenslut-*

ning maksimalt kan eie 1,5 pst. av den relevante gruppekvoten.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Fiskeridirektoratet gjennomførte høsten 2024 på bestilling fra Nærings- og fiskeridepartementet en høring av forskriftsbestemmelser om relevante eierskapsbegrensninger. På bakgrunn av høringsinnspillene har departementet besluttet at det skal foretas en ny vurdering av hvordan følge opp vedtaket.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Eierskapsbegrensninger i kystfisket etter andre arter enn torsk, hyse og sei nord for 62 grader

Vedtak nr. 587, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen innføre eierskapsbegrensninger i kystfisket etter andre arter enn torsk, hyse og sei nord for 62 grader nord i tråd med Meld. St. 7 (2023–2024).»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Fiskeridirektoratet gjennomførte høsten 2024 på bestilling fra Nærings- og fiskeridepartementet en høring av forskriftsbestemmelser om relevante eierskapsbegrensninger. På bakgrunn av høringsinnspillene har departementet besluttet at det skal foretas en ny vurdering av hvordan følge opp vedtaket.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Særskilte regler om eierskapsbegrensninger for kystgruppen

Vedtak nr. 588, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen utarbeide særskilte regler i forbindelse med innføring av eierskapsbegrensninger for kystgruppen som blant annet sikrer at de som lå over på dato for fremleggelse av Meld. St. 7 (2023–2024), kan beholde eierandel med nødvendig fleksibilitet. Reglene skal også inneholde tidsbegrensninger for hvor lenge man kan ha redusert andel før denne gjøres gjeldende som ny maksimalgrense.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Fiskeridirektoratet gjennomførte høsten 2024 på bestilling fra Nærings- og fiskeridepartementet en høring av forskriftsbestemmelser om relevante eierskapsbegrensninger. På bakgrunn av høringsinnspillene har departementet besluttet at det skal foretas en ny vurdering av hvordan følge opp vedtaket.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Ny vurdering av leiefartøyordningen

Vedtak nr. 589, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en ny vurdering av leiefartøyordningen med sikte på å gjøre den bedre og enklere av hensyn til utvikling og bygging av nye og mer miljøvennlige fartøy, herunder ta hensyn til ulike fartøyklasser.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet er i gang med å følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vurdering av strukturkvoteordningen

Vedtak nr. 591, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen vurdere om innretningen av dagens strukturkvoteordning bør endres eller tilpasses for å legge til rette for verdiskaping og grønn omstilling, og for å sikre at den ivaretar hensynet til fiskeflåtens betydning for sysselsetting og bosetning i kystkommunene.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet har ikke startet arbeidet med å følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Fordeling av strukturgevinst når strukturkvoter utløper

Vedtak nr. 592, 30. april 2024

> *«Stortinget ber regjeringen fordele strukturgevinsten som oppstår når tidsbegrensede strukturkvoter utløper med full effekt på grunnkvoter og halv effekt til gjenværende strukturkvoter (modell X), etter opprinnelig hjemmelslengde.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet er i gang med å følge opp vedtaket. Det vil bli gjennomført høring av relevant regelverk. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Sammenslåingsordning for fartøy under 11 meter

Vedtak nr. 593, 30. april 2024

> *«Stortinget ber regjeringen etablere en sammenslåingsordning for fartøy under 11 meters hjemmelslengde, der eier av to fartøy som fisker torsk, hyse og sei nord for 62 grader nord, får tillatelse til å slå sammen kvotegrunnlaget for to fartøy og fiske den samlede kvoten på ett fartøy, og utarbeide nærmere bestemmelser for bruken av ordningen, herunder aktivitetskrav.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet vedtok 20. desember 2024 relevante forskriftsbestemmelser etter gjennomført høring.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Sammenslåingsordning for pelagiske fartøy under 11 meter

Vedtak nr. 594, 30. april 2024

> *«Stortinget ber regjeringen utrede og vurdere innføring av sammenslåingsordning som også omfatter fartøy som fisker i pelagiske fiskerier under 11 meters hjemmelslengde (13 meter for fiske etter makrell med kystnot).»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet er i gang med å følge opp vedtaket.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Gjeninnføring av dynamisk trålstige for torsk

Vedtak nr. 595, 30. april 2024

> *«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre den dynamiske trålstigen i fordelingen av kvoten for torsk nord for 62 grader nord.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet gjennomførte tiltaket i forskrift om regulering av fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N i 2025.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Åpen gruppes andel av totalkvoten for norsk torsk

Vedtak nr. 597, 30. april 2024

> *«Stortinget ber regjeringen sørge for at åpen gruppes andel av torsk tas fra toppen som avsetning av norsk totalkvote, og at andelen fastsettes til 6,62 pst.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet gjennomførte tiltaket i forskrift om regulering av fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N i 2025.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Omfordeling til lukket gruppe under 11 meter

Vedtak nr. 598, 30. april 2024

> *«Stortinget ber regjeringen omfordele 2 pst. av kvoteandelen fra den konvensjonelle kystflåten, lukket gruppe over 11 meter, til lukket gruppe under 11 meter.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet gjennomførte tiltaket i forskrift om regulering av fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N i 2025.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Gjennomgang av åpen gruppe

Vedtak nr. 599, 30. april 2024

> *«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av formålet med åpen gruppe i fiskeriene, og vurdere innretningen og tiltak som i større grad bidrar til at åpen gruppe fungerer etter intensjonen, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet er i gang med å følge opp vedtaket. Det er blitt satt ned en arbeidsgruppe som foretar en gjennomgang av åpen gruppe og vurderer innretning og tiltak. Arbeidsgruppen vil levere sin rapport høsten 2025. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Gjeninnføring av sildestigen

Vedtak nr. 600, 30. april 2024

> *«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre den dynamiske kvotefordelingsmekanismen (sildestigen) for norsk vårgytende sild.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet gjennomførte tiltaket i Forskrift om regulering av fisket etter norsk vårgytende sild (nvg) i 2025.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Etterkontroll av fiskesalslagslova

Vedtak nr. 602, 30. april 2024

> *«Stortinget ber regjeringen i en etterkontroll av fiskesalslagslovas bestemmelser også kontrollere om samfunnet har tilstrekkelig innsyn i og kontroll med fiskesalgslagenes utøvelse av sin myndighet.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Regjeringen følger opp vedtaket.

Nærings- og fiskeridepartementet gjennomfører etterkontrollen. Det skal foretas en juridisk gjennomgang og vurdere fiskesalslagslovens bestemmelser for å se på hvorvidt praktiseringen av disse svarer til lovens formål. Stortingets anmodning om å vurdere hvorvidt samfunnet har tilstrekkelig innsyn i og kontroll med fiskesalgslagenes utøvelse av myndighet er tatt inn som en del av mandatet for arbeidet.

Departementet har sendt ut informasjon om etterkontrollen til interesse- og medlemsorganisasjonene på selger- og kjøpersiden i fiskerisektoren og fiskesalgslagene, og har anmodet om at de sender inn informasjon og merknader til hvordan de opplever dagens praktisering av fiskesalslagslova.

Det er gjennomført møter med fiskesalgslagene, relevante medlems- og interesseorganisasjoner og eventuelle andre aktører og miljøer (akademia, enkeltselskap mv.) som det bør innhentes innspill til etterkontrollen fra.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte når etterkontrollen er gjennomført.

Teknologinøytral miljøfleksibilitetsordning for havbruk

Vedtak nr. 606, 30. april 2024

> *«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2024 fremme forslag om en teknologinøytral miljøfleksibilitetsordning som ivaretar anbefalingene fra Havbruksutvalget (NOU 2023: 23).*
>
> *Stortinget ber regjeringen legge følgende prinsipper til grunn for arbeidet med en teknologinøytral miljøfleksibilitetsordning for havbruk:*
>
> – *Ordningen må være teknologinøytral for å sikre utvikling og innovasjon*
> – *Ordningen må bidra til å redusere næringens miljøavtrykk*
> – *Ordningen må bidra til å redusere lusepresset på både oppdretts- og villfisk*
> – *Ordningen bør gjennom insentiver sikre at det tas i bruk lav- og nullutslippsteknologi i områder hvor det er nødvendig å redusere utslippene*
> – *Ordningen bør omfatte alle eksisterende og framtidige tillatelser*
> – *Ordningen bør kunne benyttes på det produksjonsvolum som er trukket inn som følge av rødt trafikklys i et produksjonsområde. Det vil i de til-*

fellene ikke være mulig å eventuelt konvertere tilbake til tradisjonell teknologi før dette volumet er retildelt som følge av grønt trafikklys. Dette må gjøres i tråd med intensjonen bak trafikklyssystemet.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:85 S (2023–2024) *Representantforslag om en rask omstilling av en oppdrettsnæring i krise*, jf. Innst. 261 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet har hatt på høring et forslag om bruk av nedjustert kapasitet på særskilte miljøvilkår. Forslaget innebærer at selskap som har fått nedjustert tillatelseskapasitet som følge av uakseptabel miljøpåvirkning etter trafikklyssystemet likevel skal få bruke denne kapasiteten i et anlegg med null utslipp av lakselus. For å sikre at forslaget ikke innebærer økt miljøbelastning ble det også foreslått krav knyttet til oppsamling av slam samt dobbel sikring mot rømming.

Forslaget ivaretar ikke alle prinsippene Stortinget skisserer, men må ses i sammenheng med Meld. St. 24 (2024–2025). Regjeringen har ikke foreslått en miljøfleksibilitetsordning slik den Stortinget foreslår. Regjeringen mener likevel den foreslåtte ordningen, i sammenheng med prinsippene som foreslås i stortingsmeldingen, svarer ut hensynene bak anmodningsvedtaket. Det vises videre til vedtak nr. 1053, av 12. juni 2025, som lyder «Stortinget ber regjeringen innføre en teknologinøytral miljøteknologiordning i havbruksnæringen fra høsten 2025, der nedtrukket kapasitet i røde områder kan tas i bruk i anlegg med nullutslipp».

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Restaurering av norsk tareskog

Vedtak nr. 789, 14. juni 2024

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan og foreslå tiltak for å systematisk restaurere norsk tareskog langs kysten for å bedre det marine miljø.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 21 (2023–2024) *Helhetlige forvaltningsplaner for de norske havområdene – Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten, Norskehavet, og Nordsjøen og Skagerrak*, jf. Innst. 375 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet følger opp vedtaket i samarbeid med klima- og miljødepartementet. Det er gitt et oppdrag til Havforskningsinstituttet i tildelingsbrevet for 2025, som skal løses i samarbeid med Fiskeridirektoratet. Havforskningsinstituttet har nedsatt en arbeidsgruppe som har levert en statusrapport om tareskog, restaurering og forvaltning i Norge. Den skal danne grunnlag for en egen rapport 2 som vil inneholde forslag til plan for restaurering som grunnlag for tilrådning. En egen utvidet ekspertgruppe nedsettes senere for dette arbeidet. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Sertifikater for utenlandske sjøfolk

Vedtak nr. 844, 20. juni 2024

«Stortinget ber regjeringen snarlig komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en vurdering av gjeldende ordning for utstedelse av sertifikater for utenlandske sjøfolk. Vurderingen bør blant annet inneholde en gjennomgang av risikobildet, dispensasjonspraksisen og konsekvenser ved eventuelle endringer.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:164 S (2023–2024) *Representantforslag om å ivareta nasjonal sikkerhet på den norske handelsflåten*, jf. Innst. 446 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet strammet 18. november 2024 inn praksis for dispensasjoner til skipsførere med russisk nasjonalitet. Fiskeri- og havministeren redegjorde for saken i Stortinget 27. mai 2025.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Restriksjoner på bunntrål og snurrevad i det kystnære fisket

Vedtak nr. 912, 21. juni 2024

«Stortinget ber regjeringen i løpet av våren 2025 utrede å innføre nye restriksjoner på bunntrål og snurrevad for å sikre kystflåten økt forrang i det kystnære fisket, særlig i områder med stor naturverdi.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Prop. 104 S (2023–2024) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2024*, jf. Innst. 447 S (2023–2024).

Fiskeridirektoratet har analysert overlapp mellom fiskeriaktivitet og kystområder med stor naturverdi. Analysen viser at det er lite overlapp for fiske med større fartøy som bruker snurrevad, og disse områdene. Trålfisket etter torsk og hyse foregår utenfor 12 nautiske mil og her er det der-

for ikke en konflikt opp mot kystflåten. Fiskeridirektoratet har vurdert behovet for nye tiltak i fiskerier der det benyttes snurrevad. Direktoratet viser til det de siste par årene har blitt innført flere havdelingstiltak der den minste flåten prioriteres i kystnære områder, og at det er behov for å høste erfaringer fra disse reguleringene før det eventuelt vurderes å innføre ytterligere havdelingstiltak. Nærings- og fiskeridepartementet har derfor vurdert at det foreløpig ikke er behov for å innføre nye restriksjoner på bunntrål og snurrevad for å sikre kystflåten økt forrang i det kystnære fisket.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Anmodningsvedtak under næringsministeren

Midlertidige maksimalpriser for løyvepliktig drosjetransport med motorvogn

Vedtak nr. 68, 4. desember 2023

> *«Stortinget ber regjeringen i løpet 2024 om å innføre midlertidige maksimalpriser for løyvepliktig drosjetransport med motorvogn i områder også uten eneretter for å gjenopprette tilliten til drosjeprisene, så fremt dette er mulig.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 1 (2023–2024) *Nasjonalbudsjettet 2024*, jf. Innst. 2 S (2023–2024).

Regjeringen innførte midlertidige maksimalpriser for praiing av drosje fra 15. januar 2025, ved forskrift om midlertidige maksimalpriser for løyvepliktig drosjetransport med motorvogn som ikke er forhåndsbestilt. Forskriften innebærer innføring av midlertidige maksimalpriser ved praiing av enkeltturer med løyvepliktig drosjetransport. Forskriften gjelder ikke der reisen bestilles på forhånd, for eksempel via telefon eller applikasjon. Forskriften gjelder heller ikke for områder med maksimalprisregulering etter maksimalprisforskriften (forskrift om takstberegning og maksimalpriser for løyvepliktig drosjetransport med motorvogn), eller for områder hvor det er tildelt enerett. Forskriften gjelder for ett år, med mulighet for forlengelse. Regjeringen har nylig sendt på høring spørsmålet om mulig forlengelse av forskriften til 31. desember 2026.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Innretning av det næringsrettede virkemiddelapparatet i samsvar med Parisavtalen

Vedtak nr. 78, 4. desember 2023

> *«Stortinget ber regjeringen innrette det næringsrettede virkemiddelapparatet slik at prosjekter som får støtte skal være i tråd med Parisavtalen.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 1 (2023–2024) *Nasjonalbudsjettet 2024*, jf. Innst. 2 S (2023–2024).

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til uttalelsen fra næringskomiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, i næringskomiteens brev av 28. januar 2025, der de mener at det er viktig å dokumentere at det næringsrettede virkemiddelapparatet bidrar til grønn omstilling, og at prosjekter som får støtte fra virkemiddelapparatet, skal være i tråd med hovedprinsippene i Parisavtalen. Dette flertallet i næringskomiteen ber derfor regjeringen rapportere på dette når tallene for 2024 er klare.»

Regjeringen har innført et hovedprinsipp om at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot Norges forpliktelser under Parisavtalen og lavutslippssamfunnet i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. Hovedprinsippet gjelder i utgangspunktet for hele det næringsrettede virkemiddelapparatet. Med dette menes alle vesentlige næringsrettede bevilgninger til Innovasjon Norge, Norges forskningsråd, Siva, Design og arkitektur Norge, Eksportfinansiering Norge, Enova, Gassnova og Bionova. Hovedprinsippet gjelder også for Investinor og Nysnø, og anses for disse aktørene å være ivaretatt i forventningene som er lagt i eierskapspolitikken. Virkemiddelapparatet skal utløse gode prosjekter som bidrar til omstilling og verdiskaping i næringslivet.

For å dokumentere og følge opp den grønne dreiningen av virkemiddelapparatet, ble virkemiddelaktørene i 2022 bedt om å etablere sammenlignbar rapportering om støtte til prosjekter med klima- og miljøinnhold. Virkemiddelaktørene har fra 1. januar 2024 implementert klassifisering av prosjekter med potensiell positiv effekt på klima

og miljø, og leverte i mai 2024 et forslag til løsning for rapportering på «do no significant harm-prinsippet». Fra og med 1. januar 2025 har alle virkemiddelaktørene implementert klassifisering av prosjekter med potensial for positiv effekt på klima og miljø og prosjekter med potensial for å gjøre vesentlig skade. Rapporteringssystemet er innført som en pilot.

Det legges opp til en dynamisk utvikling av rapporteringssystemet og det kan oppstå behov for justeringer, for eksempel basert på erfaringer med bruk av systemet eller utvikling på området. Første komplette rapportering på piloten for grønn prosjektklassifisering og rapportering, inkludert nøytrale prosjekter og prosjekter som kan gjøre vesentlig skade, skal etter planen være klar i 2026. Siden dette er et system under utvikling, er det uklart om datakvaliteten på dette tidspunktet vil være god nok til bruk i ekstern kommunikasjon.

For å sikre at den grønne prosjektklassifiseringen og rapporteringen gir best mulig balanse mellom datakvalitet og administrasjonsbyrde (herunder rapporteringsbyrde) for virkemiddelaktørene og næringslivet, vil det høsten 2025 igangsettes en ekstern følgeevaluering av implementeringen av piloten for grønn prosjektklassifisering og rapportering. Evaluator skal følge virkemiddelaktørenes implementering av piloten og gi løpende råd til videreutviklingen av rapporteringssystemet. Prosjektet skal resultere i en endelig sluttrapport fra den aktuelle evaluatoren.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med rapportering så snart datakvaliteten på den grønne prosjektklassifiseringen og rapporteringen er vurdert som god nok til bruk i ekstern kommunikasjon.

Se også omtale under programkategori 17.20.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Forskrift om innsyn i aksjeeierboken og regler om rapportering av eierskapsendringer i aksjeselskaper

Vedtak nr. 85, 4. desember 2023

> *«Stortinget ber regjeringen innen revidert budsjett for 2024 gjøre endringer i forskrifter for å bedre innsyn i eierskap til norske aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper og å innen revidert budsjett 2025 komme tilbake til Stortinget med forslag til regelendringer som innebærer at norske aksjeselskaper skal rapportere endringer i eierskap til aksjer på en måte som kan gjøre dem tilgjengelig for allmennheten.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 1 (2023–2024) *Nasjonalbudsjettet 2024*, jf. Innst. 2 S (2023–2024). Vedtaket må ses i sammenheng med vedtak nr. 521 av 14. mars 2024. Andre del av anmodningsvedtak nr. 85 dekker det samme som anmodningsvedtak nr. 521.

Et flertall i kontroll- og konstitusjonskomiteen hadde ved behandlingen av Meld. St. 4 (2024–2025) følgende merknader til omtalen av vedtak nr. 85 (2023–2024), jf. Innst. 216 S (2024–2025) side 8 til 9:

> «Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til tidligere vedtak om et offentlig oppdatert aksjeeierregister i sanntid (vedtak 496 (2013–2014) og 521 (2023–2024)) og vil påpeke at dette arbeidet har tatt lang tid. Flertallet ber regjeringen få et offentlig og løpende oppdatert aksjeeierregister på plass innen utgangen av stortingsperioden.
>
> Flertallet ber derfor regjeringen i løpet av denne stortingsperioden gjennomføre nødvendige avklaringer og etablere et slikt åpent tilgjengelig aksjeeierregister. Disse avklaringene bør bygge på rapporten fra arbeidsgruppen nedsatt av Nærings- og fiskeridepartementet våren 2024: «Større åpenhet om aksjeeierskap». Flertallet ber regjeringen utvikle en teknisk løsning for dette, som kan være på plass og tilgjengelig innen utløpet av denne stortingsperioden.»

Forskrift 17. november 2024 nr. 2804 om innsyn i aksjeeierboken, aksjeeierregisteret og forvalterregistrerte aksjer trådte i kraft 1. februar 2025. Forskriften innebærer at Stortingets vedtak om at det skal gis innsyn i eierskap gjennom forvalterregistrerte aksjer er fulgt opp.

Forskriften betyr at aksjeselskaper skal utlevere informasjon om hvem som eier aksjene i selskapet til den som ber om innsyn innen tre dager. Det kan ikke kreves betaling for å gi ut informasjon. Tilsvarende skal verdipapirregister gi ut informasjonen på vegne av allmennaksjeselskaper de er registerfører for. Gjennom forskriften gis dermed allmennheten rett til kostnadsfritt, digitalt innsyn i aksjeeierboken og aksjeeierregisteret. Forskriften åpner samtidig for at det kan kreves innsyn i hvem som eier forvalterregistrerte aksjer.

Allmennhetens tilgang til aksjeeierinformasjon fra myndighetene gjennom året avhenger av at myndighetene har oppdaterte opplysninger. Det

er ikke situasjonen i dag. I desember 2024 leverte Skatteetaten og Brønnøysundregistrene en konseptvalgutredning med ulike forslag til ulike alternativer for å sammenstille aksjeeierinformasjon. Sammenstillingen er ment å erstatte innrapporteringssystemet som Skatteetaten har i dag, og skal også danne grunnlag for andre myndigheters behov for sammenstilte opplysninger om aksjeeierskap. Rapporten ble sendt på høring med høringsfrist 20. mars 2025 og har etter det vært til ekstern kvalitetssikring (KS1).

Denne løsningen skal åpne for at andre enn myndighetene skal kunne få innsyn. Regjeringens intensjon er å åpne for at allmennheten får innsyn så snart slik informasjon er tilgjengelig.

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider derfor parallelt med et høringsnotat om mulige løsninger for å oppnå større åpenhet om aksjeeiere. Næringsministeren mottok også i juni 2024 en rapport fra en arbeidsgruppe nedsatt av departementet som har gitt anbefalinger knyttet til en mulig løsning, og departementet arbeider videre med sikte på å gi Stortinget en anbefaling om endringer i dagens struktur.

Rapportering kan avsluttes for første del av anmodningsvedtaket. Rapportering avsluttes ikke for andre del av vedtaket knyttet til rapportering av eierskapsendringer.

Fensfeltet og Mineral Security Partnership

Vedtak nr. 697, 5. juni 2024

> *«Stortinget ber regjeringen fremme Fensfeltet som prioritert prosjekt innenfor rammen av det amerikansk-ledede Mineral Security Partnership hvor Norge deltar.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:125 S (2023–2024) *Representantforslag om mer landbasert mineralutvinning og sirkulærøkonomi*, jf. Innst. 388 S (2023–2024).

Regjeringen fremmet i januar 2025 Rare Earth Norways prosjekt for utvinning av sjeldne jordarter i Fensfeltet som prosjekt i Mineral Security Partnership (MSP).

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Samarbeidsavtale med USA om mineraler

Vedtak nr. 698, 5. juni 2024

> *«Stortinget ber regjeringen jobbe for en bred samarbeidsavtale med USA om verdikjeder for mineraler hvor det inngår et unntak fra Inflation Reduction Act (IRA) for mineraler fra Norge til batteriproduksjon.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:125 S (2023–2024) *Representantforslag om mer landbasert mineralutvinning og sirkulærøkonomi*, jf. Innst. 388 S (2023–2024).

Støtteordning for elbiler for privat eie under Inflation Reduction Act (IRA) er til vurdering i den amerikanske Kongressen som en del av et større budsjettforslag. Å inngå en mineralavtale som medfører unntak fra enkelte IRA-krav om lokalt innhold synes ikke å være aktuell amerikansk politikk på nåværende tidspunkt. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Offentlig-privat samhandling om overskuddsmasser

Vedtak nr. 699, 5. juni 2024

> *«Stortinget ber regjeringen legge bedre til rette for samhandling mellom private og offentlige aktører for å utnytte overskuddsmasser og redusere deponibehov. Dette kan for eksempel gjelde ved bruk av byggavfall som fyllmasse i byggeprosjekter, og kan blant annet gjennomføres ved å stille krav til ombruk av avgangsmasser i offentlige anbud.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:125 S (2023–2024) *Representantforslag om mer landbasert mineralutvinning og sirkulærøkonomi*, jf. Innst. 388 S (2023–2024).

Kommunal- og moderniseringsdepartementet koordinerer departementenes oppfølging av rapporten Tverrsektorielt prosjekt om disponering av ikke forurensede jord- og steinmasse. Rapporten foreslår en rekke tiltak innenfor ulike sektorer som skal bidra til en mer bærekraftig masseforvaltning. En veileder om regelverket for håndtering av rene overskuddsmasser forventes publisert i løpet av høsten, jf. omtale av anmodningsvedtak nr. 454 av 12. januar 2023 i Prop. 1 S (2024–2025) for Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD). Veilederen vil omtale hvordan kommunene gjennom god planlegging kan legge grunnlag for gjenbruk av overskuddsmasser og redusere behovet for arealer til varig deponering av slike masser. Forslaget om å etablere en digital markedsplass for kjøp og salg av overskuddsmasser er utredet i en rapport fra Asplan Viak og planlegges i første omgang fulgt opp gjennom etablering av et nasjonalt samarbeidsforum for håndtering av overskuddsmasser, jf. omtale av anmodningsvedtak nr. 455 av 12. januar 2023 i Prop. 1 S (2024–2025) for KDD. Samarbeids-

forumet skal mellom annet bidra til erfaringsutveksling mellom regionene om bærekraftig massehåndtering og utbredelse av digitale markedsplasser.

Stortinget vedtok 20. juni 2025 ny minerallov der det er tatt inn et nytt krav om rapportering ved større uttak av steinmasser også der formålet ikke er mineralvirksomhet som ellers reguleres av mineralloven. Rapporteringsplikten vil gi bedre oversikt over, og kunnskap om overskuddsmassene, som igjen er en forutsetning for å utrede videre tiltak og virkemidler for å håndtere slike masser på en ressurseffektiv og samfunnsøkonomisk lønnsom måte. Utformingen av rapporteringskravet skal vurderes nærmere i arbeidet med utarbeidelse av en forskrift for mineralloven.

Regjeringen vedtok endringer i anskaffelsesregelverket fra 1. januar 2024 som innebærer at klima og miljø som hovedregel skal vektes med minimum 30 pst. i offentlige anskaffelser. Offentlige oppdragsgivere kan i dag stille krav om utnytting av overskuddsmasser eller krav for å redusere deponibehov i offentlige anskaffelser.

Det er ikke vurdert å innføre nye krav i regelverket for offentlige anskaffelser eller i plan- og bygningsloven med formål om å øke bruk av ikke forurensede overskuddsmasser i bygge- og anleggsprosjekter.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Prosjektgruppe for overskuddsmasser fra gruver

Vedtak nr. 700, 5. juni 2024

> *«Stortinget ber regjeringen sammen med mineralnæringen etablere en prosjektgruppe som skal finne nye måter å benytte overskuddsmasser fra gruver inn i andre verdikjeder på.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:125 S (2023–2024) *Representantforslag om mer landbasert mineralutvinning og sirkulærøkonomi*, jf. Innst. 388 S (2023–2024).

Ett av tiltakene i regjeringens mineralstrategi er at det skal oppnevnes en ekspertgruppe for å vurdere håndtering av overskuddsmasser og muligheter for alternativ bruk, regelverksendringer mv. Nærings- og fiskeridepartementet har arbeidet med forberedelse av en ekspertgruppe og dette arbeidet pågår. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.

4.3 Stortingssesjon 2022–2023

Anmodningsvedtak under fiskeri- og havministeren

Miljøindikatorer

Vedtak nr. 716-1, 31. mai 2023

> *«Stortinget ber regjeringen sørge for at miljøindikatorer for trafikklyssystemet er på plass fra auksjonsrunden i 2024. Det skal utredes og vurderes indikatorer, som blant annet påvirkning på sjøørret, utslipp og dødelighet.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Prop. 78 LS (2022–2023) *Grunnrenteskatt på havbruk*, jf. Innst. 372 L (2022–2023).

Regjeringen viser til vedtak 1039 ifb. behandling av Meld. St. 24 (2024–2025), som lyder: «Stortinget ber regjeringen utrede ulike modeller for fremtidig regulering av havbruksnæringen basert på faktisk miljøpåvirkning og innrettet med individuelle insentiver, inkludert regjeringens foreslåtte modell, havbruksutvalgets forslag og dagens rammeverk. Utredningene skal sendes på offentlig høring, og valg av reguleringsmodell skal legges frem for Stortinget til endelig behandling.» Det er naturlig å vurdere eventuelle nye miljøindikatorer i forbindelse med utredning av ulike modeller for fremtidig regulering av havbruksnæringen, og hensynet bak vedtak nr. 716-1 av 31. mai 2023 bør derfor følges opp i den sammenheng.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Nedtrukken produksjon

Vedtak nr. 716-3, 31. mai 2023

> *«Stortinget ber regjeringen innføre en ordning som gjør at nedtrukket produksjon som følge av trafikklyssystemet kan produseres i lukket teknologi.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Prop. 78 LS (2022–2023) *Grunnrenteskatt på havbruk*, jf. Innst. 372 L (2022–2023).

Regjeringen har hatt på høring et forslag til ordning som ivaretar prinsippene i dette anmodningsvedtaket. Den videre oppfølgingen av vedtaket ses i sammenheng med anmodningsvedtak nr. 1053, som ble truffet under behandling av Meld. St. 24 (2024–2025).

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Bedre organisering av samarbeidet mellom myndighetene og oppdrettsnæringen

Vedtak nr. 716-5, 31. mai 2023

> *«Stortinget ber regjeringen i løpet av våren 2024 legge frem en sak om bedre organisering av samarbeidet mellom myndigheter og oppdrettsnæringen for å sikre en mer helhetlig forvaltning, bedre bærekraft og bedre fiskevelferd.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Prop. 78 LS (2022–2023) *Grunnrenteskatt på havbruk*, jf. Innst. 372 L (2022–2023).

Regjeringen viser til behandling av Meld. St. 24 (2024–2025) *Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden*, hvor følgende vedtak nr. 1043 ble truffet:

> *«Stortinget ber regjeringen vurdere å etablere et utvalg av relevante aktører som kan bidra til bedre dialog og samspill mellom de ulike aktørene knyttet til norsk havbruk.»*

Hensynet bak vedtak nr. 716-5, 2023 følges best opp gjennom oppfølgingen nytt vedtak nr. 1043 av 12. juni 2025.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Krav om nullutslipp for alle nye servicefartøy i havbruksnæringen fra 1. juli 2024

Vedtak nr. 933, 16. juni 2023

> *«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om krav om nullutslipp for alle nye servicefartøy i havbruksnæringen fra 1. juli 2024. Det må tas hensyn til at lokale forhold knyttet til energiforsyning kan vanskeliggjøre nullutslipp.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 2 (2022–2023) *Revidert nasjonalbudsjett 2023*, jf. Innst. 490 S (2022–2023).

Klima- og miljødepartementet mottok i april i år en utredning fra DNV som kartlegger muligheten for elektrifisering av fartøy i havbruk. Denne samt tidligere underlagsrapport fra Sjøfartsdirektoratet om lav- og nullutslippskrav for servicefartøy i havbruksnæringen legges til grunn for den videre prosessen med å stille krav til servicefartøy i havbruksnæringen.

På bakgrunn de gjennomførte utredningene har Klima- og miljødepartementet, i samråd med Nærings- og fiskeridepartementet, bedt Sjøfartsdirektoratet utarbeide et forslag til hvordan klimakrav til servicefartøy i havbruksnæringen kan gjennomføres og innrettes. Klima- og miljødepartementet arbeider med å sende et forslag på offentlig høring i løpet av høsten 2025, Det er imidlertid ikke mulig å sikre at endringene trer i kraft fra 1. januar 2026 i tråd med Innst. 216 S (2024–2025). Det legges opp til at endringene fases inn gradvis, og først får full effekt fra 2028. Dette gjøres blant annet for å gi næringsaktørene tilstrekkelig tid til å tilpasse seg endringene.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Anmodningsvedtak under næringsministeren

Strategi for vekst i kreativ industri

Vedtak nr. 55, 24. november 2022

> *«Stortinget ber regjeringen utarbeide og fremme forslag om en strategi for vekst innenfor kreativ industri. Strategien skal ha som mål å øke verdiskapingen og bidra til vekst i antall bedrifter, bærekraftige arbeidsplasser og eksport.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:244 S (2021–2022) *Representantforslag om et nasjonalt løft for kreative næringer*, jf. Innst. 58 S (2022–2023).

Regjeringen la fram et veikart for kreativ næring 22. november 2024. Veikartet viser hvordan regjeringen legger til rette for å øke den samlede verdiskapingen i kreativ næring, og bidra til bærekraftige arbeidsplasser, økt lønnsomhet og eksport.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Gjennomgang av virkemiddelapparatet for kulturnæringer

Vedtak nr. 56, 24. november 2022

> *«Stortinget ber regjeringen gjennomgå hele virkemiddelapparatet for kulturelle næringer og vurdere hvordan man kan sikre bedre koordinering, herunder om det kan være hensiktsmessig å samle flere virkemidler for kulturnæringer i Innovasjon Norge, samt sørge for at Innovasjon Norges kulturnæringskompetanse styrkes.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:244 S (2021–2022) *Representantforslag om et nasjonalt løft for kreative næringer*, jf. Innst. 58 S (2022–2023).

Regjeringen la i 2024 fram et veikart for kreativ næring. Veikartet gir en oversikt over relevante

næringsrettede virkemidler for den kreative næringen, og viser hvordan næringen bruker virkemiddelapparatet. Videre viser veikartet til en følgeevaluering av innretningen på og effekten av tiltakene i regjeringens tidligere satsing på kulturell og kreativ næring. Evalueringen ble gjennomført på oppdrag fra Kultur- og likestillingsdepartementet i perioden 2018–2024. Evalueringen viste at satsingen har bidratt til økt kunnskap om kultur som næring og at virkemiddelapparatet har blitt bedre koordinert. Videre ble det i evalueringen anbefalt at behovene til kreativ næring framover bør ses innenfor rammen for et næringsnøytralt system for tilskudd til næringsaktører. Regjeringen vil bygge videre på resultatene fra satsingen, og legge til rette for at flere bedrifter kan kvalifisere seg i konkurransen om de generelle ordningene i Innovasjon Norge. For å oppnå dette er det viktig at Innovasjon Norge fortsatt har god kunnskap om næringen.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Opphevelse av boligstiftelser opprettet av kommune og boligbyggelag

Vedtak nr. 68, 29. november 2022

> *«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak om hvordan hjemmel for oppløsning av stiftelser som er etablert av kommune eller fylkeskommune sammen med boligbyggelag, kan utformes.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Prop. 135 L (2021–2022) *Endringer i stiftelsesloven (opphevelse av boligstiftelser opprettet av kommuner)*, jf. Innst. 73 L (2022–2023).

Regjeringen vil utrede hvordan regler om opphevelse av boligstiftelser hvor et privat rettssubjekt er blant oppretterne kan utformes i samsvar med norsk rett. Det er gjennomført en kartlegging av hvor mange stiftelser en eventuell lovhjemmel vil gjelde for og hvilken rolle boligbyggelagene hadde ved opprettelsen. Det er også innhentet en juridisk utredning om hvordan en hjemmel om opphevelse kan utformes, og av forholdet til Grunnloven og den europeiske menneskerettighetskonvensjon. Den juridiske utredningen ble publisert på regjeringen.no den 7. desember 2023.

Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Krav om tilbakefylling og ressursutnyttelse for gruvedrift i Norge

Vedtak nr. 99, 1. desember 2022

> *«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2023 stille strengere krav til gruvevirksomhet om tilbakefylling og økt ressursutnyttelse.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 1 (2022–2023) *Nasjonalbudsjettet 2023*, jf. Innst. 2 S (2022–2023).

Regjeringens mineralstrategi ble lagt fram den 21. juni 2023. Regjeringens ambisjon er at Norge skal utvikle verdens mest bærekraftige mineralnæring. Langsiktig og bærekraftig forvaltning av ressurser er et grunnprinsipp i regjeringens politikk. Økt sirkularitet og mer gjenvinning er viktig for å sikre en bærekraftig ressursbruk.

I regjeringens mineralstrategi framkommer det blant annet at regjeringen vil:

- Stille krav om at andelen overskuddsmasser minimeres i alle prosesser der det er gjennomførbart, basert på beste teknologi og beste tilgjengelige forretningsmodeller og drifts- og deponeringsmetoder.
- Stille krav om at nye mineralprosjekter skal legge fram en sirkulær forretningsplan, slik at man på den måten reduserer omfanget av deponerte masser og bidrar til bedre ressursutnyttelse og mindre naturbelastning.
- Stille krav om at tiltakshaver skal utarbeide planer for årlig reduksjon av overskuddsmasser, kjemikaliebruk og annen miljøpåvirkning.
- At før nye prosjekter godkjennes, skal tiltakshaver dokumentere behovet for å ta ut jomfruelige ressurser framfor gjenbruk av tidligere uttatte ressurser og hvordan ressurser som tas ut, vil kunne inngå i sirkulære verdikjeder og forretningsmodeller.
- Styrke ressursperspektivet i mineralloven for å sikre at mineralressurser utnyttes optimalt, og at det foretas gode vurderinger av bruk for alle masser som tas ut ved utvinning.

Anmodningsvedtaket vil følges opp gjennom implementering av tiltakene i regjeringens mineralstrategi. Det må vurderes nærmere hvilke tiltak som krever endringer i lov og forskrift.

Ny minerallov ble vedtatt av Stortinget 20. juni 2025. I loven er det innført krav om at alle søknader om driftskonsesjon skal inneholde en driftsplan som skal baseres på bruk av de beste tilgjengelige driftsmetodene og teknologiene. Dette innebærer at driften skal gjennomføres i samsvar

med tilfredsstillende faglige prinsipper slik at ressursene utnyttes best mulig innenfor et godt tilpasset opplegg. Dersom flere alternative tilgjengelige metoder for øvrig gir det samme resultatet, og kostnadene ikke er vesentlig forskjellige, skal den metoden som gir best ressursutnyttelse og minst overskuddsmasser tas i bruk, jf. Prop. 71 L (2024–2025) merknad til § 6-3. Det er også et krav etter ny minerallov at mineralvirksomheten må oppfylle krav til forsvarlig mineralvirksomhet for at driftskonsesjon skal kunne gis. I dette ligger det også et krav om forsvarlig ressursforvaltning.

Disse kravene vil supplere eksisterende krav om avfallshåndteringsplan i avfallsforskriften kap. 17, som gjennomfører mineralavfallsdirektivet. Formålet med planen er å hindre eller redusere avfallsproduksjonen og de negative miljøkonsekvensene av den, å fremme nyttiggjøring av mineralavfall dersom dette er miljømessig fornuftig og å sikre sikker disponering av mineralavfall på kort og lang sikt. Forurensningsmyndigheten kan også med hjemmel i forurensningsloven § 11 blant annet sette krav i tillatelsen om at virksomhetene skal arbeide med å redusere mengden avgangsmasser som må deponeres.

Det er videre nytt i mineralloven at det stilles krav til rapportering om uttak av mineraler som hovedsakelig skjer som ledd i tilrettelegging for annen bruk av grunnområdet der massene tas ut. Et viktig formål med denne rapporteringsplikten er å gi grunnlag for bedre statistikk over overskuddsmassene, som igjen er en forutsetning for å utrede videre tiltak og virkemidler for å håndtere slike masser på en ressurseffektiv og samfunnsøkonomisk lønnsom måte.

Med henvisninger til regjeringens mineralstrategi har Nærings- og fiskeridepartementet i oppdragsbrevet til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) påpekt at DMF skal vurdere minimering av overskuddsmasser i driftskonsesjonsbehandlingen og at DMF skal stille krav til at driftsplanen viser en forsvarlig håndtering av overskuddsmasser i driftskonsesjonsbehandlingen.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

4.4 Stortingssesjon 2021–2022

Anmodningsvedtak under næringsministeren

Dagligvare – felles merkeordning for kjedenes egne merkevarer (EMV)

Vedtak nr. 606, 31. mai 2022

> *«Stortinget ber regjeringen utarbeide et regelverk som pålegger kjedene en felles merkeordning for EMV, med kjedenavn, produsent og produktets opprinnelsesland, slik at forbrukerne kan gjøre opplyste valg.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:161 S (2021–2022) *Representantforslag om å sikre like konkurransevilkår mellom uavhengige merkevarer og kjedenes egne merkevarer (EMV) i dagligvaremarkedet*, Dokument 8:170 S (2021–2022) *Representantforslag om rettferdige konkurransevilkår i norsk dagligvarehandel* og Dokument 8:191 S (2021–2022) *Representantforslag om å begrense maktkonsentrasjon i norsk dagligvare*, jf. Innst. 322 S (2021–2022).

Det ble gitt en foreløpig rapportering om oppfølging av anmodningsvedtaket i Prop. 1 S (2024–2025). Det framgikk at de tre største dagligvarekjedene har opplyst til Nærings- og fiskeridepartementet om at de i all hovedsak merker EMV med kjedenavn, produsent og produktets opprinnelsesland slik anmodnings-vedtaket ber om. Det er noen få unntak, blant annet av hensyn til kostnader og miljøet, for å unngå hyppige emballasjeendringer og at emballasje må kasseres. Videre ble det gitt en foreløpig vurdering av hvilke muligheter regelverket for næringsmidler gir for merking av egne merkevarer, og vist til at Nærings- og fiskeridepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet ville avklare saken videre, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Nærings- og fiskeridepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet har utredet saken nærmere. Helse- og omsorgsdepartementet er ansvarlig for matinformasjonsregelverket. Det rettslige grunnlaget for problemstillingen om det kan innføres en nasjonal obligatorisk merkeordning er forskrift om matinformasjon til forbrukerne (matinformasjonsforskriften), som i § 1 gjennomfører forordning (EU) nr. 1169/2011 (matinformasjonsforordningen). Matinformasjonsforordningen inneholder harmoniserte og detaljerte bestemmelser om matinformasjon til forbrukere og omfatter næringsmidler som er beregnet på sluttforbruker.

Det er ikke obligatorisk å merke med kjedenavn og produsent på næringsmidler etter regelverket. Men det er obligatorisk å merke med opprinnelsesstat eller opphavssted dersom utelatelse av slike opplysninger vil kunne villede forbrukeren med hensyn til matvarens egentlige opprinnelsesstat eller opphavssted. Det er også obligatorisk å merke med opprinnelsesstat eller opphavssted for visse typer næringsmidler. Ettersom EMV-produkter allerede, ifølge informasjon fra de tre største dagligvarekjedene til Nærings- og fiskeridepartementet, i all hovedsak merkes av dagligvarekjedene slik det etterspørres i anmodningsvedtaket med kjedenavn, produsent og med opprinnelse, og forbrukerne får disse opplysningene i dag, taler det for at det kan bli vanskelig å begrunne et nasjonalt regelverk i behovet for å verne forbrukerne.

Utredningen viser at det ikke vil være i tråd med det EØS-baserte regelverket å innføre en egen obligatorisk merkeordning med merking av produsent, kjedenavn og opprinnelsesmerking (utover de kravene til merking som allerede kreves etter regelverket i dag). Departementene er heller ikke kjent med at andre land har innført eller forsøkt å innføre en tilsvarende merkeordning. En ev. merkeordning med krav om merking med produsent, kjedenavn og opprinnelse knyttet til EMV-produkter vil være krav rettet mot en gruppe produkter som ellers er i samsvar med forordningen, og vil ikke gjelde for andre produkter som ikke er EMV-produkter. Dette vil kunne utfordres i praksis ut fra betraktninger knyttet til forskjellsbehandling og ev. opp mot EØS-avtalens forbud mot forskjellsbehandling.

Det har vært varslet ytterligere krav til opprinnelsesmerking fra EU-Kommisjonen som en del av EUs *Farm to Fork*-strategi, med sikte på obligatorisk opprinnelsesmerking av visse matvarer. Dersom det gis slike regler vil det gi flere krav til merking av opprinnelse for de matvarene det vil innføres for, uavhengig av om det gjelder EMV-produkter eller andre produkter. Det er uklart hvordan EU nå vil jobbe videre med dette, men Norge har mulighet til å påvirke utviklingen av reglene dersom dette jobbes videre med.

Informasjon fra dagligvarekjedene om deres merking av EMV-produkter tilsier at forbrukerne allerede får opplysningene som er etterspurt i anmodningsvedtaket, og at et pålegg om en felles merkeordning derfor vil ha begrenset nytte. Som følge av at utredningen viser at det ikke vil være i tråd med det EØS-baserte regelverket å innføre en egen obligatorisk merkeordning slik det bes om i anmodningsvedtaket for EMV-produkter, har ikke regjeringen anledning til å utarbeide et regelverk i tråd med anmodningsvedtaket. Siden kjedene i all hovedsak merker EMV-produkter med det som etterspørres i anmodningsvedtaket, vurderer regjeringen likevel at denne merkingen oppfyller intensjonen i anmodningsvedtaket, og at rapporteringen kan avsluttes. Anmodningsvedtaket foreslås derfor opphevet, jf. forslag til vedtak XXIX.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Dagligvare – konkurranse og mer åpenhet innenfor grossist- og distribusjonsleddet

Vedtak nr. 610, 31. mai 2022

> *«Stortinget ber regjeringen utrede tiltak for å sikre konkurranse og mer åpenhet innenfor grossist- og distributørleddet i dagligvarehandelen, herunder tilsyn med priskalkylene for distribusjonstjenester.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:161 S (2021–2022), Dokument 8:170 S (2021–2022) og Dokument 8:191 S (2021–2022), jf. Innst. 322 S (2021–2022).

Foreløpige vurderinger av oppfølgingen av vedtaket er omtalt i Nærings- og fiskeridepartementets tidligere budsjettproposisjoner. Regjeringen har iverksatt flere tiltak som har betydning for oppfølgingen av tiltaket. På oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet har Konkurransetilsynet undersøkt lønnsomhet og marginer for aktører i ulike ledd av verdikjeden for mat og dagligvarer. Tilsynet har også undersøkt hvilke virkninger ordningen med to faste tidspunkt for leverandørenes prisjusteringer har for prisdannelsen og konkurransen i dagligvarebransjen. Undersøkelsene bidrar til økt kunnskap og åpenhet i verdikjeden for mat og dagligvarer.

På oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet har Menon Economics AS gjennomført en kartlegging av tilgang til grossisttjenester. Kartleggingen viste at verken detaljister eller leverandører har blitt nektet tilgang til slike tjenester. Samtidig var det funn som kan tyde på at små detaljister og leverandører har utfordringer med å få konkurransedyktig tilgang.

Det eksisterer allerede reguleringer som skal sikre åpenhet mellom kontraktsparter, og overfor tilsynsmyndigheter, i verdikjeden for mat og dagligvarer. Lov om god handelsskikk pålegger kontraktsparter å legge fram opplysninger som de kjenner til, og som de har grunn til å tro at har betydning for den annen part, både i forbindelse

med forhandlinger om, og gjennomføring av, en kontrakt. Lov om god handelsskikk og konkurranseloven gir henholdsvis Dagligvaretilsynet og Konkurransetilsynet bred tilgang til å innhente den informasjonen de mener er nødvendig for å utføre de oppgavene de er satt til å gjøre. Departementet har hatt på høring forslag til endringer i lov om god handelsskikk. I høringen ba departementet om innspill til om loven bør regulere tilgang til grossist- og distribusjonstjenester. Se rapportering av anmodningsvedtak 574 av 4. februar 2021 for en nærmere omtale av departementets arbeid med å vurdere eventuelle endringer i lov om god handelsskikk.

Regjeringen foreslår å legge ned Dagligvaretilsynet, og flytte håndhevingen av loven til Konkurransetilsynet. Det vises til nærmere omtale under kap. 911 og kap. 913.

Markedsetterforskning, som trådte i kraft 1. juli 2025, innebærer at Konkurransetilsynet gjennom målrettede tiltak kan gripe inn mot alvorlige konkurranseproblemer.

Det er igangsatt en utredning som skal undersøke om krav til regnskaps- og funksjonsmessig skille mellom leddene i dagligvarebransjen kan gi mer åpenhet og mer effektivt tilsyn.

Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte når utredning av endringer i lov om god handelsskikk og undersøkelsen av krav til regnskaps- og funksjonsmessig skille er gjennomført. Se også omtale under programkategori 17.10.

4.5 Stortingssesjon 2020–2021

Anmodningsvedtak under fiskeri- og havministeren

Sikre egenproduksjon – ordning med utleie av akvakulturtillatelser

Vedtak nr. 71, 12. november 2020

> *«Stortinget ber regjeringen om å utrede en ordning med utleie av tidsbegrensede akvakulturtillatelser for å sikre egenproduksjon i fiskeindustrien.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:122 S (2019–2020) *Representantforslag om utleie av oppdrettstillatelser til egenproduksjon i fiskeindustrien*, jf. Innst. 65 S (2020–2021).

I forbindelse med behandling av Meld. St. 24 (2024–2025) er det fattet vedtak om å utrede nytt system for regulering av akvakultur. Innretning på et eventuelt nytt system vil være avgjørende for hvorvidt en ordning med utleie av tidsbegrensede akvakulturtillatelser er hensiktsmessig. Det er mest naturlig å følge opp og vurdere hensynene som ligger til grunn for vedtaket i forbindelse med utredning av nytt system.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Styrke og lovfeste tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk

Vedtak nr. 839, 22. april 2021

> *«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som bidrar til at tilskuddsordningen for norske sjøfolk styrkes og blir mer forutsigbar gjennom lovfesting.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 10 (2020–2021) *Grønnere og smartere – morgendagens maritime næring*, jf. Innst. 338 S (2020–2021).

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk ble lovfestet i 2017. Den nærmere innretning av ordningen er fastsatt i forskrift.

Tilskuddsordningens støttenivå følger av Stortinget årlige budsjettvedtak. Eventuelle endringer i ordningens støttenivå vil være gjenstand for behandling i budsjettprosessene.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Anmodningsvedtak under næringsministeren

Mineralloven – forbedringer og forenklinger

Vedtak nr. 172, 3. desember 2020

> *«Stortinget ber regjeringen følge opp mineralloven-utvalget gjennom å foreslå forbedringer og forenklinger i mineralloven, herunder i avgrensningene mot annet regelverk, blant annet for å sikre at koordineringen er god og tidsbruken så lav som mulig. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 1 (2020–2021) *Nasjonalbudsjettet 2021* og Prop. 1 S (2020–2021) *Statsbudsjettet 2021*, jf. Innst. 2 S (2020–2021).

Mineralloven ble evaluert i 2018 av et utvalg som anbefalte at det ble vurdert endringer i loven på flere områder. Oppfølgingen av evalueringen har vært todelt.

Prop. L 124 (2020–2021) *Endringer i mineralloven (kvalifikasjonskrav, rekkefølgekrav, overdragelse av driftskonsesjon m.m.)* ble behandlet i Stortinget 4. juni 2021 (og andre gang 7. juni), og forslagene ble vedtatt med unntak av forslag om rekkefølgekrav som ble oversendt minerallovutvalget for vurdering, jf. vedtak 1136 av 7. juni 2021.

Regjeringen oppnevnte 23. juni 2020 et offentlig utvalg (minerallovutvalget) som fikk et bredt mandat til å foreslå endringer i mineralloven. Utvalget leverte sin innstilling 1. juli 2022, og utvalgets rapport ble sendt på høring med frist 30. november 2022.

Nærings- og fiskeridepartementet har fulgt opp utvalgets anbefalinger. Våren 2025 la regjeringen fram Prop. 71 L (2024–2025) med forslag til ny minerallov.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Dagligvaremarkedet – regnskaps- og funksjonsmessig skille mellom leddene

Vedtak nr. 573, 4. februar 2021

> *«Stortinget ber regjeringen stille krav om regnskapsmessig og funksjonsmessig skille mellom leddene i verdikjeden i dagligvarebransjen.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 27 (2019–2020) *Daglegvare og konkurranse – kampen om kundane*, jf. Innst. 185 S (2020–2021).

Bakgrunnen for vedtaket var at et flertall i Stortingets næringskomité mente at det var behov for mer åpenhet rundt prisdannelsen i verdikjeden for mat og dagligvarer for å sikre bedre konkurranse. Foreløpige vurderinger av oppfølgingen av vedtaket er omtalt i Nærings- og fiskeridepartementets tidligere budsjettproposisjoner.

Regjeringen har igangsatt en utredning av krav om regnskapsmessig og funksjonsmessig skille. Oppdraget er tildelt Menon Economics AS. Utreder skal vurdere om, og eventuelt hvordan, regnskapsmessige og funksjonsmessige skiller kan gi mer åpenhet og mer effektivt tilsyn i dagligvarebransjen. Oppdraget innebærer en beskrivelse av funksjonsmessige og regnskapsmessige skiller i verdikjeden for mat og dagligvarer, en vurdering av det juridiske handlingsrommet for å stille krav om slike skiller, samt vurdering av virkninger for konkurransen i dagligvarebransjen, og andre virkninger. Utreder skal blant annet vurdere effekter av eventuelle krav til slike skiller mellom virksomhet for EMV og andre deler av et dagligvarekonsern (for eksempel grossist- og distribusjonsledd), herunder informasjonsskiller mellom innkjøpsfunksjoner og virksomhet for EMV. Sluttrapporten skal foreligge innen 15. januar 2026.

Videre har Konkurransetilsynet undersøkt lønnsomhet og marginer for aktører i ulike ledd av verdikjeden for mat og dagligvarer, og har fått i oppdrag å gjennomføre nye undersøkelser. Tilsynet har også undersøkt hvilke virkninger ordningen med to faste tidspunkt for leverandørenes prisjusteringer har for prisdannelsen og konkurransen i dagligvarebransjen. Undersøkelsene bidrar til økt kunnskap og åpenhet i verdikjeden for mat og dagligvarer.

Konkurransetilsynet skal gjennomføre årlige kartlegginger av utviklingen i EMV og andre merkevarekategorier, selskapsstrukturer og markedsandeler i dagligvarebransjen. Kartleggingen vil gi mer informasjon om utviklingen i vertikal integrasjon og EMV og et bedre kunnskaps- og beslutningsgrunnlag for eventuelle tiltak.

Lov om god handelsskikk og konkurranseloven gir henholdsvis Dagligvaretilsynet og Konkurransetilsynet bred tilgang til å innhente den informasjonen de mener er nødvendig for å utføre de oppgavene de er satt til å gjøre. Departementet utreder behov for eventuelle endringer i lov om god handelsskikk. Videre foreslår regjeringen å legge ned Dagligvaretilsynet, og flytte håndhevingen av loven til Konkurransetilsynet. Det vises til nærmere omtale under kap. 911 og kap. 913.

Innføringen av markedsetterforskning gir Konkurransetilsynet mulighet til å treffe vedtak som pålegger aktørene bindende strukturelle og adferdsmessige tiltak.

Den videre oppfølgingen av anmodningsvedtak 573 vil vurderes i lys av de pågående prosessene knyttet til konkurranseforholdene i dagligvarebransjen.

Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til hvordan Stortingets vedtak følges opp.

Dagligvare – rabatter skal i større grad følge varen

Vedtak nr. 574, 4. februar 2021

> *«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med egen sak med forslag om hvordan man i dagligvarebransjen kan tilrettelegge for at rabatter som oppnås i forhandlingene mellom leverandører og kjeder, i større grad følger varen.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 27 (2019–2020) *Daglegvare og konkurranse – kampen om kundane*, jf. Innst. 185 S (2020–2021).

Foreløpige vurderinger av oppfølgingen av vedtaket er omtalt i Nærings- og fiskeridepartementets tidligere budsjettproposisjoner.

Nærings- og fiskeridepartementet sendte 22. mai 2025 et forslag om endringer i lov om god handelsskikk på høring. Flere av forslagene i høringen kan ha betydning for dagligvarekjedenes bruk av rabatter. Blant annet foreslås det krav om et rimelig forhold mellom betalinger for tjenester og kostnadene ved å levere tjenesten. Dette kan begrense størrelsen på betalinger for tjenester fra leverandørene til kjedene, som er en type rabatter som ikke følger varen. Grunnen er at det vil settes et øvre tak på hvor store slike rabatter kan være. Taket vil settes ut ifra hva det koster å levere tjenestene. Det kan gi større insentiver til å bruke rabatter som følger varen. Det foreslås også strengere krav til skriftlige avtaler, også for avtaler som gjelder faste betalinger, noe som også kan gi flere insentiver til bruk av rabatter som i større grad følger varen.

Regjeringen vil vurdere høringssvarene til forslagene til endringer i lov om god handelsskikk grundig. Eventuelle forslag til lovendringer vil oversendes Stortinget for behandling på vanlig måte.

En viktig måte å bidra til at rabatter kommer forbrukere til gode, er å legge til rette for effektiv konkurranse. I velfungerende markeder vil detaljistkjeder som ikke viderefører rabattene til forbrukere, stå i fare for å tape kundenes gunst. Mangel på konkurranse kan på sin side medføre at bedriftene blir mindre effektive og innovative, og at forbrukerne opplever høyere priser og dårligere utvalg. I tillegg til arbeidet med mulige endringer i lov om god handelsskikk vil derfor flere av de andre tiltakene som regjeringen har iverksatt også bidra til å oppnå formålet med dette anmodningsvedtaket, for eksempel forbud mot negative servitutter, innføring av markedsetterforskning, og at aktørene ikke lenger varsler kommende prisøkninger i media.

I mai og juni lanserte regjeringen nye tiltak for bedre konkurranse i dagligvarebransjen. Et av disse var de omtalte forslagene til endringer i lov om god handelsskikk. De andre tiltakene er at regjeringen vil prioritere tilsyn med dagligvarekjedenes fordelsprogrammer og utrede hvordan de påvirker forbrukernes mulighet til å orientere seg i dagligvaremarkedet, vurdere tiltak mot konkuransevridende bruk av eksklusive leieavtaler og undersøke om krav til regnskapsmessig og funksjonsmessig skille mellom leddene i dagligvarebransjen kan gi mer åpenhet og mer effektivt tilsyn. Videre skal regjeringen undersøke hva som skal til for at små aktører i større grad utfordrer de store aktørene i dagligvarebransjen, og vurdere tiltak for å legge til rette for at slike aktører har vilkår som gjør dem bedre i stand til å konkurrere med de store etablerte aktørene. I tillegg har Konkurransetilsynet fått i oppdrag å gjennomføre nye undersøkelser av lønnsomhet og marginer i verdikjeden for mat og dagligvarer.

Regjeringen følger opp anmodningsvedtaket og vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte når utredningen av lov om god handelsskikk i dagligvarekjeden er ferdig. Se også omtale under programkategori 17.10.

4.6 Stortingssesjon 2019–2020

Anmodningsvedtak under fiskeri- og havministeren

Kvotemeldingen – kvotefleksibilitet i fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N

Vedtak nr. 553, 7. mai 2020

> *«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at det i fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N etableres kvotefleksibilitet over årsskiftet på fartøynivå, slik at et fartøy kan utnytte sitt kvotegrunnlag best mulig innenfor et kvoteår, på samme måte som i pelagiske fiskerier.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Nærings- og fiskeridepartementet ga i 2020 adgang til kvotefleksibilitet på fartøynivå i fisket etter torsk nord for 62° nord, fra 2020 til 2021. Ordningen er videreført fram til 2025, og det legges opp til å videreføre ordningen framover. Forvaltningen arbeider med å få på plass kvotefleksibilitet for sei og hyse, men dette avhenger blant annet av overreguleringsgrad for å kunne bli innført for alle fartøy.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Del II
Budsjettforslag

5 Nærmere omtale av budsjettforslagene

Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål

Programkategori 17.10 Forvaltning og rammebetingelser

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
900	Nærings- og fiskeridepartementet	853 917	844 815	1 646 636	94,9
901	Havbunns- og kystkartlegging			51 800	100,0
902	Justervesenet	152 075	159 879	171 285	7,1
903	Norsk akkreditering	74 019	74 340	89 100	19,9
904	Brønnøysundregistrene	785 249	842 950	836 194	-0,8
905	Norges geologiske undersøkelse	294 306	310 470	288 316	-7,1
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	97 505	127 751	171 600	34,3
907	Norsk nukleær dekommisjonering	497 011	730 331	1 052 844	44,2
908	Institutt for energiteknikk	491 654	582 311	475 202	-18,4
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	2 393 448	2 459 000	2 480 000	0,9
910	Sjøfartsdirektoratet	495 771	503 640	544 900	8,2
911	Konkurransetilsynet	142 887	144 060	153 679	6,7
912	Klagenemndssekretariatet	50 995	39 150	53 000	35,4
913	Dagligvaretilsynet	9 919	10 450	5 600	-46,4
915	Regelrådet	11 393	12 300	3 054	-75,2
916	Kystverket	3 314 247	3 841 089	3 638 169	-5,3
917	Fiskeridirektoratet	661 068	649 750	698 800	7,5
919	Diverse fiskeriformål	5 135 792	1 804 176	2 257 687	25,1
	Sum kategori 17.10	15 461 256	13 136 462	14 617 866	11,3

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
01–29	Statens egne driftsutgifter	6 048 660	6 372 621	6 955 435	9,1
30–49	Nybygg, anlegg mv.	1 087 451	1 498 434	2 013 768	34,4
50–89	Overføringer til andre	8 325 145	5 265 407	5 648 663	7,3
	Sum kategori 17.10	15 461 256	13 136 462	14 617 866	11,3

Inntekter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
3900	Nærings- og fiskeridepartementet	11 655	11 081	11 480	3,6
3902	Justervesenet	52 443	50 054	58 243	16,4
3903	Norsk akkreditering	58 221	59 691	70 840	18,7
3904	Brønnøysundregistrene	710 667	680 468	710 131	4,4
3905	Norges geologiske undersøkelse	74 797	81 248	84 173	3,6
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	3 165	2 600	2 858	9,9
3907	Norsk nukleær dekommisjonering			100	100,0
3908	Institutt for energiteknikk	734			0,0
3909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	3 354	3 000	3 000	0,0
3910	Sjøfartsdirektoratet	343 052	360 989	398 812	10,5
3911	Konkurransetilsynet	116	317	325	2,5
3912	Klagenemndssekretariatet	14 082	1 032	1 066	3,3
3916	Kystverket	22 372	11 529	10 844	-5,9
3917	Fiskeridirektoratet	6 298 835	46 872	33 249	-29,1
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	1 884 991	1 732 771	2 043 422	17,9
5626	Renter av lån til Institutt for energiteknikk		4 800	5 500	14,6
	Sum kategori 17.10	9 478 484	3 046 452	3 434 043	12,7

Kategorien omfatter bevilgninger til drift av Nærings- og fiskeridepartementet og de fleste av departementets underliggende virksomheter. Den omfatter også tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, tilskudd til drift og sikring av atomanlegg, beredskapsarbeid og enkelte tilskudd til miljøtiltak og næringsutvikling. Inntektene omfatter i hovedsak gebyrer, sektoravgifter, oppdragsinntekter fra etatenes virksomhet og vederlag for oppdrettstillatelser.

Nedenfor følger en nærmere omtale av departementets arbeid med næringslovgivning og forenkling, konkurransepolitikk, industri og tjenestenæringer. Deretter følger en omtale av enkeltnæringer i departementets porteføljе: maritim næring, mineralnæringen, reiselivsnæringen, fiskeri, havbruk og sjømat.

Næringslivslovgivning

Velfungerende markeder forutsetter at det finnes orden og oversikt over økonomiske ansvarsforhold. Lover, regler og systemer for informasjonsutveksling mellom næringslivet og offentlig sektor er viktige rammevilkår for næringslivet. Regjeringen har mål om mest mulig effektiv bruk av fellesskapets ressurser og arbeider for en enklere hverdag for privatpersoner og bedrifter. Ved å forenkle regelverket og fjerne unødvendige rapporteringsbyrder styrkes næringslivet og verdiskapingen.

Sammenslutningsretten legger rammer for organiseringen av virksomheter i Norge gjennom å regulere rettigheter, plikter, ansvar og risiko for ulike organisasjonsformer. Nærings- og fiskeridepartementet er ansvarlig for rettsområdet og prioriterer løpende utvikling av de sentrale selskapslovene som aksjelovene, samvirkeloven, selskapsloven m.fl. Selskapsrett er et prioritert område for EU, som har vedtatt flere direktiver og forordninger som etter EØS-avtalen gjennomføres i norsk rett. Dette bidrar til at norske virksomheter kan konkurrere på likeverdige vilkår med virksomheter fra EU-land og gir forutsigbarhet for europeiske selskaper ved samhandling med norske virksomheter.

Etterslepet på EØS-rettsakter har økt. Det er et betydelig antall EU-rettsakter som er ansett som EØS-relevante, men som fremdeles ikke er innlemmet i EØS-avtalen og dermed ikke implementert i norsk rett. En slik utvikling er uheldig fra et konkurransepolitisk og rettssikkerhetsmessig ståsted da forskjeller i regelverket i EU og Norge kan skape ulike konkurransevilkår. Et visst etterslep er uunngåelig, men det er et prioritert område å gjennomføre EØS-relevante rettsakter i norsk rett og ved det redusere etterslepet.

Departementet forvalter regelverket for registrering i Enhetsregisteret og Foretaksregisteret. Opplysninger som registreres i disse registrene sikrer at grunnleggende informasjon om virksomhetene er pålitelig, har god kvalitet og gjøres kjent, slik at allmennheten og det offentlige kan bygge på disse. Dette innebærer at virksomhetene ikke behøver å gi disse opplysningene flere ganger til private eller offentlige virksomheter. Departementets arbeid med å sikre at informasjonen i registrene er korrekt, forenkle regelverket og forbedre de digitale løsningene i Brønnøysundregistrene, er viktige tiltak for å legge til rette for norsk næringsliv.

De aller fleste bedrifter følger gjeldende regelverk. Det offentliges kontroll skal sikre etterlevelse og like rammebetingelser for aktørene, og skal være målrettet slik at innsatsen rettes inn etter en vurdering av risikoen for, og konsekvensene av overtredelser.

Status og resultater

En av forutsetningene for vekst i næringslivet er at det etableres nye virksomheter. Nyetableringer av foretak gir en indikasjon på økt aktivitet. I 2024 ble det registrert 33 081 nye foretak i Foretaksregisteret. Dette inkluderer ikke stiftelser, organisasjoner som kun kan etableres av stat eller kommune, eller registrering av enkeltpersonforetak. Til sammenlikning ble det i 2023 registrert 33 661 nye foretak i Foretaksregisteret. Totalt antall registrerte foretak i Foretaksregisteret per 1. januar 2025 var 470 607, en økning fra 454 639 per 1. januar 2024.

Brønnøysundregistrene skal sørge for sikker, brukervennlig og effektiv registrering og tilgjengeliggjøring av informasjon fra sine registre. Med økt digital dialog med næringslivet kan saksbehandlingen skje raskere, enklere og med høyere kvalitet for både bedrifter og det offentlige. Brønnøysundregistrenes deltakelse i det europeiske registersamarbeidet BRIS (Business Register Interconnection System) gjør det mulig å finne grunnleggende opplysninger om virksomheter i andre EØS-land via Brønnøysundregistrenes hjemmesider. Enklere tilgang til informasjon på tvers av landegrensene bidrar til at norske bedrifter og privatpersoner kan samhandle enklere og tryggere med virksomheter i andre EØS-land, og styrker kvaliteten på registerdata i hele EØS-området[1].

Andelen elektronisk innsending til Brønnøysundregistrene var i 2024 96 pst. for Foretaksregisteret, 95 pst. for Enhetsregisteret, 87 pst. for Løsøreregisteret og 99,9 pst. for årsregnskap i Regnskapsregisteret. Digital innrapportering gjør det også i større grad mulig med helmaskinell saksbehandling. Departementet la våren 2025 fram forslag til nye lover om Enhetsregisteret og

[1] Se forordning (EU) 2015/884, forordning (EU) 2020/2244 og forordning (EU) 2021/1042.

Foretaksregisteret som Stortinget enstemmig sluttet seg til. De nye lovene innebærer modernisering av regelverket for Enhetsregisteret som er en nasjonal felleskomponent, og for Foretaksregisteret som inneholder informasjon om norske foretak. Regelverket for registrering og bruk av opplysninger om enheter og foretak i Enhetsregisteret og Foretaksregisteret bidrar både til samfunnsøkonomisk effektivitet og ivaretar rettsikkerheten for virksomheter og innbyggere.

Prioriteringer 2026

Utvikle og forenkle sammenslutnings- og registerlovgivningen

I 2026 vil Nærings- og fiskeridepartementet fortsette arbeidet med å revidere og videreutvikle sammenslutningslovgivningen slik at næringslivet har et tydelig og hensiktsmessig regelverk. Dette omfatter særlig aksjelovene.

Åpenhet og transparens er en grunnsten i norsk samfunnsliv. Tilgang til opplysninger om hvem som eier norske virksomheter er et viktig element i dette. Departementet vil i 2026 videreføre arbeidet med å oppdatere regelverket for å gi innbyggere og virksomheter enklere tilgang til informasjon om eierskap til aksjer.

Internasjonale forpliktelser på sammenslutningsområdet

Departementet vil i 2025–2026 blant annet arbeide med å gjennomføre Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2019/2121 om endring av direktiv (EU) 2017/1132 med hensyn til omdanning, fusjon og fisjon over landegrensene, som ble vedtatt i EU 27. november 2019. Direktiv (EU) 2019/2121 ble innlemmet i EØS-avtalen ved beslutning i EØS-komiteen nr. 85/2025 av 14. mars 2025. Gjeldende norsk selskapslovgivning regulerer ikke omdanning over landegrensene. Departementet arbeider med et høringsnotat hvor det foreslås regler for hvordan direktivet kan implementeres i norsk rett med sikte på å fremme lovproposisjon for Stortinget i 2026.

EU vedtok i 2024 et direktiv om videreutvikling av felleseuropeiske regler om digitale verktøy og prosesser innen selskapsretten. Formålet er å redusere administrative byrder i det indre marked, særlig for små og mellomstore bedrifter, ved å digitalisere og tilgjengeliggjøre informasjon om selskaper som opererer på tvers av medlemsstatenes landegrenser på en bedre måte. Gjennomføring av direktivet i norsk rett vil bidra til departementets mål om å sikre konkurransedyktige vilkår for norsk næringsliv, med tilgang til velfungerende digitale tjenester.

Departementet vil også gjennomføre annet regelverk som innlemmes i EØS-avtalen, slik at norske bedrifter kan konkurrere i det indre marked på like vilkår.

Forenklinger for næringslivet

Nærings- og fiskeridepartementet kartlegger og holder oversikt over forvaltningens forenklingstiltak for næringslivet. Målet med forenklingsarbeidet er å bruke samfunnets ressurser bedre og styrke konkurranseevnen til norsk næringsliv. Dels dreier arbeidet seg om å forenkle lover og forskrifter for å redusere etterlevelseskostnadene, og dels om å gjøre det enklere for bedriftene å håndtere rapporteringspliktene til myndighetene. Det er blant annet et mål at det offentlige bare skal innhente opplysninger én gang, dvs. at næringslivet ikke skal måtte rapportere de samme opplysningene flere ganger til ulike offentlige myndigheter.

Forenkling for næringslivet må balanseres med behovet for kontroll. Målet er ikke bare å redusere antall regler, men å sørge for at reguleringer og informasjonskrav både dekker samfunnets behov og gir minst mulig ekstra arbeid for bedriftene. Dette kan bidra til mer verdiskaping. Forenklinger og kontroll trenger ikke å være motsetninger. Enklere regler kan gjøre kontrollene mer effektive og målrettede. Særlig kan digitalisering og bedre samarbeid mellom offentlige etater gjøre rapportering enklere, samtidig som informasjon blir lettere tilgjengelig og sammenlignbar. Dette gir bedre kontroll og mer effektiv bruk av ressursene.

Status og resultater

Regjeringen har hatt som mål å redusere næringslivets kostnader knyttet til pålagte regler og utfylling av offentlige skjemaer med 11 mrd. kroner innen 2025. Tiltak i stortingsperioden 2021–2025 gir forenklinger for næringslivet på rundt 7 mrd. kroner årlig. Dette er tiltak som er gjennomført eller er vedtatt og under gjennomføring, i tillegg til forslaget om gjennomgående bruk av elektronisk faktura, som er sendt på høring. Bruk av elektronisk handelsformat (EHF) i hele kjøpsprosessen, inkludert elektronisk faktura, gir store besparelser for bedriftene og gjør det i tillegg vanskeligere å skjule økonomisk kriminalitet. Jo flere som bruker EHF, jo større blir nytten, både for den enkelte virksomhet og for hele næringslivet.

De fleste øvrige tiltak gir allerede gevinster, men for noen vil gevinstene først komme fra 2026 eller senere. Eksempler på tiltak som gir effektivisering:

- Ny digital skattemelding gjør det enklere for om lag 790 000 bedrifter å levere skattemeldingen. Over 60 skjemaer er erstattet med temaer som gjenspeiler standard regnskapsoppsett.
- Digitale løsninger for eiendomshandel og byggesøknader har spart næringslivet for mye tid og ressurser.
- God og rettidig informasjon er også tidsbesparende for næringslivet. Digitale informasjonstjenester hos Statens vegvesen effektiviserer blant annet godstrafikken.
- Arbeidet med modernisering av statlig innkreving vil gi forenklingsgevinster, inkludert ny ordning med ett utleggstrekk og avvikling av skattetrekkskonto.

Eventuelle endringer i felleseuropeisk regelverk (EU og EØS) vil påvirke norske virksomheter. Kommisjonen har i 2025 lansert en rekke Omnibus-pakker som skal bidra til å redusere unødvendig byråkrati og skape et regelverk som fremmer innovasjon, vekst, arbeidsplasser og investeringer. Begrepet omnibus brukes for å beskrive et lovforslag som skal endre flere eksisterende rettsakter i ett, framfor å håndtere hver endring i en egen prosess.

Prioriteringer 2026

Regjeringen vil arbeide for nye forenklinger for næringslivet. Som en del av dette vil regjeringen arbeide videre med å realisere kun én gang-prinsippet. En gjennomgang av Oppgaveregisteret vil være et viktig verktøy i et slikt arbeid.

Videre vil regjeringen følge med på Europakommisjonens tiltakspakker for å gjøre regelverket – blant annet innen bærekraft – mer tilgjengelig og håndterbart, og arbeide for å fremme norske interesser.

Regjeringen ser en betydelig mulighet for forenklinger og tidsbesparelser for næringslivet gjennom bruk av digitale lommebøker og vil se nærmere på hvordan denne teknologien kan bidra til å effektivisere informasjonsflyt og arbeidsprosesser.

Konkurransepolitikk

Regjeringen vil legge til rette for et nyskapende og omstillingsdyktig næringsliv som produserer varer og tjenester mest mulig effektivt og bærekraftig. I velfungerende markeder konkurrerer bedrifter om å levere bedre og rimeligere produkter enn andre aktører. Det bidrar til økt innovasjon og produktivitet i norsk næringsliv, og dermed et bedre tilbud av varer og tjenester. Konkurransepolitikken er derfor et sentralt virkemiddel for å fremme effektiv og bærekraftig ressursbruk, og økt verdiskaping.

Økt globalisering og digitalisering bidrar til at norske bedrifter møter mer konkurranse fra internasjonale aktører. Dette krever at bedrifter må omstille seg for å være konkurransedyktige. Effektiv konkurranse bidrar dermed til omstilling og vekst, og at norske bedrifter blir mer konkurransedyktige i internasjonale markeder.

Regelverksveiledning, effektiv håndheving og streng sanksjonering av alvorlige regelverksbrudd, har som mål å øke de samfunnsøkonomiske gevinstene av konkurransepolitikken. Nærings- og fiskeridepartementet har det samlede ansvaret for konkurransereglene, reglene om offentlige anskaffelser og reglene om offentlig støtte.

Konkurranseloven og EØS-avtalens konkurranseregler forbyr konkurransebegrensende samarbeid og misbruk av dominerende stilling og gir hjemmel til inngrep mot konkurransebegrensende foretakssammenslutninger. Konkurransetilsynet håndhever konkurranseloven og EØS-avtalens forbudsbestemmelser. Konkurranseklagenemnda er klageinstans for Konkurransetilsynets vedtak.

Regelverket om offentlige anskaffelser skal fremme effektiv bruk av samfunnets ressurser og bidra til at allmennheten har tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte. Anskaffelsesregelverket er i stor grad gjennomføring av EØS-rettslige forpliktelser, og over visse terskelverdier skal derfor konkurranser om offentlige kontrakter i Norge kunngjøres i hele EØS-området.

Nærings- og fiskeridepartementet følger også opp internasjonale forpliktelser på anskaffelsesområdet gjennom WTO, EFTA og bilaterale avtaler. Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) har ansvar for å legge til rette for at offentlige virksomheter har god kompetanse og organiserer sine anskaffelser på en hensiktsmessig og effektiv måte, blant annet gjennom veiledning, jf. omtale i Prop. 1 S (2025–2026) for Finansdepartementet. Brudd på regelverket om offentlige anskaffelser kan klages inn for Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) eller tas til domstolene eller EFTAs overvåkingsorgan (ESA).

EØS-avtalens regler om offentlig støtte setter rammer for hvilke muligheter norske myndigheter har til å gi støtte til næringsvirksomhet. Det er støttegiver (departement, fylkeskommune, kommune, andre offentlige myndigheter og offentlig eide virksomheter) som har ansvar for at støtten er gitt i samsvar med regelverket, og eventuelt for å melde støtten til ESA. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for å koordinere informasjon om nye støttetiltak til ESA og gir veiledning om regelverket. Departementet koordinerer norske støttegiveres dialog med ESA for å bidra til å sikre norske interesser i notifikasjons- og klagesaker om offentlig støtte som behandles i ESA.

Status og resultater

Konkurranselovgivningen

Konkurranseloven er sektorovergripende og gjelder for alle foretak. Dette innebærer at alle foretak må avstå fra konkurranseskadelig adferd, noe som er en sentral virkning av konkurransereglene og håndhevingen av konkurranseloven. Reglene og håndhevingen er ment å bidra til en rekke positive virkninger, som lavere priser, høyere kvalitet, bedre utvalg og økt innovasjon.

Endringer i konkurranseloven som innfører markedsetterforskning trådte i kraft 1. juli 2025. Lovendringen gir Konkurransetilsynet mulighet til å gripe inn mot vesentlige konkurransebegrensninger, selv om det ikke har skjedd brudd på loven. Dersom Konkurransetilsynet, etter en grundig vurdering, avdekker alvorlige konkurransebegrensninger, vil tilsynet kunne pålegge foretakene avhjelpende tiltak for å styrke konkurransen. I Prop. 118 L (2023–2024) *Endringer i konkurranseloven (innføring av markedsetterforskning)* skrev departementet i punkt 4.10.3 om nødvendige endringer i Forskrift om utmåling av tvangsmulkt og overtredelsesgebyr (utmålingsforskriften) dersom lovendringen ble vedtatt. Ved en inkurie ga teksten i proposisjonen uttrykk for at departementet vil høre endringene i utmålingsforskriften før de vedtas. Disse endringene ble imidlertid hørt i mars 2023 i forbindelse med høringen av forslaget om markedsetterforskning, og vil derfor ikke høres på nytt.

Regjeringen har nedsatt et offentlig utvalg for å revidere konkurranseloven, med særlig sikte på modernisering og oppdatering av loven. Konkurransepolitikken, norsk økonomi og samfunnet generelt har utviklet seg siden sist loven ble revidert, særlig som følge av økende digitalisering og teknologisk utvikling. Forenkling av reglene og effektivisering av saksbehandlingen er en sentral del av arbeidet. Evaluering og utredning av behovet for eventuelle endringer i klageordningen for konkurransesaker, og behovet for eventuelle endringer, vurderes også av utvalget, blant annet på bakgrunn av departementets forslag til endringer i klagesaksbehandlingen som var på høring høsten 2021. Utvalget skal levere sin utredning innen 1. desember 2025.

Konkurransen i dagligvarebransjen

Konkurransesituasjonen i dagligvarebransjen er utfordrende. Noen få aktører dominerer markedene, og det er omfattende etableringshindringer i både detaljist-, grossist- og leverandørleddet. Norske forbrukere møter høyere priser og mindre utvalg i dagligvarehyllene sammenlignet med forbrukere i andre land. Samlet sett gir dette grunn til bekymring for at konkurransen ikke er så god som den kan og bør være.

Konkurransen i dagligvarebransjen er et satsingsområde for regjeringen og Konkurransetilsynet. Tilsynet følger opp tips og klager og behandler saker om mulige brudd på konkurranseloven. Konkurransetilsynet arbeider videre med å følge opp en rekke tiltak for å styrke konkurransen i dagligvarebransjen. Det vises til nærmere omtale under kap. 911.

At dagligvareaktører har tilgang til egnede butikklokaler, er viktig for konkurransen. Den 1. januar 2024 innførte regjeringen en forskrift som forbyr dagligvareaktørers bruk av negative servitutter som hindrer etablering av dagligvarevirksomhet, under forutsetning av at servitutter anses som en ensidig handling. Begrenset tilgang til egnede butikklokaler kan også forekomme i form av eksklusivitet i leieforhold. Framover vil regjeringen derfor vurdere tiltak mot konkurransebegrensende bruk av eksklusive leieavtaler. Konkurransetilsynet jobber også med oppfølgingen av dette tiltaket, og er i tildelingsbrevet for 2025 bedt om å prioritere arbeidet med blant annet eksklusive leiekontrakter.

Regjeringen har hatt på høring et forslag om forbud mot konkurranseskadelige forskjeller i innkjøpsbetingelser i verdikjeden for mat og dagligvarer. Forslaget er fortsatt til behandling i departementet.

Konkurransetilsynet er gitt i oppdrag å gjennomføre årlige kartlegginger av dagligvarekjedenes egne merkevarer og andre merkevarekategorier, selskapsstrukturer og markedsandeler.

Det vises også til kap. 4 i del I om oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak og kap. 911 Konkurransetilsynet.

Håndheving av EØS-avtalens konkurranseregler

De nasjonale konkurransetilsynene i EFTA/EØS-landene håndhever EØS-avtalens konkurranseregler parallelt med egen nasjonal konkurranselovgivning. Tilsvarende er ikke tilfellet på EU-siden, der de nasjonale konkurransemyndighetene kun kan håndheve konkurransereglene i Traktaten om den europeiske unions virkemåte (TEUV), men ikke de identiske bestemmelsene i EØS-avtalen. Som konsekvens av dette har det ikke blitt etablert grensekryssende samarbeid om etterforskning mellom nasjonale tilsyn i EFTA-landene og nasjonale tilsyn i EUs medlemsstater, med unntak for reglene som følger av den nordiske avtalen om samarbeid på konkurranseområdet. Dette har ført til forsinket innlemmelse av EØS-relevant konkurranselovgivning fra EU, som bygger på at de nasjonale konkurransetilsynene samarbeider om håndhevingen av konkurransereglene, blant annet ved informasjonsinnhenting og -deling. Dette gjør det vanskeligere å oppfylle EØS-avtalens målsetting om lik regelverksutvikling på konkurranserettens område.

Europakommisjonen la i januar 2025 fram meddelelsen *«A Competitive Compass for the EU»*. Konkurranseevnekompasset er et strategisk veikart for perioden 2024–2029 med formål om å styrke Europas økonomiske vekst og konkurranseevne. Veikartet legger vekt på å skape et mer gunstig miljø for oppstarts- og vekstselskaper, forenkle regelverk på tvers av EU og fremme bruk av både kunstig intelligens og avansert teknologi i næringslivet. Europeiske land, inkludert Norge, må finne en god balanse mellom statsstøtte- og konkurranseregler, men også sikre effektiv kontroll med utenlandske investeringer og offentlige anskaffelser. I en konkurransesammenheng kan dette medføre et større behov for nasjonal koordinering mellom konkurranse- og andre myndigheter, og internasjonal koordinering mellom konkurransemyndigheter.

Offentlige anskaffelser

Offentlige anskaffelser spiller en stor rolle for ressursbruken i offentlig sektor og er et viktig marked for næringslivet. Tall for 2024 viser at det offentlige kjøpte bygge- og anleggsarbeider, varer og tjenester for om lag 835 mrd. kroner. Bruken av disse midlene har mye å si for hvor effektiv, grønn og innovativ offentlig sektor og næringslivet blir. Offentlig etterspørsel etter bærekraftige løsninger kan også bidra til å styrke markedene for bærekraftige varer og tjenester generelt, og til å fremme innovasjon.

Departementet arbeider med å gjøre regelverket om offentlige anskaffelser enklere og lettere tilgjengelig, og å styrke reglene om klima- og miljøhensyn, sosial bærekraft og andre samfunnshensyn.

Anskaffelsesutvalget ble oppnevnt av regjeringen for å gjennomgå regelverket om offentlige anskaffelser og komme med forslag til endringer. Utvalget leverte sin første delrapport i november 2023 og andre delrapport i mai 2024.

Som et første steg i arbeidet med revisjon av anskaffelsesregelverket la regjeringen 15. mai 2025 fram Prop. 147 L (2024–2025) *Lov om endringer i anskaffelsesloven (samfunnshensyn mv.)* for Stortinget. Forslagene tar sikte på å samle og tydeliggjøre bestemmelser om samfunnshensyn i offentlige anskaffelser, som blant annet lønns- og arbeidsvilkår og klima og miljø. I lovproposisjonen foreslår regjeringen blant annet å videreføre hovedregelen om minimum 30 pst. vekting av klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser, som trådte i kraft 1. januar 2024. Regjeringen foreslår i tillegg å innføre en ny bestemmelse om sikkerhet og beredskapshensyn.

I lovproposisjonen foreslås det også endringer med sikte på å forenkle regelverket. Det foreslås blant annet en økning av innslagspunktet for regelverket, slik at regelverket kun skal gjelde anskaffelser over 300 000 kroner eksklusive merverdiavgift. Videre foreslås det lovendringer som legger til rette for å vedta enklere regler for de mindre anskaffelsene som ikke omfattes av EØS-regelverket i forskrift.

Regjeringen arbeider også med Norgesmodellen for offentlige anskaffelser, som skal fremme sosial bærekraft. Norgesmodellen er dynamisk og utvikles i flere trinn. I første trinn innførte regjeringen flere krav til kontraktsvilkår for å bekjempe arbeidslivskriminalitet tilknyttet blant annet HMS og betaling via bank. I andre trinn er det utviklet ny veiledning for å øke oppdragsgiveres kompetanse i kontraktsoppfølging, og det er innført et skjerpet krav til lærlinger i offentlige kontrakter. Endringene innebærer at oppdragsgiver skal stille krav om at minst 10 pst. av arbeidet skal utføres av lærlinger, og at minst en person av dem som deltar i arbeidet med å oppfylle kontrakten skal være lærling. Endringene trådte i kraft 1. august 2025.

Offentlig støtte

I 2023 ble det i Norge totalt utbetalt om lag 58,2 mrd. kroner i statsstøtte innenfor EØS-avtalens bestemmelser, jf. ESA State Aid Scoreboard for 2024, som inneholder de senest tilgjengelige tallene for utbetalt støtte. Hovedformålet med støtten har de siste årene vært å fremme energi- og miljøtiltak, regional utvikling og forskning, utvikling og innovasjon. Støtte til fiskeri- og landbruksektoren omfattes ikke, da denne typen støtte i utgangspunktet faller utenfor EØS-avtalen.

Bagatellstøtte er små støttebeløp som kan gis til de fleste formål og mottakere uten store administrative krav og kostnader. Bagatellstøtte til tjenester av allmenn økonomisk betydning er små støttebeløp som kan gis til offentlige tjenester som myndighetene anser som særlig viktig for innbyggerne, og som markedet alene ikke leverer på en tilfredsstillende måte. I 2024 vedtok EU nye forordninger om bagatellmessig støtte og om bagatellmessig støtte til tjenester av allmenn økonomisk betydning, som erstatter de eksisterende forordningene. Endringene innebærer at handlingsrommet for å gi slik støtte økes. Stortinget har vedtatt at forordningene skal innlemmes i EØS-avtalen og norsk rett. Reglene trådte i kraft 1. august 2025.

Prosedyreforordningen er det sentrale regelverket for saksbehandling på statsstøtteområdet. Forordningen regulerer hvilke prosedyrer EØS-landene må følge dersom de gir offentlig støtte, og hvilke prosedyrer Europakommisjonen og ESA må følge i sin håndheving av reglene. Forordningen har enkelte bestemmelser som innebærer en viss overføring av offentlig myndighet til ESA. Forordningen trådte i kraft i EU i 2013, men er ikke tatt inn i EØS-avtalen.

Europakommisjonens retningslinjer som åpner for å gi økt støtte for å bøte på energikrisen og for å framskynde det grønne skiftet, utløper i desember 2025. 25. juni 2025 vedtok Europakommisjonen et nytt statsstøtterammeverk som skal erstatte disse retningslinjene og som skal støtte opp under Clean Industrial Deal. Rammeverket åpner for støtte til utbygging av fornybar energi, dekarbonisering av industrielle prosesser, utvikling av rene teknologier og tiltak som demper risikoen knyttet til private investeringer. Likelydende retningslinjer ble vedtatt av ESA 9. juli 2025. Regelverket har strategisk betydning for Norge, og kan yte et relevant bidrag til å fremme grønn omstilling og dekarbonisering.

Prioriteringer 2026

Effektiv håndheving av konkurransereglene

Konkurransetilsynet skal avdekke og forebygge konkurransekriminalitet, som pris- og anbudssamarbeid, markedsdeling og misbruk av dominerende stilling, i tillegg til å gripe inn mot konkurransebegrensende foretakssammenslutninger. Konkurransetilsynet skal innrette sin virksomhet mest mulig effektivt, blant annet gjennom tiltak for å effektivisere saksbehandling og ressursbruk. Effektiv saksbehandling med høy faglig standard og streng sanksjonering av alvorlige brudd på konkurransereglene, øker omfanget av håndhevingens samlede virkninger. Konkurransetilsynet arbeider også for å fremme og synliggjøre samfunnsøkonomiske virkninger av konkurransereglene. Reglene om markedsetterforskning i konkurranseloven trådte i kraft 1. juli 2025. Markedsetterforskning gir Konkurransetilsynet mulighet til å gripe inn med målrettede tiltak mot alvorlige konkurranseutfordringer, selv om utfordringene ikke skyldes lovbrudd fra ett eller flere foretak.

Viktige prioriteringsområder for Konkurransetilsynet vil være konkurransen i den digitale økonomien, dagligvarebransjen og bærekraft. Effektiv håndheving av konkurranseloven kan gi viktige bidrag til den grønne omstillingen i norsk økonomi. Videre kan en effektiv konkurransepolitikk bidra til at digitalisering gir opphav til økt konkurranse til fordel for forbrukere og næringsliv. Det vises også til kap. 911.

Regjeringen har nedsatt et utvalg som skal revidere konkurranseloven, med sikte på at loven skal moderniseres, effektiviseres og forenkles. Utvalget skal hensynta utviklingstrekk som skaper utfordringer for håndhevingen av konkurranseloven, som økt digitalisering, grønn omstilling og geopolitiske spenninger.

Departementet vil fortsette arbeidet for å sikre ensartet rettsutvikling på konkurranseområdet i hele EØS-området. Dette inkluderer å vurdere innlemmelse av to direktiver; erstatningsdirektivet fra 2014 som skal gjøre det enklere å få erstatning for de som lider tap som følge av brudd på konkurransereglene og ECN+ direktivet som stiller visse minimumskrav til nasjonale konkurransemyndigheters håndhevingskompetanse, ressurser og uavhengighet.

Legge til rette for økt konkurranse i verdikjeden for mat og dagligvarer

Arbeidet med konkurransen i verdikjeden for mat og dagligvarer prioriteres høyt av regjeringen. Det arbeides med en rekke tiltak som skal bidra til å bedre konkurransen og gi norske forbrukere et bedre dagligvaretilbud. Det vises i denne sammenheng til regjeringens nye tiltak for bedre konkurranse i dagligvarebransjen, som ble lagt fram i mai og juni 2025.

Departementet er i gang med å utrede endringer i lov om god handelsskikk, med sikte på å oppnå et enda tydeligere regelverk som skal bidra til effektive forhandlinger og god handelsskikk. Som del av utredningen vurderes blant annet nye bestemmelser i loven om hvilke krav aktørene i dagligvarebransjen kan stille til hverandre i forhandlinger, bruk av rabatter i forhandlingene, kjedenes innføring og bruk av egne merkevarer og hvordan loven kan håndheves mer effektivt. Forslag til endringer i loven har vært på høring med frist 22. august 2025. Departementet jobber nå med oppfølgingen av høringsinnspillene. Videre foreslår regjeringen å legge ned Dagligvaretilsynet, og flytte håndhevingen av loven til Konkurransetilsynet. Det vises til nærmere omtale under kap. 911 og kap. 913.

På oppdrag fra regjeringen gjennomføres det en utredning av om krav til regnskapsmessig og funksjonsmessig skille kan bidra til mer åpenhet og bedre tilsyn i dagligvarebransjen. Regjeringen har også gitt Forbrukertilsynet i oppdrag å prioritere tilsynet med priser, kampanjer og prismarkedsføring i bransjen. Det er også lyst ut et oppdrag om å kartlegge hvordan dagligvarekjedenes prising og bruk av fordelsprogrammer oppleves av forbrukerne. Dette skal bidra til økt og oppdatert kunnskap om forbrukernes muligheter til å ta opplyste valg når de handler dagligvarer. Det kan også utgjøre grunnlag for vurdering av eventuelle relevante tiltak.

Regjeringen vil også vurdere tiltak mot konkurransebegrensende bruk av eksklusive leieavtaler. Konkurransetilsynet skal prioritere arbeidet med eksklusivitet i leieforhold i oppfølgingen av regjeringens tiltak for bedre konkurranse i dagligvarebransjen.

Flere av tiltakene vurderes på bakgrunn av anmodningsvedtak fra Stortinget. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte om oppfølgingen av disse vedtakene. Det vises også til kap. 4 i del I om oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak.

Legge til rette for mer effektive og bærekraftige offentlige anskaffelser

Offentlige anskaffelser skal fremme effektiv bruk av samfunnets ressurser og bidra til at det offentlige opptrer med integritet, slik at allmennheten har tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte. Samtidig skal offentlige anskaffelser bidra til økt innovasjon og et konkurransedyktig næringsliv. Målet er gode offentlige ytelser med kvalitet som dekker brukernes behov, konkurranse om offentlige kontrakter og reduserte administrative kostnader i gjennomføringen av anskaffelsesprosesser. Anskaffelser skal også være et virkemiddel til å løse andre viktige samfunnsoppgaver som klimautfordringene og bekjempe arbeidslivskriminalitet.

Regjeringen la 15. mai 2025 fram Prop. 147 L (2024–2025) *Lov om endringer i anskaffelsesloven (samfunnshensyn mv.)* for Stortinget. En av hovedmålsettingene med revisjonen av anskaffelsesregelverket er forenkling. I lovproposisjonen foreslås det lovendringer for å legge til rette for å vedta enklere regler for de mindre anskaffelsene under EØS-terskelverdi i forskrift. Framover vil regjeringen jobbe videre med å få til reelle forenklinger i anskaffelsesregelverket, og det er først og fremst for de mindre anskaffelsen at vi har nasjonalt handlingsrom til å velge hvilke regler som skal gjelde.

Regjeringen vil arbeide med å videreutvikle Norgesmodellen for offentlige anskaffelser med sikte på å fremme et trygt og seriøst arbeidsliv og bevare den norske arbeidslivsmodellen. Regjeringen vil videre arbeide med ytterligere veiledning og digitale virkemidler som Ebevis og digitale mannskapslister. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for arbeidet, i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet.

Regjeringen fører en aktiv og målrettet politikk for bruk av offentlige anskaffelser i arbeidet for å nå klima- og miljømålene. Regjeringen foreslo i Prop. 147 L (2024–2025) *Lov om endringer i anskaffelsesloven (samfunnshensyn mv.)* i hovedsak å videreføregjeldende klima- og miljøbestemmelse, men foreslo et nytt unntak fra bestemmelsen dersom kravene går på bekostning av vesentlige interesser innenfor helse, sikkerhet eller beredskap. I tillegg foreslo regjeringen en bestemmelse om standardiserte minimumskrav og -kriterier om klima og miljø. Bestemmelsen klargjør forholdet mellom klima- og miljøbestemmelsen og standardiserte minimumskrav og -kri-

terier, og det foreslås at departementet gis hjemmel til å gi forskrifter om standardiserte minimumskrav og -kriterier om klima og miljø. Departementet er i dialog med Direktoratet for forvaltning og økonomistyring for å gjøre veiledningsmateriell om grønne offentlige anskaffelser mer brukervennlig og bedre kjent for offentlige oppdragsgivere.

Regjeringen vil videre utrede krav for å motvirke brudd på menneskerettighetene i offentlige anskaffelser. I utredningen vil forholdet mellom reglene om offentlige anskaffelser og åpenhetsloven være et viktig element. Regjeringen tar sikte på at utredningen gjennomføres i sammenheng med at lovproposisjonen om endringer i lov om offentlige anskaffelser behandles på Stortinget.

Utvikling av nytt støtteregister

I dag er det et krav at alle enkelttildelinger av offentlig støtte over 100 000 euro skal registreres. I desember 2023 kom Europakommisjonen med krav om at alle tildelinger gjort etter reglene om bagatellmessig støtte og bagatellmessig støtte til tjenester av allmenn økonomisk betydning skal registreres fra og med 2026. Forpliktelser etter EØS-avtalen gjør at Norge må registrere også disse typene tildelinger. Under koronapandemien ble det vurdert at registeret ikke ga tilstrekkelig god oversikt over tildelt støtte. Stortinget bevilget derfor i statsbudsjettet for 2022 midler til å opprette et nytt støtteregister. I januar 2025 ble det nye Støtteregisteret lansert av Brønnøysundregistrene. Støtteregisteret erstatter det tidligere registeret, Register for offentlig støtte. Det nye registeret har utviklet et nytt system som gjør det enklere for støttegivere å rapportere inn støtte. Det er også utviklet nye og forbedrede søkefunksjoner som gjør informasjon i registeret lettere tilgjengelig for næringslivet, myndighetene og andre interessenter. Departementet har i lys av nye EØS-krav og et nytt register gjennomført en full gjennomgang av regelverket for registrering av offentlig støtte. I juni 2025 sendte departementet forslag om endringer i regelverket på offentlig høring. Forslaget innebærer at all offentlig støtte skal registreres i Støtteregisteret, uavhengig av beløp og innen korte frister, for å få et oppdatert register.

Endringer i støtteprosessloven

For å ta inn forordning (EU) nr. 2023/2831 om bagatellmessig støtte og forordning (EU) nr. 2023/2832 om bagatellmessig støtte til tjenester av allmenn økonomisk betydning inn i norsk rett har det vært nødvendig å oppdatere støtteprosesslovens virkeområde. Stortinget behandlet i mai 2025 Prop. 89 LS (2024–2025) om samtykke til å ta forordningene inn i EØS-avtalen og en endring av støtteprosessloven § 2, for å ta reglene inn i norsk rett, jf. Innst. 260 L (2024–2025) og Innst. 259 S (2024–2025). Samtykket og lovbestemmelsen trådte i kraft 1. august 2025.

I høringsnotat om registerplikt for offentlig støtte har departementet foreslått endringer i støtteprosessloven § 7 om registreringsplikten. Her foreslås det å utvide registreringsplikten til å gjelde støtteordninger, og en regel om prioritet for de enkelttildelingene som registreres i registeret først. Det er videre foreslått visse forenklinger av bestemmelsen. Lovforslaget forventes å bli sendt til Stortinget i løpet av høsten 2025.

Industri og tjenestenæringer

Dette omfattes av industrien, bygge- og anleggsnæringen og tjenestenæringene inkludert handelsnæringen.

Status og resultater

Industrien

Industrien sto i 2024 for om lag 7 pst. av samlet verdiskaping i fastlands-Norge og sysselsettingen utgjorde om lag 226 000 personer, ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB). Det går godt i norsk industri. Produksjonen og omsetningen er på høye nivåer. Investeringene ligger an til å øke i 2025, og SSB legger til grunn et rekordhøyt anslag for industriinvesteringer i 2026. Industrisysselsettingen er redusert over tid i Norge, som i mange andre vestlige land. Mellom 2000–2024 har den falt med 17 pst. Det er grunn til å anta at med en kontinuerlig effektivisering i norsk industri, forventninger om fortsatt økt produksjon per sysselsatt og knapphet på arbeidskraft, kan trenden med noe færre sysselsatte over tid fortsette. Produktivitetsnivået i Norge er høyt, men norsk industri har i perioden 2015-2023 hatt lavere produktivitetsvekst enn i mange land det er naturlig å sammenligne seg med, ifølge OECD.

Regjeringen la i mars 2025 fram Meld. St. 16 (2024–2025) *Industrien – konkurransekraft for en ny tid* for Stortinget. Næringskomiteen avga i mai 2025 sin innstilling, Innst. 900 S (2024–2025). Stortinget sluttet seg enstemmig til innstillingen. I stortingsmeldingen legger regjeringen fram en oppdatert beskrivelse av utfordringene og mulighetene som favner hele industrien, og med tiltak

innenfor rammevilkårene som har størst betydning for industrien i bredt. Hovedmålet for regjeringens nærings- og industripolitikk er å bidra til økt samlet verdiskaping, legge til rette for lønnsomme private investeringer og et mer omstillingsdyktig næringsliv.

Industrimeldingen trekker fram noen sentrale utviklingstrekk som sett i sammenheng peker i retning av en verden med betydelig usikkerhet. Flere hendelser har skapt økt bevissthet om betydningen av stabile forsyninger av innsatsfaktorer til produksjon og mer oppmerksomhet om sårbare avhengigheter i globale forsyningskjeder og verdikjeder. Hvor alvorlige klimaendringene blir, avhenger blant annet av hvor høye klimagassutslipp verdens land har samlet, og hvor mye landene klarer å redusere disse. I 2050 har Norge mål om å være et lavutslippssamfunn. Den teknologiske utviklingen kommer også til å prege utviklingen av framtidens industri. Evnen til å utvikle og ta i bruk ny kunnskap og teknologi bidrar til høyere produktivitet og styrket konkurransekraft.

Bygge- og anleggsnæringen

Bygge- og anleggsnæringen sto i 2024 for om lag 6 pst. av samlet verdiskaping i fastlands-Norge og sysselsatte om lag 253 000 personer ifølge SSB. Mellom 2000–2024 har sysselsettingen økt med 88 pst. Bygge- og anleggsnæringen er relativt jevnt spredt utover landet, og antall ansatte og omsetningen henger sammen med innbyggertallet i de ulike regionene.

Bygge- og anleggsnæringen berøres av flere av de samme trendene som industrien, slik som digitalisering, raskere teknologisk utvikling, behov for mer miljø- og klimavennlig produksjon og tilgang på kompetent arbeidskraft. Næringen har de siste tiårene hatt god vekst, med det har samtidig de siste årene vært krevende for deler av næringen, spesielt for aktører som har hovedaktiviteten rettet mot bygging av boliger. Utviklingen i næringen framover vil være avhengig av blant annet den generelle utviklingen i norsk økonomi.

Tjenestenæringene

Tjenestenæringene, definert som privat tjenesteyting, står for om lag 40 pst. av verdiskapingen og sysselsettingen i Norge. Næringene omfatter blant annet varehandel, forretningsmessig tjenesteyting, virksomheter innenfor informasjon og kommunikasjon, overnattings- og serveringsvirksomhet, transport, kultur og underholdning. Blant tjenestenæringene er varehandelen den største bidragsyteren til verdiskaping og sysselsetting. Tjenestenæringenes omfang gjør at evnen til innovasjon og omstilling i disse næringene har stor betydning for landets samlede produktivitetsutvikling og verdiskaping.

Vare- og tjenesteproduksjon er ofte knyttet sammen i verdikjeder. Varer skal ikke bare produseres, men også utvikles, designes, markedsføres, selges og transporteres. Tjenester har fått en økende betydning som innsatsfaktor i varer og i andre tjenester. Videre selges tjenester og varer i økende grad som komplementære goder, og produkter får i økende grad et tjenesteinnhold. Tjenesteinnholdet i produktene synes også å bli en stadig viktigere konkurranseparameter for bedrifter i avanserte økonomier.

Handelsnæringen, ofte omtalt som varehandelen, er av stor betydning for norsk økonomi og verdiskaping. Med rundt 354 000 sysselsatte personer i 2024 er varehandelen en stor sysselsetter i privat næringsliv og bidrar til rundt 10 pst. av samlet verdiskaping i fastlands-Norge. Næringen består av om lag 72 000 virksomheter og er sammensatt av små og store aktører. Næringen har vært en viktig bidragsyter til produktivitetsveksten i norsk økonomi de siste tiårene. Handelsnæringen kan bidra til at økonomien blir mer sirkulær ved å stille krav til produsenter av varer og tjenester, utvikle nye forretningsmodeller og legge til rette for at forbrukere tar bærekraftige valg.

Handelsnæringen gjennomgår store endringer, blant annet på grunn av økt digitalisering og nettbutikkhandel. Teknologiske endringer griper inn i hele verdikjeden og utfordrer eksisterende forretningsmodeller, blant annet som følge av nye muligheter til å kommunisere med kundene og mer effektiv logistikk. Handelsnæringen har blitt mer konkurranseutsatt. En fysisk butikk i Norge er nå gjerne i konkurranse med både norske og utenlandske nettbutikker.

Tjenestenæringene er en viktig brikke i overgangen til en mer sirkulær økonomi. Forretningsmodeller som stimulerer til mer ombruk, reparasjon og deling, er noen eksempler innenfor tjenestenæringene. Endringene i brukthandellova, som trådte i kraft 1. juli 2024, legger bedre til rette for omstilling til en mer sirkulær økonomi. Lovendringen har gjort det enklere og mer attraktivt å drive med handel med brukte varer. Endringer i regelverket er et tiltak i handlingsplanen for sirkulær økonomi som regjeringen la fram i 2024. Et annet tiltak i handlingsplanen var å nedsette en ekspertgruppe for utredning av virkemidler for å fremme sirkulære aktiviteter. Ekspertgruppen

leverte sin rapport våren 2025. Rapporten inneholder 79 anbefalinger til tiltak som skal bidra til å redusere forbruk og omstille samfunnet i retning av en mer sirkulær økonomi. Regjeringen vil vurdere anbefalingene og høringsinnspillene i den videre satsingen på sirkulær økonomi. Regjeringen har også besluttet å etablere et samfunnsoppdrag for sirkulær økonomi med hovedmål: I 2035 skal Norge ha oppnådd en betydelig økning i ombruk, reparasjon og deling av knappe ressurser. Det vises til nærmere omtale av dette i Prop. 1 S (2025–2026) *Klima- og miljødepartementet*.

Prioriteringer 2026

Regjeringen vil prioritere politikk som bidrar til økt verdiskaping, legger til rette for lønnsomme private investeringer og et mer omstillingsdyktig næringsliv.

Regjeringen følger opp tiltakene i stortingsmeldingen om industri som ble lagt fram våren 2025. Regjeringen har som utgangspunkt at mulighetene for norsk industri er mange og innenfor en betydelig bredde av industrigrener. Regjeringen trekker fram seks industripolitiske hovedprioriteringer som vektlegger at regjeringens aktive næringspolitikk skal bidra til at industrien skal:

- ha tilgang på ren og rimelig kraft
- ha tilgang på kompetent arbeidskraft og et velorganisert arbeidsliv
- være nyskapende og utvikle og utnytte ny teknologi
- bidra til lavutslippssamfunnet
- ha god markedsadgang
- støtte opp under regjeringens beredskaps- og sikkerhetspolitikk

Regjeringen vil legge til rette for at norsk industri har gode samlede rammevilkår. Regjeringen arbeider overfor EU for å ivareta hensynet til en ren norsk industri, herunder å sikre likebehandling av karbonlekkasjeutsatte virksomheter og samtidig ivareta insentivene for å redusere klimagassutslipp. CO_2-kompensasjonsordningen for kraftintensiv industri bidrar til å motvirke at norske bedrifter flytter sin virksomhet til eller velger å investere i land utenfor Europa med svakere klimareguleringer. Regjeringen har sammen med partene i industrien blitt enige om en langsiktig og forutsigbar CO_2-kompensasjonsordning, som blant annet innebærer at 40 pst. av kompensasjonen skal brukes på energi- og klimatiltak i industrien. EU innførte i oktober 2023 en forordning om karbonprisjustering av import til EU/EØS (Carbon Border Adjustment Mechanism – CBAM) med formål om å hindre karbonlekkasje og gi virksomheter i tredjeland insentiver til å redusere utslippene. Forordningen gjelder varene sement, jern og stål, aluminium, gjødsel, elektrisitet og hydrogen fra land utenfor EØS. CBAM-forordningen er i en prøveperiode i EU fram til inngangen av 2026 da den vil gjelde fullt ut. Regjeringen har besluttet å innføre CBAM-forordningen med mål om ikrafttredelse fra 2027. CO_2-kompensasjonsordningen og CBAM ligger under Klima- og miljødepartementets ansvarsområde, og det vises til nærmere omtale av ordningene i Prop. 1 S (2025–2026) *Klima- og miljødepartementet*.

Regjeringen vil legge til rette for lav- og nullutslippsteknologi som øker farten på den grønne omstillingen. Regjeringen viderefører også Prosess21 som skal gi råd om hvordan prosessindustrien best kan bidra i overgangen til lavutslippssamfunnet fram mot 2050. Med utgangspunkt i intensjonsavtalen om klimapartnerskap som regjeringen inngikk med partene i arbeidslivet i januar 2024, har regjeringen vært i dialog om klimapartnerskap med de næringene som står for de største utslippene, og der potensialet for raske utslippskutt er størst. Klimapartnerskap med prosessindustrien ble inngått i januar 2025. Det er også inngått klimapartnerskap med maritim sektor og byggenæringen. Regjeringen vil følge opp klimapartnerskapene som sentrale verktøy for samarbeid og dialog med næringslivet om grønn omstilling.

Regjeringen vil også legge til rette for at overgangen til en sirkulær økonomi skal skje så raskt som mulig, på en måte som reduserer avfall og bidrar til målet om størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi.

Regjeringen følger opp Veikart for kreativ næring, som ble lagt fram i november 2024, og som viser hvordan regjeringen legger til rette for at kreativ næring øker sin verdiskaping innenfor bærekraftige rammer.

Reiselivsnæringen

Reiselivsnæringen brukes som samlebetegnelse på tjenestebransjer som selger en betydelig del av sin produksjon til turister eller andre reisende: overnatting, servering, transport, opplevelser (kultur/aktiviteter) og formidling (reisearrangører). Dette er bransjer som i stor grad utfyller og påvirker hverandres virksomhet. Transport og servering er de to største reiselivsbransjene, blant annet som en følge av at deres tjenester også i stor grad benyttes av lokalbefolkningen.

Noen av de mest sentrale statlige virkemidlene for reiselivsnæringen forvaltes av Innovasjon Norge og Norges forskningsråd, jf. omtale under programkategori 17.20. Reiselivsprosjekter finansieres gjennom de generelle ordningene i det næringsrettede virkemiddelapparatet. Innovasjon Norge forvalter midler for å bidra til målet for reiselivspolitikken. Departementet gir også tilskudd til Visit Svalbard AS.

Status og resultater

Samlet sysselsatte reiselivsnæringen i Norge i 2019[2] om lag 182 000 årsverk og skapte ifølge Statistisk sentralbyrå verdier for om lag 128 mrd. kroner. Dette utgjorde 7,4 pst. av sysselsettingen og 4,2 pst. av verdiskapingen i norsk fastlandsøkonomi.

Reiseliv har det siste tiåret vært en av verdens raskest voksende næringer. Fra 2014 og fram til koronautbruddet økte aktiviteten og omsetningen uavbrutt også i norsk reiseliv. I 2024 var det 38 mill. overnattinger ved kommersielle overnattingsvirksomheter, en økning på om lag 4 pst. fra 2023. Fra januar til juni 2025 var det en økning i kommersielle gjestedøgn på 5 pst. fra samme periode i 2024. Utenlandske gjestedøgn økte med 15 pst.

Prioriteringer 2026

Målet med reiselivspolitikken er en størst mulig samlet verdiskaping innenfor bærekraftige rammer. Regjeringen vil legge til rette for en reiselivsnæring som er konkurransedyktig, har stadig lavere klima- og miljøavtrykk, respekterer naturens og lokalsamfunnenes tålegrenser og bidrar til lønnsomme helårsarbeidsplasser og attraktive reisemål over hele landet.

Regjeringen la i 2024 fram et veikart for reiselivsnæringen, som viser hvordan regjeringen legger til rette for at reiselivsnæringen og norske reisemål skal utvikle seg i en mer bærekraftig retning. Oppfølging av veikartet vil også stå sentralt i 2026.

Arbeidet for gode generelle rammevilkår for reiselivet vil fortsatt være prioritert. Regjeringen viderefører reiselivsoppdraget til Innovasjon Norge, som et viktig virkemiddel for å oppnå målet for reiselivspolitikken. Selskapet skal bidra til å styrke markedsmulighetene for norske reiselivsaktører gjennom hele året, tilrettelegge for utvikling av produkttilbudet i næringen og profilere Norge som helårlig reisemål.

Reiseliv er Norges femte største eksportnæring og er den femte nasjonale satsingen under strategien *Hele Norge eksporterer*. Innovasjon Norge ble i 2025 gitt ansvar for å iverksette Eksportsatsing reiseliv.

Regjeringen mottok forslag fra strategigruppen «Reiseliv 2030» i 2024. Gruppen har gitt anbefalinger om forsknings- og innovasjonstiltak som bidrar til at reiselivsnæringen utvikler seg i en mer bærekraftig retning, blir mer helårlig, skaper aktivitet i hele landet, bidrar til økt verdiskaping og gjennomfører en grønn omstilling. Innovasjon Norge har i 2025 gitt innspill til konkretisering av arbeidet.

Regjeringen har fulgt opp Hurdalsplattformens punkt om å etablere en nasjonal godkjenningsordning gjennom å støtte arbeidet med å utvikle en Norsk Standard for alle guidetyper for å sikre økt profesjonalitet, kvalitet og trygghet i guidede reiselivsopplevelser. Standard Norge, med støtte fra Innovasjon Norge, har i 2025 etablert en komité som skal ferdigstille en Norsk Standard for guiders kompetanse.

Reiselivsnæringen bidrar til arbeidsplasser og verdiskaping. Men det er også kostnader forbundet med reiseliv. For noen lokalsamfunn kan det være krevende når det kommer mange tilreisende i høysesongen. Stortinget vedtok besøksbidragsloven våren 2025. Lovens formål er å gi kommuner med særlig stor belastning fra reiselivet et verktøy til å finansiere reiselivsrelaterte fellesgoder. Loven inneholder:

- en frivillig kommunal overnattingsavgift
- en hjemmel som gir regjeringen mulighet til å innføre en avgift fra cruisevirksomhet
- en hjemmel som gir regjeringen mulighet for å innføre besøksbidrag for Longyearbyen.

Departementet vil følge opp lovvedtaket for å få på plass gode løsninger for besøksbidrag.

Mineralnæringen

Norge har betydelige mineralressurser som, når de utvinnes og forvaltes bærekraftig, kan bidra til verdiskaping og lønnsomme arbeidsplasser. Mens verden trenger stadig flere mineralske råvarer, øker også konkurransen om råvarene internasjonalt, og mineraler får stadig større strategisk og geopolitisk betydning. Mineralressursene er også helt nødvendige for bygg, veier og infrastruktur,

[2] Det er benyttet tall fra 2019 fordi de nyeste oppdaterte tallene i satellittregnskap for turisme er fra 2021, som var et unntaksår pga. korona.

samt romfart. Regjeringen legger til rette for økt verdiskaping og bærekraftig vekst i næringen.

Lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) regulerer mineralvirksomhet. Med hjemmel i denne loven gir Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) undersøkelses- og utvinningstillatelser og driftskonsesjon til mineralselskaper. Loven regulerer også selskapenes plikter ved start, drift, opphør og opprydding. Kommunale prioriteringer av arealbruk gjennom planprosesser er også av stor betydning for næringen. Blant viktige rammebetingelser for næringen kan nevnes plan- og bygningsloven, forurensningsloven, naturmangfoldloven og kulturminneloven.

Gode geologiske oversiktsdata er en forutsetning for å kunne påvise utvinnbare mineralressurser. Norges geologiske undersøkelse (NGU) har ansvar for å kartlegge og tilgjengeliggjøre slik data, som er et kollektivt gode med stor samfunnsverdi og en rekke bruksområder.

Status og resultater

Mineralnæringen består av virksomheter som tar ut og bearbeider mineraler og bergarter fra fast fjell eller løsmasser. Næringen omsatte i 2024 for om lag 14,4 mrd. kroner, mot 14,2 mrd. kroner i 2023. Av dette utgjorde byggeråstoff om lag 7,3 mrd. kroner. En stor andel av næringens produkter eksporteres. Eksporten utgjorde i 2024 7,7 mrd. kroner, noe som tilsvarer 53,9 pst. av næringens omsetning. Næringen sysselsatte om lag 4 600 årsverk i 2024.

Som følge av den grønne og digitale omstillingen forventes etterspørselen etter mineralressurser, særlig kritiske råvarer, å stige betydelig. Norge og EU er samtidig sterkt avhengig av import, ofte fra leverandører i enkeltland med monopollignende status. Det er derfor viktig at Norge, sammen med allierte land, bidrar til gode og forutsigbare rammebetingelser som legger til rette for lønnsomme mineralbedrifter.

For byggeråstoff bestemmes konjunkturene i større grad av byggeaktivitet og utbygging av samferdselsprosjekter.

Prioriteringer 2026

Regjeringen la fram sin mineralstrategi i juni 2023, og fortsatt utvikling av gode rammevilkår for mineralnæringen vil være en viktig prioritering i 2026. Regjeringen vil arbeide for at Norge skal videreutvikle mineralnæringen, legge til rette for nye bærekraftige mineralprosjekter og samarbeide tett med Europa for å bidra til å styrke kritiske verdikjeder. Offentlig kartlegging av mineralressurser gir bedre kunnskap om ressursene og er av stor betydning for å tiltrekke private lete- og undersøkelsesbedrifter.

Mineralloven fra 2009 fastsetter grunnleggende rammer for å drive mineralvirksomhet i Norge. Minerallovutvalget leverte i 2022 sin rapport (NOU 2022: 8 *Ny minerallov*) med forslag til en ny, revidert minerallov. Regjeringen la fram proposisjon om ny minerallov (Prop. 71 L (2024–2025) *Lov om mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser (mineralloven)*) for Stortinget våren 2025. Ny minerallov ble vedtatt i Stortinget 12. juni 2025. Formålet med loven er å legge til rette for en mer bærekraftig og effektiv forvaltning og utnyttelse av mineralressursene i Norge. Loven er en modernisering av mineralloven av 2009. Loven inneholder grep for å effektivisere søknadsprosesser i mineralprosjekter og legge til rette for bedre koordinering og samordning av mineralregelverket med annet regelverk. Ny minerallov sikrer også at saksbehandling og andre myndighetsprosesser innenfor rammene av loven skjer i tråd med Norges folkerettslige forpliktelser.

Maritim politikk, kystutvikling og sjøtransport

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for helheten i den maritime politikken, kystutviklingen og sjøtransport, herunder etatsstyringsansvaret for Sjøfartsdirektoratet og Kystverket. Sentrale lover i sektoren er skipssikkerhetsloven, skipsarbeidsloven, NIS-loven, lov om tilskudd til sysselsetting av arbeidstakere til sjøs, havne- og farvannsloven, deler av sjøloven, deler av forurensningsloven og deler av svalbardmiljøloven. Den maritime politikken skal legge til rette for gode og framtidsrettede rammebetingelser for maritimt nærings- og arbeidsliv.

Viktige virkemidler i sektoren er blant annet tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk, støtte til maritim forskning- og utvikling rettet mot blant annet grønn skipsfart og digitalisering, regelverket for sjøsikkerhet for nærings- og fritidsfartøy, arbeidsmiljø og sikringsarbeid. Videre er utbedringer i farvannet, maritim infrastruktur, navigasjonstjenester, og tilskuddsordninger rettet mot havner viktig for sjøtransporten.

Tilgang på kompetent arbeidskraft er viktig for konkurranseevnen til norsk maritim næring. Grønn omstilling og teknologiutvikling påvirker kompetansebehovet. Norske maritime virksomheter og arbeidstakere forvalter teknologi og har

kompetanse som gir dem et internasjonalt konkurransefortrinn innenfor en rekke segmenter.

Den norske maritime næringen er ledende på klima- og miljøvennlig teknologi, og grønn skipsfart er en sentral del av regjeringens maritime politikk. En mer klima- og miljøvennlig skipsfart bidrar til vekst og arbeidsplasser, og reduksjon av utslipp. Maritime forsknings- og innovasjonsprosjekter utløser offentlig støtte fra virkemiddelapparatet herunder Innovasjon Norge og Forskningsrådet, jf. omtale under kap. 920 og 2421. Eksportfinansiering Norge gir finansiering på markedsmessige vilkår til kjøpere av skip bygget i Norge, samt byggelånsgarantier. jf. omtale under programkat. 17.30.

Moderne havner og gode koblinger mellom kyst og vei, er viktig for kystsamfunn og næringslivet langs hele kysten. En stor del av næringsutviklingen skjer langs kysten, og det må derfor tilrettelegges for effektiv, sikker og klima- og miljøvennlig sjøtransport, med effektive havner og farleder. For å bevare en ren kyst er vi avhengig av beredskap mot akutt forurensning. Videre er det viktig å utvikle sjøtransportens fortrinn i det samlede transportsystemet, styrke samspillet mellom de ulike transportformene, og ta i bruk ny og moderne teknologi slik at det legges til rette for effektiv ressursutnyttelse. Tilskuddsordning for effektive og miljøvennlige havner bidrar til å styrke sjøtransportens konkurranseevne.

Status og resultater

Markedssituasjonen for norsk maritim næring er betinget av utviklingen i verdensøkonomien, internasjonal handel, geopolitiske forhold, utviklingen i nye havnæringer, teknologiutvikling og innføring av klima- og miljøkrav.

Maritim næring hadde i 2022 en verdiskaping på om lag 83,2 mrd. kroner og 60 000 sysselsatte. Ifølge Menon Economics eksporterte maritim næring varer og tjenester for 224 mrd. kroner i 2024. I 2024 var det om lag 20 860 norske sjøfolk, der om lag 18 900 arbeidet på skip i NIS og NOR. Antallet har holdt seg relativt stabilt de siste årene[3].

Norge har hatt en stabil handelsflåte det siste tiåret på om lag 2 400 skip. I 2024 bestod handelsflåten av 890 NOR-registrerte skip og 744 NIS-registrerte. Den norske flåten utgjør 2,5 pst. av verdens samlede lastekapasitet og er, sammenlignet med verdensflåten, den sjette største flåten målt i kommersiell verdi.

[3] SSB registrerbasert sysselsetting, maritime lønnstakere.

Norske farvann er preget av krevende topografi og værforhold, og stedvis tett trafikk. Lostjenestene bidrar til å tilføre fartøyets mannskap nødvendig kompetanse om farvannet. Moderniseringen av navigasjonsinnretningene var også i 2025 et prioritert område for regjeringen. Dette arbeidet gir høyere oppetid for innretningene, reduserte klimagassutslipp og en mer effektiv drift av merkesystemet.

Kystverket har gjennomført en kartlegging av vedlikeholdsetterslepet for fiskerihavnene. Kartleggingen viser at det er et betydelig vedlikeholdsetterslep, særlig for kaier, og Kystverket vil følge opp med tiltak der det er nødvendig.

Prioriteringer 2026

Regjeringen prioriterer gode rammevilkår for maritimt nærings- og arbeidsliv, fremmer utvikling av klima- og miljøvennlig skipsfart, samt effektiv og sikker sjøtransport. Regjeringen foreslår å videreføre tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk, jf. omtale under kap. 909. Tilskuddsordningen er godkjent av EFTAs overvåkingsorgan (ESA) fram til april 2026. Departementet har startet prosessen med ESA om re-notifisering av tilskuddsordningen.

Regjeringen vil ruste opp havner og farleder for å legge til rette for en effektiv og sikker sjøtransport, og bidra til videre utvikling av fiskeriavhengige kystsamfunn. Dette omfatter blant annet utbedringer i farvannet, som å fjerne grunner og øke dybden i farledene, samt modernisering og fornying av navigasjonsinnretningene for å opprettholde det høye sikkerhetsnivået i sjøtransporten.

Transportsystemet bidrar til å understøtte Forsvaret, og havnene er viktige for å ivareta nasjonale forvars- og beredskapsinteresser. Den nye sikkerhetspolitiske situasjonen og utvidelsen av NATO vil kunne stille nye krav til maritim infrastruktur, tilgang til havneanlegg og tilgjengelige havnetjenester. Nærings- og fiskeridepartementet og Kystverket vil sammen med sivile og militære myndigheter, kommuner og havneiere, vurdere nødvendige tiltak for å understøtte en robust infrastruktur.

Regjeringen vil legge til rette for at maritim næring kan videreutvikle sitt konkurransefortrinn gjennom å ta i bruk og utvikle ny teknologi som bygger opp under norsk klima- og miljøpolitikk, og legge til rette for grønn verdiskaping og grønne arbeidsplasser.

Regjeringen vil arbeide videre for å sikre en effektiv og kompetent sjøfartsadministrasjon med vekt på sikkerhet og klima- og miljøvennlig skips-

fart. Regjeringen har etablert en nullvisjon om ingen omkomne eller hardt skadde på fartøy og innretninger underlagt Sjøfartsdirektoratets forvaltnings- og tilsynsansvar. Direktoratet har utarbeidet en handlingsplan som følges opp i 2026. Det er vedtatt lovendringer som sikrer at arbeidstakere på skip i norske farvann og på norsk sokkel skal ha norske lønnsvilkår. Sjøfartsdirektoratet skal føre tilsyn med at skip i norske farvann har norske lønnsvilkår.

Økt likestilling i maritim næring vil kunne bidra til høyere grad av innovasjon, rekruttering, verdiskaping og kompetanse i næringen. Regjeringen har i 2025 inngått en samarbeidserklæring med maritim næring for å jobbe for økt likestilling og mangfold i næringen, samt å gjøre maritim næring til en mer attraktiv arbeidsgiver for alle.

I behandlingen av Prop. 97 S (2020–2021) *Bygging av Stad skipstunnel* vedtok Stortinget bygging av Stad skipstunnel innenfor en kostnadsramme på 4 090 mill. kroner, jf. Innst. 389 S (2020–2021). Den vedtatte kostnadsrammen er etter dette prisjustert til 5 060 mill. kroner som følge av betydelig prisvekst i anleggssektoren, jf. Prop. 1 S (2023–2024) for Nærings- og fiskeridepartementet. Kystverket lyste ut anbudskonkurransen for prosjektet Stad skipstunnel 1. desember 2024, med forbehold om gjennomføring dersom det ikke ble levert tilbud innenfor kostnadsrammen som Stortinget har vedtatt. Anbudsprosessen for prosjektet er lagt opp som en anbudskonkurranse med forhandlinger. Kystverket mottok tre tilbud, og alle ligger betydelig over den prisjusterte kostnadsrammen på 5 330 mill. kroner som Stortinget har vedtatt. Det ble ikke vurdert som realistisk å forhandle pris ned til vedtatt ramme. Kystverket har videre vurdert at kostnadsrammen ville måtte oppjusteres til 9 430 mill. kroner dersom prosjektet skal videreføres innenfor realistiske budsjettrammer. På bakgrunn av at det ikke er realistisk å gjennomføre prosjektet innenfor kostnadsrammen som Stortinget har vedtatt og at de høye kostnadene ikke kan forsvare nytten av prosjektet, foreslår regjeringen å stanse videre arbeider med prosjektet Stad skipstunnel, herunder gjeldende anbudsprosess.

Sjømatnæringene og det akvatiske matsystemet

Sjømat har stor betydning for global matsikkerhet, og er en av Norges viktigste eksportvarer. Sjømatnæringene er også sentrale for sysselsetting og verdiskaping i distriktene. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for fiskeri- og havbruksforvaltningen, rammebetingelser for sjømatindustrien og sjømathandelen og markedsadgang for norsk sjømat.

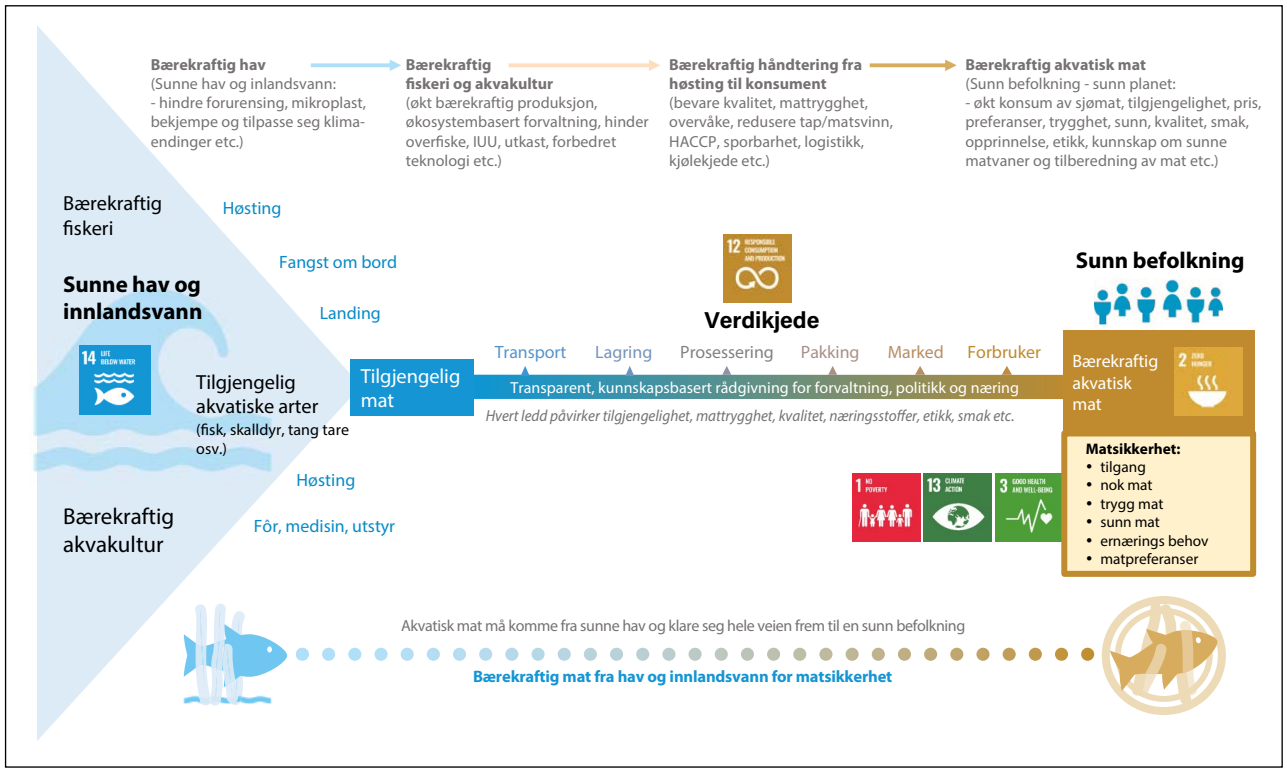

Figur 5.1 Det akvatiske matsystemet – fra hav til bord

Kilde: Nærings- og fiskeridepartementet

Regjeringen legger stor vekt på å sikre en bærekraftig fiskeri- og havbruksnæring, og sunn og trygg sjømat med et lavt klimaavtrykk. Regjeringen vil fortsette arbeidet for å fremme sjømaten og havet som matfat i arbeidet med matsikkerhet og framtidens bærekraftige matsystem.

Departementet har ansvaret for å ivareta det akvatiske matsystemet langs hele verdikjeden «fra hav til konsum», jf. figur 5.1. Arbeidet foregår både før og etter kaikanten og omfatter blant annet tiltak for rene hav, bærekraftig høsting og produksjon av sjømat og hygienisk og kvalitetsbevarende håndtering av trygg, sunn sjømat gjennom verdikjeden. Departementet løfter fram betydningen av havet som matfat i arbeidet med bærekraftige matsystem og matsikkerhet både nasjonalt og globalt.

I 2024 ble det produsert over 1,6 mill. tonn sjømat i havbruksnæringen, og det ble landet over 2,2 mill. tonn sjømat fra villfisknæringen. Det ble eksportert 2,8 mill. tonn sjømat til en rekordhøy verdi av 175 mrd. kroner i 2024. Næringene sysselsatte 21 300 personer i 2024 ifølge SSB.

Fiskeri

Det overordnede målet i fiskeripolitikken er å sikre en økologisk bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom forvaltning av de viltlevende marine ressursene og det tilhørende genetiske materialet. Fiskeriforvaltningen skal også medvirke til å sikre sysselsetting og bosetting i kystsamfunnene.

Departementets oppgaver på fiskeriområdet omfatter blant annet internasjonale kvoteforhandlinger, nasjonal kvotefastsettelse, regulering av adgangen til å drive fiske og fangst og tilrettelegging for kontroll med høstingen. Fiskeridirektoratet er rådgivende og utøvende organ innen fiskeriforvaltning og har blant annet ansvar for nasjonale reguleringer, tillatelser, overvåking og kontroll, jf. nærmere omtale under kap. 917.

Havets og kystens ressurser og miljø er fundamentet for marin verdiskaping. Et høyt langtidsutbytte av bestandene forutsetter at forvaltningen bygger på vitenskapelige råd, gode forvaltningsprinsipper og god kontroll med høstingen av ressursene. Kvotene svinger med bestandsstørrelsene. Innenfor de biologiske rammene søkes det stabilitet i kvotefordelingen, for å sikre mest mulig forutsigbarhet for næringsaktørene.

Internasjonalt arbeider Norge for at forvaltningen av viltlevende marine ressurser skal skje i tråd med anerkjente prinsipper som bærekraftig bruk, føre-var-prinsippet og økosystembasert forvaltning. Det inngås internasjonale avtaler om felles forvaltning av delte fiskebestander for å sikre bærekraftig høsting og forvaltning av fiskeriene.

Status og resultater

Lønnsomhet

Lønnsomheten for fiskeflåten varierer mye fra år til år, og mellom flåtegrupper, men har de siste 30 årene gjennomgående hatt en positiv utvikling. Siden 2004 har gjennomsnittlig driftsmargin for fiskeflåten vært over 10 pst., og etter 2015 har den vært over 15 pst. Lønnsomheten er høyest blant torsketrålere og i de pelagiske fiskeriene[4] og lavest i kystrekeflåten.

Det er flere underliggende årsaker til den positive utviklingen i lønnsomhet i perioden. Økte fiskebestander og reduksjon i antallet fiskefartøyer har bidratt til lavere kostnader og høyere produktivitet. De siste årene har økte priser bidratt sterkt til den positive utviklingen. I dag er bestandssituasjonen mer krevende, med nedadgående kvoter på viktige bestander som torsk, hyse og sei nord for 62° N. Økte drivstoffkostnader skaper også problemer for de mest sårbare fartøygruppene, særlig for kystrekeflåten.

Totalt var det 9 450 som har fiske som hovedyrke i Norge i 2024, en nedgang fra om lag 9 650 i 2023. Antallet kvinner som har fiske som hovedyrke, er økende, og det er også andelen unge fiskere.

Fiskeriforvaltning

Regjeringen vil sikre nasjonal råderett og kontroll over fiskeressursene våre og forvalte disse til det beste for dagens og framtidige generasjoner. Siden vi deler rundt 90 pst. av fiskeressursene vi høster av med andre land, er de årlige fiskeriavtalene avgjørende for å nå målene i fiskeripolitikken. I en krevende geopolitisk situasjon legger regjeringen stor vekt på å få på plass ansvarlige avtaler som ivaretar en bærekraftig forvaltning av felles bestander, gir Norge en rettferdig del av kvotefordelingen og sikrer tilfredsstillende kontroll og håndheving. Likevel har det de senere årene ikke blitt enighet mellom kyststatene om kvotefordeling for de pelagiske bestandene makrell, norsk vårgytende (nvg) sild og kolmule, noe som har medført overfiske, fordi summen av nasjonalt fastsatte kvoter har vært høyere enn

[4] Fisk som hovedsakelig lever i åpne vannmasser, til forskjell fra bunnfisk. De viktigste pelagiske artene for norske fiskerier er makrell, sild og kolmule.

avtalt totalkvote. Det vises til Meld. St. 12 (2024–2025) *Noregs fiskeriavtalar for 2025 og fisket etter avtalane i 2023 og 2024* for rapportering om de internasjonale fiskeriavtalene. Meldingen rapporterer også om status for de viktigste kommersielle fiskebestandene og om Norges arbeid med FNs havretts- og fiskeriresolusjoner.

Norsk villfanget sjømat har generelt et lavt klimaavtrykk sammenlignet med andre animalske proteinkilder. Likevel er det et mål at også fiskeflåten bidrar til å nå Norges klimaforpliktelser ved å redusere sitt CO_2-avtrykk. Data fra Fiskeridirektoratets lønnsomhetsundersøkelse viser imidlertid en økende trend i drivstofforbruket til den norske fiskeflåten siden 2014. Årsakene til dette er sammensatte. Drivstofforbruket i fiskeflåten blir påvirket av mange faktorer, som båtstørrelse og motorkraft, fangstredskap, kvotestørrelser og fiskens vandringsmønster og tilgjengelighet. Siden 2021 har begrenset adgang til britisk sone bidratt til økt drivstofforbruk i makrellfisket.

CO_2-avgiften gir insentiver til å redusere drivstofforbruket og finne alternative energikilder. Fiskeflåten ble derfor fra 2020 underlagt ordinær CO_2-avgift for fiske og fangst i nære farvann. I 2025 ble det innført CO_2-avgift for fiske i fjerne farvann. Satsen er satt til 25 pst. av generelt nivå for utslipp under innsatsfordelingen.

For å lette omstillingen for næringen ble det opprettet en midlertidig kompensasjonsordning, som skulle avvikles fra 2025. Kompensasjonsordningen er ikke knyttet til drivstoffkjøp, men innrettet slik at den gir insentiv til energieffektivisering. I 2025 styrket regjeringen ordningen med 153,6 mill. kroner, til 500,4 mill. kroner. Samtidig ble det gjennomført justeringer i gjennomføringen av ordningen for å sikre bedre kontroll med at det kun er fangst tatt med avgiftsbelagt drivstoff som inngår i beregningsgrunnlaget for kompensasjon.

Regjeringen foreslår å styrke ordningen med 140 mill. kroner i 2026, til 640,4 mill. kroner. Regjeringen vil også innlemme fiske i fjerne farvann med avgiftsbelagt drivstoff i utbetalingen i 2026, for fiske i 2025. Dette skal blant annet bidra til å motvirke karbonlekkasje ved bunkring i utlandet. Forutsigbarhet rundt ordningen er viktig for at den skal virke etter formålet. Regjeringen ønsker å videreføre ordningen i 2027-budsjettet, og vil på vanlig måte komme tilbake med budsjettforslag for ordningen i forbindelse med statsbudsjettet for 2027. Regjeringen vil arbeide videre med å se på innretningen.

Fallende kvoter på flere viktige bestander påvirker norske fiskere og villfiskindustri, særlig kystsamfunn i nord. Kvotene har de siste årene gått ned både på torsk, hyse og sei. Kvoterådene for 2026 anbefaler en ytterligere reduksjon for torsk og sei, men en økning i kvoten for hyse. For villfiskindustrien vil fallende kvoter bety mindre tilgjengelig råstoff og økt behov for omstilling. I 2025 er det gjennomført tiltak for å styrke torsk- og hysebestandene i nord, herunder økt minstemål for torsk og periodevis lukking av felt i Øst-Finnmark for å redusere fangst av undermålshyse.

Kvotesystemet skal sørge for at vi tar vare på de fiskeressursene vi har, både for dagens og framtidige generasjoner, og det skal bidra til å skape aktivitet, arbeidsplasser og verdiskaping i kystsamfunnene. Utformingen av kvotesystemet har stor betydning for både næringen og fiskeriavhengige lokalsamfunn. Viktige veivalg for norsk fiskerinæring ble tatt ved Stortingets behandling av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024). Oppfølging av Stortingets vedtak ved behandlingen av kvotemeldingen har vært en hovedprioritet i fiskeriforvaltningen i 2025, og dette arbeidet vil fortsette i 2026. Som del av denne oppfølgingen er det i 2025 satt ned en arbeidsgruppe som har startet arbeidet med å gjennomgå åpen gruppe og vurdere innretning og tiltak som i større grad sørger for at åpen gruppe fungerer etter intensjonen. Åpen gruppe er en kategori fartøy som ikke trenger deltakeradgang eller konsesjon for å delta i visse fiskerier. Dette betyr at fartøyene i denne gruppen kan delta uten å ha fått en spesifikk tillatelse, i motsetning til fartøy i den lukkede gruppen, som krever konsesjon eller deltakeradgang.

Deltakerregulering er ofte nødvendig for å sikre lønnsomhet i næringen. Nærings- og fiskeridepartementet besluttet i desember 2023 å begrense deltakelsen i snøkrabbefangst fra 1. januar 2025 ved å trekke tilbake tidligere snøkrabbetillatelser ved kongelig resolusjon 24. mai 2024. I dag er det 30 fartøyer som har fått snøkrabbetillatelse på nye deltakerkriterier. Færre deltakere vil gi mer forutsigbarhet for aktørene og begrense miljøpåvirkningen fangsten medfører i form av etterlatte og tapte redskaper i havet.

Det er et økende press på kystsonen, med etablering av infrastruktur og aktivitet som kan påvirke gyte- og oppvekstområder og fiskefelt. Det er stedvis også stort fiskepress på lokale og kystnære fiskebestander som nasjonalt er av mindre økonomisk verdi, men som er viktige for deler av fiskeflåten og lokalsamfunn. Regjeringen vil fortsette innsatsen for forvaltningen av kystnære bestander. Forvaltningen vil i større grad enn tidli-

gere ta hensyn til at det er ulike utfordringer forskjellige steder langs kysten. Regjeringen har i 2025 strammet inn reguleringen av fritids- og turistfiske. Ytterligere tiltak for bedre regulering og kontroll med fritids- og turistfiske vil vurderes framover. Oslofjorden er et av kystområdene i Norge som er under størst menneskelig påvirkning, og regjeringen innfører i 2025 og 2026 en rekke fiskeritiltak i Oslofjorden, herunder tre store nullfiskeområder, som skal bidra til å styrke fiskebestandene og økosystemet i fjorden. Tiltakene vil kunne få omfattende konsekvenser for deler av den lokale fiskerinæringen som blant annet mister tilgangen til viktige fangstområder. I den forbindelse foreslår regjeringen å bevilge 15 mill. kroner til omstillingstiltak for fiskerinæringen i Oslofjorden. Regjeringen vil vurdere nærmere hvordan midlene bør benyttes.

Det er viktig å finne en god balanse mellom bruk og vern for å bevare framtidens fiskeriressurser, samtidig som vi skal høste mat fra havet. Departementet har i 2025 bidratt aktivt i en rekke bevaringsprosesser og arbeidet med de helhetlige forvaltningsplanene for norske havområder, for å fremme effektive bevaringstiltak samtidig som viktige fiskeriområder tas hensyn til i den marine arealplanleggingen. Departementet har i 2025 begynt å utarbeide en nasjonal plan for restaurering av tareskog og vil fortsette dette arbeidet i 2026. Brudd på fiskerilovgivningen undergraver målene i fiskeriforvaltningen. Regjeringen viderefører arbeidet med å forbedre, forebygge og bekjempe fiskerikriminalitet. Foruten styrkingen av Økokrims arbeid innen fiskekrim fra 2023, er et viktig element i arbeidet å få bedre data om det som høstes og omsettes. Et pålitelig ressursregnskap er avgjørende både for bestandsforskningen, forvaltningens reguleringsarbeid og kontrollen med ressursuttaket. Sporing og fangstrapportering er innført for alle fiskefartøyer ned til 10 meter, og skal fra 1. januar 2026 innføres for alle fiske- og fangstfartøy ned til 8 meter. Det arbeides fortsatt med forslag til krav til automatiske vekter og veiesystemer ved alle fiskemottak. Gjennom sitt FangstID-program jobber Fiskeridirektoratet samtidig langsiktig sammen med en rekke partnere nasjonalt og internasjonalt for å fremme utviklingen av teknologi for automatisk fangstdokumentasjon til havs.

Regjeringen prioriterer internasjonalt samarbeid mot fiskerikriminalitet, og Norge har sekretariatet for en internasjonal ministererklæring med 61 medlemsland. Erklæringen implementeres gjennom «Blue Justice-initiativet» som Norge finansierer.

Prioriteringer 2026

For å støtte fiskeflåtens evne til omstilling foreslår regjeringen å øke CO_2-kompensasjonsordningen for flåten med 140 mill. kroner, til 640,4 mill. kroner. Regjeringen legger opp til å videreføre ordningen i 2027 og vil vurdere justeringer i ordningens innretning.

Nærings- og fiskeridepartementet vil i 2026 legge stor vekt på å ivareta en bærekraftig forvaltning av felles bestander og sikre norske interesser ved forhandlinger av fiskeriavtaler. Departementet vil fortsette å følge opp Stortingets vedtak ved behandling av kvotemeldingen. Andre prioriterte områder er forvaltningen av lokale og kystnære bestander, forbedre fiskerikontrollen og bekjempe fiskerikriminalitet både nasjonalt og internasjonalt, og legge til rette for grønn omstilling i fiskeflåten.

Departementet vil også arbeide med å utarbeide en nasjonal plan for restaurering av tareskog.

Havbruk

Havbruksområdet omfatter blant annet ansvar for forvaltning og regelverk, inkludert næringsstruktur, tildeling av tillatelser, produksjonsbegrensninger, arealbruk og eierskap. Målet er å fremme størst mulig samlet verdiskaping innenfor bærekraftige rammer.

Fiskeridirektoratet og Mattilsynet er rådgivende og utøvende etater innen forvaltning av havbruksnæringen. Hovedoppgavene til Fiskeridirektoratet er knyttet til produksjonsreguleringer og miljøhensyn, og hovedoppgavene til Mattilsynet er knyttet til sunn og trygg sjømat, fiskehelse og fiskevelferd. Etatene samarbeider nært med Havforskningsinstituttet, Veterinærinstituttet og andre etater og miljøer nasjonalt og internasjonalt.

Status og resultater

Produksjon og lønnsomhet

Førstehåndsverdien av produksjon av fisk fra havbruksnæringen var i 2024 på 110,4 mrd. kroner, en liten nedgang fra 114,2 mrd. kroner i 2023 (se figur 5.2 nedenfor).

Kvantumsutviklingen i næringen har over tid vært stigende, men har de senere år jevnet seg ut. I 2024 ble det solgt 1 552 888 tonn atlantisk laks, som var en økning på 0,7 pst. fra 2023, og 95 863 tonn regnbueørret, en økning på 11 pst. fra 2023.

I 2024 ble det solgt 13 342 tonn oppdrettstorsk, en økning på rundt 17 pst. fra 2023. Det ble i 2024

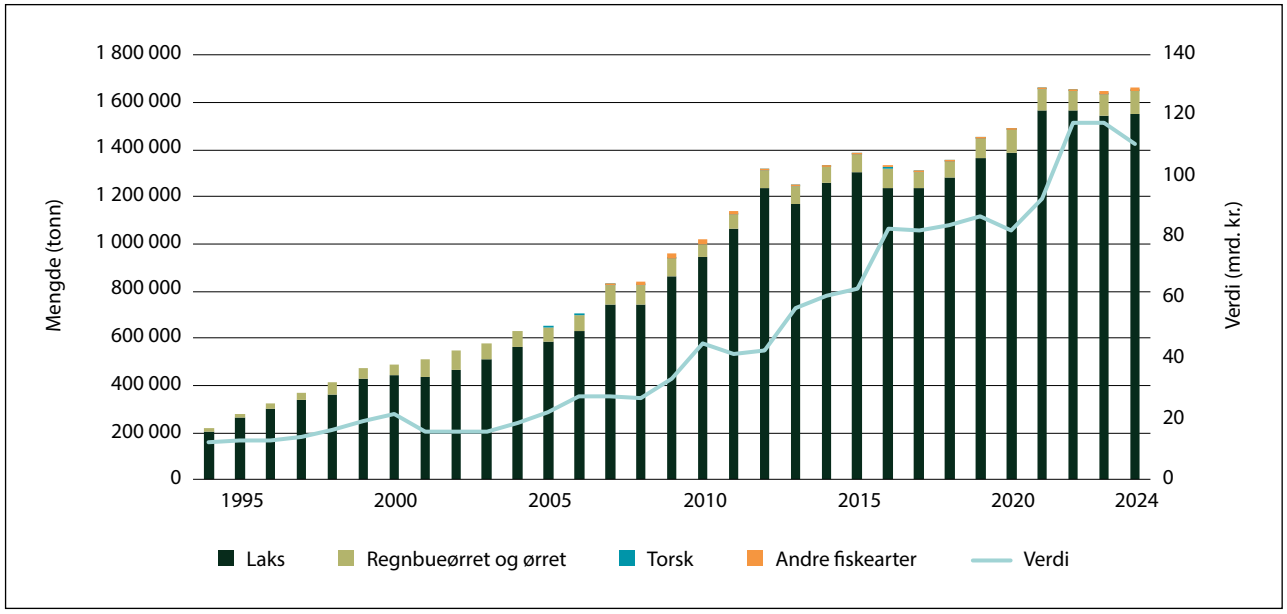

Figur 5.2 Produksjon av fisk i havbruksnæringen 1994–2024 – samlet mengde og førstehåndsverdi

Kilde: Fiskeridirektoratet

solgt 772 tonn røye og 1 638 tonn kveite, som begge var en liten nedgang fra 2023. I tillegg ble det solgt 581 tonn av andre arter, en økning fra 2023.

Videre ble det i 2024 solgt 1 674 tonn skalldyr (kamskjell, østers, blåskjell og andre arter som kreps og hummer), til en førstehåndsverdi av 26,7 mill. kroner. Både verdi og mengde skalldyr produsert viser nedgang fra 2023. Det er blåskjell som utgjør hoveddelen av både kvantum og verdi. Interessen for dyrkning av tang og tare i Norge er stabil. I 2024 ble det høstet 91 tonn dyrket tare.

I 2024 var om lag 10 644 personer direkte sysselsatt i havbruksnæringen, en liten økning fra året før. De siste årene har driftsmarginen vært gjennomgående høy som følge av høye priser på laks. Gjennomsnittlig driftsmargin for matfiskproduksjon sank fra 29,1 pst. i 2022 til 18,3 pst i 2023. Gjennomsnittlig kostnad per kg produsert fisk, i nominell verdi, økte med 31,7 pst. fra 2022 til 2023 og var i 2023 på 64,68 kroner per kilo. Lønnsomhetsundersøkelsen for 2024 er ikke ferdig før høsten 2025.

Kapasitetsjustering

For de fleste arter reguleres akvakulturvirksomhet gjennom maksimal tillatt biomasse, som angir hvor mye levende fisk innehaver av en akvakulturtillatelse kan ha stående i sjøen til enhver tid. En forutsetning for vekst er at næringen drives innenfor miljømessig akseptable rammer.

Ved behandling av Meld. St. 16 (2014–2015) *Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett* har Stortinget gjort klart hvilket miljøavtrykk som er akseptabelt når det gjelder lakseluspåvirkning fra lakse- og ørretoppdrett. En ekspertgruppe utarbeider årlige rapporter om risiko for lakselusindusert dødelighet hos villfisk innenfor de enkelte produksjonsområdene. Rapportene inngår i det faglige grunnlaget for regjeringens beslutning om justering av produksjonskapasiteten i lakse- og ørretproduksjonen som skjer annethvert år. Siste beslutning ble tatt i mars 2024.

Kapasitetsjusteringer bestemmes av miljøsituasjonen i det enkelte produksjonsområdet. Høsten 2023 ble miljøsituasjonen i produksjonsområdene vurdert. Sammen med vurderingen som ble gjort høsten 2022, la dette grunnlaget for den fjerde kapasitetsjusteringen i mars 2024. Av 13 produksjonsområder besluttet regjeringen at seks ble satt til grønt (akseptabel miljøpåvirkning), fem til gult (moderat miljøpåvirkning) og to produksjonsområder til rødt (uakseptabel miljøpåvirkning). I grønne områder ble ny kapasitet i hovedsak tilbudt på auksjon, men noe ble også solgt til fastpris. Til sammen ble det tilbudt 22 899 tonn maksimal tillatt biomasse (MTB) i tildelingsrunden, og alt ble solgt. De samlede inntektene fra tildelingsrunden ble om lag 6,2 mrd. kroner. I de røde områdene ble produksjonskapasiteten redusert med 9 505 tonn MTB. Dette gir en nettovekst på 13 394 tonn MTB.

Systemet legger opp til en ny kapasitetsjustering i 2026, basert på vurdering av miljøsituasjonen i produksjonsområdene i 2024 og 2025.

Arealstruktur

Tilgang på egnet areal og at dette arealet utnyttes på best mulig måte, er avgjørende for en bærekraftig havbruksnæring. Utviklingen har i store trekk gått fra en forvaltning som tok utgangspunkt i det enkelte oppdrettsanleggets påvirkning, til i stadig større grad vektlegge samlet effekt fra flere anlegg i et større geografisk område, i tråd med miljølovgivningens krav om å vurdere samlet belastning. Et slikt skifte var nødvendig for bedre å håndtere næringens sykdoms- og miljøutfordringer, men det er fortsatt behov for at større areal ses i sammenheng, i større grad enn det som er tilfellet i dag.

Utvikling av ny teknologi

Gode oppdrettslokaliteter er et knapphetsgode. Utvikling av ny teknologi kan legge til rette for oppdrettsvirksomhet i tidligere uegnede områder og dermed også for økt produksjon.

For å tilrettelegge for best mulig utvikling av den framtidige havbruksnæringen, samtidig som sikkerhet, arbeidsforhold og ytre miljø blir ivaretatt på en forsvarlig måte, er det viktig at regelverket er teknologinøytralt og funksjonsbasert.

Regjeringen vedtok i november 2022 regelverk for areal- og tillatelsesprosess for havbruk til havs. Regjeringen vedtok også at områdene «Norskerenna sør», «Frøyabanken nord» og «Trænabanken» skulle konsekvensvurderes for havbruk til havs. Fiskeridirektoratet leverte sommeren 2023 forslag til program for offentlig overordnet konsekvensvurdering. DNV fikk oppdraget og gjennomførte konsekvensvurderingen i 2024. Regjeringen er nå i prosess med å vurdere hvilke områder man skal gå videre med. Konsekvensvurderingen av de konkrete områdene og fastsettelse av regelverk for tildeling og drift vil være avgjørende for å legge til rette for havbruksvirksomhet utenfor dagens produksjonsområder.

Tap og sykdom

Det er i dag betydelige velferdsutfordringer knyttet til håndtering av oppdrettsfisk, særlig ved bruk av ulike avlusningsmetoder. Velferdsutfordringene gir utslag i hele verdikjeden, med blant annet en økning i antall produksjonsfisk og dårligere omdømme for bransjen, og har dermed økonomiske konsekvenser i tillegg til de velferdsmessige konsekvensene for fisken. God velferd er mer enn overlevelse, men velferdsutfordringene synliggjøres i sin ytterste konsekvens gjennom antall fisk som dør under produksjonen. Dødelighetstallene for 2024 viser at det døde i ca. 60 millioner matfisk av laks og regnbueørret i sjøfasen, en liten nedgang fra 2023, men likevel høyere enn i 2022. Tallene for antall dødfisk i 2024 har gått ned for begge arter sammenliknet med 2023. Kategorien «annet tap» har imidlertid økt, slik at det totale antallet registrerte tap (inkludert dødfisk) ikke er redusert tilsvarende. I tillegg døde om lag 49 millioner settefisk av laks og ørret, som er en økning fra 2023, og det høyeste som er registrert så langt.

Fiskesykdommen infeksiøs lakseanemi (ILA) ble stadfestet på 13 lokaliteter i 2024, mens det var mistanke på ytterligere ni lokaliteter. Dette er rett under gjennomsnittet for perioden 2013–2022. En betydelig andel av stadfestede utbrudd og mistanker var utenfor trøndelagskysten. Antallet fisk som vaksineres mot ILA, har samtidig økt kraftig.

Pankreassykdom er fortsatt en av de mest alvorlige i oppdrettsnæringen. Den fører til lidelser for fisken og store økonomiske tap for enkeltoppdrettere og en samlet næring. Det har vært en betydelig nedgang i antall nye tilfeller de siste årene, fra 158 nye tilfeller i 2020 til 48 i 2024. Dette er det laveste antall påvisninger siden 2005, og det var i 2024 ingen påvisninger utenfor avgrensede geografiske områder der sykdommen vanligvis påvises (endemisk sone).

Nivåene av lakselus i anleggene var i begynnelsen av 2024 lavere enn i de foregående årene, men økte kraftig utover sommeren og høsten. I fire uker i september og oktober var gjennomsnittet over 0,3 voksne hunnlus per fisk; et høyere snitt har ikke vært registrert siden 2014. Høye lusenivåer ble særlig observert i Midt- og Nord-Norge og hadde sammenheng med unormalt høye sjøtemperaturer. Økt biomasse av oppdrettsfisk i store deler av Midt- og Nord-Norge har også bidratt til at den totale mengden lakselus og produksjonen av luselarver har økt i disse områdene.

I 2024 ble bakterien piscirickettsia salmonis, som forårsaker piscirickettsiose, påvist ved flere sjølokaliteter med laks i Nord-Norge. Sykdommen er en stor utfordring i andre lakseproduserende land, hvor den bidrar til økt antibiotikaforbruk. Sykdommen er nå gjort meldepliktig etter dyrehelseforskriften.

Prioriteringer 2026

Nærings- og fiskeridepartementet vil legge til rette for en havbruksnæring som bidrar til størst mulig samlet verdiskaping innenfor bærekraftig rammer. For å oppnå dette må næringens miljøpåvirkning reduseres og fiskevelferden bedres. Nærings- og fiskeridepartementet vil prioritere å følge opp Meld. St. 24 (2024–2025) *Fremtidens* havbruk og Meld. St. 8 (2024–2025) *Dyrevelferd*, i tråd med Stortingets vedtak og merknader.

Nærings- og fiskeridepartementet prioriterer også å utvikle et tillatelsesregime for havbruk til havs.

Sjømat

Det akvatiske matsystemet – matsikkerhetsarbeidet

Arbeidet med global matsikkerhet, klima og naturmangfold er blant våre største globale utfordringer. Matsikkerhet innebærer tilgang til nok, trygg og sunn mat som dekker ernæringsmessige behov og preferanser. Sjømat spiller en viktig rolle, og arbeidet med akvatiske matsystem omfatter hele verdikjeden fra høsting og produksjon i sunne hav, til omsetning og konsum av sunn sjømat. Kunnskapsbasert forvaltning er en grunnplanke i departementets arbeid med mat fra havet i framtidens bærekraftige matsystemer, både nasjonalt og internasjonalt, for eksempel i oppfølging av FNs bærekraftsmål. Det foregår bredt tverrdepartementalt samarbeid, og internasjonalt rammeverk påvirker sjømatnæringens vilkår. Det vises til omtale av FNs bærekraftsmål i kap. 8 i del III av proposisjonen. Ulike ledd i verdikjeden etter høsting og produksjon omtales under.

Førstehåndsomsetningen

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for lov om førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar (fiskesalslagslova). Loven regulerer førstehåndsomsetningen av vill sjømat og innebærer at all fangst som omsettes i første hånd, må omsettes gjennom eller med godkjenning av et av de fem fiskesalgslagene: Norges Råfisklag, Sunnmøre og Romsdal fiskesalgslag, Vest-Norges Fiskesalgslag, Fiskehav og Norges Sildesalgslag. Sildesalgslaget omsetter pelagisk fisk i hele landet, mens de fire andre omsetter bunnfisk i respektive geografiske virkeområder. Formålet med reguleringen av førstehåndsmarkedet er at fiskesalgslagene skal bidra til en bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom forvaltning av viltlevende marine ressurser.

Sjømatindustrien

Norsk sjømatindustri er en konkurranseutsatt næring. Konkurransekraften påvirkes av det som skjer i primærleddet innenfor fiskeri og havbruk, med hensyn til blant annet lover og reguleringer, kvalitet, variasjoner og svingninger, både gjennom året og mellom år.

En stor andel av den norske sjømaten eksporteres ubearbeidet. Imidlertid har bearbeidingsgraden i pelagisk sektor økt med større innslag av filetproduksjon. Andelen laks og ørret som blir bearbeidet i Norge før eksport, har også økt, og det eksporteres nå mer bearbeidet laks og ørret enn bearbeidet hvitfisk. Økt bearbeiding i disse sektorene bidrar også til at en større andel av restråstoffet holdes i Norge og kan inngå i nye produkter.

Trygg, sunn sjømat av god kvalitet, omsetning og konsum

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for sunn og trygg mat, kvalitet og forbrukerhensyn som er hjemlet i matloven og fiskekvalitetsforskriften. Sjømaten som tilbys forbruker, må tilfredsstille de til enhver tid gjeldende krav fra myndigheter, marked og forbrukere om bærekraftig, trygg, sunn mat av god kvalitet, samt redelighet.

Mattilsynet har delegert myndighet for regelverksutvikling, tilsyn og overvåking på matområdet og deltar i regelverksprosesser i EU og i utvikling av det internasjonale rammeverket i Codex Alimentarius, et globalt regelverk for matsikkerhet og handel, på vegne av matdepartementene. Mattilsynet har også en sentral rolle i arbeidet med å legge til rette for markedsadgang for norsk sjømat. Mattilsynets rolle er særlig viktig i markedene utenfor EU, jf. omtale i programkategori 17.30.

Helhetlig kunnskap om innhold av uønskede stoffer i sjømat, samt helseeffekter av sjømatkonsum, er viktig for omsetning og konsum, og for å ivareta omdømmet. Havforskningsinstituttet overvåker og dokumenterer innhold av næringsstoffer og uønskede stoffer i fôr, fôrråvarer, i oppdrettet og villfanget sjømat, på oppdrag fra Mattilsynet, jf. omtale under kap. 923.

Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) foretar uavhengige vitenskapelige nytte- og risikovurderinger av forhold som har betydning for sunn og trygg mat og for miljøet, på oppdrag fra Mattilsynet og på eget initiativ. God samhandling mellom VKM, Mattilsynet og andre kunn-

skapsinstitusjoner er viktig for at forvaltningen skal være godt faglig og vitenskapelig fundert.

Sjømatforskningen til Nofima retter seg mot hele verdikjeden, fra produksjon til forbruk, og bidrar med kunnskap for bærekraftige akvatiske matsystem. Forskningen skal blant annet bidra til økt konkurranseevne, mer bearbeiding og produktutvikling, jf. omtale under kap. 928, post 72.

Forskning og overvåking på sjømatområdet er nærmere omtalt under programkategori 17.20.

Status og resultater

Sjømatindustri

I 2023 besto norsk sjømatindustri av 400 bedrifter med om lag 13 700 sysselsatte. Disse bedriftene er svært ulike når det gjelder eierskap, selskapsstørrelse og -struktur, men også når det kommer til hvilke produkter som blir produsert. Svingende og marginal lønnsomhet er et definerende utviklingstrekk for deler av sjømatindustrien hvor tradisjonell filetindustri i hvitfisksektoren sliter mest med lønnsomheten.

Førstehåndsomsetningen

De fem fiskesalgslagene hadde en samlet omsetning på nærmere 35 mrd. kroner i 2024, en liten økning fra året før. Følgende tabell viser omsetningen fordelt på hvert enkelt salgslag.

Tabell 5.1 Førstehåndsomsetning av fisk i 2023 og 2024 (nominelle beløp)

(i mrd. kroner)

Salgslag	2023	2024
Råfisklaget	17,8	15,9
Sunnmøre og Romsdal Fiskesalgslag	3,3	3,7
Vest-Norges Fiskesalslag	0,8	0,7
Norges Sildesalgslag	11,4	13,8
Fiskehav	0,7	0,8
Totalt	34,0	34,9

Råfisklaget opplevde en nedgang i omsetningsverdi på 11 pst. fra toppåret 2023. Dette skyldes i all hovedsak redusert volum og verdi for torsk, sei, blåkveite og hyse.

Sunnmøre og Romsdal økte omsetningsverdien med om lag 12 pst. fra 2023 og satte med det ny omsetningsrekord. Økningen skyldtes at både kvantum og snittpris økte med henholdsvis 10 og 4 pst.

Vest-Norges Fiskesalslag opplevde nedgang i førstehåndsverdi på om lag 10 pst. fra 2023 til 2024. Resultatet kan hovedsakelig tilskrives nedgang i omsatt kvantum (inkluderer både fisk og tare).

Norges Sildesalgslag satte omsetningsrekord i 2024 med en økning på 20 pst. fra 2023. Oppgangen skyldes både økt omsatt kvantum og gode priser, særlig på makrell og nvg-sild.

Fiskehav økte sin omsetning med 12 pst. sammenlignet med 2023. Salgslaget opplevde totalt en nedgang i kvantum på 8 pst. grunnet stor nedgang i omsatt tare. Likevel førte økt omsatt kvantum på hvitfisk, kombinert med gunstig prisutvikling på hvitfiskarter, til at lagets omsetning økte.

Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet har utnevnt kontrollører til samtlige fiskesalgslag. Kontrollørene skal følge salgslagenes virksomhet og kontrollere at de følger god forretnings- og forvaltningsskikk, at de driver innenfor regelverkets rammer og følger med på at minstepris, salgsvilkår og omsetningsformer fastsettes og praktiseres forsvarlig. Statens kontrollører hadde ingenting å bemerke på fiskesalgslagenes virksomhet for regnskapsåret 2024. De nåværende kontrollørenes åremål løper ut i 2025.

Som oppfølging av kvotemeldingen er det iverksatt flere prosesser knyttet til fiskesalgslagene og førstehåndsomsetningen. Det gjelder etterkontroll av fiskesalslagslova, arbeid for mer konkurranse om råstoffet i førstehåndsomsetningen, og å gjennomføre eksterne utredninger av hvilke effekter økende integrasjon i sjømatindustrien har for konkurranse om råstoffet. Ekstern

utredning av fiskesalgslagenes lagsavgift er også sendt på anbud.

Trygg sunn sjømat av god kvalitet, omsetning og konsum

Sjømat inneholder viktige næringsstoffer, men kan også inneholde fremmedstoffer. Resultatene fra Mattilsynets overvåking og tilsyn i 2024 viser at norsk sjømat er trygg. Det var få funn av forurensede stoffer over gjeldende grenseverdier. Vitenskapskomiteens nytte-risikovurdering (2022) konkluderte med at de positive effektene av sjømatkonsum oppveier risikoen. På grunn av endring i fôret har nivåene i oppdrettslaks gått ned og er nå lavere enn fet villfisk.

Tall fra helsemyndighetene viser at fiskekonsumet fremdeles er lavere enn det helsemyndighetene anbefaler. Helsedirektoratets rapport om utvikling i norsk kosthold for 2024 viser at til tross for mål om økt sjømatkonsum på 20 pst., er forbruket av fisk og sjømat 17 pst. lavere i 2023 enn i 2013. For å legge til rette for et økt konsum er det blant annet viktig med oppdatert kunnskap om egenskapene ved sjømaten og sammenhengen mellom inntak av sjømat og helse, samt økt kunnskap om tilberedning. Det vises til omtale av tiltak av sjømatkonsum under kap. 900, post 77 og under kap. 7 Omtale av klima- og miljøpolitikk i del III av proposisjonen.

God kvalitet og reduksjon av matsvinn henger nøye sammen og er sentralt for omsetning og konsum. Det har også vært en økning av såkalt «produksjonsfisk» i oppdrettsnæringen. Dette er utfordrende knyttet til både fiskevelferd og kvalitet. Kravet om at all produksjonsfisk skal rettes i Norge, har dessuten vært gjenstand for kritikk fra EU. Nærings- og fiskeridepartementet har bedt Mattilsynet om en oppdatert vurdering av fiskekvalitetsforskriften for å vurdere behovet for å gjøre endringer i forskriften.

Økt kvalitet og bedre ressursutnyttelse kan bidra til økt verdiskaping. Regjeringen ønsker å sette ned en ekspertgruppe med blant annet representanter fra sjømatnæringen, omsetningsledd, dagligvare og forbrukerleddet som skal gi forvaltningen konkrete råd om kvalitetstiltak i sjømatverdikjeden. Matsvinn og sjømat er nærmere omtalt i kap. 7 Omtale av klima og miljøpolitikk.

Matsikkerhet og akvatiske matsystem

Nærings- og fiskeridepartementet har bidratt til å fremme betydningen av akvatiske matsystem for bærekraftige matsystem i mange prosesser nasjonalt og internasjonalt, blant annet i forbindelse med ernæringskonferansen Nutrition for Growth, havkongressen One Ocean, FNs havkonferanse og ernæringskongressen IUNS. Internasjonalt leder Norge det globale handlingsnettverket «Bærekraftig mat fra hav og innlandsvann for matsikkerhet og ernæring» under FNs ernæringstiår (2016–2025), som er forlenget fram til 2030. Norge har forpliktet seg til å videreføre ledelsen av nettverket fram til 2030 og se ernæringstiåret og FNs havforskningstiår (2021–2030) i sammenheng. Betydningen av bærekraftige akvatiske matsystem følges også opp i forbindelse med nasjonal dialog om matsystemene og EUs matsystemarbeid. Nærings- og fiskeridepartementet planlegger å legge fram et veikart for arbeidet.

Prioriteringer 2026

- Arbeidet med å følge opp regjeringens tiltak i kvotemelding om sjømatindustrien prioriteres, blant annet etterkontroll av fiskesalgslagsloven og oppfølging av fiskesalgslagene.
- Sette ned en ekspertgruppe med blant annet representanter fra sjømatnæringen, omsetningsledd, dagligvare og forbrukerleddet som skal gi konkrete råd om kvalitetstiltak i sjømatverdikjeden.
- Departementet skal vurdere innretning i overvåkings- og kontrollprogrammene for sjømat basert på faglige innspill fra Mattilsynet og Havforskningsinstituttet. Arbeidet er viktig for å sikre målrettede, oppdaterte overvåkings- og kontrollprogram tilpasset framtidig behov.
- Arbeidet med å fremme betydningen av mat fra havet og akvatisk mat for bærekraftige matsystemer og matsikkerhet videreføres nasjonalt og internasjonalt blant annet gjennom det Globale Handlingsnettverket under FNs ernæringstiår.

Opprydding etter nukleær virksomhet

Status og resultater

Staten har siden 1947 delfinansiert nukleær forskningsvirksomhet ved Institutt for energiteknikk (IFE). Staten har påtatt seg å dekke alle nødvendige oppryddingskostnader etter IFEs nukleære virksomhet, jf. Meld. St. 8 (2020–2021) *Trygg nedbygging av norske atomanlegg og håndtering av atomavfall* og Innst. 293 S (2020–2021). IFE drifter nå atomanleggene på Kjeller, selv om atomreaktorene er i nedstengt tilstand. I tillegg drifter IFE Kombinert lager og deponi for lav- og mellomaktivt radioaktivt avfall (KLDRA) i Aurskog-

Høland kommune. Norsk nukleær dekommisjonering (NND) har siden 1. april 2025 driftet atomanlegget i Halden i nedstengt tilstand. Videre har NND ansvaret for planlegging og gjennomføring av oppryddingen. Det er en forutsetning for både drift og opprydding at arbeidet foregår på en sikker, trygg og forsvarlig måte. Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) fører tilsyn og kontroll med oppryddingen.

De siste årene har det vært arbeidet særlig med å ivareta sikkerheten ved og sikring av atomanleggene og planlegging av oppryddingen og avfallshåndteringen. En særlig viktig oppgave er overføring av atomanleggene og tilhørende personell fra IFE til NND, som vil legge grunnlaget for statlig kontroll med oppryddingen i tråd med Meld. St. 8 (2020–2021). Overføringen av atomanleggene skal skje så raskt som mulig, og det legges til grunn en stegvis prosess. Overføringen forutsetter at NND innvilges konsesjoner etter atomenergiloven. Det forvaltningsmessige ansvaret for KLDRA vil bli overført fra Statsbygg til NND, slik at NND får et helhetlig ansvar for både eierskap og drift av anlegget.

Med mål om en trygg og effektiv opprydningsprosess har Nærings- og fiskeridepartementet startet arbeidet med en gjennomføringsplan med vekt på oppgaver, ansvar, avhengigheter, beslutninger og tentative tidsangivelser. Det pågår flere utredninger i henhold til Statens prosjektmodell. De største prosjektene er dekommisjonering av atomanleggene på Kjeller og i Halden, håndtering av det brukte atombrenselet og etablering av deponi for radioaktivt avfall.

Arbeidet med opprydding etter atomanleggene vil gå over mange tiår. Kostnadene vil være avhengig av hvilke løsninger som velges for håndtering av radioaktivt avfall (inkludert det brukte brenselet), oppstart og varighet av den fysiske dekommisjoneringen av anleggene og etablering av nye atomanlegg for behandling, lagring og deponering av radioaktivt avfall. NND har utarbeidet en prognose for de samlede kostnadene i perioden 2018–2060. På grunn av stor usikkerhet er prognosen oppgitt i kostnadsspenn. Totale kostnader er anslått å ligge i spennet mellom 33 og 57 mrd. kroner (2025-kroner). Dette er høyere enn tidligere anslag. Dette skyldes at oppryddingsarbeidet vil ta lengre tid og er mer komplisert enn tidligere forutsatt, og at den nye prognosen omfatter drift av atomanleggene fram til dekommisjoneringen kan starte og drift av nødvendige nye atomanlegg fram til driftsettelse av deponi for radioaktivt avfall.

Prioriteringer 2026

Hovedprioriteringene for 2026 vil fortsatt være å ivareta sikkerheten ved atomanleggene og planlegge for overføringen av IFEs øvrige atomanlegg og tilhørende personell til NND. I tillegg vil det arbeides videre med planlegging av en sikker, trygg og forsvarlig opprydding og videre oppgradering av sikringen av anleggene.

Kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	508 835	528 060	546 479
21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*	64 657	67 120	75 551
22	Nukleære utredninger og prosjektledelse, *kan overføres*	2 392	7 328	7 592
23	Spesielle driftsutgifter til administrasjon av statlig garantiordning for lån til små og mellomstore bedrifter	5 310	4 150	4 150
25	Drift og forvaltning av kompensasjonsordninger	6 556	11 800	12 119
26	Forvaltning av grunneiendom på Svalbard, *kan overføres*	12 639	10 772	11 063
27	Etablering av støtteregister	15 353	14 300	
31	Miljøtiltak Svea og Lunckefjell, *kan overføres*	34 150		
32	Nytt sjøfibersamband til Svalbard og Jan Mayen			780 500
51	Tilskudd til Senter for hav og Arktis	5 961	6 100	6 320
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	62 844	59 355	65 000
71	Miljøtiltak Raufoss	7 479	9 000	4 766
72	Tilskudd til skipsfartsberedskap	4 158	4 200	4 351
73	Tilskudd til entreprenørskapsfremmende aktiviteter for ungdom	34 269	35 200	36 467
74	Tilskudd til Visit Svalbard AS	3 512	3 600	3 730
75	Tilskudd til særskilte prosjekter, *kan overføres*	21 112	21 310	29 077
76	Tilskudd til Standard Norge	47 132	48 800	50 557
77	Tilskudd til tiltak for økt sjømatkonsum, *kan overføres*	4 881	3 420	3 543
81	Tilskudd til Leverandørutviklingsprogrammet	10 020	10 300	5 371
85	Midlertidig kompensasjonsordning for foretak med stort omsetningsfall som følge av koronapandemien, *overslagsbevilgning*	2 657		
	Sum kap. 900	853 917	844 815	1 646 636

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025):

- Post 01 ble redusert med 0,8 mill. kroner.
- Post 21 ble redusert med 2,4 mill. kroner.
- Post 23 ble redusert med 4,15 mill. kroner.
- Post 71 ble redusert med 1,4 mill. kroner.
- Post 75 ble økt med 2 mill. kroner.

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for viktige generelle rammebetingelser for næringslivet, som deler av regelverket for etablering og

drift av næringsvirksomhet, næringsregistre, konkurransepolitikk, handelspolitikk, eierskapspolitikk, kystforvaltning og virkemidler for næringsrettet forskning og innovasjon. Departementet har i tillegg et særlig ansvar for enkeltnæringer som mineralnæringen, reiselivsnæringen, hav- og sjømatnæringene og den maritime næringen.

Viktige oppgaver er nasjonalt regelverksarbeid, styring av underliggende virksomheter og selskaper, internasjonalt arbeid og forvaltning av tilskudds-, låne- og garantiordninger. Det er i tillegg en viktig oppgave for departementet å sikre at næringspolitiske hensyn blir ivaretatt på nasjonale politikkområder som har betydning for verdiskaping, dvs. innen områder som finans, skatt og avgift, utdanning og forskning, energi og miljø, samferdsel og andre infrastrukturtiltak. Departementet leder regjeringens arbeid for å styrke konkurransekraften.

Departementets overordnede mål er *størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi,* noe som innebærer at all næringsvirksomhet må være sosialt, miljømessig og økonomisk bærekraftig. Departementet arbeider mot følgende hovedmål:
- effektiv bruk av samfunnets ressurser
- økt innovasjon og omstillingsevne
- bedrifter som lykkes i internasjonale markeder

Departementet disponerte 345 årsverk i 2024. I tillegg hadde departementet tre nærings- og fiskeriråder ved EU-delegasjonen i Brüssel, en råd ved ambassaden i Washington D.C. og en ved ambassaden i London.

I perioden 2024–2025 er det besluttet at departementet viderefører tre nærings- og fiskeriråder ved EU-delegasjonen i Brüssel, en råd ved ambassaden i London og to råder ved ambassaden i Washington D.C. Stillingene ved ambassaden i Moskva settes i bero inntil videre grunnet den pågående situasjonen med Russland.

Resultater 2024

For nærmere omtale av departementets resultater i 2024 og status for forvaltningen av de ulike fagområdene vises det til kategoriomtalene. I tillegg er departementets arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap, klima og miljø, oppfølging av FNs bærekraftsmål og likestilling omtalt i proposisjonens del III. I denne delen redegjøres det også for ansettelsesvilkår for ledere i virksomheter heleid av staten der eierskapet forvaltes av departementet, og for departementets tilskudd til navngitte tilskuddsmottakere.

Prioriteringer 2026

Departementets hovedprioriteringer og -satsinger er beskrevet i hovedinnledningen i kap. 2 i del I av proposisjonen og i de innledende omtalene under hver programkategori.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst og skal dekke lønns- og pensjonsutgifter inklusiv arbeidsgiveravgift, husleie, reiseutgifter, administrative fellesutgifter og mindre investeringer. For 2026 er reiseutgiftene for politisk ledelse i departementet foreslått flyttet fra kap. 21 Statsrådet til kap. 900. Dette utgjør 3,2 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på til sammen 546,5 mill. kroner. Videre foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Posten skal dekke utgifter knyttet til tjenester, oppdrag og prosjekter som er viktige for departementets arbeid, men som departementet ikke har kapasitet eller kompetanse til å utføre selv. Dette omfatter blant annet større utredningsutvalg, evalueringer og prosjekter.

Posten dekker blant annet utgifter til årlig prosjektgjennomgang av Space Norways prosjekt for satellittkommunikasjon i nordområdene og utgifter til forebygging av fiskerikriminalitet.

Underliggende apparat for forsyningssikkerhet

Regjeringen har besluttet at næringsministeren skal koordinere forsyningssikkerhetsarbeidet på tvers av sektorer, for å styrke oversikt og kontroll over kritiske ressurser og globale forsynings- og verdikjeder. Formålet er å redusere sårbarheten i forsyningskjedene under kriser og krig, og dermed styrke evnen til å opprettholde kritiske funksjoner av betydning for det sivile samfunnet og Forsvaret. Videre skal den nye rollen bidra til at beredskapen på sivil side er samkjørt og dimensjonert for det samme scenarioet. Nærings- og fiskeridepartementet har utredet og identifisert et behov for å ha et underliggende apparat som kan understøtte departementets nye rolle gjennom mer operative koordinerings- og utredningsoppgaver. Dette er også i tråd med Totalberedskapskommisjonens anbefalinger.

For 2026 foreslås, som en start, en bevilgning på 5 mill. kroner til etablering av en underliggende forsyningssikkerhetsfunksjon. Den underliggende forsyningssikkerhetsfunksjonen vil bidra til å understøtte departementets samordningsrolle og ivareta den operative koordineringen av forsyningssikkerhetsarbeidet på tvers av sektorer. Det forventes at ytterligere bevilgninger vil være nødvendig for å sikre videre utvikling og full implementering av funksjonen.

Virkemiddelapparatet 2.0 og Én vei inn

Regjeringen har satt i gang prosjektet «Virkemiddelapparatet 2.0» for å forenkle, øke brukervennligheten og bedre effektene i det næringsrettede virkemiddelapparatet. Den digitale løsningen «Én vei inn» står sentralt i dette arbeidet. Gjennom denne løsningen kan næringslivet få hjelp med å finne fram til rett sted i virkemiddelapparatet. Innovasjon Norge er prosjektleder for Én vei inn.

For 2026 foreslås det en øremerking på 14,5 mill. kroner til Innovasjon Norges arbeid med Én vei inn på kap. 900, post 21. I tillegg foreslås det avsatt 14,5 mill. kroner til samme formål på kap. 2421, post 50. Totalt foreslås det dermed øremerket 29 mill. kroner til arbeidet med Én vei inn i 2026. Fordelingen av prosjektmidler på to budsjettposter skal legge til rette for god balanse mellom overordnet styring fra departementets side og prosjektfremdrift hos Innovasjon Norge. Det vises for øvrig til omtale under programkategori 17.20 og kap. 2421, post 50.

Prosjektoppfølging sjøfibersamband til Svalbard og Jan Mayen

Stortinget vedtok 25. mars 2025 å anskaffe nytt sjøfibersamband til Svalbard og Jan Mayen fra Space Norway innenfor en kostnadsramme på 2 835 mill. kroner, jf. nærmere omtale under post 32. Det vil være behov for tett oppfølging fra departementet for å legge til rette for kostnadskontroll i prosjektet, og for å utarbeide en løsning for framtidig eierskap og finansiering av sambandet. Det foreslås avsatt 2 mill. kroner til denne prosjektoppfølgingen i 2026.

Oppsummering

Det foreslås en bevilgning på 75,6 mill. kroner.

Post 22 Nukleære utredninger og prosjektledelse, kan overføres

Posten finansierer utredninger og prosjektledelse i departementet knyttet til oppryddingen etter Institutt for energiteknikk (IFE) sin nukleære aktivitet på Kjeller og i Halden og håndtering av norsk radioaktivt avfall. I 2024 finansierte posten blant annet ekstern bistand knyttet til overføring av atomanlegg fra IFE til Norsk nukleær dekommisjonering (NND). Det foreslås en bevilgning på 7,6 mill. kroner.

Post 23 Spesielle driftsutgifter til administrasjon av statlig garantiordning for lån til små og mellomstore bedrifter

Posten dekker administrasjon av statlig garantiordning for lån til små og mellomstore bedrifter. Eksportfinansiering Norge (Eksfin) forvalter ordningen på vegne av staten. Ansvaret for ordningen ble overført fra Finansdepartementet til Nærings- og fiskeridepartementet våren 2024. Det foreslås en bevilgning på 4,2 mill. kroner.

Post 25 Drift og forvaltning av kompensasjonsordninger

Bevilgningen benyttes til Brønnøysundregistrenes arbeid med å forvalte og drifte kompensasjonsordninger for næringslivet som ble utviklet for å støtte virksomheter som ble økonomisk rammet av koronatiltak. Dette omfatter ordningen for støtte til faste, uunngåelige utgifter og ordningen for støtte til innreisekarantene. Ordningene er avsluttet, men det er fortsatt behov for drift, forvaltning og etterkontroll, som følger av klagebehandling og krav satt i forskrift. Det foreslås en bevilgning på 12,1 mill. kroner.

Post 26 Forvaltning av grunneiendom på Svalbard, kan overføres

Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet eier og forvalter til sammen 98,75 pst. av all grunn på Svalbard. All bruk av statens grunn på øygruppa krever enten grunnleieavtale eller annen tillatelse fra departementet. Departementet er stedlig representert i Longyearbyen med et eget lokalkontor og grunnforvaltere. Organiseringen av grunnforvaltningen er provenynøytral. Inntekter fra grunnleien skal dekke utgiftene knyttet til å ivareta departementets rolle som grunneier på Svalbard, jf. omtale under kap. 3900, post 03.

Rollen som grunneier inkluderer forvaltning og oppfølging av leieforhold med eksterne aktører som benytter statens grunn på Svalbard til blant annet boliger, infrastruktur, kontorer og forretninger. Videre innebærer det å ivareta eieransvaret for fredede kulturminner og andre bygninger som i dag eies av departementet. Ansvaret som grunneier forutsetter involvering i diverse reguleringsarbeid for å muliggjøre arealutvikling i Longyearbyen og tilsyn og oppfølging med bruken av grunneiendommene.

Det foreslås en bevilgning på 11,1 mill. kroner. Videre foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 03, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 32 Nytt sjøfibersamband til Svalbard og Jan Mayen

I forbindelse med behandling av Prop. 47 S (2024–2025*) Endringer i statsbudsjettet 2025 under Nærings- og fiskeridepartementet og Forsvarsdepartementet (nytt sjøfibersamband til Svalbard og Jan Mayen)* vedtok Stortinget 25. mars 2025 å anskaffe nytt sjøfibersamband fra Space Norway innenfor en kostnadsramme på 2 835 mill. kroner.

Det foreslås en samlet bevilgning på 780,5 mill. kroner for 2026. Forsvarsdepartementets andel av utgiftene er inkludert i dette beløpet. I tillegg foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen i 2026 innenfor totalrammen for prosjektet på 2 835 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 9.

Post 51 Tilskudd til Senter for hav og Arktis

Senter for hav og Arktis er en del av UiT Norges arktiske universitet og har grunnfinansiering fra Nærings- og fiskeridepartementet. Senterets formål er å sammenstille, analysere og formidle kunnskap om hva ulike globale og regionale endringsprosesser betyr for den blå økonomien og grunnlaget for høsting og verdiskaping i nordområdene og Arktis. Senter for hav og Arktis skal:

- få et bedre bilde av sannsynlige utfordringer og muligheter, og styrke utvikling av en blå økonomi som en del av nordområdepolitikken og internasjonalt samarbeid i Arktis
- styrke kunnskapsgrunnlaget for nasjonale og regionale strategier for næringsutvikling
- bidra til tettere samarbeid og overføring av erfaring og teknologi på tvers av ulike næringer og kompetanseområder knyttet til hav og Arktis
- legge senterets analyser, utredninger og framskrivinger til grunn for diskusjon, profilering og formidling knyttet til framtiden for den blå økonomien i nordområdene og Arktis

Prosjektet *Marine næringsparker – nye muligheter for samhandling til havs?* ble satt i gang i 2021. Hypotesen bak prosjektet er at marine næringsparker kan legge til rette for bedre utnyttelse av knappe arealressurser ved at flere aktører og næringer går sammen om å skape løsninger for samlokalisering. I 2024 startet senteret arbeid med en skrivebordspilot som skal undersøke prosessuelle og regulatoriske krav ved etablering av flerbruksanlegg i norske farvann.

Et viktig satsingsområde for senteret er marin plastforsøpling. Senteret ledet prosjektet *Governance of Marine Plastic Litter in the Arctic* som har undersøkt hvilke juridiske og politiske tiltak for å håndtere plastforsøpling som har fungert i Nordøst-Atlanteren og det nordvestlige Stillehavet. Senterets prosjekt *Trygt i havn – fra plastavfall til ressurs* er en lokal innsats i Tromsø for å etablere en sirkulær plastøkonomi i kommunen.

Senteret har satt i gang et nytt prosjekt *Havnæringer i tall* som skal sammenstille registerdata som grunnlag for analyse av havnæringene. Videre har senteret ansvaret for å arrangere UiTs havkonferanse *Blått kompass* som gjennomføres hvert år i forbindelse med FNs internasjonale dag for verdens hav 8. juni. Den første utgaven av konferansen ble arrangert i 2023.

Det foreslås en bevilgning på 6,3 mill. kroner til drift av senteret, dvs. lønns- og driftskostnader, utredninger og arrangementskostnader.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Norge er medlem av en rekke internasjonale organisasjoner og kommisjoner som er viktige premissleverandører for utformingen av norsk nærings- og fiskeripolitikk. Formålet med det statlige tilskuddet til internasjonale organisasjoner er å:

- Bidra til at berørte næringer, bedrifter og organisasjoner i Norge får opplysninger om og kan dra nytte av gjeldende internasjonale rammer og konkurransevilkår på de respektive områdene.
- Sikre at norske interesser blir ivaretatt på de aktuelle områdene.
- Medvirke til at norske myndigheter, organisasjoner og næringer/virksomheter får anledning til å påvirke utformingen av internasjonale

lover og regelverk, konvensjoner og retningslinjer.

Bevilgningen dekker kontingentene til organisasjonene i tabell 5.2. Nærmere informasjon om organisasjonene finnes i vedlegg 1. Kriterier for måloppnåelse og tildelingskriteriene/beregningsregler er knyttet til hvert enkelt medlemsbidrag. Størrelsen på Norges kontingent utgjør som hovedregel en andel av organisasjonenes vedtatte driftsbudsjett basert på fastsatte fordelingsnøkler.

Størrelsen på flere av bidragene vil avhenge av kursutviklingen for de aktuelle betalingsvalutaene og eventuelle endringer i medlemskontingentene.

Tabell 5.2 Kontingenter til internasjonale organisasjoner

(i 1 000 kr)

Organisasjon	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
Det europeiske maritime sikkerhetsbyrå (EMSA)	30 000	30 000
Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC)	8 150	8 598
Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO)	6 000	6 000
Den nordvestatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO)	2 600	2 671
Det internasjonale råd for havforskning (ICES)	3 000	3 079
Ispatruljetjenesten (NAIP)	2 300	2 300
Deltakelse i komiteer og arbeidsgrupper under OECD (romvirksomhet, turisme, eierskap og skipsbygging)	1 000	1 000
Den internasjonale kommisjonen for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT)	1 300	1 094
Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia (ReCaap)	1 000	1 000
EUROFISH (bistand til oppbygging og utvikling av egen fiskerisektor i sentral- og østeuropeiske land)	650	650
Den internasjonale hvalfangstkommisjon (IWC)	850	894
Den nordvestatlantiske fiskerikommisjon (NAFO)	500	589
EQUASIS (internettportal for sikkerhetsrelatert informasjon om skip i handelsvirksomhet)	550	550
Paris Memorandum of Understanding on Port State Control (Paris MoU)	500	500
Det internasjonale utstillingsbyrå (knyttet til verdensutstillinger)	270	270
Studiegruppen for nikkel	295	295
Studiegruppen for bly og sink	135	135
Det internasjonale handelskammer (knyttet til frihandel)	175	175
Det norske handelskammerforbund	80	80

Det foreslås en bevilgning på 65 mill. kroner.

Post 71 Miljøtiltak Raufoss

Formålet med bevilgningen er å oppfylle statens garantiforpliktelser for historisk forurensning ved Raufoss Industripark i Innlandet, jf. Innst. S. nr. 147 og St.prp. nr. 40 (2003–2004). Miljøtiltakene som er gjennomført, har gitt en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i parken. Overvåking viser at vannkvaliteten i Hunnselva er i kontinuerlig forbedring, og miljøbelastningen fra industriparken til omgivelsene reduseres årlig. Det er hittil fjernet mer enn 520,5 tonn tungmetaller og nærmere 181 000 liter olje fra jordsmonn og grunnvann, herunder 9 tonn olje fjernet fra jordmasser (beregnet fra 2014). Dette er fraktet til godkjent mottak for forsvarlig håndtering/deponering.

Oppryddingsprosjektet på Raufoss har oppfylt alle tidligere pålegg og miljømål fra Miljødirektoratet. I 2012 kom Miljødirektoratet med nye pålegg overfor Raufoss Næringspark ANS, hovedsakelig knyttet til miljøovervåking og rapportering, som følge av implementering av EUs vannforskrift i Norge. Det ble stilt krav om mer detaljert overvåking av Hunnselva, samt av grunnvann, overflatevann og det nedlagte slamdeponiet i industriparken. Pålegget omfatter i tillegg drift og vedlikehold av tiltaksbrønner og oljeutskillere der det pumpes opp og renses forurenset vann. Miljødirektoratet endret tillatelsen og fastsatte vurderingsgrenser i 2017. Per 15. september 2025 er det utbetalt om lag til sammen 158,5 mill. kroner siden ordningen ble operativ.

Garantiforpliktelsene omfatter også de latente historiske miljøforpliktelsene knyttet til dumping av ammunisjon i Mjøsa, som måtte følge av offentligrettslige miljøpålegg etter forurensningslovens bestemmelser. I den forbindelse har Nærings- og fiskeridepartementet overfor Forsvarsdepartementet bekreftet at departementet vil etterskuddsvis dekke halvparten av kostnadene som Forsvarsdepartementet pådrar seg som følge av eventuelle offentligrettslige pålegg eller erstatningsansvar etter forurensningslovens bestemmelser.

Rammen for garantien ble ved Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2018 utvidet til 168 mill. kroner. Beregninger utført av statens miljørådgiver viser at det er behov for å utvide den statlige garantirammen ytterligere, til 207 mill. kroner, for å dekke kostnader i perioden 2026–2035. Utvidelsen tar høyde for å dekke kostnader som i hovedsak er knyttet til fortsatt overvåking og oppfølging av krav til dokumentasjon i pålegget fra Miljødirektoratet i perioden 2026–2035, områder hvor det er avdekket mulig historisk relatert forurensning i grunnen som vil kunne kreve oppryddingstiltak, og historiske forhold knyttet til ammunisjonsdeponiet i Mjøsa. Det kan også komme ytterligere garantiforpliktelser, blant annet dersom det avdekkes historisk relatert forurensning i forbindelse med gravearbeider for bygg og infrastruktur ved Raufoss Industripark. Utvidelse av garantirammen er en forutsetning for at staten skal kunne oppfylle sitt garantiansvar for historisk forurensning på Raufoss og i Mjøsa.

Det foreslås en bevilgning på 4,8 mill. kroner. Videre foreslås det en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen innenfor en utvidet garantiramme på 207 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 1. Dersom fullmakten benyttes, vil forslag til bevilgningsendring bli fremmet i forbindelse med endringer av budsjettet i 2026.

Post 72 Tilskudd til skipsfartsberedskap

Skipsfarten og den maritime næringen er strategisk viktig for Norge og våre allierte. Beredskapsarbeidet på skipsfartsområdet bygger på samarbeid mellom myndighetene og skipsfartsnæringen. Departementet har etablert NORTRASHIP-ledelsen (Norsk transportberedskap for skip) som et rådgivende og operativt organ innen skipsfartsberedskap med representanter fra rederinæringen. Departementet har også en samarbeidsavtale med Norges Rederiforbund om utførelsen av sikkerhets- og beredskapsoppgaver med det formål å sikre best mulig beredskap og håndtering av krisesituasjoner på skipsfartsområdet. Norges Rederiforbund er også sekretariat for NORTRASHIP-ledelsen. I en alvorlig krise eller krig skal Norges Rederiforbund være et bindeledd mellom myndighetene og næringen og bistå med å skaffe til veie skipsfartsressurser for å understøtte norske myndigheters eller alliertes behov. Tilskuddet gis direkte til Rederiforbundet for å ivareta disse oppgavene som følge av kompetansemiljøet i organisasjonen.

Skipsfartsberedskapen påvirkes fortsatt av et uforutsigbart og sammensatt risikobilde, preget av spenning og konflikt i områder av særlig betydning for norsk skipsfart. Gjennom samarbeidet med Den norske krigsforsikring for skib og NORMA Cyber bidrar Norges Rederiforbund med relevant informasjon og situasjonsforståelse til norske rederier, departementer og berørte fagmyndigheter. Norges Rederiforbund bidrar også med faglige innspill til departementets arbeid med å videreutvikle og tilpasse skipsfartsberedskapen til et endret risikobilde. Etter at Kystrede-

riene ble permanent medlem av NORTRASHIP-ledelsen i 2024, er det etablert et samarbeid for å legge til rette for at også skipsfartsressurser fra nærskipsfarten kan gjøres tilgjengelig ved behov gjennom NORTRASHIP-ordningen.

Det foreslås en bevilgning på 4,4 mill. kroner til dette arbeidet i 2026.

Post 73 Tilskudd til entreprenørskapsfremmende aktiviteter for ungdom

Tilskuddsordningen skal bidra til å styrke interessen for og kunnskap om entreprenørskap hos elever under videregående opplæring. Målet er å inspirere elever til å velge en karriere som entreprenører og bidra til etablering og/eller utvikling av framtidig næringsvirksomhet gjennom aktiviteter som kan gi elevene erfaring med entreprenørskap i praksis. Målgruppen for tilskuddsordningen er elever under videregående opplæring, herunder lærlinger, lærekandidater og praksisbrevkandidater.

Ordningen er søknadsbasert. Tilskuddet kan tildeles private virksomheter med et nasjonalt eller regionalt tilbud. Muligheten for fylkesvise tildelinger vil legge til rette for et bedre tilpasset utdanningstilbud og utviklingsbehov i regionen. Det er et krav for tildeling av tilskudd at tiltaket gjennomføres i samarbeid med skole og næringsliv.

Det ble gjennomført to søknadsrunder i 2024. Tilskuddet i 2024 var på 34,3 mill. kroner som ble fordelt til 22 prosjekter med mottakere i alle landets fylker. Prosjektene er fordelt på 19 mottakere, hvorav 14 av disse er tilknyttet Ungt Entreprenørskap. De største prosjektene er gjengitt i tabellen nedenfor.

Tabell 5.3 Mottakere og prosjekter som fikk utbetalt støtte i 2024 på over 1,5 mill. kroner

(i 1 000 kr)

Mottakere – prosjekt	
Ungt entreprenørskap Norge – NM for ungdomsbedrift	7 714
Ungt entreprenørskap Agder – innovasjonscamp og ungdomsbedrift	1 908
Ungt entreprenørskap Trøndelag – innovasjonscamp og ungdomsbedrift	2 011
Ungt entreprenørskap Rogaland – innovasjonscamp og ungdomsbedrift	1 890
Ungt entreprenørskap Akershus – innovasjonscamp og ungdomsbedrift	2 144
Ungt entreprenørskap Vestland – innovasjonscamp og ungdomsbedrift	2 602
Ungt entreprenørskap Arktis – innovasjonscamp og ungdomsbedrift	1 766
Ungt entreprenørskap Innlandet – innovasjonscamp og ungdomsbedrift	1 730
Ungt entreprenørskap Vestfold og Telemark – innovasjonscamp og ungdomsbedrift	1 888
Foreningen Ungt entreprenørskap Oslo – innovasjonscamp og ungdomsbedrift	1 872

Forvaltningen av ordningen ble i 2025 overført fra Nærings- og fiskeridepartementet til Utdanningsdirektoratet. Det foreslås en bevilgning på 36,5 mill. kroner i 2026, hvorav inntil 0,5 mill. kroner skal dekke Utdanningsdirektoratets forvaltningskostander.

Post 74 Tilskudd til Visit Svalbard AS

Formålet med Nærings- og fiskeridepartementets tilskudd til Visit Svalbard AS er å støtte opp under selskapets arbeid for at reiselivsaktiviteten på øygruppen bidrar til å nå hovedmålene i Svalbardpolitikken. Dette gjelder spesielt målet om bevaring av områdets særegne villmarksnatur og målet om å opprettholde norske samfunn på øygruppen.

Statens tilskudd til Visit Svalbard AS skal bidra til å samle næringen for å utvikle hensiktsmessige retningslinjer for reiselivsaktiviteten, framskaffe informasjon om reiselivsaktivitet i området, bistå sentrale myndigheter i politikkutvikling og ivareta fellesoppgaver som drift av helårlig turistinformasjon.

Visit Svalbard AS har som mål at all reiselivsutvikling på Svalbard skal være bærekraftig. For å

understøtte målet om å bevare områdets særegne villmarksnatur arbeider Visit Svalbard med kompetansebygging blant aktørene og opplæring av guider og turledere. Målet er å skolere reiselivsaktørene med tanke på skånsom ferdsel i naturen og forebygge at aktiviteten bidrar til skader på flora, fauna og kulturminner.

For å understøtte målet om å opprettholde norske samfunn på øygruppen har Visit Svalbard hatt særskilt oppmerksomhet knyttet til utvikling av et helårig reiseliv i Longyearbyen. Attraktive reiselivsprodukter utenom høysesong kan bidra til å spre etterspørselen etter Svalbard som reisemål ut over året. Helårige arbeidsplasser kan bidra til å gjøre Svalbard attraktivt for norske arbeidstakere.

Visit Svalbard AS er eid av Svalbard Reiselivsråd som gjennom 2024 har hatt 71 medlemsbedrifter innenfor reiselivs- og reiselivsrelaterte næringer. Medlemstallet er stabilt, og det er god oppslutning om selskapet. Høy kompetanse og lokal tilstedeværelse er etter Nærings- og fiskeridepartementets vurdering avgjørende for at statens interesser skal ivaretas. I motsetning til på fastlandet der det er flere miljø som kan løse tilsvarende oppgaver, gjerne med støtte fra fylkeskommuner og kommuner, er det kun Visit Svalbard AS som kan ivareta disse oppgavene på Svalbard. Tilskuddet gis derfor direkte til selskapet.

Visit Svalbard AS utarbeider hvert år en rapport som viser hvordan det statlige tilskuddet er benyttet og hvordan bruken av midlene har gitt ønskede resultater og effekter. Som en del av årsrapporten leverer også Visit Svalbard AS statistikk som grunnlag for sine analyser av utviklingen i reiselivet på Svalbard. Analysene bygger på tallmateriale som selskapet samler inn fra reiselivsbedrifter, havn og flyplass.

I 2024 ble det registrert om lag 168 000 gjestedøgn på kommersielle overnattingsbedrifter i Longyearbyen, en økning fra 2023 på 29 000 gjestedøgn. Beleggsprosenten var på 62 i 2024, mot 55,5 i 2023. Antall ankomne gjester var i 2024 om lag 67 800, opp fra om lag 63 000 i 2023. Gjennomsnittlig oppholdstid per gjest var 2,7 døgn i 2024, en økning fra 2,4 døgn i 2023.

I Longyearbyen havn ankom det i 2024 om lag 38 000 passasjerer fra konvensjonelle (oversjøiske) cruise, en nedgang fra om lag 47 000 i 2023. Når det gjelder ekspedisjonscruise, var det om lag 29 000 passasjerer i 2024, mot 27 300 i 2023.

Visit Svalbard AS hadde i 2024 en omsetning på om lag 15,1 mill. kroner. Det statlige tilskuddet utgjorde 3,5 mill. kroner. Selskapets virksomhet er for øvrig finansiert gjennom medlemsavgifter, salg av tjenester til Svalbard Reiselivsråd og deltakelse i prosjekter.

Det foreslås en bevilgning på 3,7 mill. kroner til Visit Svalbard AS.

Post 75 Tilskudd til særskilte prosjekter, kan overføres

Formålet med bevilgningen er å kunne gi tilskudd til tiltak som er vesentlige i departementets arbeid med nærings- og fiskeripolitikken. Målgruppen er organisasjoner, virksomheter og forskningsmiljøer. Områder der det kan være aktuelt å gi støtte, er blant annet:

- samarbeidsarenaer mellom viktige aktører i næringslivet
- samfinansiering av utredninger som skal bidra til bedre kunnskapsgrunnlag for nærings- og fiskeripolitikken
- informasjonstiltak
- internasjonale organisasjoner
- utprøving av tiltak
- andre prosjekter

Tiltakene vurderes ut fra hvor relevante de er for å gjennomføre regjeringens nærings- og fiskeripolitikk. Det legges vekt på tiltak som har forankring i politiske dokumenter, som blant annet stortingsproposisjoner og -meldinger, handlingsplaner og strategier på Nærings- og fiskeridepartementets område. Det gis ikke støtte til tiltak som naturlig hører inn under andre tilskuddsordninger under Nærings- og fiskeridepartementet.

Kunngjøring av mulighet for å søke om tilskudd gjøres gjennom Prop. 1 S for Nærings- og fiskeridepartementet og på departementets nettside.

Tabell 5.4 Prosjekter og mottakere som fikk utbetalt støtte i 2024

(i 1 000 kr)

Mottaker – prosjekt	
Dekning av husleiekostnader for Akvariet i Bergen	5 335
Norsk medfinansiering av European Digital Innovation Hubs – Nemonoor og Oceanopolis	2 000
Norges Rederiforbund – etablering av graderte møteromsfasiliteter og IKT-utstyr	2 000
UN Global Compact – Ocean Stewardship Coalition	2 000
Stiftelsen Maritimt Forum – tilskudd til Shortsea Promotion Centre Norway	1 043
IMO – tilskudd tekniske bistandsprosjekter	1 003
Longyearbyen lokalstyres næringsarbeid	1 000
UNIS Arctic Safety Center	1 000
Tilskudd til Bocuse D'or	1 000
Den europeiske bank for gjenoppbygging og Utvikling (EBRD) – støtte til latvisk rådgiver	850
EFTA-Indonesia frihandelsavtale: samarbeidsprosjekt i regi av FAO	760
Tilskudd til innføring av Towards Sustainable Mining i Norge	551
Finnmarksløpet	500
European Bureau for Conservation and Development (EBCD) – tilskudd til arbeid med bærekraftig bruk av marine ressurser	354
Kigok – Rekruttering til marine næringer og sysselsetting i nord	300
Vardø kommune – tilskudd til prosjektet «Ny giv – Vardø»	300
Havets Verdiskapere – tilskudd til prosjekter som fremmer likestilling i fiskeriene	300
Marint Kompetansesenter – tilskudd til prosjekter for å fremme likestilling i fiskeriene	213
Nordmøre Fiskebåt – tilskudd til prosjekt for Havfrua Nordvest	210
Hun Fisker – tilskudd til prosjekter som fremmer likestilling i fiskeriene	200
Stiftelsen Vigsnes Grubeområde – tilskudd til forskningsprosjektet Vigsnes Kobberverk	200
Stiftelsen Maritime Bergen – tilskudd til prosjektet «Ka vil DU bli?»	112
Tilskudd til Havfruenettverket	94

Departementet foreslår at det øremerkede tilskuddet til husleiekostnader for Akvariet i Bergen videreføres. Tilskuddet følger opp en juridisk forpliktelse som følger av en avtale som ble inngått mellom staten og Stiftelsen Akvariet i Bergen i 1959. Tilskuddet skal dekke utgiftene til husleie for bygg som akvariet disponerer. Bygningen forvaltes av Statsbygg, og tilskuddet tilsvarer husleien som betales til Statsbygg. Videre foreslås det øremerket 1 mill. kroner til Longyearbyen lokalstyres næringsarbeid der arbeid for å fremme lavutslippssamfunnet skal vektlegges. Det foreslås også øremerket 1 mill. kroner til Arctic Safety Center ved Universitetet på Svalbard til kompetanse og testing for økt sikkerhet i arktiske strøk.

Regjeringen vil styrke tilgangen på investeringskapital for samisk næringsliv og foreslår at det øremerkes 7 mill. kroner til dette formålet. Tiltaket skal bidra til at flere bedrifter kan etablere seg og utvikle lønnsom næringsvirksomhet basert på samisk kultur og identitet og dermed styrke verdiskapingen i samiske områder.

Det foreslås en bevilgning på 29,1 mill. kroner.

Post 76 Tilskudd til Standard Norge

Standard Norge er en nøytral og uavhengig medlemsorganisasjon som arbeider med standardisering. Organisasjonen utvikler standarder som er til nytte for samfunnet, virksomheter og enkeltpersoner.

En standard beskriver krav og spesifikasjoner for hvordan en vare, tjeneste eller prosess skal lages eller gjennomføres. Standardisering er prosessen fra behovet for en standard oppstår, til den er ferdig utviklet. Bruk av standarder bidrar til effektiv ressursbruk, reduserer handelshindringer, fremmer innovasjon og forenkling, og sikrer at produkter og tjenester holder ønsket kvalitet og oppfyller krav fra marked og myndigheter.

Nærings- og fiskeridepartementet har, i tråd med standardiseringsforordningen, oppnevnt Standard Norge som Norges nasjonale standardiseringsorgan og medlem i den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN. Dette gir både rettigheter og plikter, blant annet ansvar for å sikre norsk deltakelse i europeisk standardiseringsarbeid og plikt til å gjøre Europakommisjonens harmoniserte standarder til Norsk Standard. Som nasjonalt standardiseringsorgan har Standard Norge enerett på å utgi Norsk Standard. Organisasjonen representerer også Norge i den internasjonale standardiseringsorganisasjonen ISO.

Formålet med Nærings- og fiskeridepartementets tilskudd er at Standard Norge skal bidra til økt verdiskaping innenfor bærekraftige rammer. Standard Norge skal sikre en infrastruktur for standardiseringsarbeidet i Norge og ivareta norske interesser og forpliktelser på en best mulig måte i internasjonalt standardiseringsarbeid. Standard Norge utvikler og forvalter standarder i Norge på alle områder unntatt elektro og telestandardisering.

Det er fastsatt tre mål for tilskuddet til Standard Norge. Det skal føre til:

- en best mulig infrastruktur for standardiseringsarbeid som gjør at norske aktører deltar.
- at internasjonale standarder med betydning for norske virksomheter i størst mulig grad er utviklet i samsvar med innspill fra norske aktører.
- at næringslivet og offentlige myndigheter har kunnskap og kompetanse om standarder og deres betydning, og at relevante fagmiljøer deltar aktivt i standardiseringsarbeidet.

Standard Norges virksomhet finansieres hovedsakelig gjennom bidrag fra offentlige og private interessenter, royalties fra salg av standarder, medlemsavgifter og offentlige tilskudd.

EU-forordning nr. 1025/2012 om europeisk standardisering er innført i norsk rett. Forordningen regulerer samarbeidet mellom de europeiske og nasjonale standardiseringsorganisasjonene, EØS-statene og Europakommisjonen. Departementet legger til grunn at Standard Norge, som nasjonal standardiseringsorganisasjon, ivaretar de oppgavene som følger av forordningen.

En del av tilskuddet foreslås øremerket til standardiseringsarbeid innenfor fiskeri- og havministerens ansvarsområder. Målet er å forenkle og effektivisere internasjonal handel med fisk, fiskeprodukter og utstyr brukt i fiskeri og havbruk. Det skal også bidra til dyrevelferd og en mer bærekraftig utvikling av næringen gjennom en effektiv miljø- og ressursovervåking.

Det foreslås også å øremerke midler til standardisering innenfor sirkulær økonomi. Disse midlene skal bidra til å fremme nasjonale interesser og deltakelse i relevante europeiske og internasjonale standardiseringskomiteer.

Standard Norge gjør nasjonale og internasjonale standarder tilgjengelig for det norske marked det gjennom det digitale dokumenthåndteringssystemet Sarepta. Dette gjør det mulig å selge standardene digitalt og integrere dem i digitale verktøy hos brukerne.

Det ble i 2024 fastsatt 1 076 nye standarder som Norsk Standard, en liten nedgang fra 2023 hvor antallet var 1 147. Brukerundersøkelsen til Standard Norge viser at brukerne er godt fornøyde med organisasjonens tilrettelegging for standardiseringsarbeidet.

En nordisk studie om standarders påvirkning på økonomien viser at de viktigste grunnene til at virksomheter deltar i standardiseringsarbeid, er deres muligheter til å påvirke standardene på sektornivå, etablere nettverk med andre eksperter og få tidlig varsling om endringer. Internasjonalt bidrar Standard Norge aktivt i arbeidene til CEN og ISO, der norske eksperter deltar i komiteer som utvikler globale og regionale standarder. Standard Norge ledet ved utgangen av 2024 arbeidet i henholdsvis 10 komiteer og 31 arbeidsgrupper i CEN og åtte komiteer og 46 arbeidsgrupper i ISO.

I samarbeid med Eksportsenteret ved Innovasjon Norge laget Standard Norge i 2024 et digitalt kurs om standarder og standardisering. Ytterligere to kurs er planlagt i samarbeid med Innovasjon Norge. Totalt ble det påmeldt opp mot 4 400 personer til Standard Norges arrangementer i 2024, som er en økning fra 2 500 i 2023. Antallet

besøk på Standard Norges nettsider har økt med 11 pst. i 2024.

Det foreslås en bevilgning på 50,6 mill. kroner. Av dette foreslås 2,2 mill. kroner avsatt til standardisering innenfor fiskeri- og havministerens ansvarsområde og 4,4 mill. kroner til å følge opp standardisering innenfor sirkulær økonomi.

Post 77 Tilskudd til tiltak for økt sjømatkonsum, kan overføres

Sjømatkonsumet i den norske befolkningen er lavere enn helsemyndighetene anbefaler. Kostholdsvaner etableres tidlig, og myndighetene har derfor etablert kostholdsprogrammet *Fiskesprell* for å øke konsumet blant barn, unge og unge voksne i tråd med helsemyndighetenes kostråd.

Fiskesprell er et nasjonalt kostholdsprogram som når ut til alle landets fylker. Programmet er et samarbeid mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Norges sjømatråd. Helsedirektoratet og Havforskningsinstituttet kvalitetssikrer det faglige innholdet, og salgslagene bidrar med råvarestøtte. Programledelsen er administrativt plassert i Norges sjømatråd.

Fiskesprell tilbyr teoretisk og praktisk kurs til voksne som arbeider med barn og unge, blant annet i barnehager og skoler, slik at de kan legge til rette for gode sjømatopplevelser. Store deler av tilskuddet tildeles av Fiskesprell basert på søknader fra fylker og kommuner for bruk i folkehelsearbeidet i barnehager, skoler og SFO.

Programmet følger skolens kalender, og kurs er forankret i fylkeskommunene, som er en god måte å nå ut til landets barnehager og skoler. Alle landets fylkeskommuner har tilbud om Fiskesprell-kurs, og i 2024 er det 53 sertifiserte kursholdere som gjennomfører disse. I 2023/2024 var det økt etterspørsel etter kurs, og aktiviteten i fylkeskommunene har jevnt over vært høy. I tillegg til kursing av ansatte i barnehager, studenter i barnehagelærer- og grunnskoleutdanningen, elever på barne- og ungdomsarbeiderlinjen og mat- og helselærere er det også gitt støtte til innkjøp av råvarer i mat- og helsefaget til 1 477 skoler og 81 267 elever. I tillegg deltok om lag 11 400 elever fra 388 klasser i oppskriftskonkurransen Kokkesprell.

Sjømatkonsumet har over lengre tid gått ned, men siden 2022 har konsumet blant barn og unge økt. Det er fortsatt en stor andel som ikke spiser fisk og sjømat, og høye priser på fisk og sjømat er en viktig årsak.

Det foreslås en bevilgning på 3,5 mill. kroner til Fiskesprell i 2026.

Post 81 Tilskudd til Leverandørutviklingsprogrammet

Leverandørutviklingsprogrammet (LUP) er et privat program underlagt Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO). NHO, KS, Innovasjon Norge og Forskningsrådet er programansvarlige, mens NHO har prosjektlederansvaret. LUP finansieres gjennom bidrag fra kommuner, fylkeskommuner og andre offentlige virksomheter.

LUP jobber for at offentlige virksomheter i økende grad skal velge å gjennomføre innovative anskaffelsesprosedyrer. I 2024 ble det bevilget 10 mill. kroner i tilskudd til LUP over posten. LUP prioriterte særlig arbeid innenfor områdene helse og velferd, infrastruktur, sikkerhet og beredskap og grønn maritim eksport. I løpet av året bidro LUP til igangsettelse av 39 innovative offentlige anskaffelser, hvorav fire dreide seg om anskaffelser av innovasjon og 35 dreide seg om innovasjonsvennlige anskaffelser. LUP har også gjennomført forskjellige informasjons- og mobiliseringsaktiviteter, blant annet gjennom å organisere og delta på ulike arrangementer, videreutvikling av nettportalen «Finn løsninger» og andre kommunikasjonsstiltak.

For 2026 foreslår regjeringen å redusere tilskuddet til LUP over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Bakgrunnen er behovet for å frigjøre midler til andre prioriterte formål. Det foreslås en bevilgning på 5,4 mill. kroner. Sammenlignet med saldert budsjett 2025 utgjør dette en bevilgningsreduksjon på 4,9 mill. kroner, som trolig vil innebære en nedjustering av aktivitetsnivået i programmet.

Det overordnede målet for tilskuddet i 2026 er å legge til rette for at flere offentlige virksomheter gjennomfører innovative anskaffelser. Måloppnåelsen for tilskuddet skal dokumenteres gjennom en redegjørelse for LUPs innsats og en kvalitativ vurdering av effektene av arbeidet. Spredningseffekter fra informasjons- og mobiliseringsarbeid skal særlig vektlegges.

Post 86 Lånesikringsordning for bolig- og næringsformål på Svalbard

Det vises til omtale i pkt. 3.6 i proposisjonens Del I under Andre garantiliknende ordninger. Stortinget vedtok i 2017 å ta inn en bestemmelse om en lånesikringsordning i standardavtale ved utleie av grunn til private på Svalbard. Dette innebærer at staten kan bli forpliktet til å innfri eksisterende lån med tinglyst pant i bygninger på grunnen som omfattes av avtalen dersom staten sier opp en

avtale eller nekter å overføre leieretten til ny leietaker.

Det foreslås å videreføre fullmakten til å gi garantier for lån i 2026 innenfor en samlet garantiramme for nye og gamle avtaler på 25 mill. kroner, og til å kunne utgiftsføre uten bevilgning innenfor en ramme på 10 mill. kroner, jf. forslag til vedtak X. Det foreslås ingen bevilgning på denne posten, men det legges til grunn at dersom det blir aktuelt med utbetaling i 2026, skal denne posten benyttes. Dersom det skjer, vil departementet foreslå bevilgning i forbindelse med endringer av budsjettet i 2026.

Kap. 3900 Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære driftsutgifter	1 031	204	211
03	Inntekter fra forvaltning av grunneiendom på Svalbard	10 624	10 877	11 269
	Sum kap. 3900	11 655	11 081	11 480

Post 01 Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 211 000 kroner. Videre foreslås det en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 900, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 03 Inntekter fra forvaltning av grunneiendom på Svalbard

Det vises til omtale under kap. 900, post 26 om forvaltningen av statlig grunn på Svalbard. Organiseringen av grunnforvaltningen er provenynøytral. Leieinntekter dekker lønns- og driftsutgifter knyttet til arbeidet som blir utført i Longyearbyen. Det foreslås en bevilgning på 11,3 mill. kroner. Videre foreslås det en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 900, post 26 og forslag til vedtak II, 1.

Post 30 Inntekter fra salg av gruveeiendom

Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet står som eier av flere gruveeiendommer etter hjemfall. Det budsjetteres ikke med inntekter fra salg av eiendommer i 2026. Dersom det viser seg aktuelt å gjennomføre salg i 2026, foreslås det at utgifter knyttet til avhending kan trekkes fra salgsinntektene før det overskytende inntektsføres på denne posten, jf. forslag til vedtak XXI.

Post 86 Tvangsmulkt

I henhold til anskaffelsesloven kan Nærings- og fiskeridepartementet gi offentlige oppdragsgivere pålegg som er nødvendige for å sikre at Norges internasjonale forpliktelser blir oppfylt. Dersom slike pålegg ikke blir oppfylt, kan det ilegges tvangsmulkt. Pålegg som gir grunnlag for tvangsmulkt, vil bare være aktuelt i unntakstilfeller og vil normalt etterleves uten at det ilegges tvangsmulkt eller svært raskt etter ileggelse av tvangsmulkt. Det foreslås ingen bevilgning på posten, men det legges til grunn at dersom det blir aktuelt for departementet å inntektsføre mulkt i 2026, kan denne posten benyttes. Dersom det skjer, vil departementet foreslå bevilgning i forbindelse med endring av budsjettet i 2026.

Kap. 901 Havbunns- og kystkartlegging

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
21	Spesielle driftsutgifter – Mareano-programmet, *kan overføres*			29 800
22	Spesielle driftsutgifter – kystkartlegging, *kan overføres*			22 000
	Sum kap. 901			51 800

Vedrørende 2024 og 2025:

Til og med 2025 er bevilgningene til Mareano-programmet over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett bevilget på kap. 905, post 01 og kap. 928, post 21.

Post 21 Spesielle driftsutgifter – Mareano-programmet, kan overføres

Mareano er et program for kartlegging av havbunnen i norske havområder gjennom systematisk innsamling av dybdedata og data om havbunnens geologi, landskap og naturtyper, biologiske mangfold og forurensning. Formålet med kartleggingen er blant annet å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av de havbaserte næringene og de marine økosystemene gjennom bidrag til forvaltningsplanene for norske havområder. Programmet er finansiert med bevilgninger over Klima- og miljødepartementets budsjett og Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

I statsbudsjettet 2026 foreslås det at bevilgningen til Mareano-programmet over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett gis på én ny budsjettpost. Det foreslås en bevilgning på 29,8 mill. kroner, fordelt med 19,8 mill. kroner til Norges geologiske undersøkelse og 10 mill. kroner til Havforskningsinstituttet.

Post 22 Spesielle driftsutgifter – kystkartlegging

Det foreslås å starte et nytt program for kartlegging av sjøbunn og økosystemer i kystsonen (marine grunnkart). Programmet vil gjennomføres i samarbeid mellom Norges geologiske undersøkelse, Kartverket og Havforskningsinstituttet, og vil gi økt kunnskap som kan legge grunnlag for næringsvirksomhet både i havbruk, fiske og nye marine næringer. Det foreslås en bevilgning på 22 mill. kroner, fordelt med 12 mill. kroner til Norges geologiske undersøkelse og 10 mill. kroner til Havforskningsinstituttet.

I 2026 foreslås det å starte kartlegging i Varangerfjorden, som er en viktig gyteplass for blant annet torsk og lodde. Kartleggingen vil innhente kunnskap som legger til rette for sameksistens og utvikling av havbruk, fiskeri og andre marine næringer.

Det vises til omtale under kap. 928, post 21, der det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner til programmet, som foreslås disponert av Kartverket.

Kap. 902 Justervesenet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	145 722	148 770	159 900
21	Spesielle driftsutgifter	49	109	
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	6 304	11 000	11 385
	Sum kap. 902	152 075	159 879	171 285

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble post 21 satt til 0, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025).

Justervesenet skal bidra til økt verdiskaping gjennom å være nasjonal måleteknisk myndighet. Etaten skal sikre nasjonal og internasjonal tillit til norske målinger og måleresultater ved å forvalte regelverket for måleteknikk og føre tilsyn med at bestemmelsene etterleves. Videre forvalter etaten de nasjonale målenormalene og referansene, driver forskning og utvikling og gir råd og yter bistand innenfor måleteknikk i næringslivet og for offentlige myndigheter.

Justervesenet deltar i globalt samarbeid gjennom Meterkonvensjonen og International Organization of Legal Metrology (OIML), og i europeisk samarbeid gjennom European Association of National Metrology Institutes (EURAMET) og European Cooperation in Legal Metrology (WELMEC). I 2024 utførte Justervesenet 91 årsverk. Etaten har hoved- og distriktskontor på Kjeller i Akershus og i tillegg distriktskontorer i Tromsø, Trondheim, Bergen og Stavanger.

Det er fastsatt følgende hovedmål for Justervesenet:

- Justervesenets tilsynsarbeid skal føre til at aktører som er omfattet av gjeldende regelverk, har måleresultater som er nøyaktige.
- Justervesenets forskningsvirksomhet og utvikling av nasjonale normaler, skal gi relevant kunnskap som overføres til og benyttes av næringslivet.
- Justervesenets måletekniske tjenester skal føre til at målinger utført i næringslivet, forskningsinstitusjoner og forvaltningen, er sporbare og nøyaktige, både i nasjonal og internasjonal sammenheng.
- Justervesenets arbeid skal føre til en utvikling og forvaltning av regelverk på måleteknikkområdet som dekker relevante endringer i sektorregelverk og øvrige relevante samfunnsendringer.

Resultater 2024

Tilsyn og risikovurderinger

Måleresultater brukes som grunnlag for økonomiske oppgjør. For den enkelte forbruker eller bedrift kan det være vanskelig selv å kontrollere om måleresultatene for oppgjøret er tilstrekkelig nøyaktig. På områder av vesentlig betydning har myndighetene derfor stilt krav til måleredskap og hvordan de benyttes. Justervesenet fører tilsyn med at virksomheter følger kravene slik at forbrukere og næringsliv kan ha tillit til at måleresultatene, som deres oppgjør er basert på, er tilstrekkelig nøyaktige. Justervesenets tilsynsarbeid finansieres ved avgifter eller gebyrer. Finansiering ved årsavgift gir Justervesenet fleksibilitet til å velge tilsynsmetoder, og bidrar til at etaten kan utføre mer målrettede tilsyn.

Antall tilsynsbesøk er redusert fra 3 402 i 2023 til 2 970 i 2024. Mer treffsikre risikovurderinger og mer informasjonsaktivitet fra Justervesenet, gjør at virksomheter i større grad er i stand til å etterleve krav. På enkelte områder er det derfor ikke lenger nødvendig med like mange tilsyn. Ressursene prioriteres mot aktører med høyest risiko, noe som gir bedre utnyttelse av tid og kapasitet.

For å møte digital utvikling og endringer i tjenestebehov startet Justervesenet i 2024 en større omstilling av tilsynsvirksomheten. Dette har resultert i omstillingsplanen *Veikart for utvikling av tilsynsvirksomheten*, med tiltak innen faglig utvikling, tjenesteutvikling, digital samhandling, regelverk og økonomi. Planen skal gjennomføres innen utgangen av 2026.

Laboratorie- og kalibreringsvirksomhet

Måleteknisk virksomhet dreier seg om målinger og måleredskapers generiske egenskaper, og Justervesenet forvalter en nasjonal infrastruktur som sikrer tillit til det norske målesystemet – både nasjonalt og internasjonalt. Videre tilbyr Justervesenet kalibrering av målenormaler og måleinstrumenter med referanse til de nasjonale normalene som etaten har ansvar for. Dette innebærer blant annet å undersøke instrumenters nøyaktighet og om de er i samsvar med lovregulerte krav.

Justervesenet baserer mye av sine forsknings- og utviklingsoppgaver på deltakelse i de måletekniske forskningsprogrammene. I 2024 ble de siste to prosjektene fra det tidligere europeiske metrologipartnerskapet (EMPIR) avsluttet. Innsatsen er nå rettet mot det nåværende europeiske metrologipartnerskapet (EPM), hvor Justervesenet er engasjert i 12 prosjekter. Fire av dem ble godkjent i 2024. For EPM vil det være utlysninger i sju år (2021–2027), med prosjektgjennomføring i perioden 2022–2031. Viktige elementer i EPM er en målsetting om at det europeiske metrologisamarbeidet skal utvikles til å være verdensledende, og at samarbeid og integrasjon styrkes slik at deltakende virksomheter kan bidra til å løse utfordringer innenfor blant annet innovasjon, grønt

skifte, digitalisering, standardisering og gode reguleringer.

I 2024 ble Justervesenet godkjent som forskningsorganisasjon av Forskningsrådet. Dette har åpnet for flere muligheter til å delta i prosjekter, med finansiering, og gjør Justervesenet til en mer attraktiv samarbeidspartner for andre norske miljøer.

Justervesenet er akkreditert som teknisk kontrollorgan etter måleinstrumentdirektivet og i direktivet om ikke-automatiske vekter. Som uavhengig tredjepart dokumenterer etaten at måleredskaper oppfyller kravene i EØS-regelverket og gir produsenter nødvendig bekreftelse på samsvar.

Utvikling av måleteknisk regelverk

Regelverk på måleteknikkområdet skal bidra til at måleresultater på viktige samfunnsområder er tilstrekkelig nøyaktige ut fra samfunnets behov. Justervesenets arbeid skal bidra til å sikre at norsk regelverksutvikling er harmonisert med internasjonale regler, og at den legger til rette for tilstrekkelig nøyaktige målinger i tråd med formålet i lov om målenheter, måling og normaltid. Som en del av dette utfører Justervesenet utredninger på ulike områder.

Justervesenet gjennomførte i 2024 høring om nytt regelverk for krav til gassmålere for ikrafttredelse i 2025. Etaten har også evaluert forskrift om krav til elektrisitetsmålere og forskrift om krav til internkontroll for måleredskap og målinger. Eventuelle forslag til endringer som følge av evalueringen, vil bli vurdert i 2025.

Videre har Justervesenet undersøkt mulighetene for å innrette regelverket slik at det er formålet med målingen som styrer hvilke krav som gjelder, for eksempel hvor nøyaktig målingen må være. I denne sammenheng er det kartlagt hvilke nye målemetoder som kan omfattes av det måletekniske regelverket dersom det rettes mot formålet med målingen og ikke måleinstrumentet.

I 2024 la Europakommisjonen fram et forslag som Norge og flere andre land anser som omfattende endringer i Måleinstrumentdirektivet, og som bør utredes i systematisk kost/nytte-analyse før de eventuelt gjennomføres. Justervesenet har sammen med Sverige, Finland og Sveits hatt et omfattende samarbeid for å påvirke prosessen.

Prioriteringer 2026

Justervesenet skal fortsette arbeidet med å utvikle tilsynsvirksomheten, for å omstille og tilpasse Justervesenets oppgaveløsning til samfunnets og næringslivets behov og den digitale utviklingen.

Justervesenet skal, i samarbeid med departementet, forberede et måleteknisk regelverk som også omfatter områder der målinger brukes til annet enn økonomiske oppgjør.

Med utgangspunkt i medlemskapet i det europeiske partnerskapet for metrologi og deltakelsen i europeiske forskningsprosjekter skal Justervesenet utvikle og formidle kompetanse til størst mulig nytte for norsk næringsliv.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og pensjonsutgifter, husleie og andre løpende driftsutgifter. Utgifter til lovpålagt tilsynsvirksomhet og laboratorievirksomhet belastes kundene gjennom gebyrer og avgifter. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. I tillegg er posten foreslått økt med 6,5 mill. kroner på grunn av tildelte EU-prosjekter i det europeiske partnerskapet for metrologi, mot tilsvarende økning av inntekter, jf. omtale under kap. 3902.

Det foreslås en bevilgning på 159,9 mill. kroner.

Videre foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, postene 01 og 03 og under kap. 5574, post 75, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 11,4 mill. kroner. Investeringene er nødvendige for å ta igjen vedlikehold og gjenanskaffelse av måleteknisk utstyr.

Kap. 3902 Justervesenet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Gebyrinntekter	24 613	22 630	23 445
03	Inntekter fra salg av tjenester	27 781	27 315	34 798
04	Oppdragsinntekter	49	109	
	Sum kap. 3902	52 443	50 054	58 243

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble post 04 satt til 0, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025).

Post 01 Gebyrinntekter

På posten føres gebyrinntekter fra kontroll med veiing og målinger fra en rekke bransjer. Kontrollene omfatter blant annet framstilling og omsetning av ferdigpakninger, distribusjon av flytende petroleumsprodukter, tilsyn med oljeraffineri, petrokjemisk- og prosessindustri og flytende gass fra store anlegg (som LNG og luftgasser). Andre kontrollområder inkluderer veiing på bilvekter, inn- og utmåling av melk og øl, tilsyn med farmasøytisk industri og helsesektor og omsetning av varer av edelt metall.

Det foreslås en bevilgning på 23,4 mill. kroner. Gebyrinntektene skal dekke Justervesenets driftsutgifter knyttet til kontrollaktivitetene. Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 03 Inntekter fra salg av tjenester

Posten er knyttet til laboratorievirksomheten, inntekter for oppgaver som teknisk kontrollorgan og andre oppdrag. Det foreslås en bevilgning på 34,8 mill. kroner, en økning på 6,5 mill. kroner som følge av flere fakturerbare timer innenfor tildelte EU-prosjekter i det europeiske partnerskapet for metrologi. Inntektene skal dekke Justervesenets driftsutgifter ved salg av tjenester. Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 86 Overtredelsesgebyr

Ved alvorlige overtredelser kan Justervesenet gi overtredelsesgebyr. Det foreslås ingen bevilgning for 2026, men det legges til grunn at dersom det blir aktuelt for Justervesenet å inntektsføre slike gebyrer i 2026, kan denne posten benyttes. Dersom det skjer, vil departementet foreslå bevilgning i forbindelse med endring av budsjettet i 2026.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
75	Tilsynsavgift Justervesenet	35 893	35 700	35 700
	Sum	35 893	35 700	35 700

Post 75 Tilsynsavgift Justervesenet

På posten føres inntekter fra avgifter knyttet til Justervesenets tilsynsvirksomhet. Dette omfatter tilsyn med taksametre, drivstoffmålere på bensinstasjoner, målere for LPG (flytende propangass), vekter i dagligvarebutikker og postkontorer, vekter ved fiskemottak og elektriske målere. Det foreslås en bevilgning på 35,7 mill. kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 903 Norsk akkreditering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	74 019	74 340	89 100
	Sum kap. 903	74 019	74 340	89 100

Norsk akkreditering er lokalisert på Lillestrøm og disponerte 36,1 årsverk i 2024. Etaten er Norges nasjonale akkrediteringsorgan i henhold til EØS-vareloven, som i norsk rett gjennomfører EUs forordning om markedstilsyn og produktansvar (765/2008). I henhold til forordningen skal hver medlemsstat i EØS sikre at dens nasjonale akkrediteringsorgan har ressurser til å utføre sine oppgaver på en tilfredsstillende måte.

Akkreditering er et viktig verktøy for å sikre trygge varer og tjenester på det norske markedet og for å bidra til konkurransekraft og internasjonal markedsadgang for norske virksomheter. Norsk akkreditering er etablert som norsk forvaltningsorgan med hjemmel i Lov om det frie varebytte i EØS. Etaten inngår som en del av Nærings- og fiskeridepartementets virkemiddelapparat som bidrar til departementets overordnede mål om størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi. Akkreditering er en formell annerkjennelse av at en virksomhets kvalitetssystemer og kompetanse er i samsvar med nasjonale og/eller internasjonale krav. Akkrediterte virksomheter kan teste og godkjenne at produkter og tjenester følger gjeldene regelverk. Gjennom akkreditering viser virksomheter til omverdenen at de overholder relevante krav, og at dette er bekreftet av en uavhengig tredjepart. Akkreditering er et viktig virkemiddel i det grønne skiftet og kan bidra til høyere kvalitet på, og mer effektive, offentlige tjenester.

Gjennom arbeid i europeiske og internasjonale samarbeidsorganisasjoner bidrar Norsk akkreditering til å sikre tilliten til den norske akkrediteringsordningen. Etaten har også myndighet til å utføre inspeksjoner i samsvar med OECDs prinsipper for god laboratoriepraksis (GLP). Etaten har ansvar for akkreditering av miljørevisorer i Norge som et ledd i EUs ordning for miljøstyring og miljørevisjon (Eco-Management and Audit Scheme).

Akkreditering etter internasjonale standarder skaper tillit til rapporter og testresultater. Internasjonale avtaler om gjensidig anerkjennelse av akkrediteringer bidrar til å senke kostnadene for bedrifter, forbrukere og myndigheter, fordi samme testrapport kan brukes i flere land. Akkrediterte virksomheter kan kvalitetssikre teknisk krevende godkjenningsordninger på vegne av det offentlige. De kan kontrollere at eksempelvis utstyr til EU-kontroll av kjøretøy, oppdrettsanlegg og avløpsrenseanlegg er i tråd med regelverket.

Resultater 2024

Norsk akkreditering har i 2024 prioritert å behandle søknader om akkreditering innenfor gjeldende frister og tatt del i arbeidet med å videreutvikle den europeiske akkrediteringsordningen. Det ble i 2024 gjennomført 413 bedømmingsaktiviteter for å verifisere samsvar med kravene til akkreditering og GLP-inspeksjon. Antallet observasjoner av akkrediterte sertifiseringsorganer var lavere enn planlagt. Først og fremst på grunn av begrensede ressurser med nødvendig kompetanse. Det ble i 2024 etablert én ny ordning for akkreditering, av biobanker i henhold til standarden NS-EN ISO 20387. Markedets behov for akkreditering anses per i dag å i stor være grad dekket.

Overholdelse av internasjonale forpliktelser som medlem av European Accreditation (EA) og de internasjonale samarbeidsorganisasjonene innen akkreditering har hatt høy prioritet. Etaten ble høsten 2024 fagfellevurdert av EA med godt resultat.

Norsk akkreditering har det siste året fortsatt arbeidet med digitalisering av tjenester og informasjonssikkerhet.

Prioriteringer 2026

Norsk akkreditering skal prioritere behandling av søknader om akkreditering innen gjeldende frister og delta i arbeidet med å videreutvikle den europeiske akkrediteringsordningen. Arbeidet med digitalisering og informasjonssikkerhet skal vektlegges. Det er i økende grad krav om akkreditering i nye EU-direktiver og -forordninger. Dette

gjør at det er nødvendig å følge utviklingen tett, for å sikre at etaten er oppdatert og klar til å tilby akkreditering når slike krav publiseres. Dette påvirker etatens behov for kompetanse og setter press på prioritering av etatens ressurser. Det er ressurskrevende for Norsk akkreditering å opparbeide seg den kompetansen som kreves for å kunne tilby nye akkrediteringsordninger på ulike saksfelt. For at etaten skal kunne ivareta den samlede oppgavemengden på en god måte er det viktig at merutgifter til etablering av nye oppgaver dekkes av oppdragsgiver. For 2026 er det lagt til grunn at etaten får nye oppgaver ved innføring av EUs forordning for kunstig intelligens.

I 2026 skal etaten flytte inn i nye kontorlokaler.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 89,1 mill. kroner som skal dekke utgifter til lønn, pensjon, husleie, løpende drift, kjøp av tjenester, mindre investeringer, informasjons- og utviklingsarbeid og internasjonale forpliktelser. Akkrediteringsoppdrag belastes Norsk akkrediterings kunder. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst og med 9 mill. kroner mot tilsvarende inntekter under kap. 3903, post 01. Videre er det overført 3,5 mill. kroner fra Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet for å dekke etatens oppgaver ved innføringen av EUs forordning for kunstig intelligens. Bevilgningen dekker deler av utgiftene ved anskaffelse av et nytt elektronisk fagsystem, som planlegges ferdigstilt i 2026.

Som følge av usikkerhet om omfanget av akkrediteringsoppdrag foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3903, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 3903 Norsk akkreditering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Gebyrinntekter og andre inntekter	58 221	59 691	70 840
	Sum kap. 3903	58 221	59 691	70 840

Post 01 Gebyrinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 70,8 mill. kroner i 2026. Utgifter for utføring av akkreditering, andre godkjenningsordninger og relaterte aktiviteter dekkes gjennom gebyrer. Utgifter til etablering av nye akkrediteringsordninger forutsettes dekket av oppdragsgiver. Bevilgningen er foreslått økt for anslått pris- og lønnsvekst og justert med 9 mill. kroner mot tilsvarende økning under kap. 903, post 01. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale over og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 904 Brønnøysundregistrene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	537 016	546 350	610 800
21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*	73 863	74 500	10 222
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	174 370	222 100	215 172
	Sum kap. 904	785 249	842 950	836 194

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025):

- Post 21 ble økt med 1,8 mill. kroner.
- Post 45 ble redusert med 28,3 mill. kroner.

Brønnøysundregistrene skal bidra til økt verdiskaping gjennom å være en nasjonal registerfører og datakilde. Etaten skal forvalte registerdata på en måte som gir trygghet, orden og oversikt for brukerne; næringslivet, frivillig sektor, innbyggere og offentlig sektor.

Brønnøysundregistrene har hovedkontor i Brønnøysund og i tillegg kontorer i Oslo og Narvik, og utførte 450 årsverk i 2024. Dette er en økning på 36 årsverk sammenlignet med 2023. Økningen skyldes primært behov for økt kapasitet til å gjennomføre store IT-prosjekter for å utvikle, samordne og effektivisere digitale og sikre løsninger. Videre medfører drift og forvaltning av både gammel og ny registerplattform et økt samlet ressurspådrag til drift og forvaltning av IT-løsninger.

Brønnøysundregistrene forvalter 17 registre med informasjon om selskaper, foreninger, pantsettelser og annen informasjon om rettigheter og plikter som allmennheten eller myndighetene har behov for. Registrene gir rettsvern, trygghet og enkel adgang til oppdaterte opplysninger om bedrifter. De 17 registrene er:

- *Enhetsregisteret*, en nasjonal felleskomponent som inneholder grunndata om virksomheter.
- *Foretaksregisteret*, registrerer alle norske og utenlandske foretak i Norge
- *Løsøreregisteret*, tinglysingsregister for rettigheter og pant i løsøre
- *Ektepaktregisteret*, inneholder avtaler mellom ektefeller
- *Konkursregisteret*, inneholder opplysninger om konkursbo og tvangsavvikling
- *Regnskapsregisteret*, registrerer årsregnskap fra regnskapspliktige virksomheter og kunngjør godkjenning av årsregnskap
- *Frivillighetsregisteret*, register over organisasjoner som driver frivillig virksomhet
- *Register over reelle rettighetshavere*, register over de faktiske personene som eier eller kontrollerer en virksomhet
- *Oppgaveregisteret*, inneholder oversikt over næringslivets oppgaveplikter
- *Kommunalt rapporteringsregister*, inneholder oversikt over rapporteringsplikter som statlige organer har pålagt kommuner og fylkeskommuner
- *Støtteregisteret*, nasjonalt register for støtteordninger og støttetildelinger
- *Jegerregisteret*, register over personer som har kvalifisert seg til å drive jakt i Norge
- *Akvakulturregisteret*, inneholder oversikt over akvakulturtillatelser og vesentlige vedtak knyttet til disse
- *Partiregisteret*, register over politiske partier i Norge
- *Reservasjonsregisteret*, et register hvor privatpersoner kan reservere seg mot adressert reklame i posten eller mot telefonsalg
- *Register for utøvere av alternativ behandling*, inneholder opplysninger om registrerte utøvere og om utøverorganisasjoner
- *EMAS – Eco-Management and A*udit Scheme, frivillig ordning for miljøregistrering av organisasjoner innenfor EU

Det er fastsatt følgende hovedmål for Brønnøysundregistrene:

- *Brønnøysundregistrenes registervirksomhet skal føre til at registrerte data i størst mulig grad og til enhver tid er sikre og korrekte.*
- *Brønnøysundregistrenes virksomhet skal føre til en økt digital registerforvaltning og løsninger som gir økt digital samhandling med og mellom ulike aktører i samfunnet.*

I tillegg ble Brønnøysundregistrene i 2024 bedt om å prioritere arbeidet med å øke informasjonssikkerheten, forpliktende plan for omstilling, identifisere og gjennomføre konkrete forenklingstiltak, samt å arbeide med å øke produktiviteten og fremdriften i prosjektet for ny registerplattform og prioritere arbeidet med hovedleveranse tre i prosjektet.

Resultater 2024

Brønnøysundregistrene forvalter viktige nasjonale registre som er av stor betydning for oversikt og kontroll over registrerte selskaper i Norge. Etaten har i 2024 gjennomført flere tiltak for å sikre kvalitet i dataene, sikkerhet og tilgjengelighet. Blant de mest sentrale tiltakene finner vi:

- *BRsys-prosjektet (ny registerplattform),* som innebærer modernisering av saksbehandlingssystemet for å bidra til en mer effektiv saksbehandling, bedre sikkerhet og datakvalitet.
- *BVR-prosjektet (brukervennlige registertjenester),* som innebærer modernisering av innrap-

portering og tilgjengelighetstjenester for brukerne.
- *Cybersikkerhetsprogrammet,* som har som hovedmål å heve sikkerhetsnivået og utbedre revisjonsfunn og øke etatens sikkerhetsmessige modenhet.
- *Brønnøysundregistrenes prosjekt innenfor programmet Nye Altinn*, for å reetablere tjenester på Altinn 3.

Hovedmål 1: Registervirksomheten skal føre til at registrerte data i størst mulig grad og til enhver tid er sikre og korrekte

Etaten skal ha kvalitet i registerforvaltningen, slik at samfunnet kan ha tillit til at registrerte data er sikre og korrekte. En trygg digital samhandling avhenger av konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet. Samtidig stiller økt kompleksitet i Brønnøysundregistrenes digitale løsninger, bruken av disse og utviklingen i trusselbildet økte krav for å opprettholde informasjonssikkerheten.

Brønnøysundregistrene opplevde ingen kritiske sikkerhetshendelser i 2024. Porteføljen består av både gammel infrastruktur og en nyutviklet registerplattform. Overføring av registre til og videreutvikling av ny plattform bidrar gradvis til økt informasjonssikkerhet. Bevilgningsøkninger de siste årene har også gitt etaten rom for å styrke arbeidet med informasjonssikkerheten, inkludert arbeid gjennom et eget cybersikkerhetsprogram for perioden 2022–2025 som adresserer hele sikkerhetsverdikjeden fra risikovurdering til dokumentert etterlevelse av sikkerhetskrav. Avvikene som ble påpekt under Nasjonal Sikkerhetsmyndighets (NSMs) tilsyn i 2022 knyttet til etterlevelse av sikkerhetsloven og de fleste av avvikene påpekt i Riksrevisjonens etterlevelsesrevisjon av informasjonssikkerhet fra 2020/2021, er nå lukket. Brønnøysundregistrene har oppnådd en vesentlig økt modenhet og forbedring i 2024 på alle områdene som dekkes av NSMs grunnprinsipper for IKT-sikkerhet og sikkerhetsstyring. Samtidig innebærer blant annet et skjerpet trusselbilde at Brønnøysundregistrene ikke nådde sitt eget ambisjonsnivå for sikkerhetssituasjonen ved årsslutt 2024.

Etaten gjennomfører en årlig brukerundersøkelse for å kartlegge brukernes erfaringer. Undersøkelsen for 2024 viser at majoriteten av brukerne har høy tillit til virksomhetens registre og data. Blant brukergruppene «næringslivet generelt» og «nyregistrerte enkeltpersonforetak og aksjeselskap» er det imidlertid en noe lavere andel som uttrykker høy tillit sammenlignet med øvrige brukergrupper.

For å forebygge at Regnskapsregisteret blir benyttet i økonomisk kriminalitet, ble praksis for registeret endret i 2024 slik at det som hovedregel ikke lenger tillates korrigering av regnskap for tidligere regnskapsår.

Kvalitet i dataene oppnås blant annet ved rask oppdatering fra både brukerne og saksbehandling. I 2024 har andelen helautomatisk saksbehandling i registrene økt grunnet nytt saksbehandlingssystem (BRsys) og økt digital innrapportering. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden har vært innenfor etatens målsettinger for alle registrene, foruten søknads- og klagesaksbehandlingen knyttet til forsinkelsesgebyr i Regnskapsregisteret. Saksbehandlingstiden har variert noe i løpet av året og avhenger blant annet av sakstype – fra helautomatiske saker der vedtak fattes umiddelbart, til manuelle saker som krever lengre saksbehandlingstid. Lansering av Løsøreregisteret på ny registerplattform i 2023 har redusert saksbehandlingstiden i registeret til åtte sekunder.

Tabell 5.5 Gjennomsnittlig antall dager saksbehandlingstid i de fire største registrene

Register	2023	2024	Mål for 2024
Foretaksregisteret	6	5,7	6
Enhetsregisteret	6,3	5,8	6
Løsøreregisteret	3,3	0	1
Konkursregisteret	1	1	1

Hovedmål 2: Registerløsningene skal føre til en økt digital registerforvaltning, og løsninger som gir økt digital samhandling med og mellom ulike aktører i samfunnet

Brønnøysundregistrene bidrar til effektiv samhandling ved å innhente og tilgjengeliggjøre data som gir grunnlag for å utvikle tjenester som bidrar til økt verdiskaping. God datakvalitet i registrene er avgjørende for å kunne etablere effektive digitale løsninger og sikre at brukerne kan stole på opplysningene og legge disse til grunn i videre oppgavebehandling og samhandling med andre aktører. Etaten har i 2024 arbeidet for å øke effektiviteten i digital samhandling gjennom å sikre korrekte data og tilby brukervennlige og automatiserte saksbehandlingsløsninger, blant annet gjennom prosjektene for ny registerplattform (BRsys) og brukervennlige registertjenester (BVR).

Brukerundersøkelsen for 2024 viser at 74 pst. finner opplysninger fra Brønnøysundregistrene nyttige og at 52 pst. opplever at data og tjenester fra etaten bidrar til at virksomheten sparer tid i samhandling med andre aktører. Andel elektronisk innkomst har økt gradvis de siste årene, men ligger fortsatt noe under Brønnøysundregistrenes egen målsetting for Foretaksregisteret og Enhetsregisteret. Målet for andel helautomatisk saksbehandling er nådd for alle de fire største registrene.

Tabell 5.6 Andel digital innrapportering og automatisert saksbehandling (i prosent)

Årstall	2022	2023	2024	Mål for 2024	2022	2023	2024	Mål for 2024
Register	Digital innrapportering				Helautomatisk saksbehandling			
Foretaksregisteret	96	96	96	97	29	30	31	30
Enhetsregisteret	95	95	95	96	22	23	29	24
Løsøreregisteret[1]	84	87	89	86	81	85	86	86
Regnskapsregisteret	99,9	99,9	100	100	54	53	58	55

[1] Tall for Løsøreregisteret inkluderer ikke tjenestetypene «intet til utlegg» og «utleggstrekk».

Antall oppslag i Foretaksregisteret, Enhetsregisteret og Regnskapsregisteret har økt i 2024. Etaten tilgjengeliggjør en stor andel av sine på data på nettsiden brreg.no, som har hatt over 300 mill. oppslag i 2024. Videre har det åpne API[5]-et fra Enhetsregisteret og Foretaksregisteret hatt en økning på cirka 1,5 mrd. oppslag i 2024. Regnskapsregisteret har et API med utvalgte nøkkeltall fra årsregnskap, som har økt fra ca. 80 mill. oppslag i 2022 til 603 mill. i 2024.

Prosjektene for ny registerplattform og brukervennlige registertjenester

Prosjektet for ny registerplattform (BRsys-prosjektet) utvikler mer moderne og automatiske løsninger for en enklere og mer effektiv saksbehandling, samtidig som informasjonssikkerheten styrkes. I november 2024 satte BRsys i drift en ny løsning for registrering og saksbehandling av enkeltpersonforetak. Det markerte starten på overgangen til helt nye løsninger for Enhetsregisteret og Foretaksregisteret.

Departementet godkjente i 2024 endringsbilag til sentralt styringsdokument for prosjektet som innebar både forlenget prosjektperiode og redusert omfang. Endringene ble ansett som nødvendige for at planene for prosjektet skulle være realistiske med hensyn til etatens kapasitet og gjennomføringsevne, og ut fra at Brønnøysundregistrene ikke lyktes med å øke produktiviteten og fremdriften i prosjektet. Ved overgangen til 2025 var prosjektet i hovedsak i tråd med reviderte planer, men har fortsatt utfordringer med fremdrift og effektivitet.

BRsys-prosjektet ble vedtatt av Stortinget i 2016 med prosjektperiode 2017–2022, en styringsramme på 1,1 mrd. kroner og en kostnadsramme på 1,2 mrd. kroner. Prosjektet viste seg å være betydelig mer krevende enn både KS1 og KS2 hadde fanget opp, og prosjektets styringsramme ble i 2020 utvidet til 1,2 mrd. kroner ved å ta i bruk hele kostnadsrammen. Etter revideringsrunder av

[5] API (Application programming interface) er et grensesnitt som lar to programvareløsninger kommunisere og utveksle data. Dersom et system har et åpent API, er det mulig for å andre å lage integrasjoner som henter eller deler data med dette systemet.

styringsgrunnlaget er forventet sluttføring nå satt til 2028, med en reduksjon i leveranseomfanget på omtrent 30 pst. ved at flere registre er tatt ut av prosjektet, jf. orientering om forsinkelser og utfordringer i prosjektet i Nærings- og fiskeridepartementets Prop. 1 S (2024–2025). Dette innebærer reelt sett en kostnadsoverskridelse i prosjektet ved at kostnader for overføringer av resterende registre til ny registerplattform skyves framover i tid og må finansieres utenfor prosjektets rammer.

Sintef gjennomførte i 2024, på oppdrag fra NTNU Concept, en underveisevaluering av BRsys-prosjektet. Concept-rapporten[6] konkluderer med at prosjektet har hatt svak gjennomføring, men at nytten likevel har vært høy. Rapporten peker blant annet på at løsningen er relevant og levedyktig, men at kostnader til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) er betydelig høyere enn antatt. Både fordi det vil påløpe FDV-kostnader på to plattformer fram til det er funnet en løsning for å overføre alle gjenværende registre til ny plattform, og fordi det nye systemet kan få årlige FDV-kostnader på mellom 10 og 15 pst. av investeringskostnaden, noe som potensielt kan bety årlige FDV-kostnader i samme størrelsesorden som de årlige prosjektkostnadene i prosjektperioden. Rapporten konkluderer videre med at prosjektet likevel er samfunnsøkonomisk lønnsomt, og at nytteverdien for brukerne er høy.

Prosjektet brukervennlige registertjenester (BVR)p ble vedtatt av Stortinget i 2023 med prosjektperiode 2024–2027, løpende gevinstrealisering, og en styringsramme på 399,5 mill. kroner og en kostnadsramme på 515 mill. kroner (begge beløpene i 2023 kroner). Som følge av avhengigheter til BRsys-prosjektet, er også fremdriften i BVR-prosjektet forsinket. Dette gjelder særlig arbeidet med nye innrapporteringsløsninger som også har avhengigheter til pågående arbeid med reetablering av tjenester i Altinn 3, jf. omtale i Prop. 146 S (2024–2025). Brønnøysundregistrene har utarbeidet et forslag til endringer i sentralt styringsdokument for prosjektet, som ble godkjent av departementet i september 2025. Det reviderte styringsdokumentet innebærer en forlengelse av prosjektperioden med to år, ut 2029. Bakgrunnen for at prosjektperioden forlenges, er i hovedsak at en del av utviklingen i BVR først kan gjennomføres etter at tilhørende funksjonalitet i BRsys er ferdigstilt.

De største registrene blir finansiert gjennom gebyrer fra brukerne. Endring i forskrift om gebyr til Brønnøysundregistrene trådte i kraft 1. januar i 2024 og medførte oppdaterte gebyrsatser for registrering og innføring av gebyr for registrering i Enhetsregisteret med noen få unntak. Den nye gebyrstrukturen medfører at kostnadsfordelingen mellom de brukerfinansierte registrene bedre samsvarer med de faktiske driftskostnadene til det enkelte register. Satsene gjennomgås og om nødvendig oppdateres i tilknytning til den årlige budsjettprosessen.

I en ekstern gjennomgang av etatens gebyrmodell- og -struktur utført i 2025, konkluderer revisjons- og rådgivningsselskapet PricewaterhouseCoopers (PwC) med at dagens gebyrmodell har flere styrker, og at den framstår overordnet sett som en hensiktsmessig modell for fordeling av kostnader og fastsettelse av gebyrsatser. Samtidig påpekes enkelte mindre forbedringsområder som etaten og departementet arbeider videre med.

Forpliktende plan for omstilling

Brønnøysundregistrene gjennomfører en forpliktende plan for omstilling i perioden 2020–2025 med mål om besparelser innen lønn, reiser og tjenester for å skape større økonomisk handlingsrom. Fra 2020 til 2024 har etaten oppnådd besparelser på til sammen 23,3 mill. kroner, noe som ligger 9 pst. under planen som ble avtalt med departementet. Handlingsrommet benyttes blant annet til å dekke kostnader til drift og forvaltning av både gammel og ny registerplattform, og til økte husleiekostnader.

Overordnet vurdering

Brukerundersøkelsen viser at brukerne har høy tillit til data fra Brønnøysundregistrene, samt at dataene oppleves som nyttige for brukerne. Tilliten blant næringslivet og profesjonelle brukere har derimot falt noe i 2024, og departementet vurderer at etaten bør prioritere arbeidet med å sikre korrekte og oppdatere data for å øke næringslivets tillit igjen.

Videre vurderer departementet at Brønnøysundregistrene har arbeidet målrettet for å bedre informasjonssikkerheten, både i systemene, i organisasjonen og gjennom konkrete tiltak. Med et skjerpet trusselbilde er det vesentlig at Brønnøysundregistrene fortsetter dette arbeidet og sikrer at tiltakene som gjennomføres, har tiltenkt effekt.

Etter at nytt styringsgrunnlag ble etablert, ligger BRsys noe bak ny plan for fremdrift og kostnadseffektivitet. Departementet vurderer dette

---

[6] https://www.ntnu.no/documents/1261860271/1262012574/Et+digitaliseringssprang+i+skrittvis+fart.pdf

som risikoområder som Brønnøysundregistrene fortsatt bør følge nøye med på. På grunn av særlig avhengigheter til BRsys har også BVR hatt utfordringer med fremdrift og kostnadseffektivitet. Dette gjelder særlig arbeidet med nye innrapporteringsløsninger. Departementet mener at etaten må arbeide målrettet for å sikre at prosjektene leverer i tråd med reviderte planer.

Departementet legger til grunn at måloppnåelse for Brønnøysundregistrenes forpliktende plan for omstilling er innfridd i 2025. Framover må også systemer, rutiner og internkontroll vurderes for å forbedre innsikten i hvordan de kan bidra til å sikre effektiv drift.

Prioriteringer 2026

Brønnøysundregistrene spiller en viktig rolle for næringslivets økonomiske virksomhet, og lang saksbehandlingstid kan skape hindringer for næringslivet. Etaten skal prioritere å øke brukernes tillit til at dataene fra Brønnøysundregistrene er sikre, korrekte og oppdaterte. Dette innebærer at saksbehandlingstid, informasjonssikkerhet og forebygging av økonomisk- og arbeidslivskriminalitet skal være blant etatens hovedprioriteringer i 2026.

Brønnøysundregistrene skal ha spesiell oppmerksomhet knyttet til å sikre tilstrekkelig kapasitet og kompetanse for å opprettholde effektiv drift både på kort og lang sikt, samtidig som det forventes at etaten utvikler og vedlikeholder nye løsninger i takt med økende automatisering. Etaten skal rette særskilt oppmerksomhet mot saksbehandlingstiden for manuelt behandlede saker og sikre at saksbehandlingstiden holder seg innenfor rimelige nivåer – særlig for meldinger som er av vesentlig betydning for de næringsdrivende.

For å få en høyest mulig samlet måloppnåelse i pågående IT-prosjekter skal Brønnøysundregistrene arbeide aktivt med porteføljestyring av prosjektene. Dette innebærer tett styring og oppfølging av prosjektene for å sikre at de leverer med forventede resultater og i henhold til de planer som følger av prosjektenes sentrale styringsdokumenter. Brønnøysundregistrene skal arbeide målrettet for å forbedre fremdrift og effektivitet i prosjektene BRsys og BVR og sikre at prosjektene leverer i tråd med reviderte planer. Etaten skal også prioritere gevinstoppfølging i digitaliseringsprosjektene og arbeide med å dokumentere og synliggjøre interne og eksterne gevinster av IT-prosjektene.

Økt økonomisk handlingsrom som følge av besparelser ved gjennomføring av forpliktende plan for omstilling i 2025, skal benyttes til å dekke kostnader til drift og forvaltning av to registerplattformer, husleie og drift, forvaltning og utvikling av registrene.

Etaten skal samle inn data som best mulig underbygger resultater fra sin virksomhet. Dette innebærer også statistikk for saksbehandlingstid.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Samlet foreslås det en bevilgning på 610,8 mill. kroner i 2026. Dette skal dekke lønns-, pensjons- og driftsutgifter, utgifter til informasjonssikkerhet, mindre investeringer og videreutvikling av eksisterende tjenester, samt utgifter forbundet med oppdrag.

Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. Videre foreslås det at bevilgningen økes med 25,9 mill. kroner som følge av forslag om å flytte midler øremerket videreutvikling av eksisterende tjenester fra post 21, jf. omtale under denne posten.

Bevilgningen foreslås økt med ytterligere 20,2 mill. kroner som følge av at pågående og avsluttede utviklingsprosjekter medfører økte kostnader til drift, forvaltning og vedlikehold (FDV) av nye løsninger og registre som helt eller delvis er satt i drift, jf. omtale under post 21 og 45, samt under kap. 3904, post 01. De største økningene i FDV-kostnader i 2026 gjelder prosjektene for ny registerplattform, brukervennlige registertjenester og reetablering av Altinn (Nye Altinn).

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen skal dekke utgifter til etatens egenandel til mindre prosjekter og andre utviklingsprosjekter/aktiviteter. Samlet foreslås det en bevilgning på 10,2 mill. kroner i 2026 øremerket Brønnøysundregistrenes andel av investeringskostnader for utviklingsprogrammet Nye Altinn. Sammenlignet med Saldert budsjett 2025 er bevilgningen redusert med 39,3 mill. kroner tilknyttet Nye Altinn og 25,9 mill. kroner som følge av forslag om å flytte midler øremerket videreutvikling av eksisterende tjenester til post 01, jf. omtale under denne posten.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Utviklingsprogrammet Nye Altinn

Programmet ledes av Digitaliseringsdirektoratet og omfatter de tre største tjenesteeierne på Altinn-plattformen. Formålet er å utvikle Altinn 3 og reetablere Brønnøysundregistrene, Skatteetaten og Statistisk sentralbyrå sine digitale tjenester på ny plattform. Det foreslås avsatt 10,2 mill. kroner til dette på Brønnøysundregistrenes budsjett i 2026. Se også omtale av saken i Prop. 1 S (2025–2026) *Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet*. Det foreslås også midler til drift og forvaltning av løsningen under post 01, jf. omtale over.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Samlet foreslås det en bevilgning på 215,2 mill. kroner i 2026, hvor 119,3 mill. kroner er øremerket prosjektet for ny registerplattform (BRsys) og 95,9 mill. kroner er øremerket prosjektet Brukervennlige registertjenester (BVR). Bevilgningen er foreslått økt for anslått pris- og lønnsvekst. Det foreslås midler til drift og forvaltning av løsningene under post 01, jf. omtale over.

Kap. 3904 Brønnøysundregistrene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Gebyrinntekter	669 594	644 614	672 986
02	Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter	41 073	35 854	37 145
	Sum kap. 3904	710 667	680 468	710 131

Post 01 Gebyrinntekter

Hoveddelen av tjenestene fra Brønnøysundregistrene er brukerfinansierte med gebyrer. Gebyrinntektene er hjemlet i ulike lover og forskrifter knyttet til Enhetsregisteret, Løsøreregisteret inklusiv Ektepaktregisteret og Foretaksregisteret inklusiv Regnskapsregisteret.

Det foreslås en bevilgning på 673 mill. kroner i 2026. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. I henhold til pkt. 3.3.2 i Finansdepartementets rundskriv R112/15 *Bestemmelser om statlig gebyr- og avgiftsfinansiering* tar prisingen av de gebyrbelagte tjenestene i Brønnøysundregistrene utgangspunkt i de estimerte kostnadene ved å produsere og levere de aktuelle tjenestene. Bevilgningen er derfor foreslått justert for å tilpasses gebyrgrunnlaget for det enkelte gebyrfinansierte register. Gebyrgrunnlaget inkluderer kostnader til drift og forvaltning av de gebyrfinansierte registrene, samt investeringskostnader for prosjektet Brukervennlige registertjenester. Bevilgningen er foreslått økt sammenlignet med Saldert budsjett 2025 som følge av at pågående og avsluttede utviklingsprosjekter medfører økte kostnader til drift, forvaltning og vedlikehold av nye løsninger og registre som helt eller delvis er satt i drift, noe som delvis motvirkes av et lavere nivå på investeringskostnader tilknyttet prosjektet Brukervennlige registertjenester i 2026, jf. omtale av foreslåtte justeringer av utgiftene under kap. 904, post 01 og 45.

Post 02 Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 37,1 mill. kroner. Posten benyttes til å inntektsføre refunderte midler for oppdrag Brønnøysundregistrene påtar seg for andre. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten mot tilsvarende økte utgifter under kap. 904, postene 01 og 21, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	223 979	229 470	204 400
21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*	66 327	81 000	83 916
80	Geoparker	4 000		
	Sum kap. 905	294 306	310 470	288 316

Norges geologiske undersøkelse (NGU) skal bidra til økt verdiskaping gjennom å framskaffe, bearbeide og formidle kunnskap om Norges geologiske ressurser på land og i havområder. NGU skal dekke samfunnets behov for geologisk basiskunnskap, blant annet for næringsutvikling.

Innsamling av data skjer både ved egen kartlegging, ved kartlegging samfinansiert med andre offentlige etater, kommuner og bedrifter, og ved at data blir overført til NGU fra universiteter og konsulentfirmaer. NGUs forskningskompetanse er viktig for å utvikle og kvalitetssikre innsamlings- og undersøkelsesmetoder, og for å tolke geologiske data.

Gjennom digitale løsninger distribuerer NGU kart og data til næringsliv, offentlig forvaltning, grunneiere og allmennheten. Informasjonen bidrar til å gi et bedre beslutningsgrunnlag, blant annet for arealplanlegging og ressursforvaltning.

NGU har hovedkontor i Trondheim og et borkjerne- og prøvesenter på Løkken i Meldal kommune. Etaten utførte 182 årsverk i 2024. Om lag 70 pst. av virksomheten finansieres med bevilgninger over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Resten finansieres med inntekter fra samfinansieringsprosjekter og eksterne oppdrag.

Det er fastsatt følgende hovedmål for NGU:

- NGUs virksomhet skal føre til at Norges geologi og geologiske ressurser er kartlagt på en måte som gir kartdata av best mulig kvalitet og bruksverdi innenfor gjeldende budsjettrammer.
- Geologisk kunnskap som NGU besitter, skal være lett tilgjengelig og kostnadsfri for bruk innenfor næringsutvikling, samferdsel, samfunnssikkerhet, miljøspørsmål og areal- og naturforvaltning.

Resultater 2024

NGUs strategi for 2020–2030 er virksomhetens plan for å oppnå de strategiske målene som etaten har satt. Med utgangspunkt i NGUs samfunnsoppdrag, målsettinger og styringsinstruks har NGU etablert fire strategiske kjerneområder (smart datafangst, smart bearbeiding, smarte produkter og smart organisasjon) med til sammen 12 strategiske innsatsområder. Arbeidsmengden og -intensiteten innenfor de ulike innsatsområdene vil variere over tid og avhenger av prioriteringer og føringer til etaten.

NGU har i 2024 arbeidet med oppfølging av regjeringens mineralstrategi. NGU legger særlig vekt på å kartlegge områder med potensielt drivverdige forekomster av kritiske mineraler. Kartleggingsinnsatsen prioriteres basert på områder hvor det dokumenterte samfunnsøkonomiske overskuddet er størst. NGU har oppgradert digital infrastruktur for å legge til rette for økt tilgjengeliggjøring av geologiske data. 1. januar 2025 ble det innført en ny plikt for innmelding av grunnundersøkelser, og NGU har i 2024 videreutviklet innmeldingsløsningen for grunnundersøkelser (NADAG). NGU har et tett samarbeid med ulike offentlige etater og nær dialog med brukere for å oppnå mest mulig effektiv samfunnsøkonomisk nytte av NGUs kartlegging og andre tjenester. NGU har i 2024 også gjennomført en analyse for å identifisere hvordan NGU, gjennom sine produkter, tjenester og aktiviteter, påvirker klima og miljø, samfunn og økonomisk utvikling.

Geologisk kartlegging på fastlandet

Kartlegging av geologiske forhold har effekter for mange sektorer og samfunnsoppgaver. Det gir viktig kunnskap til bruk i forvaltning, infrastrukturprosjekter, industri og næringsliv ved at verdifulle geologiske ressurser kan identifiseres og

utnyttes på en effektiv og bærekraftig måte. Det bidrar også til kunnskap om klimaforhold og geofare slik at miljø, sikkerhet og beredskap kan ivaretas.

NGUs kartleggingsplan er et arbeidsverktøy som inneholder kriterier for hvilke områder som skal kartlegges, for å sikre at NGU prioriterer de områdene som kan gi størst samfunnsøkonomisk overskudd. Planen følges opp gjennom konkrete handlingsplaner for kartlegging. Økt kartleggingsgrad og bedre data legger grunnlag for blant annet økt verdiskaping i mineralnæringen, økt samfunnssikkerhet og redusert usikkerhet og risiko i planlegging av samferdselstiltak. NGUs kartlegging kan også bidra til mer effektiv og bærekraftig bruk av arealer, infrastruktur og ressurser. På enkelte områder, som løsmassekartlegging, er etterspørselen høyere enn hva NGU klarer å levere innenfor dagens rammer.

NGU bidrar med å kartlegge, identifisere og dokumentere ressurspotensial for mineralforekomster i Norge. Dekningsgraden for kartlagt areal øker og data oppgraderes i tidligere kartlagte områder hvor nytteverdien er spesielt stor. Gode geologiske data er viktig for at de private lete- og undersøkelsesselskapene kan målrette sine undersøkelser, og dermed også bidra til å redusere risiko for kommersielle undersøkelser i Norge. I tråd med regjeringens mineralstrategi prioriterer NGU kartlegging av områder med antatt eller kjent ressurspotensial, spesielt for kritiske råvarer. I 2024 startet gruvedriften på Engebøfjellet, og noe av grunnlaget for dette prosjektet ble lagt av NGUs kartlegging i dette området på 1980- og 1990-tallet. NGUs prosjekter rettet mot kritiske råvarer har i 2024 omfattet kobber, nikkel, fosfat, vanadium og platinametaller[7].

Geofysisk kartlegging fra fly, helikopter og på bakken er en forutsetning for effektiv geologisk kartlegging. Den geofysiske kartleggingen inngår i den tidlige delen i verdikjeden for mineralressurskartlegging, men er også viktig for kartlegging av berggrunn, løsmasser og skred. I 2024 har NGU utført geofysisk kartlegging med to helikopter over områder i Akershus, Vestfold, Telemark, Nordland og Trøndelag. Samlet ble det fløyet ca. 4 800 km^2 i 2024, noe som utgjør om lag 1,4 pst. av Norges fastlandsareal. Dette er en økning på 2 800 km^2 sammenlignet med 2023. Om lag 52,4 pst. av det norske fastlandsarealet er nå dekket med høyoppløselig geofysikk i en god nok kvalitet til å dekke leteindustriens behov for grunnlagsdata. I tillegg er ytterligere om lag 14 pst. av det norske fastlandsarealet dekket av geofysiske data av noe lavere kvalitet. I 2024 utførte NGU også geofysiske målinger med drone for å kartlegge på detaljnivå. Dette gjaldt et område ved Kvikne i Innlandet, en grafittforekomst ved Vikeid i Nordland og et område ved Knaben i Agder. Materialet vil kunne ha stor betydning med tanke på framtidige mineralundersøkelser, og som grunnlag til samferdselsprosjekter og kartlegging av naturmangfold.

Berggrunnskartlegging er en annen sentral del i NGUs og samfunnets verdikjede for kartlegging. Berggrunnsgeologiske kart og data brukes blant annet for å målrette kartlegging av mineralressurser ved NGU og danner grunnlag for en rekke brukertilpassede leveranser rettet mot mineralleting, samferdsel/utbygging, areal- og naturforvaltning og samfunnssikkerhet. NGU har i 2024, som tidligere, prioritert kartlegging i områder med stor nytteverdi. Dette inkluderer områder i Innlandet, Trøndelag, Møre og Romsdal, Agder, Telemark og Nordland. Totalt dekker kartene, som ligger åpent i NGUs berggrunnsdatabase, om lag 61,3 pst. av Norges fastlandsareal og 53,1 pst. inkludert fjorder og kystnære områder. Ved utgangen av 2024 ligger dekningsgraden for kart med høyeste kartkvalitet på 9,1 pst. for arealer som tar med fjord- og kystareal.

NGUs løsmassekartlegging utføres i stor grad gjennom prosjekter med delfinansiering fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE). Det innebærer at prioriteringer og kartleggingsplaner prioriteres i samråd med NVE, etter nasjonalt behov for skredkartlegging. Når det gjelder løsmassekartlegging, er rundt 30 pst. av Norge dekket av såkalte kvartærgeologiske kart i målestokk 1:50 000. Kvartærgeologiske kart kan gi informasjon om områder hvor det kan være skredfare, flom, naturmangfold og ressurser som byggeråstoffer og grunnvann. NGU har økt sin kapasitet på dette området, delvis finansiert av NVE. I 2024 ble det publisert seks nye kvartærgeologiske kart. Kvartærgeologisk kartlegging i områder med mulig fare for leirskred ble gjennomført i Nordland, Troms og Finnmark i tillegg til noe aktivitet i Trøndelag og i Innlandet.

Fjellskredkartlegging følger en risikobasert tilnærming hvor de mest kritisk ustabile fjellpartiene prioriteres. I 2024 er det gjort denne type kartlegging i Vestland, Telemark, Troms og Finnmark. NGU har i perioden 2022–2024 også arbeidet med et kart over uranforekomster i Norge, som blant annet vil danne grunnlag for et nytt og forbedret radonkartkart som etter planen skal ferdigstilles i 2025.

[7] Fellesbetegnelse på en gruppe metaller.

Geologisk kartlegging av hav- og kyst

Marine grunnkart er blant annet viktig for offentlig forvaltning, petroleumsindustrien, mineralindustrien, reiseliv, turisme, friluftsliv, forskning og undervisning.

Maringeologisk kartlegging er blant NGUs største aktiviteter i omfang. Når det gjelder kartlegging på dyphavet, skjer dette i samarbeid med Havforskningsinstituttet, Kartverket og Sokkeldirektoratet gjennom Mareano-programmet. I 2024 gjennomførte Mareano tre geologi-biologi-kjemi-tokt, ett ved Svalbard (Barentshavet) og to i Nordsjøen. NGU utviklet i 2024 flere nye temakart som kan brukes innenfor naturtypekartlegging. I 2024 ble det totalt kartlagt om lag 8 678 km^2 i dyphavet, noe som er en økning sammenlignet med 2023, hvor det ble kartlagt totalt 6 319 km^2.

For kystkartlegging er NGUs nye forskningsfartøy «FF Geologen» et viktig verktøy. I 2024 ble det kartlagt totalt om lag 500 km^2 langs kysten, noe som er en økning sammenlignet med 2023. Kystnær kartlegging kan være viktig både for næringsliv innen fiskeri og havbruk, og for samfunnet for øvrig gjennom mer effektiv arealbruk og et bedre kunnskapsgrunnlag, for eksempel knyttet til økosystemer og miljømessige tålegrenser. Kystkartlegging er kostnadskrevende, og det er begrenset hvor mye NGU kan dekke innenfor egen ramme. Kartleggingen skjer derfor noe delt og stykkevis i dag, avhengig av hvilke kommuner/fylker som har midler til å sette i gang større kartleggingsarbeid. I 2024 har NGU blant annet arbeidet sammen med Vestland fylkeskommune om å lage noen marine grunnkart i Sunnhordland og gjennomfører i 2024–2025 også et prosjekt i Trondheimsfjorden blant annet for å teste ut nytt utstyr i det nye forskningsfartøyet.

Lett tilgjengelige geologiske data og digitalisering

NGU arbeider kontinuerlig med modernisering og videreutvikling av databaser og andre digitale tjenester. I 2024 har mye av innsatsen vært rettet mot NGUs nasjonale databaser for geofysikk, Nasjonal database for grunnundersøkelser (NADAG), ressursdatabasene (inkludert mineralressurser), samt databasene for geologisk arv og maringeologi. Lete- og undersøkelsesaktivitet er en sentral del av utviklingen av mineralprosjekter, og her spiller informasjonen som er tilgjengelig gjennom NGUs databaser en viktig rolle. Videre har NGUs data nytte i et samfunnssikkerhetsperspektiv.

NGU har i 2024 arbeidet systematisk med å forbedre og modernisere den digitale infrastrukturen, og for å få til samarbeid med relevante etater for å øke tempoet i tilgjengeliggjøring av data. Av konkrete tiltak har NGU økt antall medarbeidere knyttet til IT og geomatikk, som er viktige områder for økt måloppnåelse framover. NGUs databaser og kartinnsyn er de viktigste virkemidlene for å formidle kunnskap og data som NGU besitter.

Besøksstatistikk og kvalitative innsiktsundersøkelser for NGUs nettsider viser stabilt høye brukstall. Resultater fra NGUs kartlegging blir også publisert i nasjonale databaser.

NGU formidler også kunnskap gjennom vitenskapelige publikasjoner. I 2024 har det vært en nedgang i antallet publikasjoner sammenlignet med 2023, noe som i hovedsak skyldes økt aktivitet på andre områder. NGUs vitenskapelige produksjon er imidlertid fortsatt høy sammenlignet med NGUs søsterorganisasjoner i Europa, og NGU står sterkt som faginstitusjon.

NGU har en avtale med Sikts cybersikkerhetssenter som blant annet omfatter trusseletterretning, datainnsamling og rapportering for enklere å beholde kontroll ved eventuelle sikkerhetshendelser, i tillegg til respons ved angrep.

Prioriteringer 2026

NGU skal følge opp relevante områder i regjeringens mineralstrategi. Som en del av dette skal NGU prioritere kartlegging i områder som antas å kunne ha forekomster av kritiske mineraler, og tilrettelegge og tilgjengeliggjøre data fra slike områder. Dette inkluderer blant annet utforming av et eget kartleggingsprogram, videreutvikle informasjonsverktøy og kartlegging og karakterisering av norske avgangsdeponier med hensyn til eventuell framtidig utnyttelse.

NGU skal følge opp Meld. St. 27 (2023–2024) om flom og skred, herunder prioritere løsmassekartlegging som er et viktig grunnlag for kartlegging av fare for skred.

NGU skal prioritere oppfølging av et nytt program for kartlegging av sjøbunn og økosystemer i kystsonen (marine grunnkart), jf. forslag til bevilgning på kap. 901, post 22. Programmet vil gjennomføres i samarbeid med Kartverket og Havforskningsinstituttet og vil gi økt kunnskap som kan legge grunnlag for næringsvirksomhet både i havbruk, fiske og nye marine næringer.

NGU skal videreføre arbeidet med å modernisere og utvikle databaser og andre digitale tjenes-

ter for å gjøre data lett tilgjengelig for myndigheter, bedrifter og enkeltpersoner.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 204,4 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst og skal dekke lønns-, pensjons- og driftsutgifter, utgifter til mindre investeringer, investeringer til informasjonssikkerhet og utgifter forbundet med oppdrag. Midler til Mareano-programmet og kystkartlegging er foreslått bevilget på nytt kap. 901.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Under denne posten føres utgifter til eksternfinansierte prosjekter. Det foreslås en bevilgning på 83,9 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3905, post 03 Oppdragsinntekter og andre inntekter, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre fremmes det forslag om fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktsfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
03	Oppdragsinntekter og andre inntekter	74 797	81 248	84 173
	Sum kap. 3905	74 797	81 248	84 173

Post 03 Oppdragsinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 84,2 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. Under posten føres eksterne inntekter fra oppdrag og bidrag fra eksterne deltakere til finansiering av samfinansieringsprosjekter. Oppdraget fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) knyttet til kartlegging av skredfare utgjør det største enkeltprosjektet. Samarbeidet med Direktoratet for romvirksomhet (tidligere Norsk Romsenter) og NVE om å drive et nasjonalt senter for bruk av satellittbaserte innsynkingsmålinger (InSAR-data), for eksempel om innsynking i byer og bevegelse i ustabile fjellpartier, er også en viktig aktivitet. De øvrige oppdragsinntektene ventes i hovedsak å komme fra oljeselskaper, Norges forskningsråd, mineralindustrien, kommuner, fylkeskommuner, andre departementer og statlige etater. Inntektene skal dekke NGUs driftsutgifter knyttet til oppdragsvirksomhet og eksternt finansierte prosjekter.

Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 905, post 21 og forslag til vedtak II, 1, og en overskridelsesfullmakt knyttet til de samme postene, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Kap. 906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	70 608	71 950	74 100
30	Sikrings- og miljøtiltak, *kan overføres*	2 523	12 500	13 500
31	Miljøtiltak Løkken, *kan overføres*	6 349	15 200	19 000
32	Miljøtiltak Folldal, *kan overføres*	18 025	28 101	65 000
	Sum kap. 906	97 505	127 751	171 600

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) skal bidra til økt verdiskaping gjennom å legge til rette for en langsiktig ressurstilgang basert på en forsvarlig og bærekraftig utvinning og bearbeiding av mineraler i Norge. DMF skal også bidra til at Svalbards geologiske ressurser forvaltes og utnyttes best mulig til nytte for samfunnet.

Etaten er lokalisert i Trondheim og på Svalbard. Virksomheten utførte 41 årsverk i 2024.

DMF tildeler undersøkelsesrett og utvinningsrett til mineralske ressurser som staten eier, og gir driftskonsesjon for mineralvirksomhet innen alle typer mineraler. DMF er høringsinstans og har innsigelseskompetanse i saker om mineralske ressurser etter plan- og bygningsloven. Videre kan DMF være ansvarlig myndighet for konsekvensvurderinger etter plan- og bygningsloven for større uttak av mineralressurser.

På fullmakt fra Nærings- og fiskeridepartementet administrerer og følger DMF opp en rekke miljøtiltak og sikringsarbeider ved gamle gruver.

På Svalbard er grunnlaget for DMFs virksomhet Bergverksordningen for Svalbard med utfyllende regler for petroleumsvirksomhet. DMF tildeler utmål og utgir oversikter over geologiske funn på Svalbard. Bevilgning til virksomheten på Svalbard gis over eget budsjettkapittel 11 Bergmesteren i Svalbardbudsjettet.

Det er fastsatt følgende mål:

- DMF skal til enhver tid sørge for en mest mulig bærekraftig forvaltning av Norges mineralressurser basert på helhetlige samfunnsøkonomiske vurderinger.
- DMFs virksomhet skal føre til en lønnsom og bærekraftig utvinning og bearbeiding av mineraler.
- DMFs virksomhet skal føre til en forsvarlig sikring av tidligere mineralvirksomhet og så langt som mulig redusere miljøkonsekvenser på hjemfalte gruveeiendommer underlagt Nærings- og fiskeridepartementet innenfor gjeldende budsjettrammer.
- DMF skal sørge for at Svalbards geologiske ressurser i størst mulig grad forvaltes og utnyttes helhetlig i tråd med svalbardpolitiske målsettinger og Bergverksordningen.
- DMF skal til enhver tid, og innenfor tilgjengelige rammer, ha et best mulig kunnskapsgrunnlag om mineralnæringen.

Resultater 2024

I 2024 har DMF gjennomført en omorganisering som del av et langsiktig arbeid med å løfte ressursforvaltningen fra et enkeltsaksnivå til å arbeide mer mot en helhetlig ressursforvaltning. DMF har prioritert å følge opp regjeringens mineralstrategi. I 2024 er etableringen av «Mineralkompasset» den største enkeltleveransen. Mineralkompasset samler data fra en rekke offentlige kilder, og hensikten er å bidra til bedre planlegging av mineralprosjekter for både næringen og kommunene. I tillegg har DMF prioritert veiledningsaktivitet overfor mineralnæringen og kommuner. Særlige prioriterte prosjektet i 2024 har vært Fensfeltet i Nome kommune, Joma gruver i Røyrvik og et prosjekt ved Helleland i Egersund.

Forvaltning

I 2024 mottok DMF 622 nye saker i offentlig planbehandling (kommuneplaneplaner og reguleringsplaner), mot 519 i 2023. Færre merknader fra DMF ble fullt imøtekommet av kommunene, mens flere ble delvis tatt til følge. Dette kan tyde på at flere kommuner vurderer DMFs råd mer nyansert. Endringen er liten og bør følges over tid. DMF har ikke fremmet innsigelser i 2024. DMF mottar nå flere relevante og færre irrelevante plansaker og har over tid arbeidet for tidlig involvering. Det er et stort behov for veiledning og kunnskap om hvordan mineralressurser kan ivaretas. Særlig prioriterte prosjekter fra DMF i 2024 inkluderer Fensfeltet i Nome kommune, Joma gruver i Røyrvik og et gruveprosjekt ved Helleland i Egersund.

Utfordringer knyttet til tilgang på kritiske råvarer øker behovet for raskere realisering av mineralprosjekter. I 2024 tildelte DMF 1 370 undersøkelsesretter, en økning på 66 pst fra 2023, og 33 utvinningsretter. Ved utgangen av 2024 var det ca. 2 500 undersøkelsesretter og 193 utvinningsretter, noe som indikerer at få undersøkelsesretter utvikles til utvinningsretter. I 2024 kom det fire søknader om prøveuttak og 40 søknader om driftskonsesjon. For nærmere informasjon om utviklingen i mineralnæringen vises det til omtale av næringen i programkategori 17.10.

I 2024 ble det gjennomført 25 stedlige tilsyn av totalt 1 300 aktive uttak i DMFs uttaksregister. Dette er etter departementets syn et for lavt nivå, og tidligere forventninger om at DMF skal øke sin tilsynsvirksomhet, er ikke oppnådd. DMF rapporterer at det har vært oppdaget avvik i 80–90 pst. av dagbrudd i perioden 2022–2024. Tilsynsobjekter

velges av DMF etter en risikobasert tilnærming, basert på type og størrelse på uttak og mottatte tips eller informasjon i forbindelse med saksbehandling. Underjordiske gruver prioriteres med fast frekvens ca. hvert tredje år som følge av et høyt skadepotensial. DMF har til en viss grad fulgt opp sitt tilsynsansvar gjennom andre kontrollaktiviteter. Stedlige tilsyn vil imidlertid ikke kunne erstattes fullt ut gjennom dokumentkontroller, og de vil i enkelte tilfeller være nødvendige for å kunne avdekke alle relevante forhold.

DMF har i 2024 arbeidet med å forbedre og tilgjengeliggjøre informasjon og veiledning som er relevant for mineralnæringen på sine hjemmesider. DMF har i 2024 også ferdigstilt flere digitale produkter og løsninger, inkludert rapportering gjennom Altinn og nye kartløsninger. Samlet sett vil bedre informasjon og bedre verktøy kunne bidra positivt til bedre planlegging og økt effektivitet for mineralprosjekter i Norge framover.

Miljøtiltak og vannovervåking

På fullmakt fra Nærings- og fiskeridepartementet gjennomfører DMF tiltak for å redusere miljøkonsekvenser etter tidligere mineralvirksomhet i områder hvor departementet har et eier- eller forvaltningsansvar.

Miljødirektoratet har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i gruveområder med antatt størst forurensningsrisiko. I samarbeid med Miljødirektoratet vurderer DMF ytterligere tiltak i disse og andre områder hvor det har vært mineralutvinning. Det er totalt 15 hjemfalte gruveområder hvor Nærings- og fiskeridepartementet har et eieransvar, hvor DMF har hatt god oversikt over de tre høyest prioriterte områdene: Sulitjelma, Løkken og Folldal.

DMF gjennomfører årlig overvåking av miljøtilstanden i vann ved gruveområdene i Løkken, Folldal, Sulitjelma og Røros (Nordgruvefeltet). Målet er å ha nok kunnskap om mulighetene for å oppnå god økologisk og kjemisk tilstand i vassdragene som påvirkes av gruveavrenning. Overvåkingsprogrammene omfatter både vannkjemiske undersøkelser (hvert år) og biologiske undersøkelser (hvert tredje år), og resultatene rapporteres til Miljødirektoratet.

For nærmere beskrivelse av miljøtiltak og vannovervåking i de fire gruveområdene vises det til kap. 7 Omtale av klima- og miljøpolitikk i del III i proposisjonen. Utover de tre prioriterte områdene som er redegjort for der, har Nærings- og fiskeridepartementet eierskap til ytterligere 12 hjemfalte bergverk. Forurensningssituasjonen her er noe mer uoversiktlig, men det foreligger konsulentrapporter også over disse områdene, i hovedsak basert på eksisterende data. Basert på rapportene, er det tre områder som anbefales utredet for eventuelle tiltak, mens det er sju områder hvor det per dags dato er et for dårlig datagrunnlag. Miljøtilstanden ved områdene som er anbefalt utredet for tiltak, ser imidlertid ut til å være bedre enn for de tre områdene hvor departementet i dag har miljøpålegg (Løkken, Folldal, Sulitjelma).

Sikring

DMF har registrert om lag 2 000 gruveåpninger etter drift på statens mineraler. Foreløpige tall viser at om lag 20 pst. har et høyt kritisk eller middels behov for sikringstiltak. En annen utfordring er at gjerder har vært et mye brukt sikringstiltak rundt farlige gruveåpninger, og disse forfaller over tid. DMF har ikke hatt kapasitet i 2024 til å gjennomføre sikringsarbeid som følge av frafall av kritisk personell. Dette er uheldig, og må prioriteres framover.

Det er i 2024 registrert flere avvik knyttet til etterlevelse av damsikkerhetsforskriftens bestemmelser for damanlegg tilhørende Nærings- og fiskeridepartementet. DMF har i 2024 utredet ansvaret etter damsikkerhetsforskriften og deretter lagt en plan for videre håndtering av avvikene fra regelverket. Det er også foretatt en revurdering av damanleggene tilhørende departementet, og enkelte damanlegg vil fra Norges vassdrags- og energidirektorat få en høyere konsekvensklasse. Det vil innebære behov for damrehabilitering i de kommende årene for å sikre at damanleggene opprettholder sin funksjon og hindre dambrudd e.l.

Prioriteringer 2026

DMF skal følge opp regjeringens mineralstrategi og legge til rette for raskere realisering av mineralprosjekter. Dette inkluderer blant annet å arbeide for økt samordning av tillatelsesprosesser, bedre koordinerte og parallelle prosesser og videreutvikling av informasjonsverktøy som mineralkompasset. DMF skal prioritere kritiske mineraler i sin behandling av saker etter mineralloven og etablere en ordning med nasjonal koordinering av kritiske mineralprosjekter. En langsiktig og bærekraftig forvaltning av ressurser skal ligge til grunn for arbeidet.

DMF skal, i samarbeid med departementet, prioritere oppfølgingen av ny minerallov. Ny minerallov medfører nye oppgaver for DMF.

Videre skal DMF arbeide for økt tilsynsvirksomhet, og økt aktivitet på sikringsområdet. DMF skal prioritere oppfølging av de helhetlige planene for å oppfylle miljøpåleggene etter gruvevirksomhet i Folldal og for Løkken gruver.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 74,1 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. På Svalbardbudsjettet for 2026 foreslås det i tillegg bevilget 2,63 mill. kroner under kap. 11 Bergmesteren til drift av virksomheten på Svalbard.

Post 30 Sikrings- og miljøtiltak, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 13,5 mill. kroner. Midlene vil bli brukt til sikring av farlige gruveåpninger, tiltak for å redusere forurensningen fra gamle gruveområder og til vedlikehold og kontroll med tidligere gjennomførte forurensningstiltak. I tillegg vil deler av bevilgningen bli benyttet til arbeidet med nødvendige vedlikeholds- og sikringstiltak på gamle gruvebygninger som eies av Nærings- og fiskeridepartementet. Bevilgningen kan dekke lønn til ansatte i DMF, for den tid de arbeider med prosjekter som finansieres over denne posten.

Post 31 Miljøtiltak Løkken, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 19 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke utgifter knyttet til gjennomføring av tiltak i samsvar med tiltaksplan for Løkken gruver og kan også dekke lønnsutgifter for den tid ansatte i arbeider med prosjekter som finansieres av denne posten. Det foreslås å videreføre øvre ramme på 190 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak på Løkken, jf. forslag til vedtak XIII, 1.

Post 32 Miljøtiltak Folldal, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 65 mill. kroner. Totalutgiftene for oppryddingsarbeidet er i perioden 2023 til 2028 anslått til 225 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke utgifter til gjennomføring av miljøtiltak for å redusere forurensningen etter den tidligere gruvevirksomheten i Folldal og kan også dekke lønnsutgifter for den tid ansatte i DMF arbeider med prosjekter som finansieres av denne posten. I tillegg til bevilgningsforslaget foreslås en fullmakt til at departementet kan pådra seg forpliktelser knyttet til hele den foreslåtte prosjektrammen på 225 mill. kroner, jf. forslag til vedtak XIII, 2.

Kap. 3906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Leie av bergrettigheter og eiendommer	31	100	104
02	Behandlingsgebyrer	1 883	1 500	1 554
86	Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt	1 251	1 000	1 200
	Sum kap. 3906	3 165	2 600	2 858

Post 01 Leie av bergrettigheter og eiendommer

Inntektene kommer fra leie av bergrettigheter og utleie av gruveeiendommer. Det foreslås en bevilgning på 104 000 kroner i 2026. Det foreslås også at bortfeste av gruver til museale formål kan skje vederlagsfritt, jf. forslag til vedtak XVIII.

Post 02 Behandlingsgebyrer

Inntektene kommer fra behandlingsgebyr, forundersøkelses- og utvinningssøknader. Det foreslås en bevilgning på 1,6 mill. kroner i 2026.

Post 86 Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt

Etter minerallovens §§ 66 og 67 kan DMF ilegge henholdsvis tvangsmulkt og overtredelsesgebyr.

Gebyr kan ilegges ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av mineralloven og tvangsmulkt for å sikre at bestemmelsene i mineralloven eller vedtak i medhold av loven blir gjennomført.

Det foreslås en bevilgning på 1,2 mill. kroner.

Kap. 907 Norsk nukleær dekommisjonering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	156 003	189 400	451 100
21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*	330 629	482 670	530 046
30	Opprydding Søve, *kan overføres*	6 094	51 000	64 170
60	Tilskudd til kommuner	2 979	5 600	5 807
70	Tilskudd til organisasjoner	1 306	1 661	1 721
	Sum kap. 907	497 011	730 331	1 052 844

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025):

- Post 01 ble økt med 135,1 mill. kroner.
- Post 21 ble redusert med 72 mill. kroner.
- Post 60 ble økt med 1,5 mill. kroner.

Norsk nukleær dekommisjonering (NND) er et statlig forvaltningsorgan opprettet i 2018. Virksomheten er lokalisert med hovedkontor i Halden og avdelingskontor på Kjeller.

Nærings- og fiskeridepartementet har fastsatt to hovedmål for NND:

NND skal drive atomanlegg i samsvar med konsesjon, tillatelser og annet regelverk

NND har konsesjon etter atomenergiloven § 4 fastsatt ved kgl. res 28. mars 2025 for å eie og drive atomanlegget i Halden. Konsesjonen fastsetter vilkår som NND skal være i samsvar med. Driften av atomanlegget medfører også krav om tillatelser etter andre regelverk, blant annet sikkerhetsloven.

Opprydding skal planlegges og gjennomføres på en sikker, effektiv og helhetlig måte

Oppryddingen (dekommisjonering, håndtering av radioaktivt avfall og etablering av ny nødvendig infrastruktur) består av prosesser der avhengigheter og grensesnitt må ivaretas for å oppnå en helhetlig og effektiv opprydding.

NND skal bidra til samfunnsøkonomisk gode løsninger innenfor sitt ansvarsområde og utføre oppgavene på en måte som sikrer tillit i samfunnet. NND skal også gjennomføre opprydding av avfall fra virksomheten til statsaksjeselskapet AS Norsk Bergverk ved Søve i Telemark.

NND har ansvaret for atomanlegget i Halden. Det arbeides med å forberede overføring av atomanleggene på Kjeller og Kombinert lager og deponi for lav- og mellomaktivt radioaktivt avfall (KLDRA) fra Institutt for energiteknikk (IFE) til NND.

Resultater 2024

2024 var som de foregående årene preget av organisasjonsbygging, organisasjonsutvikling og planlegging. NNDs hovedprioritet var å legge til rette for overføringen av nukleære anlegg og personell fra IFE. Dette innebar blant annet å oppdatere konsesjonssøknadene for atomanleggene og forberede organisasjonen til å kunne oppfylle kravene som stilles i konsesjonene. Store deler av 2024 gikk med til å oppdatere konsesjonssøknadene for anleggene i Halden og KLDRA. I desember innstilte Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) på at NND skulle få konsesjon for atomanlegget i Halden.

NND hadde god fremdrift i en rekke viktige prosesser i 2024. Konsesjonsprosessen for atomanlegget i Halden har vært særlig betydningsfull og framsto som den mest fremtredende. Dette arbeidet har imidlertid medført at enkelte andre oppgaver har blitt utsatt. I tillegg fortsatte NND arbeidet med planlegging av dekommisjonering (riving) av atomanleggene på Kjeller og i Halden. NND arbeidet også med å utrede løsninger for å

kunne håndtere det radioaktive avfallet som blir generert under dekommisjoneringen og løsninger for hvordan det brukte atombrenselet fra forskningsreaktorene skal bli håndtert.

NND utførte 53,5 årsverk og hadde 63 ansatte ved utgangen av 2024.

Prioriteringer i 2026

Hovedprioriteringen for NND vil være å ivareta sikker drift av atomanlegget i Halden og arbeide for å oppfylle tilleggsvilkårene i konsesjonen. Samtidig skal etaten fortsette å forberede overføringen av øvrige atomanlegg og tilhørende personell fra IFE. NND skal også videreføre planleggingen av oppryddingen etter IFEs drift av atomanlegg. NND vil videreutvikle egen organisasjon og bygge opp nødvendig kompetanse for å løse sine oppgaver mest mulig hensiktsmessig.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås bevilget 451,1 mill. kroner som skal dekke lønns- og pensjonsutgifter, husleie, gebyrer til DSA, andre driftsutgifter og mindre investeringer. Bevilgningen foreslås økt med 261,7 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2025. Som følge av overføring av atomanlegget i Halden fra IFE til NND foreslås det å flytte 200 mill. kroner fra kap. 908, post 70 til denne posten. Bevilgningen er videre foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. Øvrig økning av bevilgningen skal dekke høyere IKT-kostnader og økt bemanning for å ha tilstrekkelig kompetanse og kapasitet til drift av atomanleggene i Halden og forberedelse av oppryddingen.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen skal benyttes til nødvendige opprydningsrelaterte aktiviteter. Det omfatter blant annet videre utredninger om behandling av ikke-lagringsbestandig brukt atombrensel, IT-systemer, IFEs oppryddingskostnader, inkludert investeringer i trygg lagring og deponering av atombrensel og annet radioaktivt avfall, og planlegging av framtidig dekommisjonering av atomanleggene. Utredninger knyttet til overføring av nukleære oppgaver, anlegg og personell fra IFE til NND kan også dekkes av posten.

Det foreslås bevilget 530 mill. kroner i 2026. Dette er en økning på 47,4 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2025. Økningen er blant annet knyttet til behov for vedlikehold og oppgradering av bygninger ved anleggene i Halden og Kjeller. I tillegg er bevilgningen foreslått økt for anslått prisvekst. Det foreslås en bestillingsfullmakt på 1 420 mill. kroner ut over gitt bevilgning på posten for å kunne inngå avtaler som kommer til utbetaling i senere år, jf. forslag til vedtak VII, 1.

Post 30 Opprydding Søve, kan overføres

Nærings- og fiskeridepartementet ga i 2020 NND i oppdrag å forestå den videre forberedelsen og gjennomføringen av nødvendige miljøtiltak. Anbudskonkurranse ble gjennomført første halvår 2024 etter flere forsinkelser, og kontrakt med tilbyder ble inngått i juli 2024. Fase 1 i prosjektet, samspillsfasen, startet opp høsten 2024 og består av aktiviteter som å utarbeide søknader og få innvilget nødvendige tillatelser fra relevante myndigheter før selve oppryddingen i fase 2 starter. Plan- og utredningsprogram for prosjektet ble fastsatt i juni 2025. Arbeidet med konsekvensutredning er startet opp, og det er lagt opp til at forslag til reguleringsplan kan sendes på offentlig ettersyn innen utgangen av 2025 slik at nødvendige tillatelser til opprydding og deponering kan gis i løpet av våren 2026. Dette vil innebærer at ferdigstillelsen av prosjektet blir forskjøvet til våren 2027. Gjennomføringen av fase 2 er stipulert til om lag ett år. Det foreslås en bevilgning på 64,2 mill. kroner til miljøtiltak ved Søve i 2026.

Post 60 Tilskudd til kommuner

Formålet med ordningen er å støtte opp under berørte kommuners rolle i arbeidet med drift av og opprydding etter norsk atomvirksomhet og håndtering av atomavfall. Det foreslås bevilget 5,8 mill. kroner i 2026 og en tilsagnsfullmakt på 14,7 mill. kroner knyttet til ordningen, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Etter offentlig høring tas det sikte på å fastsette revidert regelverk for ordningen høsten 2025. I forslaget som ble sendt på høring, foreslås det at målgruppen for ordningen er kommuner som har eller kan få atomanlegg. Tilskudd kan gis til norske kommuner som i dag er vertskap for et atomanlegg eller ønsker å undersøke muligheten for å bli vertskap. Anlegg knyttet til atomkraft med energiproduksjon til formål er ikke omfattet av ordningen. Tilskuddsmidlene skal brukes til å gi kommunen (politikere, forvaltningsapparat og innbyggere) kunnskap om hva det innebærer å være vertskommune for atomanlegg. Midlene

skal gå til konkrete tiltak som for eksempel kompetanseutvikling, informasjonsarbeid, innbyggerdialog, ekstern faglig ekspertstøtte eller samarbeid med NND. Kriterier for måloppnåelse er at ansatte, politikere og innbyggere i de aktuelle kommunene får økt kompetanse om drift av og opprydding etter norsk atomvirksomhet og håndtering av radioaktivt avfall.

Tilskuddet blir lyst ut med én søknadsfrist per år. Tilskuddsmottakerne skal rapportere hvert år om bruken av tilskuddet foregående år. NND forvalter ordningen og gjennomfører oppfølgings- og kontrolltiltak basert på mottatt innrapportering fra tilskuddsmottaker. NND vil årlig evaluere måloppnåelsen til ordningen.

Post 70 Tilskudd til organisasjoner

Formålet med ordningen er å bidra med felles kunnskapsoppbygging og god dialog med organisasjoner som har et engasjement i arbeidet med drift av og opprydding etter norsk atomvirksomhet og håndtering av radioaktivt avfall. Dette omfatter atomreaktorene i Halden og Kjeller og anlegg for mottak, mellomlagring, behandling og annen disponering av radioaktivt avfall, og anlegg i tilknytning til dette.

Det foreslås bevilget 1,7 mill. kroner i 2026 og en tilsagnsfullmakt på 2,7 mill. kroner knyttet til ordningen, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Etter offentlig høring tas det sikte på å fastsette forskrift for ordningen høsten 2025. I forslaget som ble sendt på høring, foreslås det at målgruppen for ordningen er organisasjoner som har nasjonal dekning og organisasjoner som er lokalisert i kommuner som er eller planlegger å bli vertskap for atomanlegg, og nabokommuner til disse. Tilskudd skal bidra til en eller flere av følgende aktiviteter: øke organisasjonenes kompetanse, informere og involvere organisasjonenes medlemmer, informere og involvere interesserte innbyggere og delta i prosesser opp mot NND for å gi innspill til etatens arbeid. Kriterier for måloppnåelse er at organisasjonene og/eller berørte innbyggere får økt kompetanse om drift av opprydding etter den norske atomvirksomheten og håndtering av radioaktivt avfall, og at NND får innspill fra organisasjonene om relevante saker innenfor etatens ansvarsområde.

Tilskuddet lyses ut med én søknadsfrist per år. Tilskuddsmottakerne skal rapportere hvert år om bruken av tilskuddet fra foregående år. NND forvalter ordningen og gjennomfører oppfølgings- og kontrolltiltak basert på mottatt innrapportering fra tilskuddsmottaker. NND vil årlig evaluere måloppnåelsen til ordningen.

Kap. 3907 Norsk nukleær dekommisjonering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
02	Diverse inntekter			100
	Sum kap. 3907			100

Post 02 Diverse inntekter

Det foreslås en bevilgning på 100 000 kroner. Dette vil i hovedsak være inntekter fra egen kantinedrift.

Kap. 908 Institutt for energiteknikk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
70	Tilskudd til drift av atomanlegg	420 395	466 180	324 762
71	Tilskudd til sikring av atomanlegg	57 259	51 131	89 440
72	Lån til flytting av laboratorier og infrastruktur	14 000	65 000	61 000
	Sum kap. 908	491 654	582 311	475 202

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025):

- Post 70 ble redusert med 157,9 mill. kroner.
- Post 71 ble økt med 39,4 mill. kroner.
- Post 72 ble redusert med 30 mill. kroner.

Institutt for energiteknikk (IFE) er et teknisk-industrielt forskningsinstitutt med virksomhet innen blant annet energi, nukleær forskning, reaktorsikkerhet, digitale systemer, og radiofarmasi. Instituttet er en stiftelse og hadde ved utgangen av 2024 totalt 646 ansatte, hvorav 246 ansatte var tilknyttet nukleær sektor. Totalomsetningen i 2024 var på om lag 1,4 mrd. kroner, inkludert tilskudd fra staten.

Hovedmålet for bevilgningene er å ivareta den helhetlige sikkerheten ved atomanleggene og sørge for trygg og effektiv håndtering av radioaktivt avfall.

IFEs atomanlegg og nødvendig personell tilknyttet disse skal overføres til det statlige forvaltningsorganet Norsk nukleær dekommisjonering (NND). Det legges til grunn en stegvis overføring av anleggene. Atomanlegget i Halden med tilhørende personell fra IFE ble overført til NND i april 2025. I neste fase er planen at Kombinert lager og deponi for lav- og mellomaktivt radioaktivt avfall overføres, og at atomanlegget på Kjeller overføres til slutt. Kompleksiteten knyttet til deling av eiendom og infrastruktur gjør det vesentlig mer krevende å overføre anlegget på Kjeller i nær framtid.

Resultater 2024

IFE driftet i 2024 atomanleggene på Kjeller og i Halden, men uten noen pågående forskningsaktiviteter. IFE har konsesjonsvilkår og pålegg fra Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) hvor oppfølgingen ikke er avsluttet. Kapasiteten til IFE er styrket for å kunne følge opp påleggene.

Forberedelse til stegvis overføring av atomanleggene fortsatte å være en sentral oppgave for IFE i 2024. IFE samarbeidet tett med NND for å legge til rette for en best mulig overføring av anleggene med personell, i første omgang anlegget i Halden. I juli 2024 inngikk IFE og staten ved Nærings- og fiskeridepartementet en avtale som skal regulere overføringen av atomanleggene med personell fra IFE til NND, etter at NND er innvilget konsesjon for drift av anleggene. Avtalen regulerer blant annet gjensidige forpliktelser før, under og etter overføringen, håndtering av tomtene hvor atomanleggene er plassert, ivaretakelse av rettigheter for personell som skal overføres, og konsekvenser ved brudd på avtalen.

Bevilgningen til sikring gikk til ulike tiltak for å beskytte IFEs skjermingsverdige verdier i tråd med de pålegg som er gitt av DSA, krav som følger av lovgivning og vedtak fattet av Nærings- og fiskeridepartementet etter sikkerhetsloven. IFE viste god fremdrift i oppfølgingen på sikringssiden.

IFE fortsatte i 2024 arbeidet med å utrede løsninger for oppbevaring og håndtering av atombrensel og annet radioaktivt avfall.

Prioriteringer 2026

IFE skal drive atomanleggene trygt og sikkert i henhold til konsesjonskravene og ansvaret som lovgivningen pålegger IFE som konsesjonshaver for atomanlegg. Arbeidet med oppfølging av konsesjonsvilkår og pålegg og sikring av atomanleggene, skal fortsatt ha høyeste prioritet. Nødvendig kompetanse knyttet til atomanleggene skal ivaretas og utvikles. Ettersom IFE-personell med nukleær kompetanse er overført til NND i forbindelse med overføringen av atomanlegget i Hal-

den, er dette en prioritert oppgave. IFE skal legge til rette for trygg overføring av resterende atomanlegg og nødvendig personell til NND så raskt som mulig. Finansiering av oppryddingsrelaterte aktiviteter dekkes over kap. 907, post 21.

Budsjettforslag

Post 70 Tilskudd til drift av atomanlegg

Tilskuddet skal dekke sikker drift ved IFEs atomanlegg. Det foreslås bevilget 324,8 mill. kroner i 2026. Sammenlignet med saldert budsjett 2025 er det en netto reduksjon i bevilgningen på 141,5 mill. kroner.

Som følge av overføring av atomanlegget i Halden fra IFE til NND, foreslås det å flytte 200 mill. kroner til kap. 907, post 01. Når det tas hensyn til overføringen til NND, innebærer dette en netto økning på bevilgningen til IFEs gjenværende anlegg med 58,5 mill. kroner. Det foreslås å øke bevilgningen til å styrke kompetanse og kapasitet til å ivareta drift av atomanleggene på Kjeller og personell til drift av et anlegg for håndtering av høyanriket uran. Videre er bevilgningen økt på bakgrunn av anslått lønns- og prisvekst.

Post 71 Tilskudd til sikring av atomanlegg

Tilskuddet skal finansiere oppgradering av sikringsnivået ved IFEs atomanlegg i tråd med de pålegg som er gitt av DSA, krav som følger av lovgivning og vedtak fattet av Nærings- og fiskeridepartementet etter sikkerhetsloven. Sikringstiltakene følger opp risiko- og sårbarhetsanalyser som er gjennomført for anleggene.

Det foreslås en bevilgning på 89,4 mill. kroner i 2026.

Post 72 Lån til flytting av laboratorier og infrastruktur

Den planlagte overføringen av IFEs atomanlegg til NND innebærer at IFE må flytte flere laboratorier og IKT-infrastruktur knyttet til sin øvrige virksomhet ut av området som skal overføres til NND. For å sikre fremdriften i oppryddingsarbeidet gis IFE et lån for å finansiere flyttingen. Rammen for lånet er satt til 120 mill. kroner, hvorav lånesaldoen ved utgangen av august 2025 var på 24 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på 61 mill. kroner. Det legges til grunn at utbetalinger av lån skal aktiveres i statens kapitalregnskap.

Fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

Statsgarantien for ansvaret foreslås satt til 80 mill. euro, jf. nærmere omtale under kap. 3.3 i del I av proposisjonen og forslag til vedtak XI, 1.

Kap. 5626 Renter av lån til Institutt for energiteknikk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
80	Renter		4 800	5 500
	Sum kap. 5626		4 800	5 500

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble bevilgningen redusert med 2,3 mill. kroner, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025).

Post 80 Renter

Høsten 2022 ble det inngått låneavtale med IFE om lån til flytting av laboratorier og infrastruktur. Det foreslås en bevilgning på 5,5 mill. kroner i 2026.

Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, *overslagsbevilgning*	2 393 448	2 459 000	2 480 000
	Sum kap. 909	2 393 448	2 459 000	2 480 000

Post 73 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, overslagsbevilgning

Tilskuddsordningen for sysselsetting av arbeidstakere til sjøs skal bidra til å opprettholde norsk maritim kompetanse og sørge for rekruttering av norske sjøfolk på skip under norsk flagg. Tilskuddsordningen kompenserer delvis for kostnadsulempen ved å sysselsette arbeidstakere fra Norge og de andre EØS-landene. Sjøfartsdirektoratet forvalter ordningen på grunnlag av lov om tilskudd til sysselsetting av arbeidstakere til sjøs, forskrift og oppdragsbrev fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet.

Tilskuddsordningen er regelstyrt og rettighetsbasert. Den omfatter arbeidstakere på skip registrert i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) og Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS). Rederier kan søke om tilskudd på grunnlag av innbetalt forskuddstrekk av skatt, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift for tilskuddsberettiget mannskap. Ordningen omfatter åtte ulike tilskuddsmodeller med ulike vilkår og virkeområder:

- generell tilskuddsmodell for arbeidstakere på skip i NOR
- tilskudd for arbeidstakere på petroleumsskip i NOR
- tilskudd for arbeidstakere på passasjerskip i utenriksfart i NOR
- tilskudd for arbeidstakere på skip i NOR som betjener strekningen Bergen-Kirkenes
- tilskudd for arbeidstakere på seilskip i NOR
- generell tilskuddsmodell for arbeidstakere på skip i NIS
- tilskudd for arbeidstakere på lasteskip i utenriksfart i NIS
- tilskudd for arbeidstakere på konstruksjonsskip i NIS

Tilskuddet er i 2025 begrenset til 225 500 kroner per arbeidstaker per år i alle tilskuddsmodeller utenom den generelle tilskuddsmodellen for skip i NIS, hvor maksimal støtte er begrenset til 26 pst. av tilskuddsgrunnlaget.

Ordningen er godkjent av EFTAs overvåkingsorgan (ESA). Bevilgningen for 2025 dekker utbetalinger for seks terminer: 5.–6. termin 2024 og 1.–4. termin 2025.

Resultater 2024

Antall sjøfolk og antall skip i ordningen økte i 2024 sammenlignet med 2023. I 2024 omfattet ordningen i gjennomsnitt 14 100 sjøfolk per termin og i gjennomsnitt om lag 640 skip, fordelt på om lag 208 rederier. Samlet utbetaling av tilskudd i 2024 var om lag 2,4 mrd. kroner.

Den generelle tilskuddsmodellen for arbeidstakere på skip i NOR sto for den største andelen av tilskuddsutbetalinger og sjøfolk i ordningen. Antall sjøfolk i samtlige tilskuddsmodeller, utenom tilskuddsmodellen for arbeidstakere på petroleumsskip i NOR, tilskuddsmodellen for passasjerskip i utenriksfart i NOR og tilskuddsmodellen for seilskip i NOR, økte fra 2023 til 2024.

Tabell 5.7 Statistikk for tilskuddsmodeller under ordningen i budsjettåret 2024

(i mill. kr)

Tilskuddsmodell	Antall sjøfolk	Antall skip	Antall rederier	Utbetalinger
Skip i NOR, generelt	4 938	345	121	846
Petroleumsskip i NOR	3 919	109	24	700
Passasjerskip i utenriksfart i NOR	1 503	6	2	307
Skip i NOR som betjener strekningen Bergen-Kirkenes	1 339	11	2	174
Seilskip i NOR	92	3	3	16
Skip i NIS, generell	711	78	30	62
Lasteskip i utenriksfart i NIS	398	46	8	78
Konstruksjonsskip i NIS	1 209	45	18	212
Totalt	14 109	643	208	2 393[1]

[1] Grunnet avrunding avviker totalsummen fra summen av enkeltposter.

Rederier som mottar tilskudd, skal bidra til opplæring av arbeidstakere til sjøs og er pålagt å ha et visst antall opplæringsstillinger om bord gjennom året. Rederiene betaler månedlig inn et beløp per ansatt omfattet av ordningen til kompetansefondet under Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse. Fondets utbetalinger bidrar positivt til antallet opplæringsstillinger i norske rederier. I 2024 utbetalte stiftelsen tilskudd for om lag 3 200 opplæringsplasser. Tilskuddsmottakernes samlede kompetansefremmende bidrag til fondet beløp seg til om lag 80 mill. kroner.

Budsjettforslag 2026

Regjeringen foreslår å videreføre tilskuddsordningen og videreføre makstaket på utbetalinger til 225 500 kroner per sysselsatt i samtlige tilskuddsmodeller, utenom den generelle tilskuddsmodellen for skip i NIS, hvor grensen for maksimalt tilskudd på 26 pst. av tilskuddsgrunnlaget foreslås videreført. Det foreslås en overslagsbevilgning til ordningen på 2 480 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke utbetalinger av tilskudd for seks terminer. Utbetalingene av tilskudd beror i stor grad på utviklingen i antall sjøfolk og deres lønnsnivå.

Kap. 3909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Tilbakeføring av tilskudd	3 354	3 000	3 000
	Sum kap. 3909	3 354	3 000	3 000

Post 01 Tilbakeføring av tilskudd

Sjøfartsdirektoratet fører kontroll med utbetalinger under tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk. Et av vilkårene for at rederier kan motta tilskudd, er at arbeidstaker det søkes om tilskudd for, har rett til sjømannsfradrag etter skatteloven. Sjøfartsdirektoratet har fra 2019 forsterket kontrollen av at kravet om rett til sjømannsfradrag er oppfylt. Resultater fra kontrollen viser at de siste års særskilte kontroll har hatt en preventiv effekt. På usikkert grunnlag legges det til grunn forventede tilbakebetalinger på 3 mill. kroner i 2026.

Kap. 910 Sjøfartsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	495 771	503 640	544 900
	Sum kap. 910	495 771	503 640	544 900

Sjøfartsdirektoratets samfunnsoppdrag:

> *Sjøfartsdirektoratet skal bidra til at sjøsikkerheten ivaretas, ved å utforme regelverk og følge opp at krav til sikkerhet for liv, helse, klima og miljø etterleves. Direktoratet skal tilrettelegge for utvikling og grønn omstilling i norsk maritim næring, samt bidra i internasjonalt arbeid som fremmer sjøsikkerhet og klima og miljø. Direktoratet skal være en tillitsskapende registerfører, og er en viktig bidragsyter i arbeidet for at Norge anses som et kvalitetsflagg.*

Direktoratet er forvaltnings- og tilsynsmyndighet for fartøy med norsk flagg og utenlandske fartøy i norske farvann. Direktoratet ivaretar også funksjonen som realregister gjennom skipsregistrene Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) og Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS). Sjøfartsdirektoratet har hovedkontor i Haugesund, avdeling for skipsregistrering i Bergen og sju regioner med tilsynskontorer langs kysten. Direktoratet disponerte til sammen 362 årsverk i 2024, hvorav 236 ved hovedkontoret i Haugesund, 23 ved Skipsregistrene i Bergen og 103 årsverk ved regionkontorene.

Hoveddelen av direktoratets virksomhet er underlagt Nærings- og fiskeridepartementet. I saker som gjelder forurensning fra skip og vern av det marine miljøet, er direktoratet underlagt Klima- og miljødepartementet. Direktoratet bistår Kystverket blant annet med skipsteknisk kompetanse under oljevernaksjoner, Havindustritilsynet med å håndheve petroleumsloven på norsk sokkel og Statens havarikommisjon i forbindelse med skipsulykker.

Sjøfartsdirektoratets hovedoppgaver er å forvalte og utvikle norsk og internasjonalt regelverk på skipsfartsområdet, føre risikobasert tilsyn og drive forebyggende arbeid innen sjøsikkerhet. Arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap er også en del av Sjøfartsdirektoratets ordinære virksomhet. For nærmere omtale av samfunnssikkerhetsarbeidet vises det til omtalen i kap. 6 Samfunnssikkerhet og beredskap i proposisjonens del III. Videre forvalter direktoratet tilskuddsordningen for sysselsetting av arbeidstakere til sjøs, jf. omtale under kap. 909.

Resultater 2024

Sikre og miljøvennlige fartøy

Sjøfartsdirektoratet registrerer ulykker med norske fartøy (NOR/NIS) og ulykker med utenlandske fartøy i norske farvann.

I 2024 registrerte Sjøfartsdirektoratet 272 personulykker og 294 skipsulykker med næringsfartøy. Dette er en økning i antall personulykker på fire, og en økning i antall skipsulykker på 28 fra 2023. Det omkom fem personer i forbindelse med næringsfartøyulykker i 2024. Det er en reduksjon fra året før, hvor 10 personer omkom. Direktoratet registrerer også ulykker med fritidsfartøy. I 2024 omkom 39 personer i fritidsfartøyulykker. Dette er en økning på 16 omkomne fra 2023. Tallene basert på Sjøfartsdirektoratets årsrapport, og det kan være bevegelser i etterkant basert på ny informasjon direktoratet mottar.

Regjeringen har etablert en nullvisjon om ingen omkomne eller hardt skadde på fartøy og innretninger underlagt Sjøfartsdirektoratets forvaltnings- og tilsynsansvar fra 2025. Dette omfatter både nærings- og fritidsfartøy. Sjøfartsdirektoratet lanserte nasjonal handlingsplan for sjøsikkerhet i desember 2024. Målsettingen med handlingsplanen er å redusere antall omkomne og hardt skadde på en systematisk, helhetlig og kunnskapsbasert måte i tråd med den vedtatte nullvisjonen.

Sjøfartsdirektoratet arbeider kontinuerlig med ulykkesforebygging. Direktoratets inspeksjons- og revisjonsvirksomhet er et sentralt virkemiddel for å opprettholde en høy sikkerhetsstandard på norske og utenlandske skip i norske farvann. Direktoratet driver risikobasert tilsyn, gjennomfører årlige risikovurderinger og velger ut områder som skal prioriteres. Det er gjennomført over 7 000 tilsyn i 2024. Direktoratet har gjennom-

ført flere uanmeldte tilsyn sammenlignet med de tre foregående årene.

I 2024 var psykososialt arbeidsmiljø et prioritert område, og området ble innarbeidet i ordinære sertifikatinspeksjoner, revisjoner og uanmeldte tilsyn, samt gjennom et helhetlig holdningsskapende arbeid. Direktoratet jobbet også med oppfølging av Riksrevisjonens anbefalinger i Dokument 3:9 (2022–2023). Direktoratet har også i 2024 jobbet med videreutvikling av fjerntilsyn, og det er gjennomført flere uanmeldte tilsyn på høyrisikoskip.

Direktoratet har gjennomført holdningskampanjer rettet mot fritidsbåtflåten og har en tilskuddsordning for sjøvett-tiltak.

Direktoratet har også deltatt i det internasjonale arbeidet i FNs sjøfartsorganisasjon IMO, hvor direktoratet blant annet leder Norges delegasjon til sjøsikkerhetskomiteen og miljøkomiteen. I IMOs miljøkomité er det viktigste arbeidet fortsatt knyttet til reduksjon av klimagassutslipp fra internasjonal skipsfart. I IMOs sjøsikkerhetskomité jobbes det blant annet med revisjon av STCW, som er det internasjonale regelverket for opplæring, sertifikater og vakthold for sjøfolk, samt et regelverk for autonome skip.

Tabell 5.8 Sertifikater og båtførerbevis

Beskrivelse	2022	2023	2024
Personellsertifikater, antall utstedte	20 514	21 956	23 520
Båtførerbevis, antall utstedte	18 814	18 083	19 024
Internasjonalt båtførerbevis (ICC)	209	198	193

Sjøfolks kompetanse og velferd

Sjøfartsdirektoratet har gjennom revisjoner og annen oppfølging ført kontroll med at skoler og kurssentre som inngår i den maritime utdanningen, oppfyller internasjonale krav og overholder relevant EU-regelverk. Det er etablert faste samarbeidsforum med næringen, herunder maritimt samarbeidsforum, HMS i fiskeflåten, og Sakkyndig råd for fritidsfartøy. Direktoratet har arbeidet målrettet for å forbedre kompetansen hos blant annet de ansatte og rederiene knyttet til arbeidsmiljøforhold. I den pågående revisjonen av STCW-konvensjonen er det arbeidet med å oppdatere kompetansekravene i tråd med utviklingen av ny teknologi og styrke sjøfolks kompetanse knyttet til psykososiale arbeidsforhold.

Dagens velferdstjeneste vektlegger elektroniske løsninger, helse og trivsel for sjøfolk. Direktoratet tilbyr blant annet e-bibliotek og Idrettstjenesten Aktiv på sjøen.

NOR og NIS skal være attraktive kvalitetsregistre

NOR og NIS er realregistre som skal sikre rettsvern og realkreditt og være et ledd i den offentlige kontrollen med skip og skips eierforhold. En betydelig flåte under norsk flagg og en kompetent sjøfartsadministrasjon er viktig for norsk verdiskaping og for å sikre innflytelse i internasjonale myndighetsfora.

Aktiviteten i NOR har vært litt lavere i 2024 enn de foregående årene. Antallet fartøy som inngår i handelsflåten i NOR, er redusert med åtte og besto ved årsskiftet av 890 fartøy. Det har vært en positiv utvikling i antall registrerte fritidsfartøy. Totalt var 20 534 fartøy registrert i NOR ved utgangen av 2024. I NIS var det ved årsskiftet registrert 744 skip. I 2024 var det om lag 20 860 norske sjøfolk med norske maritime arbeidsforhold. Av disse jobbet om lag 16 300 på NOR skip og 2 570 på NIS-skip.

Sjøfartsdirektoratet arbeider for å ligge i forkant av andre flaggstater når det gjelder digitale løsninger og tjenester slik at direktoratet kan tilby best mulig tilgjengelighet og servicenivå for den maritime næringen.

Sjøfartsdirektoratet har, i samarbeid med flere aktører, lansert Maritim uke. Målet er å samle det maritime Norge i Haugesund. Maritim uke samlet 40 konferanser, seminarer, kurs og møter med mer enn 1 100 deltakere.

Oppsummering

Sjøfartsdirektoratet er en sentral aktør for at sjøsikkerheten ivaretas, gjennom å være forvaltnings- og tilsynsmyndighet for fartøy med norsk flagg og utenlandske fartøy i norske farvann.

Dette innebærer blant annet at direktoratet jobber risikobasert og holdningsskapende. Direktoratet har, innenfor sitt sektoransvar, arbeidet godt for å ivareta sjøsikkerheten.

Sjøfartsdirektoratet er delvis konkurranseutsatt. Det innebærer at blant annet service, brukervennlighet og kompetanse måles mot kvaliteten på tjenestene i andre lands sjøfartsadministrasjoner. Direktoratet har i 2024 arbeidet for at både nye og eksisterende brukere foretrekker Sjøfartsdirektoratet framfor andre flaggstater. Omstillingen i maritim næring krever at direktoratet opprettholder og fornyer sin kompetanse, og at det arbeides for at internasjonalt regelverk legger til rette for bruk av innovative løsninger og økt digitalisering i årene framover.

Prioriteringer 2026

Direktoratet skal, innenfor sitt sektoransvar, følge opp nullvisjonen. Sjøfartsdirektoratet skal forvalte og videreutvikle regelverket på sjøsikkerhets- og klima- og miljøområdet. Tilsynsaktiviteten skal være risikobasert. Direktoratet skal fortsette med forebyggende og holdningsskapende arbeid for å redusere antall ulykker i både nærings- og fritidsflåten. Arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap skal være høyt prioritert, og en integrert del av direktoratets virksomhet. Direktoratet skal være en aktiv samarbeidspart i responsmiljøet for maritim sektor.

Direktoratet skal bidra til at skip skal være gode, seriøse og trygge arbeidsplasser bemannet med kompetente sjøfolk. Dette innebærer også oppfølging av Riksrevisjonens anbefalinger i Dokument 3:9 (2022–2023). Direktoratet skal legge til rette for et godt trepartssamarbeid med arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene, samt bidra til å fremme likestilling i maritim næring og oppfølging av Likestillingsstrategien for maritim næring.

Lov om endringer i allmenngjøringsloven og petroleumsloven mv. er vedtatt. Sjøfartsdirektoratet skal føre tilsyn med at lønnsvilkår som følger av vedtak om allmenngjøring for arbeidstakere på skip, blir overholdt.

Regjeringen har nedsatt et offentlig utvalg som skal evaluere og revidere maritimt regelverk. Det omfatter skipssikkerhetsloven og skipsarbeidsloven, samt deler av NIS-loven og sjøloven. Sjøfartsdirektoratet skal bidra inn i dette arbeidet.

Videre skal direktoratet være en pådriver i det internasjonale regelverksarbeidet for sikkerhet, klima og miljø gjennom å delta i organisasjoner som IMO, ILO, Paris MoU og gjennom EU/EØS.

Direktoratet skal også bidra til at maritim næring skal være klima- og miljøvennlig og velge grønne løsninger, og videreutvikle den tekniske, maritime og juridiske kunnskapen knyttet til nye klima- og miljøvennlige løsninger.

Arbeidet med å markedsføre Norge som flaggstat for å få norske rederier til å velge NOR og NIS skal videreføres.

Sjøfartsdirektoratet skal arbeide for ytterligere effektivisering av tjenestene, samtidig som hensynet til IKT-sikkerhet opprettholdes.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 544,9 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønn, pensjonsutgifter, husleie og andre ordinære driftsutgifter og mindre investeringer. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst.

Videre foreslås en økning på 25 mill. kroner i forbindelse med at direktoratet overtar oppgaver som har ligget i Telenor Kystradios Lisens- og sertifikatenhet når staten overtar eierskap og forvaltning av kystradiotjenesten 1. januar 2026. Som følge av dette er det foreslått tilsvarende økning under Sjøfartsdirektoratets inntektspost 02 knyttet til utstedelse av ferdighetssertifikater og post 05 knyttet til utstedelse av maritime radiooperatørsertifikater og radioinspeksjoner.

Det foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3910, post 03, jf. forslag til vedtak II, 1.

Andre utgifter

Sjøfartsdirektoratets utgifter knyttet til arbeid med deler av regelverket på miljøområdet, utarbeidelse og oppfølgning av forvaltningsplaner m.m. belastes Klima- og miljødepartementets kap. 1422, post 21.

Kap. 3910 Sjøfartsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR	234 875	260 707	270 092
02	Maritime personellsertifikater	23 198	22 903	31 928
03	Diverse inntekter	2 891	542	562
04	Gebyrer for skip i NIS	76 324	72 037	74 630
05	Inntekter fra kystradiotjenesten			16 800
86	Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt	5 764	4 800	4 800
	Sum kap. 3910	343 052	360 989	398 812

Post 01 Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR

Skip i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) er i hovedsak underlagt kontroll av Sjøfartsdirektoratet. Gebyrene gir ikke full dekning for kontrollutgiftene. Gebyrene for skip og flyttbare innretninger i NOR omfatter førstegangsgebyr, årsgebyr, gebyr for flyttbare innretninger, andre NOR-gebyrer og gebyr for registrering av NOR-skip i Skipsregistrene.

Det foreslås en bevilgning på 270,1 mill. kroner. Bevilgningen er justert for anslått pris- og lønnsvekst.

Post 02 Maritime personellsertifikater

Posten omfatter gebyr knyttet til personlige sertifikater, ferdighetssertifikater og obligatorisk båtførerbevis. Det forventes at det utstedes om lag 23 000 norske personlige sertifikater. Det forventes om lag 12 000 utstedelser av ferdighetssertifikater. Videre forventes at det utstedes om lag 19 000 båtførerbevis og 1 500 høyhastighetsbevis.

Det foreslås at bevilgningen på 31,9 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt med 8,2 mill. kroner mot tilsvarende økning på utgiftssiden på grunn av utstedelse av flere ferdighetssertifikater. Bevilgningen er justert for anslått pris- og lønnsvekst.

Post 03 Diverse inntekter

Posten omfatter blant annet refusjoner for oppdrag fra Havindustritilsynet og Kystverket.

Det foreslås en bevilging på 562 000 kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 910, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 04 Gebyrer for skip i NIS

Gebyrene for skip i NIS skal minst dekke virksomhetens kontrollutgifter og i tillegg norsk bidrag til IMO og andre utgifter knyttet til IMO-arbeidet. Gebyrene omfatter førstegangsgebyr, årsgebyr, andre NIS-gebyrer og gebyr for registrering av NIS-skip i Skipsregistrene. Det foreslås en bevilgning på 74,6 mill. kroner i 2026. Bevilgningen er justert for anslått pris- og lønnsvekst.

Post 05 Inntekter fra kystradiotjenesten

Posten omfatter gebyr knyttet til utstedelse av maritime radiooperatørsertifikater og radioinspeksjoner. Det foreslås en bevilgning på 16,8 mill. kroner og tilsvarende økning på utgiftssiden, jf. omtale under kap. 910, post 01.

Post 86 Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt

Bestemmelsene i skipssikkerhetslovens §§ 55 og 56, skipsarbeidsloven § 12-3 og NIS-loven § 23 gir Sjøfartsdirektoratet hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på lovene. Sjøfartsdirektoratet har hjemmel i skipssikkerhetslovens § 50 til å ilegge tvangsmulkt. Tvangsmulkt kan ilegges dersom pålegg ikke er innfridd innen den pålagte fristen som er gitt i vedtaket. Det foreslås en bevilgning på 4,8 mill. kroner. Anslaget er usikkert. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2026.

Kap. 911 Konkurransetilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	140 374	141 860	151 400
70	Tilskudd til konkurransefaglig forskning, *kan overføres*	2 513	2 200	2 279
	Sum kap. 911	142 887	144 060	153 679

Konkurransetilsynets samfunnsoppdrag er å *bidra til effektiv ressursbruk gjennom å fremme konkurranse som virkemiddel*. Velfungerende markeder med effektiv konkurranse er til fordel for forbrukere og næringslivet. Konkurransetilsynet fører tilsyn med konkurranseforholdene og håndhever konkurranseloven og EØS-avtalens konkurranseregler. Konkurranseloven forbyr samarbeid som begrenser konkurransen og misbruk av dominerende stilling. Bedrifter har plikt til å melde fusjoner og oppkjøp av en viss størrelse til tilsynet, og tilsynet skal gripe inn mot konkurranseskadelige oppkjøp og fusjoner. Gjennom markedsetterforskning kan tilsynet etter grundige undersøkelser pålegge målrettede tiltak for å styrke konkurransen, dersom det avdekkes vesentlige konkurranseproblemer uten at foretak bryter konkurransereglene.

Tilsynet kan også påpeke konkurransebegrensende virkninger av offentlige ordninger og reguleringer. Konkurransetilsynet skal i tillegg bidra til å fremme konkurranse og forhindre konkurranseskadelig adferd gjennom å øke kunnskapen om konkurransereglene og fordelene ved velfungerende konkurranse. Økt kompetanse blant foretak om konkurransereglene forebygger brudd på konkurranselovens forbudsbestemmelser og bidrar til at håndhevingen blir mer effektiv.

Som følge av forslag om å legge ned Dagligvaretilsynet, omtalt under kap. 913, foreslår regjeringen å flytte ansvaret for håndhevingen av lov om god handelsskikk til Konkurransetilsynet. Dette planlegges gjennomført så raskt som mulig, og med mål om ferdigstillelse innen våren 2026. Loven skal bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser og ivareta forbrukernes interesser ved å fremme redelighet, forutberegnelighet og lojalitet i kontraktsforhold mellom næringsdrivende i dagligvarebransjen.

Konkurransetilsynets hovedmål er *Velfungerende markeder hvor markedsaktørene etterlever konkurransereglene*.

Konkurransetilsynet ligger i Bergen og disponerte 87,5 årsverk i 2024.

Resultater 2024

Konkurransekriminalitet

For at Konkurransetilsynet skal utføre sitt samfunnsoppdrag og nå sitt hovedmål, er avdekking og forebygging av konkurransekriminalitet, som pris- og anbudssamarbeid, markedsdeling og misbruk av dominerende stilling av vesentlig betydning. Misbruk av dominerende stilling og konkurransebegrensende samarbeid har betydelige samfunnsøkonomiske konsekvenser som mindre effektiv ressursbruk og varer og tjenester med lavere kvalitet og høyere priser. Det er derfor viktig med en effektiv håndheving av konkurranselovens forbud.

Konkurransetilsynet har i 2024 fortsatt etterforskningen av KLP grunnet mistanke om brudd på konkurranseloven. Siden 2021 har tilsynet etterforsket to flyttebyråer for ulovlig samarbeid og varslet gebyrer til disse i april 2024. En etterforskning i et helserelatert marked, som gjaldt mistanke om ulovlig samarbeid, ble etter en helhetlig vurdering henlagt i juni 2024. I november 2024 startet tilsynet en etterforskning av trafikkskoler basert på mistanke om ulovlig samarbeid.

I august 2024 ila Konkurransetilsynet dagligvarekjedene NorgesGruppen ASA, Coop Norge SA og Rema 1000 AS overtredelsesgebyr på til sammen 4,9 mrd. kroner for brudd på forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid. Dagligvarekjedene ble også pålagt opphør av samarbeidet og samarbeid med tilsvarende virkning. De tre aktørene påklaget vedtaket til Konkurranseklagenemnda. Nemnda offentliggjorde den 21. august 2025 at den opprettholder Konkurransetilsynets

vedtak. Et eventuelt søksmål mot nemndas vedtak må reises inn tre måneder for Gulating Lagmannsrett.

Foretakssammenslutninger

Konkurransetilsynet har i 2024 mottatt 151 meldinger om fusjoner og oppkjøp. Av dem ble 97,35 pst. klarert innen fristen på 25 virkedager.

I april 2024 godkjente Konkurransetilsynet en fusjon mellom TGS Newco og PGS i markedet for geofysiske tjenester innen seismikk. Etter varsel om mulig inngrep konkluderte tilsynet etter en grundig vurdering med at fusjonen ikke ville hindre effektiv konkurranse i markedet.

Konkurransetilsynet forbød i september 2024 Norva24 Vest sitt oppkjøp av Vitek Miljø, etter at tilsynet konkluderte med at oppkjøpet ville føre til redusert konkurranse i tidligere Hordaland fylke og dermed høyere priser og kvalitet på tømme- og spyletjenester i området. Konkurranseklagenemnda ga tilsynet medhold i vedtaket i januar 2025.

I november 2024 sendte Konkurransetilsynet et varsel om mulig inngrep mot Saferoad sitt oppkjøp av Ze Bra Holding. Tilsynet vurderte at oppkjøpet kunne redusere konkurransen i markedet for veimerking, og dermed ha negativ effekt på priser og vilkår for kundene. Etter det ble meldingen trukket av Saferoad.

Konkurransetilsynet overvåker i tillegg markeder for å fange opp mulige konkurransebegrensende foretakssammenslutninger som i utgangspunktet er under terskelverdiene for meldeplikt. Tilsynet overvåker særskilte markeder med høy konsentrasjon og har mulighet til å pålegge aktører en utvidet meldeplikt. Muligheten til å pålegge enkeltaktører opplysningsplikt, som omfatter alle foretakssammenslutninger uavhengig av terskelverdier, er en viktig del av fusjonskontrollen.

Synlighet

Konkurransetilsynet skal være synlig i offentligheten på en måte som bidrar til å fremme konkurranse og forhindre konkurranseskadelig adferd. Synlighet fører til bedre kunnskap om tilsynets arbeid og øker næringslivets kjennskap til konkurransereglene. Både kjennskap til konkurranseregelverket og risiko for sanksjoner ved brudd på regelverket forebygger konkurransekriminalitet. Informasjon om regelverket og konkrete saker kan derfor bidra til at håndhevingen av konkurranselovgivningen blir mer effektiv. Konkurransetilsynet deltar i norsk offentlighet blant annet via redaksjonelle media, høringsuttalelser, kronikker, rapporter, fagartikler, foredrag og sosiale medier. Konkurransetilsynet gjennomførte i 2024 en bred tipskampanje ovenfor næringslivsaktører for å øke kunnskap om konkurranseregelverket og øke antall tips om mulige brudd på konkurranseregler. Antall tips økte med 25 pst. i 2024 sammenlignet med året før.

Særlig prioriterte områder

Digitalisering bidrar til omfattende teknologisk utvikling og innovasjon. Tradisjonelle markedsstrukturer utfordres, hvilket kan bidra til økt konkurranse. Samtidig kan digitalisering resultere i markedsdominans og øke faren for ulovlig prissamarbeid. For å bidra til å realisere mulighetene digitalisering gir for økt konkurranse, omfattende teknologisk utvikling og innovasjon, er håndheving i den digitale økonomien et eget satsingsområde i Konkurransetilsynets strategiplan.

Konkurransetilsynet følger med på håndhevings- og regelverksarbeidet som foregår internasjonalt, særlig utviklingen som følge av EUs forordning om digitale markeder (Digital Markets Act), som pålegger egne adferdsregler for aktører som defineres som portvoktere. I tillegg har tilsynet deltatt i ulike nettverk med erfaringsutveksling om digitale markeder, som European Competition Network der konkurransetilsynene i EØS-området blant annet deler kompetanse om håndheving av konkurranseregler i digitale markeder.

I perioden 2022-2024 har Konkurransetilsynet fulgt opp vedtak om avhjelpende tiltak mot Foodora i markedet for matbestillingsplattformer. På bakgrunn av mistanke om misbruk av dominerende stilling, ble den digitale plattformen pålagt å ikke ha eksklusivavtaler og ekskluderende praksis overfor restauranter. Tilsynets vedtak medførte at restauranter kunne samarbeide med flere matbestillingsplattformer samtidig. I desember 2024 hadde både det nasjonale markedet og lokale markeder fått Wolt inn som viktig aktør, samt noen mindre aktører.

Konkurransetilsynet overvåker dagligvaremarkedet tett og arbeider med flere ulike saker i dette markedet. Tilsynet prioriterte blant annet ressurser til etterforskningssaken om prisjegervirksomheten til dagligvarekjedene. Konkurransetilsynet deltar aktivt i debatten om konkurranseforholdene innen dagligvare. I 2024 gjennomførte tilsynet en konferanse om konkurranse i dagligvaremarkedet.

Svekket konkurranse kan føre til høyere priser og dårligere utvalg i butikkene, sammenliknet

med en situasjon der det er effektiv konkurranse. Tilsynet overvåker hele sektoren og har tett kontakt med aktører på alle ledd i verdikjeden, både næringsdrivende, interesseorganisasjoner og andre fagmyndigheter.

Konkurransetilsynet har på oppdrag fra departementet gjennomført undersøkelser av lønnsomhet og marginer i dagligvarebransjen. Resultatene fra undersøkelsen om lønnsomhet ble kunngjort i juni 2024, mens undersøkelsen om produktmarginer ble kunngjort i januar 2025. Tilsynet har videre gjennomført kartlegginger av omfanget av dagligvarekjedenes negative servitutter. Tilsynets arbeid med kartlegging av innkjøpspriser er et løpende prosjekt som medfører at tilsynet kan følge med på utviklingen av forskjeller i innkjøpspriser. Resultatene fra tilsynets siste undersøkelser for 2024 viser at forskjeller i innkjøpspriser er ytterligere redusert fra 2023.

«Bærekraft gjennom konkurranse» er tatt inn som en strategisk målsetting i tilsynets strategiplan. Tilsynet prioriterer saker med bærekraftsaspekt i håndhevingen av konkurranseloven. Videre bidrar tilsynet med å legge til rette for velfungerende konkurranse i nøkkelnæringer som er viktige for grønn omstilling, eksempelvis markedet for hurtiglading av el-biler. Konkurransetilsynet har blant annet fornyet pålegg om opplysningsplikt for de fem største ladeaktørene, og følger generelt konkurransen i slike næringer ekstra nøye. I tillegg følger tilsynet utviklingen i internasjonale initiativ knyttet til bærekraft og miljø på konkurranseområdet.

Prioriteringer 2026

Konkurransetilsynets hovedoppgave i 2026 vil være å håndheve konkurranseloven med forskrifter og EØS-avtalens konkurranseregler effektivt gjennom veiledning og vedtak. Det innebærer blant annet å bekjempe konkurransebegrensende samarbeid, slå ned på misbruk av dominerende stilling og å gripe inn mot konkurransebegrensende fusjoner og oppkjøp. Konkurransetilsynet skal håndheve konkurranseloven på en slik måte at lovbrudd sanksjoneres raskt og effektivt, og at kontrollen med fusjoner og oppkjøp blir så effektiv som mulig både for partene og tilsynet. Tilsynet skal også jobbe for at relevante aktører i næringslivet skal være kjent med konkurranseloven og Konkurransetilsynets virksomhet. Konkurranse i en digital økonomi, dagligvarebransjen og bærekraft vil være prioriterte områder også i tiden framover.

Markedsetterforskning trådte i kraft 1. juli 2025 og gir tilsynet hjemmel til å pålegge avhjelpende tiltak dersom det avdekkes forhold som begrenser konkurransen vesentlig. Verktøyet kan bidra til å avdekke og forhindre konkurranseskadelige forhold i ulike markeder.

Konkurransetilsynet skal fortsette sitt arbeid knyttet til konkurranse i den digitale økonomien for å legge til rette for at digitalisering bidrar til økt konkurranse til fordel for forbrukere og næringsliv. Håndhevingen av konkurranseregelene i digitale markeder er i endring. Tilsynet skal være en pådriver for at regulering i digitale markeder skal fremme og ikke begrense konkurransen. Regelverksarbeid på europeisk nivå er viktig, særlig arbeidet med implementeringen av Digital Markets Act. Konkurransetilsynet skal derfor fortsette å delta aktivt i nasjonale og internasjonale nettverk.

Bærekraft gjennom konkurranse vil være et prioritert område i 2026. En effektiv konkurransepolitikk er en viktig driver for bærekraftig utvikling gjennom å stimulere til økt produksjon og innovasjon. Tilsynet skal jobbe for en effektiv håndheving av konkurranseloven for å bidra til den grønne omstillingen. Videre skal tilsynet prioritere veiledning om avtaler mellom foretak om miljøtiltak.

Dagligvaresatsingen i Konkurransetilsynet gir økte ressurser til håndheving og pådriverarbeid i dagligvaremarkedet. Satsingen er langsiktig, og tilsynet skal fortsette dette arbeidet i 2026. Tilsynet følger opp flere tiltak i dette markedet. Fra og med 2025 skal også tilsynet gjennomføre årlige kartlegginger av markedsandeler, selskapsstrukturer, kjedenes egne merkevarer og de andre merkevarekategoriene. Tilsynet skal også prioritere arbeidet med eksklusivitet i leieforhold i oppfølgingen av regjeringens tiltak for bedre konkurranse i dagligvarebransjen.

Regjeringen foreslår å legge ned Dagligvaretilsynet og at Konkurransetilsynet skal håndheve lov om god handelsskikk. En prioritert oppgave vil være blant annet gjennom høringsuttalelser å bidra til at offentlige reguleringer fremmer målet om en dagligvarebransje som kjennetegnes av god handelsskikk. Tilsynet skal følge utviklingen i dagligvarebransjen, blant annet med utgangspunkt i årlige undersøkelser av samarbeidsklimaet i bransjen. Tilsynet skal sørge for å ha god oversikt over utviklingen hos tilsvarende etater i andre land og EUs arbeid på området (Unfair Trading Practices).

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 151,4 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke husleie, lønns- og pensjonsutgifter, andre løpende driftsutgifter og mindre investeringer. Bevilgningen er foreslått økt for anslått pris- og lønnsvekst og med 5 mill. kroner for å styrke tilsynets arbeid med markedsetterforskning. Det er lagt til grunn at Konkurransetilsynet kan benytte eventuelle gjenstående midler på Dagligvaretilsynets driftsbudsjett til videreføring av sistnevntes arbeid i 2026 etter nedleggelse, jf. forslag til stikkord under kap. 913, post 01 om at bevilgningen kan nyttes under kap. 911, post 01.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Markedsetterforskning gir Konkurransetilsynet mulighet til å treffe vedtak som pålegger aktører bindende adferdsregulerende eller strukturelle tiltak. Anvendelsen av inngrepshjemmelen kan i helt spesielle tilfeller medføre at staten ved Konkurransetilsynet blir erstatningsansvarlig. Et slikt erstatningsansvar kan bli aktuelt dersom et foretak lider et tap som følge av et inngrep Konkurransetilsynet gjør, og inngrepet i rettslig forstand er å anse som et ekspropriasjonsinngrep etter Grunnloven § 105 eller utgjør inngrep i eiendomsretten. Konkurransetilsynets budsjett er ikke dimensjonert for å dekke slike utgifter, og det kan heller ikke anses som en ordinær driftsutgift.

Forskrift om renter på overtredelsesgebyr for brudd på konkurranseloven innebærer at foretak som har betalt overtredelsesgebyr for brudd på konkurranseloven, skal få refundert beløpet med tillegg av renter dersom gebyret reduseres eller oppheves. Størrelsen på eventuelle tilbakebetalinger av renter vil være vanskelig å forutse fordi de vil avhenge av hvor ofte Konkurransetilsynets vedtak oppheves eller reduseres. Det vil variere fra sak til sak. Det er heller ikke tatt høyde for slike utgifter i fastsettelsen av Konkurransetilsynets driftsbevilgning.

Det foreslås ingen bevilgning for 2026, men to fullmakter til å kunne overskride posten for å dekke eventuelle erstatninger og renter på overtredelsesgebyr, jf. forslag til vedtak IV, 7 og 8. Dersom det blir aktuelt å benytte fullmaktene, vil departementet foreslå bevilgning i forbindelse med endring av budsjettet i 2026.

Post 70 Tilskudd til konkurransefaglig forskning, kan overføres

Konkurransetilsynet har årlig utlyst midler til konkurransefaglige forskningsprosjekter og utredninger. Tildeling av tilskuddsmidler til konkurransefaglig forskning har som formål å fremme forskning innenfor konkurranseøkonomiske og konkurranserettslige problemstillinger, som skal styrke kunnskapsgrunnlaget for konkurransepolitikk. Tilskuddet er ment å bidra til å sikre kontinuitet og aktivitet i relevante og uavhengige forskningsmiljøer, samt tilrettelegge for kunnskapsdeling mellom konkurransemyndighetene og akademia. Målgruppen for ordningen er privatpersoner, foretak og undervisnings- og forskningsinstitusjoner, og kriterier for måloppnåelse er at konkurransemyndigheter og forvaltningen kan nyttiggjøre seg resultatene av den konkurransefaglige forskningen i sitt arbeid.

Søkere må utarbeide tydelige målsettinger for måloppnåelse på prosjektnivå. Mottaker av tilskudd må rapportere til Konkurransetilsynet om hvordan tildelte midler har bidratt til ordningens formål.

Det foreslås en bevilgning på 2,3 mill. kroner i 2026.

Kap. 3911 Konkurransetilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
03	Refusjoner og andre inntekter	116	217	225
86	Lovbruddsgebyr		100	100
	Sum kap. 3911	116	317	325

Post 03 Refusjoner og andre inntekter

Inntektene gjelder blant annet eksterne refusjoner til Konkurransetilsynet for kurs og konferanser. Det foreslås en bevilgning på 225 000 kroner i 2026.

Post 86 Lovbruddsgebyr

Konkurransetilsynet kan ilegge gebyr for blant annet brudd på konkurranselovens og EØS-avtalens forbud mot konkurransebegrensende samarbeid, forbud mot utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling og påbudet om alminnelig melding av foretakssammenslutninger. Ved de mest alvorlige bruddene kan det ilegges gebyr på inntil 10 pst. av den årlige omsetningen til et foretak.

For å sørge for etterlevelse av et enkeltvedtak etter konkurranseloven kan Konkurransetilsynet ilegge tvangsmulkt som løper inntil forholdet er rettet opp. Det samme gjelder for å sikre at pålegg om å gi opplysninger etter kravene i loven blir oppfylt.

Det er knyttet stor usikkerhet til den samlede summen for gebyr og tvangsmulkt for 2026, blant annet på grunn av eventuell klage- og domstolsbehandling. Det foreslås en bevilgning på 100 000 kroner. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2026.

Kap. 912 Klagenemndssekretariatet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	38 255	39 150	53 000
21	Spesielle driftsutgifter	12 740		
	Sum kap. 912	50 995	39 150	53 000

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble post 01 økt med 2,25 mill. kroner, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025).

Klagenemndssekretariatet er sekretariat for ni klagenemnder: Konkurranseklagenemnda, Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA), Medieklagenemnda, Stiftelsesklagenemnda, Lotterinemnda, Frivillighetsregisternemnda, Energiklagenemnda, Markedsrådet og Finanstilsynsklagenemnda (opprettet 1. april 2025). Det er videre besluttet at Klagenemndssekretariatet skal være sekretariat for Klagenemnd for godkjenning av utenlandsk utdanning og yrkesgodkjenning og Klagenemnda for elektronisk kommunikasjon med virkning fra 1. januar 2026.

Klagenemndssekretariatets samfunnsoppdrag er å legge til rette for at tilknyttede nemnder gjennomfører sine oppgaver effektivt og med høy kvalitet, gjennom en profesjonell og uavhengig forberedelse av nemndenes klagebehandling. Hovedmålet er at Klagenemndssekretariatet skal være et velfungerende og effektivt sekretariat for nemndene. Formålet med opprettelsen av Klagenemndssekretariatet var å skape synergieffekter ved å samle sekretariatene for flere nemnder i én etat. Klagenemndssekretariatet holder til i Bergen og disponerte 29 årsverk i 2024. Nemndene som Klagenemndssekretariatet betjener har til sammen 63 medlemmer, inkludert elleve varamedlemmer.

Resultater 2024

Klagenemndssekretariatet drifter et velfungerende og effektivt sekretariat for klagenemndene. Lavest mulig saksbehandlingstid og høy kvalitet på de tjenestene som leveres, er sentralt for Klagenemndssekretariatets måloppnåelse og har vært styrende for prioriteringene gjennom året.

Målet om tre måneders saksbehandlingstid var ved utgangen av 2024 nådd for alle klagenemndene unntatt Lotterinemnda og for rådgivende klagesaker i KOFA. For gebyrsaker er det et mål om seks måneders saksbehandlingstid. Også dette målet ble nådd i 2024. Konkurranseklagenemnda overholdt alle sine lovpålagte frister i 2024. En undersøkelse foretatt blant nemndsmedlemmene i januar 2025 viser at kvaliteten på sekretariatets juridiske og administrative tjenester til nemndene er god.

Resultatene sekretariatet har oppnådd i 2024, har sammenheng med en god grunnbemanning, en mer erfaren og kompetent arbeidsstyrke enn tidligere og en klar prioritering av ressursene. Flere nemnder når sine fastsatte mål enn tidligere år, og tilliten til tjenestene Klagenemndssekretariatet leverer, anses som god.

Prioriteringer 2026

I 2026 vil Klagenemndssekretariatet fortsatt prioritere å nå målene om saksbehandlingstid i nemndene og sikre god kvalitet på de tjenestene sekretariatet leverer. Sekretariatet vil prioritere å holde restansene på gebyrsakene i KOFA nede, for at målet om saksbehandlingstid på seks måneder nås, og for å nå målet forsaksbehandlingstiden til rådgivende klagesaker.

Administrativt vil fokus være ytterligere effektivisering ved hjelp av digitale løsninger, og å fortsette å utnytte mulighetene i nytt saksbehandlingssystem. Klagenemndssekretariatet vil utforske bruk av kunstig intelligens som del av sitt effektiviseringsarbeid. En effektiv innfasing av nye klagenemnder vil også være en prioritet.

Å opprettholde kvaliteten på både de juridiske og administrative tjenestene er en viktig prioritering. For å opprettholde høy kvalitet på de juridiske tjenestene er det sentralt å beholde og rekruttere medarbeidere med nødvendig kompetanse på de relevante rettsområdene.

Klagenemndssekretariatet vil flytte inn i nye kontorlokaler i 2026, som følge av at nåværende leieavtale for kontorlokaler utløper i juni 2026. Sekretariatets nye lokaler vil ha noe større kapasitet enn nåværende lokaler, for å kunne ha plass til å betjene flere klagenemnder. Sekretariatet får ansvar for å betjene to nye nemnder 1. januar 2026: Klagenemnda for elektronisk kommunikasjon og Klagenemnda for godkjenning av utenlandsk utdanning og yrkesgodkjenning.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 53 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønns- og pensjonsutgifter og andre driftsutgifter for sekretariatet og driften av klagenemndene. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst, og økt med om lag 12,9 mill. kroner som følge av at sekretariatet skal betjene Klagenemnd for godkjenning av utenlandsk utdanning og yrkesgodkjenning og Klagenemnda for elektronisk kommunikasjon, og at det forventes økt sakspågang hos Energiklagenemnda som følge av innføringen av Norgespris. Videre foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3912, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Når en av klagenemndene tilknyttet Klagenemndssekretariatet endrer et forvaltningsvedtak til gunst for en part, har parten rett på dekning av vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket, jf. forvaltningsloven § 36 første ledd, hvor det framgår at organet som treffer avgjørelsen, er ansvarlig for å dekke kostnadene.

Klagenemndssekretariatets budsjett er ikke dimensjonert for å dekke slike saksomkostningskrav, og det kan heller ikke anses som en ordinær driftsutgift. Det foreslås derfor å videreføre fullmakt til å kunne overskride bevilgningen i 2026 for å dekke eventuelle saksomkostninger knyttet til endring av påklagde vedtak til fordel for en part i medhold av forvaltningsloven § 36, i saker som behandles av klagenemndene som Klagenemndssekretariatet betjener, jf. forslag til vedtak IV, 6. Dersom det blir aktuelt å benytte fullmakten, vil departementet foreslå bevilgning i forbindelse med endring av budsjettet i 2026.

Kap. 3912 Klagenemndssekretariatet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Klagegebyr	953	715	741
02	Refusjoner og andre inntekter	461	217	225
87	Overtredelsesgebyr	12 668	100	100
	Sum kap. 3912	14 082	1 032	1 066

Post 01 Klagegebyr

Inntektene gjelder klagegebyr for KOFA. Det foreslås en bevilgning på 741 000 kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 912, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 02 Refusjoner og andre inntekter

Inntektene på denne posten knytter seg først og fremst til refusjoner for kurs og konferanser. Det foreslås en bevilgning på 225 000 kroner.

Post 87 Overtredelsesgebyr

Klagenemnda for offentlige anskaffelser har myndighet til å ilegge overtredelsesgebyr for ulovlige direkteanskaffelser.

Det foreslås en bevilgning på 100 000 kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2026.

Kap. 913 Dagligvaretilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter, *kan nyttes under kap. 911, post 01*	9 919	10 450	5 600
	Sum kap. 913	9 919	10 450	5 600

Dagligvaretilsynet håndhever lov om god handelsskikk i dagligvarekjeden og skal fremme redelighet, forutberegnelighet og lojalitet i kontraktsforhold mellom næringsdrivende i bransjen. Tilsynet er lokalisert i Porsgrunn og disponerte om lag fem årsverk i 2024.

Dagligvaretilsynet skal i sitt arbeid ta særlig hensyn til forbrukernes interesser. Dagligvaretilsynets hovedmål er en dagligvarebransje som kjennetegnes av god handelsskikk.

Regjeringen har hatt på høring et forslag om å legge ned Dagligvaretilsynet og flytte håndhevingen av lov om god handelsskikk til en annen etat. Bakgrunnen for forslaget var blant annet at Dagligvaretilsynet er et lite og sårbart tilsyn som har utfordringer med å rekruttere og har mottatt få saker.

Regjeringen foreslår at Dagligvaretilsynet legges ned, og at ansvaret for håndhevingen av lov om god handelsskikk flyttes til Konkurransetilsynet. Dette medfører behov for endringer i lov om god handelsskikk. Regjeringen vil fremme forslag om nødvendige lovendringer for Stortinget. Endringene planlegges gjennomført så raskt som mulig, og med mål om ferdigstillelse innen våren 2026.

Resultater 2024

Siden Dagligvaretilsynet ble etablert i 2021, har tilsynet behandlet få formelle saker om konkrete problemstillinger tilknyttet lov om god handelsskikk. Dagligvaretilsynet har prioritert å løse konflikter gjennom dialog, før det har utviklet seg behov for å fatte formelle vedtak. Virksomhetene som har fått bistand fra Dagligvaretilsynet, har gitt positive tilbakemeldinger. Det er noe uklart hvorfor Dagligvaretilsynet mottar forholdsvis få henvendelser om konkrete problemstillinger av relevans for lov om god handelsskikk. Dette kan skyldes kommersielle forhold, for eksempel at leverandører ikke ønsker å ta opp saker som kan skade forholdet til sine kunder.

I 2024 har Dagligvaretilsynet prioritert veiledning av aktører i bransjen, vurdering av kjedenes avtalemaler og arbeid med prinsipper for felles markedsføringsaktiviteter. I tillegg har Dagligvaretilsynet prioritert oppsøkende virksomhet mot relevante aktører, noe som har bidratt til at tilsynet har blitt kjent med flere problemstillinger av relevans for tilsynets ansvarsområde.

I 2024 ble undersøkelsen om samarbeidsklimaet i dagligvarebransjen gjennomført for fjerde gang, med forbedret gjennomføring og rapportering. Undersøkelsen viser at samarbeidsklimaet i bransjen utvikler seg i positiv retning, men at det samtidig er store forskjeller mellom kjedene.

Undersøkelsen viser også at det fremdeles er rom for forbedringer på flere områder, blant annet når det kommer til felles markedsføringsaktiviteter. Tilsynet opplever at lokalmatleverandører i liten grad fanges opp av undersøkelsene om samarbeidsklimaet og er derfor i gang med et eget prosjekt rettet mot lokalmatleverandører som har regionale avtaler.

Prioriteringer 2026

Det planlegges for at Dagligvaretilsynet legges ned i løpet av våren 2026. Det vises til omtale under kap. 911 Konkurransetilsynet for en nærmere omtale av prioriteringene knyttet til håndhevingen av lov om god handelsskikk i 2026.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 911, post 01

Det foreslås en bevilgning på 5,6 mill. kroner for 2026. Bevilgningen skal dekke lønns- og pensjonsutgifter og andre kostnader fram til nedleggelsen av tilsynet. Bevilgningen er foreslått justert for anslått lønns- og prisvekst. For å sikre en smidig overgang ved avvikling av Dagligvaretilsynet og videreføring av håndhevingen av lov om god handelsskikk av Konkurransetilsynet foreslås det at bevilgningen tilføyes stikkordet «kan nyttes under kap. 911, post 01».

Kap. 915 Regelrådet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	11 393	12 300	3 054
	Sum kap. 915	11 393	12 300	3 054

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble post 01 ble redusert med 2 mill. kroner, jf. Innst. 540 S (2024–2025). Bevilgningen ble redusert med formål om å legge ned Regelrådet.

Nedleggelse av Regelrådet ble vedtatt ved kongelig resolusjon 15. august 2025. Regelrådet avvikles fra 1. mars 2026. Fra samme tidspunkt oppheves Regelrådets vedtekter.

Regelrådet ble etablert i 2015 som et statlig forvaltningsorgan med en fri og uavhengig stilling innenfor rammer fastsatt av departementet. Regelrådet har bidratt til at næringslivet ikke påføres unødvendige byrder gjennom nytt eller endret regelverk. For å oppnå dette har Regelrådet vurdert om konsekvensene for næringslivet av nye regler har vært tilstrekkelig kartlagt, og om reglene er utformet slik at målene nås til en relativt sett lav kostnad for næringslivet. Regelrådet har vært en del av forenklingsarbeidet for næringslivet som skal legge til rette for økt verdiskaping og konkurransekraft.

Regelrådet har hatt åtte fast ansatte i sekretariatet, med lokaler i Hønefoss, og seks oppnevnte rådsmedlemmer. Sekretariatet disponerte 7,6 årsverk i 2024.

Det har vært følgende mål for Regelrådets arbeid:

- Regelrådets arbeid skal føre til relevante og begrunnede uttalelser til forslag til nytt eller endret regelverk som påvirker næringslivets rammebetingelser, og som i størst mulig grad gir nytte for regelverksutviklere og beslutningstakere.
- Regelrådets arbeid skal føre til at forvaltningen, så langt som mulig innenfor Regelrådets budsjettrammer, får generell veiledning om utarbeidelse av konsekvensvurderinger og ansvarlig departement får bistand i arbeid med å vurdere konsekvensene av EØS-relevant regelverk.
- Regelrådets arbeid skal være i samsvar med den faglige utviklingen og praksisen på områdene regelforenkling og regulering.

Resultater 2024

Uttalelser til forslag til nytt og endret regelverk

I 2024 kartla Regelrådet innholdet i 300 regelverksforslag som berører næringslivet og ga 43 høringsuttalelser. Uttalelsene klassifiseres med grønt lys (tilstrekkelig utredet), gult lys (svakheter) og rødt lys (utilstrekkelig utredet). Av de 43

høringsuttalelsene var det åtte grønne, 24 gule og 11 røde. Siden Regelrådet opererer med forkortet høringsfrist, har andre høringsinstanser anledning til å ta hensyn til rådets uttalelser i egne høringssvar.

Regelrådet har fulgt alle saker der det har gitt uttalelse, fra høring til endelig beslutning. Det foreligger beslutningsdokumenter for 142 av de 243 ferdigbehandlede sakene som rådet har uttalt seg til. I 92 av disse er Regelrådets uttalelse omtalt, og i 24 tilfeller vurderer rådet at uttalelsen har bidratt til endringer i forslagets utforming, utredningskvalitet eller videre prosess.

Regelrådet har vært særlig opptatt av at hensynet til små og mellomstore virksomheter blir vurdert. I 2024 fant Regelrådet at hensynet til små bedrifter var eksplisitt dokumentert i 21 pst. av regelverksforslagene, en økning på 7 pst. fra året før.

Veiledningsarbeid for bedre regelverksutvikling

Regelrådet har gitt veiledning om utredning av virkninger og smart regulering av næringslivet og gitt utredere råd om hvordan utredninger kan forbedres før de sendes på høring. Når Regelrådet har gitt en rød (kritisk) uttalelse til forslag om et nytt eller endret regelverk, har det tilbudt et overleveringsmøte for å gi veiledning. Møtene har lagt til rette for dialog om både den konkrete høringen og utredningsarbeidet generelt. I 2024 avholdt Regelrådet ti overleveringsmøter med aktører som den har gitt uttalelse til.

Regelrådet har jevnlig publisert faglig informasjon og har ved flere anledninger påpekt svakheter i utredninger av nye regler med bakgrunn i EØS-avtalen.

Regelforenkling og internasjonalt arbeid

Regelrådet har fulgt den faglige utviklingen innen regelforenkling og bedre regulering gjennom deltakelse i internasjonale fora, som RegWatch-Europe og i OECD Regulatory Policy Committee. Regelrådet har gjennom sitt internasjonale engasjement hentet kunnskap fra andre lands arbeid og samarbeid på feltet, og brukt dette aktivt i rådets uttalelser.

Regelrådet har bistått i departementets forenklingsarbeid, blant annet ved å oversende detaljerte kartleggingsdata. Dataene gir informasjon om antatt omfang av nye kostnader for hvert enkelt regelverksforslag, samt i hvilke forslag det er foreslått forenkling.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 3 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønn og andre kostnader i forbindelse ned nedleggelsen. Videre fremmes det forslag om fullmakt til at Nærings- og fiskeridepartementet i samråd med Finansdepartementet skal kunne overskride posten med inntil 2 mill. kroner i forbindelse med nedleggelsen av virksomheten, jf. forslag til vedtak IV, 10.

Kap. 916 Kystverket

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter, *kan nyttes under post 45*	1 208 275	1 295 560	1 219 300
21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*	22 761	87 472	90 621
22	Driftsutgifter brukerfinansierte tjenester, *kan overføres, kan nyttes under post 46*	1 154 147	1 090 350	1 266 422
30	Nyanlegg og større vedlikehold, *kan overføres*	700 627	936 148	616 599
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres, kan nyttes under post 01*	134 621	200 096	207 099
46	Større utstyrsanskaffelser og brukerfinansierte tjenester, *kan overføres, kan nyttes under post 22*	4 388	22 289	21 343
60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg, *kan overføres*	31 235	80 514	83 493
71	Tilskudd til effektive og miljøvennlige havner, *kan overføres*	58 193	128 660	133 292
	Sum kap. 916	3 314 247	3 841 089	3 638 169

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025):

- Post 01 ble økt med 99,1 mill. kroner.
- Post 22 ble økt med 156,8 mill. kroner.
- Post 30 ble økt med 14 mill. kroner.
- Post 46 ble redusert med 12,6 mill. kroner.

Kystverket er en nasjonal etat for kystforvaltning, sjøsikkerhet og beredskap mot akutt forurensning

I tråd med Meld. St. 14 (2023–2024) *Nasjonal transportplan 2025-2036* (NTP 2025-2036) skal sjøtransporten være konkurransedyktig, sikker og klima- og miljøvennlig. Regjeringen legger vekt på effektive havner og farleder som grunnlag for et moderne og bærekraftig transportsystem. Det høye sikkerhetsnivået i sjøtransporten skal opprettholdes og videreutvikles, samtidig som ny teknologi tas i bruk. Beredskapen mot akutt forurensning skal tilpasses den faktiske miljørisikoen i ulike kyst- og havområder.

Kystverket er myndighetsorgan, fagorgan og statlig utbygger. Staten har etter havne- og farvannsloven ansvar for utbedring i alt farvann som har betydning for den alminnelige ferdsel. Dette inkluderer også farvannet ved alle havner, havneanlegg og moloer som har som formål å ivareta sikkerhet og framkommelighet i farvannet. Videre har Kystverket ansvaret for de statlige fiskerihavneanleggene.

For å redusere sannsynligheten for ulykker til sjøs og beskytte samfunnet mot hendelser som kan føre til tap av liv, personskade, miljøskade og økonomiske konsekvenser, er det etablert en rekke forebyggende sjøsikkerhetstiltak som Kystverket har ansvaret for.

Kystverkets navigasjonsinfrastruktur bidrar til sikker navigasjon langs kysten og omfatter nær 22 000 navigasjonsinnretninger (fyr, lykter, faste og flytende merker og radarsvarere). Navigasjonsinnretningene skal ha høy oppetid og gi korrekt informasjon til brukerne. Kystverket gjennomfører modernisering og vedlikehold med egne fartøyer.

Kystverket drifter i tillegg fem sjøtrafikksentraler som informerer, organiserer og overvåker skipstrafikken i definerte tjenesteområder langs kysten. Sjøtrafikksentralene gir fartøy navigasjonsassistanse og varsler om farer og andre forhold som kan føre til skipsulykker. Sentralene i Horten, Brevik, Fedje og Kvitsøy er brukerfinansierte og regulerer trafikken i risikoutsatte områder i Vest- og Sør-Norge. Sjøtrafikksentralen i Vardø er statsfinansiert og har et særlig ansvar for å overvåke seilaser med tankskip og annen risiko-

trafikk som følger seglingsledene langs kysten, herunder skipstrafikken ved gassterminalen på Melkøya utenfor Hammerfest.

Kystverket har ansvaret for losordningen. Ordningen skal sørge for at større fartøy i krevende farvann har tilstrekkelig kompetanse, enten ved å ta los om bord eller ved bruk av farledsbevis. Det er også mulig å søke om fritak fra kravet om los. Kystverket vurderer hvorvidt et fritak vil medføre økt risiko for hendelser, eller om det kan gis dispensjon fra kravet. Losordingen er brukerfinansiert, med unntak av et mindre statlig bidrag for å redusere belastningen for maritim næring.

BarentsWatch skal samle, utvikle og dele informasjon om norske kyst- og havområder. Gjennom å etablere og videreutvikle digitale tjenester legges det til rette for at norske hav- og kystområder brukes og forvaltes på en effektiv, bærekraftig og godt koordinert måte. Tjenestene BarentsWatch leverer, benyttes av en rekke etater. BarentsWatch er organisert som en egen avdeling i Kystverket og er derfor underlagt Nærings- og fiskeridepartementet, mens styringen skjer i samråd med fem andre departementer.

Kystverket har ansvar for å ivareta statens beredskap mot akutt forurensning, med mål om å forhindre og begrense miljøskader ved akutte utslipp eller fare for slike hendelser. Dette ansvaret omfatter all akutt forurensning, uavhengig av kilde. Kystverket overvåker blant annet skipsvrak langs kysten, hvorav noen lekker olje. Kystverket har også ansvaret for utredninger og gjennomføring av tiltak knyttet til ubåtvraket U-864 og kvikksølvforurensningen utenfor Fedje i Vestland.

Kystverket skal sørge for at beredskapen mot akutt forurensning til enhver tid er tilpasset det gjeldende risikobildet. Den statlige slepeberedskapen er en viktig del av beredskapen mot akutt forurensning. Hovedformålet med statlig slepeberedskap er å ivareta sikkerheten og framkommelighet til sjøs, samt hindre eller begrense akutt forurensning på sjøen. Fartøyene som inngår i den statlige slepeberedskapen, skal bidra til å forebygge eller redusere faren for akutt forurensning eller andre ulykker ved slep og annen assistanse til fartøy. Kystverket har det overordnede ansvaret for slepeberedskapen, og Kystvakten ivaretar det operative ansvaret innenfor de rammene som blir gitt av Kystverket.

Havner er viktig for Norge. 90 pst. av alt gods som transporteres mellom Norge og utlandet, transporteres fra eller til en havn. Kystverket forvalter to tilskuddsordninger rettet mot norske havner. Tilskuddsordningen for investering i effektive og miljøvennlige havner skal bidra til en mer effektiv logistikk i havnene. Tilskuddsordningen for fiskerihavneanlegg skal stimulere til lokal og regional næringsutvikling gjennom å delfinansiere kommunale fiskerihavneanlegg etter søknad.

Kystverkets ledelse er lokalisert i Ålesund, og virksomheten er spredd på lokasjoner langs hele kysten. Etaten disponerte 975 årsverk i 2024. Sentrale regelverk for Kystverket er havne- og farvannsloven og deler av forurensningsloven og svalbardmiljøloven.

Resultater 2024

For 2024 rapporteres det på hovedmålene i Nasjonal transportplan 2022–2033, framkommelighet, sikkerhet og klima og miljø.

Farvanns- og fiskerihavnetiltak

Kystverket fullførte i 2024 følgende farvannstiltak:
- Hammerfest Ren Havn
- Innseiling Kragerø
- Mortingbåen
- Innseiling Florø

Videre pågikk det arbeider i prosjektene:
- Stamsund – Risøyrenna med gjennomseiling Raftsundet
- Bognes – Tjeldsund – Harstad med gjennomseilinger
- Bergen – Sognesjøen
- Innseiling Mo i Rana
- Utbedringene bidrar til redusert risiko for ulykker, bedre framkommelighet i trange farvann og redusert seilingsdistanse.

I forbindelse med at ansvaret for fiskerihavnene ble tilbakeført til staten, ønsket man å unngå forsinkelser i planlagte prosjekter. Kommunene fikk derfor anledning til å forskuttere kostnader for tiltak for senere å få kostnadene refundert av staten. I 2024 ble prosjektene i Kamøyvær fiskerihavn, Engenes fiskerihavn og innseiling Senjahopen ferdigstilt av de respektive kommunene, og kommunenes utgifter ble refundert i tråd med forskutteringsavtalene mellom Kystverket og kommunene.

Kystverket har i 2024 gjennomført en tilstandskartlegging av fiskerihavnene, som viser at det er et stort vedlikeholdsetterslep på moloer og kaier. Med bakgrunn i tilstandskartleggingen ble det gjennomført flere større og mindre vedlikeholdstiltak i fiskerihavneanlegg.

Tilskuddsordninger under Kystverket

Det ble i 2024 gitt tilsagn til seks prosjekter på til sammen 121,9 mill. kroner fra tilskuddsordningen for effektive og miljøvennlige havner. Målet er at prosjektene som er tildelt støtte, skal effektivisere logistikkjeden gjennom blant annet tidsbesparelser for skip eller lastebil i havn. Erfaringen fra Kystverket viser at det er behov for tett oppfølging for å sikre at prosjektene gjennomføres innenfor avtalt tid. I forbindelse med fremleggelsen av Nasjonal transportplan ble det besluttet at formål og innretning av ordningen skal vurderes, slik at den også bidrar til grønn omstilling av sjøtransporten.

Gjennom tilskuddsordningen for fiskerihavner ble det i 2024 gitt tilsagn om støtte til 20 prosjekter på til sammen 115,4 mill. kroner. Ordningen har bidratt til å realisere en lang rekke større og mindre utbedringer i kommunale fiskerihavner.

Navigasjonsinfrastruktur- og sjøsikkerhetstjenester inkludert Los og sjøtrafikksentraler

Vedlikeholdsetterslepet for navigasjonsinnretningene er om lag uendret, mens etterslepet for fyrbygninger er økt noe. Det ble i 2024 bevilget ekstra midler til vedlikehold av navigasjonsinnretninger og fyr. Midlene ble benyttet til utbedringer etter stormskader og til å renovere fyrene Ytterøyane, Hedanes, Halten og Slettnes.

Tilgjengeligheten for Kystverkets navigasjonsinnretninger med lys, dvs. fyr, lykter, lanterner, lysbøyer og radarsvarere var 99,8 pst. i 2024, tilsvarende som i 2023. Dette er innenfor krav til oppetid satt av IALA (International Association of Marine Aids to Navigation and Lighthouse Authorities).

I 2024 klarerte Kystverkets sjøtrafikksentraler om lag 431 000 seilaser, mot om lag 429 000 i 2023. De siste årene har tallet på seilingsklareringer og prosentandelen av inngrep fra sjøtrafikksentraltjenesten holdt seg stabile.

Den lospliktige trafikken i 2024 var 2,9 pst. lavere enn i 2023, og nedgangen kom fra seilas på farledsbevis på samtlige skipskategorier, med unntak av fiskefartøyer. Cruiseaktiviteten er på samme nivå som den var i 2023.

Tabell 5.9 Lospliktig trafikk i 2023 og 2024

	2023	2024
Antall losoppdrag	38 647	38 228
Antall dispensasjoner fra losplikten	1 366	1 588
Antall lospliktige seilaser med farledsbevis	84 375	80 917
Sum lospliktig trafikk	124 388	120 733

Kystverket har fått i oppdrag å gjennomføre en rekke tiltak for å ivareta sikkerheten og forebygge sikkerhetstruende aktivitet i den maritime sektoren. I 2024 startet etaten arbeidet med å verdikartlegge norske havner for å kunne sikre viktige verdier og redusere risikoen knyttet til sikkerhetstruende aktivitet. Kystverkets havovervåking er også viktig i arbeidet med å overvåke og redusere risiko knyttet til skyggeflåten[8].

Kystverket har gjennomført vesentlige tiltak for å styrke robustheten i etatens IKT-systemer og evnen til å respondere ved uønskede hendelser. Kystverket har etablert sektorvist responsmiljø for maritim sektor.

For nærmere om samfunnssikkerhetsarbeidet vises det til omtale i kap. 6 Samfunnssikkerhet og beredskap i del III.

Kystverket mottok 964 varsler om akutt forurensning eller fare for akutt forurensning, der 641 var hendelser som medførte akutt forurensning. Kystverket har fulgt opp disse hendelsene, blant annet ved å påse at den ansvarlige har utført nødvendige tiltak i henhold til tiltaksplikten og særskilte pålegg.

I 2024 oppdaterte Kystverket risikovurderingen for akutte miljøskadelige utslipp fra skipsvrak. Rapporten fra risikovurderingen peker blant annet på behov for nye tilstandsvurderinger

[8] Skyggeflåten frakter russisk olje, oljeprodukter og LNG som finansierer aggresjonskrigen mot Ukraina. Russlands mål er å unngå oljepristaket fastsatt av EU. Flåten utgjør en sikkerhets- og miljørisiko, og er en trussel mot det internasjonalt etablerte ansvars- og erstatningsregimet.

av vrak med store mengder olje. Dette vil legges til grunn for videre overvåking og tiltak.

Prioriteringer 2026

91 pst. av alt gods som transporteres mellom Norge og utlandet, transporteres med skip, og sjøtransporten står for rundt 41 pst. av godstransport innenriks. Passasjertransport til sjøs utgjør en svært viktig del av transporttilbudet i mange kystsamfunn.

Utviklingen i sjøtransporten følger langsiktige trender. Selv i møte med internasjonale kriser og økende usikkerhet i økonomi og handelsmønster forventes det samlet sett økt skipstrafikk i norske farvann. Den økte aktiviteten forsterker behovet for investeringer i sikkerhet, framkommelighet og helhetlig forvaltning av kysten og havområdene. Navigasjonsstøtte og forvaltning av farledene vil være avgjørende for trygg og effektiv ferdsel.

En desentralisert havne- og kaistruktur bidrar til god tilgjengelighet for kystnært næringsliv. Kystverket skal opprettholde arbeidet med å gjennomføre fiskerihavneprosjekter i tråd med regjeringens prioriteringer. Det er viktig å utvikle næringsarealer i eller nær havner for å sikre effektive logistikkløsninger. Kommunene har ansvar for lokal arealplanlegging, men statlige og regionale myndigheter kan benytte virkemidler i plan- og bygningsloven ved behov.

Kystverkets tjenester skal være rustet for å operere i ulike sikkerhetspolitiske kriser, og etaten skal videreføre sitt bidrag til totalforsvaret. Kystverket skal styrke arbeidet med nasjonal sikkerhet i maritim sektor. Arbeidet skal gjøres i tett dialog med berørte etater og andre relevante aktører, herunder havnene. Kystverket skal sikre at havner og andre relevante aktører har nødvendige risikoanalyser og planer for å håndtere eventuelle hendelser.

Regjeringen vil i 2026 prioritere nødvendige midler for å opprettholde den statlige slepeberedskapen. Kystvakten ivaretar det operative ansvaret for slepeberedskapen, og bevilgningen til formålet foreslås overført til Forsvarsdepartementet, som ansvarlig myndighet for Kystvakten. Kystverket skal fortsatt ha det overordnede og faglige ansvaret for den statlige slepeberedskapen.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under post 45

Det foreslås en bevilgning på 1 219,3 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått pris- og lønnsvekst og skal blant annet dekke lønns- og pensjonsutgifter, husleie og andre løpende driftsutgifter. For øvrige områder vises det til omtalene under.

Det forslås en økning på 51,9 mill. kroner i forbindelse med at kystradiotjenesten overføres fra Telenor kystradio til staten fra 1. januar 2026. I den forbindelse vil den tekniske radionettinfrastrukturen og teknisk senter overføres til Kystverket.

Det foreslås å omdisponere 19,5 mill. kroner fra post 45 til posten for å dekke driftsutgifter til utvikling av digitale tjenester. Det settes av om lag 200 mill. kroner til felles administrasjon og IKT-infrastruktur for Kystverket. Videre foreslås det å flytte 271,2 mill. kroner til Forsvarsdepartementets budsjett for den operative ivaretakelsen av den statlige slepeberedskapen.

Det foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3916, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Ut over dette skal bevilgningen dekke:

Transport, havn og farleder

Infrastruktur og arealforvaltning er viktig for å sikre framkommelighet og opprettholde og styrke sikkerhetsnivået i sjøtransporten. Den fysiske infrastrukturen består av farleder og navigasjonsinnretninger. Det settes av om lag 600 mill. kroner til vedlikehold av navigasjonsinfrastrukturen, planlegging av farvannstiltak, kystforvaltning og transportplanlegging. Midlene skal blant annet bidra til å opprettholde høy oppetid for navigasjonsinnretningene.

Beredskap mot akutt forurensning

For å ivareta den nasjonale beredskapen mot akutt forurensning settes det av om lag 130 mill. kroner til flyovervåking og satellittjenester, lagring og vedlikehold av utstyr, gjennomføring av kurs og øvelser. I forbindelse med iverksatte statlige aksjoner mot akutt forurensning kan det komme a konto innbetalinger fra advokatfirmaer og forsikringsselskap. Det foreslås derfor at Kystverkets fullmakt til å bokføre disse som forpliktelse mot mellomværendet med statskassen videreføres i 2026. Dette innebærer at når oppgjør etter en aksjon er endelig avgjort, vil forpliktelsen i mellomværendet med statskassen gjøres opp, og inntektene føres på kap. 5309 Tilfeldige inntekter, post 29 Ymse, jf. forslag til vedtak XXVII, 1.

Navigasjonsteknologi og maritime tjenester

Det settes av om lag 150 mill. kroner til navigasjonsteknologi og maritime tjenester, herunder om lag 60 mill. kroner til drift av BarentsWatch, om lag 60 mill. kroner til digitale meldings- og informasjonstjenester og om lag 30 mill. kroner til drift av sjøtrafikksentralen i Vardø.

Kystkultur

Det settes av om lag 17 mill. kroner til kystkultur. Formålet er å ivareta den maritime kulturarven gjennom å bidra til finansiering av Kystverkmusea. Kystverkmusea er et nettverkssamarbeid mellom Lindesnes Fyrmuseum, Jærmuseet, Sunnmøre Museum, Museum Nord og Museene for kystkultur og gjenreising i Finnmark. Kystverkmusea dokumenterer og formidler etatens historie i tråd med mål om at Kystverkets kulturarv skal være grunnlag for kunnskap, opplevelse og verdiskaping.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 90,6 mill. kroner for å dekke utgifter til tiltak for å bekjempe og redusere fare for akutt forurensning, samt fjerne gjenstander i eller nær farledene som kan medføre fare for skipstrafikken.

Om lag 50 mill. kroner foreslås avsatt til miljøtiltak ved ubåtvraket U-864 utenfor Fedje i Vestland. I 2025 har Kystverket gjennomført undersøkelser for å vurdere om det er mulig å hente opp deler av kvikksølvlasten fra vraket. Kystverket vil fortsette disse undersøkelsene og komme med en tilrådning om videre håndtering av kvikksølvforurensningen. Bevilgningen skal også dekke utgifter til miljøundersøkelse og -overvåking av ubåtvraket.

I tilfeller av akutt forurensning kan det raskt være behov for midler til aksjoner som staten setter i verk, eller garantier til kommuner som starter aksjoner med vesentlige driftsutgifter, og som selv ikke er i stand til å dekke påløpte utgifter før refusjon for aksjonen fra ansvarlig forurenser er betalt. Det foreslås å videreføre fullmakten til å kunne overskride bevilgningen med inntil 70 mill. kroner per aksjon dersom det er nødvendig for å iverksette tiltak uten opphold, jf. forslag til vedtak IV, 5.

Post 22 Driftsutgifter brukerfinansierte tjenester, kan overføres, kan nyttes under post 46

Midler til los- og sjøtrafikksentralenes tjenester bevilges på post 22 og 46. Bevilgningene motsvares av inntekter fra sektoravgifter, jf. kap. 5574, post 77. Om lag 107,9 mill. kroner av utgiftene er statlig finansiert.

Det foreslås en bevilgning på 1 266,4 mill. kroner. Om lag 1 138,4 mill. kroner gjelder forvaltning av losordningen og drift av lostjenesten og om lag 128 mill. kroner driften av de fire sjøtrafikksentralene i Sør-Norge.

Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. Videre foreslås bevilgningen og økt med 136,8 mill. kroner på grunn av forventet aktivitetsøkning mot økning under kap. 5574, post 77. Imidlertid foreslås avgiften økt mer enn driftsutgiftene på grunn av akkumulert underskudd fra tidligere år som må inndekkes, og fordi at avgiftene også skal dekke merverdiavgift.

Det foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 77, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 30 Nyanlegg og større vedlikehold, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 616,6 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått redusert med 320 mill. kroner sammenlignet med 2025, som skyldes stans av prosjektet Stad skipstunnel og lavere behov for midler til enkelte farledsprosjekter, blant annet på grunn av forsinkelser i prosjektgjennomføringen. Det foreslås en fullmakt til å pådra forpliktelser ut over budsjettåret for investeringer med en samlet ramme for gamle og nye forpliktelser for inntil 1 670 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII, 2.

Om lag 240 mill. kroner settes av til investeringer i større farledstiltak og mindre farvannstiltak. Farledstiltakene innebærer utdyping, skjerming og merking av farvannet og bidrar til sikkerhet og framkommelighet. Tiltakene er del av Kystverkets investeringsportefølje, jf. NTP 2025-2036, og er et resultat av utredninger som ser lengre kyststrekninger i sammenheng.

Det planlegges for å gjennomføre arbeider med følgende større farledstiltak i 2026:

Prosjekt	Kommuner	Fylke	Ferdigstillelse
Bognes–Tjeldsundet–Harstad	Narvik, Lødingen, Tjeldsund, Harstad	Nordland og Troms	2028
Innseiling Mo i Rana	Rana	Nordland	2026
Røyrasundet–Svædet	Herøy, Ulstein	Møre og Romsdal	2027
Stamsund- Risøyrenna med gjennomseiling Raftsundet	Vågan, Hadsel	Nordland	2026

I tillegg er det satt av midler til å gjennomføre mindre farvannstiltak i områder som ikke inngår i strekningene over. Tiltakene består av merking, utdyping eller skjerming, eller kombinasjoner av disse. Også de mindre farvannstiltakene er utredet og planlagt gjennom strekningsvise utredninger som ser lengre strekninger i sammenheng.

Det er satt av om lag 240 mill. kroner til større fiskerihavnetiltak og til å igangsette arbeid i følgende fiskerihavner:

Prosjekt	Kommune	Fylke	Ferdigstillelse
Mehamn fiskerihavn	Gamvik	Finnmark	2026/2027
Husøy fiskerihavn	Senja	Troms	2026
Kjøllefjord fiskerihavn	Lebesby	Finnmark	2028
Vardø fiskerihavn	Vardø	Finnmark	2028
Kalvåg fiskerihavn	Bremanger	Vestland	2027

I tillegg vil bevilgningen dekke vedlikehold av moloer og kaier.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres, kan nyttes under post 01

Bevilgningen omfatter anskaffelse av datasystemer og IKT-utstyr til blant annet maritim trafikkovervåking, vedlikehold og fornying av Kystverkets fartøyer, navigasjons- og meldingstjenester og BarentsWatch. Bevilgningen skal også dekke produksjons- og anleggsmidler til Kystverkets operative arbeider med navigasjonsinfrastrukturen og utstyr som inngår i statens beredskap mot akutt forurensning.

Det foreslås en bevilgning på 207,1 mill. kroner. Det er foreslått å omdisponere 19,5 mill. kroner av bevilgningen til post 01, jf. omtale under denne posten. Videre foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3916, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 46 Større utstyrsanskaffelser og brukerfinansierte tjenester, kan overføres, kan nyttes under post 22

Bevilgningen skal dekke anskaffelse av datasystemer og IKT-utstyr til sjøtrafikksentraler og losordningen, jf. omtale under post 22. Posten motsvares av inntekter fra sektoravgifter, jf. kap. 5574, post 77. Det foreslås en bevilgning på 21,3 mill. kroner. Videre foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 77, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 60 Tilskudd til fiskerihavneanlegg, kan overføres

Formålet med ordningen er å stimulere til lokal og regional fiskerirelatert næringsutvikling. Målgruppen er kommuner med eksisterende eller planlagte fiskerihavneanlegg. Aktuelle prosjekter kan omfatte kaianlegg (fast eller flytende), utdyping og bølgedemping (fast eller flytende). Det kan gis tilsagn om inntil 50 pst. samlet statlig tilskudd.

Kriterier som vektlegges er prosjektets evne til å trygge eksisterende næringsaktivitet og/eller skape ny aktivitet, gjennomføringsevne og netto nytte per budsjettkrone. Det er et vilkår at tilskuddet har prosjektutløsende effekt. Når tiltaket er ferdigstilt skal det sendes sluttrapport og revisorbekreftet regnskap til Kystverket.

Det foreslås en bevilgning på 83,5 mill. kroner. I tillegg foreslås en tilsagnsfullmakt på 101,7 mill. kroner knyttet til ordningen, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Post 71 Tilskudd til i effektive og miljøvennlige havner, kan overføres

Formålet med tilskuddsordningen er å effektivisere logistikkjeden gjennom tiltak i havn. Gjennom slike investeringer kan man oppnå kostnadsbesparelser, bedre kvalitet, bedre samspill i logistikkjeden og mellom transportformene, samt oppnå positive klima- og miljøeffekter. Tilskuddsordningen er rettet mot eiere og operatører av havner og havneanlegg som er allment tilgjengelige. Aktuelle prosjekter kan omfatte blant annet investeringer i havneinfrastruktur og tilgangsinfrastruktur.

Det kan gis tilsagn om inntil 80 pst. samlet statlig tilskudd. Søkerne blir rangert etter tiltakets forventede positive effekter sett opp mot det omsøkte tilskuddsbeløpet. Det er et vilkår at tilskuddet har prosjektutløsende effekt. Når tiltaket er ferdigstilt, skal det sendes sluttrapport og revisorbekreftet regnskap til Kystverket. Kystverket gjennomførte en internevaluering av ordningen i 2020, og i 2023/2024 undersøkte Kystverket oppnådde resultater av et utvalg av prosjekter som tidligere hadde fått støtte.

Det foreslås en bevilgning på 133,3 mill. kroner. I tillegg foreslås en tilsagnsfullmakt på 266,6 mill. kroner knyttet til posten, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Kap. 3916 Kystverket

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
02	Andre inntekter	22 372	11 529	10 844
	Sum kap. 3916	22 372	11 529	10 844

Post 02 Andre inntekter

Posten omfatter inntekter fra eksterne, blant annet knyttet til salg av fiskerihavner og statens beredskap mot akutt forurensning. Det foreslås en bevilgning på 10,8 mill. kroner for 2026.

Det foreslås fullmakter til å kunne overskride bevilgningene under kap. 916, post 01 og post 45 mot tilsvarende merinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre foreslås en fullmakt til å nytte inntil 10 mill. kroner av salgsinntekter fra salg av fiskerihavner til dekning av salgsomkostninger ved salg, oppgradering og vedlikehold av fiskerihavner under kap. 916, post 30, jf. forslag til vedtak II, 3.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
77	Sektoravgifter Kystverket	1 124 186	1 061 771	1 275 122
	Sum	1 124 186	1 061 771	1 275 122

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble posten økt med 155,7 mill. kroner, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025).

Post 77 Sektoravgifter Kystverket

Posten omfatter Kystverkets inntekter fra losavgiftene og sikkerhetsavgiften. Losavgiftene skal dekke en andel av utgiftene for losordningen og sjøtrafikksentraltjenesten, jf. omtale under kap. 916, post 22 og 46. Losavgiften består av:

- losingsavgift som betales ved bruk av los
- losberedskapsavgift som betales både ved bruk av los og av fartøy som seiler med farledsbevis
- farledsbevisavgift som betales ved utstedelse, fornying eller endring av farledsbeviset

Sikkerhetsavgiften skal dekke driftskostnadene ved sjøtrafikksentralene i Horten, Brevik, Kvitsøy og Fedje.

Det foreslås en bevilgning på 1 275,1 mill. kroner. Videre foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningene under kap. 916, post 22 og post 46 mot tilsvarende merinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 917 Fiskeridirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	514 855	518 050	535 200
22	Fiskeriforskning og -overvåking, *kan overføres*	134 213	119 300	145 700
23	Prisråd for havbruk	12 000	12 400	17 900
	Sum kap. 917	661 068	649 750	698 800

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025):

- Post 01 ble økt med 6 mill. kroner.
- Post 22 ble økt med 14,9 mill. kroner.
- Post 23 ble økt med 6,9 mill. kroner.

Fiskeridirektoratet er det sentrale rådgivende og utøvende forvaltningsorganet for fiskeri- og havbruksnæringen. Hovedmålet til etaten er å *fremme lønnsom og verdiskapende næringsaktivitet, gjennom bærekraftig og brukerrettet forvaltning av marine ressurser og marint miljø*.

Direktoratet regulerer og kontrollerer fiske og fangst med sikte på å skape langsiktig balanse mellom høsting og beskyttelse av ressursene. Forvaltningen regulerer både hvem som kan fiske, og hvor mye, hvor og hvordan det fiskes. Internasjonalt samarbeid om forvaltningen av felles bestander er en viktig del av Fiskeridirektoratets arbeid for å regulere fiskeriene. Direktoratet samarbeider også med kontrollmyndighetene i andre land og med andre etater og politiet nasjonalt for å følge opp etablerte fiskerireguleringer og bekjempe ulovlig fiske.

Fiskeridirektoratet har en sentral rolle i å gjennomføre regjeringens havbrukspolitikk, både gjennom rollen som tildelingsmyndighet for tillatelser til akvakulturvirksomhet og ved oppfølging av fylkeskommunenes arbeid med tildelings- og lokalitetsklareringer. Når tillatelsene er i drift, har Fiskeridirektoratet ansvar for å følge opp at de kravene som er satt, blir fulgt. Tilsynsansvaret retter seg mot miljømessig forsvarlig drift, forebygging av og skadebegrensning ved rømming og at biomassen holdes innenfor de rammene som er satt i regelverk og tillatelser. Fra 2024 har Fiskeridirektoratet rollen som sekretariat og klagemyndighet for prisrådet for havbruk, som ligger under Finansdepartementet.

Direktoratet er i tillegg en viktig aktør i marin arealforvaltning og arbeidet mot marin forsøpling. Videre er direktoratet offisiell leverandør av norsk statistikk om fiskeri og havbruk.

Fiskeridirektoratet disponerte 436 årsverk i 2024 og har medarbeidere fordelt på til sammen 20 kontorsteder langs kysten. Hovedkontoret ligger i Bergen, og ledelsesfunksjonene er samlet i

tre lederklynger i henholdsvis Bergen, Bodø og Tromsø.

Resultater 2024

Havressursforvaltning

Effektiv saksbehandling i fartøysaker er viktig for å unngå unødvendige driftsavbrudd. Fiskeridirektoratet behandlet over 5 400 fartøy- og manntallssaker i 2024, og mange av sakene har vært komplekse. Det var en nedgang på 7,9 pst. i antall saker på feltet i forhold til 2023.

Forvaltningsprinsippet i havressursloven forutsetter at alle bestander vurderes regelmessig, og at det iverksettes tiltak for å oppnå en bærekraftig forvaltning. Det er fortsatt begrenset kunnskap om mange av de kystnære bestandene.

Fiskeridirektoratet har i 2024 prioritert å forbedre og følge opp reguleringen av kysttorsk og andre kystnære bestander man ser økt utnyttelse av, som brosme, lange og kveite. Fisket etter brosme og lange nord for 62°N ble i 2023 kvoteregulert for første gang, for å redusere fiskepresset på disse bestandene, og i 2024 ble det innført gruppekvoter.

Kysttorskvern og spørsmål om hvor kystnært større fartøyer skal kunne drive fiske nord for 62°N er et viktig tema. I 2024 har Fiskeridirektoratet gjennomført møter om styrket vern av gyteområder for kysttorsk og hatt på høring spørsmål om endringer i regelverket som regulerer innblanding av torsk, hyse og sei under minstemål. Fra 2024 er det innført økt minstemål for torsk og en rekke redskapsbegrensninger for å beskytte kysttorsken. Økningen av minstemålet fra 44 til 55 cm innenfor fire nautiske mil nord for 67° N i 2024 ser ut til å ha virket etter hensikten med lavere fangst, spesielt av liten fisk.

Fiskeridirektoratet deltar i prosjekter med formål om å bidra til et mer miljømessig bærekraftig fiske, herunder utvikling og testing av mer skånsomme og bærekraftige fiskeredskaper.

Direktoratet har i 2024 prioritert utvikling av fiskerikontrollen. Fiskeridirektoratet benytter en rekke virkemidler for å fremme etterlevelse av regelverket og korrekt registrering av fangst og omsetning. I 2024 har direktoratet konsolidert ny organisering av kontrollarbeidet, med økt spesialisering og faglig ledelse. Samarbeidet med politiet er styrket og formalisert. Også samarbeidet med Kystvakten, salgslagene og andre relevante kontrolletater er styrket. Arbeidet har i 2024 og vinteren 2025 resultert i flere samarbeidsaksjoner. Direktoratets Sjøtjeneste økte i 2024 innsatsen på overvåking av fiskefelt. Det medførte at flere fiskefelt ble midlertidig stengt, for å unngå fangst av småfisk og yngel. Dette forebyggende tiltaket har vist god effekt på fangst av blant annet småhyse, som det er viktig å beskytte med tanke på framtidig rekruttering.

Samtidig satser direktoratet på teknologi som kan gi radikalt forbedret ressursregnskap fra fiskeriene på lengre sikt. Gjennom FangstID-programmet utvikles teknologi som sikrer korrekt registrering av ressursuttaket gjennom automatisk identifisering av fangsten i forbindelse med selve uttaket. Det vil kunne få stor betydning for forskning, forvaltning og like konkurransevilkår i næringen. Satsingen inkluderer store prosjekter med støtte fra EUs rammeprogram og Norges Forskningsråd.

Havbruksforvaltning

Fiskeridirektoratets tilsyn med havbruksnæringen har de senere årene blitt styrket både med teknisk kompetanse, nye tilsynsmetoder og med mer nettbasert risiko- og erfaringsformidling og veiledning overfor næringen.

Å forebygge og redusere konsekvensene av rømmingshendelser er et høyt prioritert tilsynsområde for direktoratet. At aktørene overholder de kravene som gjelder for biomasse i forskrifter og tillatelsesdokumenter, er avgjørende for å ivareta legitimiteten til tillatelsessystemet og sikre like konkurransevilkår for aktørene. Fiskeridirektoratet har derfor i de senere år løftet dette som en prioritering for det operative tilsynet. Direktoratet har også utviklet tilsynsmetodikken på havbruksområdet. Et risikobasert tilsyn med systemrevisjon som hovedverktøy skal sikre at direktoratet bruker tilsynsressursene der det oppnås størst effekt. I 2024 fortsatte Fiskeridirektoratet å prioritere kontroll av etterlevelse av biomasseregelverket og næringsaktørenes styringssystem for biomassekontroll. Direktoratet har startet utviklingen av nye rapporteringsløsninger for biomasse og styrket satsingen på regelverksutvikling.

Antall innrapporterte rømmingshendelser har ligget relativt stabilt de siste årene. I 2024 mottok Fiskeridirektoratet 147 rapporter om rømmingshendelser, en økning på 30 fra året før.

I 2024 bidro direktoratet aktivt inn i arbeidet med å avklare rammebetingelser for havbruk lenger til havs enn det som er vanlig i dag.

Marint miljø og arealforvaltning

Fiskeridirektoratet ivaretar fiskeri- og havbruksnæringens interesser i planprosesser i kyst-

sonen og i arbeidet med forvaltningsplaner for havområdene. I 2024 har direktoratet bidratt i arbeidet i Faglig Forum for norske havområder, blant annet gjennom evaluering av forrige forvaltningsplanperiode og forslag om en pilot for marint naturregnskap i Lofoten. Fiskeridirektoratet gir råd om hvordan fiskeri- og akvakulturinteresser kan ivaretas i ulike arealprosesser. Direktoratet har i 2024 arbeidet med 112 kommunale arealplaner og vært involvert i 613 reguleringsplanprosesser. Direktoratet fremmet 15 innsigelser til kommunale arealplaner for å ivareta nasjonale fiskeriinteresser og er også involvert i en rekke verneprosesser.

I arbeidet for Oslofjorden deltar direktoratet i flere prosesser og prosjekter for helhetlig forvaltning og leverte i 2024 faglige råd om nye tiltak for fiskeri i fjorden, der det ble foreslått tre alternative forslag til regulering.

Det er stor etterspørsel etter geodata fra Fiskeridirektoratets kartverktøy Yggdrasil. Løsningen har i snitt 12 000 visninger av webkart per måned og mottar 500 000 spørringer daglig, der en spørring typisk er nedlasting av et kartlag eller åpning av en tabell. I 2024 har direktoratet oppdatert kystnære fiskeridata for flere relevante kommuner.

Fiskeridirektoratet gjør en betydelig innsats for å forebygge og redusere forsøpling fra de marine næringene og fritidsfiske. Direktoratet har de siste årene økt oppryddingsinnsatsen og ryddet i 2024 over 1 600 garn, 78 teiner, 25 km fiskeline, 25 km tauverk og 5 km trålwire på sine ordinære tokt. I 2024 ble det innført krav til merking av alle teiner i snøkrabbefisket og garn i blåkveitefisket, som er fiskerier med høyt antall redskap per fartøy. Direktoratet jobber samtidig for å forebygge framtidig forsøpling gjennom internasjonalt samarbeid og i samarbeid med næringens organisasjoner, forskning og forvaltning. Viktige virkemidler er redskapsutvikling, nye krav til merking av redskaper og holdningsskapende arbeid.

Prioriteringer 2026

Direktoratets kjerneoppgaver innenfor fiskeriforvaltning, havbruksforvaltning og marin arealforvaltning vil alltid være første prioritet. Klima- og naturhensyn skal inkluderes i rådgivning og forvaltning.

Direktoratet skal fortsatt prioritere utvikling av effektive verktøy for å dokumentere og kontrollere fiskeriaktiviteten, ressursuttaket og fiskens vei gjennom verdikjeden. Det løpende arbeidet med operativ fiskerikontroll og forebygging av fiskerikriminalitet forutsettes videreført i nært samarbeid med andre kontrollmyndigheter og politiet. Kystnære bestander er under økende press, og Fiskeridirektoratet må sammen med Havforskningsinstituttet løpende bygge kunnskap og vurdere tiltak i henhold til forvaltningsprinsippet i havressursloven, inkludert tiltak rettet mot turist- og fritidsfisket. Forenkling av regelverk og spesialordninger som har særlig store administrative kostnader, er også en prioritert oppgave for direktoratet i 2026.

På akvakulturområdet vil en viktig prioritering i 2026 være å bidra i oppfølgingen av Meld. St. 24 (2024–2025) *Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden*. Utviklingen av digital samhandling mellom havbruksnæringen og myndighetene og mellom direktoratet og andre forvaltnings- og tilsynsmyndigheter vil fortsatt være viktig. Direktoratet skal også prioritere å legge til rette for havbruk til havs.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 535,2 mill. kroner i 2026. Bevilgningen skal dekke lønn, pensjon, husleie, andre driftsutgifter og mindre investeringer. Bevilgningen er foreslått økt for anslått pris- og lønnsvekst.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3917, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 22 Fiskeriforskning og -overvåking, kan overføres

Bevilgningen motsvares av inntekter fra fiskeriforskningsavgiften, jf. kap. 5574, post 74. Avgiften trekkes av førstehåndsomsetningen til fiskerne og skal dekke deler av kostnadene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen, til å forebygge marin forsøpling fra fiskerinæringen og rydde tapte fiskeredskap.

Det foreslås en bevilgning på 145,7 mill. kroner. Videre foreslås det at de tre utgiftsbevilgningene som er knyttet til fiskeriforskningsavgiften, kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 2.

Post 23 Prisråd for havbruk

Sekretariat og klagemyndighet for prisrådet for havbruk er lagt til Fiskeridirektoratet. Prisrådet ble opprettet 1. januar 2024. Rådet har i oppgave å

sette bindende priser til bruk ved fastsettelse av grunnrenteskattepliktig inntekt.

Det foreslås en bevilgning på 17,9 mill. kroner i 2026.

Kap. 3917 Fiskeridirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Diverse inntekter	4 210	1 301	1 348
05	Saksbehandlingsgebyr	29 451	41 571	28 901
13	Inntekter fra salg av oppdrettstillatelser	6 263 043		
86	Forvaltningssanksjoner	2 131	4 000	3 000
	Sum kap. 3917	6 298 835	46 872	33 249

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025):

- Post 01 ble økt med 4 mill. kroner.
- Post 13 ble bevilget med 65,1 mill. kroner.

Post 01 Diverse inntekter

Inntektene gjelder registrering av pant i akvakulturregisteret m.m.

Det foreslås en bevilgning på 1,3 mill. kroner i 2025. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 917, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 05 Saksbehandlingsgebyr

Inntektene gjelder tre typer gebyr for saksbehandling: gebyr for søknader om ervervstillatelser o.l., gebyr ved akvakultursøknader og innmeldingsgebyr i Merkeregisteret for fiskefartøy.

Gebyrordninger skal fullt ut dekke kostnadene ved å produsere og levere tjenesten basert på kostnadseffektiv drift, jf. Finansdepartementets rundskriv R-112 om gebyr- og avgiftsfinansiering. Forbedret timeregistrering hos Fiskeridirektoratet har vist at finansieringsgraden for søknader om ervervstillatelser tidligere var svært lav, og gebyrsatsene ble derfor økt med 200 pst. i 2024. Etter omorganiseringen av Fiskeridirektoratet har imidlertid direktoratet effektivisert behandlingen av disse sakene, samtidig som tidsregistreringen er mer nøyaktig. Tidsregistreringen i 2024 tilsier at gebyrsatsene for behandling av fartøysaker, samt gebyret for innmelding i Merkeregisteret, bør reduseres med 12 pst. for å treffe korrekt på kostnadene ved tjenesten.

På akvakulturområdet er det mer komplisert å budsjettere korrekt, da gebyrene her skal dekke kostnadene til saksbehandling av akvakultursøknader i mange ulike forvaltningsorganer. Fiskeridirektoratets beregninger viser at akvakulturgebyret dekker mindre enn 50 pst. av kostnadene. Samtidig er det usikkerhet i beregningsgrunnlaget. Nærings- og fiskeridepartementet vil gjennomføre en helhetlig gjennomgang av gebyrer og avgifter for havbruksnæringen, regulert i egen forskrift. Inntil forskriften er revidert, foreslår Nærings- og fiskeridepartementet at gebyrsatsene for akvakultur videreføres som i dag, men justeres med 3,6 pst. for lønns- og prisvekst.

Med bakgrunn i dette foreslås det at posten justeres ned med 14,2 mill. kroner av hensyn til realistisk budsjettering.

Det foreslås en bevilgning på 28,9 mill. kroner i 2026.

Post 13 Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner

Posten gjelder vederlag for tildeling av oppdrettstillatelser eller vekst i eksisterende tillatelser. Trafikklyssystemet legger opp til at det holdes en tildelingsrunde av ny tillatelseskapasitet i 2026. Det er krevende å anslå inntekter fra en slik tildelingsrunde, ettersom det avhenger av hvor mye kapasitet som tilbys, og hvilke priser som oppnås. 55 pst. av inntektene fra tildelingsrunden utbetales til kommuner og fylkeskommuner gjennom Havbruksfondet, jf. omtale under kap. 919 Diverse

fiskeriformål, post 60 Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner. Regjeringen vil komme tilbake med forslag til bevilgning på posten i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2026.

Post 86 Forvaltningssanksjoner

Posten gjelder inntekter fra overtredelsesgebyr ilagt for brudd på fiskeri- og havbrukslovgivningen og administrativ inndragning av utbytte på havbruksområdet. Inntektene varierer fra år til år avhengig av mengde og type saker, klagebehandling og rettsoppgjør. Basert på innbetalinger de siste årene foreslås det å redusere bevilgningen med 1 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på 3 mill. kroner i 2026.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
72	Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur	35 281	33 100	33 100
73	Årsavgift Merkeregisteret	3 858	3 900	3 900
74	Fiskeriforskningsavgift	419 087	340 900	416 400
76	Kontrollavgift fiskeflåten	55 933	44 400	54 200
	Sum	514 159	422 300	507 600

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025):

- Post 74 ble økt med 42,5 mill. kroner.
- Post 76 ble redusert med 5,6 mill. kroner.

Post 72 Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur

Inntekten dekker deler av Fiskeridirektoratets kostnader til kontroll og tilsyn med havbruksnæringen. Gebyr- og avgiftsforskriften for akvakultur skal revideres, og det fremmes derfor ikke endringer i avgiftssatsene før ny forskrift er fastsatt.

Det foreslås en bevilgning på 33,1 mill. kroner i 2026.

Post 73 Årsavgift Merkeregisteret

Inntektene dekker en del av statens kostnader knyttet til drift og vedlikehold av merkeregisteret og bruk av registeret til statistikk- og forvaltningsformål.

Det foreslås en bevilgning på 3,9 mill. kroner i 2026.

Post 74 Fiskeriforskningsavgift

Fiskeriforskningsavgiften skal bidra til å dekke kostnader til å innhente kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen og forebygge marin forsøpling fra fiskerinæringen, blant annet ved å rydde tapte fiskeredskaper. Det foreslås en bevilgning på 416,4 mill. kroner i 2026. Økningen fra saldert budsjett 2025 skyldes endret anslag på verdien av førstehåndsomsetningen fra norske fiskerier i 2026.

Inntektene motsvares av utgifter på tre budsjettposter, jf. tabell 5.7. Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten slik at eventuelle merinntekter kan motsvares av tilsvarende økte utgifter under de tre nevnte utgiftspostene, jf. forslag til vedtak II, 2.

Tabell 5.10 Oversikt over bevilgninger finansiert av fiskeriforskningsavgiften

(i 1 000 kr)

Kap./post	Betegnelse	Forslag 2026
917/22	Fiskeridirektoratet, Fiskeriforskning og -overvåking, *kan overføres*	145 700
919/76	Diverse fiskeriformål, Tilskudd til fiskeriforskning, *kan overføres*	8 300
923/22	Havforskningsinstituttet, Fiskeriforskning og -overvåking, *kan overføres*	262 400
	Sum	416 400

Post 76 Kontrollavgift fiskeflåten

Posten gjelder inntekter fra kontroller av fiskeflåten. Formålet med avgiften er å bidra til å dekke forvaltningens arbeid med kontroll av fiskeriene. Avgiften kreves inn av fiskesalgslagene ved avregning av oppgjør til fisker, og satsen er 0,22 pst. av brutto fangstverdi. Fartøy under 15 meter er fritatt for avgift med bakgrunn i kostnader i forbindelse med nye krav til sporing og rapportering.

Det foreslås en bevilgning på 54,2 mill. kroner. Økningen i forhold til 2025 skyldes endret anslag på verdien av førstehåndsomsetningen fra norske fiskerier i 2026.

Kap. 919 Diverse fiskeriformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner, *kan overføres*	4 695 403	1 244 000	1 563 195
61	Tilskudd til kommunale ungdomsfiskeprosjekt	1 655	2 200	2 281
71	Tilskudd til velferdsstasjoner	2 659	2 750	2 849
73	Tilskudd til kompensasjon for CO_2-avgift	346 800	500 400	640 400
74	Erstatninger, *kan overføres*	3 879	1 896	1 896
75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, *kan overføres*	53 988	22 940	38 766
76	Tilskudd til fiskeriforskning, *kan overføres*	9 065	6 800	8 300
77	Tilskudd til kystrekeflåten	22 343	23 190	
	Sum kap. 919	5 135 792	1 804 176	2 257 687

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025):

- Post 60 ble økt med 171,3 mill. kroner.
- Post 76 ble økt med 0,8 mill. kroner.

Oppfølging av WTO-fiskerisubsidieavtalen

WTOs ministerkonferanse i Genève vedtok 17. juni 2022 en protokoll om endring av Marrakesh-avtalen om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO-avtalen). Protokollen fastsetter at den framforhandlede avtalen om fiskerisubsidier (Agreement on Fisheries Subsidies – AFS), skal innsettes i WTO-avtalens vedlegg 1A. Protokollen ble samtidig åpnet for tilslutning fra WTO-medlemmene. I henhold til WTO-avtalens artikkel X nr. 3 må protokollen godkjennes av to tredjedeler av WTOs medlemmer for at AFS skal tre i kraft. Gjennom behandlingen av Prop. 7 S og Innst. 178 S (2023-3034) gjorde Stortinget 15. februar 2024 vedtak om norsk ratifisering av

avtalen. Den 15. september 2025 hadde tilstrekkelig antall land sluttet seg til protokollen, og avtalen trådte i kraft samme dag.

Det ble i Prop. 7 S (2023–2024) redegjort for behovet for å etablere det nødvendige hjemmelsgrunnlaget for at Norge kan overholde forpliktelsene i avtalen. Det ble lagt til grunn at dette kan gjøres direkte i budsjettvedtakene i tillegg til at det vil bli presisert i de enkelte subsidieordningene som gjennomfører budsjettvedtaket (for eksempel forskrifter). Oppfølging av subsidieforbudene innebærer å nekte å gi eller opprettholde en subsidie dersom det foreligger brudd på en av avtalens tre forbudsbestemmelser. Samtidig forhandles det videre for å komme i mål med forbud mot visse former for subsidier som bidrar til overfiske og overkapasitet, og som man ikke oppnådde enighet om i 2022. Det kan følgelig bli en mer omfattende fiskerisubsidieavtale på et senere tidspunkt.

For å sikre hjemmelsgrunnlag for implementeringen av AFS presiseres det at fiskerisubsidiene som omhandles i budsjettpostene under kap. 919, kun er tilgjengelig for aktører som ikke har overtrådt noen av bestemmelsene i AFS.

Post 60 Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner, kan overføres

Posten dekker kommunenes og fylkeskommunenes andel av vederlag for tildelte oppdrettstillatelser, samt provenyet fra produksjonsavgiften. Formålet med tilskuddet er at kommuner som stiller arealer til disposisjon for havbruksnæringen, skal få en del av verdiskapingen.

I 2021 ble det innført en avgift på produksjon av oppdrettslaks, -ørret og -regnbueørret fra akvakultur i sjø. Det ble innbetalt 1 340 mill. kroner i avgift i 2024. 3 mill. kroner av det årlige provenyet benyttes til å dekke Fiskeridirektoratets kostnader til forvaltning av ordningen. I tråd med Stortingets vedtak i forbindelse med behandling av grunnrenteskatt på havbruk inngår også 55 pst. av inntektene fra salg av nye tillatelser til oppdrett i tilskuddet til kommuner og fylkeskommuner. Inntektene fra salg av nye tillatelser føres på kap. 3917, post 13. Tilskuddet fordeles gjennom fordelingsnøklene i Havbruksfondet, som fra utbetalingsåret 2024 innebærer at 80 pst. av utbetalingen går til kommuner og 20 pst. til fylkeskommuner.

Det foreslås en bevilgning på 1 563,2 mill. kroner.

Post 61 Tilskudd til kommunale ungdomsfiskeprosjekt

Ordningen skal gi støtte til konkrete kommunale tiltak som tilrettelegger for at ungdom mellom 12 og 25 år kan få erfaring med fiskeryrket. Dette er en nasjonal søknadsbasert tilskuddsordning, og tilsagn vil bli gitt etter en samlet vurdering av de innkomne søknadene. Tiltak som har en åpen utlysning, tilrettelegger for at mange ungdommer kan delta i løpet av sommerferien og har et godt faglig opplegg, vil bli prioritert.

Det foreslås en bevilgning på 2,3 mill. kroner i 2026.

Post 71 Tilskudd til velferdsstasjoner

Midlene brukes til å delfinansiere velferdsstasjoner for fiskere. Det foreslås en bevilgning på om lag 2,9 mill. kroner i 2026, fordelt med om lag 1,6 mill. kroner til Norges Fiskarlag og 1,3 mill. kroner til Den Indre Sjømannsmisjon. Tilskuddet er øremerket disse to organisasjonene, som har lang tradisjon med å tilby slike tjenester. Tilskuddet forvaltes av Fiskeridirektoratet.

Post 73 Tilskudd til kompensasjon for CO_2-avgift

Fiskeflåten har siden 2020 vært pålagt full CO_2-avgift. For å lette omstillingen for næringen ble det opprettet en femårig midlertidig kompensasjonsordning. I tråd med Hurdalsplattformen er ordningen videreført. Formålet med ordningen er å skape insentiv for grønn omstilling, opprettholde aktiviteten i næringen og motvirke uønskede sideeffekter av avgiften, som økt bunkring i utlandet.

Kompensasjonsordningen er ikke knyttet til drivstoffkjøp, men innrettet slik at den gir insentiv til energieffektivisering. Fiskeflåten er inndelt i tre grupper: kystflåten, havflåten og kystrekeflåten. Kompensasjonen beregnes ut fra det enkelte fartøyets andel av samlet førstehåndsverdi i den kompensasjonsgruppen fartøyet tilhører. Kompensasjonsordningen er regulert i egen forskrift – FOR-2020-12-17-2950 – og forvaltes av Garantikassen for fiskere. Kompensasjonen utbetales etterskuddsvis, slik at kompensasjon for avgift det ene året utbetales i det påfølgende året.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til med 140 mill. kroner, til 640,4 mill. kroner. For å styrke forutsigbarheten for næringen legger regjeringen opp til å videreføre ordningen i 2027-

budsjettet. Samtidig skal regjeringen arbeide videre med å se på ordningens innretning.

Post 74 Erstatninger, kan overføres

Bevilgningen dekker eventuell utbetaling av erstatning til fiskere etter to erstatningsordninger:

- erstatning som følge av beslagleggelse av fiskefelt etter vedtak i medhold av petroleumsloven § 8-2 og FOR 2008-12-12-1357
- kompensasjon til fiskere for tapt fangsttid ved lokalisering, opptak og ilandbringelse av skrap som ikke stammer fra petroleumsvirksomhet etter vedtak i medhold av petroleumsloven § 10-18 og FOR-2009-06-19-700

Sakene behandles i erstatningsnemnder. Fiskeridirektoratet er sekretariat for nemdene. De fleste sakene om erstatning gjelder økonomisk tap som følge av seismikkinnsamling. Utbetaling av erstatninger varierer mye fra år til år. Det foreslås en bevilgning på 1,9 mill. kroner for 2026.

Post 75 Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, kan overføres

Posten dekker utgifter til ordninger som skal bidra til utvikling og økt lønnsomhet for fiskeri- og fangstnæringen, samt til å utstede fangstsertifikater. For 2026 tas det sikte på å finansiere føringstilskudd, Catch Certificate, tilskudd til selfangst og mottak av selprodukter, ordningen med garantilott for fiskere og omstillingstiltak for fiskerinæringen i Oslofjorden. Andre mindre ordninger kan også være aktuelle.

Omstillingstiltak for fiskerinæringen i Oslofjorden

Oslofjorden er et av kystområdene våre som er under størst menneskelig påvirkning, og regjeringen innfører i 2025 og 2026 en rekke fiskeritiltak i fjorden, herunder tre store nullfiskeområder som skal bidra til å styrke fiskebestandene og økosystemet i fjorden. Tiltakene vil kunne få omfattende konsekvenser for deler av den lokale fiskerinæringen som blant annet mister tilgangen til viktige fangstområder. I den forbindelse foreslår regjeringen å bevilge 15 mill. kroner til omstillingstiltak for fiskerinæringen i Oslofjorden. Regjeringen vil vurdere nærmere hvordan midlene bør benyttes.

Føringstilskudd

Føring innebærer frakt av fangst fra ett område til et annet. Formålet med ordningen med føringstilskudd er å opprettholde lokale fiskerimiljøer og en variert flåtestruktur, bidra til at ressursene utnyttes også i områder hvor det ikke er mottak i umiddelbar nærhet, og bidra til en effektiv gjennomføring av fisket ved å føre råstoff ut av overskuddsområder. Tilskuddet har vært bevilget over statsbudsjettet siden 2005, da hovedavtalen mellom staten og Norges Fiskarlag ble avviklet. Det er fiskesalgslagene som administrerer føringstilskuddene. I 2025 er det avsatt 14,3 mill. kroner til føringstilskudd på posten. Fiskesalgslagene finansierer også en andel av føringstilskuddet gjennom bruk av administrativt inndratte midler. Disponeringen av de inndratte midlene er regulert i en egen forskrift. I 2025 er rammen for salgslagenes bruk av inndratte midler til føring på 15,7 mill. kroner.

Catch Certificate

Stadig flere land stiller krav om at villfanget fisk som eksporteres, skal ledsages av et offentlig utstedt fangstsertifikat. Siden 2010 har det vært utstedt slik fangstdokumentasjon ved eksport til EU, basert på en avtale mellom Norge og EU. Med bakgrunn i EUs IUU-forordning vil denne avtalen utløpe 10. januar 2026. Innen den tid må Norge og EU komme til en ny enighet om utstedelse av fangstdokumentasjon. Det utstedes videre sertifikater ved eksport av sjømat til Storbritannia, Ukraina, Serbia og Japan. For Japan utstedes det for tiden sertifikater for visse produkter, blant annet krabbe og makrell.

Ansvaret for utstedelse av fangstsertifikater i Norge er lagt til fiskesalgslagene som del av deres kontrolloppgaver. Salgslagene har opprettet et felles selskap, Cath Certificate SA, som løser oppgaven på vegne av alle salgslagene.

Det følger av forskrift om fangstsertifikat m.v. at salgslagene utsteder og godkjenner norske fangstsertifikater til eksportør av partier av norskfanget fisk, samt lager- og produsenterklæringer for partier av fisk som ikke er norskfanget. Kopi av godkjente dokumenter formidles til Fiskeridirektoratet som er verifikasjonsmyndighet.

Tilskuddet skal dekke kostnader knyttet til drift av Catch Certificate SAs portal for utstedelse av norske fangstsertifikater, herunder lønnskostnader, drift og vedlikehold av portalen.

Selfangst

Formålet med tilskuddet har vært å bidra til at de fastsatte kvotene på grønlandssel ble tatt, og å legge til rette for en mer lønnsom selfangst-

næring. I 2024 ble det utbetalt støtte for 1,5 mill. kroner til ett fartøy og ett mottak.

Garantilott

Formålet med ordningen er å sikre fiskere en viss minsteinntekt i de ulike fiskeriene dersom fisket av ulike årsaker skulle slå feil. Ordningen er hjemlet i forskrift om garantiordningen og administreres av Garantikassen for fiskere. Ordningen er regelstyrt, som innebærer at fiskere som tilfredsstiller vilkårene, er berettiget til garantilott.

Nivået på utbetalingene har holdt seg stabilt de siste årene. Utbetalingene for 2024 gikk noe opp fra 2023 og utgjorde om lag 250 000 kroner.

Budsjettforslag 2026

Det foreslås en bevilgning til tilskudd til næringstiltak i fiskeriene på til sammen 38,8 mill. kroner i 2026.

Post 76 Tilskudd til fiskeriforskning, kan overføres

Bevilgningen motsvares av inntekter fra fiskeriforskningsavgiften, jf. kap. 5574, post 74. Avgiften skal dekke deler av kostnadene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen.

Målgruppen er norske forskningsinstitusjoner utenom Havforskningsinstituttet og norskregistrerte private aktører, som samarbeider med forskningsinstitusjoner. Tilskudd gis til bruk av fartøyer og andre ekstrakostnader ved toktbasert fiskeriforskning. Fiskeridirektoratet forvalter ordningen, etter regelverk fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet. Prioriterte kunnskapsområder er løsninger som kan redusere fiskeredskapers påvirkning på havbunnen, redusere spøkelsesfiske og marin forsøpling, redusere uønsket bifangst og fangst under minstemål, samt tiltak som kan redusere klimagassutslipp fra fiskeflåten.

Det er i senere tid blant annet gitt støtte til utvikling av nedbrytbare fiskeredskaper, miljøvennlig snøkrabbeteine, akustisk gjenfinning av tapte fiskeredskaper, alternative slitematter i trålfiske og energieffektiviseringstiltak.

Det foreslås en bevilgning på 8,3 mill. kroner i 2026. Videre foreslås det at bevilgningene på de tre utgiftspostene som er knyttet til fiskeriforskningsavgiften, kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. nærmere under sistnevnte post og forslag til vedtak II, 2.

Post 77 Tilskudd til kystrekeflåten

Den midlertidige tilskuddsordningen for kystrekeflåten ble opprettet på grunn av den vanskelige situasjonen de økte drivstoffprisene hadde ført til for denne flåtegruppen. Ordningen har vært administrert av Garantikassen for fiskere.

Ordningen ble opprettet i 2023 som et midlertidig tilskudd. Regjeringen foreslår å avvikle den midlertidige tilskuddsordningen for kystrekeflåten fra og med 2026. Samtidig foreslår regjeringen å styrke CO_2-kompensasjonsordningen for fiskeflåten, der kystrekeflåten mottar en fast andel av potten. Kompensasjonsordningens innretning sammen med CO_2-avgiften premierer drivstoffeffektivt drift innenfor flåtegruppene.

Programkategori 17.20 Forskning og innovasjon

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
920	Norges forskningsråd	2 253 500	2 138 100	2 448 506	14,5
922	Romvirksomhet	1 870 497	1 613 532	1 955 847	21,2
923	Havforskningsinstituttet	1 368 165	1 776 294	1 973 649	11,1
924	Internasjonale samarbeids-programmer	356 070	387 900	405 600	4,6
926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	478 709			0,0
928	Annen marin forskning og utvikling	221 089	223 980	204 319	-8,8
930	Design og arkitektur Norge	27 800	28 510	19 536	-31,5
935	Patentstyret	345 575	363 020	374 000	3,0
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	8 776	9 363	9 700	3,6
2421	Innovasjon Norge	66 001 121	68 093 650	68 634 099	0,8
2426	Siva SF	317 405	328 390	533 492	62,5
	Sum kategori 17.20	73 248 707	74 962 739	76 558 748	2,1

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
01–29	Statens egne driftsutgifter	2 225 951	2 180 076	2 367 349	8,6
30–49	Nybygg, anlegg mv.	18 663	8 151		-100,0
50–89	Overføringer til andre	9 379 093	7 414 512	8 076 399	8,9
90–99	Utlån, statsgjeld mv.	61 625 000	65 360 000	66 115 000	1,2
	Sum kategori 17.20	73 248 707	74 962 739	76 558 748	2,1

Inntekter under programkategori 17.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
3923	Havforskningsinstituttet	498 224	693 042	817 119	17,9
3926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	277 130			0,0
3935	Patentstyret	145 398	158 659	151 471	-4,5
3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	442	559	500	-10,6
5325	Innovasjon Norge	62 057 002	64 200 000	65 075 400	1,4
5326	Siva SF	62 000	67 000	272 000	306,0
5613	Renter fra Siva SF	14 706	10 200	10 600	3,9
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	1 271 756	814 500	821 400	0,8
	Sum kategori 17.20	64 326 658	65 943 960	67 148 490	1,8

Programkategori 17.20 omfatter bevilgninger til offentlige virkemidler for forskning og innovasjon i næringslivet. I tillegg bevilges midler til forvaltningsrettet marin forskning. Inntektene knyttet til programkategorien er i hovedsak oppdragsinntekter, gebyrer, sektoravgifter, renteinntekter og lånetransaksjoner.

Nedenfor følger nærmere omtale av departementets arbeid med næringsrettet forskning og innovasjon og marin forvaltningsrettet forskning.

Næringsrettet forskning og innovasjon

Mål

Forskning, utvikling og innovasjon er avgjørende innsatsfaktorer for å fremme økt produktivitet og omstillingsevne i norsk næringsliv. Departementets bevilgninger til forskning og innovasjon i næringslivet skal bidra til størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi innenfor bærekraftige rammer.

Innovasjon er en av de viktigste drivkreftene for å opprettholde og utvikle Norges konkurranseevne, verdiskaping og velstand. Verdiskaping og produktivitetsvekst krever både fornyelse og forbedring. Verdiskaping er avhengig av at det tilbys varer og tjenester som har høy betalingsvilje, gjennom etablerte foretak og etablering av nye foretak. Innovasjon innebærer utvikling av nye eller forbedrede produkter og prosesser. Det meste av forskning og innovasjon i næringslivet skjer uten støtte fra det offentlige, fordi foretak finner det lønnsomt å investere for å nå egne målsettinger.

Forskning og innovasjon kan ha en større verdi for samfunnet enn den har for enkeltbedrifter, fordi kunnskap sprer seg og skaper verdier for andre enn den som finansierer forsknings- og innovasjonsaktiviteten. Derfor legges det til grunn at samfunnet bør bidra til at det investere mer i forskning og innovasjon i næringslivet enn det foretakene ville gjort basert på egne økonomiske resultater. Målet med offentlig støtte er derfor å gi foretakene insentiver til å satse mer, ha høyere ambisjoner og/eller gjennomføre prosjekter tidligere eller raskere enn de ville gjort uten denne støtten.

En rekke politikkområder har betydning for innovasjonsevnen, blant annet utdannings- og forskningspolitikken, konkurransepolitikken, skattepolitikken, samferdselspolitikken, arbeidsmarkedspolitikken, sikkerhetspolitikken og politikk for offentlige innkjøp. Innovasjon krever et godt samspill mellom ulike aktører, og en helhetlig innovasjonspolitikk avhenger av samarbeid på tvers av mange departementer og politikkområder. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for å koordinere regjeringens politikk og virkemidler for å fremme innovasjon i næringslivet.

Aktører og virkemidler

Bevilgningene over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett til næringsrettet forskning og innovasjon blir forvaltet av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge, Direktoratet for romvirksomhet, Siva, Patentstyret, Design og arkitektur Norge (DOGA) og Nofima. I tillegg tildeles støtte gjennom Skattefunn, som gir et ekstra skattefradrag for forskning og utvikling (FoU). Skattefunn er den ordningen som flest foretak anvender. Ordningen er hjemlet i Skatteloven og forvaltes av Finansdepartementet og Skatteetaten, jf. omtale i Prop. 1 LS (2025–2026) *Skatter og avgifter 2026*. Forskningsrådet forhåndsgodkjenner FoU-innholdet basert på søknader innenfor skatteåret. Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS tildeler også midler til næringsrettet FoU.

Videre deltar Norge i en rekke næringsrelevante EU-programmer i perioden 2021–2027, inkludert rammeprogrammet for forskning og innovasjon Horisont Europa, investeringsprogrammet InvestEU, EUs romprogram, Programmet for et digitalt Europa, Det europeiske forsvarsfondet og EUs indre markedsprogram. Norge deltar også i internasjonalt samarbeid om FoU-relatert romvirksomhet i Den europeiske romorganisasjonen (ESA). Deltakelse i programmene som finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, omtales nærmere under kap. 922 og 924.

I tillegg bidrar flere andre aktører og virkemidler til forskning og innovasjon i næringslivet, blant annet Investinor AS, Nysnø Klimainvesteringer AS og Eksportfinansiering Norge, jf. omtaler under henholdsvis kap. 952, 953 og 2460. Til sammen utgjør disse aktørene et helhetlig virkemiddelapparat for næringsrelevant forskning og innovasjon. Virkemidlene for forskning og innovasjon i næringslivet bidrar til infrastruktur, tilførsel av kapital, kompetanse og forskning. Figur 5.3 illustrerer sammenhengene mellom målene om økt verdiskaping gjennom styrket omstillingsevne og vekstkraftige bedrifter og virkemidlene for forskning og innovasjon i næringslivet, mens boks 5.1 og 5.2 beskriver de forskjellige virkemidlene og virkningene de skal skape i næringslivet.

Status og resultater

Nedenfor gis en omtale av status og resultater for innsatsområder og tiltak som anses som sentrale for å oppnå de ønskede virkningene av bevilgningene til forskning og innovasjon over næringsministerens og fiskeri- og havministerens budsjetter.

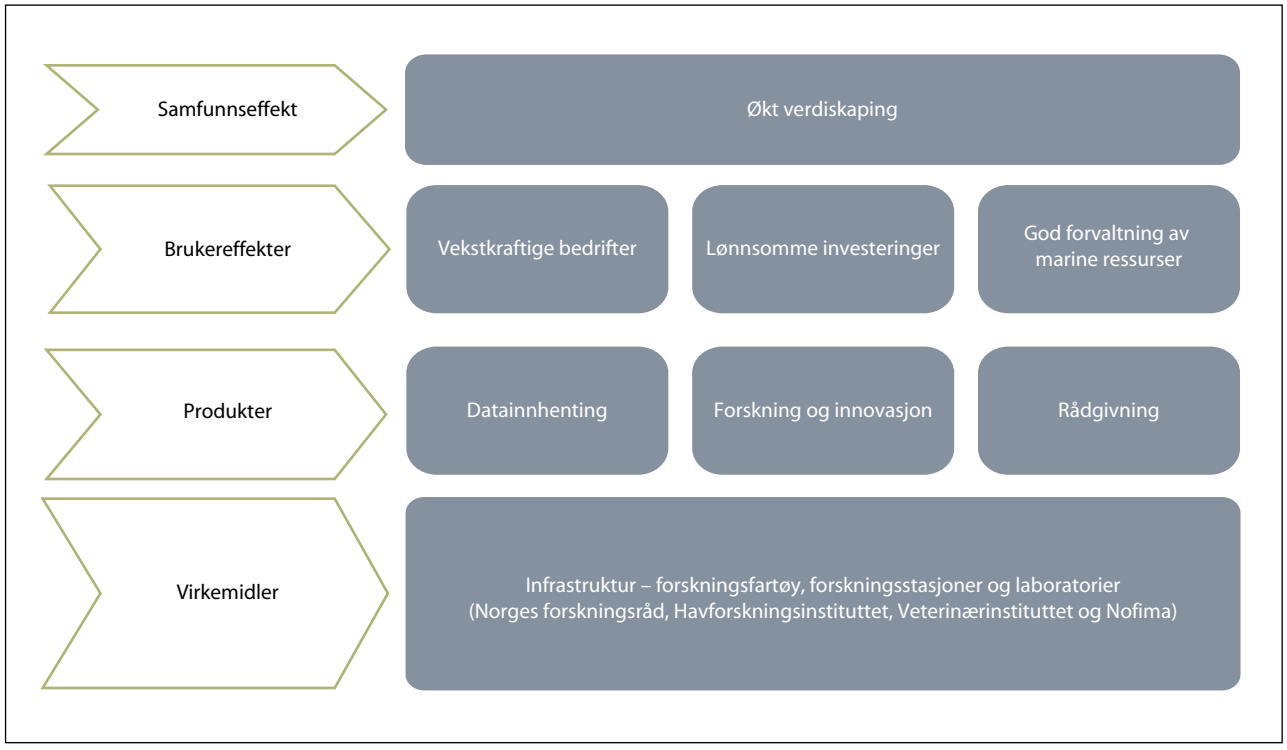

Figur 5.3 Illustrasjon av sammenhengen mellom virkemidlene for forskning og innovasjon

Den næringsrettede forsknings- og innovasjonsinnsatsen

Nyskaping og omstilling skjer kontinuerlig i næringslivet, og de konkrete virkningene av de offentlige virkemidlene for næringsrettet forskning og innovasjon materialiserer seg ofte ikke før det er gått lang tid.

Hovedformålet med de næringsrettede forsknings- og innovasjonsvirkemidlene har ligget fast over tid. Den globale konteksten disse virkemidlene skal virke innenfor, er imidlertid stadig under utvikling. Det haster med tiltak for å nå klimamålene, og etterspørselen etter grønne løsninger øker internasjonalt. Sikkerhets- og beredskapsmessige hensyn påvirker også rammene for innretning og utøvelse av nasjonal og regional forsknings- og innovasjonspolitikk. Ulike politikkområder og -formål må ses i sammenheng, også forholdet mellom næringspolitikk, klimapolitikk, energipolitikk og sikkerhets- og beredskapshensyn. Samtidig skaper endrede etterspørselsmønstre og behov nye muligheter for norske bedrifter i et internasjonalt marked.

Boks 5.1 Offentlige virkemidler for forskning og innovasjon

Kapital

Tilgang på kapital og kompetanse er avgjørende for etableringen og utviklingen av vekstbedrifter som har betydning for omstillings- og vekstevnen i norsk økonomi. På grunn av høy teknologisk risiko, høy markedsrisiko, mangel på kompetanse hos investorer og manglende nettverk kan det være utfordrende å få private investorer til å investere i denne typen bedrifter i det omfang som er antatt samfunnsøkonomisk lønnsomt. Statlige virkemidler skal bidra til å utløse privat kapital til tidligfaseselskapene og ved å utvikle investeringsmiljøene slik at tidligfasebedrifter med høyt vekstpotensial får tilgang på kapital og kompetanse. De finansielle virkemidlene omfatter lån, tilskudd, garantier og egenkapital.

Forskning

Virkemidlene for forskning skal ha en utløsende effekt på forsknings- og utviklingsaktiviteter. Dette kan føre til nye eller forbedrede varer, tjenester og prosesser, eller at kunnskap blir utnyttet og videreutviklet i andre sammenhenger. Regjeringens FoU-virkemidler omfatter blant annet støtte til forskningsprosjekter (tilskudd og skattefradrag), kommersialisering av forskningsresultater fra offentlig finansiert forskning, utdanning av FoU-personell, samarbeid mellom næringsliv og akademia og midler til mobilisering til og deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon (Horisont Europa).

I tillegg har Nærings- og fiskeridepartementet ansvar for flere forskningsinstitutter og tilfører midler til disse både gjennom et grunnfinansieringssystem administrert av Forskningsrådet, og ved direkte driftsbevilgninger over departementets budsjett. Grunnbevilgningen fra Nærings- og fiskeridepartementet går til primærnæringsinstituttene Nofima AS og SINTEF Ocean AS og til de teknisk-industrielle institutene Institutt for energiteknikk, Norce, Norges Geotekniske Institutt, NORSAR, Norsk Regnesentral, RISE PFI og Sintef.

Infrastruktur

Støtten til infrastruktur skal fremme verdiskapende forskning og innovasjon. Virkemidlene inkluderer både fysisk infrastruktur og immateriell infrastruktur, som møteplasser, samarbeidsplattformer og tilgang til forskningsmiljøer med relevant kunnskap og kompetanse. Eksempler på virkemidler er eiendomsvirksomhet, inkubatorer, institutter, katapultordningen, klyngeprogram, pilot- og demonstrasjonsanlegg, satellittsystemer, forskningsfartøy, forskningsstasjoner, forskningsinfrastruktur, tildeling av industrielle rettigheter og støtte til laboratorier.

Kompetansetiltak

Støtten til kompetansetiltak går til veiledning og rådgivning for å fremme verdiskapende forsknings- og innovasjonsaktiviteter. I tillegg til rendyrkede kompetansetjenester inngår ofte veiledning og rådgivning som del av andre virkemidler. Det dreier seg eksempelvis om rådgivning som skal bidra til økt forretningsforståelse, økt forståelse for designmetodikk, utvikling av forskningsprosjekter og veiledning i hvordan bedriftene kan forvalte sine immaterielle verdier.

Boks 5.2 Virkninger av virkemidlene i næringslivet

Formålet med de offentlige virkemidlene for forskning og innovasjon er å legge til rette for størst mulig samlet verdiskaping.

Lønnsomme investeringer

Virkemidlene skal bidra til at flere samfunnsøkonomisk lønnsomme forsknings- og innovasjonsprosjekter som ellers ikke ville blitt realisert, utløses i næringslivet, blant annet gjennom direkte finansiell støtte (lån eller tilskudd) og ved å gjøre det enklere for bedriftene å få banklån.

Økt samspill og bedre nettverk

Virkemidlene skal gjøre det enklere for bedriftene å samarbeide, utvikle og utnytte kunnskap gjennom blant annet klynger, nettverk og forsknings- og innovasjonssentre.

Økt internasjonalisering

Virkemidlene skal stimulere norsk næringsliv til å utnytte de mulighetene som finnes i internasjonale markeder på en bedre måte, gjennom kompetansehevende programmer, infrastruktur, råd og veiledning.

Økt forretningskompetanse

Virkemidlene skal øke gründeres og bedrifters evne til markedsorientering gjennom kompetansehevende programmer, infrastruktur, råd og veiledning.

Økt vilje og mulighet til oppstart

Virkemidlene skal stimulere til oppstart av ny virksomhet gjennom tilgang på kapital, kompetansehevende programmer, infrastruktur, råd og veiledning.

Mer forskningsaktivitet

Virkemidlene skal stimulere til økte FoU-investeringer i næringslivet gjennom infrastruktur, tilskudd og veiledning, og til næringsrelevant kunnskapsoppbygging i instituttsektoren gjennom grunnfinansiering.

Regjeringen har innført et hovedprinsipp om at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot Norges forpliktelser under Parisavtalen og lavutslippssamfunnet i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. Hovedprinsippet gjelder i utgangspunktet for hele det næringsrettede virkemiddelapparatet. Virkemiddelapparatet skal utløse gode prosjekter som bidrar til omstilling og verdiskaping i næringslivet. Prinsippet foreslås videreført i 2026, jf. omtale av «Prioriteringer 2026» under.

For å dokumentere og følge opp den grønne dreiningen av virkemiddelapparatet ble virkemiddelaktørene i 2022 bedt om å etablere sammenlignbar rapportering om støtte til prosjekter med klima- og miljøinnhold. I mai 2024 leverte virkemiddelaktørene et forslag til løsning for rapportering på «do no significant harm-prinsippet» og iverksatte 1. januar 2025 klassifisering av prosjekter med potensial for positiv effekt på klima og miljø og prosjekter med potensial for å gjøre vesentlig skade. Rapporteringssystemet er innført som en pilot.

Status for arbeidet i Innovasjon Norge, Forskningsrådet og de andre virkemiddelaktørene utdypes i de relevante budsjettkapitlene.

Statistisk sentralbyrå (SSB) gjennomfører årlige FoU-undersøkelser for næringslivet. Næringslivet utførte forskning og utviklingsarbeid (FoU) for 47 mrd. kroner i 2023. Justert for pris- og lønnsvekst gikk realnivået opp med 4 pst. sammenlignet med året før. FoU-innsatsen målt i utførte årsverk, viste tilsvarende solid vekst med 6 pst. flere FoU-årsverk enn året før. Dette omfatter FoU-årsverk utført av foretakenes ansatte. Over tid har det vært en betydelig vekst i næringslivets FoU-investeringer. Foretakene kjøpte i tillegg FoU-tjenester for knapt 10 mrd. kroner i 2023, blant annet fra andre foretak, akademia, forskningsinstitutter og utlandet. Tallene i den ordinære FoU-undersøkelsen gjelder foretak med minst 10 sysselsatte. For de siste årene, inkludert

2023, har SSB også sendt undersøkelsen til et representativt utvalg foretak med 5–9 sysselsatte. Disse foretakene brukte 3,3 mrd. kroner i egenutført FoU i 2023, en reell nedgang på om lag 13 pst. fra 2022. Det ble også utført 13 pst. færre FoU-årsverk av disse foretakenes ansatte. Det er andre år på rad med nedgang i denne størrelsesorden for gruppen.

Det er *tjenestenæringene* som utfører mest FoU i næringslivet, og sto for hele 58 pst. av næringslivets samlede egenutførte FoU i 2023. Med investeringer på 27,4 mrd. kroner hadde disse næringene samlet en nominell vekst på 11,1 pst. Bidraget fra *andre næringer* (inklusiv utvinning av olje og gass) er relativt lite (om lag 5,4 mrd. kroner), men vokste likevel med 17,1 pst. (nominelt). FoU i *industrien* utgjorde 14,2 mrd. kroner og viste en samlet vekst på 5,4 pst. fra 2022 (nominelt).

SSBs presentasjon av den nasjonale forskningsstatistikken deler de forskningsutførende virksomhetene under overskriftene næringsliv, universitets- og høgskolesektor og instituttsektor. Forskningsinstitutter består av ulike virksomheter som selger FoU-tjenester eller finansieres av myndighetene, mange med kombinert finansiering. En slik tredeling brukes ikke i annen nasjonal statistikk, i andre land eller i internasjonal statistikk fra Eurostat og OECD. Når norske forskningsdata oppstilles etter internasjonale prinsipper, utgjorde næringslivets forskning 54,7 mrd. kroner i 2023 eller om lag 16 pst. mer enn i den nasjonale publiseringen. Det betyr samtidig at næringslivets forskning etter internasjonale prinsipper utgjorde 1,05 pst. av BNP i 2023. Det utgjorde hoveddelen av samlet FoU på 1,85 pst. av BNP[9]. Begge prosentandelene har økt kraftig siden 2022 som en konsekvens av normaliseringen av petroleumsinntektene og BNP etter pandemien.

SSB gjennomfører Innovasjonsundersøkelsen for næringslivet hvert annet år, sist for perioden 2020-2022. Statistisk sentralbyrå vil legge fram neste Innovasjonsundersøkelse i løpet av høsten 2025.

I EUs årlige European Innovation Scoreboard (EIS) rangeres Norge fortsatt som en sterk innovatør, i den nest øverste av fire grupper. I EUs omtale av Norge trekkes det fram at resultatene over tid har økt i forhold til EU-landene, til tross for at enkelte av indikatorene har hatt en negativ utvikling det siste året.

[9] OECD Main Science and Technology Indicators (MSTI database).

Videreutvikling av det næringsrettede virkemiddelapparatet

Det næringsrettede virkemiddelapparatet er en sentral del av verktøykassen i næringspolitikken sammen med de mer generelle rammebetingelsene for næringslivet. For å oppnå målene i næringspolitikken må det næringsrettede virkemiddelapparatet være omstillingsdyktig og tilpasset framtidens næringsliv. Regjeringen har derfor satt i gang utviklingen av «Virkemiddelapparatet 2.0». Regjeringen har følgende ambisjoner for arbeidet:

- Det skal være én vei inn for brukerne gjennom mer helhetlige brukerreiser på tvers av det næringsrettede virkemiddelapparatet.
- Virkemiddelapparatet skal utløse mer verdiskapende næringsutvikling i hele landet gjennom økt koordinering og samarbeid på tvers.
- Virkemiddelapparatet skal koordinere sin innsats for grønn omstilling og for å legge til rette for grønne industrietableringer.

Arbeidet med Virkemiddelapparatet 2.0 er en pågående prosess med flere utviklingsløp. De forskjellige utviklingsløpene bygger på innspill og tilbakemeldinger fra virkemiddelaktørene selv, brukere og partene i arbeidslivet. Innovasjon Norge, Siva, Eksfin, Forskningsrådet, DOGA og Enova er blant de mest sentrale virkemiddelaktørene i arbeidet. Innsatsen i virkemiddelapparatet rettet mot grønn omstilling er beskrevet over i omtalen av «Den næringsrettede forsknings- og innovasjonsinnsatsen».

Noen utviklingsløp følges opp gjennom virkemiddelaktørenes ordinære drift, mens andre følges opp i tverrgående prosesser. Samlet setter utviklingsløpene søkelys på forenkling, økt brukervennlighet og bedret henvisningskompetanse og -kultur i virkemiddelapparatet. Regjeringen er også opptatt av at virkemiddelaktørenes samarbeid i møte med næringslivet skal fungere godt. Godt samarbeid avhenger blant annet av tydelige grenseflater og at det ikke er unødig overlapp mellom aktørenes virkemidler.

Et av de viktigste tiltakene i dette arbeidet er utviklingen av den digitale inngangen «Én vei inn» til virkemiddelapparatet. Gjennom Én vei inn kan næringslivet henvende seg til ett sted for å få rask avklaring og veiledning til videre kontakt med virkemiddelapparatet. Innovasjon Norge er prosjektleder for Én vei inn, men samarbeider tett med de andre involverte virkemiddelaktørene om utviklingen.

I 2024 ble det øremerket totalt 29 mill. kroner til Innovasjon Norges arbeid med Én vei inn, jf. omtale under kap. 900, post 21 og kap. 2421, post 50. I løpet av året ble 12 nye aktører koblet på Én vei inn-samarbeidet. Ved inngangen til 2025 besto samarbeidet av 14 av 15 fylkeskommuner og ni nasjonale aktører (Innovasjon Norge, Forskningsrådet, Siva, Eksfin, Enova, Patentstyret, DOGA, Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad) og Nysnø Klimainvesteringer AS). Gjennom fylkeskommunene dekkes også lokaltilbudet til næringslivet i nesten 280 kommuner. I 2024 håndterte Innovasjon Norge over 3 600 henvendelser gjennom Én vei inn, mot om lag 2 700 i 2023. Undersøkelser i regi av Innovasjon Norge tyder på at brukerne stort sett synes løsningen er enkel i bruk og er fornøyde med hjelpen de får.

I 2024 har aktørene i virkemiddelapparatet også satt i gang utvikling av en ny samhandlingsmodell. Eksfin er prosjektleder for arbeidet. I tillegg deltar Forskningsrådet, Innovasjon Norge, Siva, Enova og DOGA. Ideen er at kunder med store og komplekse prosjekter, stort verdiskapingspotensial og behov for ulike virkemidler, over tid skal bli møtt av et felles kundeteam og få godt koordinert oppfølging fra virkemiddelapparatet. Modellen dreier seg med andre ord ikke om et virkemiddel, men heller en ny arbeidsmetode. Målet er at modellen skal bidra til at bedriftene opplever:

- et mer helhetlig virkemiddelapparat
- et enklere virkemiddelapparat
- at prosjektene deres gjennomføres raskere enn før

Haugaland næringspark og Raufoss industripark er valgt ut som de første pilotprosjektene for å teste ut samhandlingsmodellen. Virkemiddelaktørene vil samle erfaringer, vurdere nytte og kostnader og gjøre justeringer i modellen før den eventuelt rulles ut i større skala.

Det vises også til omtale under «Prioriteringer 2026», kap. 900, post 21 og kap. 2421, post 50 og post 70 og kap. 2426.

Tiltak for å møte næringslivets kompetansebehov

Norges konkurransekraft er avhengig av et næringsliv som har høy og relevant kompetanse og god omstillingsevne. Kompetanse er grunnlaget for å håndtere komplekse utfordringer og for hensiktsmessige omstillinger både i næringslivet og i samfunnet for øvrig. Hvordan forskningskompetanse og -resultater kan tas i bruk og spres i næringslivet, er derfor sentralt i regjeringens forsknings- og innovasjonspolitiske satsinger.

Regjeringen la våren 2025 fram Meld. St. 11 (2024–2025) *Fagfolk for en ny tid – med høyere yrkesfaglig utdanning*. Meldingen gir retning for fagskolesatsingen til regjeringen for å møte det økende kompetansebehovet i tiden framover. Fagskolene tilbyr korte og praksisnære utdanninger som utvikles i tett samarbeid med arbeidslivet for å møte lokale, regionale og nasjonale kompetansebehov. Det vises til nærmere omtale i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon.

I Meld. St. 14 (2022–2023) *Utsyn over kompetansebehovet i Norge* framgår det at regjeringen prioriterer kompetanse som er nødvendig blant annet for et høyproduktivt og konkurransedyktig næringsliv. Arbeidsstyrkens kompetanse er en nøkkelfaktor for verdiskaping. Behovet for kompetanse varierer mellom regioner, næringer og bransjer og endres over tid. Norge må derfor ha læringsarenaer og et utdanningssystem som fanger opp skiftende kompetansebehov på en effektiv og god måte. Det vises til nærmere omtale i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon.

Tilgang til kompetent arbeidskraft er viktig for å bidra til omstilling og et mer forskningsintensivt næringsliv. Kunnskapsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet har sammen igangsatt en utredning om behov, muligheter og barrierer for å tiltrekke og beholde høyt kvalifiserte utenlandske forskningsmedarbeidere.

Universiteter og høyskoler skal tilby undervisning og utføre forskning, men har også et ansvar for å bidra til spredning og formidling av kunnskap og bidra til innovasjon og verdiskaping. Samarbeid mellom næringslivet, universitets- og høyskolesektoren, forskningsinstitutter og offentlig sektor er viktig for å ta kunnskapen som utvikles ved høyere utdannings- og forskningsinstitusjoner i bruk. Nærings- og fiskeridepartementet, Kunnskapsdepartementet og flere andre departementer samarbeider om tiltak for at universitetene og høyskolene (UH) og helseforetakene skal ta et større ansvar for kommersialiseringsarbeid i tidlig fase. Forskningsresultater må komme samfunnet til gode. Ideer fra forskning kan bidra til nye arbeidsplasser, innovasjon og verdiskaping. Institusjonene har selv ansvaret for hvordan de organiserer dette arbeidet. Kunnskapsdepartementet har i sin styringsdialog med UH-institusjonene lagt større vekt på dette feltet de senere årene.

Regjeringen har lagt fram en digitaliseringsstrategi og et veikart for det teknologibaserte næringslivet. Det økte behovet for digital kompe-

tanse og arbeidskraft omtales både i strategien og veikartet.

Norsk deltakelse i næringsrelevante EU-programmer og strategiske satsinger

Internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid er av stor betydning for Norge. Deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont Europa, er den største enkeltsatsingen fra norske myndigheter innen internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid. Deltakelse her gir tilgang på ny kunnskap, teknologi, nettverk, markeder og infrastruktur for norske virksomheter. I Horisont Europa (2021–2027) har innovasjon fått en styrket rolle, og det er en egen innovasjonssøyle hvor Det europeiske innovasjonsrådet og europeiske innovasjonsøkosystemer utgjør hoveddelen.

Norske forsknings- og innovasjonsmiljøer, næringsliv, offentlige virksomheter og helseforetak hadde per april 2025 totalt hentet hjem 3,18 pst. av de konkurranseutsatte midlene i Horisont Europa, godt over ambisjonsnivået på 2,8 pst. for hele programperioden. Omregnet til norske kroner utgjør det om lag 15,7 mrd. kroner. Av dette har ca. 2,7 mrd. kroner gått til norsk næringsliv, noe som utgjør om lag 18 pst. Norsk næringsliv har særlig god uttelling i klynge 5 Klima, energi og mobilitet.

Nærings- og fiskeridepartementet har et særskilt ansvar for næringsrelevant forskning og innovasjon generelt, og marin- og maritim forskning spesielt. Innen maritim forskning er det en særlig høy returandel på 19 pst. Samlet returandel for innsatsområdet Seas, Ocean and Innland Waters er på 12,2 pst.

Forskningsrådet og Innovasjon Norge samarbeider for å styrke den norske deltakelsen i programmet. Det er gjennomført flere tiltak de siste årene, blant annet styrking av stimuleringsmidler og bedre synliggjøring av mulighetene som finnes i EUs forsknings- og innovasjonssamarbeid, ved mobiliseringskonferanser og møter. Forskningsrådet og Innovasjon Norge vil framover fortsatt prioritere arbeidet med å mobilisere norske deltakere og få på plass et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og EU-virkemidler, blant annet på havområdet der EU nylig lanserte en samlet framstilling av havpolitikken, EUs havpakt, som også varsler en forsknings- og innovasjonsstrategi.

For nærmere omtale av Norges deltakelse i Horisont Europa vises det til Prop. 1 S (2025–2026) *Kunnskapsdepartementet*.

Stimulering av økt FoU i næringslivet

Forskning og utvikling er avgjørende innsatsfaktorer for å framstille og omsette kunnskap til innovasjon og høyere produktivitet. Norsk næringsliv har hatt vekst i FoU-investeringene over det siste tiåret. Regjeringen mener at en ytterligere styrking av FoU i næringslivet er helt sentralt for å bedre omstillingsevnen og øke verdiskapingen framover. Regjeringen la derfor i april 2024 fram sin strategi for å øke næringslivets investeringer i FoU. Dette er en oppfølging av Hurdalsplattformen. Strategien har en bred inngang og ser både på ulike rammebetingelser og mer målrettede FoU-virkemidler. Gjennom strategien ønsker regjeringen å legge til rette for tilstrekkelig relevant FoU-kompetanse, og at samfunnet får nytte av den kunnskapen som blir skapt. Det er i 2025 igangsatt to utredningsarbeider, henholdsvis en kartlegging av barrierer og muligheter for å tiltrekke og beholde internasjonal forskningskompetanse i Norge og en utredning av kunnskapsspredningseffekten av de næringsrettede FoU-virkemidlene.

Satsing på kunnskap og teknologi i havnæringene

FNs havforskningstiår (2021–2030) for bærekraftig utvikling er en viktig kontekst for arbeidet knyttet til hav og kyst. Norges bidrag i denne satsingen har som mål å styrke både den nasjonale og den internasjonale kompetansen. Høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi (Havpanelet), som er ledet av Norge og Palau, har pekt på sammenhengen mellom havøkonomien, god havforvaltning og rike og rene hav.

Hav og kyst er en tematisk prioritering i Meld. St. 5 (2022–2023) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning*. Det kanaliseres betydelige midler til kunnskap og teknologi i havnæringene gjennom Forskningsrådet og Innovasjon Norge, jf. omtale under kap. 920 og kap. 2421. Tilskudd til Nofima for næringsrettet marin forskning omtales under kap. 928, post 72. Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS er også en sentral aktør innen næringsrettet marin forskning og utvikling.

Satsing på forskning, teknologi og infrastruktur innenfor romvirksomhet

Norsk romvirksomhet skal bidra til å oppnå mål innen en rekke politikkområder, som klima- og miljø, samfunnssikkerhet, transport og forskning.

Norge deltar i europeisk romsamarbeid gjennom den europeiske romorganisasjonen ESA og i de fleste aktivitetene i EUs romprogram for perioden 2021–2027. Deltakelse i europeisk romsamarbeid sikrer Norge markedsadgang, tilgang til teknologi og tidlig innsikt i rombaserte infrastruktursystemer. Deltakelse gir også samfunnsgevinster i form av arbeidsplasser, forskning, teknologiutvikling og utvikling av nasjonal evne til å ivareta strategisk viktige oppgaver som miljø- og suverenitetsovervåking, fiskeriforvaltning, værvarsling, redningstjeneste og sjøsikkerhet.

Direktoratet for romvirksomhet (tidligere Norsk Romsenter) er statens strategiske rådgiver for romvirksomhet. Direktoratet arbeider for en så effektiv utnyttelse av verdensrommet som mulig til beste for det norske samfunnet.

Norge har to statseide selskaper for romvirksomhet:

- Andøya Space AS leverer tjenester til forskning og næringsliv, blant annet i form av oppskytning av forskningsraketter, slipp av forskningsballonger og testing av missilteknologi. I 2023 ble romhavnen Andøya Spaceport åpnet. I mars 2025 gjennomførte Isar Aerospace AS første oppskytning fra Andøya Spaceport.
- Space Norway AS drifter sjøfiberkabelen til Svalbard og romrelatert infrastruktur for norske forvaltningsetater, sørger for kommunikasjon til Trollstasjonen i Antarktis og bygger satellitter som skal gi bredbåndskommunikasjon i nordområdene.

Med bakgrunn i utviklingen i romsektoren og Norges internasjonale forpliktelser har Nærings- og fiskeridepartementet utarbeidet forslag til lov om aktiviteter i verdensrommet, romloven, jf. Prop. 155 S (2024–2025), som skal avløse lov 13. juni 1969 nr. 38 om oppskyting av gjenstander fra norsk territorium m.m. ut i verdensrommet. Lovens formål er å legge til rette for en sikker og bærekraftig bruk av verdensrommet. Romaktiviteter innenfor norsk jurisdiksjon skal utøves på en måte som ivaretar nasjonale sikkerhetsinteresser og er i tråd med våre internasjonale forpliktelser. Det legges til rette for næringsutvikling og innovasjon ved å gi romnæringen forutsigbarhet.

Omstilling i næringslivet

De næringsrettede virkemidlene skal styrke evnen til omstilling og konkurransekraft i næringslivet. Grønn plattform er et virkemiddel for grønn omstilling i næringslivet der Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Siva samarbeider om utlysning og oppfølging. Ordningen gir støtte til store, ambisiøse prosjekter som gjennomføres av et konsortium. For årene 2020–2023 er det utlyst nærmere 2,5 mrd. kroner gjennom ordningen. I 2024 var det ingen utlysning, men det er gjennomført en ny utlysning i 2025. Formålet med ordningen er å skape samfunnsøkonomisk lønnsomt og bærekraftig næringsliv. Gjennom plattformen kan bedrifter og forskningsinstitutter få støtte gjennom tre år til å gjennomføre forsknings- og innovasjonsdrevet grønn vekst og omstilling. De tre aktørene samarbeider også med Enova om plattformen.

I Grønn plattform ses hele løpet fra forskning til kommersialisering og markedsintroduksjon i sammenheng og på tvers av de involverte virkemiddelaktørene. Plattformen bygger på etablerte ordninger med veldefinerte kriterier for støtte.

Ordningen retter seg mot grønne prosjekter innenfor alle tematiske områder. De pågående prosjektene i Grønn plattform er innenfor flere av regjeringens ni innsatsområder i Grønt industriløft.

Det ble utlyst 1 125 mill. kroner til treårige prosjekter under Grønn plattform i 2020, inntil 750 mill. kroner i 2022, inntil 600 mill. kroner i 2023 og inntil 823,5 mill. kroner i 2025. Virkemiddelaktørene arbeider videre med å effektivisere søknadsbehandlingen og forbedre brukeropplevelsen for søkerne, og følger opp de pågående prosjektene. Ordningen evalueres i 2025/2026.

Strategisk satsing på kunnskap, teknologi og infrastruktur gjennom Norsk havteknologisenter

Norsk havteknologisenter skal sikre verdiskaping for Norge gjennom konkurransedyktige havromsnæringer. Senteret skal gjøre de norske havromsnæringene mer produktive gjennom kunnskaps- og teknologiutvikling, kunnskapsspredning, verdensledende utdanningsmiljø og gjennom bidrag til omstilling av næringsliv. Prosjektet er modulbasert med suksessiv utbygging av fire fløyer. Arbeidet med bygging av senteret foregår i hovedsak i tråd med planene. Senteret forventes ferdigstilt i 2030.

Regjeringen vektlegger god styring og kostnadskontroll i prosjektet. Innsparingstiltak vurderes opp mot målsettingene for prosjektet og betingelsene i notifiseringen til EFTAs overvåkingsorgan ESA.

For bevilgning til prosjektet for 2026 vises det til Prop. 1 S (2025–2026) *Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet*.

Økt FoU i næringslivet gjennom Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS (FHF) er et statlig aksjeselskap eid av Nærings- og fiskeridepartementet som finansieres 100 pst. av sjømatnæringen gjennom en FoU-avgift på eksportverdien av fisk og fiskevarer på 0,3 pst.

FHF finansierer forsknings- og utviklingsoppgaver som fiskeri- og havbruksnæringen ønsker gjennomført. FHFs inntekter fra FoU-avgiften utgjorde 528 mill. kroner i 2024. Selskapet tar initiativ til og finansierer FoU-prosjekter med generell nytteverdi for hele eller deler av marin næring. Midlene gis som tilsagn til FoU-leverandører basert på FHFs strategier, utarbeidet i dialog med næringen.

Marin forvaltningsrettet forskning

Nærings- og fiskeridepartementets tildelinger til marin forvaltningsrettet forskning skal bidra til et best mulig kunnskapsgrunnlag for bærekraftig høsting og produksjon av sjømat og forvaltning av de norske hav- og kystområdene. Forvaltningen trenger kunnskap om tilstanden i økosystemene og bestandsutvikling, status for fiskehelse og -velferd, trygg og sunn sjømat og miljø og konsekvenser av næringsvirksomhet. Et godt kunnskapsgrunnlag bidrar til gode regelverk, god forvaltning og økt verdiskaping i næringen, jf. figur 5.4. Marin forvaltningsrettet forskning gir også et viktig kunnskapsgrunnlag for internasjonale prosesser, blant annet regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner.

Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet gir forskningsbaserte råd til forvaltningen. De skal levere data, forskning og kunnskap som grunnlag for god forvaltning og til bruk i nasjonal overvåking og beredskap, samt for næringsliv og samfunnet ellers. I tillegg kanaliseres en del av de forvaltningsrettede forskningsressursene gjennom Forskningsrådet.

Institusjonenes forskningsfartøy, forskningsstasjoner og laboratorier utgjør en betydelig del av marin forskningsinfrastruktur i statlig eie. Denne infrastrukturen er også tilgjengelig for bruk av andre forskningsinstitusjoner og næringslivet. Godt datagrunnlag er en forutsetning for kunnskap om havmiljøet og havressursene, effektene av nye næringer på naturen og økosystemene og på andre næringer. Det arbeides med å effektivisere datainnsamlingen ved bruk av ny teknologi. Havforskningsinstituttet arbeider også med å samle data fra offentlige og private aktører gjennom overvåkingskonseptet Coastwatch, i sam-

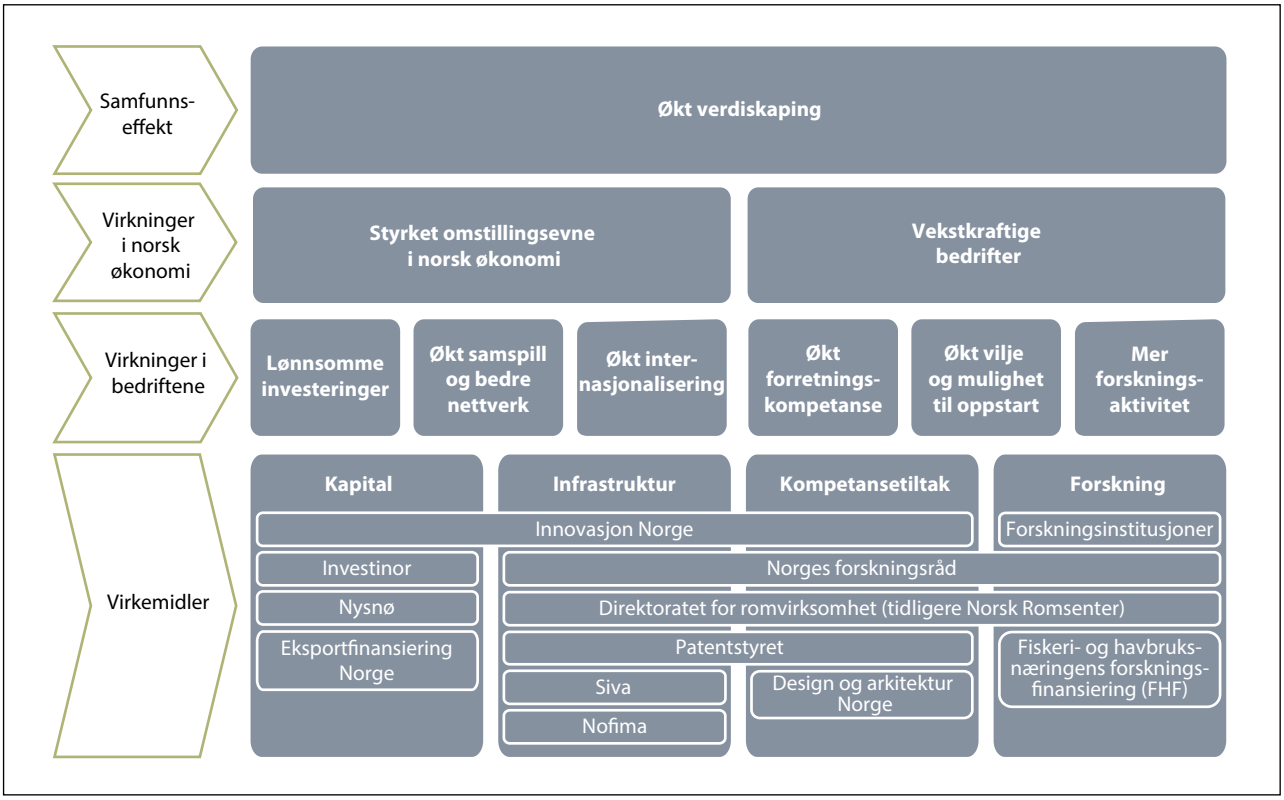

Figur 5.4 Effektkjeden for marin forvaltningsrettet forskning

arbeid med Veterinærinstituttet, Fiskeridirektoratet og Mattilsynet.

God forvaltning av fiskebestandene forutsetter tett internasjonalt samarbeid om forskning og overvåking av havområder. Det internasjonale havforskningsrådet er det viktigste forumet for samarbeid om marin forskning i Nord-Atlanteren. Forskningssamarbeidet i EU er en annen viktig arena for internasjonalt marint forskningssamarbeid. Videre er Veterinærinstituttet referansesenter for utvalgte fiskesykdommer for Verdens dyrehelseorganisasjon, noe som innebærer samarbeid om å bekrefte diagnoser og utveksle kunnskap av betydning for fiskehelse. Instituttenes medarbeidere deltar i komiteer og fagpaneler tilknyttet Vitenskapskomiteen for mat og miljø og instituttene leverer også data til den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet.

Status og resultater

Samlet bevilgning til marin forvaltningsrettet forskning over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett i 2025 er 1,98 mrd. kroner[10]. I tillegg er det bevilget 419 mill. kroner til Norges forskningsråd, som omfatter både marin forvaltningsrettet og næringsrettet forskning.

Gjennom den forvaltningsrettede forskningen utformes det råd knyttet til fiskeri, havbruk og kystmiljø. Dette gjelder blant annet overvåking av mattrygghet, vurdering av bestandssituasjonen, utvikling av kvoteråd for de sentrale fiskebestandene, fiskehelse, risikovurdering av norsk fiskeoppdrett og råd knyttet til kapasitetsjustering i havbruk (trafikklyssystemet).

Tilstanden for de kommersielt sett viktigste fiskebestandene har det siste tiåret vært meget god, og bestandene har vært høstet med godt utbytte. De siste par årene har vært preget av stor reduksjon i torskekvotene og også reduserte kvoter på kommersielt viktige bestander som hyse og sei. Kvoterådene for 2026 tilsier en ytterligere reduksjon for torsk og sei, men en økning i kvoten for hyse. I kystsonen mangler det kunnskap om tilstanden for mange arter. Det er utfordrende når det fiskes mer på kystnære bestander enn før både fra yrkesfiskere og turister, og påvirkningen fra annen aktivitet og klimaendringer øker. Kysttorsk er en av artene som det er iverksatt tiltak for.

Årlige statusrapporter fra Havforskningsinstituttet, Veterinærinstituttet og Vitenskapelig råd for villaksforvaltning viser at lakselus, rømming og virussmitte er blant de største miljøutfordringene i havbruksnæringen. Helse- og velferdssituasjonen til oppdrettsfisk, inkludert rensefisk, er også utfordrende. Behandling mot lakselus er fortsatt den største utfordringen for fiskevelferden i oppdrett, men også andre sykdommer regnes som et stort problem. Samlet sett er sår, uansett årsak, trolig det største helseproblemet for laks.

Nivåene av uønskede stoffer i sjømat, fôr og fôrmidler er generelt lave, og de samlede resultatene fra overvåkingen i 2024 viser at norsk sjømat er trygg. Det ble ikke funnet uønskede stoffer over tillatt grenseverdi fra prøver tatt av villfisk, skjell, oppdrettsfisk eller fôr og fôrmidler i 2024. Det utføres kontinuerlig overvåking for å sikre data for både uønskede stoffer og næringsstoffer, slik at den samlede effekten av sjømat kan dokumenteres. Overvåkingen omfatter de viktigste kommersielle artene, men også nye marine arter som til nå ikke har vært utnyttet til mat eller fôr.

Marin forskning inngår i EUs forskningssatsinger på mat, miljø og klima. Norsk retur fra EU-programmene er høy når det gjelder marin forskning. Dette synliggjør at de marine forskningsmiljøene i Norge holder høy kvalitet, og at de på mange områder er verdensledende. Det marine forskningssamarbeidet med EU er nærmere omtalt under kap. 920.

Prioriteringer 2026

Bevilgningene til forskning og innovasjon på Nærings- og fiskeridepartementets område skal legge til rette for langsiktig konkurransekraft og omstillingsevne, stimulere til vekst i næringslivet og bidra til kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av de marine ressursene. Innenfor bevilgningene foreslår regjeringen å prioritere innsatsen rettet mot omstilling i næringslivet, deltakelse i europeisk forsknings-, innovasjons- og romsamarbeid og bærekraftig fôr. Regjeringen vil også opprettholde innsatsen rettet mot forenkling og økt brukervennlighet i det næringsrettede virkemiddelapparatet, og vil videreføre arbeidet med omstilling av Havforskningsinstituttet. Regjeringen foreslår at det opprettes et nytt program for kartlegging av sjøbunn og økosystem i kystsonen, jf. omtale under kap. 901 og 928, post 21.

Regjeringens politikk for forskning og høyere utdanning er samlet i Meld. St. 5 (2022–2023) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032*. Langtidsplanen inneholder tiårige mål og prioriteringer for perioden. For nærmere omtale av regjeringens forslag til oppfølging av

[10] Saldert budsjett 2025.

langtidsplanen i 2026 og den samlede FoU-innsatsen vises det til del III, kap. 5 i Prop. 1 S (2025–2026) *Kunnskapsdepartementet*.

Omstilling i næringslivet

Næringslivet spiller en nøkkelrolle i overgangen til et mer bærekraftig og digitalt samfunn, både videreutvikling av eksisterende virksomheter og gjennom framveksten av nye, vekstkraftige bedrifter. Forskning og innovasjon er avgjørende innsatsfaktorer for å styrke næringslivets omstillingsevne. Omstilling i næringslivet og utviklingen av en mer effektiv og sirkulær økonomi kan bidra til framvekst av nye næringer, opprettelse av nye arbeidsplasser og redusert press på naturressursene våre. I 2026 foreslår regjeringen å redusere enkelte bevilgninger til det næringsrettede virkemiddelapparatet. Bakgrunnen er behovet for å frigjøre midler til andre prioriterte formål. Samtidig vil regjeringen fortsette å legge til rette for forskning og innovasjon i næringslivet og en dreining i næringslivets forsknings- og innovasjonsaktiviteter mot mer klima- og miljøvennlige løsninger.

Virkemiddelaktørene skal fortsette samarbeidet om Grønn plattform og de pågående prosjektene i porteføljen. Regjeringen vil videreføre Grønn plattform og legge til rette for en utlysning i 2026.

Hovedprinsippet om at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet skal ha en plass på veien mot Norges forpliktelser under Parisavtalen og lavutslippssamfunnet i 2050, videreføres i 2026. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. Hovedprinsippet gjelder i utgangspunktet for hele det næringsrettede virkemiddelapparatet. Med dette menes alle vesentlige næringsrettede bevilgninger til Innovasjon Norge, Norges forskningsråd, Siva, Design og arkitektur Norge, Eksportfinansiering Norge, Enova, Gassnova og Bionova. Hovedprinsippet gjelder også for Investinor AS og Nysnø Klimainvesteringer AS, og anses for disse aktørene å være ivaretatt i forventningene som er lagt i eierskapspolitikken.

For å få til omstilling av næringslivet trenger vi flere nye, vekstkraftige bedrifter. De skaper nye varer og tjenester som bidrar til omstilling og vekst. Norge skal være et godt land for å starte og drive bedrift. Regjeringen ønsker å legge til rette for at flere bedrifter i Norge skal kunne vokse, og at Norge skal være et attraktivt land å starte og drive bedrift i. Gode rammebetingelser er minst like viktig for nytt som etablert næringsliv, og regjeringen har høye ambisjoner for forenkling. Samtidig vil mange oppstartsbedrifter, særlig de innovative, møte særegne utfordringer som etablerte bedrifter i mindre grad møter. Variasjonen er stor blant de innovative oppstartsbedriftene, men felles for mange er behov for både kapital, kompetanse og nettverk.

Virkemiddelapparatets tilbud av ordninger legger til rette for at innovative gründere og oppstartsbedrifter over hele landet skal kunne lykkes med sine ambisjoner gjennom å møte disse behovene. I 2024 la regjeringen fram Norges første stortingsmelding om gründere og oppstartsbedrifter. Meldingen har et særlig vekt på vekstorienterte gründere og oppstartsbedrifter og går gjennom en rekke politikkområder og rammevilkår av betydning for gründere og oppstartsbedrifter som kapitalmarkedet, skatt, kompetanse, sosiale ordninger og innretningen av virkemiddelapparatet og tilbudet. I 2025 har oppfølgingen av tiltakene fra meldingen stått sentralt i arbeidet for å få fram flere vekstdyktige og innovative bedrifter. Dette arbeidet fortsetter i 2026. Videre har regjeringen styrket tilgangen til europeiske kapitalvirkemidler, spesielt gjennom EUs investeringsprogram InvestEU.

Videreutvikling av det næringsrettede virkemiddelapparatet

Regjeringen vil fortsette å prioritere tiltak for forenkling og økt brukervennlighet i det næringsrettede virkemiddelapparat, jf. omtale av status og resultater over. I 2026 foreslår regjeringen å videreføre innsatsen rettet mot utviklingen av «Virkemiddelapparatet 2.0» og den digitale løsningen «Én vei inn» til virkemiddelapparatet, jf. omtale under kap. 900, post 21 og kap. 2421, post 50. Forbedring av brukergrensesnittet, innlemming av flere virkemiddelaktører og effektivisering vil være de viktigste innsatsområdene i utviklingsarbeidet knyttet til Én vei inn. Regjeringen vil også videreføre utviklingen av den nye samhandlingsmodellen for virkemiddelaktørene.

Klare grenseflater mellom aktørene i virkemiddelapparatet er en viktig forutsetning for at næringslivet enkelt kan finne fram til rett sted. Regjeringen har derfor vurdert ansvarsdelingen i virkemiddelapparatet grundig. På bakgrunn av disse vurderingene foreslås det å rendyrke Siva som en nasjonal virkemiddelaktør for industri-

utvikling. Forslaget omtales nærmere under kap. 2426.

Videreutvikling av norsk romvirksomhet

Regjeringen prioriterer fortsatt deltakelse i den europeiske romorganisasjonen ESA og foreslår 161 mill. euro i nye forpliktelser til ESAs industrirettede programmer. I tillegg foreslås det å styrke nasjonale følgeprogrammer med 63 mill. kroner årlig for å sikre best mulig norsk utnyttelse av deltakelsen. Videre foreslås det å samle de nasjonale følgeprogrammene med virkemidler i ESA under nasjonal innflytelse i det nye nasjonale romprogrammet Norsk program for romkapasiteter (NORKAP). Til sammen utgjør NORKAP og ESA-videreføring en helhetlig norsktilpasset satsing på romvirksomhet.

Norsk deltakelse i næringsrelevante EU-programmer og strategiske satsinger

Norge deltar i Horisont Europa i perioden 2021–2027. Gjennom Horisont Europa får norsk næringsliv tilgang på læring, internasjonale nettverk og markedskunnskap som styrker konkurranseevne, samt tilgang på infrastruktur som ikke tilbys nasjonalt. Kontingenten dekkes over Kunnskapsdepartementets budsjett.

Norge deltar nær fullt ut i EUs investeringsprogram InvestEU fra 2023. InvestEU samler EUs finansielle instrumenter i ett program og gir norsk næringsliv tilgang på virkemidler som kan komplementere nasjonale ordninger, jf. nærmere omtale under kap. 924.

Norge deltar også i delprogrammet for konkurransekraft og bærekraft for små og mellomstore bedrifter (SMB-pilaren/COSME) under EUs indre markedsprogram. Programmet består av det EU-omfattende rådgivningsnettverket for små og mellomstore bedrifter og vitenskapsinstitusjoner Enterprise Europe Network (EEN), klyngevirkemidler, skaleringsvirkmidler og en mentorordning, jf. nærmere omtale av SMB-pilaren/COSME under kap. 2421 og kap. 924.

Norge er helt eller delvis med i de fleste komponentene i EUs romprogram for perioden 2021–2027. Regjeringen går nå inn for norsk deltakelse i EUs program for sikker global myndighetskommunikasjon, Secure Connectivity, og den tilknyttede GOVSATCOM-komponenten i EUs romprogram, og vil fremme en egen proposisjon om dette. Tilrettelegging for best mulig norsk nytte av deltakelsen vil være en viktig prioritet i 2026.

16. juli la EU-kommisjonen fram sitt forslag til EUs langtidsbudsjett (MFF – Multiannual Financial Framwork) for 2028-2034 sammen med forslag til ny programstruktur. Det foreslås at 14 av dagens programmer, deriblant InvestEU, Romprogrammet og indre markedsprogrammet, samles i et Konkurranseevnefond (ECF – European Competetivness Fund), og at rammeprogrammet for forskning og innovasjon, Horisont Europa, opprettholdes som et selvstendig program. 2026 vil være et viktig år for å vurdere og forberede fortsatt norsk deltakelse i programsamarbeid med EU for blant annet å fremme norsk næringsrettet forskning og innovasjon og legge til rette for norsk tilgang på samfunnskritisk infrastruktur på romområdet. Forslag til eventuell norsk deltakelse fremmes i budsjettforslaget for 2028.

Regjeringen arbeider også med en vurdering av hvordan European Chips Act kan innarbeides i EØS-avtalen. En beslutning må forankres i Stortinget. Deltakelse i Chips Act finansieres gjennom EUs rammeprogrammer Horisont Europa og Digital Europa og gjennom nasjonal medfinansiering.

Samfunnsoppdrag om bærekraftig fôr

Regjeringen har lansert et målrettet samfunnsoppdrag om bærekraftig fôr med mål om at innen 2034 skal alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr komme fra bærekraftige kilder og bidra til å redusere klimagassutslippene i matsystemene. Samfunnsoppdraget skal bidra til å bevare naturmangfold, utvikle en sterk fôringrediensindustri og øke forsyningssikkerheten i Norge. Samfunnsoppdraget har følgende delmål:

- Redusere klimagassutslipp fra råvarer brukt til fôr til oppdrettsfisk og kraftfôr til husdyr i henhold til de til enhver tid gjeldende norske klimaforpliktelser.
- Øke andelen importert fôrråvare fra bærekraftige kilder med mål om å redusere det globale klimafotavtrykket.
- Øke andelen norskproduserte råvarer i fôr til oppdrettsfisk fra 8 til 25 pst. innen 2034.
- Øke andelen norskproduserte råvarer i kraftfôr til husdyr fra 55 til 70 pst. innen 2034.
- Øke kvaliteten og andelen grovfôr i fôrrasjonen til drøvtyggere.
- Sikre tilgang til kritiske mikroingredienser til fiske- og dyrefôr innen 2034.

Målene er en kombinasjon av ambisjoner og hva som er forventet mulig. Samfunnsoppdraget skal

evalueres i 2026, inkludert en eventuell opp- eller nedskalering av delmålene.

Samfunnsoppdrag er et nytt virkemiddel der forskning og utvikling kobles tettere med regelverksarbeid og annen politikkutvikling. I det videre arbeidet med samfunnsoppdraget vil det kreves bred involvering fra næringsliv, forskning, forvaltning og andre relevante aktører. Det er oppnevnt en styringsgruppe som skal gi faglige, strategiske råd for å nå målene for samfunnsoppdraget.

Omstilling av Havforskningsinstituttet

Det er økt behov for kunnskap innenfor Havforskningsinstituttets ansvarsområde. Kunnskap er avgjørende for å sikre vekst i havnæringene, forstå påvirkning fra klima- og miljøendringer, internasjonalisering og betjene mer helhetlige forvaltningssystemer. Samtidig er instituttets økonomiske handlingsrom redusert. Metoder for datainnhenting, forskning og rådgivning er i rask utvikling. Det er derfor satt i gang en omstilling av Havforskningsinstituttet. Målet er økt kvalitet og produktivitet i kunnskapsproduksjonen. En viktig del av omstillingen er innføring av ny teknologi og nye metoder (inkludert kunstig intelligens) for å effektivisere datainnhenting og forskning. Dette krever at det skapes et handlingsrom for nødvendige investeringer. I en overgangsperiode vil dette føre til stramme prioriteringer, og deler av kunnskapsproduksjonen vil kunne bli noe redusert.

Nytt program for kartlegging av sjøbunn og økosystemer

Det foreslås å starte et nytt program for kartlegging av sjøbunn og økosystemer i kystsonen (marine grunnkart), med en bevilgning på 32 mill. kroner. Programmet vil gjennomføres i samarbeid mellom Norges geologiske undersøkelse, Kartverket og Havforskningsinstituttet, og vil gi økt kunnskap som kan legge grunnlag for næringsvirksomhet både i havbruk, fiske og nye marine næringer. I 2026 foreslås det å starte kartlegging i Varangerfjorden, hvor det er stor usikkerhet om påvirkning fra havbruk på kystfiskerier. Kartleggingen vil innhente kunnskap som legger til rette for sameksistens og utvikling av havbruk, fiskeri og andre marine næringer. Det vises til nærmere omtale under kap. 901 og kap. 928.

Kap. 920 Norges forskningsråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
50	Tilskudd til næringsrettet forskning og grunnbevilgning til teknisk-industrielle institutter mv.	1 644 800		
51	Tilskudd til marin og maritim forskning og grunnbevilgning til primærnæringsinstitutter mv.	608 700		
70	Tilskudd til næringsrettet forskning, *kan overføres*		1 012 770	1 220 100
71	Grunnbevilgning til teknisk-industrielle institutter		553 250	573 167
72	Tilskudd til marin og maritim forskning, *kan overføres*		439 320	517 700
73	Grunnbevilgning til primærnæringsinstitutter		132 760	137 539
	Sum kap. 920	2 253 500	2 138 100	2 448 506

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble tilsagnsfullmakten på post 70 økt med 122,8 mill. kroner og bevilgningen på post 72 økt med 1,4 mill. kroner, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025).

Vedrørende 2026:

Midler til Teknologirådet omtales under budsjett kap. 285 i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon for 2026.

Om Forskningsrådet

Norges forskningsråd er det sentrale organet for oppfølging av regjeringens forskningspolitiske prioriteringer. Forskningsrådet har ansvar for forskning på alle fagområder, med virkemidler som spenner fra grunnforskning til innovasjonsrettet forskning og kommersialisering av forskningsresultater.

Forskningsrådets tre hovedoppgaver er å finansiere forskning, gi forskningspolitiske råd og skape møteplasser. Forskningsrådet er et forvaltningsorgan, administrativt underlagt Kunnskapsdepartementet.

Forskningsrådet har følgende fem mål:
- økt vitenskapelig kvalitet
- økt verdiskaping i næringslivet
- møte store samfunnsutfordringer
- et velfungerende forskningssystem
- god rådgiving

Målene er felles for alle departementene. Under hvert mål er det definert strategiske områder som skal bidra til å nå målene. Kunnskapsdepartementet har i samarbeid med de øvrige berørte departementene utarbeidet systemet for departementenes styring av Forskningsrådet. Kunnskapsdepartementet har ansvaret for å samordne styringssignalene, mens hvert enkelt departement er ansvarlig for styringen av midlene som kanaliseres gjennom Forskningsrådet fra sine respektive budsjetter. Samlet måloppnåelse for Forskningsrådet i 2024 omtales i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon.

Tilskuddene fra Nærings- og fiskeridepartementet skal primært bidra til mål 2 *om økt verdiskaping i næringslivet* og tilhørende strategiske områder, og til mål 3 *om å møte store samfunnsutfordringer* innenfor det strategiske området *Hav og kyst.* De relevante strategiske områdene er nærmere omtalt under Resultater 2024.

Resultater 2024

Overgang fra nettobudsjettering til bruttobudsjettering fra og med 2025 har medført behov for endringer både i regnskapsprosesser og systemoppsett. Endringene medfører at utbetalinger i 2024 er betydelig lavere enn tidligere år og derfor ikke sammenlignbare. Denne regnskapsmessige nedgangen er ikke uttrykk for en nedgang i aktivitetsnivået i Forskningsrådets porteføljе.

I 2024 utgjorde Forskningsrådets aktive, totale næringsrelevante porteføljе om lag 4,7 mrd. kroner. Av porteføljen var om lag 1,1 mrd. kroner prosjekter ledet av næringslivet. Tilsvarende tall i 2023 var 6,3 mrd. kroner, hvorav 1,83 mrd. kroner var ledet av næringslivet. Den totale næringsrelevante porteføljen er altså 1,6 mrd. kroner lavere enn i 2023, og andelen prosjekter ledet av bedrifter er redusert fra 29 til 23,4 pst. Nedgangen skyldes dels at prosjekter finansiert av budsjettøkninger under pandemien er avsluttet og dels lavere tildelinger til Forskningsrådet i etterfølgende år. Videre har, som nevnt over, tekniske forhold rundt overgangen fra netto- til bruttobudsjettering bidratt til en regnskapsmessig nedgang.

Sammenlignet med 2020, året før tiltakspakkene hadde effekt, er innsatsen på mange områder redusert. Områdene med størst nedgang fra 2020 til 2024 er olje og gass, vareproduserende industri og IKT. Det har imidlertid vært en økning innenfor energi, landbruk, skogbruk og tre, næringsmiddel, miljø og maritim. Bedrifter innenfor helsenæringen har godt gjennomslag både på innovasjonsprosjektarenaen og i kommersialiseringsprosjekter, og har en betydelig økning av andelen søknader til Skattefunn i 2024.

Forskningsrådet legger vekt på å mobilisere næringsområder, temaer og regioner som er svakt representert, som blant annet enkelte deler av tjenestesektoren. Tjenestesektoren totalt sett er vedvarende svakt representert (9 pst. av søknadene i 2024, mot 12 pst. i 2023), men i perioden 2020-2024 har det vært vekst i bank og finans, og i media og kultur.

Bevilgningen på post 50 på totalt 1 652 mill. kroner (mot 1 563,7 mill. kroner i 2023) fordelte seg på følgende strategiske områder under målet om *Økt verdiskaping i næringslivet:*
- Økt konkurranseevne i nytt og eksisterende næringsliv, og styrket evne til omstilling i norsk økonomi: 963,7 mill. kroner.
- Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv: 686 mill. kroner.
- Andre infrastrukturtiltak: 2,3 mill. kroner.
- Midlene benyttes blant annet til statistikk og kunnskapsgrunnlag, planlegging, utredninger og evalueringer.

Boks 5.3 Sentrale ordninger for næringslivet

Innovasjonsprosjekter (IP) er samarbeidsprosjekter ledet av bedrifter (IP-N) eller offentlig sektor (IP-O) med omfattende innhold av forsknings- og utviklingsaktiviteter. Bedriftene er prosjektansvarlige og mottar støtten, og kjøper forskningstjenester fra blant annet forskningsinstituttene. Formålet er verdiskaping og fornyelse i næringsliv og offentlig sektor. Prosjektene skal bidra til økt konkurranseevne i nytt og eksisterende næringsliv og styrke omstillingsevnen i norsk økonomi og offentlig sektor. I tillegg skal prosjektene bidra til å bedre samspillet og kunnskapsoverføringen på tvers av aktører.

Demonstrasjonsprosjekter i næringslivet (IP-D) bygger videre på en konkret innovasjon, med aktiviteter som demonstrasjon og verifisering av produkter, tjenester eller prosesser i forkant av markedsintroduksjon og kommersialisering. Prosjektene skal bidra til å sikre kompetanse, arbeidsplasser, verdiskaping og en konkurransedyktig industri i Norge. Fra 2024 er eventuell utlysning av midler til Demonstrasjonsprosjekt i næringslivet del av utlysningen Innovasjonsprosjekt i næringslivet.

Næringsrettede- og utfordringsrettede sentre (SFI, FME, Petrosentre, KI-sentre) er store og ofte langsiktige samarbeidsprosjekter med formål å bygge kompetanse, konkurransekraft og adressere større forskningsavhengige utfordringer.

Kompetanse- og samarbeidsprosjekter skal bidra til næringsrettet forskerutdanning og langsiktig kompetansebygging i norske forskningsmiljøer, for å utvikle ny kunnskap og bygge kompetansemiljøer som samfunnet eller næringslivet trenger for å møte viktige utfordringer faglig eller samfunnsmessig.

Kommersialiseringsprosjekter er prosjekter med formål å fremme økt kommersiell anvendelse av offentlig finansiert forskning. Prosjektene har utspring fra forskningsorganisasjonene og skal avklare og verifisere funn fra forskningen for at prosjektet kan komme videre i sitt kommersialiseringsløp. Det er tre virkemidler innenfor kommersialiseringsprosjekter: *TTO-funksjonsstøtte* (søkbar for forskningsinstitusjoner for å understøtte teknologioverføringsarbeidet), *kvalifiseringsstøtte* (for innledende undersøkelser og veivalg), og *verifiseringsstøtte* (for å verifisere og videreutvikle teknologi og redusere markedsmessig usikkerhet).

Forskerprosjekter er prosjekter for norske, godkjente forskningsorganisasjoner. Formålet er å fremme fornyelse og utvikling i forskningen innenfor alle fag og tematiske områder. Prosjektene skal bidra til viktig ny innsikt i den internasjonale kunnskapsfronten og kan være med eller uten ambisjoner om anvendelse på kort eller lang sikt. Satsingen på muliggjørende teknologier som IKT, nanoteknologi og bioteknologi er eksempler der denne søknadstypen er benyttet.

Nærings-ph.d.-ordningen bidrar til å styrke forskerrekrutteringen til næringslivet. Ordningen gir prosjektstøtte til bedrifter med ansatte som tar en doktorgrad i bedriften. Ph.d.-kandidatens forskning må ha klar relevans for bedriften. Offentlig sektor-ph.d.-ordningen er tilsvarende og for offentlig sektor.

Grønn plattform er en felles konkurransearena i regi av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Siva og har som formål å fremme grønn omstilling i næringslivet gjennom verdikjedesamarbeid. Plattformen skal bidra til at hele løpet fra forskning til kommersialisering og markedsintroduksjon ses i sammenheng, på tvers av de involverte virkemiddelaktørene, ofte i samarbeid med forskningsinstituttene.

Ved siden av tilskuddsordningene som Forskningsrådet forvalter, tildeles det midler gjennom skattefradrag for forsknings- og utviklingsarbeid *(Skattefunn)*. Ordningen er hjemlet i skatteloven og forvaltes av Finansdepartementet og Skatteetaten. Forskningsrådet forhåndsgodkjenner FoU-innholdet i foretakenes prosjekter basert på søknader. Foretakene reiser krav om fradrag i skattemeldingen året etter at arbeidet ble utført, og Skatteetaten kontrollerer dokumentasjon o.l. opp mot reglene i likningen.

Bevilgningen på post 51 på totalt 608,7 mill. kroner (mot 604,7 mill. kroner i 2023), til det strategiske området *Hav og kyst* under målet om *Møte store samfunnsutfordringer*. Hoveddelen av midlene gikk til forskningsprogrammer og til grunnfinansiering av primærnæringsinstitutter og 168,7 mill. kroner av midlene til næringsrettet maritim forskning.

Det rapporteres under på resultater for målene og de strategiske områdene som midlene er rettet mot.

Mål 2: Økt verdiskaping i næringslivet

Økt konkurranseevne i nytt og eksisterende næringsliv

Mål for det strategiske området: *Forskningsrådet skal utløse forskningsbasert innovasjon som gir økt konkurranseevne i næringslivet. Forskningsrådet skal utløse økt FoU-innsats i bedriftene og økt kvalitet i prosjektene. Målet er uavhengig av bedriftenes alder, næring og geografi.*

Evnen til å utvikle og ta i bruk ny kunnskap er blant de viktigste konkurransefaktorene for norsk næringsliv, og avgjørende for å gjennomføre nødvendig grønn og digital omstilling. Tildelingen av støtte til forskning i og for næringslivet skal bidra til å styrke konkurranseevnen i nytt og eksisterende næringsliv gjennom utvikling av nye eller forbedrede varer, tjenester og prosesser, eller ved at kunnskap blir utnyttet og videreutviklet i andre sammenhenger. Tildelingen skal også bidra til at foretak igangsetter forskningsprosjekter de ellers ikke ville igangsatt, eller som de ikke ville igangsatt i samme omfang. Forskningsrådet mener det er et stort potensial for å øke FoU-innsatsen i næringslivet, også på nye og framvoksende områder, gjennom økt samarbeid med universiteter og høyskoler og instituttsektoren.

Forskningsrådet bidrar til økt konkurranseevne i næringslivet på ulike måter. Gjennom utvikling av sterke fagmiljøer og muliggjørende teknologier ved universiteter, høyskoler og institutter, legges grunnlaget for framtidens varer, tjenester og prosesser. Forskningsrådet arbeider for å koble forskningsmiljøene med eksisterende næringsliv og for å få etablert nye foretak basert på forskning.

Forskningsrådet bidrar også til utvikling og implementering av nasjonale strategier gjennom for eksempel «21-prosesser», der et bredt spekter av interessenter setter felles retning for utviklingen på et næringsområde.

Innovasjonsprosjekter i næringslivet (IPN) er et sentralt virkemiddel for forskningsbasert innovasjon og gir støtte til FoU-prosjekter som gjennomføres i samarbeid med andre bedrifter og FoU-institusjoner.

Tall for 2024:

- Totalt om lag 1 mrd. kroner innvilget til nye innovasjonsprosjekter, fordelt på 101 prosjekter (mot 957 mill. kroner fordelt på 103 prosjekter i 2023). Av dette kom om lag 610 mill. kroner fra næringsministerens bevilgninger.
- Omsøkt beløp var om lag 5,1 mrd. kroner (mot 3,4 mrd. kroner i 2023), fordelt på 484 søknader. Dette innebærer en økning i tilsøking på 47 pst. Nær 60 pst. av søknadene kom fra industri- og tjenestenæringer, den høyeste andelen noensinne. Av disse ble 70 pst. vurdert som støtteverdige, men bare 15 pst. fikk innvilget støtte. 37 pst. av søknadene fikk høyeste karakter (mot 23 pst. i 2023). Dette vil si at mange av prosjektsøknadene som ble avslått grunnet knappe budsjettrammer, representerte et betydelig potensial for omstilling og verdiskaping. Forskningsrådet mener at økt brukervennlighet i søknadsprosessene og hyppigere tildelinger kan ha bidratt til den betydelige økningen i søknadsinngang.
- Innenfor industri- og tjenestenæringer var helsenæringen den største søkergruppen med 28 pst., prosessindustrien hadde 24 pst., IKT-næringen 17 pst. og bygg og anlegg hadde 9 pst. av søknadene.
- 87 pst. av prosjektene som fikk støtte, hadde FoU-samarbeid med norske FoU-institusjoner. Dette var noe lavere enn i 2023 (94 pst.) men på nivå med 2022 (89 pst.). Instituttsektoren var den hyppigst brukte FoU-leverandøren.
- Forskningsrådet krever at søkerbedrifter samarbeider med andre bedrifter eller FoU-institusjoner i inn- eller utland i innovasjonsprosjekter. Samarbeid bidrar til spredning av resultater slik at kunnskapen som bygges opp, kommer flere bedrifter og aktører til gode. 55 pst. av søknadene i 2024 kom fra bedrifter som ikke har hatt ansvar for et innovasjonsprosjekt i næringslivet eller tilsvarende de siste 10 årene (på nivå med 2023), mens 52 pst. av søkerbedriftene hadde under 10 ansatte (mot 44 pst. i 2023).
- Geografisk er hele landet representert i søknadene om innovasjonsprosjekter, men det er flest søknader fra Oslo, Trøndelag og Rogaland.
- Av søknadene kom 52 pst. fra bedrifter med under 10 ansatte, (opp fra 44 pst. i 2023), 31 pst. fra mellomstore bedrifter (40 pst. i 2023) og 17 pst. fra store bedrifter (over 100 ansatte), som er på nivå med 2023. Om lag 24 pst. av pro-

sjektene hadde kvinnelig prosjektleder, og dette er på nivå med tidligere år.

– Forskningsrådet har et samarbeid med SSB for å kunne avgjøre om bedrifter som har mottatt støtte, i gjennomsnitt har en bedre utvikling enn sammenlignbare bedrifter som ikke har mottatt støtte. SSB sammenligner utviklingen over tid mellom de to gruppene. Denne undersøkelsen utføres annethvert år og ble ikke utført i 2024. Samfunnsøkonomisk analyse, i samarbeid med Møreforskning, undersøker på oppdrag fra Forskningsrådet bedriftenes egen vurdering av oppnådde resultater og betydningen av støtten fra Forskningsrådet. Analysene viser at prosjektene har gitt eller forventes å gi nye innovasjoner, økte inntekter og nytte for forbrukere og samfunnet for øvrig. Vel halvparten av bedriftene ville ikke gjennomført prosjektet uten støtten fra Forskningsrådet, og resterende ville ha gjennomført det i mindre skala eller senere i tid. Flere av bedriftene peker på behovet for å teste, pilotere og demonstrere løsninger fra FoU-prosjektene som en flaskehals. Dette vil bli fulgt opp av Forskningsrådet i samarbeid med andre virkemiddelaktører.

Styrket evne til omstilling i norsk økonomi

Mål for det strategiske området: *Forskningsrådet skal identifisere, bygge opp kunnskap og legge til rette for utvikling av forskningsmiljøer på områder som er viktige for omstilling i økonomien. Målet omfatter forskning som ikke nødvendigvis har umiddelbar anvendelse i dagens marked.*

Et viktig virkemiddel for å styrke evnen til omstilling er Kompetanse- og samarbeidsprosjekter (se boks 5.3). Forskningsrådet rapporterer om en jevn økning av næringsrelevante søknader om slike prosjekter. Gjennom ordningen Grønn plattform samarbeider Forskningsrådet med Innovasjon Norge og Siva om støtte til store prosjekter med betydelig verdiskapingspotensial og klima- og miljøgevinster. Grønn plattform har brede utlysninger som er åpne for alle tema og teknologiområder, og der prosjektene går fra forskning og teknologiutvikling til markedsintroduksjon.

Forskningsrådet har i 2024 deltatt i arbeidet med samhandlingsmodell for virkemiddelapparatet og Én-vei-inn, og ledet arbeidet med felles grønn prosjektklassifisering og grønn rapportering fra virkemiddelaktørene. Som ledd i dette har Forskningsrådet utviklet en maskinlæringsmodell for automatisk klassifisering av næringsrettede prosjekter i Forskningsrådets portefølje, samt Skattefunn. Samarbeidet skal styrke virkemiddelapparatets rolle som tilrettelegger for utvikling, innovasjon og kommersialisering av lønnsom, grønn omstilling i næringslivet.

Muliggjørende teknologier er en av de store porteføljene i Forskningsrådet med 3 000 prosjekter og over 4,4 mrd. kroner i utført FoU i 2024. 35 pst. av FoU-innsatsen var EU-finansiert. Den strategiske innsatsen innenfor IKT, nano- og bioteknologi er finansiert av flere departementer. Nærings- og fiskeridepartementet bidrar med nano- og bioteknologimidler. Videre utvikling av muliggjørende teknologier er viktig for omstillingen i norsk næringsliv.

Internasjonalt forskningssamarbeid

Internasjonalt forskningssamarbeid gir økt forskningskvalitet. Samtidig er det en inngangsport for næringssamarbeid og dermed tilgang til kunnskap som er nødvendig for å konkurrere i et globalt marked. Innsatsen er rettet både mot næringslivets og kunnskapsinstitusjoners deltakelse i slikt samarbeid.

Norsk deltakelse i internasjonalt forskningssamarbeid går i stor grad gjennom EU, der deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont Europa (2021–2027), er sentralt. Deltakelsen skal bidra til økt kvalitet i forskning, flere innovative miljøer, bedre offentlige tjenester, økt verdiskaping og et mer konkurransedyktig næringsliv. Det har over flere år vært en økende deltakelse fra norsk næringsliv i EUs rammeprogram, og returandelen til norske aktører har de siste årene blitt stadig høyere.

Regjeringens ambisjon for returandel fra Horisont Europa for norske aktører er 2,8 pst. av de konkurranseutsatte midlene (for programperioden 2021–2027), mens den samlede returandelen fra utlyste midler per april 2025 var 3,18 pst. Til sammenligning var den totale norske returandelen i Horisont 2020 (2014–2020) på 2,53 pst.

Norsk næringsliv deltar aktivt innenfor de fleste områdene i Horisont Europa, men rundt 83 pst. av midlene de har mottatt per april 2025, kommer fra søyle 2 Globale utfordringer og konkurransedyktig næringsliv. Under denne søylen blir det finansiert tematisk forskning og innovasjon i samarbeidsprosjekter, ofte større prosjekter med mange ulike aktører. Per april 2025 var den norske returandelen totalt fra dette delprogrammet på 3,55 pst.

Per april 2025 har norske miljøer konkurrert seg til underkant av 1,5 mrd. euro fra Horisont Europa. De siste tallene for intervensjonsområde

sjø, hav og vann i klynge 6 er fra april 2025 og ligger på 12,2 pst. I samfunnsoppdraget for sunne hav og vann innen 2030 ligger norsk returandel på 6,0 pst. (april 2025). For samfunnsoppdragene var returandelen på 3,1 pst. per mai 2024. Samfunnsoppdrag Hav har en returandel på hele 7,0 pst. Totalverdien av prosjektene norske bedrifter deltar i, utgjør om lag 76,5 mrd. kroner.

I tillegg til Horisont Europa, jobber Forskningsrådet med mobilisering og kvalifisering av norske aktører også til Digital Europa og Det europeiske forsvarsfondet. Like viktig som midlene er den betydelige merverdien for det norske samfunn, næringsliv og forvaltning som ligger i kunnskapen som utvikles i fellesskap med europeiske partnere. Forskningsrådet har de senere årene gjort flere grep både internt og i samarbeid med andre for å bidra til økt deltakelse i EUs rammeprogram. Kompensasjonsordningen for deltakelse i Horisont Europa («Retur-EU») og Prosjektetableringsordningen er viktige elementer i dette.

Havsekretariatet i Forskningsrådet følger opp FNs havforskningstiår både nasjonalt og internasjonalt og styrker norsk arbeid med viktige havinitiativ der forskning er sentralt. EU-samarbeidet er svært viktig i internasjonalt marint forskningssamarbeid. Marine forskningstema er i hovedsak innlemmet i EUs forskningssatsinger på mat, miljø og klima. Returandelen fra marin forskning er gjennomgående høy, og norske miljøer holder høy kvalitet på dette området. Norge deltar også i det store felleseuropeiske programsamarbeidet om havforskning (JPI Oceans), i EUs samfunnsoppdrag «Sunne hav og vann» og i flere av de relevante partnerskapene knyttet til samarbeidet i EU. Det nordiske samarbeidet innen havforskning er videreført i 2024.

Skattefunn

Ved siden av tilskuddsordningene som forvaltes av Norges Forskningsråd, kan foretak som har FoU-kostnader kreve et ekstra skattefradrag i skattemeldingen (Skattefunn). Skattefunn er hovedvirkemidlet for å stimulere til økt FoU i små og mellomstore bedrifter og gir grunnlag for mer forskningsbasert innovasjon i næringslivet. Det er særlig mindre foretak som møter utfordringer ved å innhente ny egenkapital eller opparbeide tilstrekkelig tilbakeholdt kapital til å gjennomføre usikre utviklingsprosjekter. Ordningen bidrar også til å korrigere for markedssvikten som gjør at mange bedrifter investerer mindre enn samfunnsøkonomisk optimalt i FoU, fordi det er gevinster av forskningen som tilfaller andre og som beslutningstakeren ikke hensyntar. Ordningen treffer bredden i næringslivet og bidrar til vekst og konkurransekraft i alle regioner og næringer og bringer FoU-investeringer nærmere det samfunnsøkonomisk riktige nivået.

Både i samlet beløp og i antall foretak er Skattefunn det største bidraget til FoU i næringslivet. Skattefradraget utgjør 19 pst. av næringslivets kostnadsgrunnlag knyttet til forsknings- og utviklingsprosjekter. Maksimalt kostnadsgrunnlag per skatteår er 25 mill. kroner, slik at maksimalt fradrag per foretak er 4,75 mill. kroner. Fradraget må være dokumentert etter skattereglene, inkludert en forhåndsgodkjenning av forskningsinnholdet fra Forskningsrådet.

Offentlig støtte til forskning og utvikling i næringslivet bidrar til å utløse mer og høyere satsing på forskning og nyskaping enn vi ellers ville hatt. Skatteinsentiver for forskning og utvikling er nå den dominerende formen for støtte for å fremme næringslivets FoU også internasjonalt. Fra og med skatteåret 2016 har støtten gjennom skatteinsentiver vært høyere enn direkte tilskudd til FoU blant OECDs medlemsland. For skatteåret 2024 hadde 34 av 38 OECD-land etablert skatteinsentiver for FoU-investeringer, opp fra 19 i 2000[11]. Bare fire medlemsland, Costa Rica, Israel, Latvia og Luxembourg, ga ikke utgiftsbaserte FoU-skatteinsentiv i 2024. Den svenske regjeringen mottok i januar 2025 utredningen «Skatteincitament för forskning och utveckling – en översyn av FoU-avdraget och expertskattereglerna» fra en ekspertgruppe. Utredningen foreslår at den svenske ordningen styrkes, blant annet ved at definisjonene av forskning og utvikling forenkles og utvides. Det er varslet at de svenske regelendringene skal gjelde fra 1. januar 2026.

Finansdepartementet anslår nå samlet skattefradrag for 2024 til om lag 3,4 mrd. kroner, jf. nærmere omtale i Prop. 1 LS (2025–2026) *Skatter og avgifter 2026*. Skattefunn-porteføljen besto i 2024 av 4 764 aktive prosjekter (de fleste flerårige). Gjennom 2024 mottok Forskningsrådet 2 644 nye søknader, en nedgang på 10 pst. fra 2023. Knapt 80 pst. av de nye søknadene ble godkjent som FoU i henhold til kravene i forskriften. Det er normalt stort bortfall etter godkjenning, slik at antall krav om fradrag som faktisk behandles av Skattedirektoratet, blir til dels mye mindre enn antall innkomne søknader.

Tak og satser i ordningen har stått uendret i mange år, mens lønns- og prisveksten tiltok, og

[11] Jf. OECD R&D tax incentives database, 2025.

realverdien av fradraget er redusert. Det har vært fallende søking om godkjenning av forskningsinnhold, og det framgår av SSBs FoU-undersøkelser for næringslivet at hovedbrukerne av ordningen, foretak med 5-9 ansatte, har redusert sin samlede FoU-innsats kraftig de siste årene. I siste FoU-undersøkelse falt antallet FoU-årsverk blant disse foretakene med 13 pst., og det var andre år på rad med nedgang i en slik størrelsesorden.

Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv

Mål for det strategiske området: *Forskningsrådet skal fremme samspill og kunnskapsoverføring mellom offentlig finansierte forskningsinstitusjoner og næringsliv som fører til økt verdiskaping i norsk økonomi. Forskningsrådets virksomhet skal gi økt næringsrelevant kompetanse i FoU-miljøene og økt FoU-kompetanse i næringslivet. Forskningsrådet skal også bidra til at forskning ved offentlig finansierte institusjoner kommer til bedre utnyttelse i næringslivet, blant annet gjennom kommersialisering av forskningsresultater.*

Forskningsrådet skal identifisere, bygge opp kunnskap og legge til rette for utvikling av forskningsmiljøer på områder som er viktige for omstilling i økonomien. Målet omfatter forskning som ikke nødvendigvis har umiddelbar anvendelse i dagens marked. Nærings- og fiskeridepartementet bygger opp under dette strategiske området blant annet gjennom tildelingene til kommersialisering av forskningsresultater, Nærings-ph.d og grunnbevilgning til de teknisk-industrielle instituttene.

Kommersialisering

Å bidra til nyskaping og verdiskaping fra forskningsinstitusjonene er en del av Forskningsrådets oppdrag. Forskningsrådets støtte til tidligfase-kommersialisering fra utdannings- og FoU-institusjonene er viktig for å verifisere ideer og prosjekter. Forskningsrådet samarbeider med øvrige virkemiddelaktører og næringslivet for å bidra til en sammenhengende verdikjede, tilpasset behov som kjennetegner kommersialisering av forskningsresultater. Støtte gjennom kommersialiseringsvirkemidler skal bidra til at forskningsresultater fra offentlig finansierte forskningsinstitusjoner, dvs. universiteter og høyskoler (UH), forskningsinstitutter og helseforetak, kommer til nytte og skaper verdier i samfunnet. UH-sektoren er gjennom UH-loven pålagt ansvar for at kunnskap tas i bruk og for kommersialisering av ideer fra forskning, ofte omtalt som teknologioverføring. Teknologioverføringsfunksjonen (TTO-funksjonen) omfatter tidligfasearbeid med kommersialisering av forskningsresultater.

TTO-funksjonsstøtten ble innført i 2023 og erstattet en tidligere ordning som var forbeholdt de største teknologioverføringskontorene (TTO-ene). Formålet med endringen var at flere forskningsinstitusjoner skulle legge større vekt på kommersialiseringsarbeidet, for å fange flere ideer fra forskningsresultater og aktivere en større faglig bredde i nyskapingsarbeid. Det ble i 2023 tildelt 100 mill. kroner for en toårsperiode, med krav om matchende egenfinansiering, til 32 forskningsinstitusjoner og elleve teknologioverføringskontorer. I 2024 viste en første vurdering av TTO-funksjonsstøtten at ordningen har bred oppslutning blant FoU-institusjonene og gir oppmerksomhet rundt oppgavene, mulighetene og ansvaret for nyskaping i et bredere spekter av fagmiljøer og organisasjoner. For den neste toårsperioden 2025–2026 ble støtten økt, og kriteriene for tildeling ble videreutviklet. Det har også vært en positiv utvikling i antall og kvalitet på søknader om kvalifiserings- og verifiseringsprosjekter, som støtter videre utvikling av kommersialiseringsprosjekter. I 2024 ble det finansiert 80 kvalifiseringsprosjekter, mot 68 i 2023 og 37 i 2022. Søknader om verifiseringsprosjekter har også økt i antall, men har lavere innvilgningsgrad og mange støtteverdige prosjekter får avslag grunnet budsjettrammene. Forskningsrådet legger vekt på samarbeid i virkemiddelapparatet på dette området, inkludert mot EUs ordninger. Forskningsorganisasjonene rapporterer at nyskapings- og kommersialiseringsinnsatsen utløser nasjonale og internasjonale offentlige midler og privat kapital. Rapporteringen viser også en kraftig vekst i antall forskningsbaserte forretningsidéer og patenter tatt ut for norsk territorium, noe som er en positiv indikator for langsiktig verdiskaping.

Grunnbevilgning til instituttene

Formålet med grunnbevilgningene er å bidra til at instituttene kan tilby næringslivet og det offentlige god kompetanse og forskningstjenester av høy internasjonal kvalitet. Tildelingen går til teknisk-industrielle institutter og primærnæringsinstitutter. De marine primærnæringsinstituttene Nofima og SINTEF Ocean mottok grunnbevilgning fra Nærings- og fiskeridepartementet i 2024. Institutt for energiteknikk, Norce, Norges Geotekniske Institutt, NORSAR, Norsk Regnesentral, RISE PFI og SINTEF var de teknisk-industrielle institutter som mottok grunnbevilgning i 2024.

Grunnbevilgningen består av en fast del og en resultatbasert del. I 2024 ble 5 pst. av grunnbevilgningen til primærnæringsinstituttene omfordelt etter oppnådde resultater, mens 10 pst. av grunnbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene ble omfordelt etter oppnådde resultater. Samlet grunnbevilgning til primærnæringsinstituttene fra Nærings- og fiskeridepartementets budsjett i 2024 var 127,9 mill. kroner. Totalt ble det tildelt 512 mill. kroner i grunnbevilgning til de teknisk-industrielle instituttene i 2024. Det ble også tildelt strategiske instituttmidler til kunnskaps- og kompetanseoppbygging i Havforskningsinstituttet gjennom Forskningsrådet.

Instituttene har et stort internasjonalt engasjement, og inntekter fra EUs rammeprogram og øvrige ordninger utgjør en stadig viktigere finansieringskilde for norske forskningsmiljøer. Instituttene holder generelt et høyt vitenskapelig nivå.

Andre infrastrukturtiltak

Andre infrastrukturtiltak omfatter støtte til institusjoner som bidrar til en bred teknologidebatt, fremmer kunnskap om teknologi og naturvitenskap og formidler forskningsresultater. Forskningsrådet bidrar til å bygge opp kunnskap i samspill mellom bedrifter og FoU-institusjoner, og utvikler forskningsmiljøer på områder som er viktige for omstilling i økonomien. Blant virksomhetene som finansieres, er Teknologirådet og Norges Tekniske Vitenskapsakademi. I 2024 ble det avsatt 1,7 mill. kroner til Norges Tekniske Vitenskapsakademi og 13 mill. kroner til Teknologirådet.

Teknologirådets strategiske satsinger har i 2024 vært på generativ kunstig intelligens og klimaendringer. Dette er to områder som Teknologirådet mener vil gi kraftige og transformative endringer i det norske samfunnet. Rådet har i løpet av året bidratt med innspill til Stortinget og øvrige myndigheter, stimulert til diskusjon og refleksjon på digitale åpne møter og i media og på den måten bidratt positivt til den offentlige samtalen.

Mål 3: Møte store samfunnsutfordringer

Det strategiske området Hav og kyst – økt verdiskaping fra havnæringene

Området omfatter de marine og maritime næringene, petroleumsvirksomhet og utvikling av nye havbaserte næringer. Forskningsrådets havsekretariat skal ivareta den nasjonale koordineringen og oppfølgingen av FNs tiår for havforskning for bærekraftig utvikling (2021–2030). I 2024 har havsekretariatet fulgt opp havforskningstiåret nasjonalt, nordisk og internasjonalt på mange arenaer. Havsekretariatet følger også opp Norges deltakelse i havtiårsalliansen.

Marin forskning

Forskningsrådets innsats på det marine området omfatter forskning for økte verdier fra fiskeri, havbruk og nye næringer basert på marine ressurser, forvaltning av økosystemer og ressurser i hav- og kystområdene, forskning for et rent hav og sunn og trygg sjømat.

Det er høy kvalitet, innovasjonsgrad og relevans på forskning knyttet til marin sektor, og på flere områder er Norge i den internasjonale forskningsfronten. En prioritert oppgave i 2024 har vært å tilrettelegge for sameksistens mellom havnæringene. Innen marint miljø ble forskning om de marine økosystemenes struktur, funksjon, sesongmessige variasjoner og mer permanente endringer prioritert. Det ble lyst ut midler til forskning på sammenhenger mellom mat, miljø, klima og folkehelse. Forskningsrådet opprettet i 2024 et sekretariat og en styringsgruppe for samfunnsoppdraget om bærekraftig fôr.

Gjennom et samarbeid med FNs havforskningstiår har Forskningsrådets havsekretariat godkjent 21 nye prosjekter, noe som mer enn doblet antallet norske prosjekter i tiåret. Det har blitt lagt mer vekt på nordisk samarbeid, blant annet gjennom en egen utlysing innen fiskeri.

Maritim forskning

Midlene til maritim forskning skal stimulere til investeringer i forsknings- og innovasjonsprosjekter som styrker næringens konkurransedyktighet og omstillingsevne. Prosjekter knyttet til områdene autonomi, sikkerhet, digitalisering, klima- og miljøvennlig maritim virksomhet og nye muligheter i havnæringene er prioritert. Prioriteringene bygger blant annet på anbefalingene i næringens helhetlige forsknings- og innovasjonsstrategi Maritim21. En oppdatert Maritim21-strategi ble utarbeidet i 2021 på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet og lagt til grunn for Forskningsrådets tildelinger fra 2023.

Løsninger for å redusere utslipp fra maritim virksomhet er sentralt for prosjektene under grønn skipsfart. Innsatsen har gjennom flere år vært viktig for å få utslippsfrie fartøyer, og er sentralt for prosjektene under grønn skipsfart. Flere av de pågående prosjektene bidrar til lav- og null-

utslippsløsninger og utforsker ulike typer energibærere og teknologier, som elektrifisering/batteri, hydrogen/ammoniakk, avansert biodrivstoff og kjernekraft. Prosjekter innen autonomi og digitalisering bidrar til økt effektivitet og konkurransekraft ved produksjon og drift av utstyr og fartøy.

Forskningsrådet har i 2024 utbetalt om lag 118 mill. kroner til pågående maritime prosjekter i Forskningsrådets program for maritim FoU. Støtte til maritim forskning og innovasjon gis også gjennom andre av Forskningsrådets aktiviteter, som Grønn plattform, sentersatsingene, forskningsinfrastruktur og bevilgningene til instituttsektoren. Det ble samlet utbetalt om lag 328 mill. kroner til maritim forskning i 2024, og det ble gitt tilsagn på om lag 213 mill. kroner fra Forskningsrådets program for maritim FoU til nye prosjekter.

Prioriteringer 2026

Regjeringen prioriterer fortsatt virkemidler for å øke forskningsbasert, bærekraftig omstilling og innovasjon i næringslivet. Formålet er å legge til rette for økt verdiskaping i næringslivet, grønn omstilling i norsk økonomi og bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv. Det er et hovedprinsipp at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot Norges forpliktelser under Parisavtalen og lavutslippssamfunnet i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling, og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. Forskningsrådet skal også videreføre samarbeidet om sirkulærøkonomi i virkemiddelapparatet. I 2026 skal Forskningsrådet prioritere følgende:

- utløse gode prosjekter som bidrar til omstilling og verdiskaping i næringslivet
- arbeide for at forskningen som finansieres kommer best mulig til nytte i samfunnet, gjennom kommersialisering og spredning av forskningsresultater
- videreutvikle ordningen Grønn plattform, i samarbeid med Innovasjon Norge, Siva og Enova
- videreføre satsingen på muliggjørende teknologier som IKT, nanoteknologi og bioteknologi
- arbeide for et best mulig kunnskapsgrunnlag for forvaltning av marine ressurser
- arbeide for at Norge forblir ledende på det maritime området internasjonalt, blant annet gjennom videre satsing på nullutslippsløsninger og autonome fartøy
- opprettholde innsatsen for å forenkle og øke brukervennligheten i det næringsrettede virkemiddelapparatet
- videreføre mobiliseringsarbeidet for høy norsk returandel fra Horisont Europa
- bidra til utvikling av, og være vertskap for, sekretariatet for styringsgruppen i det målrettede samfunnsoppdraget om bærekraftig fôr
- legge til rette for norsk deltakelse i European Chips Act (EUs strategiske satsing på teknologiutvikling, produksjon og forsyningssikkerhet for halvledere).

Budsjettforslag

Post 70 Tilskudd til næringsrettet forskning, kan overføres

Basert på anslag for utbetalinger i 2026 av tidligere gitte tilsagn og nye tilsagn som gis i 2026, foreslås det en bevilgning på 1,22 mrd. kroner.

I tillegg foreslås en tilsagnsramme og en tilsagnsfullmakt.

Tilsagnsrammen (rammen for ny aktivitet) for 2026 tar utgangspunkt i prisjustering av tilsagnsrammen for 2025, 50,8 mill. kroner, men reduseres med 221 mill. kroner tilknyttet sykliske aktiviteter (TTO-funksjonsstøtte som lyses ut annethvert år (ikke i 2026) og IPN-tildelinger som ble forskjøvet fra 2024 til 2025). Videre reduseres rammen med 29,5 mill. kroner knyttet til justert modell for Grønn plattform-utlysninger. Det foreslås å legge til 180 mill. kroner som følge av ubenyttet tilsagnsfullmakt i 2025. Tilsagnsfullmakten for 2026 reduseres tilsvarende. På bakgrunn av dette foreslås tilsagnsrammen for 2026 satt til 1 392,3 mill. kroner (mot gjeldende 1 534,2 mill. kroner i 2025).

Økningen på 180 mill. kroner i tilsagnsrammen vil medføre økt bevilgning i forhold til nullvekst i en periode framover, men dette er i praksis en forskyvning av ubenyttede midler ved utgangen av 2024, som ble tilbakebetalt til Kunnskapsdepartementet grunnet overgang til ny budsjettmodell.

Videre foreslås det en tilsagnsfullmakt på 2 834,4 mill. kroner for å dekke nye og gamle tilsagn som utbetales i senere budsjettår, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Grønn plattform

Det foreslås gjennomført en ny utlysning av treårige prosjekter under Grønn plattform i 2026, i

samarbeid med øvrige virkemiddelaktører. Den samlede rammen for den nye utlysningen foreslås satt til 644,5 mill. kroner, hvorav 290 mill. kroner forvaltes av Forskningsrådet.

European Chips Act

Det stilles 40 mill. kroner til disposisjon for Forskningsrådet for å sikre nasjonal medfinansiering av norsk deltakelse i pilar 1 i European Chips Act. Denne satsingen finansieres dels gjennom EUs rammeprogrammer Horisont Europa og Digital Europa, og dels gjennom nasjonal medfinansiering. Ettersom Norge deltar i de nevnte rammeprogrammene, har norske aktører i utgangspunktet tilgang til å delta i forsknings- og innovasjonssamarbeidet innenfor Chips Act. Halvlederteknologi er strategisk viktig for mange industrielle verdikjeder, 5G, kunstig intelligens m.m., og regjeringen prioriterer derfor nasjonal medfinansiering til norske aktørers deltakelse i dette forsknings- og innovasjonssamarbeidet.

Det foreslås å øremerke 1,4 mill. kroner for å videreføre arbeidet med å tilby virkemidler for kunnskapsbasert næringsutvikling på Svalbard i 2026, samt 1,8 mill. kroner til Norges Tekniske Vitenskapsakademi.

Post 71 Grunnbevilgning til teknisk-industrielle institutter

Det foreslås en bevilgning på 573,2 mill. kroner til grunnbevilgning til teknisk-industrielle forskningsinstitutter. Dette er en økning på 19,9 mill. kroner fra 2025.

Post 72 Tilskudd til marin og maritim forskning, kan overføres

Basert på anslag for utbetalinger i 2026 av tidligere gitte tilsagn og nye tilsagn som gis i 2026, foreslås det en bevilgning på 517,7 mill. kroner. Det foreslås satt av 31,6 mill. kroner til strategisk tildeling til Havforskningsinstituttet.

I tillegg foreslås en tilsagnsramme og en tilsagnsfullmakt. *Tilsagnsrammen* (rammen for ny aktivitet) for 2026 tar utgangspunkt i prisjustering av tilsagnsrammen for 2025, 19,9 mill. kroner. Det foreslås å legge til 17 mill. kroner som følge av ubenyttet tilsagnsfullmakt i 2025. Tilsagnsfullmakten for 2026 reduseres tilsvarende.

Denne økningen i tilsagnsrammen for 2026 vil medføre økt bevilgning sett mot nullvekst i en periode framover. I praksis er dette bare en forskyvning av utbetaling av de disponible midlene ved utgangen av 2024, som ble tilbakebetalt til Kunnskapsdepartementet grunnet overgang til ny budsjettmodell.

På bakgrunn av dette forslås at tilsagnsrammen settes til 588,7 mill. kroner (mot gjeldende 551,8 mill. kroner i 2025). Det foreslås at 383,4 mill. kroner av tilsagnsrammen settes av til forvaltnings- og næringsrettet marin forskning, og at 205,3 mill. kroner av tilsagnsrammen settes av til næringsrettet maritim forskning, rettet mot grønn skipsfart og digitalisering i maritim næring.

Videre foreslås det en tilsagnsfullmakt på 1 415,5 mill. kroner for å dekke nye og gamle tilsagn som utbetales i senere budsjettår, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Post 73 Grunnbevilgning til primærnæringsinstitutter

Det foreslås en bevilgning på 137,5 mill. kroner til grunnbevilgning til primærnæringsinstituttene Nofima og SINTEF Ocean.

Kap. 922 Romvirksomhet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
50	Direktoratet for romvirksomhet	99 000	102 600	110 894
70	Kontingent i European Space Agency (ESA)	267 330	276 212	273 442
71	Internasjonal romvirksomhet	501 392	499 509	712 971
72	Nasjonale følgemidler, *kan overføres*	23 059	19 862	23 577
73	EUs romprogrammer	851 495	579 699	686 480
74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, *kan overføres*	128 221	130 650	143 353
75	Tilskuddsordning tilknyttet nasjonalt senter for jordobservasjon i Tromsø		5 000	5 130
	Sum kap. 922	1 870 497	1 613 532	1 955 847

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025):

- Post 70 ble økt med 9,1 mill. kroner.
- Post 71 ble redusert med 31,4 mill. kroner.
- Post 73 ble økt med 22 mill. kroner.

Bevilgningene på kap. 922 omfatter driften av Direktoratet for romvirksomhet, deltakelse i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet gjennom Den europeiske romorganisasjonen (ESA), EUs romprogram og bilaterale avtaler. I tillegg dekker bevilgningene FoU-støtte til norske bedrifter og fagmiljøer gjennom støtteordningen Nasjonale følgemidler, samt investeringer i nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter. Internasjonalt samarbeid gir Norge tilgang på infrastruktur som det ikke er hensiktsmessig eller mulig å bygge opp i nasjonal regi, mens den nasjonale satsingen bidrar til å dekke norske behov som ikke håndteres gjennom internasjonalt samarbeid.

Luftfartstilsynet er nasjonal tilsynsmyndighet for romaktiviteter og satellitter. Statens havarikommisjon er undersøkelsesmyndighet for ulykker innen romvirksomhet. Tidligere overførte midler til disse aktivitetene går over Samferdselsdepartementets budsjett.

Post 50 Direktoratet for romvirksomhet

Direktoratet for romvirksomhet, tidligere Norsk Romsenter, er et statlig forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Virksomheten fikk nytt navn 1. september 2025, etter beslutning i statsråd 28. mars 2025. Direktoratet for romvirksomhet er lokalisert i Oslo og disponerte 49 årsverk i 2024. Direktoratet ivaretar Norges interesser i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet og driver rådgivning og utredning rettet mot norsk forvaltning og næringsliv. Direktoratet for romvirksomhet forvalter ordningen med nasjonale følgemidler og midler til infrastrukturutvikling, samt en tilskuddsordning tilknyttet senter for jordobservasjon i Tromsø.

Direktoratet for romvirksomhet er statens strategiske rådgiver for romvirksomhet. Direktoratet arbeider for en så effektiv utnyttelse av verdensrommet som mulig til beste for det norske samfunnet.

Nærings- og fiskeridepartementet har for 2026 fastsatt nye mål for Direktoratet for romvirksomhet. Direktoratet skal oppnå best mulig måloppnåelse innenfor sitt ansvarsområde og de til enhver tid gjeldende økonomiske rammer. For å nå sine mål og utføre sine oppgaver på en god måte, må direktoratet ha bred kunnskap og høy kompetanse om romvirksomhet.

Direktoratets hovedmål: *Romvirksomhet skal forbedre samfunnets evne til å løse relevante samfunnsutfordringer på en bærekraftig og sikker måte.*

Delmål 1: Norske romaktører skal bli mest mulig konkurransedyktige.

Delmål 2: Offentlig og privat sektor skal utnytte rombaserte løsninger der det gir positiv effekt.

Delmål 3: Samfunnet skal i økende grad ha relevant kunnskap om nytte og avhengigheter av rombaserte løsninger.

Resultater 2024

Konkurransedyktig norsk romnæring i et internasjonalt marked

Direktoratet for romvirksomhet har fulgt opp sin rolle som tilrettelegger og veileder for norsk deltakelse i ESA og EUs romprogrammer. Den norske romnæringen har høy eksportandel og markerer seg som underleverandører til europeiske satellitt- og rakettsystemer. Norge er ledende på nedlesing av data fra polare satellitter.

Norge deltar i EUs romprogram (2021–2027) gjennom EØS-avtalen. Det samlede kontraktsbeløpet tildelt norske aktører i programperioden er 84,8 mill. euro i Copernicus (jordobservasjon for klima- og miljøovervåking) og 42,4 mill. euro i Galileo og EGNOS (navigasjonssystem). Det vises til øvrig omtale under post 73 EUs romprogrammer.

Norge deltar i ESA for å fremme utvikling av ny teknologi og infrastruktur som kan ivareta norske brukerbehov, og for å utvikle norsk industri.

Tabell 5.11 Resultater for norsk deltakelse i ESAs romprogrammer

	Resultat 2023	Resultat 2024
Ringvirkningsfaktor for norske industriaktører	3,6	3,5
Returandel i ESAs obligatoriske programmer	0,91	0,82
Returandel i ESAs industrirettede programmer	0,98	0,97
ESA-generert salg (i mill. kroner)	1 168	1 222

Ringvirkningsfaktoren for norske industriaktører beregnes av Direktoratet for romvirksomhet og viser hvilken effekt de offentlige midlene til industriutvikling i ESA har for utviklingen av norske virksomheter som deltar i ESA-prosjekter. Ringvirkningsfaktoren for 2024 er på 3,5. Dette innebærer at for hver krone virksomhetene får i følgemidler og ESA-midler, kommer 3,50 kroner tilbake til Norge i form av industrielle ringvirkninger.

Norge har fortsatt en underretur i ESAs programmer. Det vil si at norsk industri ikke får kontrakter tilsvarende det Norge har gått inn med av midler. I 2024 har returandelen gått ned for ESAs obligatoriske programmer. Nedgangen skyldes at det nylig er tildelt store kontrakter der norske aktører ikke har fått noen større roller. Det er igangsatt avbøtende tiltak, men det er sannsynlig at returen her fortsatt vil være lavere enn i de industrirettede programmene, fordi norske aktører i begrenset grad arbeider innenfor områdene som dekkes av de obligatoriske programmene. Det er en mindre reduksjon i returandelen i de industrirettede programmene som vurderes å være innenfor naturlig variasjon.

Romvirksomhet utnyttes for nyskaping og omstilling også utenfor romnæringen

Direktoratet for romvirksomhet jobber for at flere norske aktører skal utnytte romvirksomhet for nyskaping og omstilling i næringslivet. Det ble i 2024 tildelt 642 mill. kroner i ESA-kontrakter og om lag 28 mill. kroner i nasjonale følgemidler. Det var totalt 30 aktører som fikk nasjonale følgemidler eller ESA-kontrakter i 2024, og ti av disse fikk slike midler for første gang. I tildelingen for 2024 ble mer enn en tredjedel av følgemidlene gitt små og mellomstore bedrifter (SMB), og disse hadde omtrent halvparten av det totale kontraktsvolumet. Norske SMBer i romnæringen markerer seg både nasjonalt og internasjonalt og leverer tjenester som er relevante også utenfor romnæringen.

Romvirksomhet utnyttes for nyskaping og omstilling også utenfor romnæringen. For eksempel har flyplasser i Norge begynt å ta i bruk satellittstyrte kurvede innflyginger. Dette innebærer både kortere flyruter og en reduksjon i CO_2-utslipp på rundt 19 000 tonn årlig. Nyvinningen er muliggjort ved hjelp av navigasjonssystemet EGNOS, som er del av EUs romprogram.

Effektiv og sikker utnyttelse av romvirksomhet i offentlig forvaltning

Det er stadig økende bruk av rombaserte tjenester i offentlig sektor. Mange av tjenestene er knyttet til offentlig tilgjengelige datakilder, for eksempel gjennom jordobservasjonsprogrammet Copernicus, som er del av EUs romprogram. Norges vassdrags- og energidirektorat og Norsk Polarinstitutt er blant de offentlige etatene som benytter data fra Copernicus til å gjøre risikovurderinger, overvåke ustabile fjellpartier og forbedre feltsikkerhet i egne oppdrag.

I august 2024 ble de to satellittene i Space Norways Arctic Satellite Broadband Mission (ASBM) skutt opp. Satellittene gir kontinuerlig bredbåndsdekning nord for 65. breddegrad. Ombord i satellittene er også nyttelaster for det norske og det amerikanske Forsvaret.

Forstyrrelser av satellittnavigasjonssignalene over Øst-Finnmark har blitt et vedvarende problem i kjølvannet av Russlands fullskalainvasjon av Ukraina. Forstyrrelsene skaper særlig utfordringer for luftfart og beredskapsaktører. I 2024 var det rekordstor oppslutning for den årlige Jammertest på Andøya, der virksomheter kan teste hvordan moderne teknologi responderer og håndterer slike forstyrrelser. Jammertest har nasjonal og internasjonal deltakelse fra industri, akademia og beredskapsaktører. Det forekommer også forstyrrelser som skyldes naturlige ionosfæreforstyrrelser. Norge er særlig utsatt fordi vi ligger langt mot nord. I tillegg er vi nær toppen i inneværende solsyklus, noe som gir ekstra mye romvær. Dette påvirker blant annet ytelsen til navigasjonsstøttesystemet EGNOS betydelig. I november 2024 ble systemet midlertidig tatt ut av bruk ved flere norske flyplasser fordi ytelsesproblemene ga for stor unøyaktighet i landingsprosedyrer.

Riktig og relevant kunnskap om bruken av romvirksomhet

Direktoratet for romvirksomhet har en sentral rolle for å sikre riktig og relevant kunnskap om bruken av romvirksomhet, både gjennom generell formidling og i form av mer direkte kunnskapsinnhenting til og på vegne av norske myndigheter. Direktoratet for romvirksomhet har i 2024 utviklet en ny kommunikasjonsstrategi. Navneendringen er del av denne strategien. Målet er at strategien skal synliggjøre rollen direktoratet spiller i det norske romøkosystemet og å gjøre betydningen av romvirksomhet mer kjent i det norske samfunnet.

Tabeller med økonomiske nøkkeltall for Direktoratet for romvirksomhet er gjengitt i kap. 12 i proposisjonens del III Andre saker, jf. standardrapportering for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter.

Prioriteringer 2026

Direktoratet for romvirksomhet skal særlig prioritere følgende oppgaver:

- Følge opp norsk deltakelse i Den europeiske romorganisasjonen (ESA) for bedre å tilpasse kapasiteter og teknologi til norske behov, herunder bygge opp det nye nasjonale romprogrammet NORKAP.
- Videreutvikle og styrke Norges posisjon i EUs romprogram, inkludert muligheter som kan realiseres gjennom norsk deltakelse i EUs program for sikker myndighetskommunikasjon (Secure Connectivity).
- Legge til rette for bedre rombaserte tjenester som grunnlag for å løse viktige samfunnsutfordringer.
- Understøtte Nærings- og fiskeridepartementet i arbeidet med romsikkerhet og posisjonering, navigasjon og tidsbestemmelse.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 110,9 mill. kroner for å dekke administrasjonsutgifter for Direktoratet for romvirksomhet. Bevilgningen er foreslått økt for anslått pris- og lønnsvekst og for å dekke oppfølgingskostnader for norsk deltakelse i Secure Connectivity og GOVSATCOM.

Post 51 Egenkapital Andøya Space, kan overføres

Stortinget vedtok i forbindelse med behandlingen av Prop. 127 S (2019–2020) å gi Andøya Space et betinget tilsagn om egenkapital på inntil 282,6 mill. kroner for etablering av en oppskytningsbase for småsatellitter på Andøya (Andøya Spaceport). Regjeringen bekreftet i oktober 2021 at Stortingets betingelser var vurdert som oppfylt, og at finansieringen kunne utbetales. Det er inngått en investeringsavtale mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Kongsberg Defence & Aerospace AS og Andøya Space AS, som knytter utbetaling av egenkapital til milepæler. Nærings- og fiskeridepartementet har per 1. september 2025 tilført Andøya Space 209,6 mill. kroner av egenkapitalen Stortinget ga tilsagn om. Foreløpig siste kapitaltilførsel ble gjennomført i oktober 2024, da

et ansvarlig lån fra staten på 20 mill. kroner som Stortinget ga tilsagn til i 2018, jf. Prop. 85 S (2017–2018) ble konvertert til egenkapital. Beløpet som ble konvertert, omfattet foruten selve lånebeløpet også påløpte renter, og utgjorde til sammen 29,6 mill. kroner. Det gjenstår nå 73 mill. kroner av egenkapitalen Stortinget ga tilsagn til gjennom Prop. 127 S (2019–2020). Andøya Spaceport ble offisielt åpnet 2. november 2023, og Nærings- og fiskeridepartementet ga tillatelse til Andøya Spaceport AS til drift av romhavnen Andøya Spaceport 22. august 2024. Første testoppskytning ble gjennomført 30. mars 2025.

Det vises til omtale under post 76. Det foreslås ingen bevilgning for 2026.

Post 70 Kontingent i European Space Agency (ESA)

Medlemskapet i den europeiske romorganisasjonen ESA er av stor betydning for norsk industri, brukerinteresser og forskning. Kontingenten i ESA er obligatorisk og dekker ESAs administrasjon, vitenskapsprogrammet og bidrag til oppskytningsbasen i Kourou i Fransk Guyana.

Nivået på ESAs budsjett bestemmes av ESAs ministerrådsmøter. Hvert land betaler en andel basert på størrelsen på nettonasjonalinntekt (NNI). For perioden 2024–2026 er Norges andel satt til 2,23 pst. av ESAs budsjett. For 2026 tilsvarer dette 23,65 mill. euro. I tillegg er det pensjonsutgifter knyttet til posten på 1,18 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på 273,4 mill. kroner.

Post 71 Internasjonal romvirksomhet

Norges deltakelse i ESAs programmer og Norges øvrige internasjonale avtaler om romvirksomhet bidrar til teknologisk utvikling i norsk industri, ivaretakelse av norske brukerinteresser, utvikling av nasjonal kompetanse og etablering av romrelatert infrastruktur. Bevilgningen dekker også Esrange Andøya Special Project (EASP)-avtalen med Tyskland, Frankrike, Sveits og Sverige, Radarsat-avtalen og bidrag til utdanningskontoret ESERO ved Andøya Space.

Norges innbetalinger til ESAs industrirettede programmer følger av flerårige forpliktelser Norge har inngått i forbindelse med ESAs ministerrådsmøter, som avholdes hvert tredje år. Programmene der Norge allerede har inngått forpliktelser, har varierende løpetid i perioden fram til rundt 2030. Størrelsen på Norges årlige innbetalinger følger fremdriften i programmene. Forrige ministerrådsmøte var i 2022, og Norge inngikk da forpliktelser for 161 mill. euro. Norges gjenstående forpliktelser er forventet å utgjøre 187,2 mill. euro ved inngangen til 2026.

ESAs ministerrådsmøte 2025

De industrirettede programmene i ESA finansieres gjennom at medlemslandene forplikter deltakelse under hvert program på ESAs ministerrådsmøter. Neste ministerrådsmøte avholdes 26.-27. november 2025 i Bremen. Det totale nivået på Norges forpliktelser vil være avhengig av utfallet av ministerrådsmøtet, blant annet nivået på forpliktelser fra de øvrige landene og sammensetningen og størrelsen på programmene som blir vedtatt gjennomført. Regjeringen foreslår at Norge under ministerrådsmøtet i 2025 inngår nye, flerårige forpliktelser til ESAs industrirettede programmer for inntil 161 mill. euro. Forpliktelsen vil bli nedbetalt gjennom årlige bidrag ut programperioden 2026–2033. Utbetalingstakten vil avhenge av fremdriften i programmene Norge slutter seg til. Forpliktelsene på ministerrådsmøtet vil bli inngått med forbehold om Stortingets samtykke.

Samlet ramme for nye og gamle forpliktelser vil da utgjøre 348,2 mill. euro. Forslaget innebærer en innbetaling for 2026 på 45,4 mill. euro i gjenstående forpliktelser og 11,98 mill. euro i nye forpliktelser, totalt 57,38 mill. euro. Etter innbetalingen for 2026 vil rammen for nye tilsagn og gammelt ansvar reduseres fra 348,2 til 290,82 mill. euro.

Det foreslås i tråd med dette at Stortinget samtykker til at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan gi tilsagn om tilskudd på 290,82 mill. euro ut over gitt bevilgning for å delta i de industrirettede programmene i ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 348,2 mill. euro, jf. forslag til vedtak VIII, 2.

Norsk program for romkapasiteter (NORKAP)

For å øke nytteverdien av norsk deltakelse i ESAs industrirettede programmer foreslås det å kombinere virkemidlene i ESA med norske virkemidler, for en målrettet innsats som vil dekke viktige samfunns- og brukerbehov i Norge. Denne kombinasjonen samles i det nye nasjonale romprogrammet Norsk program for romkapasiteter (NORKAP). Midlene foreslås fordelt på post 71, 72 og 74.

ESAs programmer

Jordobservasjon

Programmet utvikler satellitter og tjenester for værvarsling, miljøovervåking og forskning. Jordobservasjonssatellitter har de senere årene fått stadig større betydning for en rekke viktige samfunnsoppgaver, som miljø- og klimaovervåking, ressursforvaltning, samfunnssikkerhet og katastrofehåndtering. Størrelsen på Norges territorium og spredte bosetting gjør satellittbasert overvåking svært nyttig. ESA-programmene har for eksempel vært viktige for utviklingen av hav- og maritim overvåking, skredvarsling og miljøovervåking i Norge.

Telekommunikasjon

Telekommunikasjonsprogrammene skal styrke konkurranseevnen til medlemslandenes satellittkommunikasjonsindustri gjennom prosjekter for utvikling av teknologi, utstyr og systemer. ESA støtter også opp om utvikling og validering knyttet til sikker satellittkommunikasjon og framtidige kommunikasjons- og navigasjonsløsninger for utforskning av månen. I tillegg dekker programmene utviklingen av kommersielt orienterte tjenester. Satellittkommunikasjon står for den største delen av omsetningen innen norsk romvirksomhet.

Teknologi- og kommersialiseringsprogrammer

ESA har flere teknologiutviklings- og kommersialiseringsprogrammer hvor norske aktører kan få støtte til å utvikle sine teknologier, ideer og bedrifter. Disse programmene dekker blant annet de ESA-finansierte aktivitetene knyttet til utviklingen av et nasjonalt system for satellittbasert havovervåking, businessinkubatoren ESA BIC Norway på Kjeller og innovasjonssenteret ESA Arctic Phi Lab i Tromsø.

Navigasjon

Navigasjonsprogrammene tilrettelegger for utvikling av innovative produkter og tjenester for å sikre europeisk konkurransekraft i det globale markedet for posisjonsbestemmelse, navigasjon og tidsbestemmelse (PNT). Norge har stor nytte av satellittnavigasjon, blant annet innenfor maritim virksomhet, luftfart og søk- og redning.

Romtransport

ESAs romtransportprogram utvikler teknologi og bæreraketter med sikte på å gi Europa uavhengig tilgang til verdensrommet. Deltakelse gir norsk næringsliv andeler i utvikling og produksjon av de europeiske bærerakettene Ariane og Vega og markedet for kommersielle oppskytninger. Norge deltar også i utviklingen av ESAs gjenbrukbare romfly Space Rider og utnytter ESAs programmer til å støtte aktiviteter knyttet til Andøya Spaceport.

Bemannet romfart og utforskning

Programmet for bemannet romfart og utforskning inneholder store og langvarige internasjonale samarbeidsprosjekter for utforskning av solsystemet, blant annet bemannet utforskning av månen. I tillegg utnyttes den internasjonale romstasjonen (ISS) til forskning og teknologiutvikling. Norge legger særlig vekt på teknologiutviklingsløp som gir industrien leveransemuligheter i framtiden, og som har synergier med andre aktiviteter i ESA og kommersielle muligheter.

Overvåking av rommet for trygghet og sikkerhet

Målet for ESAs romovervåkingsprogram er å utrede og legge til rette for europeisk egenevne innen sporing av satellitter og romsøppel, romværvarsling og overvåking og varsling av asteroider og kometer som passerer nær jorda. Romovervåking er et domene hvor Norge har både spesielle forutsetninger og behov knyttet til romværvarsling, kollisjonsvarsler for norske satellitter i bane og i forbindelse med oppskytning av satellitter fra Andøya.

Esrange Andøya Special Project (EASP)-avtalen

EASP-avtalen er et samarbeid mellom Tyskland, Frankrike, Sveits, Sverige og Norge om bruken av rakettskytefeltene ESRANGE i Kiruna og Andøya Space på Andøya. Avtalen bidrar med en betydelig del av inntektene til Andøya Space og finansierer norsk og internasjonal forskning som har betydning blant annet for forståelsen av klimaendringer og for hvordan romvær påvirker satellittnavigasjonssystemer. Avtalen fornyes automatisk for fem år av gangen. Stortinget forpliktet Norge til en ny femårsperiode (2026–2030) i EASP-avtalen i forbindelsen med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2025. For 2026 er Norges forpliktelse anslått til 37 mill. kroner.

Radarsat

Norge har i en årrekke benyttet seg av bilder fra den kanadiske radarsatellitten Radarsat. Radarsat-avtalen gir kostnadseffektiv tilgang til satellittbilder av områder andre satellitter i begrenset grad dekker, spesielt i nordområdene. Det er flere norske etater som har god nytte av bildene. Det foreslås derfor at avtalen videreføres for andre halvår 2026 og første halvår 2027, der begge utbetalinger skjer i 2026. Den foreslåtte forlengelsen koster totalt 1,5 mill. dollar, eller om lag 15,1 mill. kroner. Det foreslås videre at departementene som nå representerer de største brukerbehovene, finansierer forlengelsen, fordelt med 13,6 mill. kroner fra Forsvarsdepartementet og 1,5 mill. kroner fra Klima- og miljødepartementet. Det vises også til nevnte departementers proposisjonstekster for omtale av saken.

Budsjettforslag

Det foreslås samlet en bevilgning på 713 mill. kroner. Av dette er 660,5 mill. kroner forventede utbetalinger til ESAs industrirettede programmer, 37 mill. kroner til EASP-avtalen, 0,3 mill. kroner til ESAs utdanningskontor ESERO og 15,1 mill. kroner til Radarsat.

Post 72 Nasjonale følgemidler, kan overføres

Nasjonale følgemidler er en søknadsbasert støtteordning for romrelatert teknologi- og tjenesteutvikling som skal bidra til bedre utnyttelse av de norske investeringene i ESAs og EUs programmer. Målgruppen for ordningen er norske bedrifter og forskningsmiljøer som har eller kan få leveranser til internasjonal romrelatert virksomhet eller til anvendelsesområder av stor betydning for Norge. Direktoratet for romvirksomhet forvalter ordningen og bidrar også som rådgivende og koordinerende støttespiller.

Midler fra post 72 vil inngå i det nye NORKAP-programmet, se omtale under post 71.

Det foreslås en bevilgning på 23,6 mill. kroner.

Post 73 EUs romprogrammer

EUs romprogram er en sammenslutning av ulike komponenter tilknyttet romvirksomhet. I inneværende periode (2021–2027) deltar Norge helt eller delvis i de fleste underkomponentene.

Norsk deltakelse i EUs romprogram skal bidra til at Norge får innflytelse på beslutninger knyttet til samfunnsviktig infrastruktur. Deltakelsen skal også legge til rette for at norske aktører får den innsikten som er nødvendig for best mulig utnyttelse av EUs satellittsystemer, bakkeinfrastruktur og tilhørende tjenester for norske brukere. Norge deltar i programmets styrende og rådgivende organer, men uten stemmerett. Deltakelse i disse organene har gitt norsk forvaltning og industri tidlig innsikt i systemer som leverer tjenester som samfunnet er avhengig av, og har bidratt til å posisjonere norsk industri i det voksende markedet for rombaserte tjenester.

Budsjettrammen for EUs romprogram 2021–2027 er satt til 14,88 mrd. euro. Norges kontingent følger av EØS-avtalen og baseres på BNP-andel av programbudsjettet. For 2026 er BNP-andelen på 2,43 pst. I tillegg kommer forpliktelser knyttet til foregående programperiode og ny norsk deltakelse i Secure Connectivity.

Direktoratet for romvirksomhet ivaretar rollen som sekretariat for Norges deltakelse i EUs romprogram og arbeider for å sikre norske industriinteresser i alle programkomponenter.

Europakommisjon la 16. juli 2025 fram forslag til romaktiviteter som del av et nytt konkurranseevnefond, som skal tre i kraft fra 2028. Forslaget innebærer en betydelig styrking av EUs satsing på rom og en tett kobling til EUs forsvarssatsing.

Galileo og EGNOS

EUs satsing på satellittnavigasjon skjer gjennom programmene Galileo og EGNOS. Galileo er et selvstendig, globalt satellittnavigasjonssystem som fungerer sammen med GPS. Galileo gir bedre posisjonsbestemmelse, navigasjon og tidssignaler over hele verden.

EGNOS er et støttesystem for det amerikanske GPS som gjør at brukere vil oppleve bedre ytelse i Europa enn ved bruk av GPS alene. EGNOS har vært operativt siden 2011 og har fått større og større betydning for luftfarten i Norge. Bruken av EGNOS i Norge spenner seg nå fra offshore helikopterflyging, luftambulanseflyging og redningshelikopteroperasjoner til daglige flyvninger på hele kortbanenettet. Framtidige versjoner av EGNOS vil bli mer motstandsdyktige mot blant annet påvirkninger fra romvær, slik at vi reduserer sannsynligheten for driftsavbrudd. Det kommer i løpet av 2025 en ny oppdatering av EGNOS som er vesentlig mer motstandsdyktig mot cybertrusler. Industrien er godt i gang med utrullingen av en helt ny generasjon EGNOS som etter hvert også skal ta i bruk Galileo, i tillegg til GPS, til luftfartsformål. EGNOS versjon 3 er for-

sinket, og det forventes å komme en oppdatert tidsplan for ferdigstilling i løpet av 2025.

Norge har vært med på å utvikle teknologien og systemene bak Galileo og EGNOS siden arbeidet startet, først gjennom ESA og senere gjennom samarbeid med EU. Geografi, topografi og nærings- og bosettingsstruktur gjør Norge til et av de landene som får størst utbytte av Galileo og EGNOS.

Som følge av Norges deltakelse er det lokalisert bakkeinfrastruktur for Galileo og EGNOS på Svalbard, Jan Mayen, i Trondheim, Tromsø, Kirkenes og på Troll-basen i Antarktis. Den norske infrastrukturen sørger for bedre ytelse i områder som er viktige for Norge, norsk tilstedeværelse i områder av strategisk betydning og inntekter til norske operatører. I tillegg styrker infrastrukturen Norges posisjon som en viktig samarbeidspartner i programmene.

Forhandlinger med EU om norsk deltakelse i Galileos offentlige regulerte tjeneste (Public Regulated Service, PRS) er sluttført, men det gjenstår noen formaliteter før avtalen kan signeres.

Copernicus

Copernicus er EUs jordobservasjonsprogram og skal støtte opp under bærekraftig ressursforvaltning, sikkerhet og beredskap, klima og miljø. Programmet omfatter bygging og drift av satellitter, sensorer og tilhørende tjenester og har forbedret global kapasitet for blant annet havovervåking, overvåking av klimaendringer og miljøtrusler, katastrofehåndtering og overvåking av rasfare. Norge har deltatt i utviklingen og utbyggingen av Copernicus siden programmet ble startet opp, og mange norske etater og forskningsmiljøer er nå storbrukere av data fra programmet.

Copernicus har til sammen ti operasjonelle Sentinel-satellitter i bane, og den ellevte ble skutt opp i august 2025 og ventes operativ i løpet av nærmeste framtid. Programmet benytter også data fra andre kilder.

Norge har etablert nasjonal infrastruktur for å dekke spesielle data- og prosesseringsbehov for nasjonale brukere. SvalSat på Svalbard er per i dag den viktigste bakkestasjonen for nedlesing av Sentinel-data i Copernicus.

GOVSATCOM/Secure Connectivity (IRIS^2)

I 2023 opprettet EU et nytt program for global sikker satellittkommunikasjon, Secure Connectivity (IRIS^2). Programmet er tett tilknyttet GOVSATCOM-komponenten i EUs romprogram som er et system for fordeling av kapasiteter fra Secure Connectivity og eksisterende satellittkommunikasjon. Norge har forhandlet fram et utkast til avtale med EU om norsk deltakelse i Secure Connectivity og GOVSATCOM. Deltakelsen vil også bli innlemmet i EØS-avtalen. Regjeringen vil legge fram en egen proposisjon om saken. I tillegg til oppfølgingskostnader i Direktoratet for romvirksomhet vil det også være oppfølgingskostnader i Nasjonal sikkerhetsmyndighet.

Norsk deltakelse er samlet sett beregnet å koste 474,4 mill. kroner til og med 2028. Summen inkluderer kontingent til EU på 451,6 mill. kroner og oppfølgingskostnader i Direktoratet for romvirksomhet på 13,8 mill. kroner og i Nasjonal sikkerhetsmyndighet på 9 mill. kroner.

Space Situational Awareness (SSA)

EUs romprogram omfatter også et samarbeid om romovervåking, eller SSA. Dette inkluderer tjenester innen romtrafikkovervåking (Space Surveillance and Tracking, SST) for sporing av romobjekter, varsling av kollisjonsfare og beregning av manøvrer for å unngå kollisjon for satellitter og andre romobjekter. Det er også planlagt flere tjenester tilknyttet samarbeidet.

EØS/EFTA-stater har ikke anledning til full deltakelse i SSA-samarbeidet i EUs romprogram, men har tilgang til tjenester for varsling av kollisjonsfare og fra 2025 for tilbakevending av romobjekter. Sistnevnte innebærer at Direktoratet for romvirksomhet får et varsel når av romobjekter som veier mer enn 2 tonn er i ferd med å komme tilbake til jordas atmosfære over norske områder. Det er ventet at Norge på lengre sikt også vil få tilgang til den siste av tjenestene når den blir åpnet for tredjeland: fragmenteringsanalyse.

Norge har uttrykt ønske om full deltakelse i EUs SSA-komponent i neste romprogram, og forslaget til konkurranseevnefond åpner for det. Dette henger sammen med økt trafikktetthet i rommet, flere nasjonale satellitter, ny oppskytningsaktivitet fra Andøya og økende antall ukontrollerbare objekter (romsøppel). Samfunnets økende avhengighet av teknologi har også gjort oss mer sårbare for effektene av solstormer og andre hendelser på solen (romvær).

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 686,5 mill. kroner. Bevilgningen dekker gjenstående forpliktelser fra forrige programperiode 2014–2020, medlemskon-

tingenten for norsk deltakelse i EUs romprogram og i EUs byrå for romprogrammet. Den årlige kontingenten fastsettes i euro av Europakommisjonen på grunnlag av forventet fremdrift for de enkelte delprogrammene. I tillegg inkluderer forslaget kostnader til EU for norsk deltakelse i Secure Connectivity/GOVSATCOM, på 177,3 mill. kroner.

Post 74 Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, kan overføres

Posten omfatter midler til infrastrukturutvikling og tekniske støtteaktiviteter som skal løse særskilte norske brukerbehov. Midlene benyttes til utviklingsprosjekter i norske etater og institutter og til å anskaffe tjenester og infrastruktur. Formålet er å øke nytten av Norges deltakelse i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet og skaffe til veie infrastruktur og tjenester som Norge har særlige behov for, men som det ikke er mulig eller hensiktsmessig å skaffe tilgang til gjennom internasjonalt samarbeid.

Midler fra denne posten vil inngå i NORKAP-programmet. Bevilgningen for 2026 foreslås økt med 60 mill. kroner som en del av denne satsingen. Se også omtale under post 71 og 72.

Resultater 2024

Direktoratet for romvirksomhet har gjennom året gitt støtte til etater og forskningsinstitutter for utvikling av nye og forbedrede nasjonale tjenester basert på data fra EUs romprogram (se også omtale av Direktoratet for romvirksomhets resultater under post 50). Midler fra posten har også vært benyttet for videreutvikling av satellitter for skipsidentifikasjon (AIS) og for effektiv bruk av bilder fra Radarsat, der norske brukeretaters behov ivaretas ved felles prosessering av satellittbildene.

Det er fra 2023 bevilget midler på denne posten for å utvikle et nasjonalt system for satellittbasert havovervåking, kalt Arctic Ocean Surveillance, AOS Formålet med prosjektet er å gi nasjonal egenevne innen utvikling av satellitter og sikre nasjonal kontroll med havområder til nytte for forsvar, sivil beredskap og fiskeriforvaltning. Prosjektet bidrar til å oppfylle regjeringens ambisjon om å legge til rette for en industriell norsk verdikjede for småsatellitter. Rammen for prosjektet er 150 mill. kroner i nasjonale midler i perioden 2023–2025 og 30 mill. euro gjennom ESA, og det er etablert et nært samarbeid med forsvarssektoren og industriaktører. Det skal bygges to satellitter som skal skytes opp av Isar Aerospace fra Andøya Spaceport. Oppskytning skal etter planen skje i 2027 og 2028.

Prioriteringer 2026

I 2026 foreslås det å videreføre arbeidet med utvikling av AIS. Det vil også være behov for nasjonale tekniske oppfølgingsaktiviteter knyttet til Norges deltakelse i EUs romprogram og i ESAs industrirettede program. Midler fra denne posten vil dekke deler av satsingen på det nasjonale romprogrammet NORKAP. Finansiering av AOS fases ut i 2026 i tråd med opprinnelig plan, men prosjektet fortsetter til satellittene er skutt opp.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 143,4 mill. kroner. Bevilgningen benyttes til oppfølging av Norges deltakelse i EUs romprogrammer og ESAs industrirettede programmer, skipsidentifikasjon/videreutvikling av AIS-konseptet og flerbruksprosessering av data fra Radarsat-avtalen.

Post 75 Tilskuddsordning tilknyttet nasjonalt senter for jordobservasjon i Tromsø

Midlene skal lyses ut som prosjektmidler knyttet til utvikling av et senter for jordobservasjon i Tromsø. Direktoratet for romvirksomhet forvalter ordningen, og det er utarbeidet en egen forskrift for bruk av midlene. Det foreslås en bevilgning på 5,1 mill. kroner.

Post 76 Tilskudd Andøya Space, kan overføres

I tillegg til tilsagn om egenkapital, jf. omtale under post 51, ble det i forbindelse med behandlingen av Prop. 127 S (2019–2020) vedtatt å gi Andøya Space et betinget tilsagn om inntil 83 mill. kroner i regionalstøttetilskudd for etableringen av Andøya Spaceport. 56,5 mill. kroner av tilskuddet ble utbetalt i 2022. Det ble i 2023 bevilget 26,5 mill. kroner, og disse vil bli utbetalt samtidig med resterende egenkapital på post 51.

Det foreslås ingen bevilgning for 2026.

Kap. 923 Havforskningsinstituttet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	611 199	867 050	900 250
21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*	500 571	474 870	491 965
22	Fiskeriforskning og -overvåking, *kan overføres*	237 732	214 800	262 400
23	Oppdragsutgifter forskningsfartøy, *kan overføres*		211 423	319 034
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	18 663	8 151	
	Sum kap. 923	1 368 165	1 776 294	1 973 649

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble post 01 økt med 10 mill. kroner og post 22 økt med 26,8 mill. kroner, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025).

Havforskningsinstituttet har som hovedmål at *det skal være en ledende kunnskapsleverandør for forvaltningen nasjonalt og internasjonalt, for høsting, akvakultur, sjømat og forvaltning av marine økosystem.*

Havforskningsinstituttet har tre delmål; instituttet skal:

- levere råd og kunnskapsgrunnlag basert på beste tilgjengelige data og forskning
- levere internasjonalt ledende forskning
- generere, samle, forvalte og gjøre tilgjengelig relevante data av høy kvalitet for forskning, forvaltning og næringsutøvere

Havforskningsinstituttets faglige kjerneområder er fiskeri, havbruk, sjømat og økosystem. Instituttet har en fri og uavhengig rolle i alle faglige spørsmål.

Instituttet er et forvaltningsrettet forskningsinstitutt tilknyttet departementet som et ordinært forvaltningsorgan, med hovedkontor i Bergen og avdelinger i Tromsø og Arendal. Instituttet utførte 950 årsverk i 2024. Instituttet forvalter en betydelig del av norsk marin forskningsinfrastruktur som laboratorier, fartøy og forskningsstasjoner på Austevoll, Masfjorden (Matre) og Arendal (Flødevigen). Programmet Global utvikling er organisert under Havforskningsinstituttet, men rapporterer også til NORAD.

En betydelig del av instituttets aktivitet skjer som en direkte oppfølging av internasjonale og nasjonale forpliktelser i tilknytning til arbeid i Det internasjonale råd for havforskning, Vitenskapskomiteen for mat og miljø, EUs vitenskapelige komité for mattrygghet, fiskeriavtaler, lovverk og reguleringer for fiskeri-, havbruks- og matforvaltningen, forvaltningsplanarbeid for norske havområder og vannforskriften. Instituttet bidrar i arbeidet med det globale handlingsnettverket under FNs ernæringstiår. Nettverket skal bidra til å fremme bærekraftige akvatiske matsystemer for matsikkerhet og ernæring.

Resultater 2024

Samlet ressursbruk i Havforskningsinstituttets forsknings- og rådgivingsprogrammer var på 1 581 mill. kroner i 2024. Av dette gikk 742 mill. kroner til datainnsamling og dataforvaltning, 557 mill. kroner til forskning og 282 mill. kroner til rådgivning. Fordelingen av ressursbruken på de ulike programmene framgår av figur 5.5.

For informasjon om tilstanden for de marine ressursene vises det til Havforskningsinstituttets årlige risikovurdering av norsk fiskeoppdrett og oppdateringer av bestandsoversikten. En oversikt over kvoteråd m.m. presenteres i den årlige meldingen til Stortinget om Norges fiskeriavtaler og fisket etter avtalene. Databasen Sjømatdata gir informasjon om innholdet av uønskede stoffer og næringsstoffer i fisk og annen sjømat.

Havforskningsinstituttets virksomhet finansieres av driftsbevilgning over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, oppdragsinntekter og en bevilgning som er finansiert av fiskeriforskningsavgiften, jf. omtale under post 22. Tabellen nedenfor gir oversikt over hvilke aktiviteter som er finansiert av fiskeriforskningsavgiften.

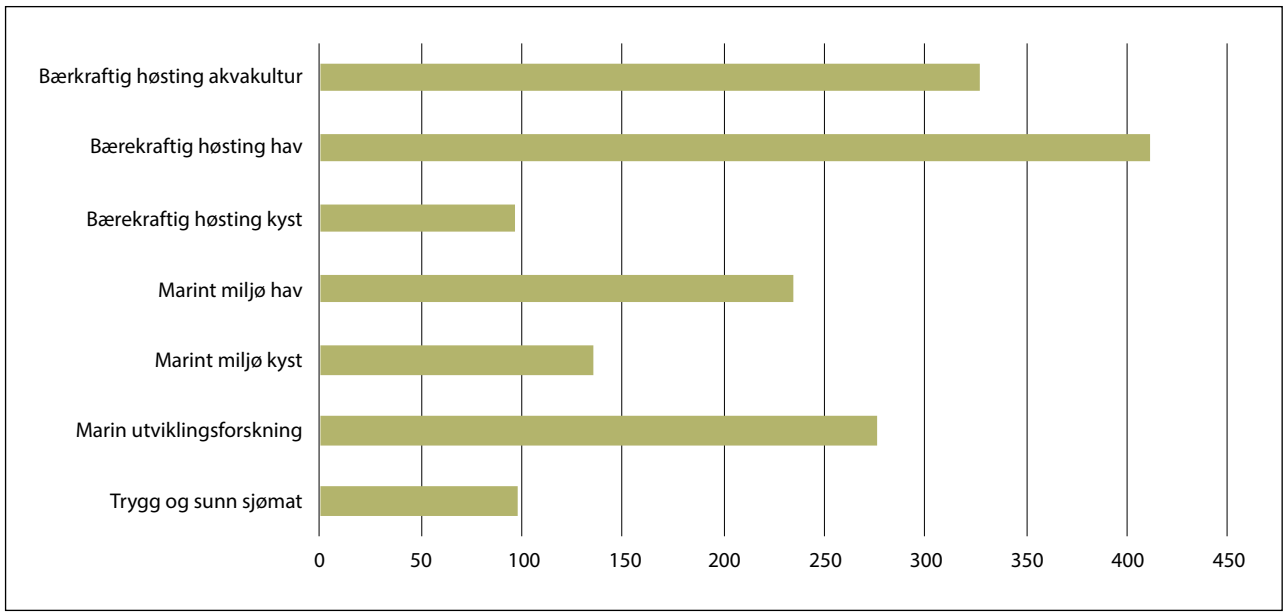

Figur 5.5 Ressursbruk i forsknings- og rådgivingsprogrammene i 2024[1]

[1] Mill. kroner. Tallene inkluderer forskningsfartøy som fram til 2024 ble budsjettert på kap. 926.
Kilde: Havforskningsinstituttet.

Tabell 5.12 Aktivitet finansiert av fiskeriforskningsavgiften i 2024

(i mill. kroner)

Aktivitet	Forbruk i 2024
Bestandsovervåking	132
Redskapsutvikling	3
Observasjonsmetodikk og utstyr	12
Rådgivning	11
Fangstsampling (referanseflåten m.m.)	43
Økologi	4
Trygg og sunn sjømat	13
Sum	220

Omstilling av Havforskningsinstituttet

Det vises til omtale av omstillingen i Prop. 1 S (2024–2025) *Nærings- og fiskeridepartementet*. Som følge av utviklingen i havnæringene og klima- og miljøendringer har behovene for instituttets tjenester økt betydelig. Samtidig har kostnadene til blant annet toktvirksomhet og digitalisering økt. For å møte den økte etterspørselen etter instituttets tjenester må kunnskapsproduksjonen bli mer effektiv. Dette krever at det skapes et handlingsrom for investering i omstilling til en mer effektiv kunnskapsproduksjon. I 2024 er det derfor foretatt kostnadsreduserende tiltak og startet opp et større omstillingsarbeid i samarbeid med departementet. Arbeidet innebærer blant annet å klargjøre prioriteringer og finansieringsansvar for ulike brukeres behov.

Råd og kunnskapsgrunnlag basert på beste tilgjengelige data og forskning

Innsatsen innen rådgiving må ses i sammenheng med delmålene for data og forskning, som er kostnadskrevende og nødvendige forutsetninger for rådgivningen. Instituttets råd brukes blant annet av Nærings- og fiskeridepartementet, Fiskeridirektoratet, Mattilsynet, Miljødirektoratet og Sokkeldirektoratet.

På fiskeriområdet er mye av Havforskningsinstituttets rådgivning knyttet til Det internasjonale råd for havforskning, der instituttet har levert datagrunnlag for 68 bestander. Instituttet har i 2024 gjennomført evalueringer av forvaltningsstrategien for lodde og reker i Barentshavet. Lavere kvoter på kommersielle arter som blant annet nordøstarktisk torsk gir økt press på høsting av andre arter og bestander. Det har derfor vært prioritert å øke kunnskapen om andre kystressurser. I 2024 ble det for første gang gitt kvoteråd for kveite og breiflabb.

Havforskningsinstituttet har videreført arbeidet med å kartlegge risiko knyttet til dyrevelferd i

oppdrettsnæringen og har prioritert arbeidet med velferdsindikatorer og tilknyttede observasjonsmetoder. Dette omfatter blant annet risiko ved ulike avlusningsprosedyrer, bruk av ny havbruksteknologi og ytre risikofaktorer som for eksempel perlesnormaneter.

Risiko knyttet til samlet påvirkning på økosystemene er vurdert for fire ulike områder. Vurderingen viser avtagende risiko fra samlet påvirkning fra vest til nord, noe som i stor grad skyldes mindre havbruk i nord. Andre sektorer som bidrar til den samlede påvirkningen på økosystemene, er fiskeri, fritidsfiske og sjøtransport.

Levere internasjonalt ledende forskning

Forskningen er i hovedsak styrt av behovene innen rådgiving knyttet til havbruk, fiskerier, økosystem og trygg og sunn sjømat. Havforskningsinstituttet har hatt god publiseringsaktivitet i 2024, om lag på nivå med året før. Siteringer har økt betydelig de siste årene.

Instituttet har i 2024 økt forskningsaktiviteten innen økologiske effekter av nye marine næringer som havvind, samlet påvirkning i kyst- og havområder, bestander der det har vært lite kunnskap om og dyrevelferd innen havbruk. Det er lagt stor vekt på å utvikle ny forskningsmetodikk for å effektivisere kunnskapsproduksjonen. Det er etablert en ny to-stegs metode for overvåking av plantevernmidler i laksefôr.

Havforskningsinstituttet har ledet en internasjonal kunnskapssammenstilling om hvordan de arktiske økosystemene blir påvirket av arter som vandrer inn fra varmere områder. Dette fører til endringer i biodiversitet, økosystemstruktur og økosystemdynamikk, men hvilken risiko disse endringene utgjør for arktiske økosystem, er usikkert.

Generere, samle, forvalte og gjøre tilgjengelig relevante data

Datainnhenting utgjør grunnlaget for Havforskningsinstituttets forskning og rådgivning. Data hentes inn gjennom omfattende toktaktivitet, måleinstallasjoner, innrapportering fra næringsaktører, landbaserte eksperimentelle fasiliteter og modellering.

Havforskningsinstituttet har satt i gang et program for digital transformasjon av virksomheten. Programmet skal legge til rette for effektiv datainnsamling, analyse og deling gjennom automatiserte dataløyper. Instituttet har testet flyvende droner til telling av hval og sel, undervannsfarkoster er testet til telling av kongekrabbe og snøkrabbe og ubemannede farkoster er brukt på brislingstokt i fjordene. Datainnsamlingen effektiviseres også gjennom å styrke innhentingen av data fra fiskeri- og havbruksnæringen.

Havforskningsinstituttet har ansvar for årlige analyser av både fremmedstoff og næringsstoff i sjømat og publiserer årlig nye data fra overvåkingen i den åpne Sjømatdatabasen.

Prioriteringer 2026

Havforskningsinstituttet skal i 2026 videreføre arbeidet med å omstille instituttet. Dette innebærer å prioritere kjerneoppgavene i samfunnsoppdraget (bærekraftig fiskeri, bærekraftig havbruk, sunn og trygg sjømat, økosystemer og menneskelig påvirkning) og fortsette arbeidet med å redusere kostnader. Det skal skapes størst mulig handlingsrom for å gjennomføre omstilling til mer effektiv kunnskapsproduksjon ved hjelp av digitalisering og bruk av ny teknologi. En viktig del av arbeidet er å sikre en god og effektiv arbeidsdeling og samhandling med næringene, forskningsinstitusjoner, andre myndigheter og samarbeidspartnere.

Innenfor kjerneoppgavene er følgende nye oppgaver sentrale for Havforskningsinstituttet i 2026:

- Havforskningsinstituttet skal bidra inn i arbeidet med oppfølging av Meld. St. 8 (2024–2025) *Dyrevelferd* og Meld. St. 24 (2024–2025) *Fremtidens havbruk.*
- Kystkartlegging i Varangerfjorden for å framskaffe bedre grunnlag for sameksistens mellom havbruk og kystnære fiskerier og videreutvikle forvaltningsverktøy.

Budsjettforslag

Havforskningsinstituttets arbeid med Mareanoprogrammet er for 2026 budsjettert på kap. 901, post 21 og kystkartlegging på kap. 901, post 22.

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til lønn, pensjoner, husleie og kjøp av varer og tjenester. Posten inkluderer lønns- og pensjonskostnader og utgifter til drift og vedlikehold av forskningsfartøyene G.O. Sars, Johan Hjort, G.M. Dannevig og instituttets del av kostnadene for Kronprins Haakon, Harald Brattström, Prinsesse Ingrid Alexandra og Hydrograf.

Det foreslås en bevilgning på 900,3 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. I tillegg foreslår det å øke bevilgningen med 6,5 mill. kroner til instituttets arbeid med å følge opp prosesser i polområdene, som tidligere har vært bevilget på kap. 118, post 21.

Det foreslås at Nærings- og fiskeridepartementet kan gi Havforskningsinstituttet fullmakt til å inngå avtaler om skadesløsholdelse, jf. forslag til vedtak XXVIII.

Posten har tidligere hatt stikkordet «kan nyttes under kap. 923, post 21» for å kunne dekke inn koronarelatert mindreinntekt knyttet til instituttets oppdrag fra Norad. Etter en ny vurdering av regelverket er det konkludert med at det ikke er nødvendig å pålegge instituttet å dekke inn merutgiften. Det foreslås derfor å fjerne stikkordet.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Posten dekker utgifter til eksterne oppdrag, inkludert prosjekter som finansieres av Norges forskningsråd og EU, og motsvares av inntekter under kap. 3923, post 01. Oppdrag knyttet til drift av forskningsfartøy budsjetteres på post 23. Det foreslås en bevilgning på 492 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3923, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre fremmes forslag om fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV 4.

Post 22 Fiskeriforskning og -overvåking, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 262,4 mill. kroner. Bevilgningen motsvares av inntekter fra fiskeriforskningsavgiften, jf. kap. 5574, post 74. Avgiftsinntektene skal dekke deler av utgiftene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen.

Inntektene fra fiskeriforskningsavgiften varierer med verdien av førstehåndsomsetningen av fisk. Bevilgning for 2026 foreslås økt med 47,6 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2025, noe som samsvarer med prognosene for avgiftsinntektene i 2026. Anslaget er imidlertid usikkert, og regjeringen vil eventuelt komme tilbake til Stortinget med forslag til endring av bevilgningen. Det er store svingninger i verdien av førstehåndsomsetningen av fisk. I planleggingen av bruken av midlene tas det høyde for at svingningene i avgiftsinntektene i minst mulig grad skal påvirke aktivitetsnivået.

Bevilgningene som er knyttet til fiskeriforskningsavgiften, foreslås å kunne overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 2.

Post 23 Oppdragsutgifter forskningsfartøy, kan overføres

Bevilgningen blir motsvart av inntekter på kap. 3923, post 02. Utgiftene omfatter lønn og drift av Dr. Fridtjof Nansen i henhold til trepartsavtale mellom Norad, FAO og Havforskningsinstituttet, Universitetet i Bergens andel av drift og lønn for G.O. Sars og Hans Brattström, Statens kartverks andel av drift og lønn for Hydrograf, Nord Universitets andel av drift og lønn for Prinsesse Ingrid Alexandra og drift av H.U Sverdrup II på oppdrag fra Forsvarets forskningsinstitutt. Videre dekker posten utstyr som omfattes av samarbeidsavtalen mellom Havforskningsinstituttet og Universitetet i Bergen. Norsk Polarinstitutt og Universitetet i Tromsø sine andeler av lønns- og driftskostnader for Kronprins Haakon er også budsjettert på denne posten. Eventuelle utgifter i forbindelse med utleie av forskningsfartøy på kommersielle vilkår blir regnskapsført på posten.

Det foreslås en bevilgning på 319 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3923, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre foreslås en fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktsfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Kap. 3923 Havforskningsinstituttet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Oppdragsinntekter	498 224	481 816	496 037
02	Oppdragsinntekter forskningsfartøy		211 226	321 082
	Sum kap. 3923	498 224	693 042	817 119

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble post 01 redusert med 3 mill. kroner og post 02 ble økt med 2,2 mill. kroner, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025).

Post 01 Oppdragsinntekter

Posten omfatter inntekter fra eksternfinansierte oppdrag, inkludert finansiering fra Norges forskningsråd og EU, og motsvares av utgifter på kap. 923, post 21. Det fremmes forslag om en bevilgning på 496 mill. kroner i 2026.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 923, post 21 og forslag til vedtak II, 1, samt en overskridelsesfullmakt knyttet til de samme kapitler og poster, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Post 02 Oppdragsinntekter forskningsfartøy

Posten omfatter inntekter fra drift av forskningsfartøy på oppdrag fra andre, inkludert eventuell utleie av fartøy på kommersielle vilkår. Posten motsvares av tilsvarende utgifter under kap. 923, post 23 Oppdragsutgifter forskningsfartøy. Det fremmes forslag om å bevilge 321,1 mill. kroner i 2026.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 923, post 23 og forslag til vedtak II, 1, og en overskridelsesfullmakt knyttet til de samme kapitler og poster, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Kap. 924 Internasjonale samarbeidsprogrammer

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
70	Tilskudd	356 070	387 900	405 600
	Sum kap. 924	356 070	387 900	405 600

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble post 70 redusert med 27,4 mill. kroner, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025). Dette er et nettobeløp. Bevilgningen ble redusert med 40 mill. kroner ved at midler til European Chips Act ble flyttet til Norges forskningsråds budsjett.

Post 70 Tilskudd

Regjeringen ønsker å videreutvikle et tett samarbeid mellom Norge og andre land i Europa og legge til rette for at norsk næringsliv kan utnytte mulighetene som ligger i deltakelse i EUs programsamarbeid. Norge deltar i flere EU-programmer og bidrar til Europakommisjonens arbeid med det indre marked. EUs programsamarbeid gikk inn i en ny sjuårsperiode fra 2021. Tilskuddet over kap. 924 dekker delvis deltakelse i investeringsprogrammet InvestEU, og deler av Norges deltakelse i EUs program for det indre marked. I tillegg til dette tilskuddet har Nærings- og fiskeridepartementet ansvar for norsk deltakelse i EUs romprogram, jf. nærmere omtale under kap. 922 Romvirksomhet, post 73, og deler av norsk deltakelse i forsknings- og innovasjonssamarbeidet innenfor European Chips Act under kap. 920 Nor-

ges forskningsråd, post 70 Tilskudd til næringsrettet forskning og grunnbevilgning til teknisk-industrielle institutter mv.

Norges årlige kontingentbidrag til EU-programmene fastsettes i euro på grunnlag av forventet fremdrift og Norges «proporsjonalitetsfaktor», som er Norges andel av total BNP i EU og Norge. Disse bidragene betales samlet av Utenriksdepartementet mot senere refusjon fra ansvarlige departementer. Norges bidrag til tapsavsetning for InvestEU er fastsatt i euro i egne avtaler med EU, jf. Innst. 338 S og Prop. 52 S (2022–2023).

InvestEU

InvestEU er EUs investeringsprogram for perioden 2021–2027. Programmet samler og videreutvikler finansieringsvirkemidler fra 13 tidligere EU-programmer og Det europeiske fondet for strategiske investeringer. InvestEU-forordningen ble innlemmet i EØS-avtalen i juli 2022, og avtalene med EU om Norges deltakelse ble undertegnet i mai 2023. Programmet finansieres ved at EU og enkelte andre land stiller en garanti for tap på investeringer. Garantien stilles til InvestEUs gjennomføringspartnere, som inkluderer Den Europeiske investeringsbanken (EIB), Det europeiske investeringsfondet (EIF) og Den nordiske investeringsbanken (NIB). Gjennom garantien kan gjennomføringspartnerne tilby finansieringsvirkemidler som lån, garantier og egenkapital til næringslivet. Investeringene som muliggjøres av InvestEU, kan komme både direkte fra gjennomføringspartnerne og indirekte gjennom private fond og banker.

InvestEU er delt opp i følgende politikkvinduer:
- Bærekraftig infrastruktur
- Forskning, innovasjon og digitalisering
- Små og mellomstore bedrifter
- Sosiale investeringer og humankapital

Totalt er InvestEU-garantien på 26,2 mrd. euro, hvorav 40 pst. utgiftsføres i EU-budsjettet som avsetning til tap. 75 pst. av EU-garantien forvaltes av EIB og EIF, mens den resterende andelen implementeres av NIB og andre lignende aktører. Norges andel av garantien er på 461,1 mill. euro, mens innbetalingen av 40 pst. til tapsavsetning utgjør 184,5 mill. euro.

I overensstemmelse med tidligere stortingsvedtak deltar Norge i alle virkemidlene som er igangsatt av EIB, EIF og NIB under InvestEU, med unntak av virkemidlene under politikkvinduet for sosiale investeringer og humankapital, jf. Innst. 338 S og Prop. 52 S (2022–2023). Norge deltar også i InvestEU-portalen, som samler investorer og prosjekter med investeringsbehov i en EU-omfattende database. Portalen gir prosjekter som trenger finansiering, muligheten til å nå fram til investorer som de kanskje ellers ikke ville kommet i kontakt med.

Innovasjon Norge er nasjonal koordinator for InvestEU i Norge og bistår næringslivet med informasjon og faglig kunnskap om mulighetene i programmet, jf. omtale under kap. 2421. I tillegg har Innovasjon Norge og Investinor mandater til å samarbeide med EIF om virkemidler i Norge, jf. omtale under kap. 2421 og kap. 952.

EUs program for det indre marked

Programperioden er 2021–2027. Hovedformålet med programmet er å styrke videreutviklingen av et velfungerende indre marked i EU. EØS-avtalen innebærer at EUs indre marked også omfatter Island, Liechtenstein og Norge, som siden 2004 har bidratt med finansiering av Europakommisjonens aktiviteter knyttet til gjennomføring og utvikling av det indre marked. Slike tiltak er positive for verdiskapingen og bidrar til at norsk næringsliv får like gode vilkår som øvrig europeisk næringsliv. Programmet favner bredt, og ansvaret for finansiering og gjennomføring er derfor fordelt på flere departementer. Over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett finansieres følgende programdeler:
- Effektivt indre marked
- Selskapsrett
- Konkurransepolitikk for et sterkere EU i den digitale tidsalder
- Markedstilsyn for varer
- Konkurransekraft og bærekraft for små og mellomstore bedrifter (SMB-pilaren/COSME)

I tillegg finansierer departementet en andel av administrasjonskostnader knyttet til norsk deltakelse i EUs program for det indre marked.

Effektivt indre marked

Programdelen for et effektivt indre marked skal bidra til videreutvikling av det indre markedet for varer og tjenester. At regelverk fungerer etter hensikten, og at bedrifter og borgere er kjent med og på en enkel måte kan benytte seg av sine rettigheter, er sentralt i arbeidet med dette. I tillegg må myndigheter ha tilstrekkelig kompetanse og verktøy for å kunne håndheve regelverket på en god måte. Under delprogrammet støttes derfor blant

annet evaluering av eksisterende og foreslått EØS-regelverk, opplæring av personell, informasjonskampanjer og drift og videreutvikling av digitale løsninger for bedrifter, borgere og myndigheter.

Selskapsrett

Selskapsrett inngår som en av byggeklossene i det indre marked. Programdelen for selskapsrett og hvitvasking omfatter blant annet samspill mellom foretaksregistrene, tilgang til og utnyttelse av digitale løsninger for å stifte, omdanne og drive selskaper og vedlikehold av regelverk og utvikling av prinsipper for eierstyring og selskapsledelse. Innsatsen gjennom programdelen skal blant annet motvirke at juridiske personer benyttes i kriminell aktivitet som for eksempel hvitvasking, arbeidslivskriminalitet og bedrageri.

Aktuelle problemstillinger for delprogrammet er utfordringene som digitalisering og endrede forretningsmodeller skaper for eierstyring og selskapsledelse og forebygging av hvitvasking og annen kriminalitet, inkludert tiltak for å benytte virtuell valuta. Andre aktuelle temaer er forbedret og sikrere digital tilgang til foretaksregistrene, styrerepresentanters forpliktelser og ansvar og traktatfestede rettigheter for juridiske personer.

Konkurransepolitikk for et sterkere EU i den digitale tidsalder

Delprogrammet omfatter konkurransebegrensende adferd, fusjonskontroll og kontroll av offentlig støtte. Programmet skal bidra til å styrke EUs konkurransepolitikk, blant annet ved å fremme samarbeidet mellom Kommisjonen på den ene siden, og nasjonale konkurransemyndigheter og domstoler i og utenfor EU på den annen. Videre skal delprogrammet gi økt kunnskap om EUs konkurransepolitikk til et bredere publikum og bidra til effektivt og tidsriktig regelverk og håndheving, blant annet gjennom undersøkelser og analyser. Gjennom deltakelse i programmet får EFTA-landene ytterligere anledning til å bidra aktivt i og høste fruktene av dette arbeidet.

Delprogrammet skal bidra til finansiering av Kommisjonens nettverk av nasjonale konkurransemyndigheter og myndigheter med ansvar for regelverket for offentlig støtte, organisering av møter med nasjonale myndigheter i EU/EØS, tredjeland og interesserte parter, gjennomføring av studier, evalueringer, analyser, konsekvensutredninger mv., som grunnlag for vurdering og utvikling av konkurransepolitikk og regelverk, samt utvikling av digitale verktøy for håndhevingen av regelverket. Deltakelse i programmet innebærer blant annet at EØS-/EFTA-landene skal omfattes av Kommisjonens utredninger og rapporter som grunnlag for vurdering av regelverk og policy, på linje med EUs medlemsstater. Det gir viktig informasjon og bidrar til at konsekvenser for EØS-/EFTA-landene legges til grunn for Kommisjonens beslutninger og initiativer.

Markedstilsyn for varer

Programdelen for markedstilsyn for varer omfatter samarbeid mellom tilsynsaktører i EU spesielt innenfor rammen av EUs nettverk for markedstilsyn (EU Product and Compliance Network). Videre omfatter programdelen felles systemer for markedstilsyn, felles aktiviteter og kontroll av produkter, kunnskapsinnhenting også innenfor produkter med ny teknologi, utvikling av testkapasitet og -fasiliteter, fagfellevurderinger og opplæringsprogrammer og kapasitetsbygging hos myndigheter.

Konkurransekraft og bærekraft for små og mellomstore bedrifter (SMB-pilaren/COSME)

Delprogrammet SMB-pilaren/COSME er rettet mot små og mellomstore bedrifter og entreprenører. Deltakelse i SMB-pilaren/COSME gir tilgang til Enterprise Europe Network (EEN), klyngevirkemidler, skaleringsvirkmidler og mentorordninger. EEN er et EU-omfattende rådgivningsnettverk som bistår små og mellomstore bedrifter og vitenskapsinstitusjoner med å finne markedsmuligheter, teknologier, prosjekter og partnere i andre land i det indre marked. Innovasjon Norge har koordinert EEN nasjonalt siden nettverkets oppstart i 2008. SMB-pilaren/COSME kan gjennom de ulike ordningene forbedre norske små og mellomstore bedrifters markedsadgang og bidra til vekstmuligheter.

Resultater 2024

InvestEU

InvestEU ble lansert i Norge i november 2023. De første avtalene om finansiering til norske bedrifter ble signert i 2024. Programmet blir i Norge gjennomført av EIB, EIF og NIB. EIF signerte garantiavtaler med DNB, Nordea og Danske Bank som kan gi lån til inntil 350 små og mellomstore bedrifter som ikke kan stille tilstrekkelig sikkerhet. I tillegg er det signert en avtale med Innovasjon Norges Vekstgarantiordning som gir mindre norske

banker tilsvarende mulighet som de større bankene. Her ble de første avtalene med norske banker signert i 2025. Det anslås at samarbeidet under vekstgarantiordningen kan nå mellom 800 og 1 200 bedrifter fra og med 2025. I tillegg har Innovasjon Norge inngått en avtale hvor inntil 600 bedrifter kan få Vekstlån fra Innovasjon Norge som følge av garantier fra EIF. I 2024 ble det gitt 60 lånetilsagn på til sammen 325 mill. kroner under denne avtalen. EIF investerte i fire norske tidligfasefond i 2024 under InvestEU. NIB har gitt to lån på om lag 1,1 mrd. kroner samlet til norske bedrifter under sitt InvestEU-mandat. EIB har signert en garantiavtale med DNB om garantier for grønne lån til nordiske små- og mellomstore bedrifter. I tillegg til avtalene som er nevnt over, har norske bedrifter tilgang på finansering fra aktører i utlandet som kan investere i Norge under sine InvestEU-mandater. Europakommisjonens indikatorer for investeringer i ulike land tyder på at investeringsaktiviteten i Norge så langt er på sammenlignbart nivå med aktiviteten i våre naboland.

EUs program for det indre marked

Aktivitetene er knyttet til effektivisering av det indre marked, markedstilsyn med varer, videreutvikling og forbedring av digitale verktøy, konkurransepolitikk i den digitale tidsalder, informasjonstiltak rettet mot bedrifter og borgere og mobilisering av bedrifter.

I 2024 utgjorde Nærings- og fiskeridepartementets utgifter til deltakelse i delprogrammene under programmet 84,9 mill. kroner.

Effektivt indre marked

Programdelen dekker et bredt område relatert til forbedring og effektivisering av det indre marked. Eksempelvis har det blitt gitt støtte til vedlikehold og utvikling av digitale løsninger for informasjonsutveksling mellom myndigheter. Disse verktøyene brukes av norske etater og departementer. SOLVIT er et system for uformell problemløsning for borgere og bedrifter i EØS og bistår disse med å benytte seg av de rettigheter de har etter EØS-retten.

Selskapsrett

Området selskapsrett omfatter regelverksutforming og tilrettelegging for digitalisering. EU vedtok i 2024 et direktiv om videreutvikling av felleseuropeiske regler om digitale verktøy og prosesser innen selskapsretten. Formålet er å redusere administrative byrder i det indre marked, særlig for små og mellomstore bedrifter, ved å digitalisere og tilgjengeliggjøre informasjon om selskaper som opererer på tvers av medlemsstatenes landegrenser på en bedre måte. Samtidig utvikles registersamarbeidet (Business Register Interconnection System – BRIS).

Konkurransepolitikk for et sterkere EU i den digitale tidsalder

Delprogrammet omfattet i 2024 finansiering av løpende arbeid i Kommisjonens nettverk med nasjonale myndigheter for offentlig støtte og konkurranse.

Markedstilsyn for varer

Programdelen for markedstilsyn for varer finansierte i 2024 samarbeid mellom tilsynsaktører i EU innenfor rammen av EUs nettverk for markedstilsyn (EU Product and Compliance Network), felles aktiviteter og kontroll av produkter m.m. Norske myndigheter deltok i en rekke samarbeidsprosjekter med myndigheter fra andre medlemsland på flere områder. Dette har bidratt til en mer harmonisert tilnærming til gjennomføring av markedstilsyn i det indre marked og bedre utnyttelse av ressursene på tvers av landegrensene. Et effektivt markedstilsyn for varer i det indre marked er avgjørende for å forhindre at skadelige produkter tilbys i Norge og forhindre at næringsdrivende som ikke oppfyller kravene, gis et konkurransefortrinn sammenlignet med næringsdrivende som opererer i tråd med reglene i det indre marked. Det har de siste årene vært en eksplosiv økning av ulovlige varer som selges over nett fra tredjeland, samtidig som at handelsmønstre har blitt mer kompliserte. Handel av varer via nett og digitale markedsplasser har dermed fått et større fokus hos tilsynsmyndighetene i EU/EØS og av Europakommisjonen. Europakommisjonen utvikler stadig nye verktøy, blant annet KI-verktøy, som skal bidra til å effektivisere markedstilsyn og kontroll av produktene på det indre marked.

Bedrifters konkurranseevne og små og mellomstore bedrifter (SMB-pilaren/COSME)

I 2024 har Innovasjon Norge jobbet med å mobilisere norske aktører til utlysninger i SMB-pilaren/COSME. Innovasjon Norge har den nasjonale koordineringsfunksjonen for Enterprise Europe Network (EEN) i programperioden fra 2022–2025

og ble våren 2025 godkjent som nasjonal koordinator for EEN i perioden 2025–2028. Gjennom EEN bistår Innovasjon Norge norske bedrifter med å finne markedsmuligheter, teknologier, prosjekter og partnere i utlandet.

Prioriteringer 2026

InvestEU

Regjeringen prioriterer bred norsk deltakelse i InvestEU. Norges deltakelse i programmet skal gi norsk næringsliv tilgang til virkemidler ut over det som eksisterer i vårt nasjonale virkemiddelapparat. Deltakelse i InvestEU skal bidra til å styrke verdiskapingen i norsk næringsliv innenfor bærekraftige rammer og til å øke nytten av Norges deltakelse i andre EU-programmer.

EUs program for det indre marked

Regjeringen prioriterer norsk deltakelse i flere av delprogrammene i EUs indre markedsprogram som finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Ved å kombinere ulike tiltak og initiativer i et bredt felles program skal EUs indre markedsprogram bidra til en mer strategisk og integrert tilnærming til utviklingen av det indre marked. En bred felles tilnærming skal bidra til økt samvirke mellom forskjellige EU-initiativ og bidra til bedre koordinering mellom ulike tiltak for til slutt å få mer igjen for midlene.

Budsjettforslag

InvestEU

Det vises til Stortingets vedtak av 16. juni 2023 om fullmakt til å gi tilsagn om tilskudd til tapsavsetning for norsk deltakelse i InvestEU med inntil 1 477 mill. kroner og til å fravike stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av tilskudd før det er behov for å dekke de aktuelle utgiftene, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023). Det vises også til Stortingets vedtak av 17. juni 2022 om fullmakt til å stille en garanti tilsvarende 4 555 mill. kroner for deltakelse InvestEU i perioden 2021–2027, jf. Innst. 450 S og Prop. 115 S (2021–2022).

Norges bidrag til tapsavsetning for InvestEU utgjør 30,2 mill. euro i 2026, tilsvarende 347,9 mill. kroner, jf. Innst. 338 S og Prop. 52 S (2022–2023) *Samtykke til inngåelse av bidragsavtale og garantiavtale med Den europeiske union (EU) om norsk tilknytning til InvestEU.* I tillegg kommer i underkant av 0,2 mill. euro til norsk deltakelse i InvestEU-portalen og administrasjonskostnader knyttet til InvestEU, tilsvarende om lag 2 mill. kroner. Totalt foreslås det 349,9 mill. kroner til norsk deltakelse i InvestEU i 2026. Beløpet er justert i henhold til utbetalingsplanen for Norges tapsavsetning til InvestEU, jf. under vedlegg 1 til Prop. 52 S (2022–2023).

Videre foreslås en tilsagnsfullmakt for 2026 for Norges gjenstående forpliktelser til tapsavsetning for resten av InvestEU-perioden på 55 728 800 euro i 2026. Basert på anslått eurokurs per 2. juni 2025 vil dette utgjøre 641,4 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VIII, 3.

EUs program for det indre marked

Den estimerte samlede kostnaden for deltakelse i programdelene som Nærings- og fiskeridepartementet er ansvarlig for under programmet, er for 2026 anslått til 4,85 mill. euro, om lag 55,7 mill. kroner, inkludert om lag 2,5 mill. kroner som andel av administrative kostnader som ikke er direkte knyttet til de enkelte delprogrammene. Estimert kostnad per programdel er spesifisert i tabellen under. Økningen i bevilgningen sammenlignet med saldert budsjett i 2024 skyldes endringer i valutakurs og endret programfremdrift.

Tabell 5.13 Oversikt over estimerte kostnader per programdel under EUs program for det indre marked i 2026

(i 1 000 kr)

Programdel	
Effektivt indre marked	8 550
Selskapsrett	200
Konkurransepolitikk for et sterkere EU i den digitale tidsalder	6 450
Markedstilsyn for varer	4 200
Konkurransekraft og bærekraft for små og mellomstore bedrifter (COSME)	33 800
Administrasjonskostnader	2 500
Totalt	55 700

Oppsummering

Til sammen foreslås en bevilgning på 405,6 mill. kroner til å dekke delvis deltakelse i investeringsprogrammet InvestEU og deler av den norske kontingenten for deltakelse i EUs program for det indre marked. Bevilgningsbehovet er usikkert

som følge av at det kan bli endringer i programfremdrift og/eller valutakurs, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2026.

Kap. 926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter, *kan nyttes under post 21*	211 264		
21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*	267 445		
	Sum kap. 926	478 709		

Vedrørende 2025 og 2026:

Bevilgningene er flyttet til kap. 923 Havforskningsinstituttet fra 2025. Resultatrapportering for 2024 er gitt nedenfor, mens prioriteringer og budsjettforslag for 2026 er omtalt under kap. 923.

Kapitlet omfatter drift og bemanning av forskningsfartøyene Kronprins Haakon, G.O. Sars, Johan Hjort, G.M. Dannevig, Hans Brattström, Dr. Fridtjof Nansen, Hydrograf og Prinsesse Ingrid Alexandra med tilhørende vitenskapelige instrumenter og utstyr. Kapitlet omfatter også drift av undervannsrobotikk og seildroner.

Havforskningsinstituttet utfører rederitjenester for en rekke institusjoner, blant annet Universitetet i Bergen, Norsk Polarinstitutt, Norad, FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO), Universitetet i Tromsø og Statens kartverk.

Det er satt følgende mål for driften av forskningsfartøyene:

- Kapasiteten og utstyret på forskningsfartøyene skal utnyttes optimalt, og driften skal være best mulig koordinert og kostnadseffektiv.
- Fartøyene og vitenskapelig instrumentering skal vedlikeholdes og oppgraderes som nødvendig for å tilfredsstille myndighetskrav til sikkerhet for personell og materiell, og beskyttelse av det ytre miljøet.

Bruken av de havgående forskningsfartøyene koordineres gjennom en nasjonal toktkomité, slik at toktene kan ses i sammenheng og personell fra flere institusjoner kan delta på planlagte tokt. Det er også etablert et samarbeid om bruk av kapitalkrevende vitenskapelig utstyr om bord på fartøyene.

Havforskningsinstituttet har bygd opp et betydelig internasjonalt nettverk innen prosjektering, bygging, drift og operasjon av forskningsfartøy og vitenskapelig instrumentering. Andre land benytter instituttet som rådgiver på dette feltet.

Resultater 2024

Havforskningsinstituttet administrerte og driftet 1 304 toktdøgn på egne fartøyer, hvorav 1 075 var knyttet til instituttets egen aktivitet. Forskningsfartøyene har en viktig rolle i instituttets datainnsamling. Det vises til jf. omtale under kap. 923.

De havgående fartøyene har i gjennomsnitt vært i drift i 299 døgn. For kystgående fartøy som bare har én besetning, var gjennomsnittlig utnyttelse 220 døgn.

Kap. 3926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Oppdragsinntekter	271 130		
86	Inntekt fra dagbot	6 000		
	Sum kap. 3926	277 130		

Vedrørende 2025 og 2026:

Bevilgningen er fra 2025 flyttet til kap. 3923 Havforskningsinstituttet.

Kap. 928 Annen marin forskning og utvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*	43 389	39 550	10 000
50	Tilskudd til Veterinærinstituttet	77 200	80 120	81 004
70	Tilskudd til samarbeidsprosjekter			5 250
72	Tilskudd til Nofima AS	100 500	104 310	108 065
	Sum kap. 928	221 089	223 980	204 319

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble post 21 ble økt med 10,5 mill. kroner til polarforskningsprogrammet Go North, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025).

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner til kartlegging av sjøbunn og økosystemer i Varangerfjorden. Det foreslås at bevilgningen disponeres av Kartverket. Kartleggingen er en del av et nytt program for kartlegging i kystsonen, som er et samarbeid mellom Havforskningsinstituttet, Norges geologiske undersøkelse og Karverket. Det vises til omtale under kap. 901.

Det foreslås at bevilgningen til Norsk institutt for naturforvaltnings arbeid knyttet til trafikklyssystemet for produksjonsregulering av havbruk flyttes til kap. 928, post 70. Bevilgningen til Mareano foreslås flyttet til kap. 901, post 21. Det foreslås ikke bevilgning til Go North og Norsk nettverk for blå skog i 2026.

Resultater 2024

I 2024 ble det satt av 18,5 mill. kroner til Mareanoprogrammet under denne posten og 31 mill. kroner under kap. 905, post 01. Kartleggingen bidrar til en kunnskapsbasert forvaltning av de havbaserte næringene og de marine økosystemene. Arbeidet utgjør et viktig kunnskapsgrunnlag for forvaltningsplanene for norske havområder. Det vises til nærmere omtale under kap. 7 i del III i proposisjonen.

Det ble satt av 4,2 mill. kroner til Norsk nettverk for blå skog, som består av Havforskningsinstituttet, GRID[12]-Arendal og Norsk institutt for vannforskning. Formålet er å bidra til økt kunnskap og bevissthet om blå skog, det vil si fastsittende alger og planter som vokser under vann. I 2024 arrangerte nettverket konferansen «Hva må gjøres for å få tareskogen tilbake til Nord-Norge» i samarbeid med Framsenteret, Nofima og Akvaplan-niva.

Videre ble det satt av 4,9 mill. kroner til Norsk institutt for naturforvaltnings arbeid tilknyttet trafikklyssystemet for kapasitetsjusteringer i norsk lakse- og ørretoppdrett. Systemet baserer seg på en bred kunnskapsvurdering hvor flere forskningsinstitusjoner deltar.

Det ble satt av 15,6 mill. kroner til polarforskningsprogrammet Go North i 2024. Midlene ble brukt til blant annet å dekke kostnader til utstyr til forskningstokt høsten 2024. Toktet gikk til nordøst for Grønland. På grunn av isforholdene var det ikke mulig å gå helt inn til Morris Jesup Rise i Polhavet som planlagt. Toktet bidro likevel til økt kunnskap som er viktig for forvaltning av ressurser, økosystem og miljø i Polhavet. Toktet i 2024 var det tredje toktet i regi av Go North.

[12] Global Resource Information Database

Post 50 Tilskudd til Veterinærinstituttet

Veterinærinstituttet er et biomedisinsk beredskaps- og forskningsinstitutt innen fiske- og dyrehelse og -velferd, fôr- og mattrygghet. Instituttet bistår myndigheter, produsenter og andre over hele landet i å hindre spredning av smittestoffer og utvikling av sykdom hos fisk, dyr og mennesker.

Veterinærinstituttet er et forvaltningsorgan underlagt Landbruks- og matdepartementet, jf. omtale i Prop. 1 S (2025–2026) for *Landbruks- og matdepartementet.*

Instituttets hovedmål er *God helse hos dyr, fisk og mennesker*. Det er utarbeidet tre delmål:
- Kunnskapsbasert forvaltning
- God beredskap
- Konkurransekraftige bionæringer

Hovedmålet tar utgangspunkt i begrepet «én helse», hvor helse hos dyr, planter, miljø i hav og på land og mennesker henger sammen og må ses i sammenheng. Veterinærinstituttets hovedoppgave er å bidra til kunnskap om og opprettholde god beredskap mot sykdom som truer helse og velferd hos landdyr og fisk, og mot sykdom som kan overføres til mennesker.

Instituttet er referansesenter for Verdens dyrehelseorganisasjon (WOAH) for utvalgte sykdommer og parasitter på fisk, epidemiologi/risikovurdering for sykdommer hos akvatiske dyr, helseøkonomi og sykdomsbyrde, og nasjonalt referanselaboratorium for listeførte sykdommer hos fisk og krepsdyr. Formålet med referansefunksjonene er å sikre like og gode testresultater gjennom å harmonisere og øke kvaliteten i metodene til laboratoriene som utfører analyser, noe som også bidrar til kompetansebygging og effektivisering.

Tilskuddet over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett er rettet mot å utvikle en god vitenskapelig forståelse av fiskehelse, fiskevelferd, risiko for sykdom og sjømattrygghet. Tilskuddet benyttes til kunnskapsutvikling, diagnostikk og analyser, kunnskapsformidling, biosikkerhetsarbeid, beredskap og internasjonalt arbeid. Instituttets arbeid for Nærings- og fiskeridepartementet er relevant for flere bærekraftsmål, særlig knyttet til bærekraftig bruk av hav og marine ressurser, mat og klima. Instituttet har en fri og uavhengig rolle i alle faglige spørsmål.

Resultater 2024

Veterinærinstituttets årlige fiskehelserapport gir næring, forvaltning og beslutningstakere oversikt og kunnskap om utfordringer knyttet til oppdrettsfiskens helse og velferd. Rapporten for 2024 viste at dødeligheten for oppdrettslaks og rensefisk fortsatt er høy, og at infeksjonssykdommer og skader (traumer) er de viktigste årsakene til dødelighet. Skader etter avlusning, gjellesykdom og vintersår rangeres som de viktigste helseproblemene for laks i sjø i spørreundersøkelsen som er sendt til fiskehelsepersonell og inspektører og rådgivere i Mattilsynet. I 2024 var også skader forårsaket av maneter en betydelig helseutfordring for oppdrettsnæringen.

I 2024 var dødeligheten i sjøfasen 15,4 pst. for laks og 15,0 pst. for regnbueørret. Dette er en nedgang på 1,3 prosentpoeng for laks sammenlignet med 2023, mens det for regnbueørret er en økning på 1,1 prosentpoeng. Som tidligere varierte dødeligheten betydelig, med de laveste tallene i produksjonsområde 13 «Øst-Finnmark» (4,1 pst.) og de høyeste i produksjonsområde 6 «Nordmøre og Sør-Trøndelag» (22,4 pst.). De fleste områdene (PO2, PO7-8 og PO10-12) hadde en dødelighet mellom 10 og 15 pst. To produksjonsområder (PO2 – «Ryfylke» og PO3 – «Karmøy til Sotra») hadde en betydelig nedgang i dødelighet på hhv. 10 og 8 prosentpoeng. Nedgangen forklares med iverksettelse av tiltak for å forebygge påslag av lakselus som har medført en reduksjon i antall håndteringskrevende behandlinger.

For å ha oversikt over nasjonal sykdomsforekomst og helsestatus utfører Veterinærinstituttet aktiv overvåking av ulike sykdommer og smittestoff på oppdrag fra Mattilsynet og Miljødirektoratet. Instituttet fortsatte i 2024 arbeidet med å gjøre overvåkingen mer risikobasert, gjennom å skaffe bedre tilgang til risikobasert prøvemateriale for diagnostikk og utnytte flere datakilder. Det har gitt et bedre grunnlag for presis diagnostikk og bedre evne til å forutsi og overvåke sykdommer. Overvåkingen avdekket utbrudd av infeksiøs lakseanemi[13] på 13 lokaliteter i 2024, en nedgang på fem fra 2023. Nedgangen i tilfeller av pankeassykdom fortsatte – 48 tilfeller i 2024 og ingen tilfeller utenfor endemisk sone.

Den marine hetebølgen langs kysten fra Trøndelag til Finnmark medførte et spesielt økt smittepress for lakselus og utbrudd av sykdommer som ikke er sett tidligere i nord, piscirickettsiose og pasteurellose. Det er viktig at piscirickettsiose ikke etablerer seg i Norge, slik at behovet for anti-

[13] Infeksiøs lakseanemi (ILA) er en alvorlig, smittsom virussykdom hos laks. ILA-viruset gir alvorlig blodmangel og angriper blodårene til laksen.

biotika i næringen ikke øker. Sykdommen er derfor gjort meldepliktig etter dyrehelseforskriften.

De senere årene har Veterinærinstituttets beredskapsarbeid blitt påvirket av en reduksjon i tilfanget av data, som følge av etableringen av kommersielle analysemarked. Veterinærinstituttet har derfor brukt ressurser også i 2024 på å inngå avtaler med oppdrettsselskaper om datadeling i forbindelse med fiskehelserapporten. Samarbeid med næringslivet har vært viktig både for å dele og for å utvikle kunnskap. En oversikt over hovedkategorier av dødsårsaker for oppdrettslaks, slik de er registrert av selskap som deler data i industriinitiativet «AquaCloud», ble for første gang presentert i Fiskehelserapporten 2023. I 2024 deltok 387 lokaliteter med matfisk laks, noe som representerer i overkant av halvparten av den stående biomassen i sjø.

Prioriteringer 2026

God fiskehelse

Risikobasert overvåking vil også i 2026 være en viktig oppgave for Veterinærinstituttet, slik at trusler mot fiskehelsen kan oppdages tidlig. I tillegg skal Veterinærinstituttet jobbe for å forebygge sykdom og sikre god fiskehelse gjennom å drive kunnskapsutvikling på biosikkerhetsområdet, øke kunnskapen om de viktigste driverne for sykdomsutvikling og dødelighet, samt videreutvikle diagnostikk- og varslingsfunksjonene.

God fiskevelferd

Instituttet skal bidra i arbeidet med å følge opp Meld. St. 8 (2024–2025) *Dyrevelferd* og Meld. St. 24 (2024–2025) *Fremtidens havbruk* og fortsette å prioritere samarbeid med Havforskningsinstituttet for å oppnå god fiskevelferd. Tiltak og forskning som kan bidra til å redusere dødelighet slik at målsettingen om å komme ned mot 5 pst. dødelighet i oppdrett, skal prioriteres særskilt.

Kunnskaps- og datadeling

Det er viktig at instituttet samarbeider med næringen for å bidra til å nå målet om en bærekraftig utvikling i bionæringene, både gjennom at instituttet formidler kunnskap og deler data, men også for å benytte mulighetene som finnes for å øke datainnsamlingen. Instituttet vil også her måtte bistå i arbeidet med å følge opp Meld. St. 24 (2024–2025) *Fremtidens havbruk*.

Budsjettforslag

Tilskuddet til Veterinærinstituttet skal bidra til god kunnskap om sykdommer hos både villfisk og oppdrettsfisk, og kunnskap om biosikkerhet som grunnlag for en god forvaltning og en bærekraftig utvikling av havbruksnæringen.

Det foreslås en bevilgning på 81 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til samarbeidsprosjekter

Tilskudd Norsk institutt for naturforskning for instituttets arbeid med trafikklyssystemet for produksjonsregulering av lakse- og ørretoppdrett har tidligere blitt bevilget over kap. 928, post 21. Siden dette er et tilskudd til en virksomhet utenfor staten, foreslås det å bevilge midlene på en egen tilskuddspost.

Det foreslås en bevilgning på 5,3 mill. kroner. Tilskuddet gis til Norsk institutt for naturforskning til deres arbeid med trafikklyssystemet.

Post 72 Tilskudd til Nofima AS

Nofima AS er et næringsrettet forskningsinstitutt med kompetanse på hele verdikjeden innen blå og grønn sektor. Nofimas formål er å levere forskning og innovasjon som bidrag til bærekraftig matproduksjon og god forvaltning av ressurser fra hav og land. Staten eier 56,8 pst. av aksjene i selskapet. Statens begrunnelse for eierskapet er å legge til rette for forskningsaktivitet og forskningsinfrastruktur innenfor akvakulturnæringen, fiskerinæringen og sjømatmatindustrien på områder markedet ikke finansierer, og som er viktige for samfunnet. Hovedkontoret ligger i Tromsø, og selskapet hadde 381 ansatte ved utgangen av 2024.

Nofima mottar tilskudd fra Nærings- og fiskeridepartementet og grunnbevilgning fra Norges forskningsråd. Nofima opererer i et konkurranseutsatt marked og rundt 70 pst. av inntektene innhentes i konkurranse med andre forskningsmiljøer. Nofima får mesteparten av sine inntekter gjennom konkurranseutsatte prosjektbevilgninger fra blant annet Norges forskningsråd, Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter, Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS og EU, samt oppdrag fra akvakulturnæringen, fiskerinæringen, land- og havbasert matindustri, leverandørindustri og fôrleverandører og ingrediensindustri.

Tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet skal benyttes til forskning innenfor sjømat, fiskeri og havbruk gjennom hele verdikjeden. For

å få til dette skal Nofima legge vekt på tverrfaglig og tverrsektoriell forskning som skal fremme bærekraftige akvatiske matsystem. Tilskuddet fra departementet skal bidra til dette målet og finansiere aktiviteter innenfor følgende fire hovedområder:

- Utvikling og utnytting av egen infrastruktur gjennom kostnadseffektiv drift som muliggjør langsiktig forskning
- Kunnskapsgrunnlag for å bidra til en effektiv sjømat-, fiskeri- og havbruksforvaltning
- Forskning som fremmer bærekraftig verdiskaping i sjømatnæringen
- Forskning som fremmer og ivaretar sjømatens plass i et sunt og bærekraftig kosthold

Resultater 2024

Størstedelen av tilskuddet går til å sikre og videreutvikle forskningsinfrastruktur som muliggjør langsiktig og kostnadseffektiv forskning. Nofima leverer også kunnskapsgrunnlag til myndighetene, særlig innen økonomi, forvaltning, bærekraft og utvikling av nye forvaltningsmodeller. Instituttets forskning har relevans for sjømatnæringens verdiskaping, bærekraft og samfunnsøkonomisk utvikling, og dekker både tradisjonelle og nye utfordringer i næringen.

Utvikle og utnytte infrastruktur

Av tilskuddet i 2024 er om lag 82 mill. kroner brukt til å dekke kostnader til nasjonal forskningsinfrastruktur. Infrastrukturen i Nofima er de siste ti årene videreutviklet og bygget ut i tråd med forskningens behov, og utgjør en viktig ressurs, men også en utfordring på grunn av økende driftskostnader. For å sikre kostnadseffektiv drift og framtidsrettet infrastruktur har Nofima satset på å styrke forskernes kompetanse i prosjektkalkyler, investert i moderne anlegg og forskningsverktøy og profilert infrastrukturen mot næringsaktører og forskningsmiljøer. Nofima har gjennomført tiltak som nedlegging av sjøanlegg ved Havbruksstasjonen i Tromsø, investeringer i RAS-anlegg og etablering av nye forskningsverktøy for storskalaforsøk i form av FoU-tillatelser, for å møte både forskningsmessige og økonomiske krav.

Tabell 5.14 Fordeling av tilskuddet til infrastruktur i 2024

	(i 1 000 kr)
Driftsstøtte til Havbruksstasjonen i Tromsø	17 200
Husleiestøtte	11 200
Driftsstøtte til Forskningsstasjonen på Sunndalsøra	15 700
Leie av avlsstasjon og drift av torskeavlsprogrammet	34 800
Nasjonalt senter for marin bioprosessering	3 900
Totalt	82 800

Havbruksstasjonen i Tromsø eies av UiT Norges arktiske universitet og Nofima. Selskapet driver et landanlegg og et fiskehelselaboratorium. I tillegg drifter Havbruksstasjonen Senter for marin akvakultur med to avdelinger.

Senter for marin akvakultur i Tromsø er etablert som et anlegg for «Det nasjonale avlsprogrammet for torsk». Anlegget er spesialdesignet med tanke på produksjon og oppfôring av familiegrupper av marin yngel, og særlig torsk. Senteret blir også brukt til forskning på grunnleggende biologi og reproduksjon for annen marin fisk. Nofima har videreført det nasjonale avlsprogrammet for torsk. Programmet har bidratt med kunnskap om avl og genetikk, og det har blitt gjennomført salg av rogn fra avlsprogrammet til kommersielle aktører. Dette gir næringen tilgang til forbedret genetisk materiale og bidrar samtidig til finansiering av programmet.

Nasjonalt senter for marin bioprosessering (Biotep) i Tromsø er designet for oppskalering av produksjonsprosesser ved utnyttelse av marint råstoff. Anlegget brukes i hovedsak av bedrifter som utvikler nye prosesser og produkter fra slikt råstoff, for å teste prosessene i industriell skala. Biotep er et pilotanlegg som både små og store bedrifter kan benytte.

Forskningsstasjon for bærekraftig akvakultur på Sunndalsøra er et landbasert forskningsanlegg med ferskvann, sjøvann og resirkulert vann. Hovedaktiviteten ved stasjonen er forskning innenfor ernæring, fôr og fôring, avl og genetikk, nye arter, produksjonsteknologi og miljø, kvalitet og forebyggende helsearbeid. Senteret skal legge grunnlaget for utviklingen av framtidens lukkede oppdrettskonsepter.

Kunnskapsgrunnlag for forvaltningen og forskning for bærekraftig verdiskaping i sjømatnæringen og sjømatens plass i et sunt og bærekraftig kosthold

I 2024 benyttet Nofima 17,7 mill. kroner av tilskuddet til å styrke kunnskapsgrunnlaget for en effektiv fiskeri- og havbruksforvaltning og til forskning som fremmer bærekraftig verdiskaping i sjømatnæringen. Nofima har levert data og analyser til Nærings- og fiskeridepartementet, blant annet om næringsøkonomi, lønnsomhet, ringvirkninger, arealbruk og sameksistens i kystsonen.

Nofima har utviklet modeller for å vurdere effekter av offentlige virkemidler, analysert lovverk, markedsordninger og kvotesystemer, og bidratt til utvikling av standarder for sporbarhet og matsvindel. Forskningen omfatter også nye arter, klimagassutslipp, bearbeiding, ringvirkninger og sysselsetting, samt deltakelse i sentrale utvalg som Matsvinnutvalget og arbeidet med nordiske kostholdsråd.

Prioriteringer 2026

Innenfor rammen av bevilgningen for 2026 skal Nofima prioritere å videreutvikle kostnadseffektiv drift av selskapets forskningsinfrastruktur, videreutvikle kunnskapsgrunnlaget for forvaltningen og for bærekraftig verdiskaping i sjømatnæringen.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 108,1 mill. kroner.

Kap. 930 Design og arkitektur Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
70	Tilskudd	27 800	28 510	19 536
	Sum kap. 930	27 800	28 510	19 536

Post 70 Tilskudd

Stiftelsen Design og arkitektur Norge (DOGA) skal fremme forståelse, kunnskap og bruk av design og arkitektur i næringslivet og i samfunnet.

DOGA får også støtte over Kommunal- og distriktsdepartementets budsjett. Hovedmålet for tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet er å øke samlet verdiskaping innenfor bærekraftige rammer gjennom design- og arkitekturdrevet nyskaping. Dette skal gjøres gjennom å fremme økt konkurranseevne i næringslivet. Det meste av tilskuddet går til programmet *Designdrevet innovasjonsprogram (DIP)*. Programmet skal stimulere norske bedrifter til økt bruk av design tidlig i innovasjonsprosessen. Gjennom programmet kan innovasjonsprosjekter i alle typer bransjer og samfunnssektorer få støtte til å involvere designkompetanse i idéfasen. DOGA leder programmet i samarbeid med Norges forskningsråd og Innovasjon Norge. Noe av midlene fra departementet går til nordisk samarbeid på designområdet, samt utvikling og implementering av dialogverktøy for grønne industrietableringer.

Resultater 2024

DOGA mottok 27,8 mill. kroner i tilskudd i 2024 fra Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Stiftelsen arbeider videre med å utvikle effektive virkemidler for spredning av design- og arkitekturmetodikk.

Gjennom DIP fikk 23 prosjekter støtte i 2024, mot 20 i 2023. Totalt ble det tildelt om lag 11,7 mill. kroner til disse prosjektene. Bærekraft har vært et tildelingskriterium siden 2022. Programmet hadde en vesentlig økning i antall søkere i 2024, og DOGA mener søknadene til DIP holder god kvalitet. Over 80 pst. av søkerne får avslag.

En ekstern evaluering av DIP i 2023, viste blant annet at virksomhetene som har mottatt støtte gjennom programmet, i større grad involverer brukere og tar i bruk designmetodikk i nye innovasjons- og utviklingsprosjekter. Et flertall av deltakerne oppga også at programmet bidrar til å øke bedriftens innovasjonsevne.

I 2024 har DOGA tilgjengeliggjort et dialogbasert utviklingsverktøy for grønne industrietableringer og fremmet nordisk samarbeid innenfor designfeltet. DOGA har i 2024 også deltatt i arbei-

det med utviklingen av Virkemiddelapparatet 2.0 og videreutviklet samarbeidet med andre næringsrettede virkemiddelaktører, inkludert Siva og Patentstyret.

Prioriteringer 2026

DOGA skal i 2026 fortsette å utvikle DIP og prioritere prosjektene som kan antas å gi størst effekt. Det er et hovedprinsipp at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot Norges forpliktelser under Parisavtalen og lavutslippssamfunnet i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. DOGA skal utløse gode prosjekter som bidrar til omstilling og verdiskaping i næringslivet.

DOGA skal arbeide for å spre informasjon og kunnskap om resultatene og metodikken fra DIP til bredere deler av næringslivet og arbeide med å følge opp det nordiske samarbeidet på design.

DOGA skal opprettholde innsatsen for å forenkle og øke brukervennligheten i det næringsrettede virkemiddelapparatet. Arbeidet er ytterligere omtalt under programkategori 17.20.

For øvrige resultater og prioriteringer vises det til omtale under kap. 590, post 71 i Prop. 1 S (2024–2025) *Kommunal- og distriktsdepartementet*.

Budsjettforslag

Regjeringen foreslår å redusere enkelte bevilgninger til det næringsrettede virkemiddelapparatet i 2026, inkludert Nærings- og fiskeridepartementets bevilgning til DOGA. Bakgrunnen er behovet for å frigjøre midler til andre prioriterte formål. Det foreslås en bevilgning på 19,5 mill. kroner til DOGA. Sammenlignet med saldert budsjett 2025 utgjør dette en reduksjon på 9 mill. kroner, som trolig vil innebære en nedjustering av aktivitetsnivået hos DOGA og av tildelingene til næringslivet gjennom DIP.

Kap. 935 Patentstyret

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	345 575	363 020	374 000
	Sum kap. 935	345 575	363 020	374 000

Patentstyret behandler søknader om industrielle rettigheter, dvs. patent, varemerke og design i Norge, innvilger disse rettighetene og fører register over dem. Registrene gjør det lett for enhver å søke opp og informere seg om hvilke rettigheter som innehas av hvem. I tillegg er etaten et kompetansesenter for immaterielle rettigheter og skal stimulere til økt beskyttelse og bedre bruk av immaterielle rettigheter. Patentstyret ivaretar også nasjonale og internasjonale forpliktelser, blant annet som følge av norsk medlemskap i Det europeiske patentverket. Patentstyret bistår også ved en rekke frihandelsforhandlinger. Patentstyret er lokalisert i Oslo og utførte om lag 250 årsverk i 2024.

Patentstyret er en del av det norske innovasjonssystemet. Gjennom å legge til rette for at norske bedrifter kan sikre seg inntjening av egen nyskaping, for strategisk markedsføring og design, skal etaten bidra til innovasjon og økt verdiskaping.

Patentstyrets hovedmål er størst mulig verdiskaping fra immaterielle verdier. Målet reflekterer at det er en viktig del Patentstyrets samfunnsoppdrag å sørge for at kun rettigheter som fortjener å bli innvilget, blir registrert, og å avslå søknader om rettigheter som ikke oppfyller lovens krav. Målet reflekterer at det er en viktig del av Patentstyrets samfunnsoppdrag å sørge for at kun rettigheter som fortjener å bli innvilget, blir registrert, og å avslå søknader om rettigheter som ikke oppfyller lovens krav. Dermed hensyntas andres behov for å kunne konkurrere i markedet uten å bli hindret av enerettigheter som ikke oppfyller lovens krav. Å treffe denne balansen antas å gi størst mulig privat- og samfunnsøkonomisk lønnsomhet fra Patentstyrets virksomhet. Det betyr blant annet at Patentstyret ikke har noe mål om å maksimere antall nye registrerte rettigheter.

Håndtering av søknader om patent, varemerke og design utgjør kjernen i Patentstyrets lovpålagte myndighetsoppgaver. Andre pålagte oppgaver er føring av offentlige registre over industrielle rettigheter i Norge, behandling av klager, regelverksarbeid, internasjonalt arbeid og råd og bistand til departementer.

Patentstyret utfører også informasjonsoppdrag for norsk og utenlandsk næringsliv og gjennomfører aktiviteter for å spre kunnskap om immaterielle rettigheter. Dette omfatter blant annet kurs og foredrag. Patentstyrets virksomhet er regulert i lov om Patentstyret og Klagenemnda for industrielle rettar (patentstyrelova) og tilhørende forskrift.

Resultater 2024

Flere gode rettigheter

Patentstyret skal tildele flere gode rettigheter. Hovedtyngden av Patentstyrets ressurser benyttes for å nå dette målet. For å kunne vurdere om Patentstyret når dette, rapporterer etaten på effektivitet, kvalitet og kundetilfredshet i søknadsbehandlingen.

Effektivitet i saksbehandlingen

I 2024 mottok Patentstyret totalt 23 300 søknader om varemerke, patent og design. Tallet omfatter også europeiske patenter mottatt for validering i Norge, hvor et europapatent gjøres om til et norsk patent. Dette er ca. 5,5 pst. færre enn i 2023.

Samlet økte Patentstyret effektiviteten i saksbehandlingen for både varemerke-, -patent og designsøknader i 2024. Flere søknader ble ferdigbehandlet, både totalt og per årsverk, samtidig som saksbehandlingstiden ble redusert**.** Produktivitetsøkningen skyldes i stor grad målrettede tiltak på flere områder. Blant annet ble det gjennomført flere nyansettelser, hvor om lag halvparten av de nyansatte allerede hadde omfattende erfaring innen patentområdet. Dette bidro til at de var fullt ut produktive kort tid etter ansettelse. I tillegg har Patentstyret arbeidet systematisk med å effektivisere og automatisere saksbehandlingen. Etaten har som mål at nasjonale patentsøknader som er levert direkte til Patentstyret og ønskes gransket der, kan forventes ferdigbehandlet innen sju måneder etter at de er fremmet. For at målet skal anses som oppnådd, må minst 95 pst. av alle slike søknader være vurdert innen den fastsatte tiden. Dette målet ble nådd i 2024.

I tillegg til å søke direkte hos Patentstyret, kan man oppnå patentbeskyttelse i Norge ved å søke om europeisk patent gjennom Det europeiske patentverket (EPO), eller ved å levere en internasjonal søknad under konvensjonen om patentsamarbeid (PCT) til Verdensorganisasjonen for immaterialrett (WIPO). I 2024 mottok Patentstyret 6 009 europeiske patenter til validering i Norge. Dette gjelder patenter som allerede er godkjent av EPO, hvor Patentstyrets rolle er begrenset til en faglig kontroll og registrering. Antallet var tilnærmet uendret fra 2023

Patentstyret avgjorde litt færre varemerkesøknader i 2024 enn i 2023. Samtidig kom det inn færre nye søknader, noe som gjorde det mulig å redusere restansemengden betydelig. Patentstyret tilbyr søkerne en digital søknadsveiviser for varemerker. Målet er å behandle varemerkesøknader som inngis via veiviseren innen tre uker. For varemerkesøknader som leveres på andre måter, er målet å ferdigbehandle sakene og registrere varemerkene innen tre til seks måneder. Ved utgangen av 2024 lå gjennomsnittlig saksbehandlingstid for varemerkesøknader levert via veiviseren på om lag tre uker. For søknader levert direkte til Patentstyret, var behandlingstiden reduserte til rundt 2,2 måneder, dette er en forbedring fra 2,6 måneder i 2023.

Patentstyret behandlet flere designsøknader i 2024 enn året før. For denne typen søknader kom det også inn færre nye søknader, som igjen gjorde det mulige for etaten å redusere restansemengden. Patentstyret har som mål at den som søker om registrering av design, skal få avgjort søknaden sin i løpet av to til tre måneder. I 2024 var gjennomsnittlig saksbehandlingstid 1,5 måneder. Dette var en forbedring fra 2023, da gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 1,9 måneder.

Tabell 5.15 Nye og ferdigbehandlede saker i 2023–2024

	Antall nye saker 2023	Antall nye saker 2024	Antall ferdig-behandlede saker 2023	Antall ferdig-behandlede saker 2024
Varemerke	15 959	14 735	17 650	17 503
Patent	1 397	1 271	1 464	1 562
Design	1 365	1 291	1 257	1 387
Klager på foretaksnavn	25	20	30	19

Tabell 5.16 Antall ferdigbehandlede saker per årsverk anvendt på behandling av de ulike typer søknader, etter type sak, 2022–2024

År	2022	2023	2024
Varemerke	465	520	526
Patent	32	35	38
Design	603	665	731

Kvalitet i saksbehandlingen

Kvalitet i søknadsbehandlingen er viktig for å sikre høy tillit hos brukerne. Patentstyret gjennomfører kontroller for å måle kvalitet i søknadsbehandlingen. Dette skjer i overensstemmelse med systemet etablert av Det europeiske patentverket EPO. I 2024 ble det ikke avdekket avvik fra etatens kvalitetsmål om å levere rett kvalitet i 96 pst. av sakene. Kvalitetskontrollene avdekket imidlertid potensial for forbedring knyttet til søknadsprosessene, noe Patentstyret arbeider med å følge opp.

Antall klager på Patentstyrets avgjørelser til Klagenemnda for industrielle rettigheter (KFIR) har ligget mellom 100 og 150 i flere år. I 2024 kom det inn 95 nye klagesaker, og hovedandelen av dem gjaldt varemerkesaker. Tallet er å anse som lavt sammenlignet med de 27 000 avgjørelsene Patentstyret tok i samme perioden, og lavere enn tidligere år. I flertallet av klagesakene ble Patentstyrets opprinnelige avgjørelse opprettholdt av KFIR.

Kundetilfredshet

Årlige kundeundersøkelser viser at kundene er godt fornøyde med Patentstyrets tjenester. Resultatene har vært stabile over tid. De viser at de fleste kundene er fornøyde med søknadsprosessene. Patentstyrets kundefront får jevnlig svært gode tilbakemeldinger fra brukerne.

Bedre bruk av immaterielle rettigheter

Patentstyret skal bidra til bedre bruk av immaterielle rettigheter. Dette innebærer at etaten skal arbeide for at norske bedrifter har tilstrekkelig kunnskap og bevissthet om riktig bruk av immaterielle rettigheter, og gjennom dette bidra til å øke norske bedrifters lønnsomhet. Etaten bruker en begrenset del av sine ressurser på å nå dette målet, og det er utfordrende å måle effektene av Patentstyrets arbeid på dette området. Indikatorer som sier noe om etatens virksomhet for å styrke bedriftenes kompetansenivå innen immaterielle verdier og rettigheter (kompetanseoverføring og IR-modenhet), gir visse indikasjoner på effektene av Patentstyrets arbeid.

Kompetanseoverføring

Patentstyret skal drive med kompetanseoverføring og bidra til å øke kompetansen om industrielle rettigheter (IR-kompetansen) blant norske bedrifter og andre næringslivsaktører. Målgruppene omfatter primært universitets- og høyskolesektoren, virkemiddelaktører, næringslivsorganisasjoner, klynger og inkubatorer.

I 2024 gjennomførte Patentstyret 25 digitale arrangementer. Nettbaserte arrangementer har bidratt til å nå flere interessenter, og tilbakemeldingene fra deltakerne er positive.

IR-modenhet

IR-modenhet sier noe om hvor bevisst bedriftene utnytter sine immaterielle rettigheter og verdier. En indikator på bedriftenes IR-modenhet er blant annet omfanget av bruken av forundersøkelser. Forundersøkelser tilbys av Patentstyret på markedsmessige vilkår og er en tjeneste der Patent-

styret kartlegger om andre har sikret seg rettigheter på det området som planlegges søkt om. Videre benyttes bruk av Patentstyrets søke- og varslingstjenester og antall norske søknader i andre land som indikatorer på IR-modenhet.

Antall forundersøkelser levert av Patentstyret var noe lavere i 2024 enn i 2023. De profesjonelle aktørene, dvs. patentfullmektigbyråene, er Patentstyrets største kundegruppe for slike tjenester. Patentstyret registrerte økt bruk av sine registre og databaser i 2024.

I 2023 var antallet søknader levert av norske søkere til andre lands registreringsmyndigheter (24 849) 5,7 ganger høyere enn antallet levert av norske søkere til Norge (4 348) i 2022. Dette er de nyeste tilgjengelige tallene. Økt antall søknader fra norske søkere til utlandet kan tyde på økt IR-modenhet hos norske bedrifter.

Prioriteringer 2026

Patentstyret skal fortsette arbeidet med oppdatering og oppgradering av IKT-systemene og ytterligere effektivisering av søknadsbehandlingen. Etaten skal dessuten videreføre arbeidet med å bidra til å øke næringslivets kompetanse om immaterielle verdier og rettigheter. Dette bør oppnås blant annet gjennom økt målretting av tiltak for å tilby kunnskap og kompetanseøkning, blant annet i samarbeid med andre deler av virkemiddelapparatet.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 374 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønn, pensjon, husleie, vedlikehold og oppdatering av IKT-systemer, blant annet for økt IKT-sikkerhet, andre driftsutgifter og mindre investeringer. Bevilgningen er foreslått økt ut fra anslått pris- og lønnsvekst.

Videre foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3935, post 04, jf. forslag til vedtak II, 1.

Om lag 75 pst. av søkerne og rettighetshaverne er fra utlandet. En stor andel av Patentstyrets innbetalinger gjennomføres derfor i annen valuta enn norske kroner. Store variasjoner i valutakursene i nyere tid påvirker treffsikkerheten i inntektsprognosene.

Kap. 3935 Patentstyret

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Inntekter av informasjonstjenester	4 333	5 228	4 416
02	Inntekter knyttet til NPI	4 932	5 386	7 580
03	Gebyrer immaterielle rettigheter	136 133	148 045	139 475
	Sum kap. 3935	145 398	158 659	151 471

Enkelte gebyrsatser ble økt med virkning fra 1. mars 2024. Endringene ga helårsvirkning fra og med i 2025.

Post 01 Inntekter av informasjonstjenester

Posten omfatter i hovedsak inntekter fra forundersøkelser til primært norske kunder. Dette kan dreie seg om kartlegging av teknikkområder, om oppfinnelser kan patenteres eller varemerker registreres. Det foreslås en bevilgning på 4,4 mill. kroner.

Post 02 Inntekter knyttet til NPI

Posten omfatter inntekter fra oppdragsvirksomhet utført for Nordisk patentinstitutt (NPI). Det dreier seg om forundersøkelser for utenlandske kunder på patentområdet og granskning av internasjonale patentsøknader fra patentsøkere. Det foreslås en bevilgning på 7,6 mill. kroner.

Post 03 Gebyrer immaterielle rettigheter

Posten omfatter inntekter fra gebyrer som avkreves kundene for Patentstyrets tjenester i forbindelse med saksbehandling. Sammen med avgiftene for enkelte typer tjenester, jf. omtale under

kap. 5574 nedenfor, går gebyrene til å dekke Patentstyrets utgifter til utøvelse av myndighetsrollen, dvs. behandling av patent-, varemerke- og designsøknader og fornyelse av slike rettigheter, enkelte andre lovpålagte oppgaver og utvikling av kunderettede elektroniske tjenester.

Det foreslås en bevilgning på 139,5 mill. kroner. Dette er en nedgang på 8,6 mill. kroner fra saldert budsjett for 2025. Nedgangen følger av at forventet søknadsinngang i 2026 er lavere enn det som lå til grunn i saldert budsjett for 2025.

Post 04 Ymse inntekter

Posten omfattet tilskudd fra Utenriksdepartementet og refusjoner knyttet til bistandsarbeid i utviklingsland som Patentstyret eventuelt utfører. Det foreslås ingen bevilgning, men en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
71	Avgifter immaterielle rettigheter	210 753	213 000	225 000
	Sum	210 753	213 000	225 000

Post 71 Avgifter immaterielle rettigheter

Det foreslås en bevilgning på 225 mill. kroner fra avgifter knyttet til Patentstyrets søknadsbehandling. Posten omfatter de årlige fornyelsesavgiftene for å opprettholde beskyttelsen av patenter og fornyelsesavgifter for å opprettholde et varemerke i en ny periode på ti år. Store variasjoner i valutakursene påvirker treffsikkerheten i inntektsprognosen.

Kap. 936 Klagenemnda for industrielle rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	8 776	9 363	9 700
	Sum kap. 936	8 776	9 363	9 700

Klagenemnda for industrielle rettigheter (KFIR) er et faglig uavhengig klageorgan som behandler klager på vedtak fattet av Patentstyret. Klagenemnda innehar i tillegg funksjonen som sekretariat for Meklingsnemnda for arbeidstakeroppfinnelser. Virksomheten reguleres av lov om Patentstyret og Klagenemnda for industrielle rettar (patentstyrelova) og forskriften til den.

De fleste klagesakene behandles av paneler satt sammen av én av lederne i nemnda og eksterne eksperter. Det er totalt rundt 35 eksterne eksperter tilknyttet nemnda fordelt på ulike tekniske felt og det juridiske området. Departementet utnevner ekspertene for perioder på tre år av gangen, etter forslag fra nemnda.

Klagenemnda er lokalisert i Oslo og utførte om lag seks årsverk i 2024.

Klagenemndas hovedoppgave er å behandle klager på endelige førsteinstansvedtak fattet av Patentstyret etter patent-, varemerke- og designloven. Klagene gjelder i hovedsak avslag på og innvilgelse av søknader om patenter og varemerker. I tillegg behandler nemnda saker etter lov om planteforedlerrettigheter, foretaksnavneloven og edelmetalloven. Saksbehandlingen skal skje på en enkel, rask og effektiv måte sammenlignet med domstolsbehandling. Klagenemnda skal:

- bidra til økt rettssikkerhet på området industrielle rettigheter
- være en anerkjent instans innenfor industrielle rettigheter

Resultater 2024

Klagenemnda skal bidra til økt rettssikkerhet på området industrielle rettigheter

KFIR mottok færre nye varemerke – og patentsaker i 2024 sammenlignet med 2023. Dette, kombinert med fullt bemannet nemnd, gjorde det mulig for etaten å redusere antall restanser betraktelig. Ved inngangen til 2025 var det i realiteten ingen gjenværende restanser.

Klagenemnda avholdt i 2024 én muntlig forhandling. Det er på samme nivå som i tidligere år. Det ble reist ni nye søksmål mot nemndas avgjørelser. Antallet anses som tilstrekkelig for å sikre en betryggende grad av domstolskontroll av nemndas avgjørelser.

Tabell 5.17 Nye og ferdigbehandlede saker i 2023–2024

	Antall nye saker 2023	Antall nye saker 2024	Antall ferdigbehandlede saker 2023	Antall ferdigbehandlede saker 2024
Patent	7	8	9	11
Varemerke	112	86	140	98
Design	1	0	1	0
Foretaksnavn	4	1	2	1

Klagenemnda skal være en anerkjent instans innenfor industrielle rettigheter

Nemnda deltok i 2024 i både nasjonale, nordiske og europeiske faglige fora og tilbød videreutdanningstiltak for egne ansatte og eksterne medlemmer. Nemnda bidro også aktivt til kompetansespredning på fagområdet gjennom egen nettside, synliggjøring av Meklingsnemnda for arbeidstakeroppfinnelsers gjennom en egen nettside, og på andre måter.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter lønns- og pensjonsutgifter, husleie og kjøp av varer og tjenester. Det foreslås en bevilgning på 9,7 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst.

Kap. 3936 Klagenemnda for industrielle rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Gebyrer	442	559	500
	Sum kap. 3936	442	559	500

Post 01 Gebyrer

Posten omfatter gebyrer for klager på Patentstyrets avgjørelser ved behandling av søknader om patent, varemerke, design og etter edelmetalloven, samt klager på avgjørelser om planteforedlerrettigheter og foretaksnavn fattet av henholdsvis Plantesortsnemnda og Foretaksregisteret. Klagegebyrene er satt betydelig lavere enn kostnadene med å behandle klagene, for at terskelen for å klage på Patentstyrets vedtak ikke skal være for høy.

Det foreslås en bevilgning på 500 000 kroner.

Kap. 2421 Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
50	Tilskudd til etablerere og bedrifter, inkl. tapsavsetninger	1 111 800	1 150 550	1 091 230
55	Grønn industrifinansiering	1 750 000		
70	Basiskostnader	260 336	183 000	191 288
71	Innovative næringsmiljøer, *kan overføres*	117 518	128 700	129 703
74	Reiseliv, profilering og kompetanse, *kan overføres*	566 717	596 200	709 021
75	Grønn plattform, *kan overføres, kan nyttes under post 50, 71 og 76*	131 449	311 400	311 400
76	Miljøteknologi, *kan overføres*	493 301	423 800	351 457
90	Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, *overslagsbevilgning*	61 570 000	65 300 000	65 850 000
	Sum kap. 2421	66 001 121	68 093 650	68 634 099

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025):

- Post 50 ble redusert med 77 mill. kroner.
- Post 71 ble redusert med 3 mill. kroner.
- Post 76 ble økt med 8,1 mill. kroner.

Om Innovasjon Norge

Innovasjon Norges formål er å være statens og fylkeskommunenes virkemiddel for å realisere verdiskapende næringsutvikling i hele landet.

Innovasjon Norges hovedmål er å utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling, og utløse regionenes næringsmessige muligheter. Innovasjon Norges virkemidler skal bygge opp under selskapets delmål om flere gode gründere, flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer.

Innovasjon Norge er et særlovsselskap, regulert av lov om Innovasjon Norge. Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet eier 51 pst., mens fylkeskommunene til sammen eier 49 pst. Innovasjon Norge har hovedkontor i Oslo, Vekst- og gründersenteret i Førde, ti regionkontorer fordelt på 17 steder i landet og 27 utekontorer fordelt på 23 land. Ved utgangen av 2024 disponerte Innovasjon Norge 747 årsverk, fordelt på 310 ved hovedkontoret, 298 ved regionkontorene og 139 på utekontorene. Innovasjon Norge har rollen som Norges offisielle eksportfremmeorganisasjon og investeringsfremmeorganisasjon, se nærmere omtale av det eksportrettede virkemiddelapparatet i programkategori 17.30.

Innovasjon Norge utfører oppdrag for departementer og fylkeskommunene innenfor finansiering, nettverk, kompetanse og rådgivning. Virkemidlene som selskapet forvalter, skal bygge opp under Innovasjon Norges formål og delmål og skal forvaltes i overensstemmelse med føringer gitt i lov om Innovasjon Norge, Stortingets behandling av årlige budsjettproposisjoner, oppdragsbrev og øvrige føringer fra oppdragsgiverne. Innovasjon Norge kan utforme og prioritere virkemidler.

Innovasjon Norges virkemidler skal gi addisjonalitet, som innebærer at selskapets bidrag skal være utløsende for gjennomføring av prosjektene som støttes. Flere av Innovasjon Norges virkemidler, som tilskudd, lån og garantier, utgjør lovlig statsstøtte forenlig med EØS avtalen. Virkemidler som innebærer statsstøtte, er innmeldt til ESA (EFTA Surveillance Agency) under det alminnelige gruppeunntaket (GBER), eventuelt notifisert som egen ordning. Støtte gis i henhold til de spesifikke kravene som gjelder for den enkelte ordning.

Innovasjon Norges basiskostnader dekkes av bevilgning over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, se nærmere beskrivelse under post 70. Administrasjons- og gjennomføringskostnader dekkes innenfor bevilgningene for tilskuddsvirkemidlene, mens låne- og garantivirkemidlene hver for seg skal være selvfinansierende.

Resultater 2024

Innovasjon Norge har i 2024 styrket operasjonaliseringen av regjeringens hovedprinsipp for grønn dreining av det næringsrettede virkemiddelapparatet, jf. omtalen for programkategori 17.20. Implementeringen av hovedprinsippet betyr en tydeligere prioritering av bærekraftige prosjekter og stiller nye krav til at kunder dokumenterer miljø- og samfunnseffekter. Innovasjon Norge har innarbeidet rutiner og systemer for rapportering på EUs seks miljømål for alle prosjekter som finansieres av selskapet.

I 2024 ga Innovasjon Norge tilsagn om finansiering til nye prosjekter på totalt 10 mrd. kroner, fordelt mellom 4,5 mrd. kroner i tilskudd, 4,9 mrd. kroner i lån og 600 mill. kroner i garantier. Midlene er fra bevilgninger på flere departementers budsjetter og fra fylkeskommunene.

Fra bevilgninger over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett har Innovasjon Norge i 2024 gitt tilsagn om totalt 7 mrd. kroner til nye prosjekter, fordelt på 1,9 mrd. kroner i tilskudd, 4,58 mrd. kroner i lån og 600 mill. kroner i garantier.

Til gründere (definert som foretak opptil fem år) ble det i 2024 tildelt 732 mill. kroner i tilskudd, 719 mill. kroner i lån og 98 mill. kroner i garantier. Av samlede tilsagn i 2024 ble 70 pst. tildelt prosjekter med vesentlig positiv miljøeffekt. Dette inkluderer også tildelinger fra ordninger som finansieres av andre departementer. Se tabell 5.18 om lån og tilskudd i 2024 til utvalgte områder.

Innovasjon Norges virkemidler bygger opp under ett eller flere av Innovasjon Norges delmål om flere gode gründere, flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer.

Lavrisikolån

Lavrisikolån gis for å finansiere anleggsmidler, eksempelvis investeringer i bygninger, driftsutstyr, fiskefartøy og til investeringer i landbruket, og er orientert mot langsiktige kapitalbehov i de deler av markedet hvor konkurransen er moderat eller begrenset. Tilsagn om store lavrisikolån er som hovedregel basert på deling av risiko med en medfinansierende bank. Lån gis på konkurransedyktige/markedsmessige betingelser og utgjør ikke statsstøtte.

I 2024 ble det innvilget nye lån på totalt 2,9 mrd. kroner, hvorav 2,05 mrd. kroner til industriformål, 722 mill. kroner til fiskeflåten og 93 mill. kroner landbruksformål. Sammenlignet med 2023 utgjør dette en økning, hvorav store deler av økningen kan tilskrives ett engasjement.

Landsdekkende risikolåneordninger

Landsdekkende risikolån er en toppfinansiering av bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter knyttet til nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling. Landsdekkende risikolån benyttes i kombinasjon med finansiering på kommersielle vilkår, ved samarbeid med bank og i noen grad sammen med lavrisikolåneordningen. Rentenivå, avdragsfrihet og løpetid kan avvike fra markedsmessige lån, på så måte utgjør en andel av lånebetingelsene statsstøtte i tråd med statsstøtteregelverket. De landsdekkende risikolåneordningene finansieres over nærings- og fiskeridepartementets budsjett, mens den distriktsrettede risikolåneordningen finansieres over Kommunal- og distriktsdepartementets budsjett. De landsdekkende risikolåneordningene er rettet mot innovative små og mellomstore bedrifter med ambisjoner og gjennomføringsevne til å realisere kommersiell utvikling også i internasjonale markeder. De landsdekkende risikolåneordningene har generelt et strengere krav til innovasjonsnivå enn de distriktsrettede risikolåneordningene.

Ved tilsagn om lån kalkuleres en avsetning til tapsfond på grunnlag av prosjektets risiko. Innovasjon Norge skal påse at tapsfondet for landsdekkende risikolån til enhver tid gjenspeiler den reelle risikoen i porteføljen.

De landsdekkende risikolånene består av flere låneprodukter og kan brukes til å finansiere et bredt spekter av kapitalbehov i ulike utviklingsfaser. Dette inkluderer ordinære innovasjonslån, vekstlån, oppstartslån og grønne vekstlån. I tillegg forvalter Innovasjon Norge en risikolåneordning for lav- og nullutslippsskip (omtalt under).

Ordinære innovasjonslån er den opprinnelige produktvarianten under paraplybetegnelsen landsdekkende risikolån. Lånet er rettet mot å finansiere innovasjon, vekst og internasjonalisering. Sistnevnte gjelder også for de øvrige låneproduktene.

Vekstlån ble pilotert i 2022, og introdusert for markedet i 2023. Hovedforskjellen fra ordinære innovasjonslån er at vekstlån gir større lånebeløp,

uten krav til sikkerheter, men med strengere krav til betjeningsevne.

Oppstartslån er forbehold oppstartsbedrifter, foretak yngre enn fem år, med potensial for innovasjon og vekst.

Grønne vekstlån ble introdusert i markedet i 2022 og er forbeholdt prosjekter som forventes å ha en direkte eller indirekte effekt på miljømålene i EUs taksonomi. Låneordningen har en øremerket utlånsramme under innovasjonslåneordningen.

I 2024 inngikk Innovasjon Norge en ny garantiavtale med Det europeiske investeringsfondet (EIF) om risikodeling som benyttes for flere av risikolåneordningene. Fra og med siste tertial 2024 har Innovasjon Norge tilbudt lån med garanti fra EIF. I 2024 ble det gitt tilsagn om totalt 552 mill. kroner i nye ordinære innovasjonslån, 150 mill. kroner i nye vekstlån og 92 mill. kroner i nye oppstartslån. Sammen hadde disse tre låneordningene samlet tapsavsetning på 218 mill. kroner. Under ordningen Grønne vekstlån ble det i 2024 gitt tilsagn om 287 mill. kroner i nye lån, med en tapsavsetning på 77 mill. kroner. Av de nye utlånene under disse ordningene utgjorde lån med garanti fra EIF 325 mill. kroner.

Risikolån for lav- og nullutslippsskip

Risikolån for lav- og nullutslippsskip skal bidra til å finansiere investeringer på skip og har en øremerket utlånsramme. Det kan gis lån til kjøp av null- og lavutslippsfartøyer eller til investeringer i et brukt fartøy som bygges om for å gi lavere klima- og miljøutslipp. Ordningen ble etablert 2020 og ble i 2023 utvidet til flere skipstyper. Det er totalt bevilget 420 mill. kroner til tapsavsetning siden oppstart av ordningen. Ved tilsagn om lån bindes ordningens tapsavsetning med 50 pst. av lånebeløpet. Markedsmessige forhold som stålpriser, fraktrater og geopolitikk påvirker etterspørselen etter risikolån. Det ble gitt tilsagn om 121 mill. kroner til to prosjekter i 2024.

Garantier

Garantier gir risikoavlastning for banker og kan lette tilgang til finansiering for bedrifter med svak eller manglende pantesikkerhet. Innovasjon Norge har både en direkte garantiordning for enkeltstående garantier ytt til bedrifter, og en porteføljegarantiordning gjennom Vekstgarantiordningen, der Innovasjon Norge samarbeider med 14 banker. De siste årene er det hovedsakelig gitt garantier gjennom Vekstgarantiordningen. I 2024 etablerte Innovasjon Norge en ny avtale med Det europeiske investeringsfondet (EIF) om risikodeling av garantiansvaret under ordningen. Denne har virkning for ordningen fra og med 2025. I den forbindelse har Innovasjon Norge hatt en offentlig utlysning for banker som ønsker å delta i Vekstgarantiordningen. De nye avtalene med bankene ble inngått i løpet av første halvår 2025.

I 2024 har Innovasjon Norge kun gitt garantier uten risikodeling fra EIF. Det ble innvilget 290 vekstgarantier tilknyttet utlån fra private banker på totalt 803 mill. kroner. Vekstgarantien dekker inntil 75 pst. av lånebeløpet på et enkelt lån, men er begrenset til 20 pst. av den totale låneporteføljen. I 2024 ble 160 mill. kroner avsatt til tapsfond under ordningen. Det ble ikke innvilget øvrige landsdekkende garantier i 2024.

Grønn industrifinansiering

Grønn industrifinansiering er en ny ordning som ble introdusert for markedet i september 2024 og er rettet mot nyskapende, grønne industriprosjekter i vekst- og oppskaleringsfasen. Den er først og fremst etablert som en risikolåneordning, men det er også gitt rom for å kunne gi garantier. I 2024 ble det innvilget to lånetilsagn under ordningen, på til sammen 490 mill. kroner.

Tilskuddsordninger for innovasjonsprosjekter

Innovasjonskontrakter er tilskudd til forsknings- og utviklingssamarbeid mellom en leverandørbedrift og offentlig eller privat kunde. Formålet er å øke markedsorienteringen hos næringslivet, og dermed potensialet for kommersialisering, skalering og vekst. I 2024 ble det gitt tilsagn om tilskudd på til sammen 260 mill. kroner til 87 prosjekter. Av disse er 56 mill. kroner gitt til prosjekter med offentlig pilotkunde, og 204 mill. kroner med privat pilotkunde.

Innovasjonstilskudd for større batteriprosjekter ble etablert i 2024. Ordningen er en særordning knyttet til norsk deltakelse i det europeiske partnerskapet IPCEI-EuBatIn, og det gis ikke løpende tilsagn til nye prosjekter over ordningen. Tilskuddsordningen rettet seg mot bedrifter med større teknologiutviklingsprosjekter innenfor batteriverdikjeden som deltar i forpliktende og grenseoverskridende samarbeid innenfor det europeiske partnerskapet. Det ble innvilget tilskudd på til sammen 995 mill. kroner til fire prosjekter under ordningen i 2024. Det vil utbetales midler til prosjektene som har fått tilsagn i tråd med progre-

sjon i prosjektene og i takt med årlige bevilgninger på 200 mill. kroner til og med 2028.

Grønn Plattform er en egen tilskuddsordning, men bygger på etablerte ordninger i Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og Siva og skal støtte opp under hele løpet fra forskning til kommersialisering og markedsintroduksjon. Grønn plattform beskrives nærmere i omtalen under programkategori 17.20 Forskning og innovasjon. Det var ingen ny utlysning på Grønn plattform i 2024, men det ble rebevilget syv saker til en sum av 23,4 mill. kroner som følge av endringer i konsortiesammensetningen i enkelte prosjekter. I 2024 har Innovasjon Norge fulgt opp de 32 grønn-plattform-konsortiene fra 2021-2023 gjennom deltakelse i styringsgruppemøter, kompetanseprogrammet *Kommersialisering i konsortier* og midtveisevalueringsmøter.

Miljøteknologiordningen gir tilskudd til pilot- og demonstrasjonsprosjekter. Med miljøteknologi menes teknologier, prosesser, løsninger og tjenester som er bedre for miljøet enn det som brukes i dag. EUs taksonomi er førende for hvilke prosjekter som kan defineres som miljøteknologi. Målgruppen for ordningen er bedrifter i hele landet som skal sette i gang pilot- og demonstrasjonsprosjekter. Bevilgningen finansierte også Innovasjon Norges bidrag i ordningen PILOT-E og deler av bidraget i Grønn plattform i 2024. PILOT-E omtales nedenfor.

I 2024 ble det innvilget 311 mill. kroner i miljøteknologitilskudd, fordelt på 53 nye prosjekter. Av disse er 32 mill. kroner knyttet til PILOT-E. I 2024 ble det igangsatt en evaluering av Miljøteknologiordningen. Denne ble ferdigstilt i juni 2025.

PILOT-E er et samarbeid mellom Forskningsrådet, Innovasjon Norge og Enova hvor aktørene gjennomfører en felles utlysning og innvilger støtte gjennom sine eksisterende ordninger. I 2024 ble det gjennomført en ny utlysning hvor fire nye prosjekter ble innstilt til finansiering. Innovasjon Norge bidro med tilskudd til tre av prosjektene, med til sammen 32 mill. kroner. Midlene inngår i omtale av miljøteknologiordningen.

Klyngeprogram

Innovasjon Norges klyngeprogram (Norwegian Innovation Cluster – NIC) finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets og Kommunal- og distriktsdepartementets budsjetter. Målsettingen er å utvikle gode, effektive klynger gjennom samarbeidsbaserte utviklingsaktiviteter mellom næringsliv, kunnskapsmiljøer og offentlige utviklingsaktører. Programmet støtter etablering og utvikling av klynger gjennom finansiering, kompetanse, rådgivning, profilering og nettverk.

I 2024 ble klyngeprogrammet endret og har nå tre moduler med tre års varighet: NIC Connect, NIC Explore og NIC Impact. Det nye klyngeprogrammet er rettet mot unge klynger og vektlegger klyngenes rolle som tilrettelegger for vekst og omstilling i næringslivet. I 2024 ble elleve nye klynger tatt opp i programmet.

Gründere og oppstartsbedrifter

Det er et mål at unge bedrifter med innovative forretningsideer kan utnytte sitt potensial for vekst og verdiskaping i Norge. Innovasjon Norge skal stimulere gründere og oppstartsbedrifter til å utnytte sine muligheter for vekst, utvikling av konsepter og produkter slik at bedrifter kan utvikle en skalerbar forretningsmodell. Tilbudet skal bøte på markedssvikt i oppstartsfasen og bidra til at flest mulig lovende nyetableringer utnytter sitt vekstpotensial. Fra og med 2024 inngår opptil fem år gamle bedrifter i Innovasjon Norges rapportering innenfor delmål 1 «flere gode gründere». Dette er en endring fra tidligere år, hvor definisjonen av gründere/oppstartsbedrifter ved rapporteringsformål, var opptil 3 år gamle bedrifter.

Oppstartstilskudd og *oppstartslån* er finansieringsvirkemidler særlig rettet mot gründere og oppstartsselskaper. I tillegg har Innovasjon Norge et eget tilskudd til studententreprenørskap. I 2024 ble det innvilget om lag 212 mill. kroner i oppstartstilskudd, hvorav 150 mill. kroner er finansiert av Nærings- og fiskeridepartementets bevilgninger og resten av Kommunal- og distriktsdepartementets via fylkeskommune. Videre ble det i 2024 innvilget om lag 26 mill. kroner i tilskudd til studententreprenørskap og 92 mill. kroner i oppstartslån.

Oppstartsselskaper kan også benytte de generelle virkemidlene innen lån, tilskudd og klyngeprogrammet. Tilbudet omfatter i tillegg dialog med kunder, mentorering, informasjon og rådgivning, workshops og nettverksaktiviteter, og kobling av gründere med relevante samarbeidspartnere.

Innovasjon Norges arbeid for gründere og oppstartsbedrifter ble styrket i 2024. Som følge av dette har Innovasjon Norge etablert Oppstartstilskudd 3, som ble pilotert i 2023. Innføring av en ny fase 3 gjør at Innovasjon Norge kan følge oppstartsbedrifter lenger mot kommersialisering og tidlig skalering. Videre er det i 2024 lansert et nytt digitalt kurs om kapitalstrategi for gründere, en pilot for skaleringsmentortilskudd og utlyst øko-

systemsystemtilskudd for første gang siden 2021. Til sistnevnte mottok Innovasjon Norge 159 søknader fra miljøer over hele landet, hvorav elleve nasjonale initiativ fikk tilsagn om tilskudd. De støttede prosjektene jobber med å tette kapitalgapet for kvinnelige gründere, øke entreprenørskapsaktiviteten ved norske universiteter og høyskoler, styrke studentgründere, etablere møteplasser for gründere og investorer, samt utvikle skaleringskompetansen i det norske økosystemet.

Av ordningene som finansieres av bevilgningene fra Nærings- og fiskeridepartementet, ble det tildelt om lag 1,07 mrd. kroner til oppstartsselskaper i 2024, hvorav 380 mill. kroner i tilskudd, 587 mill. kroner i lån og 98 mill. kroner i garantier. Totalt ble det tildelt 1,55 mrd. kroner til oppstartsselskaper i 2024, fordelt på 730 mill. kroner i tilskudd, 720 mill. kroner i lån og 100 mill. kroner i garantier. I 2024 mottok oppstartsselskaper 31 av 60 tilskudd til innovasjonskontrakter med privat kunde og 19 av 53 tildelinger innenfor miljøteknologiordningen.

Kompetanse og rådgivning

Innovasjon Norge skal tilby kompetanse til næringslivet om temaer relatert til innovasjon og gründerskap, forretningsutvikling, internasjonalisering, markedsadgang og eksport, immaterielle verdier, samhandling og nettverk, samt veilede næringslivet i bruk av virkemidler for utvikling og kommersialisering av miljøteknologi. Deler av oppdraget finansieres over basisbevilgningen.

Kompetansetjenestene omfatter blant annet rådgivning, selvbetjente kurs, veiledningsmateriale, workshops og arrangering av nettverks- og møteplasser. Ved utgangen av 2024 inneholdt Innovasjon Norges kompetansesenter en kurskatalog på totalt 50 kurs innen temaer som eksport, oppstart og utvikling av egen bedrift, markedsføring og miljø og bærekraft.

Eksport og internasjonalisering

I en tid med handels- og geopolitisk usikkerhet er det av stor betydning å ivareta Norges økonomiske interesser i sentrale markeder, og å legge til rette for at norske bedrifter kan gripe mulighetene som finnes i internasjonale markeder. Innovasjon Norges uteapparat spiller en viktig rolle i dette arbeidet.

Gjennom rollen som Norges offisielle eksportfremmeorganisasjon (Trade Promotion Organisation) og investeringsfremmeorganisasjon (Investment Promotion Agency) skal Innovasjon Norge bidra til en bærekraftig vekst i internasjonale markeder for norske bedrifter og å tiltrekke internasjonale investeringer til Norge. Innovasjon Norges tilstedeværelse og nettverk i internasjonale markeder er en viktig del av tjenestetilbudet. Det gir selskaper økt tilgang til nettverk både nasjonalt og internasjonalt og bidrar til å styrke næringslivets internasjonale posisjonering. I 2024 leverte Innovasjon Norge rådgivnings- og kompetansetjenester 424 mill. kroner rettet mot eksport og internasjonalisering fra Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. I tillegg finansieres flere av tjenestene på dette området også delvis av brukerbetaling. I 2024 har brukerbetalingen av tjenestene fra Innovasjon Norges internasjonale kontorer økt med om lag 20 pst., fra 95 mill. kroner i 2023 til 115 mill. kroner i 2024.

Innovasjon Norges tilbud av tjenester omfatter rådgivning, digitale kurs, workshops, eksportprogrammer og tilrettelegging ved arrangementer på utekontorer og knyttet til kongehusets utenlandsbesøk og internasjonale messer. Tjenestene gir innsikt i internasjonale markeder, handels- og eksportregler, etablering og vekst, samt internasjonal synlighet og posisjonering.

Som en oppfølging av eksportreformen Hele Norge eksporterer har Innovasjon Norge fått i oppdrag å gjennomføre regjeringens strategiske eksportsatsinger, innen havvind, maritim, helsenæringen, vareproduksjon og design og reiseliv. Nærings- og fiskeridepartementet har besluttet at sjømatnæringen skal være den sjette eksportsatsingen i Hele Norge eksporterer.

Videre har Innovasjon Norge etablert en ordning hvor norske selskaper kan søke om midler til å delta på messer og eksportframstøt i utlandet, og merkeordningen Made in Norway. Formålet med merkeordningen er å styrke norsk konkurransekraft i det internasjonale markedet gjennom å dra nytte av de mange positive assosiasjonene verden har til Norge som opprinnelsesland og å styrke norsk næringslivs egen bevissthet rundt viktigheten av markedsføring.

Reiseliv

Innovasjon Norges reiselivsarbeid omfatter strategisk markedsføring, målrettet utvikling av reiselivsprodukter- og tjenester og innhenting og deling av statistikk, analyser og innsikt. Innovasjon Norges arbeid på dette området har ikke egne effekt- og resultatstyringsmålinger, og det rapporteres derfor i hovedsak på aktivitetsnivå.

I 2024 benyttet Innovasjon Norge 201,1 mill. kroner til sin reiselivssatsing, hvorav 195 mill. kro-

ner er fra Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Næringsinntektene til reiselivssatsingen var på 27,3 mill. kroner i 2024. I sum innvilget Innovasjon Norge i 2024 162,6 mill. kroner i lån og tilskudd til bedrifter i næringsområdet reiseliv, hvorav 38,4 mill. kroner er gitt fra ordninger som dekkes over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Markedsføringen av Norge som reisemål består av kampanjer og pressearbeid, blant annet på visitnorway.com og i sosiale medier. Innovasjon Norge produserte i 2024 14 større kampanjer. I løpet av året ble kampanjefilmene vist 38 millioner ganger i minst 15 sekunder.

Innovasjon Norge gjennomfører også operative aktiviteter mot turoperatører og beslutningstakere i møte-, kongress- og arrangementsmarkedene. I 2024 deltok 1 146 bedrifter på messer, Norwegian Travel Workshop o.l. Dette var en dobling av antall deltakere i forhold til målet som Innovasjon Norge hadde satt.

Fra 2019 til 2024 økte kommersielle overnattinger fra bearbeidede markeder med 20 pst. Dette er markeder som Innovasjon Norge jobber aktivt mot. Til sammenligning økte øvrige (ikke-bearbeidede) utenlandske markeder med 2 pst. i samme periode. Økningen kan skyldes flere faktorer som valuta og generell høy reisevirksomhet, men det er grunn til å anta at også markedsføring og bearbeiding i samarbeid med reiselivsnæringen har hatt effekt og bidratt til flere besøk.

For å styrke utviklingen av produkttilbudet i reiselivet ga Innovasjon Norge i 2024 støtte til kompetanseheving og utvikling i næringen. Merket for bærekraftig reisemål er et styrings- og planleggingsverktøy for reisemål som ønsker å arbeide langsiktig og fokusert med økt bærekraft. Til sammen omfatter merkeordningen 61 reisemål, hvorav 45 er merket og 16 er i gang med prosessen for å bli merket. Innovasjon Norge har satt i gang en evaluering av ordningen.

Innovasjon Norge har i 2024 innhentet og delt statistikk, analyser og innsikt. Det ble blant annet gjennomført en ny turistundersøkelse, som viser at eksportinntektene fra utenlandske turister har økt med om lag 10 mrd. kroner fra 2019 til 2024. Turismen vokser mer i høst-, vinter- og vårsesongen enn i sommersesongen.

Investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Investeringsfondet for Nordvest-Russland og Øst-Europa ble etablert i 2019 som et datterselskap under Innovasjon Norge.

Fondet ble besluttet nedlagt i 2023. Sommeren 2024 ble avviklingen av fondet overført til Investinor, jf. omtale i Prop. 104 S (2023–2024) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2024* og omtale under kap. 952 Investinor AS.

Tabell 5.18 Brutto tilsagn om lån og tilskudd i utvalgte næringer i 2024, over henholdsvis Nærings- og fiskeridepartementets budsjett og budsjett til andre departementer

(i mill. kroner)

	Marin	Maritim	Energi/ miljø	Helse	Reiseliv
Tilskudd (Nærings- og fiskeridepartementet)	56,2	47,8	1323,2	73,6	13,6
Tilskudd (andre departementer)	219,2	58,5	154,9	21,9	102,7
Lån (Nærings- og fiskeridepartementet)	1 224,8	786,4	1668,7	168,6	24,8
Lån (andre departementer)	58,7	22	1,2	1,5	21,5
Sum lån og tilskudd	1 558,9	914,6	3148,0	265,7	162,6

Innovasjon Norge og europeiske virkemidler

Innovasjon Norge har ansvar for å koordinere og følge opp norsk engasjement i flere europeiske virkemidler. Gjennom dette arbeidet gis norske bedrifter mulighet til å få større lån og garantier gjennom Innovasjon Norge og anledning til å søke støtte fra EUs virkemidler for innovasjon, skalering og grønn omstilling.

Innovasjon Norge er hovedansvarlig virkemiddelaktør for norsk oppfølging av Horisont Europas søyle 3, et Innovativt Europa. Søyle 3 omfatter virkemidler for innovasjon, vekst og skalering og omfatter det europeiske innovasjonsrådet (EIC),

europeiske innovasjonsøkosystemer (EIE) og European Institute of Innovation and Technology. Både EIC og EIE har flere ordninger som er aktuelle for norske aktører, eksempelvis EIC Pathfinder, EIC Transition og EIC Accelerator for små og mellomstore bedrifter (SMBer) som bidrar til å løse en eller flere globale samfunnsutfordringer. EIC har også etablert initiativer som EIC Scaling Club for bedrifter med stort vekstpotensial og Women Tech EU for kvinnelige teknologigründere. I 2024 fikk fire norske bedrifter gjennomslag for sine søknader i programmet WomenTechEU og syv norske bedrifter ble tatt opp i EIC Scaling Club. For nærmere omtale av Norges deltakelse i Horisont Europa vises det til omtale under programkategori 17.20 og til Prop. 1 S (2025–2026) *Kunnskapsdepartementet*.

Innovasjon Norge følger opp Norges deltakelse i delprogrammet for konkurransekraft og bærekraft for små og mellomstore bedrifter (SMB-pilaren/COSME) under EUs indre markedsprogram. Programmet består av rådgivningsnettverket Enterprise Europe Network (EEN) for små og mellomstore bedrifter og vitenskapsinstitusjoner, klyngevirkemidler, skaleringsvirkmidler og en mentorordning. EEN er hovedinstrumentet for å styrke SMBers tilgang til markeder nasjonalt og internasjonalt. Innovasjon Norge har den nasjonale koordineringsfunksjonen for EEN i programperioden fra 2022–2025, og forberedte i 2024 søknad om rollen som nasjonal koordinator for EEN i perioden 2025–2028. Søknaden ble godkjent av Kommisjonen våren 2025.

Innovasjon Norge har gjennom garantiavtaler med *Det europeiske investeringsfondet (EIF)* kunnet gi garantier og lån innenfor en større garanti- og låneramme. Forrige avtale utløp i 2022. I 2024 har Innovasjon Norge fått på plass to nye avtaler med EIF, en kontragarantiavtale som er tilknyttet Innovasjon Norges Vekstgarantiordning, og en garantiavtale som er tilknyttet flere av Innovasjon Norges risikolåneprodukter.

Innovasjon Norge er nasjonal koordinator for InvestEU i Norge og bistår næringslivet med informasjon og faglig kunnskap om mulighetene i programmet. InvestEU gir blant annet risikodeling med EIF. Se ytterligere omtale under kap. 924.

Innovasjon Norge er nasjonal koordinator for internasjonale prosjekter av felleseuropeisk interesse *(Important Projects of Common European Interest, IPCEI)*. I 2024 var Norge med i mikroelektronikk partnerskapet IPCEI Microelectronics gjennom to indirekte partnere og i hydrogenpartnerskapet IPCEI Hydrogen (følges opp av Enova) gjennom tre direkte partnere. Norge er også med i batteripartnerskapet IPCEI EuBatin gjennom fire assosierte partnerbedrifter, som i 2024 fikk tilsagn om tilskudd fra Innovasjon Norge for sine IPCEI-prosjekter.

Innovasjon Norge har i 2024 fortsatt arbeidet med å forenkle norske bedrifters tilgang til kapital og kompetanse gjennom EU-programmer. Blant annet har selskapet jobbet med å mobilisere norske bedrifter til å søke støtte fra EIC Accelerator. Innovasjon Norge har utviklet et nytt digitalt kurs for å effektivisere dette arbeidet («Er du klar for EIC Accelerator?»).

Effekter i næringslivet av Innovasjon Norges aktivitet

Innovasjon Norge har løpende kontakt med næringslivet over hele Norge og i internasjonale markeder. Dette har gjort det mulig å gi oppdragsgivere og eiere jevnlige rapporter om signaler, innblikk og trender som gjør seg gjeldende.

Målet er å styrke næringslivets evne til å gripe markedsmuligheter gjennom å utvikle og skalere verdensledende løsninger som svar på regionale, nasjonale og globale utfordringer. Innovasjon Norges rolle er knyttet til næringslivets behov for kapital, kompetanse og adgang til framvoksende markeder. Selskapet legger stor vekt på grønn forretningsutvikling, bærekraft og klimarisiko, og arbeider for å fremme et ansvarlig næringsliv.

Innovasjon Norge totale tilsagn om tilskudd, lån og garantier på om lag 10 mrd. kroner i 2024 har utløst samlet om lag 29 mrd. kroner i investeringer i næringslivet. Eksempelvis utgjorde tilskudd fra miljøteknologiordningen i gjennomsnitt 24 pst. av prosjektkostnaden, og har utløst prosjekter i næringslivet til en samlet kostnad på om lag 1,3 mrd. kroner.

Innovasjon Norge vurderer løpende sin formålseffektivitet ved å måle økte investeringer i næringslivet, herunder stimulere privat innsats og kapital, effekter på verdiskaping, salgsinntekter og produktivitet, samt bidra til å utløse prosjekter som ikke ville funnet sted uten bidrag fra Innovasjon Norge (addisjonalitet, se boks 5.4).

Resultat- og effektundersøkelser gir informasjon om hvordan Innovasjon Norge oppfyller sitt hovedmål om å utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling, utløse regionenes næringsmessige muligheter og sine delmål om flere gode gründere, flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer.

Boks 5.4 Innovasjon Norges mål- og resultatstyringssystem

I Innovasjon Norges mål- og resultatstyringssystem vurderes måloppnåelse ved effektindikatorer, resultatindikatorer og støttende analyser innenfor hvert av de tre delmålene.

Delmål 1 om flere gode grundere fokuserer på foretak som er opptil fem år gamle og skal bidra til å avlaste risiko for gründere og privat kapital i en tidlig fase, hvor markedssvikten og usikkerheten er størst, samt økt kompetanse og nettverksaktiviteter til oppstartsbedrifter. Fra og med 2024 inngår opptil fem år gamle bedrifter i Innovasjon Norges rapportering innenfor delmål 1.

Delmål 2 om flere vekstkraftige bedrifter fokuserer på bedrifter eldre enn fem år og omfatter brorparten av Innovasjon Norges virksomhet. Det legges vekt på grønn omstilling, internasjonalisering og eksport og den norske reiselivssatsingen. Fra og med 2024 inngår bedrifter over fem år i Innovasjon Norges rapportering innenfor delmål 2 «flere vekstkraftige bedrifter».

Delmål 3 om flere innovative næringsmiljøer skal bidra til å forsterke evnen til innovasjon og omstilling, ved å stimulere samarbeidsrelasjoner mellom bedrifter, kunnskapsmiljøer og offentlige aktører. Dette omfatter Innovasjon Norges arbeid med nettverk og samarbeidsorienterte utviklingsprosjekter.

Mål- og resultatstyringssystemet skal brukes for å utvikle bedre og mer treffsikre virkemidler.

Innovasjon Norges mål- og resultatstyringssystem ble operasjonalisert av Statistisk sentralbyrå (SSB) i 2015. Metoden går ut på å sammenligne indikatorer for bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge med en gruppe av likeartede foretak som ikke har fått støtte. Effektindikatorene viser virkninger på et overordnet nivå, mens resultatindikatorer er direkte virkninger på enkeltaktører. Indikatorer under støttende analyser gir utfyllende informasjon om resultater og effekter. Effektanalysene for 2024 er gjennomført av Oslo Economics.

Metode

Innovasjon Norge gir støtte til mange virksomheter hvert år, men antall mottakere for de fleste virkemidler blir for lite til å danne et godt nok datagrunnlag for enkeltår. Derfor samler man opp resultater for overlappende treårsperioder.

Hvert av selskapets delmål har et sett styringsindikatorer. Effektindikatorene skal vise virkninger som søkes oppnådd på lengre sikt, og kan være påvirket av utenforliggende markedsmessige forhold. Innovasjon Norges betydning for de effektene som måles, kan være usikker. Effekter er målt som forskjeller i gjennomsnittlig årlig vekstrate mellom Innovasjon Norge-kunder og kontrollgruppen i den første treårsperioden etter støtte fra Innovasjon Norge (årlig mervekst i forhold til kontrollgruppen).

Resultatindikatorene skal vise virkninger som Innovasjon Norge søker å påvirke direkte, og som kan måles raskere. Resultater har som regel en nær sammenheng med Innovasjon Norges bidrag. Resultatindikatorene måles gjennom en spørreundersøkelse rettet til kunder som har fått tjenester av Innovasjon Norge, og gjennom internt datagrunnlag fra Innovasjon Norges saksbehandlingssystem.

Indikatorene legges til grunn ved vurdering av måloppnåelse for hver enkelt av Innovasjon Norges virkemidler.

Mer om addisjonalitet

Innovasjon Norges virkemidler skal gi addisjonalitet, som innebærer at Innovasjon Norges bidrag skal være utløsende for gjennomføring av prosjektet som støttes. Addisjonalitet er en resultatindikator. Innovasjon Norge rapporterer på tre addisjonalitetsindikatorer. Innsatsaddisjonalitet indikerer hvorvidt støtten bidrar til at kunden gjennomfører flere og/eller større prosjekter. Adferdsaddisjonalitet måler hvorvidt kunden har fått tilført kompetanse som endrer bedriftens adferd, eksempelvis bedriftens styring av foretaket, salg og markedsføring, produksjonsprosesser, logistikk, IKT-sikkerhet, HR og rekruttering, administrasjonsprosesser eller samarbeid med andre aktører. Resultataddisjonalitet måler om prosjektene gir bedre resultater og måles med effektindikatorene sysselsetting, omsetning, produktivitet og verdiskaping. Indikatorene er ikke gjensidig utelukkende.

Effektindikatorenes resultater for 2024 er beregnet av Oslo Economics og er basert på regnskapsårene 2014–2023.

Effektindikatorene viser at virkemidler finansiert over Nærings og fiskeridepartementets budsjett i perioden 2014–2023 ga en gjennomsnittlig årlig mervekst for salgsinntekter på 20,3 pst., verdiskaping på 14,2 pst. og produktivitet på 7,5 pst. Oslo Economics angir at alle virkemiddelkategoriene har positiv beregnet mervekst på salgsinntekter, verdiskaping og produktivitet. Effektestimatene indikerer en sterkere effekt for gründere enn for etablerte bedrifter. Av ordninger er de beregnede effektene størst for Landsdekkende risikolån og garantier, landsdekkende etablerertilskudd og Tech Incubator.

Tabell 5.19 Effekt- og resultatindikatorer per delmål for virkemidler finansiert over Nærings og fiskeridepartementets budsjett (innovasjonsoppdraget)

Effekt- og resultatindikatorer	Flere gode gründere	Flere vekstkraftige bedrifter	Flere innovative næringsmiljøer
Effektindikatorer (prosentpoeng)[1]*:*			
Vekst i salgsinntekter	26,3[2]	9,0[2]	6,8[3]
Produktivitetsvekst	12,5[2]	6,0[2]	4,3[4]
Vekst i verdiskaping	22,8[2]	3,1[4]	9,1[2]
Overlevelsesrate	5,4	-	-
Resultatindikatorer:			
Generell innsatsaddisjonalitet (utløsningsgrad prosjekt)	100 pst.	95 pst.	-
Utvikling i Innovasjon Norges bidrag til kompetanse/ vesentlig endringer i bedriften	X	X	-
Mobilisere deltakere i næringsmiljøer	-	-	X
Samarbeid innad i næringsmiljøet og med eksterne kunnskapsmiljøer	-	-	X
Innovasjonsnivå i prosjektene (internasjonalt nivå)	84 pst.	94 pst.	-
Risikovurdering i prosjektene (andel høy prosjektrisiko)	57 pst.	-	-
Driftsrisiko i bedriftene (andel høy)	-	84 pst.	-

1 Effekt- og resultatindikatorer oppgis for bevilgninger over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett («innovasjonsoppdraget»), og inkluderer alle ordninger med unntak av lavrisikolån.

2 Statistisk signifikant på 1 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 1 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

3 Statistisk signifikant på 5 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 5 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

4 Statistisk signifikant på 10 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 10 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

X Inngår i omtale nedenfor.

Resultatindikatorer for delmål om flere gode gründere viser at støtte fra Innovasjon Norge over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett var utløsende for 100 pst. av bedriftene. Av tildelt støtte i 2024 gikk 84 pst. til prosjekter som representerer innovasjon på internasjonalt nivå. Indikatoren for prosjektrisiko sier noe om hvor høy risiko det er i prosjektet med tanke på inntjening. I 2024 utgjør andelen med høy prosjektrisiko 57 pst. av tildelte midler, mens prosjekter med normal risiko har fått 38 pst. av midlene. Samlet for Innovasjon Norges innsats, uavhengig av bevilgende departement, oppgir om lag 88 pst. at støtten har bidratt til vesentlig endringer i bedriften på minst ett område, hvorav flest oppgir en effekt i stor eller noen grad på vekst og skalering (85 pst),

salg og markedsføring (68 pst.) og produksjonsprosesser (56 pst.). Andelen som oppgir at bistanden fra Innovasjon Norge har utløst annen privat kapital (finansiell innsatsaddisjonalitet), er 62,4 pst. i 2024.

Resultatindikatorer for delmål om flere vekstkraftige bedrifter viser at støtte fra Innovasjon Norge over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett var utløsende for 95 pst. av bedriftene. Av tildelt støtte i 2024 gikk 94 pst. til prosjekter som representerer innovasjon på internasjonalt nivå. Bedriftenes driftsrisiko inngår i vurderingene av bedriftenes gjennomføringsevne. Blant bedriftene som fikk tilsagn i 2024, vurderes 84 pst. med høy risiko (driftsrisikogruppe C). Samlet for Innovasjon Norges innsats, uavhengig av bevilgende departement, oppgir om lag 90 pst at støtten har bidratt til vesentlig endringer i bedriften på minst ett området, hvorav flest oppgir en effekt i stor eller noen grad på vekst og skalering (68 pst.), etterfulgt av produksjonsprosesser (59 pst.) og styring av foretaket (51 pst). Andelen som oppgir at bistanden fra Innovasjon Norge har utløst annen privat kapital (finansiell innsatsaddisjonalitet), var 66,9 pst. i 2024.

Effekt og resultatindikatorer for delmål om flere innovative miljøer er begrenset til klyngeprogrammet. Effektindikatorene viser en positiv effekt på klyngemedlemmenes vekst i salgsinntekter, produktivitet og verdiskaping de tre første årene i klyngeprogrammet, men effektene ser ut til å avta over tid. Klyngene samarbeider med internasjonale partnere, FoU-institusjoner og med andre klynger nasjonalt og internasjonalt.

De overordnede resultatene fra mål- og resultatstyringssystemet gir indikasjoner på at oppdraget fra Nærings- og fiskeridepartementet bidrar til positive resultater hos bedriftene som har mottatt støtte fra Innovasjon Norge. Estimatene indikerer blant annet at Innovasjon Norges oppdrag totalt sett bidrar til vekst i omsetning, verdiskaping, produktivitet og sysselsetting i de bedriftene som mottar støtte.

Innovasjon Norges kostnadseffektivitet, drift og resultat

Innovasjon Norge har et selvstendig ansvar for at selskapets virksomhet og resultatene som oppnås, er i tråd med oppdragsbrev fra oppdragsgiverne og de til enhver tid gjeldende regelverk. Innovasjon Norge har ikke noe økonomisk formål utover effektiv drift, men det er knyttet avkastningsmål og krav om egenkapital til enkelte av låneordningene.

Innovasjon Norges driftskostnader består i hovedsak av administrasjonskostnader og kostnader knyttet til å produsere og gjennomføre de ulike ordningene og tjenestene selskapet leverer til sine kunder. Midlene kommer fra offentlige bevilgninger, renteinntekter fra låneordningene, garantipremier og brukerbetalinger ved internasjonale kontorer, næringslivsprofilering (delegasjoner og fellesstands/messedeltakelse) og reiselivsvirksomheten.

Innovasjon Norge legger vekt på kostnadseffektiv drift, som ses i sammenheng med oppnådde effekter i næringslivet (formålseffektiviteten), slik at effekten av tjenestene har en kostnad som er rimelig. Dette måles ved samlet kostnadsnivå delt på tilsagn og utbetaling av virkemidler. I 2024 var Innovasjon Norges samlede driftskostnader på 1 889 mill. kroner, som gjør at andel kostnader per levert krone er 17,8 pst. i 2024, mot 20,6 pst. i 2023. Dette er noe lavere enn årene før koronapandemien. Under pandemien ble Innovasjon Norge tildelt ekstraordinære midler, hvilket gjorde at kostnadseffektiviteten for 2020 og 2021 ikke var direkte sammenlignbare med dagens virksomhet.

Generelt er kostnadsandelen størst på små ordninger, ordninger med særskilte kriterier eller prosesser, samt nye ordninger. Innovasjon Norge har derfor valgt å vurdere kostnadseffektivitet for de største ordningene og de som har løpt over flere år. Beregning av kostnadseffektivitet for rådgivnings-, kompetanse-, nettverks- og profileringstjenester er metodisk krevende. Selskapet har fastsatt interne mål om utviklingen i selskapets samlede kostnadseffektivitet over rullerende fireårsperioder. Det rullerende snittet for siste fireårsperiode er på 18 pst. i 2024, mot 15,5 pst. i 2023.

I statsbudsjettet for 2022 ble det som ledd i arbeidet med et mer effektivt og forenklet virkemiddelapparat satt et effektiviseringsmål på totalt 100 mill. kroner for Innovasjon Norge, justert for endringer i oppdragsmengde. Innovasjon Norge etablerte omstillingsprogrammet IN2022 for å sikre en effektiv gjennomføring av effektiviseringsmålet. 25 mill. kroner skulle realiseres i 2022 og ytterligere 75 mill. kroner gjennom 2023 og 2024. Kuttene skulle være varige og omfatte Innovasjon Norges samlende virksomhet. Sluttrapport for realiseringen av effektiviseringsmålet ble levert i oktober 2024. Rapporten dokumenterer og evaluerer omstillingsprogrammet og viser at selskapet har oppnådd effektiviseringsmålet. Det ble oppnådd gjennom flere tiltak, hvorav nedbemanning var det største. I tillegg er det kuttet i andre driftskostnader. Samtidig har Innovasjon Norge

ivaretatt hensynet til at arbeidsplasser i distriktene skulle opprettholdes. For å opprettholde det samlede antallet arbeidsplasser i distriktene ble flere hovedkontorfunksjoner flyttet ut til regionalkontorer. Prosessen er også omtalt i Prop. 27 S (2024–2025) *Endringar i Statsbudsjettet 2024 under Nærings- og fiskeridepartementet*.

Prioriteringer 2026

Innovasjon Norge skal bidra til verdiskapende næringsutvikling i hele landet, legge til rette for flere gode gründere og bidra til at Norge får flere vekstkraftige bedrifter og innovative næringsmiljøer. Det er et hovedprinsipp at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot Norges forpliktelser under Parisavtalen og lavutslippssamfunnet i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. Innovasjon Norge skal også videreføre samarbeidet om sirkulærøkonomi i virkemiddelapparatet.

For 2026 foreslår regjeringen å redusere bevilgninger på flere av Nærings- og fiskeridepartementets budsjettposter til Innovasjon Norge. Bakgrunnen er behovet for å frigjøre midler til andre prioriterte formål. Selskapet skal sikre best mulig måloppnåelse og dimensjonere virkemidler og aktivitetsnivå innenfor gjeldende rammer. Det ligger til selskapets styre å organisere virksomheten kostnadseffektivt i tråd med den samlede oppdragsmengden og til å gjennomføre nødvendig omstilling, herunder eventuell nedbemanning og justering i konturstruktur.

Innovasjon Norge skal i 2026 prioritere å:

- utløse prosjekter av høy kvalitet som bidrar til omstilling og verdiskaping i norsk næringsliv
- videreutvikle samarbeidet med Siva, Forskningsrådet og Enova om ordninger som støtter grønn omstilling, herunder Grønn plattform
- videreutvikle samhandlingsvirkemidlene klyngeprogrammet, bedriftsnettverk, næringshageprogrammet og inkubasjonsprogrammet i samarbeid med relevante oppdragsgivere
- arbeide for økt norsk deltakelse i europeiske programmer som Horisont Europa, InvestEU, SMB-pilaren/COSME og IPCEI, i samarbeid med relevante nasjonale virkemiddelaktører
- legge til rette for økt handel og internasjonalisering av norsk næringsliv, i tråd med eksportreformen Hele Norge eksporterer
- bidra til å legge til rette for norsk næringslivs deltakelse i gjenoppbyggingen av Ukraina
- opprettholde innsatsen for å forenkle og forbedre brukervennligheten i det næringsrettede virkemiddelapparatet, jf. nærmere omtale under programkategori 17.20
- videreføre samarbeidet mellom Invest in Norway og Siva for å støtte Sivas rolle som pådriver for tilrettelegging av industritomter
- fortsette innsatsen rettet mot gründere og oppstartsbedrifter, inkludert tiltak for å fremme kvinnelig entreprenørskap
- sikre en god videreutvikling av selskapet og dimensjonering av virkemidler og aktivitetsnivå for best mulig måloppnåelse innenfor reduserte rammer.

Budsjettforslag

Vilkår for Innovasjon Norges virksomhet

Innovasjon Norges virksomhet og organisasjon skal dimensjoneres kostnadseffektivt utfra et samlet aktivitetsnivå av oppdrag og bevilgninger. Dette ansvaret ligger til selskapets styre.

Kostnadene ved å forvalte tilskuddsordningene, inklusiv IT-investeringer, belastes innenfor rammen av bevilgningene til de enkelte virkemidlene, mens kostnadene ved å forvalte garanti- og lånevirkemidlene dekkes av henholdsvis premieinntekter og rentemargin. Innovasjon Norges brukerbetalte tjenester dekker kostnader tilknyttet reiselivsvirksomheten, næringslivsprofilering (delegasjoner og fellesstands) og internasjonal markedsrådgivning.

Låne- og garantirammer

Landsdekkende risikolåneordninger

Det foreslås at risikolåneordningens utlånsramme settes til 3 mrd. kroner for 2026. Utlånsrammen inkluderer øremerking til Grønne vekstlån (inntil 900 mill. kroner), jf. forslag til vedtak XII, 1.

For lån gitt under de landsdekkende risikolåneordninger og garantiordninger skal det settes av midler til tapsfond, jf. nærmere omtale under post 50.

For Risikolåneordningen for lav- og nullutslippsskip utgjorde ikke bundet tapsavsetning 175,7 mill. kroner per august 2025. Det foreslås at ikke bundet tapsavsetning ved årsskiftet tilbakeføres til statskassen, jf. omtale under kap. 5325, post 52. Midler til tapsavsetning ble bevilget i statsbudsjettet for årene 2020 til 2024, men etterspørselen etter lån har vært begrenset. Låneordningen foreslås ikke avviklet, men nye utlån

avhenger av tilgjengelige midler til tapsavsetning øremerket ordningen. Det vil være begrenset mulighet for nye utlån i 2026 under ordningen. Ordningens øremerking under Innovasjon Norges utlånsramme for landsdekkende risikolån fjernes. Eventuelle nye lån i ordningen må skje innenfor den samlede utlånsrammen for den landsdekkende risikolåneordningen.

Grønn industrifinansiering

Det foreslås å videreføre ordningen i 2026, men med en redusert ramme for nye og gamle tilsagn på til sammen 4,1 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak XII, 4. Ordningen er innrettet som en risikolåneordning, og lån kan gis med elementer av statsstøtte eller på markedsmessige vilkår. Det er også åpnet for å kunne gi tilsagn om garantier under ordningen innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 1 mrd. kroner, men slik at rammen for garantier og lån ikke overstiger 4,1 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak IX, 2. Det er et eget tapsfond for ordningen, og risikoen for tap i utlånsporteføljen påvirker hvor stor andel av rammen på 5 mrd. kroner som kan lånes ut.

I revidert nasjonalbudsjett for 2024 ble det bevilget 1,75 mill. kroner i tapsavsetning under ordningen over kap. 2421, post 55 Grønn industrifinansiering. I 2026 foreslås det en tilbakeføring av deler av ubenyttet tapsavsetning til ordningen, anslagsvis 300 mill. kroner. Jf. bevilgning på kap. 5325, post 54 Tilbakeføring av tapsavsetning til Grønn industrifinansiering.

Lavrisikolån

Rammen for nye utlån under Innovasjon Norges lavrisikolåneordning foreslås videreført på 3,5 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak XII, 2.

Garantier

Det foreslås en fullmakt for Innovasjon Norges landsdekkende garantiordninger til å inngå nytt ansvar for inntil 350 mill. kroner i 2026, jf. forslag til vedtak IX, 1. Samlet ramme for nytt og gammelt ansvar skal ikke overstige 1 280 mill. kroner. For garantier gitt under de landsdekkende garantiordningene skal det settes av midler til tapsfond, jf. nærmere omtale under post 50.

Post 50 Tilskudd til etablerere og bedrifter, inkl. tapsavsetninger

Posten inneholder tilskudd til gründere og næringsliv og vil være hovedposten for å nå Innovasjon Norges delmål om flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter.

For 2026 foreslås en samlet bevilgning på 1 091,2 mill. kroner. Det foreslås en tilsagnsfullmakt på totalt 800 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Bevilgningen skal benyttes til tilskuddsordninger som landsdekkende etablerertilskudd, ordninger for oppstartsfinansiering, innovasjonskontrakter og avsetninger til tapsfond knyttet til de landsdekkende garantiordningene og landsdekkende risikolåneordningene.

I foreslått bevilgning for 2026 inngår en overføring av midler til finansiering av landsdekkende Oppstartstilskudd 1, fra Kommunal og distriktsdepartementets kap. 553, post 61. Det foreslås dermed at de landsdekkende ordningene for oppstartstilskudd samles under Nærings- og fiskeridepartementets kap. 2421, post 50 og inngår i Nærings- og fiskeridepartementets oppdrag til Innovasjon Norge.

Sett opp mot saldert budsjett for 2025 er foreslått bevilgning på posten redusert med 59,3 mill. kroner. Dette tilsier et lavere aktivitetsnivå knyttet til ordninger og aktiviteter som finansieres over posten i 2026 sammenlignet med 2025. Selskapet skal innrette sin bruk av bevilgningen ut ifra gjeldende rammer og utfra innsikt i hvilke aktiviteter og ordninger som gir størst mulig måloppnåelse.

Forslag til rammer for låne- og garantiordningene der midler til tapsavsetninger dekkes over post 50, er nærmere omtalt under Låne- og garantirammer ovenfor. Innovasjon Norge skal selv påse at avsetning til tapsfond for låne- og garantiordningene er på riktig nivå, innenfor rammen av bevilgningen.

Det er forutsatt avsatt totalt 1 mrd. kroner av bevilgningen til *større batteriprosjekter* i årene 2024–2028, med øremerking av 200 mill. kroner per år i innovasjonstilskudd rettet inn mot bedrifter med større batteriprosjekter som en del av en europeisk batteriverdikjede gjennom assosiert deltakelse i IPCEI EuBatIn. Tilsagn om innovasjonstilskudd ble gitt i 2024, og det gis ikke nye tilsagn under ordningen. Utbetalinger på tidligere gitte forpliktelser vil følge prosjektenes progresjon, hvorav 2024 var første utbetalingsår. Det foreslås en øremerking av 200 mill. kroner til formålet i 2026. For at den samlende rammen for ordningen skal være 1 mrd. kroner, foreslås inntil

400 mill. kroner av tilsagnsfullmakten på post 50 på totalt 800 mill. kroner for 2026 knyttet til denne ordningen.

Innovasjon Norge er prosjektleder for den digitale inngangen «Én vei inn» til det næringsrettede virkemiddelapparatet. For 2026 foreslås det en øremerking på inntil 14,5 mill. kroner til Innovasjon Norges arbeid med Én vei inn av bevilgningen. I tillegg foreslås 14,5 mill. kroner øremerket til samme formål på kap. 900, post 21. Totalt foreslås det dermed øremerket inntil 29 mill. kroner til arbeidet med Én vei inn i 2026. Fordelingen av prosjektmidlene på to budsjettposter skal legge til rette for god balanse mellom overordnet styring fra departementets side og prosjektfremdrift hos Innovasjon Norge. Det vises for øvrig til omtale i programkategori 17.20 og under kap. 900, post 21.

Det forutsettes at en nødvendig del av bevilgningen benyttes til å dekke tilsagn om innovasjonskontrakter fra tidligere år som ikke er utbetalt innen utgangen av 2025, jf. tilsagnsfullmakten på posten. Det foreslås at inntil 400 mill. kroner av tilsagnsfullmakten for 2026 på 800 mill. kroner knyttes til innovasjonskontrakter, dvs. en videreføring av nivået fra 2025.

Det foreslås videre en øremerking på 2,3 mill. kroner til Innovasjon Norges arbeid med å mobilisere og støtte gode prosjekter på Svalbard etter modell av distrikts- og regionalpolitiske virkemidler. Prosjektene skal understøtte de svalbardpolitiske målene. Innovasjon Norge skal synliggjøre mulighetene som finnes innenfor eksisterende virkemidler til å utnytte Svalbards potensial som testarena for bærekraftige løsninger og arktisk teknologi.

Post 70 Basiskostnader

Formålet med bevilgningen er å sette Innovasjon Norge i stand til å oppfylle rollen som en samarbeidspartner og premissleverandør for næringslivet og offentlige myndigheter. Innovasjon Norge skal bidra med kunnskap og faglige innspill til nasjonale og regionale myndigheter på bakgrunn av sitt nettverk og kunnskap om næringslivet og bedriftenes utfordringer og rammebetingelser. Innovasjon Norge skal bruke sin kompetanse til å gi bedrifter i Norge og norske bedrifter i utlandet et godt og effektivt tilbud som bidrar til å oppfylle selskapets mål. Innovasjon Norge skal videreføre rollen som lyttepost og innovasjonspolitisk rådgiver for eiere og oppdragsgivere.

Innovasjon Norges kostnader til administrasjon og gjennomføring skal dekkes av den enkelte oppdragsgiver med unntak av selskapets basiskostnader og kostnader spesifisert i budsjettforslaget for 2026. Basiskostnadene omfatter:

- direkte personalkostnader for administrerende direktør, lederne ved distriktskontorene og lederne ved utekontorene, med unntak av utekontorer som er dedikert særskilte ordninger
- honorar til styret og valgkomiteen
- en grunnkapasitet til å ta imot henvendelser ved distriktskontorene
- strategiarbeid og virksomhetsstyring som ikke er knyttet til særskilte oppdrag
- styringsdialog med eierne
- innspill til nasjonal og regional politikkutforming
- deltakelse i utviklingsprosesser på nasjonalt og regionalt plan
- fysisk og digital infrastruktur knyttet til funksjoner som dekkes av basiskostnadene

Det foreslås en bevilgning på 191,3 mill. kroner.

I forbindelse med omstillingsbehov som følge av bevilgningsreduksjoner på flere departementers oppdrag til Innovasjon Norge, vil regjeringen komme tilbake rundt behov for bevilgning for å dekke omstillingskostnader i forbindelse med nysalderingen av statsbudsjettet for 2025.

Det vises til omtale av forslag om å videreutvikle Siva under kap. 2426 Siva SF. På bakgrunn av regjeringens vurderinger foreslås å overføre 1,7 mill. kroner til posten fra kap. 2426, post 70. Midlene dekker årsverkskostnader knyttet til regionsamarbeid som tidligere har vært utført i Siva og tilhørende variable driftsutgifter fra 1. april 2026 og ut året. Det vises for øvrig også til omtale under Kommunal- og distriktsdepartementets kap. 553 Regional- og distriktsutvikling, post 61 Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling.

Post 71 Innovative næringsmiljøer, kan overføres

Innovasjon Norge skal prioritere bruken av bevilgningen slik at selskapet i størst mulig grad bidrar til å nå delmål 3 om flere innovative næringsmiljøer.

Bevilgningen skal i hovedsak finansiere nettverks- og klyngeprogrammet Norwegian Innovation Clusters. Videre kan den delfinansiere andre samhandlingsvirkemidler slik som økosystemtilskudd og ordningen *EU-rådgiver i klynger*. Sistnevnte har som mål at klynger jobber strategisk med EU som marked og finansieringskilde og bidrar til økt norsk næringslivsdeltakelse i EU-prosjekter blant klynger og klyngemedlemmer.

Det er bedriftene som er grunnlaget for de sterke næringsmiljøene vi har i Norge. De mest konkurransedyktige bedriftene i de sterkeste miljøene har den beste uttellingen i virkemiddelapparatet for forskning og innovasjon. Klyngeprogrammet skal i større grad løfte fram nye miljøer og vil i større grad enn tidligere gi insentiver til konsolidering og samarbeid, for å bygge enda sterkere, mer nyskapende og konkurransedyktige miljøer.

Det foreslås en bevilgning på 129,7 mill. kroner. I tillegg foreslås en tilsagnsfullmakt på 120 mill. kroner i 2026 for å dekke utbetalinger i senere budsjettår til nye og gamle tilsagn, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Post 74 Reiseliv, profilering og kompetanse, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 709 mill. kroner. Midlene skal bygge opp under Innovasjon Norges hovedmål og delmål.

Reiseliv

Det overordnede målet for reiselivspolitikken er størst mulig verdiskaping i reiselivsnæringen innenfor bærekraftige rammer. Innovasjon Norge skal legge til rette for at reiselivsnæringen er konkurransedyktig, har stadig lavere klima- og miljøavtrykk, respekterer naturens og lokalsamfunnenes tålegrenser og bidrar til lønnsomme helårs arbeidsplasser og attraktive reisemål over hele landet. Det foreslås 205 mill. kroner til Innovasjon Norge for å bidra til målet for reiselivspolitikken. Reiselivsnæringen kan også benytte de generelle virkemidlene innen lån, tilskudd, kompetanse og nettverk.

Innovasjon Norge har en viktig rolle i å tilrettelegge for at norsk reiseliv kan fortsette å utvikle seg i en mer bærekraftig retning. Selskapet skal gjennom å tilby ulike tjenester, legge til rette for å utvikle et bredere og mer lønnsomt produkttilbud i norsk reiseliv. Eksempler på dette er merkeordningen for bærekraftige reisemål, bedriftsnettverk, kurs og andre utviklingsprosjekter.

Gjennom strategisk markedsføring av Norge som reisemål skal Innovasjon Norge styrke reiselivsnæringens evne til nå fram i et konkurranseutsatt internasjonalt marked. Markedsføringen skal innrettes slik at den bidrar til økt etterspørsel i de mest lønnsomme og bærekraftige kundesegmentene. Satsingen er også et virkemiddel for å spre besøksstrømmene til Norge over tid og sted.

Innovasjon Norge skal bidra i å utvikle en Norsk Standard som fastsetter hvilken basiskompetanse alle guider bør ha.

Rådgivning- og kompetansetjenester for eksport og internasjonalisering

At norske selskaper lykkes i internasjonale markeder, er svært viktig for utvikling av lønnsomme arbeidsplasser i Norge, og for å understøtte en verdiskapende og positiv omstilling av norsk næringsliv. I en tid preget av økende handels- og geopolitisk usikkerhet, er det avgjørende for Norge å ivareta og beskytte sine økonomiske interesser i sentrale markeder. For å støtte dette arbeidet bidrar Innovasjon Norge med sin kompetanse og tilstedeværelse i viktige markeder for norsk næringsliv.

Det foreslås å sette av 504 mill. kroner til Innovasjon Norges kompetansetjenester og annen profilering i 2026. Midlene skal finansiere selskapets kompetansetiltak overfor næringslivet inklusiv en stor del av Innovasjon Norges internasjonale virksomhet (inkl. utekontorer) og programmer for eksport og internasjonalisering. Bevilgningen foreslås styrket sammenlignet med 2025. Dette skyldes at midlene som tidligere ble bevilget til Innovasjon Norges arbeid med regjeringens eksportsatsinger på kap. 940, post 70, foreslås flyttet til kap. 2421, post 74. Dette vil forenkle implementeringen av eksportsatsingene ved at disse finansieres på samme budsjettpost som Innovasjon Norges øvrige virkemidler for eksport og internasjonalisering.

En viktig oppgave for Innovasjon Norge er å ivareta breddetilbudet med generelle eksporttjenester og tilbyr eksportutviklingstjenester til bedrifter som har forutsetning for å lykkes internasjonalt. Midlene skal også benyttes til å forvalte ordningen for messer og eksportfremstøt og merkevareprogrammet Made in Norway.

Bevilgningen skal finansiere Innovasjon Norges arbeid med å gjennomføre regjeringens eksportsatsinger. Eksportsatsingene er treårige prosjekter, som er igangsatt etter forslag fra Nasjonalt eksportråd. Innovasjon Norge har siden 2022 mottatt oppdrag om å gjennomføre eksportsatsinger innen havvind, maritim, helsenæringen, vareproduksjon og design, og reiseliv. Eksportsatsingene innen havvind og maritim sektor ble lansert i 2022 og 2023 og er begge inne i siste år for gjennomføring. Prosjektstyrene som er opprettet for disse satsingene, vil overlevere evalueringsrapporter om satsingene i første kvartal 2026. Etter at prosjektene er avsluttet, vil arbeidet med å

fremme eksport fra disse sektorene ivaretas gjennom virkemiddelapparatets eksisterende bevilgninger og virkemidler. I tillegg til at eksportsatsingene for havvind og maritim sektor avsluttes etter budsjettåret 2025, vil Innovasjon Norge få i oppdrag å starte gjennomføringen av eksportsatsingen for sjømatnæringen i 2026.

Innovasjon Norge har siden 2024 hatt i oppdrag å bidra til å legge til rette for at norsk næringsliv kan delta i gjenoppbyggingen av Ukraina. Dette foreslås videreført i 2026. Som en del av sitt oppdrag vil Innovasjon Norge koordinere Team Norway-arbeidet med Ukraina, herunder arbeid med å posisjonere norske bedrifter opp mot relevante internasjonale finansieringsinstitusjoner. Innovasjon Norge har også etablert tilstedeværelse i Kyiv, samlokalisert med det norsk-ukrainske handelskammeret, og samarbeider tett med den norske ambassaden i Kyiv.

Av bevilgningen foreslås om lag 49 mill. kroner disponert til mobiliseringsmidler knyttet til EU-programmene InvestEU, SMB-pilaren/ COSME, Horisont Europa og IPCEI. Innovasjon Norge skal i 2026 videreføre sin rolle som kontaktpunkt for Enterprise Europe Network.

Øremerking på 10 mill. kroner til Invest in Norway foreslås videreført i 2026. I tillegg foreslås øremerking på 3 mill. kroner til Invest in Norways arbeid med å legge til rette for investeringer i databasert verdiskaping og datasentre i Norge videreført. Innovasjon Norge prioriterer selv midler til funksjonen utover dette.

Post 75 Grønn plattform, kan overføres, kan nyttes under post 50, 71 og 76

Grønn plattform retter seg mot grønne prosjekter innenfor alle tematiske områder. Det vises til nærmere beskrivelse av Grønn plattform i omtalen av programkategori 17.20. Det foreslås i 2026 gjennomført en ny utlysning av treårige prosjekter under Grønn plattform, i samarbeid med øvrige virkemiddelaktører. Den samlede rammen for utlysningen i 2026 foreslås satt til 644,5 mill. kroner, hvorav 290 mill. kroner forvaltes av Innovasjon Norge. For å dekke forventede utbetalinger av tilsagn under ordningen i 2026, hovedsakelig fra tidligere års utlysninger som ikke vil være utbetalt ved utgangen av 2025, foreslås en bevilgning på 311,4 mill. kroner. Videre foreslås det at tilsagnsfullmakten under ordningen settes til 700 mill. kroner i 2026, jf. forslag til vedtak VIII, 1. Fullmakten skal både dekke nye tilsagn knyttet til utlysningen i 2026 og tidligere års tilsagn som ikke antas å være utbetalt innen utgangen av 2026.

Post 76 Miljøteknologi, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 351,5 mill. kroner. En nødvendig del av bevilgningen må benyttes til å dekke tilsagn gitt innenfor rammen av tilsagnsfullmakten fra tidligere år som ikke er utbetalt innen utgangen av 2025. Bevilgningen er foreslått redusert med 72,3 mill. kroner, og det vil være ingen eller svært få tilgjengelige midler til nye tilsagn under ordningen i 2026.

Det foreslås at tilsagnsfullmakten under ordningen settes til 645 mill. kroner i 2026, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Post 90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, overslagsbevilgning

Det vises til nærmere omtale av de enkelte låneordningene innledningsvis i omtalen av budsjettforslag. For å finansiere egen utlånsvirksomhet foretar Innovasjon Norge innlån i statskassen til valgfri løpetid og med samme rentesats som på statspapirer med tilsvarende løpetid. Innlån fra statskassen budsjetteres under kap. 2421, mens avdrag/tilbakebetaling og låneprovisjon til staten på 0,4 pst. p.a. budsjetteres under kap. 5325. Innlån og avdrag bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang selskapet tar opp eller tilbakebetaler et lån. Bevilgningene vil variere mer som følge av hvor hyppig innlånene refinansieres enn som følge av endringer i lånerammene. Løpetiden på innlånene kan variere fra to måneder til flere år. Rentene som Innovasjon Norge betaler på innlån, inntektsføres under kap. 5625. Selv om det er felles poster i statsbudsjettet for finansiering av Innovasjon Norges ulike låneordninger, er det en forutsetning at ordningene holdes regnskaps- og rapporteringsmessig adskilt.

Tabell 5.20 viser Innovasjon Norges utlånsportefølje fordelt på ulike typer ordninger ved utgangen av 2024 og per 30. juni 2025.

Tabell 5.20 Innovasjon Norges utlånsportefølje

(i mill. kr)

Låneordning	Per 31. desember 2024	Per 30. juni 2025
Landsdekkende risikolåneordning:		
Landsdekkende risikolån	3 683,6	3 494,0
Risikolån til lav- og nullutslippsskip	99,0	102,2
Distriktsrettede risikolån	1 024,2	990,7
Landsdekkende risikolån med risikoavlastning fra European Investment Fund	490,1	702,6
Distriktsrettede risikolån med risikoavlastning fra European Investment Fund	131,5	120,7
Grønn industrifinansiering	0,0	400,0
Sum risikolåneordninger	5 428,4	5 810,2
Lavrisikolåneordningen:		
Ordinære lavrisikolån inklusiv gamle grunnfinansieringslån	3 397,6	3 640,5
Grunnfinansieringslån til fiskeriformål	6 298,7	6 105,7
Lavrisikolån til landbruksformål	2 983,6	2 744,2
Lån til landbruksformål gitt før 2001	22,4	18,1
Sum lavrisikolåneordningen	12 702,3	12 508,4
Sum utlån	18 130,7	18 318,6

Bevilgningen skal dekke Innovasjon Norges brutto innlån for samtlige lånetyper under innovasjons- og lavrisikolåneordningene. Den dekker også refinansiering av tidligere opptatte innlån. Det foreslås en total innlånsbevilgning på 65,85 mrd. kroner for 2026. Anslaget på brutto innlånsvolum er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2026.

Kap. 5325 Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
52	Tilbakeføring av tapsavsetning til låneordning for lav- og nullutslippsskip			176 000
53	Tilbakeføring av ubrukte tiltakspakkemidler	203 137		
54	Tilbakeføring av tapsavsetning til Grønn industrifinansiering			300 000
70	Låneprovisjoner	68 327	70 000	77 000
71	Tilbakeføring fra tilskuddsfond for næringssamarbeid med Nordvest-Russland	80		
90	Avdrag på utestående fordringer	61 755 000	64 100 000	64 500 000
92	Låneordning for pakkereisearrangører – avdrag	30 458	30 000	22 400
	Sum kap. 5325	62 057 002	64 200 000	65 075 400

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025):

- Post 53 ble bevilget med 73,85 mill. kroner.
- Post 70 ble redusert med 2,7 mill. kroner.

Post 52 Tilbakeføring av tapsavsetning til låneordning for lav- og nullutslippsskip

Det foreslås å tilbakeføre ubenyttet del av tapsavsetning til Låneordning for lav- og nullutslippsskip til statskassen. Det vises til nærmere omtale under Budsjettforslag, Låne- og garantirammer ovenfor. Beløpet anslås til 176 mill. kroner.

Post 54 Tilbakeføring av tapsavsetning til Grønn industrifinansiering

I 2026 foreslås det at Innovasjon Norge tilbakefører deler av ubenyttet tapsavsetning til ordningen Grønn industrifinansiering til statskassen, anslagsvis 300 mill. kroner. Det vises til nærmere omtale under Budsjettforslag, Låne- og garantirammer ovenfor. Bakgrunnen er behovet for å frigjøre midler til andre formål.

Det foreslås en bevilgning på inntil 300 mill. kroner. Anslaget er usikkert, da det forutsetter at det gjenstår 300 mill. kroner i ubenyttet tapsavsetning under ordningen ved inngangen til 2026. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2026.

Post 70 Låneprovisjoner

Det vises til omtale av innlånssystemet for Innovasjon Norge under kap. 2421, post 90. Provisjonen beregnes og innbetales etter utgangen av året. Selskapet skal betale en låneprovisjon på 0,4 pst. p.a. for innlån fra statskassen for å kompensere for mulig subsidieeffekt ved låneopptak i statskassen. Det foreslås en bevilgning på 77 mill. kroner for 2026 som provisjon for innlån i 2025. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2026.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Posten omfatter avdrag på de innlånene Innovasjon Norge har tatt opp i statskassen. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Det foreslås en bevilgning på 64,5 mrd. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2026.

Post 92 Låneordning for pakkereisearrangører – avdrag

Som et av tiltakene i møte med koronapandemien ble det i 2020 opprettet en midlertidig låneordning for pakkereisearrangører med en ramme på 1,5 mrd. kroner. Det ble gitt tilsagn om lån for om lag 260 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på 22,4 mill. kroner i 2026. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2026.

Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
80	Renter på lån fra statskassen	688 154	720 000	720 000
81	Rentemargin, innovasjonslåneordningen	28 877	23 000	26 000
82	Låneordning for pakkereisearrangører – renter	2 622	1 500	400
85	Utbytte, lavrisikolåneordningen	552 103	70 000	75 000
	Sum kap. 5625	1 271 756	814 500	821 400

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025):

- Post 80 ble økt med 30 mill. kroner.
- Post 81 ble redusert med 7,9 mill. kroner.
- Post 85 ble økt med 184 mill. kroner.

Post 80 Renter på lån fra statskassen

Innovasjon Norge foretar innlån fra statskassen til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarer renten på statspapirer med samme løpetid for å finansiere sine utlån. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Det foreslås en bevilgning på 720 mill. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2026.

Post 81 Rentemargin, innovasjonslåneordningen

Renten på innlån fra statskassen for å finansiere Innovasjon Norges utlån under de landsdekkende risikolåneordningene følger renten på statspapirer med tilsvarende løpetid. Ordningenes administrasjonskostnader dekkes innenfor rentemarginen. Nettobeløpet, etter at administrasjonskostnadene er dekket, skal tilbakeføres til statskassen. Netto rentemargin for regnskapsåret 2025 med utbetaling til staten i 2026 foreslås budsjettert med 26 mill. kroner. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2026.

Post 82 Låneordning for pakkereisearrangører – renter

Det ble opprettet en særskilt låneordning for pakkereisearrangører i 2020 som følge av koronapandemien. Det foreslås en bevilgning på 0,4 mill. kroner fra gjenværende utestående lån under ordningen i 2026.

Post 85 Utbytte, lavrisikolåneordningen

Lavrisikolåneordningen skal drives på kommersielle vilkår. Innovasjon Norge bør ha tilsvarende minstekrav og bevaringsbuffer som private banker. Alt overskudd skal tilbakeføres staten så lenge målet om egenkapitaldekning på 10,5 pst. er nådd. Det anslås et resultat for ordningen på om lag 75 mill. kroner for regnskapsåret 2025 med utbetaling til staten i 2026. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2026.

Kap. 2426 Siva SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
70	Tilskudd	50 063	49 900	49 996
71	Tilskudd til testfasiliteter	212 342	218 490	218 496
90	Lån, *overslagsbevilgning*	55 000	60 000	265 000
	Sum kap. 2426	317 405	328 390	533 492

Om Siva

Siva – Selskapet for industrivekst SF – er et virkemiddel med formål om å legge til rette for eierskap og utvikling av bedrifter og nærings- og kunnskapsmiljøer i hele landet. Siva har et særlig ansvar for å fremme vekstkraft i distriktene.

Siva er et statsforetak eid av Nærings- og fiskeridepartementet og mottar tilskudd fra eierdepartementet og fylkeskommunene. Selskapet er lokalisert i Trondheim og hadde 58 ansatte per 31. desember 2024.

Sivas hovedmål er å utløse lønnsom næringsutvikling i bedrifter og regionale nærings- og kunnskapsmiljøer. Siva arbeider innenfor eiendom og innovasjon, og det er knyttet egne delmål til hvert av disse områdene.

Eiendomsvirksomheten

Siva skal gjennom sine eiendomsinvesteringer senke barrierer for etablering der markedsmekanismer gjør dette spesielt krevende, også for større industrielle eiendomsprosjekt. Sivas eiendomsinvesteringer skal være tilpasset næringslivets behov og bidra til å utvikle nye og umodne næringer eller bedrifter med behov for omstilling og vekst. Sivas investeringer skal ikke fortrenge privat kapital. Siva har en stor og variert eiendomsportefølje, og dermed mulighet for god risikospredning. Sivas eiendomsvirksomhet skal også bidra til utvikling av grønn industri og tilrettelegging av industritomter i Norge.

Eiendomsvirksomheten er samlet i det heleide datterselskapet Siva Eiendom Holding AS. Siva Eiendom Holding AS skiller seg fra mange andre eiendomsselskaper ved at formålet er å bidra til innovasjon og næringsutvikling, samtidig som selskapet drives kommersielt og har krav til avkastning. Sivas investeringer skal bidra til å utløse privat kapital. Siva Eiendom Holding AS hadde ved utgangen av 2024 en eiendomsportefølje bestående av 43 bygg på til sammen 276 490 m^2 og med 243 leietakere.

Innovasjonsvirksomheten

Sivas innovasjonsaktiviteter skal tilrettelegge for etablering og utvikling av bedrifter i nærings- og kunnskapsmiljøer og koble disse sammen i regionale, nasjonale og internasjonale nettverk. Innovasjonsvirksomheten omfatter Katapultordningen og eierskap i innovasjonsselskaper, samt samarbeid med Innovasjon Norge og Forskningsrådet om klyngeprogrammet og Grønn plattform.

Katapultordningen skal bidra til etablering og utvikling av nasjonale flerbrukssentre for testing, pilotering, simulering og visualisering, for å gi raskere industriell vekst og utvikling i Norge. Ordningen kan gi støtte til utstyrsinvesteringer og kompetanse- og tjenesteutvikling. Siva har ansvaret for ordningen sammen med Innovasjon Norge og Norges forskningsråd. Sentrene skal ha tett samarbeid med FoU-miljøer og tilby utstyr, fasiliteter og kompetanse innenfor muliggjørende teknologier til bedrifter over hele landet. Formålet er å gjøre veien fra konseptstadium til markedsintroduksjon kortere.

Testfasiliteter i distriktene er en utvidelse av Katapultordningen for å gjøre testfasiliteter og industrikompetanse mer tilgjengelig for næringslivet i hele Norge. Ved å etablere «noder» i distriktene som er koblet opp mot de eksisterende katapultsenterne, får flere bedrifter tilgang til utstyr, teknologi og kompetanse hos de fremste industrielle miljøene.

Siva var ved utgangen av 2024 medeier i 68 små og store innovasjonsselskaper, som for eksempel næringshager, forskningsparker og kunnskapsparker. Innovasjonsselskapene er pådrivere for nyskaping i sine miljøer og regioner. Målet med Sivas eierskap er å legge til rette for at

selskapene utnytter sitt potensial best mulig i arbeidet med utvikling av bedrifter, og å bidra til koordinering av aktører og videreutvikling for vekst og nyskaping i næringslivet i hele landet.

Andre oppdrag

Siva forvalter også næringshage- og inkubasjonsprogrammet som mottar støtte fra fylkeskommunene.

Resultater 2024

Sivas mål- og resultatstyringssystem består av styringsindikatorer som er inndelt i effektindikatorer og resultatindikatorer. Effektindikatorer skal vise langsiktige virkninger av selskapets aktiviteter på et mer overordnet nivå, mens resultatindikatorer skal vise direkte og mer kortsiktige virkninger av selskapets virksomhet.

Eiendomsvirksomheten

Langsiktige virkninger (effektindikatorer)

Indikatoren *omsetningsvekst hos leietakere* omfatter bare leietakere lokalisert i «enbruksbygg» realisert gjennom Sivas medvirkning. I disse byggene har Siva som regel 100 pst. eierskap, og i 2024 hadde Siva ni leietakere i slike bygg. Omsetningstall gjelder til og med regnskapsåret 2023. Bedriftene som inngår i oversikten, hadde en gjennomsnittlig omsetningsvekst på 289,7 pst. fra 2019 til 2023 og en gjennomsnittlig vekst på 102,25 pst. fra 2022 til 2023. Dette er en vesentlig høyere vekst enn de to foregående årene. Størst økning de siste fem årene hadde Nel Hydrogen Electrolyser AS, SafeClean AS og Salsus AS.

Samlet hadde bedriftene som inngår i denne målingen, en omsetning på 4,81 mrd. kroner i 2023. Det er en økning på 372 mill. kroner fra 2022.

Indikatoren *avkastning på eiendomsinvesteringene* måles som Siva Eiendom Holdings egenkapitalrentabilitet før skatt. Det forventes at avkastningen over en femårsperiode minimum skal tilsvare fem års rullerende snitt av tiårs statsobligasjonsrenter med et risikopåslag på 2,0 prosentpoeng. Avkastningskravet sikrer at eiendomsvirksomheten er innrettet i tråd med markedsinvestorprinsippet i statsstøtteregelverket. For 2024 var avkastningen på 11,44 pst., som er godt over avkastningskravet på 4,66 pst. for samme periode. Eiendomsporteføljen har hatt en snittavkastning på 6,49 pst. de siste fem årene.

Kortsiktige virkninger (resultatindikatorer)

Utleiegraden i Sivas eiendomsportefølje var i 2024 på 91 pst., en økning på 3 pst. fra 2023. Andelen industribygg økte fra 61 pst. i 2022, til 74 pst. i 2024 grunnet ferdigstillelse av prosjekter.

Totalt har Siva i 2024 gjennomført eller startet investeringer tilsvarende totalt 594,3 mill. kroner. En vesentlig del av Sivas eiendomsvirksomhet består av forvaltning og utvikling av eksisterende eiendomsportefølje, eksempelvis anlegg på Herøya og i Tromsø. I 2024 har Siva ferdigstilt byggetrinn 4 i Forskningsparken i Tromsø, batterifabrikk for Morrow Batteries i Arendal og nytt verftsbygg i samarbeid med MOEN-gruppen på Skjervøy. Siva har igangsatt byggetrinn to av nytt administrasjonsbygg, lager og verksted ved Finnfjord AS' smelteverk på Senja og har inngått avtale om kjøp av bygget som huser batteriselskapet Beyonder i Stavanger. Siva har i 2024 solgt seg ut av Energibygget på Tynset, Salsusbygget i Kongsvinger og gjennomført nedsalg av eierpost i OCCI Holding AS for å frigjøre kapital til nye investeringer.

Innovasjonsvirksomheten

Siva samarbeider med Innovasjon Norge og Forskningsrådet om utvikling og drift av katapultordningen. Det er utnevnt til sammen fem katapultsentre innenfor ulike tematiske områder og med bredt nasjonalt nedslagsfelt.

I 2024 har 1186 enkeltbedrifter benyttet seg av tjenestetilbudet under ordningen, og antall pågående og gjennomførte prosjekter var 1 256 i 2024. Det betyr at noen bedrifter er med i fellesprosjekter (flerbedriftsprosjekter). Omtrent 57 pst. av de konkrete prosjektene som kommer inn til katapultsentrene, har også vært innom en Siva-inkubator, Siva-næringshage eller klyngeprogrammet.

Siva har over tid jobbet med mobilisering av bedrifter til katapult-prosjekter, blant annet gjennom næringshager og inkubatorer. Dette har bidratt til bedre samarbeid mellom Sivas virkemidler og et mer helhetlig utviklingsforløp for bedriftene. Det er nedgang i antall ordinære testprosjekter, fra 458 i 2023 til 259 i 2024. Dette skyldes blant annet at enkelte sentre har gjennomført større og mer krevende prosjekter, og dermed har hatt redusert kapasitet til å gjennomføre et større volum av mindre prosjekter. Kundetilfredshetsundersøkelsen indikerer at både kompetanse og utstyr ved sentrene vurderes som relevant av brukerbedriftene med score på henholdsvis 4,4

og 4,5 på en skala fra 1-5, hvor 5 er høyest. Dette er en liten nedgang fra 2023.

Siva gjennomførte en utlysing av katapult-noder i 2024 basert på erfaringene fra forsøksordningen i 2023. Åtte nye katapult-noder ble tatt opp i programmet i 2024.

Grønn plattform er en felles konkurransearena i regi av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Siva og har som formål å fremme grønn omstilling. Plattformen bygger på etablerte ordninger og skal bidra til at hele løpet fra forskning til kommersialisering og markedsintroduksjon ses i sammenheng, på tvers av de involverte. Det vises til nærmere omtale av Grønn plattform under Programkategori 17.20.

Økonomiske resultater

Konsernresultatet for Siva i 2024 viser et overskudd etter skatt og minoritetsinteresser på 270,5 mill. kroner, mot et underskudd på 60,8 mill. kroner i 2023. Driftsresultatet for konsernet i 2024 var på 167,3 mill. kroner, mot et underskudd på 16,4 mill. kroner i 2023. Overskuddet er et resultat av høyere leieinntekter for eiendomsvirksomheten, reversering av tidligere nedskrivninger på eiendomsmassen og betydelig økte finansinntekter (renteinntekter og gevinst ved salg av eierpost i OCCI). Årsresultatet for morselskapet viser et overskudd på 124,7 mill. kroner i 2024, mot 31,1 mill. kroner i 2023.

Prioriteringer 2026

Sivas virkemidler skal legge til rette for lønnsom næringsutvikling i hele landet. Selskapet skal fokusere innsatsen på aktiviteter som gjennom resultater bidrar til å nå selskapets hovedmål. Det er et hovedprinsipp at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot Norges forpliktelser under Paris-avtalen og lavutslippssamfunnet i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. Siva skal utløse gode prosjekter som bidrar til omstilling og verdiskaping i næringslivet. Siva skal også videreføre samarbeidet om sirkulærøkonomi i virkemiddelapparatet.

I 2026 skal Siva prioritere følgende:

- Videreutvikle egen virksomhet som en virkemiddelaktør for industriutvikling, jf. omtale under.
- Samarbeid med Innovasjon Norge, Forskningsrådet og Enova om videreutvikling av ordninger som støtter grønn omstilling i næringslivet, herunder Grønn plattform.
- Opprettholde innsatsen for å forenkle og øke brukervennligheten i det næringsrettede virkemiddelapparatet, jf. nærmere omtale under programkategori 17.20.
- Arbeidet med Katapultordningen, inkludert oppfølging av ordningen med testfasiliteter i distriktene.
- Videreføre arbeidet med å tilrettelegge for grønne industribygg og -tomter i Sivas eiendomsvirksomhet, som kan bidra til utviklingen av grønn industri.
- Fortsette arbeidet med en begrenset pilot for finansieringsløsninger av produksjonsutstyr til grønn industri og omstilling av eksisterende industri.

Rendyrking av Siva som en nasjonal virkemiddelaktør for industriutvikling

Klare grenseflater mellom aktørene i det næringsrettede virkemiddelapparatet er en viktig forutsetning for at det skal være enkelt for næringslivet å finne fram til rett sted. Regjeringen har vurdert ansvarsdelingen i virkemiddelapparatet grundig, og mener Siva bør rendyrkes som en nasjonal virkemiddelaktør for industriutvikling. Det innebærer at Siva skal konsentrere seg om eiendomsinvesteringer og -forvaltning, industritomter og testfasiliteter (katapulter). Med dette grepet vil industrien få en tydelig pådriver for omstilling, utvikling og innovasjon i hele landet.

Med en ny og tydeligere profil kan Siva rette all innsats mot industriutvikling. Sivas eiendomsvirksomhet ble styrket med 1,1 mrd. kroner i 2023, og er et viktig verktøy for grønn industrivekst, spesielt i langvarige og komplekse prosjekter. Katapultordningen gir på den andre siden bedrifter muligheter til å teste ut nye løsninger for å gi raskere industriell vekst og omstilling.

Som en del av videreutviklingen av Siva, ønsker regjeringen å overføre forvaltningen av inkubasjonsprogrammet og næringshageprogrammet til Innovasjon Norge. Programmene finansieres av fylkeskommunene via Kommunal- og distriktsdepartementets budsjett. Regjeringen foreslår at programmene og berørte ansatte overføres til Innovasjon Norge med virkning fra 1. april 2026. Overføringen medfører behov for budsjettendringer, og er omtalt under kap. 553, post 61 hos Kommunal- og distriktsdepartementet, kap. 2426, post 70 og kap. 2421, post 70.

Innovasjon Norge forvalter allerede andre virkemidler rettet mot innovasjonsmiljøer, som klyngeprogrammet og bedriftsnettverk, og har mye relevant kompetanse, blant annet innen statsstøtte, som kan overføres til inkubasjonsprogrammet og næringshageprogrammet. Det er klare oppsider ved å samle ansvaret for disse samhandlingsvirkemidlene og den faglige kompetansen hos én virkemiddelaktør. Først og fremst vil det bli enklere for næringslivet å finne rett virkemiddelaktør. Videre vil det bli lettere å vurdere måloppnåelse på tvers av samhandlingsvirkemidlene og koordinere videreutviklingen av virkemidlene. Det vil også samle de fleste av fylkeskommunenes næringsrettede oppdrag hos Innovasjon Norge. Endringene legger dermed til rette for at fylkeskommunenes oppdragsstyring og forvaltning kan gjøres enklere og mer effektiv.

Regjeringen er opptatt av at endringene i Siva og Innovasjon Norge skal være en reell styrking av innovasjonsmiljøet i Trondheim. Innovasjon Norge har allerede styrket sin tilstedeværelse i Trondheim, og planlegger å beholde forvaltningen av inkubasjonsprogrammet og næringshageprogrammet der. Trondheimsregionen har en helt sentral rolle når det gjelder utdanning og høyteknologisk næringsliv i Norge, og tilgrensende virkemiddelaktører, som Enova og Investinor, er også lokalisert der. Dette gir muligheter for positive synergier i virkemiddelapparatet framover.

Endringer i Sivas eierskap i innovasjonsselskapene

Siva har eierandeler i om lag 70 innovasjonsselskaper rundt om i landet. Størrelsen på eierandelene varierer fra 1 til 50 pst. Siva har en aktiv tilnærming til porteføljen, og utvikler den for å bevare verdier. Kjøp av nye andeler finansieres dermed via realiserte verdier fra porteføljen. Siva har spilt en viktig rolle i etablerings- og utviklingsfasen av disse selskapene, men i dag er de fleste veletablerte og godt integrerte i lokalt og regionalt næringsliv og forvaltning. Regjeringen mener derfor det ikke lenger er behov for at Siva eller andre nasjonale virkemiddelaktører har eierandeler i disse selskapene.

Regjeringen mener at statens rolle overfor innovasjonsselskapene heller bør være å tilrettelegge for samarbeid og læring på tvers. Søknadsbaserte tilskuddsordninger som inkubasjonsprogrammet og næringshageprogrammet, er også mer treffsikre og effektive virkemidler enn eierskap, blant annet fordi de legger til rette for konkurranse mellom søkere og økt kvalitet i tilbudet til næringslivet. Eierskap i innovasjonsselskapene er et ressurskrevende og lite fleksibelt virkemiddel, sammenlignet med tilskuddsordninger. I tillegg kan det oppstå interessekonflikter når Siva er både eier av og gir tilskudd til de samme selskapene.

Basert på vurderingene over mener regjeringen at Sivas eierandeler i innovasjonsselskapene bør avhendes. Avhendingsprosessen vil trolig bli ressurskrevende, og vil antakelig ta minst tre år. Det anslås at kostnadene kan dekkes av Sivas gjenværende investeringskapasitet knyttet til innovasjonsselskapene, som pr. utgangen av mai 2025 var på 33,9 mill. kroner. Regjeringen vil legge til rette for at innovasjonsselskapene fortsatt skal ha eierstrukturer med god kompetanse og relevans for næringslivet. Det er nærliggende å vurdere salg til andre aktører som allerede er inne på eiersiden. Regjeringen legger opp til godt samarbeid med innovasjonsselskapene og dagens eiere i den videre prosessen, og vil også vurdere om det er behov for andre tiltak for å bidra til kompetanseutvikling og samspill på tvers av innovasjonsselskapene. Eventuelle realiserte verdier utbetales som utbytte til staten når avhendingsprosessen er fullført.

Budsjettforslag

Post 70 Tilskudd

Det foreslås en bevilgning på 50 mill. kroner. Bevilgningen skal sammen med Sivas tilgjengelige likviditet dekke de kostnadene som i mindre grad varierer med oppdragsmengden fra staten og fylkeskommunene. Dette er kostnader relatert til lokaler, regnskap og revisjon, fysisk og digital infrastruktur, styrehonorarer, lønn til administrerende direktør og ledelse, styringsdialog med eier, samarbeid med andre virkemiddelaktører og rapportering til styret og oppdragsgivere. I tillegg skal bevilgningen dekke oppfølging av eierskapet i innovasjonsselskaper og klyngeprogrammet, og til å delta i nasjonal politikkutforming og utviklingsprosesser regionalt. Bevilgningen omfatter også oppgaven med tilrettelegging av industritomter.

På bakgrunn av vurderinger knyttet til videreutvikling av Siva over foreslås det å overføre 1,7 mill. kroner til kap. 2421 Innovasjon Norge, post 70 Basiskostnader. Midlene dekker årsverkskostnader knyttet til regionsamarbeid som tidligere har vært utført i Siva og tilhørende variable driftsutgifter fra 1. april 2026 og ut året. Det vises for øvrig også til omtale under kap. 553 Regional- og distriktsutvikling, post 61 Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling.

Post 71 Tilskudd til testfasiliteter

Det foreslås en bevilgning på 218,5 mill. kroner til Katapultordningen og Grønn plattform i 2026.

Tilskuddet skal benyttes til å støtte investeringer i forbindelse med testfasiliteter som flere bedrifter og eventuelt FoU-aktører kan benytte på deling. Tilskuddet skal dekke supplerende investeringer til allerede utnevnte katapultsentre og deler av kostnader knyttet til administrasjon og drift av ordningen.

Grønn plattform retter seg mot grønne prosjekter innenfor alle tematiske områder. Det vises til nærmere beskrivelse av Grønn plattform i omtalen av programkategori 17.20. Det foreslås i 2026 å gjennomføre en ny utlysning av treårige prosjekter under Grønn plattform, i samarbeid med øvrige virkemiddelaktører. Den samlede rammen for utlysningen i 2026 foreslås satt til 644,5 mill. kroner, hvorav 64,5 mill. kroner forvaltes av Siva. Det foreslås avsatt 43 mill. kroner av bevilgningen for 2026 til Grønn plattform, hvorav 21,5 mill. kroner skal benyttes til den nye utlysningen i 2026 og resterende 21,5 mill. kroner til utbetalinger til prosjekter fra utlysningen i 2025. Videre foreslås en tilsagnsfullmakt på 64,5 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VIII, 1. Tilsagnsfullmakten skal dekke 1/3 av utlysningen fra 2025 og 2/3 av den foreslåtte nye utlysningen for 2026.

Post 90 Lån, overslagsbevilgning

Siva kan foreta innlån i statskassen for å finansiere sin eiendomsvirksomhet innenfor en låneramme fastsatt til 700 mill. kroner. Siva velger selv løpetid på lånene. Det enkelte innlån knyttes til et statspapir, og rentesats på lånene blir satt lik renten på statspapir med tilsvarende løpetid. Innlån fra og avdrag til statskassen bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang Siva tar opp et nytt eller tilbakebetaler et gammelt lån. Lånerammen har vært fullt utnyttet de siste årene. 265 mill. kroner har forfall i 2026. Det foreslås en bevilgning på 265 mill. kroner basert på at Siva vil refinansiere lån som forfaller i 2026.

Kap. 5326 Siva SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
70	Låne- og garantiprovisjoner	7 000	7 000	7 000
90	Avdrag på utestående fordringer	55 000	60 000	265 000
	Sum kap. 5326	62 000	67 000	272 000

Post 70 Låne- og garantiprovisjoner

Selskapet betaler en låneprovisjon på 0,4 pst. av årlig gjennomsnittlig saldo på innlånsporteføljen til statskassen og en garantiprovisjon på 0,6 pst. av samme beregningsgrunnlag. Sistnevnte skal kompensere for mulig subsidieeffekt ved låneopptak i statskassen, jf. EØS-avtalens regelverk for statsstøtte. Provisjonene innbetales etterskuddsvis, dvs. at innbetalingen i 2026 gjelder påløpt provisjon for 2025. Låne- og garantiprovisjon budsjetteres med 7 mill. kroner, dvs. basert på full utnyttelse av lånerammen i hele 2025.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Det foreslås en bevilgning på 265 mill. kroner. Det vises til omtale under kap. 2426, post 90.

Kap. 5613 Renter fra Siva SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
80	Renter	14 706	10 200	10 600
	Sum kap. 5613	14 706	10 200	10 600

Post 80 Renter

Siva foretar sine låneopptak i statskassen med utgangspunkt i eksisterende statspapirer. Selskapet kan dermed ta opp nye lån fra staten til en rente som er lik løpende effektiv rente på tilsvarende statspapir. Det foreslås bevilget 10,6 mill. kroner i renter fra Sivas låneopptak i statskassen for 2026. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2026.

Programkategori 17.30 Handel og markedsadgang

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
940	Internasjonaliseringstiltak	139 941	124 799	17 454	-86,0
2429	Eksportkredittordningen	12 749 261	15 800 000	14 900 000	-5,7
2460	Eksportfinansiering Norge	81 431	231 771	109 579	-52,7
	Sum kategori 17.30	12 970 633	16 156 570	15 027 033	-7,0

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
01–29	Statens egne driftsutgifter	100 872	132 271	127 033	-4,0
50–89	Overføringer til andre	120 500	224 299		-100,0
90–99	Utlån, statsgjeld mv.	12 749 261	15 800 000	14 900 000	-5,7
	Sum kategori 17.30	12 970 633	16 156 570	15 027 033	-7,0

Inntekter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
3940	Internasjonaliseringstiltak	5 469			0,0
5329	Eksportkredittordningen	7 886 565	7 230 000	8 830 000	22,1
5460	Eksportfinansiering Norge	13 280 456	176 450	11 800	-93,3
5614	Renter under Eksportfinansiering Norge	33 513			0,0
5629	Renter fra eksportkredittordningen	1 065 466	1 040 000	1 140 000	9,6
	Sum kategori 17.30	22 271 469	8 446 450	9 981 800	18,2

Status og resultater

Norges velferd er tett knyttet til handel med andre land, åpne markeder og forutsigbare handelsregler er en sentral norsk interesse. Departementet arbeider for å legge til rette for forutsigbare rammevilkår og markedsadgang som fremmer bærekraftig verdiskaping.

Styrke samarbeidet med EU og andre sentrale handelspartnere

EU er Norges viktigste handelspartner, og gjennom EØS-avtalen er Norge tett integrert i EUs indre marked. Samtidig skaper EUs sektorovergripende initiativer og Norges utenforskap i tollunionen og handelspolitikken utfordringer. Vi vil derfor videreutvikle samarbeidet med EU og våre europeiske naboer, og samtidig sikre fortsatt norsk deltakelse i det europeiske markedet. Med dette får norsk næringsliv forutsigbar tilgang til Norges viktigste marked, på tilnærmet like vilkår som EUs medlemsland. EØS-avtalens bestemmelser om fri bevegelighet for varer, tjenester, personer og kapital åpner for mer effektiv utnyttelse av ressursene og bidrar til vekst, sysselsetting og konkurranseevne.

Departementet forvalter EØS-regelverk innenfor egne ansvarsområder og administrerer flere ordninger som har som mål å bidra til å motvirke handelshindringer i det indre marked. Dette omfatter blant annet EØS-høringsloven, problemløsningsnettverket SOLVIT og Internal Market Information System.

For å ivareta norske interesser legger departementet stor vekt på å påvirke utvikling av nytt regelverk og ny politikk i EU som er relevant for norsk næringsliv. For å bidra til styrket industripolitisk samarbeid har Norge inngått industripartnerskap med EU, som er del av Grønn allianse med EU, i tillegg til industripartnerskap med sentrale EU-medlemmer som blant andre Frankrike, Tyskland og de nordiske landene.

Storbritannia er Norges nest viktigste handelspartner etter EU, og vår nærmeste allierte i Europa. Handelsavtalen med Storbritannia fra 2021 er Norges mest omfattende avtale etter EØS-avtalen. Norge og Storbritannia har regelmessig dialog for å drøfte eventuelle handelsutfordringer.

USA er Norges viktigste allierte og en betydelig handelspartner. Norsk eksport til USA utgjør kun 3 pst. av samlet norsk eksport, men for enkelte næringer og selskaper utgjør handelen med USA en mye større andel. USA har ensidig satt opp tollen overfor Norge og andre handelspartnere, noe som gjør handelen med USA mer uforutsigbar og utfordrende for næringslivet. Regjeringen jobber for at næringslivet skal ha best mulig markedsadgang til det amerikanske markedet og styrke samarbeidet med USA.

Fremme forutsigbar markedsadgang for norsk næringsliv

Forutsigbar tilgang til internasjonale markeder er avgjørende for verdiskaping i Norge. Økende bruk av toll, subsidier og andre handelspolitiske tiltak utfordrer norsk næringslivs konkurranseevne og markedsadgang.

Multilateralt handelsregelverk

Det multilaterale regelbaserte handelssystemet i WTO er grunnplanken i norsk handelspolitikk og legger sammen med våre handelsavtaler til rette for forutsigbar markedsadgang for norsk næringsliv. Departementet har ansvar for å følge opp WTO-prosesser som berører norsk næringsliv og medvirke til at hensynet til norsk verdiskaping blir ivaretatt. Dette omfatter blant annet handelstiltak som gjennomføres under WTO-regelverket. Nærings- og fiskeridepartementet deltar på WTOs ministermøter som en del av Norges delegasjon, i forberedelsen av norsk tilsvar i eventuelle handelstiltakssaker og i forberedelser til relevante komitémøter og forhandlinger.

Bilaterale handelsavtaler

Norge inngår handelsavtaler for å sikre norske bedrifter best mulig markedsadgang hos viktige handelspartnere, og minst like gode rammebetingelser som for konkurrenter i EU og andre land. Avtalene forhandles primært sammen med medlemsstatene i Det europeiske frihandelsforbund (EFTA). Nærings- og fiskeridepartementet leder arbeidet med Norges handelsavtaler.

EFTA-statene er i forhandlinger med Vietnam. Det pågår også forhandlinger om oppdatering av handelsavtalen med SACU[14]. EFTA og Norge har den siste tiden ferdigstilt en rekke forhandlinger. Forhandlingene mellom EFTA og India ble ferdigstilt i februar 2024, og avtalen trer i kraft 1. oktober 2025. Handelsavtalene med Thailand og Kosovo ble undertegnet i januar 2025 og avtalen med Malaysia i juni 2025. Forhandlingene med MERCOSUR[15] ble ferdigstilt i juli 2025, og avtalen

[14] Den Sørafrikanske tollunion – bestående av landene Botswana, Namibia, Lesotho, Eswatini og Sør-Afrika.

ble signert i september. Etter at avtalene med India og MERCOSUR er trådt i kraft, vil mer enn 80 pst. av Norges totale samhandel med andre land være dekket av handelsavtaler. Av den resterende handelen som ikke er dekket av en avtale, utgjør USA og Kina til sammen 12 pst. Kina er Norges største handelspartner i Asia, både på eksport- og importsiden. Norge startet forhandlingene om en handelsavtale med Kina i 2008. Forhandlingene er ikke avsluttet, og eventuell gjenopptakelse av forhandlingene kan først bli aktuelt etter endringer i den internasjonale situasjonen. Som nevnt over er Norge i dialog med USA for å sikre norske interesser i møte med ny amerikansk handelspolitikk. Japan er et annet viktig marked for norsk eksport, men har så langt ikke vist interesse for å inngå en handelsavtale. Det ble imidlertid inngått et strategisk industripartnerskap mellom Norge og Japan i 2023.

EFTA har i løpet av det siste året oppdatert de eksisterende handelsavtalene med Chile, Ukraina og Singapore[16]. Oppdatering av eldre handelsavtaler er særlig viktig overfor land som har inngått mer omfattende og handelsvennlige avtaler med andre stater, slik at norsk næringsliv får like gode vilkår som sine konkurrenter.

Legge til rette for internasjonalt rettet næringsliv

Et internasjonalt rettet næringsliv er avgjørende for verdiskaping og velstand. Nærings- og fiskeridepartementet fremmer norsk næringsliv i utlandet gjennom det eksportrettede virkemiddelapparatet og myndighetsdialog med prioriterte markeder for norsk næringsliv. Det eksportrettede virkemiddelapparatet bidrar med kompetanse, rådgivning, finansiering, profilering og tilgang til nettverk.

Sentrale virkemidler er blant annet Innovasjon Norges eksport- og internasjonaliseringsarbeid, Norges Sjømatråd og Eksportfinansiering Norge (Eksfin). Som Norges offisielle eksport- og investeringsfremmeorganisasjon bistår Innovasjon Norge med bærekraftig vekst i internasjonale markeder og tiltrekker internasjonale investeringer til Norge. Eksfin tilbyr lån og garantier for å fremme norsk eksport og investeringer i utlandet.

For at det internasjonale arbeidet i virkemiddelapparatet skal være mest mulig koordinert, samarbeider aktørene under paraplyen Team Norway. Dette samarbeidet skal bidra til å skape synergier og redusere duplisering av kompetanse og tjenestetilbud i uteapparatet. Nærings- og fiskeridepartementet leder arbeidet med Team Norway, sammen med Utenriksdepartementet og Energidepartementet.

Team Norway-samarbeidet er styrket gjennom etableringen av en strukturert dialog mellom næringslivet og myndighetsaktørene som deltar i Team Norway. Videre vil regjeringen opprette et topplederforum bestående av næringslivsledere for strategisk dialog om rammebetingelser for handel og eksport.

Det endrede handelspolitiske bakteppet gjør det nødvendig å styrke myndighetenes arbeid med å fremme norsk næringsliv i utlandet. Innsatsen må spisses mot de viktigste markedene for norsk næringsliv.

Den strategiske prioriteringen av markeder ligger til grunn for politiske utenlandsbesøk og næringslivsprogram under Kongehusets reiser. En slik strategisk prioritering av innsatsen vil innebære at innsatsen styrkes i enkelte markeder og reduseres i andre. Dette vil legge føringer for virkemiddelaktørenes innsats i de enkelte markedene, men aktørene avgjør selv behovet for fysisk tilstedeværelse i utlandet. Innovasjon Norge har nylig avviklet kontoret i Kenya på grunn av lav etterspørsel fra norsk næringsliv og styrker nå tilstedeværelsen i USA og Canada hvor etterspørselen er større. Tilsvarende vurderinger av internasjonal tilstedeværelse foretas også av Sjømatrådet og NORWEP, og er viktig for å innrette tilbudet etter norsk næringslivs etterspørsel. Det vil foretas en løpende strategisk vurdering av hvilke markeder som framover særlig skal prioriteres, i samråd med det eksportrettede virkemiddelapparatet.

Som en oppfølging av eksportreformen «Hele Norge eksporterer» er det lansert og iverksatt fem nasjonale eksportfremmesatsinger innen havvind, maritim eksport, helsenæringen, vareproduksjon og design og reiseliv. Det er videre besluttet at sjømatnæringen vil utgjøre den sjette eksportsatsingen i Hele Norge eksporterer. Gjennom eksportreformen er det iverksatt en ordning i Innovasjon Norge hvor bedrifter kan søke om støtte til å delta på internasjonale messer og felles næringsfremmeaktiviteter. Ordningen bidrar til at flere virksomheter kan lykkes i internasjonale markeder ved at norske virksomheter får mulighet til å utvide sitt internasjonale kundenettverk, øke sine kunnskaper om markedsmuligheter og øke sin bedrifts synlighet på strategisk viktige internasjonale møteplasser.

---

[15] Mercado Común del Sur – et frihandelssamarbeid mellom Brasil, Argentina, Uruguay og Paraguay.

[16] Kapittel om digital handel.

Boks 5.5 Næringslivsdelegasjoner

Departementet er ansvarlig for næringslivsdelegasjoner ved statsbesøk og offisielle besøk, både til utlandet og ved innkommende besøk. Målet er at bedriftene som deltar, skal dra nytte av profileringen som representantene fra det offisielle Norge skaper, blant annet gjennom tilrettelegging av eksportfremmende aktiviteter med næringslivet og bilateral myndighetsdialog om markedsadgang for norsk næringsliv.

Innkommende delegasjonsbesøk er en god mulighet for Norge til å tiltrekke seg utenlandske investeringer og promotere norsk næringsliv og norske leverandører. En mer strategisk tilnærming til mottak av innkommende delegasjoner kan bidra til at vi bruker ressursene mer effektivt enn i dag. Innovasjon Norge er i 2025 derfor gitt i oppdrag å etablere en strategisk tilnærming og system for mottak av utenlandske næringslivsdelegasjoner til Norge, i tett samarbeid med det øvrige næringsrettede virkemiddelapparatet og norsk næringsliv.

Boks 5.6 Økt næringslivssamarbeid med Ukraina

Ukrainas forsvarsevne avhenger av et stort behov for kontinuerlig gjenoppbygging og hjelp til å holde hjulene i økonomien i gang. Gjenoppbyggingen vil kreve deltakelse fra privat sektor, og norsk næringsliv har både teknologi og kompetanse som kan være relevant for gjenoppbyggingen. Ønsket om å bidra fra norsk side er betydelig. Innovasjon Norge har fått i oppdrag å legge til rette for at norsk næringsliv kan delta i gjenoppbyggingen av Ukraina og har etablert tilstedeværelse i Kyiv. Som del av oppdraget tilbyr Innovasjon Norge blant annet rådgivning- og kompetansetjenester til norske selskaper som ønsker å delta i gjenoppbyggingen. Dette oppdraget foreslås videreført i 2026, jf. omtale under kap. 2421, post 74. Risikoavlastningsordningen for Ukraina, som ble opprettet i 2025 og forvaltes av Eksfin, foreslås også videreført.

Boks 5.7 Sjømateksport

Sjømat er Norges største fastlandseksport og når over 150 land. Norge eksporterte 2,8 mill. tonn sjømat for 175,4 mrd. kroner i 2024. EU er det viktigste markedet og sto for 56 pst. av eksportverdien, mens USA, Storbritannia og Kina de største markedene utenfor EU. For å sikre konkurransedyktige vilkår arbeider Norge aktivt for å bedre tollbetingelser og redusere handelsbarrierer i eksportmarkedene.

Mattilsynet er en sentral aktør for å sikre markedsadgang for norsk sjømat til land utenfor EU/EØS. I 2024 utstedte Mattilsynet over 100 000 helsesertifikater, hvorav 92 pst. gjaldt sjømat. Mattilsynet bruker betydelige ressurser på å opprettholde og åpne nye markeder, noe som er avgjørende for å sikre konkurransekraften og verdiskapingen i én av Norges viktigste eksportnæringer. Mattilsynet er i 2025 tildelt ekstra budsjettmidler som følge av økt oppgaveomfang.

Norges sjømatråd AS er et statsaksjeselskap som har som formål å øke eksportverdien på sjømat gjennom styrket etterspørsel, kunnskap og omdømme i internasjonale markeder. Mandatet for selskapet er hjemlet i fiskeeksportloven med tilhørende forskrifter og finansieres gjennom en markedsavgift som ilegges verdien på eksportert sjømat, samt en årsavgift for alle eksportører. I 2024 utgjorde markedsavgiften og årsavgiften 652 mill. kroner.

Boks 5.8 Teknologieksport

Norge har en rekke bedrifter som benytter seg av til dels avansert teknologi for å lage spesialiserte varer. Disse bedriftene har ofte høy eksport og tilstedeværelse i mange land. Varene de produserer, blir ofte solgt som innsatsfaktorer eller utstyr til andre bedrifter som for eksempel bildeler, flydeler, maskindeler og -komponenter, spesialmaskiner, pumper o.l. I 2024 sto eksport av slike produkter for om lag 113,5 mrd. kroner ifølge SSB[1]. De viktigste eksportmarkedene for disse varene er USA, EU-landene, Storbritannia, Kina og Brasil. Foruten vareeksporten er det også eksport av teknologitunge tjenester for eksempel innen offshore og maritime næringer.

[1] **SITC-kategoriene** 692, 695, 711-714, 716, 718, 721-728, 731, 733, 735, 737, 741-745, 747, 749, 752, 759, 771-776, 778, 871-874, 881-884. Kilde: SSB.

Bidra til mer bærekraftig handel

Handelspolitikken skal bygge opp under og bidra til omstillingen til et lavutslippssamfunn. Åpne markeder og regelbasert handel gir muligheter for å kutte utslipp mer effektivt og legge til rette for grønn vekst. Selv om dagens handelsregler ikke hindrer grønn omstilling og sirkulær økonomi, er det behov for å vurdere hvordan reglene kan utformes for å støtte overgangen bedre.

Omstillingen her hjemme fordrer tilgang til innsatsfaktorer og grønne teknologier gjennom handel, mens omstillingen hos våre handelspartnere innebærer muligheter for norsk næringsliv til å eksportere. Innretningen av politiske tiltak og virkemidler hos våre handelspartnere er derfor viktig. For Norge er det sentralt at klima- og miljøtiltak i andre land i størst mulig grad utformes slik at norske bedrifter ikke blir gjenstand for diskriminering eller utestenging. Internasjonalt samarbeid, herunder gjennom WTO, er viktig for å unngå at store forskjeller i innsats og virkemiddelbruk mellom land påvirker konkurransevilkårene i et globalt marked, samt for å bidra til at handelsavtaler og klima- og miljøavtaler støtter opp under hverandre. EØS-avtalen er den viktigste rammebetingelsen for å sikre konkurranseevne og grønn omstilling i norsk næringsliv.

EFTA har gjennomført en konsekvensutredning av handelsavtalen med Thailand, som tar for seg alle aspekter av bærekraft, inkludert økonomi, sosiale forhold, miljø og menneskerettigheter. Rapporten finner at en handelsavtale mellom partene vil bidra til økonomisk vekst og økt handel og investeringer i både EFTA-landene og Thailand. Samtidig viser rapporten til at Thailand har utfordringer knyttet til klima, miljø og arbeidstakerrettigheter. Utredningen viser at avtalen kan føre til økte CO_2-utslipp i både EFTA-landene og Thailand, men samtidig føre til en liten reduksjon globalt, fordi thailandsk import fra EFTA erstatter varer med høyere utslipp fra andre land. Utredningen har gitt nyttig innsikt i bærekraftvirkninger av handelsavtalen.

Ved å stille forventninger og krav til norske selskaper legger myndighetene til rette for at handel kan bidra til bærekraftig utvikling i et nasjonalt og globalt perspektiv. Norske myndigheter forventer at norske selskaper kjenner til og etterlever FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv. Her ligger det en klar forventning om at selskaper utfører aktsomhetsvurderinger for å unngå skade på mennesker, samfunn og miljø. En høy grad av samfunnsansvar kan også gi norske bedrifter et konkurransefortrinn i verdensmarkedene.

Styrket økonomisk sikkerhet

Det sikkerhetspolitiske bakteppet er krevende, og dette påvirker også næringslivet. Norsk økonomi har store fordeler av at Norge deltar i internasjonal handel og er åpent for investeringer fra utlandet. Åpenhet og økonomisk samarbeid med andre land er derfor i seg selv en viktig nasjonal sikkerhetsinteresse og står ikke i et motsetningsforhold til nasjonal sikkerhet. Samtidig kan en slik åpenhet innebære risiko og sårbarheter som må håndteres.

I Nasjonal sikkerhetsstrategi har regjeringen fastslått at å styrke Norges økonomiske sikkerhet er én av tre hovedprioriteringer. Dette innebærer blant annet at vi skal styrke konkurranseevnen i norsk økonomi, redusere sårbarhetene overfor land vi ikke har sikkerhetssamarbeid med, og styrke det økonomiske samarbeidet med våre alli-

erte og partnere. Regjeringen er opptatt av sikkerhetsaspektet ved investeringer og annen økonomisk aktivitet. Sårbarheter knyttet til åpenhet for handel og investeringer har blitt mer fremtredende i dagens sikkerhetspolitiske situasjon. Næringsministeren mottok Investeringskontrollutvalgets utredning i desember 2023. Utvalget anbefaler blant annet at det etableres en målrettet og forutsigbar meldeordning for utenlandske investeringer i sikkerhetssensitive sektorer, og at meldeordningen og prosess for behandling av meldinger reguleres i en ny lov om investeringskontroll. Departementet arbeider med å følge opp utredningens anbefalinger.

Prioriteringer 2026

Nærings- og fiskeridepartementet vil prioritere å:
- Styrke samarbeid med EU og hegne om vår viktigste handelsavtale EØS-avtalen.
- Jobbe for bedret markedsadgang for norsk næringsliv.
- Legge til rette for internasjonalt rettet næringsliv.
- Bidra til mer bærekraftig handel.
- Styrke norsk økonomisk sikkerhet gjennom oppfølgingen av Nasjonal sikkerhetsstrategi.
- Utvikle nytt regelverk for investeringskontroll som skal ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser og bidra til at Norge forblir et attraktivt land for utenlandske investeringer.

Kap. 940 Internasjonaliseringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*	19 441	26 500	17 454
70	Eksportfremmetiltak	120 500	98 299	
	Sum kap. 940	139 941	124 799	17 454

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Nærings- og fiskeridepartementet stiller årlig midler til disposisjon for næringslivsaktiviteter ved utenriksstasjonene, strategiske prosjekter for internasjonalisering og til eventuell norsk deltakelse på verdensutstillinger. Målet er å bidra til å samordne og styrke den samlede og langsiktige offentlige innsatsen for å legge til rette for handel og fremme norske næringsinteresser i utlandet. Næringslivet har særlig behov for drahjelp og støtte fra myndighetene i nye og viktige vekstmarkeder. Dette skal være et supplement til den ordinære virksomheten til virkemiddelapparatet, i prioriterte markeder og innenfor sektorer der norsk næringslivs langsiktige muligheter er spesielt fremtredende. Det er særlig behov for tiltak som kan bidra til å forsterke den langsiktige profilerings- og døråpningseffekten i forbindelse med gjennomføringen av politiske besøk og statsbesøk.

Bevilgningen skal også dekke utgifter til møtevirksomhet i Nasjonalt eksportråd og godtgjørelse til medlemmene i rådet.

I 2024 ble 6 mill. kroner avsatt til nærings- og profileringsarbeid ved utenriksstasjonene. Det ble videre benyttet midler til å gjennomføre næringslivsdelegasjoner til USA og Brasil og til å finansiere Norges deltakelse på Hannovermessen hvor Norge var invitert som gjesteland i 2024.

Det foreslås 17,5 mill. kroner til næringslivsaktiviteter i 2026. Nedgangen i bevilgningen, sammenlignet med 2025, skyldes at 10 mill. kroner er tilbakeført til Innovasjon Norge som følge av at arbeidet med verdensutstillingen Expo 2025 i Osaka, Japan vil avsluttes i 2025.

Post 70 Eksportfremmetiltak

For å bidra til å nå Hurdalsplattformens mål om å øke eksporten utenom olje og gass med 50 pst. har regjeringen lansert eksportreformen Hele Norge eksporterer. Som en del av reformen er det igangsatt flere strategiske eksportsatsinger. Midlene foreslås overført til Innovasjon Norge, kap. 2421, post 74, i 2026 og ses i sammenheng med øvrige virkemidler for eksport og internasjonalisering.

I 2024 ble midlene benyttet til eksportsatsinger innen havvind, maritim, helsenæringen, vareproduksjon og design, og reiseliv. Videre fikk stiftelsen Norwegian Energy Partners som en del av eksportsatsingen innen havvind, 10 mill. kroner og NHOs Leverandørutviklingsprogram 2,5 mill. kroner som del av eksportsatsingen innen maritim sektor.

Kap. 3940 Internasjonaliseringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
71	Tilbakebetaling av støtte ved kapitalvareeksport	5 469		
	Sum kap. 3940	5 469		

Post 71 Tilbakebetaling av støtte ved kapitalvareeksport

Nærings- og fiskeridepartementet og Eksportfinans ASA avviklet i 2024 ordningen med subsidierte fastrentelån (CIRR-lån), den såkalte 108-ordningen.

Kap. 2429 Eksportkredittordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
90	Utlån	12 749 261	15 800 000	14 900 000
	Sum kap. 2429	12 749 261	15 800 000	14 900 000

Om eksportkredittordningen

Eksportkredittordningen er en del av det statlige eksportfinansieringstilbudet, som forvaltes av Eksportfinansiering Norge (Eksfin). Formål og virkeområde for eksportfinansieringstilbudet er nærmere omtalt under kap. 2460, post 24. Lånene under eksportkredittordningen står på statens balanse. Utlån budsjetteres på kap. 2429, innbetalinger av avdrag og gebyrer budsjetteres på kap. 5329 og renter på kap. 5629.

Resultater 2024

Ved utgangen av 2024 var utlånssaldoen under eksportkredittordningen 45,2 mrd. kroner, fordelt på 136 lån. Av utlånssaldoen var 82 pst. i utenlandsk valuta, hovedsakelig EUR og USD.

Lånene under ordningen kan gis enten i form av markedsmessige lån med flytende rente, eller fastrentelån (såkalte CIRR-lån) i henhold til den OECD-tilknyttede avtalen *Arrangement on Officially Supported Export Credits*. I 2024 var 83,5 pst. av utlånsporteføljen CIRR-lån og de resterende 16,5 pst. var markedsmessige lån. Renteinntekter fra utestående lån var på i overkant av 1 mrd. kroner, hvorav 52 pst. kom fra CIRR-lånene og 48 pst. kom fra markedslånene. I 2024 var fastrenten på CIRR-lånene til dels betraktelig lavere enn den flytende renten på markedslånene. Renten på CIRR-lånene baseres på statsobligasjonsrenten i den aktuelle valutaen pluss et fast påslag. For skip og skipsutstyr, som utgjør ca. 60 pst. av CIRR-lånene, kan rentesatsen settes i forbindelse med at det gis tilsagn om lån (typisk ved kommersiell kontraktsinngåelse), med mulighet for å holde på rentetilbudet fram til utbetaling av lånet, dvs. gjennom skipets byggeperiode. I tillegg er det fleksibilitet i valg av valuta fram til opptrekk av lån. Innehaveren av tilsagnet får dermed kostnadsfrie rente- og valutaopsjoner fram til lånet eventuelt utbetales. Dersom renten i markedet stiger før lånet kommer

til utbetaling, vil CIRR-renten kunne bli lavere enn fastrenten i markedet på utbetalingstidspunktet. For øvrige kapitalvarer (utenom skip og skipsutstyr) ble OECD-regelverket revidert i 2023, slik at CIRR-renten fastsettes på utbetalingstidspunktet, ikke tilsagnstidspunktet.

Forvaltningskostnader under ordningen utgjorde i underkant av 100 mill. kroner. Overskuddet i eksportkredittordningen var på 1 mrd. kroner i 2024, opp fra 875 mill. kroner i 2023. Eksfin har ikke fundingkostnader da lånene trekkes opp fra statskassen. Eksfin anslår fundingkostnader på om lag 900 mill. kroner dersom pengene hadde blitt lånt i markedet. Det er lav kredittrisiko under ordningen, fordi alle lån er garanterte, enten gjennom garantiordninger forvaltet av Eksfin eller av banker. I 2024 garanterte Eksfin for 72,6 pst. av utlånssaldoen, mens 12,4 pst. ble garantert av norske banker og 15 pst. av utenlandske banker.

Budsjettforslag

Post 90 Utlån

Ordningen er rettighetsbasert. Det betyr at alle lånesøknader som oppfyller kravene i regelverket for ordningen, vil få tilbud om finansiering, jf. forslag til vedtak XII, 3. Anslag på posten er usikkert, blant annet som følge av usikkerhet rundt omfang av nye saker og endringer i valutakurser.

For 2026 er utbetalinger anslått til 14,9 mrd. kroner. Fullmakt til å overskride bevilgningen, men begrenset slik at samlede utbetalinger ikke overskrider 26 mrd. kroner, foreslås videreført, jf. forslag til vedtak IV, 3.

Kap. 5329 Eksportkredittordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
70	Gebyrer m.m.	29 072	30 000	30 000
90	Avdrag på utestående fordringer	7 857 493	7 200 000	8 800 000
	Sum kap. 5329	7 886 565	7 230 000	8 830 000

Post 70 Gebyrer m.m.

Gebyrinntekter under eksportkredittordningen vil avhenge av den enkelte låneavtale, antall lån og hvor mange lån som innfris før tiden. Gebyrene fastsettes i tråd med markedspraksis for tilsvarende lån og varierer blant annet med kompleksiteten i den enkelte låneavtale.

Det foreslås en bevilgning på 30 mill. kroner.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

På posten føres avdrag på lån innvilget under eksportkredittordningen. Bevilgningsanslaget er usikkert, blant annet som følge av at det kan bli endringer i nivået på utlånsporteføljen, endringer i omfang av avdragsutsettelser og endringer i valutakurser.

Det foreslås en bevilgning på 8,8 mrd. kroner.

Kap. 5629 Renter fra eksportkredittordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
80	Renter	1 065 466	1 040 000	1 140 000
	Sum kap. 5629	1 065 466	1 040 000	1 140 000

Post 80 Renter

På posten føres renteinntekter fra utestående lån under eksportkredittordningen. Anslaget er usikkert, blant annet som følge av utlånsvolum, avdragsutsettelser, valutakurs og renteutvikling nasjonalt og internasjonalt.

Det foreslås en bevilgning på 1,14 mrd. kroner.

Kap. 2460 Eksportfinansiering Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
24	Driftsresultat:	81 431	105 771	109 579
54	Tapsavsetning til risikoavlastningsordning for norsk eksport til Ukraina		126 000	
	Sum kap. 2460	81 431	231 771	109 579

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble post 24 økt med 1 mill. kroner jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025).

Om Eksportfinansiering Norge (Eksfin)

Eksfin er en statlig forvaltningsbedrift med formål om effektiv forvaltning av finansieringsordninger for verdiskapende eksport. Samfunnsmålet er størst mulig verdiskapende eksport, og brukermålet er konkurransedyktige eksportører.

Eksfins hovedoppgave er å forvalte det statlige eksportfinansieringstilbudet. Dette gjøres primært ved å gi lån og garantier for å finansiere utenlandske bedrifters kjøp av norske varer og tjenester, eller ved å finansiere norske eksportrettede investeringer i Norge eller utlandet. I tillegg forvalter Eksfin blant annet ordninger for finansiering av kjøp av skip fra verft i Norge til bruk i Norge (midlertidig tilbud), samt byggelåns- og kraftgarantier.

Ordningene er regulert av internasjonalt regelverk, herunder:

- Den OECD-tilknyttede avtalen «Arrangement on Officially Supported Export Credits»
- EØS-avtalens regler om offentlig støtte
- WTO-regelverket, særlig «The Agreement on Subsidies and Countervailing Measures»

OECD-regelverket regulerer blant annet minimumspriser (renter og garantipremier), maksimal løpetid, nedbetalingsprofil m.m. og anbefalinger om håndtering av antikorrupsjon, bærekraftig långivning, miljø og sosiale spørsmål. Eksfin er faglig rådgiver for departementet, blant annet i arbeidet med å videreutvikle det internasjonale regelverket om eksportfinansiering i OECD.

Eksfin er en forvaltningsbedrift med styre. Eksfin har hovedkontor i Oslo og regionkontorer i Ålesund og Stavanger. I løpet av første halvår 2026 vil Eksfin opprette en stilling i Bergen, samlokalisert med Innovasjon Norge. Etaten disponerte 116,5 årsverk i 2024.

Resultater 2024

Eksfin forvalter garantiordninger på om lag 200 mrd. kroner. Ved utgangen av 2024 var 119 mrd. kroner, om lag 61 pst., benyttet. Dette omfatter forpliktende tilbud om garanti, utstedte garantier (garantiansvar) og fordringer. Garantiansvaret var på 99,8 mrd. kroner, fordelt på 513 garantier. Hoveddelen på 80 mrd. kroner omfatter langsiktig finansiering til kjøp av norske kapitalvarer, mens de resterende 20 mrd. kroner i garantiansvar fordeler seg på eksportrelaterte investeringer i Norge (3,5 mrd.), arbeidskapital (1,4 mrd.) og andre kontraktsrelaterte garantier (7 mrd.).

Figur 5.6 viser at fordeling på næringskategori har endret seg betydelig fra 2015 til 2024. Andelen innen olje og gass har blitt redusert og porteføljen innen annen industri (primært forsvar) og grønne næringer har økt. Innen kategorien fornybar energi var 40 mrd. kroner av totalt 41,8 mrd. kroner relatert til havvind. En stor del av eksponeringen innen havvind gjelder store internasjonale prosjekter med betydelig andel av norske leveranser, som for eksempel transformatorplattformer, kabelleveranser og installasjonstjenester. Eksfin har også vært med på å finansiere fartøy som benyttes til havvind, som for eksempel service-skip.

Norge sluttet seg til erklæringen «Statement on International Public Support for the Clean Energy Transition» under COP28 i 2023 og ble med det en del av Clean Energy Transition Partnership (CETP). Dette innebærer at ny offentlig internasjonal støtte dreies mot ren energi, og ut av fossil energi uten renseteknologi. I tråd med erklæringens forpliktelse er det innført norske retningslinjer for finansiering av aktiviteter relatert til fossil energi med virkning fra 2025.

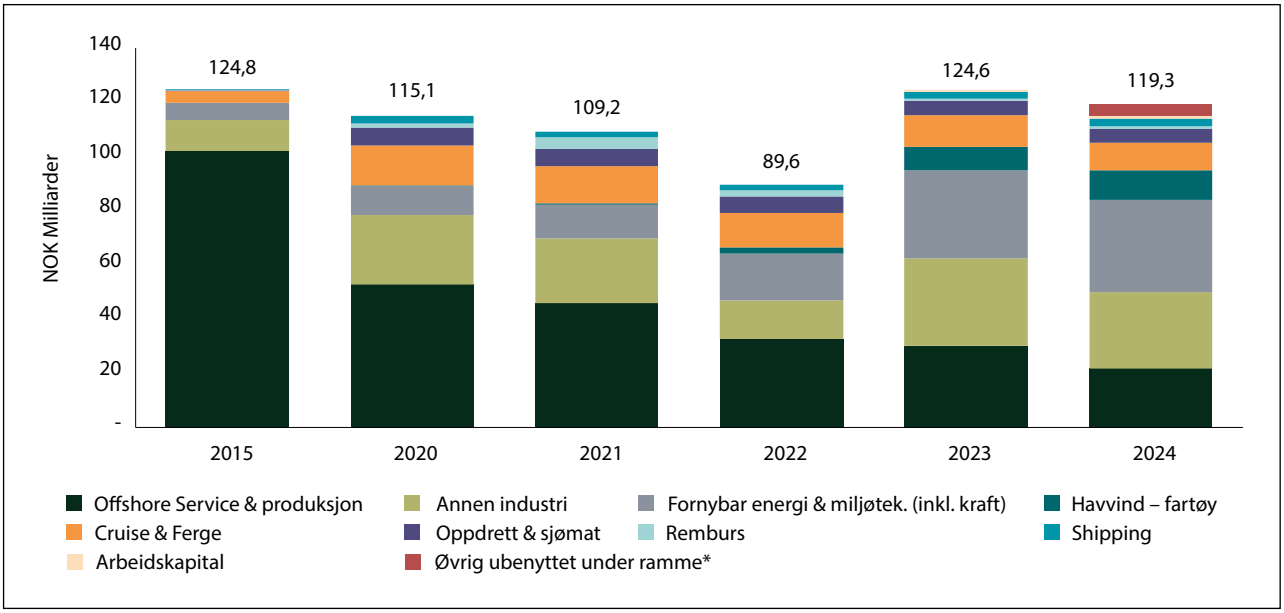

Figur 5.6 Utvikling i Eksfins samlede garantiportefølje

Kilde: Eksfin.

Tabellen nedenfor viser nye og utestående lån under eksportkredittordningen og garantier i 2024, fordelt på fornybar energi, fossil energi og andre prosjekter.

Tabell 5.21 Nye og utestående lån og garantier i 2024

(beløp i mill. kroner)

Eksportkredittordningen	Nye lån	Sum utestående lån	Andel i pst.
Fornybar energi	7 738	12 940	29
Fossil energi	66	10 533	23
Andre prosjekter	4 945	21 684	48
Sum	12 749	45 156	100

Garantiordningene	Nye garantier	Sum garantiansvar	Andel i pst.
Fornybar energi	6 465	41 758	42
Fossil energi	503	11 708	12
Andre prosjekter	5 168	46 358	46
Sum	12 136	99 824	100

Et prioritert satsingsområde de siste årene har vært å gjøre Eksfins tilbud bedre kjent og mer tilgjengelig, særlig for nye brukergrupper og næringer. De viktigste målgruppene er norske eksportbedrifter, deres kunder, underleverandører og banker. Eksfin har prioritert markedsarbeid rettet mot havvind, grønn maritim næring, grønn industri, samt små og mellomstore bedrifter.

Eksfins markedsarbeid internasjonalt gjøres i tett samarbeid med norske eksportører og innenfor Team Norway. Eksfin har de siste årene et stadig tettere samarbeid med Innovasjon Norge på alle nivåer, herunder mer systematisk arbeid for at de to virksomhetene skal ha dedikerte medarbeidere med oppdatert kunnskap om hverandres virkemidler. Eksfin har også gitt positive

bidrag inn i prosjektet «Virkemiddelapparatet 2.0», jf. omtale under programkategori 17.20.

Eksfin måler kjennskap hos relevante bedrifter og banker annet hvert år. Undersøkelsen fra 2024 viste at kjennskapen til Eksfin har økt siden forrige måling. Kundeundersøkelsene viser at kunder og interessenter er godt fornøyde med Eksfins arbeid. Disse undersøkelsene og Eksfins egne vurderinger viser at det norske eksportfinansieringstilbudet er på nivå med tilsvarende tilbud i konkurranserelevante land, og at eksportfinansieringstilbudet er et supplement til det private markedet.

Resultater for de enkelte garantiordningene

I 2024 forvaltet Eksfin fem ordinære garantiordninger. Den største ordningen, Alminnelig garantiordning, hadde betydelige inntekter fra utestående garantier og gjenvinning i misligholdssaker. I løpet av første halvår hadde etaten betalt tilbake resterende lån fra staten som ble trukket opp i perioden 2020 til 2022 til å dekke erstatningsutbetalinger, og ved utgangen av 2024 var det bygget opp 7,3 mrd. kroner i likviditet i ordningen. Nedgangen i fordringer fra 2023 til 2024 skyldes at en stor del av saker som tidligere hadde vært i mislighold, primært offshore servicefartøy innen olje og gass, var gjenvunnet, og at hoveddelen av gjenværende portefølje innen offshoreservicefartøy fulgte et ordinært nedbetalingsløp. I forbindelse med restrukturering i misligholdsaker har Eksfin fullmakt til å få eierandeler i selskapene.

For alle ordningene var det et positivt resultat, og alle ordningene hadde positiv fondskapital ved utgangen av 2024. Tabellen nedenfor viser bundet under rammen, inntekter, resultat og fondskapital for hver ordning.

Tabell 5.22 Status ordinære garantiordninger per 31.12.2024

(beløp i mill. kroner)

Ordning	Ramme	Sum bundet	Andel bundet (pst.)	Resultat	Fondskapital (eiendeler – gjeld)
Alminnelig garantiordning	155 000	108 572	70	3 790	14 864
U-landsordningen	3 150	1 097	35	70	822
Byggelånsgarantiordningen	7 000	4 563	65	38	229
Skipsgarantiordningen	10 000	1 012	10	69	174
Kraftgarantiordningen	20 000	4 098	20	41	190
Sum	195 150	119 332	61	4 008	16 279

I 2025 vedtok Stortinget å etablere en risikoavlastningsordning for Ukraina, med en ramme på 630 mill. kroner. Status per 1. juni 2025 er at Eksfin er i dialog med relevante aktører, men det er ikke mottatt søknader under ordningen. Alminnelig garantiordning, U-landsordningen, skipsgarantiordningen og kraftgarantiordningen er bundet under rammen på samme nivå som ved årsskiftet. For byggelånsgarantiordningen var bundet under rammen per 1. juni økt til 5,4 mrd. kroner, dvs. 78 pst. av garantirammen.

Nærmere om Eksfins arbeid med vurdering og oppfølging av risiko i porteføljene

Eksfin gjør grundige kreditt- og risikoanalyser av alle transaksjoner før lån og garantier utstedes og har tett dialog med kundene og samarbeidende banker i løpetiden. Det gjennomføres regelmessige vurderinger av risikoen i porteføljen.

I hver garantiordning avsettes midler til dekning av forventet tap, som inkluderer avsetninger på garantier og nedskrivinger av fordringer. Forventet tap beregnes med utgangspunkt i sannsynlighet for mislighold og størrelse på tapene gitt mislighold. De samlede tapsavsetningene og nedskrivingene ved utgangen av 2024 var på 1,3 mrd. kroner mot 2,5 mrd. kroner ved utgangen av 2023. I tillegg til forventet tap, beregnes såkalt «uventet tap» i Alminnelig garantiordning to ganger i året. Ved utgangen av 2024 var uventet tap beregnet til 2,7 mrd. kroner, dvs. 2,9 pst. av porteføljen. Eksfin følger også med på flere andre indikatorer for å vurdere risikoen i porteføljen, jf. tabellen nedenfor.

Ved inngangen til 2025 vurderte Eksfin at risikoen i porteføljen var redusert siden 2023, og at

situasjonen var betydelig bedre enn den var i 2021 og 2022. På foreliggende grunnlag vurderer etaten at alle ordningene vil gå i balanse på lang sikt.

Tabell 5.23 Status Alminnelig garantiordning

Alminnelig garantiordning	2021	2022	2023	2024
Andel saker som følges ekstra opp	52,8 pst.	44,0 pst.	23,0 pst.	9,0 pst.
Vektet gjennomsnittlig rating i «frisk portefølje»	B	B	B+	BB-
Sum fordringer (i mrd. kroner)	20,1	18,2	14,7	9,5
Uventet tap i pst. av porteføljen		4,5 pst.	3,4 pst.	2,9 pst.

Midlertidige ordninger med støtteelement

Eksfin følger opp restansvar knyttet til midlertidige ordninger med støtteelement. Tabellen nedenfor viser restansvar ved utgangen av 2024 og utgangen av juni 2025, og midler som er bevilget til eventuelle tap under ordningene. I kolonnen som viser tapsavsetninger, er det justert for midlene som ble vedtatt tilbakeført til statskassen i forbindelse med Stortingets behandling av Prop. 146 S og Innst. 540 S (2024–2025).

Tabell 5.24 Restansvar og tapsavsetning i midlertidige ordninger med støtteelement

(i mill. kroner)

Ordning	Ansvar 31.12.2024	Ansvar 30.06.2025	Tapsavsetning 30.06.2025
Lånegarantiordningen for små og mellomstore bedrifter	2 140	1 540	1 658
Re-forsikring av kredittforsikring	5	0	4
Lånegarantiordningen i forbindelse med høye strømpriser	14,5	14,3	15,8

Budsjettforslag

Fullmakter knyttet til garantiordningene

Garantivedtak

Formålet med garantivedtak er at Stortinget gir fullmakt til at Eksfin innenfor de enkelte garantiordningene kan pådra staten forpliktelser. Garantivedtakene angir øvre ramme for nytt og gammelt ansvar. Det foreslås at garantirammen for:

- Alminnelig garantiordning og Gammel alminnelig ordning settes til 155 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak IX, 3
- U-landsordningen settes til 3,15 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak IX, 4
- Byggelånsgarantiordningen settes til 7 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak IX, 5
- Kraftgarantiordningen settes til 20 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak IX, 6
- Skipsgarantiordningen settes til 10 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak IX, 7
- Risikoavlastningsordningen for norsk eksport til Ukraina settes til 630 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IX, 8

Trekkfullmakter

Formålet med en trekkfullmakt er at Eksfin skal kunne ta opp lån fra statskassen dersom det ikke er tilstrekkelig likviditet i en garantiordning til å dekke utbetalinger under garantiene. En trekkfullmakt angir øvre ramme for nytt og gammelt opptak av lån. Dersom det lånes fra statskassen, skal midlene betales tilbake etter hvert som det kommer inntekter i ordningen. Opptak av lån fra statskassen renteberegnes. Trekkfullmaktene foreslås videreført i 2026 på samme nivå som 2025. Det foreslås at Eksfin får fullmakt til å ta opp:

- til sammen 8 mrd. kroner i nytt og gammelt lån for å betale ut under garantier knyttet til Alminnelig garantiordning i 2026, jf. forslag til vedtak III, 1

- til sammen 600 mill. kroner i nytt og gammelt lån til å betale ut under garantier knyttet til Byggelånsgarantiordningen i 2026 videreføres jf. forslag til vedtak III, 2
- til sammen 150 mill. kroner i nytt og gammelt lån til å betale ut under garantier knyttet til Skipsgarantiordningen i 2026, jf. forslag til vedtak III, 3

Fullmakt til å erverve og avhende aksjer og opsjoner

Det har siden 2015 vært gitt en årlig fullmakt til midlertidig å erverve og avhende aksjer og opsjoner i misligholds- og gjenvinningssaker innenfor alle garantiordningene. Fullmakten innebærer at Eksfin har mulighet til midlertidig å overta aksjer, etablere aksjeselskap alene eller sammen med andre, å ha eller gi en opsjon til å selge eller overta aksjer på et senere tidspunkt. Støperigata Holding AS, som forvaltet midlertidig eierskap, ble avviklet i november 2024, og resterende eierposter følges nå opp i de enkelte ordningene. Det foreslås å videreføre fullmakten i 2026, jf. forslag til vedtak XIX.

Andre fullmakter

Fullmakt til å overføre ubrukte midler i reguleringsfond

Eksfin er en forvaltningsbedrift hvor deler av driften dekkes av inntekter fra garantiordningene, og deler av driften dekkes gjennom bevilgning over statsbudsjettet. Dersom Eksfin har et mindreforbruk knyttet til forvaltning av eksportkredittordningen, foreslås det at dette kan overføres til et reguleringsfond, begrenset slik at maksimalt innestående på reguleringsfondet ved utløpet av budsjettåret utgjør 5 pst. av bevilgningen på kap. 2460, post 24, jf. forslag til vedtak XIV. Dette innebærer at Eksfin har tilsvarende overføringsadgang som ordinære forvaltningsorganer.

Fullmakt til å postere mot mellomværende med statskassen

Innbetalinger til eksportkredittordningen og innbetalinger for garantier gjøres på felles bankkontonummer. Formålet er å gjøre det enkelt for kundene. Innbetalingene til eksportkredittordningen føres i statsregnskapet, mens innbetalingene til garantiene overføres til garantiordningene som er utenfor statsregnskapet. I enkelte tilfeller kan det være garantiinntekter som ikke blir overført i riktig periode og dermed blir stående på mellomværende med staten. Det er derfor behov for at Eksfin får unntak fra økonomiregelverket for å kunne videreføre denne praksisen, jf. forslag til vedtak XXVII, 2.

Beredskapsordningen for varekrigsforsikring

Eksfin har ansvar for å forvalte den statlige beredskapsordningen som ved iverksetting skal tilby varetransportforsikring mot krig, krigsfare eller ekstraordinære kriseforhold i Norge eller utlandet, dersom det private forsikringstilbudet opphører. Ordningen er hjemlet i lov om statlig varekrigsforsikring og følges opp av Eksfin etter retningslinjer fastsatt av departementet og i dialog med forsikringsbransjen gjennom et etablert Forsikringsforum. I 2026 vil departementet i dialog med Eksfin og forsikringsbransjen vurdere den framtidige innretningen av ordningen. Fullmakten til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for varekrigsforsikring foreslås videreført med en ramme på 2 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak XI, 2.

Post 24 Driftsresultat

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
24.1	Driftsinntekter	-203 437	-224 500	-224 500
24.2	Driftsutgifter, *overslagsbevilgning*	284 732	330 271	334 079
24.6	Reguleringsfond	136		
	Sum post 24	81 431	105 771	109 579

Det fastsettes en ramme for administrasjonsutgiftene gjennom en overslagsbevilgning. Det foreslås 334,1 mill. kroner til driftsutgifter under underpost 2.

Bevilgningen skal dekke lønn, pensjonsutgifter, husleie, konsulenttjenester og andre ordinære driftsutgifter og mindre investeringer. Bevilgningen er foreslått økt for anslått pris- og lønnsvekst.

Administrasjon av garantiordningene skal dekkes av de enkelte ordningene. Andel av administrasjonsutgiftene fra garantiordningene føres på underpost 1. Dersom det ikke er midler til å dekke utgifter til administrasjon i U-landsordningen og Ukraina-ordningen, skal utgiftene dekkes av henholdsvis grunnfondet og tapsfondet for ordningen. Administrasjon av eksportkredittordningen og beredskapsordningen for statlig varekrigsforsikring dekkes over statsbudsjettet, og vises som et underskudd på post 24.

Kap. 5460 Eksportfinansiering Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
51	Tilbakeføring av tapsavsetning for risikoavlastningsordningen for garantier til Reisegarantifondet	26 680		
52	Tilbakeføring fra Eksfin av tidligere bevilget tapsavsetning	10 000 000		
53	Tilbakeføring av tapsavsetning under Luftfartsgarantiordningen	49 749		
56	Tilbakeføring av tapsavsetning for midlertidig lånegarantiordning for høye strømpriser	182 200		
57	Tilbakeføring av tapsavsetning for investeringer i og eksport til Ukraina		126 000	
71	Tilbakeføring fra avviklede garantiordninger	23 400	28 800	1 700
85	Inntekter fra avviklede midlertidige ordninger		21 650	10 100
89	Garantiprovisjon	38 427		
90	Avdrag på lån knyttet til bruk av trekkfullmakt under Alminnelig garantiordning	2 960 000		
	Sum kap. 5460	13 280 456	176 450	11 800

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025):

- Post 71 ble økt med 25 mill. kroner.
- Post 85 ble økt med 642,2 mill. kroner.

Post 71 Tilbakeføring fra avviklede garantiordninger

På posten føres tilbakeføring av overskuddslikviditet både fra Gammel alminnelig ordning og Gammel særordning for utviklingsland. Det foreslås en bevilgning på 1,7 mill. kroner i 2026.

Post 85 Inntekter fra avviklede midlertidige ordninger

På posten føres inntekter fra midlertidige ordninger som er avviklet. I 2026 anslås det at det vil bli inntektsført 10 mill. kroner fra lånegarantiordningen for små og mellomstore bedrifter, og 0,1 mill. kroner fra lånegarantiordningen i forbindelse med høye strømpriser. På dette grunnlag foreslås en bevilgning på 10,1 mill. kroner i 2026.

Kap. 5614 Renter under Eksportfinansiering Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
80	Renter fra lån til Alminnelig garantiordning	33 513		
	Sum kap. 5614	33 513		

Post 80 Renter fra lån til Alminnelig garantiordning

Eksfin betalte i 2024 tilbake resterende lån under ordningen med trekkfullmakt under Alminnelig garantiordning som ble trukket opp i perioden 2020 til 2022 til å dekke erstatningsutbetalinger. Det anslås ikke å bli behov for å utnytte fullmakten i 2026, og det foreslås derfor ikke bevilgning på denne posten.

Programkategori 17.40 Statlig eierskap

Utgifter under programkategori 17.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
950	Forvaltning av statlig eierskap	228 737	33 100	33 100	0,0
951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	144 000	500	690 318	137963,6
952	Investinor AS	399 529	8 400	8 400	0,0
954	Petoro AS	399 108	434 000	453 824	4,6
2440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten	48 526 073	29 600 000	36 100 000	22,0
	Sum kategori 17.40	49 697 447	30 076 000	37 285 642	24,0

Utgifter under programkategori 17.40 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
01–29	Statens egne driftsutgifter	30 737	33 100	33 100	0,0
30–49	Nybygg, anlegg mv.	48 526 073	29 600 000	36 100 000	22,0
50–89	Overføringer til andre	676 737	442 900	788 742	78,1
90–99	Utlån, statsgjeld mv.	463 900		363 800	100,0
	Sum kategori 17.40	49 697 447	30 076 000	37 285 642	24,0

Inntekter under programkategori 17.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
3950	Forvaltning av statlig eierskap	6 163 834	2 453 000	2 453 000	0,0
3951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	20 428	19 900	23 500	18,1
3952	Investinor AS	295 706			0,0
3955	Equinor ASA	42 800 640			0,0
5440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten	267 767 987	255 810 000	229 100 000	-10,4
5609	Renter fra Norwegian Air Shuttle ASA	114 974	96 000		-100,0
5612	Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	29 370	33 200	40 100	20,8
5628	Renter fra Investinor AS	132 168			0,0
5656	Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	33 204 558	28 699 000	27 304 600	-4,9
5685	Aksjer i Equinor ASA	62 577 763	27 768 100	25 804 600	-7,1
	Sum kategori 17.40	413 107 428	314 879 200	284 725 800	-9,6

Regjeringen la i oktober 2022 fram Meld. St. 6 (2022–2023*) Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap – statens direkte eierskap i selskaper* (eierskapsmeldingen). I meldingen redegjør regjeringen for *hvorfor* staten eier direkte i selskaper, *hva* staten eier, inkludert hva som er statens begrunnelse for eierskapet og statens mål som eier i hvert selskap, samt *hvordan* staten utøver sitt eierskap, inkludert statens prinsipper for god eierutøvelse og statens forventninger til selskapene.

Hensynet til bærekraft er tydeliggjort i statens mål som eier i eierskapsmeldingen. Staten er opptatt av at selskapene drives på en ansvarlig måte, noe som innebærer å opptre etisk forsvarlig og identifisere og håndtere selskapets påvirkning på mennesker, samfunn og miljø. Et selskap vil i utgangspunktet ikke kunne skape avkastning eller levere på sektorpolitiske mål over tid uten at det balanserer økonomiske, sosiale og miljømessige forhold.

Basert på statens mål som eier er selskapene delt inn i to kategorier. Selskapene som primært opererer i konkurranse med andre, er i kategori 1, og for disse selskapene er statens mål som eier *høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer*. Selskapene som primært ikke opererer i konkurranse med andre, er i kategori 2, hvor statens mål som eier er *bærekraftig og mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål*. Statens begrunnelse for eierskapet og statens mål som eier i hvert selskap framgår i eierskapsmeldingen og i Statens eierrapport.

Statens eierutøvelse skal bidra til å nå statens mål som eier. Dette skjer gjennom at staten blant annet stiller tydelige forventninger til selskapene, velger kompetente styrer, følger opp selskapene systematisk, stemmer på generalforsamling, og at staten er åpen om sin eierutøvelse.

Styret har ansvaret for forvaltningen av selskapet. Staten vurderer selskapets måloppnåelse og selskapets arbeid med statens forventninger og styrets bidrag til dette. Statens eiermyndighet utøves på generalforsamling.

Statens direkte eierskap omfatter 68 selskaper som forvaltes av 13 departementer.

Nærings- og fiskeridepartementet forvaltet per 1. september 2025 statens eierskap i 26 selskaper.

Status og resultater

Målet med statens eierskap i kategori 1 er høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer. Den anslåtte verdien av statens eierande-

ler i selskaper i kategori 1 forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet var om lag 1 082 mrd. kroner per 31. desember 2024, sammenlignet med 1 154 mrd. kroner året før. Avkastningen inkludert utbytte i 2024 for de børsnoterte selskapene på 179,2 pst. for Kongsberg Gruppen ASA, 33,5 pst. for Aker Solutions ASA, 17 pst. for Telenor ASA, 13,7 pst. for DNB Bank ASA, 11,3 pst. for Akastor ASA, -5,1 pst. for Norsk Hydro ASA, -7,6 pst. for Equinor ASA og -15,4 pst. for Yara International ASA.

Selskapene i kategori 2 har ulike sektorpolitiske mål som skal nås mest mulig effektivt. For mange av selskapene finansieres driften helt eller delvis gjennom bevilgninger over statsbudsjettet. For disse selskapene vises det til de relevante budsjettkapitlene og -postene.

Tabell 5.25 Statens eierandeler forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet (avrundede beløp)

	Statens eierandel per 31.12.2024 (pst.)	Verdi av statens eierandel per 31.12. (i mill. kroner)[1]		
		2023	2024	Kategori
Børsnoterte selskaper:				
Akastor ASA	12,08	386	430	1
Aker Solutions ASA[4]	6,11	1 265	936	1
DNB Bank ASA	34	113 859	119 006	1
Equinor ASA	67	648 192	496 607	1
Kongsberg Gruppen ASA	50,004	41 264	112 599	1
Norsk Hydro ASA	34,26	48 486	43 047	1
Telenor ASA	53,97	88 059	93 707	1
Yara International ASA	36,21	33 317	27 746	1
Sum børsnoterte selskaper		974 828	894 078	
Unoterte selskaper:				
Allstad AS[2]	100		5 213	1
Andøya Space AS	90	264	316	2
Argentum Fondsinvesteringer AS	100	14 184	15 678	1
Baneservice AS	100	390	457	1
Eksportfinans ASA	15	794	750	1
Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS	100	66	81	2
Innovasjon Norge	51	1 602	1 595	2
Investinor AS[3]	100	4 836	4 952	1
Mantena AS	100	201	207	1
Mesta AS	100	872	925	1
Nammo AS	50	2 007	2 384	1
Nofima AS	56,8	115	110	2
Norges sjømatråd AS	100	323	318	2
Nysnø Klimainvesteringer AS	100	5 446	5 245	1

Tabell 5.25 Statens eierandeler forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet (avrundede beløp)

	Statens eierandel per 31.12.2024 (pst.)	Verdi av statens eierandel per 31.12. (i mill. kroner)[1]		
		2023	2024	Kategori
Petoro AS	100	35	44	2
Posten Bring AS	100	5 829	6 075	1
Siva – Selskapet for industrivekst SF	100	2 367	2 661	2
Space Norway AS	100	3 999	4 690	1
Statkraft SF	100	140 199	141 186	1
Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	100	157	317	2
Sum unoterte selskaper		183 686	193 204	
Selskaper under kategori 1		1 153 585	1 081 840	
Selskaper under kategori 2		4 929	5 442	
Sum alle selskaper		1 158 514	1 087 282	

[1] Beregnet ut fra børsverdi ved årets slutt for børsnoterte selskaper. De unoterte selskapene er verdsatt til statens andel av bokført egenkapital (i konsernet) fratrukket eventuelle minoritetsinteresser. Unntaket er for Innovasjon Norge hvor de samlede regnskapsførte verdiene av egenkapitalen er oppført, herunder også verdier knyttet til statlige ordninger i selskapet. En mindre del av de regnskapsførte verdiene i selskapet ville normalt blitt tilskrevet fylkeskommunene og trukket fra i beregningen.

[2] Allstad AS ble stiftet gjennom omdanning av Opplysningsvesenets fond 1. september 2024. Forvaltningsansvaret for statens eierskap i Allstad AS ble overført fra Barne- og familiedepartementet til Nærings- og fiskeridepartementet med virkning fra og med 1. november 2024.

[3] Verdiene som oppgis, er bokførte verdier hovedsakelig knyttet til kapitalen som er skutt inn under direkteinvesteringsmandatet og mandatet for fonds- og matchinginvesteringer. I tillegg kommer bevilget, men ikke tilført investeringskapital og kapital under andre mandater, jf. omtale under kap. 952.

[4] Staten solgte sin eierandel på 6,11 pst. i Aker Solutions ASA i januar 2025. Det vises til nærmere omtale i Prop. 146 S (2024–2025).

Prioriteringer 2026

Regjeringen skal føre en ansvarlig og forutsigbar eierpolitikk innenfor fastlagte rammer.

Det statlige eierskapet skal forvaltes profesjonelt og forutsigbart innenfor rammen av norsk selskapslovgivning og annet lovverk, basert på allment aksepterte eierstyringsprinsipper og med bevissthet om skillet mellom rollen som eier og andre roller staten har. Statens eierutøvelse skal bidra til å nå statens mål som eier i hvert enkelt selskap. Statens prinsipper for god eierutøvelse gjelder alle selskaper hvor staten er eier.

Arbeide for at selskapene har kompetente og velfungerende styrer

Det er styret som har ansvaret for forvaltningen av selskapet. En av statens mest sentrale oppgaver som eier er å bidra til sammensetning av kompetente og velfungerende styrer. Relevant kompetanse er hovedhensynet ved statens arbeid med styresammensetning. Styret i det enkelte selskap bør samlet sett ha relevant kompetanse som gjør det i stand til å vurdere risiko og muligheter knyttet til økonomiske, sosiale og miljømessige forhold, og slik bidra til måloppnåelse. Gitt kompetanse skal staten vektlegge kapasitet og mangfold. Med utgangspunkt i kompetansebehovene søker departementet bredt etter kandidater i tråd med mangfoldskriteriene.

Fullmakter til å endre statens eierskap i enkeltselskaper og nærmere om statlige eierandeler

Regjeringen foreslår følgende fullmakter til endringer i statens eierskap for 2026, jf. forslag til vedtak XX:

1. gjennom salg av aksjer eller gjennom andre transaksjoner redusere eierskapet i Akastor ASA helt eller delvis.

2. gjennom salg av aksjer eller gjennom andre transaksjoner redusere eierskapet i Mesta AS delvis.
3. redusere deltakelsen i obligasjonslån utstedt av Norwegian Air Shuttle ASA helt eller delvis.
4. delta i en eventuell egenkapitalemisjon i Akastor ASA og utgiftsføre uten bevilgning under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 96 Aksjer for å opprettholde eierandelen på 12,08 pst. dersom det vurderes verdiskapende.
5. utøve forkjøpsrett og utgiftsføre uten bevilgning under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 96 Aksjer, og dermed erverve 30 pst. av aksjene i Telenor Fiber AS dersom Telenor ASA ikke ønsker å benytte denne retten og retten overføres til Nærings- og fiskeridepartementet, ved et eventuelt framtidig salg av minoritetsandelen i Telenor Fiber AS.

Staten er eier i Mesta AS fordi selskapet besitter viktig kompetanse for drift og vedlikehold av samferdselsinfrastruktur. Statens mål som eier er høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer, kategori 1. Regjeringen er i utgangspunktet positiv til strategiske initiativer og transaksjoner i Mesta AS som kan forventes å bidra til å nå statens mål som eier. Regjeringen er åpen for å redusere eierskapet noe for å bidra til å videreutvikle verdiene i selskapet, men vurderer det ikke som aktuelt å åpne opp for at staten selger seg helt ut.

Akastor ASA er et investeringsselskap notert på Oslo Børs, og staten ved Nærings- og fiskeridepartementet eier 12,08 pst. av aksjene. Statens mål som eier er høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer. Staten har ingen særskilt begrunnelse for eierskapet i Akastor ASA. Det vurderes som sannsynlig at selskapet framover vil finansiere seg i fremmedkapitalmarkedet, men det kan ikke utelukkes at Akastor ASA også vil vurdere egenkapitalfinansiering. Nærings- og fiskeridepartementet vurderer det som forretningsmessig rasjonelt at staten på linje med andre nåværende aksjonærer kan vurdere å delta i eventuelle framtidige egenkapitalemisjoner. Det bes derfor om Stortingets samtykke til at departementet i 2026 kan delta i en eventuell egenkapitalemisjon i Akastor ASA for å opprettholde eierandelen på 12,08 pst. dersom det vurderes verdiskapende.

I 2022 inngikk Telenor ASA avtale om salg av en minoritetspost på 30 pst. i Telenor Fiber AS. Telenor ASA har forkjøpsrett ved et eventuelt framtidig salg av minoritetsandelen i Telenor Fiber AS, og Nærings- og fiskeridepartementet har en avtale med Telenor ASA om å overta forkjøpsretten dersom Telenor ikke ønsker å benytte denne ved et eventuelt salg, jf. omtale i Prop. 118 S (2022–2023). Det foreslås å videreføre fullmakten i 2026.

I Meld. St. 6 (2022–2023) *Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap* (eierskapsmeldingen) omtales selskapenes tilbakekjøp av egne aksjer for sletting. Her framgår det blant annet at:

> «Flere av de børsnoterte selskapene har såkalte tilbakekjøpsprogram der selskapet gis fullmakt til å kjøpe egne aksjer i markedet med sikte på sletting av aksjene. Det er for disse tilfellene etablert et avtaleverk som innebærer at statens eierandel i selskapet ikke endres gjennom tilbakekjøpsprogrammet. I tråd med tidligere eierskapsmeldinger og praksis kan statsråden i disse tilfellene, uten å innhente Stortingets samtykke, støtte at staten medvirker til slike tilbakekjøpsprogram og inngå avtaler i tråd med det etablerte avtaleopplegget under forutsetning av at statens eierandel i selskapet ikke endres som følge av dette.»

Departementet har per medio september 2025 tilbakekjøpsavtaler med DNB Bank ASA, Equinor ASA og Telenor ASA. Avtaleopplegget innebærer at en forholdsmessig andel av statens aksjer innløses og slettes i etterkant av selskapenes kjøp av aksjer i markedet og vedtak på generalforsamling. Beregningsmodellen for vederlaget som staten mottar, består av tre elementer:

1. antall av statens aksjer som skal slettes multiplisert med det volumveide gjennomsnittet av den kurs selskapet har betalt for aksjene som er kjøpt gjennom tilbakekjøpsprogrammet
2. rentekompensasjon
3. justering for eventuelle utbytter

I bevilgningsregnskapet og i departementets årsregnskap framkommer vederlaget som ett samlet beløp, uten oppdeling på de enkelte elementene i beregningen. Nærings- og fiskeridepartementet mottar en revisorbekreftet beregning av vederlaget forut for generalforsamlingen hvor vedtaket om sletting treffes. I henhold til praksis for budsjettering og regnskapsføring av tilbakekjøpsavtaler er det vurdert at det ikke gir vesentlig merverdi å splitte inntektsføringen av vederlaget på ulike poster i bevilgningsregnskapet eller på artskontoer, blant annet for å unngå ulike utbyttebeløp i selskapenes og departementets regnskaper. I samråd med Finansdepartementet har Nærings-

og fiskeridepartementet derfor kommet til at det vil være mest hensiktsmessig å videreføre dagens praksis for budsjettering og regnskapsføring.

Departementet gjør oppmerksom på at det for enkelte selskaper med statlige eierandeler, der staten har bedt om fullmakt fra Stortinget for å redusere sine eierandeler og der statens eierandeler utgjør under 1/3, for tiden ikke er etablert avtaleverk som beskrevet over. Dette kan i situasjoner der det eventuelt gjennomføres tilbakekjøp fra selskapene side, medføre at statens eierandeler i disse selskapene øker marginalt. Statens antall aksjer vil ikke endres.

Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
21	Spesielle driftsutgifter	30 737	33 100	33 100
96	Aksjer	198 000		
	Sum kap. 950	228 737	33 100	33 100

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til konsulentbistand ved eiermessige vurderinger, meglerhonorar (transaksjonskostnader) og faglig bistand ved aksjetransaksjoner i selskaper hvor Nærings- og fiskeridepartementet forvalter statens eierskap. I tillegg dekker posten årsgebyr til Verdipapirsentralen (VPS) og godtgjørelse til departementets kontofører hos VPS. Departementets behov for eksterne rådgivnings- og meglertjenester varierer betydelig fra år til år, og utgiftene til slike tjenester er derfor vanskelige å anslå på forhånd.

Det foreslås en bevilgning på 33,1 mill. kroner. Videre foreslås det at gjeldende overskridelsesfullmakt for posten videreføres for 2026, jf. forslag til vedtak IV, 2. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2026.

Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
50	Tilbakeføring av tapsavsetning for lån til Norwegian Air Shuttle ASA		1 214 000	1 214 000
90	Avdrag på lån		1 214 000	1 214 000
96	Salg av aksjer	6 163 834	25 000	25 000
	Sum kap. 3950	6 163 834	2 453 000	2 453 000

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025):

- Post 50 ble økt med 1 232 mill. kroner.
- Post 96 ble økt med 1 687,8 mill. kroner.

Post 50 Tilbakeføring av tapsavsetning for lån til Norwegian Air Shuttle ASA

For å avbøte konsekvensene av koronakrisen ble det opprettet en garantiordning for luftfart i mars 2020 forvaltet av Eksportfinansiering Norge med en ramme på 6 mrd. kroner. Stortinget bevilget samtidig en tapsavsetning på samme beløp. Norwegian Air Shuttle ASA (NAS) var blant selska-

pene som fikk garanti for banklån under ordningen, på nærmere 3 mrd. kroner. I forbindelse med restrukturering av NAS i mai 2021 ga staten to lån til selskapet, et obligasjonslån på i overkant av 2,4 mrd. kroner og et hybridlån på i overkant av 1,2 mrd. kroner som kom til erstatning for garantiene. Det ble lagt til grunn at tapsavsetningen for garantiordningen også skulle omfatte lånene. I 2023 ble 3,7 mrd. kroner av tapsavsetningen flyttet til en egen tapsfondskonto forvaltet av departementet. Det vises til nærmere omtale under kap. 5460, post 53 i Prop. 25 S (2023–2024) *Endringar i statsbudsjettet 2023 under Nærings- og fiskeridepartementet*.

Staten solgte i mai 2025 halvparten av statens andeler i hybridlånet tilbake til NAS. Deretter konverterte staten sine resterende andeler i hybridlånet til aksjer, som senere ble solgt. NAS betalte 30. september 2025 tilbake 50 pst. av hovedstolen på obligasjonslånet, og resterende beløp forfaller 30. september 2026, jf. omtale under post 90 nedenfor. Etter betaling av avdraget på 1 214 mill. kroner kan tilsvarende tapsavsetning tilbakeføres til statskassen. Det forslås derfor en bevilging på 1 214 mill. kroner.

Post 90 Avdrag på lån

Det vises til omtalen under post 50. Det er forutsatt at NAS skal tilbakebetale resterende halvpart av hovedstol på obligasjonslånet i 2026. Dette innebærer innbetaling av avdrag på 1 214 mill. kroner. På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 1 214 mill. kroner.

Post 96 Salg av aksjer

Det foreslås en bevilgning på 25 mill. kroner fra mulige statlige aksjesalg i 2026. Endelige og fullstendige inntektsbeløp for de enkelte aksjesalgene må foreslås bevilget i løpet av budsjettåret når transaksjonene er avklart eller gjennomført, enten i egne proposisjoner eller i de faste endringsproposisjonene i vår- og høstsesjonen.

Departementet er avhengig av å bruke meglerforetak og annen faglig bistand for å gjennomføre transaksjoner, jf. omtale under kap. 950, post 21.

Kap. 951 Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
70	Tilskudd til overvåkingsprogram		500	518
71	Tilskudd til energitiltak	14 000		192 000
72	Tilskudd til opprydding kulldrift			134 000
90	Lån	130 000		316 000
96	Aksjer			47 800
	Sum kap. 951	144 000	500	690 318

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble ny post 71 Tilskudd til energitiltak bevilget med 12 mill. kroner, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025).

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (Store Norske) ble stiftet i 1916, og staten ble eier på 1930-tallet. Selskapet har hovedkontor i Longyearbyen og driver nå boligvirksomhet, forvaltning av næringsbygg, logistikktjenester, prosjekter innenfor energi og en besøksgruve på Svalbard. Virksomheten i Gruve 7 opphørte sommeren 2025, og det er nå igangsatt opprydding etter gruvevirksomheten. Ved utgangen av 2024 var det 129 ansatte i Store Norske, tilsvarende 124 årsverk.

Resultater 2024

Store Norske-konsernet hadde i 2024 driftsinntekter på 378,9 mill. kroner, mot 301,1 mill. kroner året før. Driftsresultatet i 2024 ble 153,2 mill. kroner, mot 57,4 mill. kroner i 2023. Egenkapitalen i konsernet var ved utgangen av 2024 på 316,7 mill.

kroner, sammenlignet med 157,1 mill. kroner ved utgangen av 2023.

Oppgradering av boligmassen i Longyearbyen

Store Norske-konsernets boligvirksomhet er organisert i datterselskapet Store Norske Boliger AS (SNB) som eier i overkant av 500 boligenheter i Longyearbyen. Flertallet av boligene har nådd teknisk levealder, har et høyt gjennomsnittlig energiforbruk og utfordringer med fundamentering som følge av smeltende permafrost.

Store Norske har utarbeidet en langsiktig plan for oppgradering av boligene som skal bidra til klimasikring, energieffektivisering og generell standardheving. I arbeidet har Store Norske sett på ulike alternativer for hvordan boligoppgraderingen kan gjennomføres. Det framstår mest formålstjenlig å sanere og bygge nye boliger med lavt energiforbruk. For at Store Norske skal kunne igangsette større boligprosjekter, må det utarbeides delplaner til arealplanen. Arbeidet med første delplan forventes å være ferdig tidligst medio 2026. Departementet avventer ytterligere vurderinger fra styret om hvordan oppgradering av Store Norskes boliger kan gjennomføres på en kostnadseffektiv måte, og hvordan dette kan finansieres.

De samlede kostnadene for boligvirksomheten har økt de siste årene. Videre viser Store Norske til at bygge- og vedlikeholdskostnader på Svalbard er betydelig høyere enn på fastlandet. Selskapet gjennomgår nå sine leieavtaler for å påse at inntektene er kostnadsdekkende.

I 2024–2025 har Store Norske gjennomført oppgradering av 110 boenheter på Blåmyra i Longyearbyen, jf. omtale i Prop. 104 S og Innst. 447 S (2023–2024). Oppgradering av boligene på Blåmyra er gjennomført i henhold til plan og budsjett.

Endring av statens mål som eier

I Meld. St. 6 (2022–2023) *Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap – Statens direkte eierskap i selskaper* framgår det at statens begrunnelse for eierskapet i Store Norske er å bidra til at samfunnet i Longyearbyen opprettholdes og videreutvikles på en måte som understøtter de overordnede målene i norsk svalbardpolitikk. Videre framgår det at statens mål som eier er kostnadseffektiv og stabil produksjon av kull til kullkraftverket i Longyearbyen og kostnadseffektiv forvaltning og utvikling av boliger i Longyearbyen. For næringsbygg, industriell virksomhet og annen virksomhet er statens mål som eier høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer. For å reflektere at virksomheten i Gruve 7 nå er avsluttet, og at det framover legges opp til at Store Norske vil ha ansvar for energiforsyningen i Longyearbyen, jf. nærmere omtale i kap. 951, post 71, er det behov for å endre statens mål som eier. Fra 2026 legger regjeringen derfor opp til at statens mål som eier i Store Norske skal være kostnadseffektiv og stabil produksjon og distribusjon av strøm og varme og kostnadseffektiv forvaltning og utvikling av boliger i Longyearbyen. For øvrig virksomhet er statens mål som eier høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer. Det mest tungtveiende hensynet, at all virksomhet i selskapet skal utøves for å understøtte målene i svalbardpolitikken, videreføres. Endringen i statens mål som eier medfører ikke endring i kategoriseringen av Store Norske, og selskapet vil fortsatt være et kategori 2-selskap der statens overordnede mål som eier er bærekraftig og mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål.

Budsjettforslag

Post 70 Tilskudd til overvåkingsprogram

I forbindelse med Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2018 ble det vedtatt at Store Norskes kullvirksomhet i Svea og Lunckefjell skulle avvikles, og at området skulle ryddes. Oppryddingsprosjektet ble formelt avsluttet høsten 2024.

Miljømyndighetene har satt krav om et overvåkingsprogram for kulturminner, forurensning og landskap/natur i etterkant av at oppryddingen i Svea og Lunckefjell var ferdigstilt. Store Norske har anslått at overvåkingen vil koste om lag 10 mill. kroner (2024-kroner) over 20 år. 2025 er første året med overvåking etter at prosjektet ble avsluttet. Det er så langt i 2025 ikke avdekket avvik som har medført behov for utbedringer.

Det foreslås en bevilgning på 518 000 kroner til gjennomføring av overvåkingsprogrammet i 2026. I tillegg foreslås en tilsagnsfullmakt om at Nærings- og fiskeridepartementet kan pådra staten forpliktelser ut over budsjettåret for inntil 9,3 mill. kroner til gjennomføring av overvåkingsprogrammet, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Post 71 Tilskudd til energitiltak

Energiforsyningen i Longyearbyen var fram til høsten 2023 basert på et kullkraftverk fra 1983. På grunn av kullkraftverkets tilstand og alder har det vært arbeidet med å vurdere ulike alternative

energiløsninger. Longyearbyen lokalstyre (lokalstyret) la i 2023 fram en energiplan for Longyearbyen. Samme år besluttet lokalstyret å gå fra en kullbasert energiforsyning til en midlertidig ordning basert på det eksisterende dieseldrevne reservekraftverket.

I mars 2024 ga regjeringen Store Norske i oppdrag å gjennomføre en konseptvalgutredning av ulike alternativer for framtidig energiforsyning i Longyearbyen og en tilstandsvurdering av eksisterende energiforsyning med tilhørende kapitalbehov. I Meld. St. 26 (2023–2024) *Svalbard* varslet regjeringen at statens intensjon var å ta et større ansvar for energiforsyningen i Longyearbyen. I juni 2024 besluttet lokalstyret å gå i dialog med staten for å avklare ansvaret for energiforsyningen. I revidert nasjonalbudsjett for 2025 orienterte regjeringen Stortinget om at Store Norske har identifisert behov for å iverksette tiltak både for produksjon og distribusjon av strøm og varme for å etablere en forsvarlig og sikker energiforsyning i Longyearbyen. For å legge til rette for at tiltakene kan ha en forsvarlig fremdrift, bevilget Stortinget gjennom behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2025 12 mill. kroner i tilskudd til Store Norske for arbeid med prosjektering og regulering, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025).

Overføring av ansvaret for energiforsyningen i Longyearbyen

Styret i Store Norske vurderer at å overføre ansvaret for energiforsyningen i Longyearbyen til Store Norske er i tråd med selskapets strategiske prioriteringer, vil bidra til en videreutvikling av konsernet og støtte opp under svalbardpolitiske mål i tråd med statens mål som eier. Store Norske og lokalstyret er enige om vilkår for overføring av aksjene i Svalbard Energi AS (SEAS) fra sistnevnte til førstnevnte mot et vederlag på kr 1 forutsatt at to betingelser oppfylles forut for gjennomføringen av transaksjonen. Den ene betingelsen er at lånegjeld SEAS har til lokalstyret ettergis, mot at lokalstyret mottar et øremerket tilskudd tilsvarende lånebeløpet. Lånegjeld er per utgangen av 2025 anslått til 312,2 mill. kroner og avhenger av hva som gjennomføres av investeringer og tiltak. Den andre betingelsen er at opprydningsforpliktelsen relatert til det tidligere kullkraftverket overføres fra lokalstyret til SEAS. Kostnadene for dette er anslått til 134 mill. kroner. Styret i Store Norske vurderer at forpliktelsen kan overføres til SEAS dersom den er tydelig definert og fullfinansiert. Det er lagt opp til at transaksjonen gjennomføres etter at de særskilte betingelsene er oppfylt og eventuelle øvrige forutsetninger er avklart.

Oppgradering av energiforsyningen i Longyearbyen

For å etablere en forsvarlig og sikker energiforsyning i Longyearbyen er det behov for å gjennomføre flere tiltak. Store Norske anbefaler at oppgraderingen av energiforsyningen deles opp i to faser, der de mest tidskritiske tiltakene gjennomføres først (fase 1). Fase 1 inkluderer bygging av nytt dieselhovedkraftverk for strøm og varme og tankanlegg på Hotellneset, samt utbedring og omlegging av nødvendig infrastruktur, og er planlagt gjennomført i perioden 2026-2028. I forbindelse med overtakelse av ansvaret for energiforsyningen, jf. over, vurderer styret i Store Norske at det må foreligge tilsagn om finansiering av denne fasen. Fase 1 har en forventet styringsramme (P50) på 1 200 mill. 2025-kroner og en kostnadsramme (P85) på 1 360 mill. 2025-kroner. Fase 2 omfatter fornyelse av distribusjonsinfrastrukturen for strøm og varme, er planlagt gjennomført fram til 2035 og har en forventet styringsramme (P50) på 668 mill. 2025-kroner og en kostnadsramme (P85) på 799 mill. 2025-kroner. For 2026 anmoder styret i Store Norske om at det bevilges 374 mill. kroner til tiltak i fase 1. For å bidra til finansiell robusthet vurderer Store Norske-styret at SEAS bør ha en egenkapitalandel som ikke er lavere enn 40 pst. av sysselsatt kapital over tid. Ved overtakelse av SEAS viser styret til at selskapet vil ha en kapitalstruktur som gjør det forsvarlig at kapitalbehovet i 2026 finansieres gjennom lån fra staten.

Det er gjennomført ekstern kvalitetssikring (KS2) av oppgraderingsbehovet av energiforsyningen i Longyearbyen. Kvalitetssikrer vurderer at det er behov for et nytt hovedkraftverk, med tilhørende tankkapasitet, samt oppgraderinger av de delene av dagens infrastruktur som har overgått teknisk levetid og er i dårlig tilstand. Kvalitetssikrer vurderer at det bør legges til grunn en styringsramme (P50) på 1 727 mill. kroner og en kostnadsramme (P85) på 2 170 mill. kroner for fase 1 og 2 over en tiårs periode. Alle tall er oppgitt i 2025-kroner inkl. mva. Kvalitetssikrer mener imidlertid at styringsunderlaget for prosjektet har vesentlige mangler, og at videre utredning er nødvendig for å redusere risikoen i gjennomføringen av prosjektet. Kvalitetssikrer anbefaler derfor at prosjektet utredes ytterlige, og at oppdatert underlag kvalitetssikres eksternt før investeringsbeslutning fattes.

Departementets vurderinger

Etter en helhetlig vurdering hvor også svalbardpolitiske hensyn har inngått, vurderer regjeringen det som nødvendig at ansvaret for energiforsyningen i Longyearbyen overføres til Store Norske. Dette vil bidra til at staten får eierskap til vesentlig infrastruktur i Longyearbyen i tråd med hva regjeringen varslet i Meld. St. 26 (2023–2024) *Svalbard* og legge til rette for at oppgraderingsarbeidet har nødvendig fremdrift. Store Norske har ikke finansiell kapasitet til å finansiere en overtakelse av SEAS og den etterfølgende oppgraderingen av energiforsyningen selv. Regjeringen vurderer derfor at staten må bidra med kapital for å få gjennomført transaksjonen og igangsette oppgraderingen. Dette innebærer at lokalstyret settes i stand til å ettergi lån ytt til SEAS ved et øremerket engangstilskudd. Ettersom det er knyttet usikkerhet til hva lånegjelden vil være ved utgangen av 2025, legger regjeringen opp til å fremme bevilgningsforslag om dette i nysalderingen for 2025-budsjettet. Videre foreslår regjeringen at Stortinget samtykker til at Justis- og beredskapsdepartementet i 2026 kan pådra staten forpliktelser ut over budsjettåret til opprydding etter det tidligere kullkraftverket, jf. Prop. 1 S (2025–2026) *Justis- og beredskapsdepartementet*.

Regjeringen viser til at kvalitetssikrer vurderer at det er behov for å gjennomføre tiltak for å øke forsyningssikkerheten av strøm og varme i Longyearbyen. Videre merker regjeringen seg at kvalitetssikrer framhever at styringsunderlaget for prosjektet bør oppdateres for å redusere risikoen i prosjektet og at oppdatert underlag bør kvalitetssikres eksternt gjennom en supplerende analyse. Strøm og varme er grunnleggende for ethvert samfunn, og Longyearbyen er ikke koblet til et større energisystem. Med bakgrunn i dette, samt lange avstander til fastlandet og de klimatiske forholdene, vurderer regjeringen at hensynet til forsyningssikkerhet må prioriteres. Videre viser regjeringen til at Stortinget i revidert nasjonalbudsjett for 2025 bevilget 12 mill. kroner i tilskudd til Store Norske for at selskapet høsten 2025 kan arbeide videre med prosjektering og regulering for å redusere risikoen i gjennomføringen av prosjektet, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025). Regjeringen vurderer derfor at det er behov for å igangsette fase 1 av prosjektet i 2026 med en styringsramme (P50) for fase 1 av oppgraderingen på 1 200 mill. 2025-kroner og en tilhørende kostnadsramme (P85) på 1 360 mill. 2025-kroner. Parallelt med oppstarten av fase 1 skal styringsunderlaget for prosjektet oppdateres og kvalitetssikres eksternt. Regjeringen legger opp til å komme tilbake til Stortinget med en orientering om og forslag til styrings- og kostnadsramme for hele oppgraderingen (fase 1 og fase 2) i statsbudsjettet for 2027. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget tidligere dersom det foreligger ny informasjon som tilsier at anslagene knyttet til gjennomføring av oppgraderingen av fase 1 av energiforsyningen i Longyearbyen må justeres.

I forbindelse med Store Norskes overtakelse av SEAS vurderer regjeringen at det bør etableres en inntektsmodell som bidrar til at driften av SEAS er økonomisk solid, gir kostnadsdekning og avkastning på investert kapital og mulighet for vedlikehold og investeringer. Energidepartementet arbeider med å fastsette et regelverk for energiforsyningen i Longyearbyen, herunder føringer for fastsettelse av tariffer for strøm og varme. Det følger av Svalbardloven at lokalstyret har ansvar for infrastruktur som ikke er lagt til staten eller andre. Når Store Norske overtar eierskapet av SEAS, vil ikke lokalstyret lenger ha ansvaret for energiforsyningen og heller ikke ansvaret for å fastsette gebyrene for strøm og varme fra dette tidspunktet. I påvente av at nytt regelverk er på plass legges det opp til at tariffene til sluttkunder i Longyearbyen fastsettes av SEAS med bakgrunn i samlede kostnader (selvkost) for å produsere strøm og varme, og at det skilles mellom et fastledd og et variabelt priselement. Regjeringen legger opp til at det også for 2026 bevilges energistøtte til Longyearbyen, jf. Prop. 1 S (2025–2026) *Justis- og beredskapsdepartementet.*

Nærings- og fiskeridepartementet vurderer at kapitalstrukturen i SEAS må styrkes for å kunne drive effektivt og gjennomføre oppgraderingen av energiforsyningen for å fremme effektiv måloppnåelse. I tråd med vurderinger fra finansiell rådgiver legger Nærings- og fiskeridepartementet opp til at SEAS over tid har en egenkapitalandel på om lag 50 pst., og at oppgraderingen finansieres med en kombinasjon av egenkapital og gjeld. I byggeperioden for fase 1 legges det opp til at gjeldsfinansieringen innrettes som en prosjektfinansiering der SEAS kun betaler påløpte renter. Nærings- og fiskeridepartementet legger videre opp til at SEAS sitt kapitalbehov for 2026 finansieres gjennom statlig lån på markedsmessige betingelser. Fordelingen av egenkapital og gjeld vil påvirke SEAS' finanskostnader, som har betydning for de samlede kostnadene som må dekkes gjennom brukerinntekter og eventuell statlig energistøtte. Avhengig av nivå på tariffer for strøm og varme kan dette innebære at nivået for eventuell energistøtte framover må økes ut over dagens nivå.

Basert på vurderingene ovenfor foreslår Nærings- og fiskeridepartementet at det i 2026 bevilges 374 mill. kroner i lån til SEAS knyttet til fase 1 av oppgradering av energiforsyningen i Longyearbyen. Lånet vil bli gitt på markedsmessige vilkår. Avdrag og renter vil innarbeides i de årlige budsjettene. Budsjettmessig foreslås halvparten av lånet bevilget på kap. 951, post 71 og resterende på post 90. Den budsjettmessige håndteringen skyldes at SEAS i dag mottar statlig energistøtte for å dekke kostnadene i selskapet og betingelsene for å bevilge hele lånebeløpet på post 90 vurderes derfor å ikke være oppfylt.

Midler til oppfølging av konseptvalgutredning om framtidig energisystem

For å følge opp arbeidet med konseptvalgutredningen om framtidig energisystem, herunder vurderinger av mulighetene for innfasing av fornybar energi, vurderer Store Norske-styret at det er behov for å gjennomføre vindmålinger, etablere digital tvilling av energiforsyningen i Longyearbyen og testanlegg for sjøvarmepumpe og solcellepark. De estimerte kostnadene for dette er anslått til 44 mill. kroner. Nærings- og fiskeridepartementet er enig med styret i at dette er tiltak som må gjennomføres før det kan tas en beslutning om hvordan fornybar energi eventuelt kan innfases over tid. For 2026 vurderer departementet at hensynet til nødvendig fremdrift i oppgraderingen av det eksisterende energisystemet må prioriteres. Nærings- og fiskeridepartementet foreslår at det bevilges 5 mill. kroner i tilskudd til Store Norske for å følge opp konseptvalgutredningen for framtidig energisystem i Longyearbyen, og at styret innenfor denne rammen gjør en prioritering av hvilke tiltak som er mest tidskritiske.

Oppsummering

Det foreslås en bevilgning på 192 mill. kroner til energitiltak i Longyearbyen under post 71.

Post 72 Tilskudd til opprydding kulldrift

I Prop. 1 S (2024–2025) orienterte departementet om at Store Norske forventet lønnsom drift av Gruve 7 fram til avslutningen, og at overskuddet fra gruvedriften skulle benyttes til å delfinansiere det etterfølgende oppryddingsarbeidet. Departementet orienterte videre om at det ikke var avklart om selskapet ville være avhengig av tilførsel av kapital fra staten for å gjennomføre opprydningen, og at departementet avventet ytterligere vurderinger fra styret om hvordan oppryddingsarbeidet etter driften i Gruve 7 kunne gjennomføres på en kostnadseffektiv og god måte, herunder hvordan dette kunne finansieres. Driften i Gruve 7 ble avsluttet sommeren 2025, og arbeidet med å rydde opp etter gruvevirksomheten er igangsatt. Selskapet har opplyst at det ikke er behov for statlig tilskudd til opprydding i 2025.

Store Norske har utarbeidet en avslutningsplan og et kostnadsanslag for oppryddingen. Dette er utarbeidet i tråd med krav i driftstillatelsen for Gruve 7 og bestemmelser i Svalbardmiljøloven. Avslutningsplanen angir nødvendige tiltak ved daganlegget ved Gruve 7 og installasjoner på Breinosa, tiltak innvendig i gruven og ved kullagringsplassen og kullkaia på Hotellneset. Planen er forelagt miljømyndighetene som har gitt sin tilslutning til de planlagte tiltakene. Store Norske vurderer at tiltakene ligger på et nivå der det, veid opp mot innsatsen, oppnås en helhetlig løsning for de nevnte områdene. I forbindelse med avviklingen av kullvirksomheten har Store Norske vurdert at det også er behov for å gjennomføre tiltak ved Gruve 5 og 6 og det tidligere brannøvingsfeltet i Longyearbyen, stenging av gasshull i Adventdalen og opprydding ved Sjøskrenten. De samlede kostnadene for dette, inklusiv finansieringskostnader, er beregnet til 259 mill. 2025-kroner. Oppryddingsarbeidet vil hovedsakelig skje i perioden 2025–2027. Store Norske forventer at 130 mill. kroner kan finansieres med egne midler. Egenfinansiering er i hovedsak basert på salgsverdien av kullageret ved endt gruvedrift, som det er avtalt salg på fram til sommeren 2027. Resterende finansieringsbehov har styret anmodet om at staten bidrar med. Det er usikkert når i perioden mot sommeren 2027 at kulleveransene vil gjennomføres og medfølgende inntekter vil komme. Dette medfører at det er behov for en mellomfinansiering i form av en kortsiktig lånefasilitet på 57 mill. kroner for å finansiere oppryddingsarbeidet i 2026.

Departementet vektlegger at avvikling og oppryddingen etter gruvedriften bør skje på en ryddig og ansvarlig måte, i tråd med krav i driftstillatelsen for Gruve 7, krav etter Svalbardmiljøloven og i tråd med oppryddingsplanen. Med bakgrunn i at selskapet ikke har tilstrekkelig kapital til å dekke alle kostnadene i forbindelse med dette, og i tråd med hva som ble gjort i forbindelse med oppryddingen etter avsluttet kulldrift i Svea og Lunckefjell, foreslår departementet at det i 2026 bevilges 134 mill. kroner i tilskudd til Store Norske for å delfinansiere avvikling og opprydding etter kulldriften. I tråd med vurderinger fra styret har departementet merket seg at det trolig ikke vil

være behov for statlig medfinansiering i 2027. Departementet vil komme tilbake til Stortinget dersom finansieringsbehovet endrer seg.

Departementet foreslår videre at staten bør stille til rådighet en kortsiktig lånefasilitet på inntil 57 mill. kroner i 2026 dersom selskapet ikke får finansiert dette gjennom en ekstern bank, jf. kap. 951, post 90. Det legges opp til at finansieringen tilbys på markedsmessige betingelser.

Det foreslås en bevilgning på til sammen 134 mill. kroner til opprydding etter kulldriften.

Post 90 Lån

Det foreslås at det bevilges 187 mill. kroner i lån til SEAS knyttet til fase 1 av oppgradering av energiforsyningen i Longyearbyen og 57 mill. kroner i lån til Store Norske for å finansiere et kortsiktig likviditetsbehov i forbindelse med oppryddingen etter kulldriften i Longyearbyen under post 90, jf. omtale under post 71 og 72.

Videre vises det til omtale under post 96 nedenfor hvor det foreslås en bevilgning på 72 mill. kroner til Store Norske for å ivareta oppfølgingen av den første delen av fullmakt fra 17. desember 2021.

Det foreslås en bevilgning på til sammen 316 mill. kroner. Lånene vil gis på markedsmessige vilkår. Avdrag og renter vil innarbeides i de årlige budsjettene.

Post 96 Aksjer

Stortinget vedtok 17. desember 2021, jf. Innst. 78 S og Prop. 27 S (2021–2022), fullmakt til at Nærings- og fiskeridepartementet i senere budsjetterminer kan:

1. gi tilsagn om lån for inntil 72 mill. kroner ut over gitt bevilgning på kap. 950 Forvalting av statlig eierskap, post 92 Lån til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS, knyttet til kjøpet av Hurtigruten Svalbards bygningsmasse i Longyearbyen, og
2. gi tilsagn om egenkapital for inntil 47,8 mill. kroner ut over gitt bevilgning på kap. 950 Forvalting av statlig eierskap, post 95 Egenkapitalinnskudd[17] til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS, knyttet til kjøpet av Hurtigruten Svalbards bygningsmasse i Longyearbyen.

For fullmaktene gjelder de vilkår, forutsetninger og retningslinjer som er tatt inn i Innst. 600 S og Prop. 195 S (2020–2021), Innst. 78 S og Prop. 27 S (2021–2022) og Stortingets vedtak og forutsetninger.

Store Norske er avtalerettslig forpliktet til å betale Hurtigruten Svalbard et tilleggsbeløp for kjøp av Hurtigruten Svalbards bygningsmasse i Longyearbyen i 2021. Størrelsen på tilleggsbeløpet er omsetningsbasert og vil endelig fastsettes når Hurtigruten Svalbards reviderte årsregnskap for 2025 foreligger. I henhold til avtalen skal tilleggsbeløpet betales til Hurtigruten Svalbard innen utgangen av mars 2026. Det foreslås en bevilgning på 47,8 mill. kroner i egenkapital til Store Norske for å ivareta oppfølgingen av den andre delen av fullmakten fra 2021.

[17] Bevilgningene til Store Norske ble i 2023 flyttet fra kap. 950/3950 til nye kap. 951/3951.

Kap. 3951 Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
90	Avdrag	20 428	19 900	23 500
	Sum kap. 3951	20 428	19 900	23 500

Post 90 Avdrag

Per 1. september 2025 hadde Store Norske-konsernet utestående lån i statskassen på til sammen 727,9 mill. kroner. Av praktiske årsaker, og for å etablere pant på riktig nivå i konsernstrukturen, er lånene inngått med Nærings- og fiskeridepartementet som långiver og et heleid datterselskap av Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (Store Norske) som låntaker. Morselskapet Store Norske er part i alle avtalene gjennom å være garantist for lånene. Alle lånene er gitt på markedsmessige betingelser.

Det foreslås en bevilgning på 23,5 mill. kroner.

Kap. 5612 Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
80	Renter	29 370	33 200	40 100
	Sum kap. 5612	29 370	33 200	40 100

Post 80 Renter

Det vises til omtale under kap. 3951. Renteinnbetalingene anslås til 40,1 mill. kroner i 2026.

Kap. 952 Investinor AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
50	Risikokapital	73 200		
51	Tapsfond såkornkapital	182 270		
70	Forvaltningskostnader for særskilte oppdrag	8 159	8 400	8 400
95	Kapitalinnskudd	135 900		
	Sum kap. 952	399 529	8 400	8 400

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble ny post 51 Tapsfond såkornkapital bevilget med 166 mill. kroner, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025).

Investinor AS er eid av staten ved Nærings- og fiskeridepartementet. Selskapet har 32 ansatte og kontorlokaler i Trondheim og Oslo. Hovedkontoret ligger i Trondheim.

Investinors formål er å bidra til bedre kapitaltilgang i tidligfasemarkedet gjennom å utøve sju hovedmandater på vegne av staten. Investeringskapitalen til de ulike mandatene er lagt i egne fond i datterselskaper under Investinor AS. Morselskapet Investinor AS er forvalter for fondene. Kapital som er holdt av til oppfølgingsinvesteringer, er plassert på statlige kontoer eller i markedsbaserte fond av obligasjoner og sertifikater med lav kreditt- og renterisiko.

Tilgang på kapital og kompetanse er viktig for etableringen og utviklingen av vekstbedrifter som har betydning for omstillings- og vekstevnen i norsk økonomi. På grunn av høy teknologisk risiko, høy markedsrisiko, mangel på investorkompetanse og nettverk kan det være utfordrende å få private investorer til å investere i denne typen bedrifter i det omfang som er antatt samfunnsøkonomisk lønnsomt. Statlige virkemidler skal bidra til å korrigere denne type markedssvikt både ved å utløse privat kapital til tidligfaseselskapene og ved å utvikle investeringsmiljøene slik at tidligfasebedrifter med høyt vekstpotensial får tilgang på kapital og kompetanse.

Resultater 2024

Til og med 2024 er Investinors mandater tilført 8,0 mrd. kroner i statlig investeringskapital, når tilbakebetalinger er fratrukket. Tilført kapital er fordelt på fonds- og matchinginvesteringer (1,9 mrd. kroner), fonds- og matchinginvesteringer i Nord-Norge (200 mill. kroner), direkteinvesteringsmandatet (4,2 mrd. kroner), såkornfondordningene (923 mill. kroner), ordningen med preså kornfond (264 mill. kroner), Koinvesteringsfondet for Nord-Norge (122 mill. kroner) og norsk deltakelse i NATO innovasjonsfond (400 mill. kro-

ner). Ved utgangen av 2024 hadde Investinor direkte eller indirekte investeringer i 776 unike bedrifter. Av disse er 505 registrert i Norge. Et stort flertall av investeringene er gjort indirekte gjennom 63 tidligfasefond som Investinor har investert i.

Nyinvesteringsaktiviteten til Investinor var i hovedsak fra fond under mandatet for fonds- og matchinginvesteringer. Disse fondene gjorde til sammen 110 nyinvesteringer i 2024. Ut over dette ble det gjort to nyinvesteringer i såkornordningene og to nyinvesteringer fra mandater hvor Investinor investerer direkte. Bedriftene i de ulike porteføljene ble tilført til sammen 5 374,4 mill. kroner i 2024, hvorav om lag 10 pst. fra Investinor og om lag 90 pst. fra øvrige investorer. Det tilføres ytterligere kapital fra private investorer når fondene gjør bedriftsinvesteringer.

Investinor rapporterer lavere klima- og miljøpåvirkning i 2024 enn i 2019, som var siste normalår før pandemien. Selskapets måling tilsier en økning i årlige klimagassutslipp forbundet med Investinors virksomhet fra 404 til 479 tonn CO_2-ekvivalenter i samme periode.

Fonds- og matchinginvesteringer

Mandatet for fonds- og matchinginvesteringer ble etablert i 2020. Til og med 2024 er mandatet tilført 1 862,6 mill. kroner. Under mandatet har selskapet allokert om lag 60 pst. av midlene til fondsinvesteringer og resterende til matchinginvesteringer.

Siden 2020 er det gjort 27 fondsinvesteringer. Åtte av fondene er i presåkornfasen og 19 fond investerer i såkorn- og venturefasen. I 2024 ble det investert i tre nye fond. Netto avkastning fra fondsinvesteringene var 3,7 pst i 2024. Siden etableringen av mandatet i 2020 er netto avkastning 9,8 pst. 17 av fondene investerer hovedsakelig i Norge, mens 10 av forvalterne investerer i flere land. Ved utgangen av 2024 var det to av fondene som ennå ikke hadde gjort investeringer i Norge. Fondene hadde totalt 471 bedrifter i porteføljen ved utgangen av 2024, 110 av disse var nyinvesteringer i 2024. 321 selskap er i pre-såkornfasen og 150 av selskapene er i senere faser. I porteføljene til fondene Investinor har investert i, er 249 bedrifter registrert i utlandet. De utenlandsregistrerte bedriftene kan også ha aktivitet i Norge. For hver krone Investinor investerte i fond, er det tilført 20 kroner fra andre investorer på fondsnivå. Andelen kapital fra andre investorer trekkes særlig opp av to større internasjonale fond. Utelates disse fondene fra sammenstillingen, er det tilført 10,50 kroner fra andre investorer per krone Investinor har investert. Det tilføres også ytterligere kapital fra andre investorer når fondene gjør enkeltinvesteringer.

Under matchinginvesteringene er det ikke gjort nyinvesteringer i 2024. Tidligere er det gjort 17 investeringer, hvorav 14 er i såkorn- og venturefasen og tre i pre-såkornfasen.

For hver krone Investinor investerte gjennom matching, tilførte andre investorer seks kroner.

Netto avkastning fra matchinginvesteringene var -14,7 pst. i 2024. Siden etableringen av mandatet i 2020 er netto avkastning -9,2 pst.

Det er forventet at flere av de 27 fondene i porteføljen vil fortsette med nyinvesteringsaktivitet også de nærmeste årene.

Fonds- og matchinginvesteringer i Nord-Norge

I 2023 ble 200 mill. kroner omdisponert til fonds- og matchinginvesteringer i Nord-Norge, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023). Investinor har i 2024 forpliktet seg til å investere i ett fond som er under etablering.

Direkteinvesteringsmandatet

Mandatet er tilført 4,2 mrd. kroner til investeringer siden 2008, hvorav 500 mill. kroner er øremerket skog og trenæringene, jf. egen rapportering for disse midlene under. Siden 2008 er det betalt 91 mill. kroner i utbytter og tilført 669 mill. kroner i finansinntekter fra ubenyttede midler under mandatet. Ved utgangen av 2024 vurderte Investinor verdien av forvaltningskapitalen til 2,9 mrd. kroner, hvorav 2,0 mrd. kroner var investert i 48 porteføljebedrifter og 0,9 mrd. kroner var likvide midler. Det ble avhendet 12 selskaper og gjort to nyinvesteringer i løpet av året. Nyinvesteringene var på 72,6 mill. kroner. Porteføljen ellers er tilført 1,3 mrd. kroner i 2024, hvorav 252 mill. kroner fra Investinor.

Direkteinvesteringsmandatet hadde avkastning på investeringsporteføljen på -18,4 pst. etter forvaltingskostnader i 2024, og siste fem år er gjennomsnittlig avkastning etter forvaltningskostnader -9,0 pst. Siden oppstart i 2008 er avkastning etter forvaltningskostnader -6,3 pst. Dersom man deler opp Investinors portefølje etter tidspunkt for første investering, var estimert avkastning etter forvaltningskostnader -11,8 pst for årgangene 2008–2012, 4,8 pst. for årgangene 2013–2017 og -1,0 pst. for årgangene 2018–2021. Tallene for de ulike årgangene inkluderer ikke investeringer i skog- og trenæringene.

Investeringer i skog- og trenæringene

I 2013 ble Investinor tilført 500 mill. kroner øremerket skog og trenæringene. Isolert sett har øremerkingen til skog- og trenæringene en avkastning på -53,4 pst. siden oppstart. I 2022 ble det åpnet for at Investinor i enkelttilfeller kan etablere og forvalte tidsbegrensede fond med midler fra øremerkingen til skog- og trenæringene og privat kapital. Porteføljen består nå av én fondsinvestering i tråd med dette. Fondet ble etablert i 2023 og er på 300 mill. kroner.

Såkornfond

I perioden 2012-2019 ble det bevilget 950 mill. kroner i investeringskapital til å etablere fem såkornfond med statlig og privat egenkapital. Investinors eierandel i de ulike fondene er mellom 30 og 42 pst. Eierandelen er inntil 15 pst lavere enn det kapitalinnskuddet tilsier, noe som innebærer at ordningen ble etablert med et støtteelement. Til og med 2024 er fondene tilført 1 858 mill. kroner, hvorav 802 mill. kroner fra Investinor. Fondene har tidligere betalt tilbake om lag 70 mill. kroner til staten som følge av utbytter eller realiseringer i porteføljene. Siden starten har fondene gjort 85 investeringer, hvorav 27 er avhendet. Det ble gjort to nyinvesteringer under ordningen i 2024. Ettersom noen av porteføljebedriftene har flere fond på eiersiden, er det 49 ulike bedrifter som har fått tilført kapital, herav til sammen 1,2 mrd. kroner fra fondene, 12 mrd. kroner fra andre investorer og 350 mill. kroner i kommersielle lån.

Vi viser til omtale i Prop. 146 S (2024–2025) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2025* for omtale av avslutningen av såkornfondsordningene opprettet mellom 2006 og 2009.

Pre-såkornfondordningen

Pre-såkornfondordningen tildelte mandater til 30 ulike forvaltere i perioden 2015–2020 for å delfinansiere og utløse privat investeringskapital til innovative vekstbedrifter som var under fem år. Ordningen ble samlet tilført 290 mill. kroner i investeringskapital, hvorav 59,7 mill. kroner er betalt tilbake til staten som følge av realiseringer i porteføljene og ubenyttede midler. Til sammen er det investert i 264 ulike selskaper. Bedriftene er tilført 276 mill. kroner fra Investinor og 805 mill. kroner som matching fra andre investorer. Ved utgangen av 2024 var det 199 bedrifter i fondenes porteføljer. Det er ikke vesentlige endringer under ordningen siden 2023. I 2024 ble det ikke gjort nyinvesteringer eller oppfølgingsinvesteringer fra disse fondene. Ved utgangen av året gjensto det 28 forvaltere i ordningen.

Koinvesteringsfondet for Nord-Norge

Fondet ble opprinnelig tilført 132 mill. kroner i 2018, hvorav 10,5 mill. kroner ble tilbakebetalt i 2022. Siden 2018 har fondet investert i ni selskaper, hvorav ett ble solgt i 2021 og ett i 2022. Ved utgangen av 2024 var de aktive porteføljebedriftene samlet tilført 346 mill. kroner hvorav 89,9 mill. kroner fra Investinor, 107,6 mill. kroner fra Investinors sju koinvestorer og 148,5 mill. kroner fra andre investorer. I 2024 ble bedriftene samlet tilført 118 mill. kroner hvorav 33,5 mill. kroner fra Investinor, 43,0 mill. kroner fra Investinors koinvestorer og 41,5 mill. kroner fra andre investorer. Det forventes ikke nyinvesteringer fra fondet framover, og tilgjengelig kapital vil bli benyttet til oppfølgingsinvesteringer og forvaltningskostnader. Fondets to realiseringer har gitt positiv avkastning.

Aksjer overtatt fra avviklede såkornfond mv.

Ved avviklingen av enkelte såkornfond er det tidligere overdratt eierandeler i bedrifter som en del av oppgjøret til eiere og långivere. Ved utgangen av 2024 forvaltet Investinor eierskapet i seks bedrifter fra fond etablert før 2006 og sju bedrifter fra fondene etablert mellom 2006 og 2009. Investinors eierandel i de enkelte bedriftene utgjorde 20 pst. eller mindre. Det vises også til omtale i Prop. 146 S (2024–2025) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2025* for omtale av overtatte eierandeler i bedrifter fra såkornfondene opprettet mellom 2006 og 2009.

Investeringsfondet for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Fondet ble etablert i 2019 som et datterselskap under Innovasjon Norge og ble forvaltet av Kirkenes Fondsforvaltning AS. Fondet ble besluttet nedlagt i 2023. Sommeren 2024 ble ansvaret for avviklingen av fondet overført til Investinor, jf. omtale i Prop. 104 S (2023–2024). Fondet er organisert som et midlertidig datterselskap under Investinor, hvor tap og gevinster etter at kostnader knyttet til avviklingen av fondet er dekket, tilfaller staten. Avviklingen av fondet ble ikke fullført i 2024. Regjeringen vil komme tilbake til forslag om bevilgninger som følge av avviklingen.

Internasjonalt samarbeid om virkemidler m.v.

Under fonds- og matchingmandatet har Investinor anledning til å samarbeide med Den europeiske investeringsbanken og Det europeiske investeringsfondet om egenkapitalvirkemidler. I tillegg har Investinor ansvaret for oppfølgingen av Norges deltakelse i NATOs innovasjonsfond. Ved utgangen av 2024 er det ikke etablert samarbeid med de europeiske aktørene om virkemidler. Nærmere omtale av Norges deltakelse i NATOs innovasjonsfond er gitt i Prop. 1 S (2025–2026) *Forsvarsdepartementet*. Se også egen omtale av Norges deltakelse i InvestEU under kap. 924, post 50.

Budsjettforslag

Post 50 Risikokapital

Det vises til omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Nærings- og fiskeridepartementet under «Saker i tilknytning til enkeltselskaper» og under kap. 950, post 54 om Investinors mandat for forvaltning av fonds- og matchinginvesteringer, for en nærmere beskrivelse av mandatet. Det foreslås ikke bevilgning i 2026.

Post 70 Forvaltningskostnader for særskilte oppdrag

Bevilgningen dekker Investinors kostnader knyttet til forvaltningen av ordningen med pre-såkornfond, ordningene med såkornfond, arbeid med å videreutvikle virkemiddelbruken, herunder å vurdere og etablere samarbeid om fond i fond med private investorer og felles virkemidler med europeiske og andre lands virkemiddelaktører. Det foreslås en bevilgning på 8,4 mill. kroner i 2026. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst. Det vises også til omtale i Prop. 1 S (2022–2023) *Forsvarsdepartementet* kap. 1700, post 53 av Investinors rolle i å følge opp norsk deltakelse i NATOs innovasjonsfond.

Kap. 3952 Investinor AS

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble det bevilget 136 mill. kroner under ny post 90 Tilbakeført kapital, såkornfond, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025).

Kap. 5628 Renter fra Investinor AS

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble det bevilget 188 mill. kroner under ny post 80 Renter fra såkornfond, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025).

Kap. 953 Nysnø Klimainvesteringer AS

Nysnø Klimainvesteringer AS (Nysnø) ble stiftet i desember 2017. Selskapet har 20 ansatte og kontorlokaler i Stavanger og Oslo. Hovedkontoret ligger i Stavanger. Staten er eier i Nysnø for å bidra til kapitaltilgang for investeringer i tidligfaseselskaper som reduserer klimagassutslipp. Statens mål som eier er høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer.

Selskapets formål er å bidra til reduserte klimagassutslipp gjennom investeringer som direkte eller indirekte bidrar til dette. Investeringene skal i hovedsak rettes mot ny teknologi i overgangen fra teknologiutvikling til kommersialisering. Investeringsfokus skal være bedrifter i tidlige faser, men selskapet har mulighet til å gjennomføre oppfølgingsinvesteringer i senere faser. Nysnø skal investere i unoterte selskaper og/eller fond rettet mot unoterte selskaper med virksomhet i eller ut fra Norge. Investeringene skal foretas på kommersielt grunnlag og sammen med private investorer.

Ny teknologi bidrar til det grønne skiftet og til å bygge framtidens lavutslippssamfunn. Kapitaltilgang i et hensiktsmessig omfang fremmer investeringer, og Nysnø er et virkemiddel for å bidra til kapitaltilgang for norske unoterte vekstbedrifter som kommersialiserer klimavennlig teknologi.

Resultater 2024

Nysnø hadde per utgangen av 2024 investert og kommitert til sammen 3,5 mrd. kroner i 24 selskaper og 20 fond. Nysnø har beregnet realiserte unngåtte utslipp fra porteføljeselskapene til 870 000 tonn CO_2-ekvivalenter for 2024. Nysnø har i tillegg estimert at selskaper i eksisterende portefølje vil kunne bidra med i størrelsesorden 16 mill. tonn CO_2-e unngåtte utslipp i perioden 2025–2030, basert på forventet utvikling i selskapene. Gjennom fondsporteføljen har Nysnø bidratt med vekstkapital til 325 selskaper. Den framtidige klimaeffekten fra disse er ikke tatt med i beregningene over. Nysnø jobber aktivt for å mobilisere flere fondsforvaltere til å ta inn vurderinger knyttet til unngåtte utslipp i sin rapportering.

De to siste årene har makroøkonomiske og geopolitiske utfordringer preget investeringsmarkedet og fokuset hos investorer. Selskaper som bidrar til energiomstilling og det grønne skiftet, har blitt særlig hardt rammet i dette markedsbildet. Nysnø hadde i 2024 en avkastning på investeringsporteføljen på -12,4 pst. før forvaltningskostnader og -14,7 pst. etter forvaltningskostnader.

Siden etableringen er gjennomsnittlig årlig avkastning på investeringsporteføljen på henholdsvis -2,9 pst. før forvaltningskostnader og -6,6 pst. etter forvaltningskostnader.

Kap. 954 Petoro AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
70	Tilskudd til administrasjon	399 108	434 000	453 824
	Sum kap. 954	399 108	434 000	453 824

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble post 70 ble økt med 17,8 mill. kroner, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025).

Petoro er et statlig eid aksjeselskap som ivaretar Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE) på et forretningsmessig grunnlag. Selskapet er lokalisert i Stavanger og hadde 79 ansatte ved utgangen av 2024.

Gjennom SDØE deltar staten i mange utvinningstillatelser, rørledninger og landanlegg for petroleum, jf. nærmere omtale under kap. 2440/5440. Petroleumsvirksomheten er organisert som interessentskap der deltakerne er olje- og gasselskaper. Petoro opptrer som rettighetshaver for SDØE-andelene og har rettigheter og plikter som andre rettighetshavere.

Petoro er likevel forskjellig fra andre rettighetshavere på norsk kontinentalsokkel, blant annet ved at selskapet:

- ikke er eier, men rettighetshaver for statens deltakerandeler. Petoro har heller ikke operatøransvar i interessentskap.
- ikke selv står for salg av olje og gass som selskapet forvalter og dermed ikke er en aktør i olje- og gassmarkedene. Gjennom en egen instruks er Equinor ASA gitt ansvaret for salg av statens petroleum. Alle inntekter fra Equinors salg av SDØE-volumer går direkte fra Equinor og inn på statens konto.

Petoro er avhengig av godt samarbeid med øvrige rettighetshavere. Selskapet supplerer egen innsats med bruk av ekstern bistand for å gjennomføre dybdearbeid, studier og verifikasjoner.

Petoros overordnede mål for ivaretakelsen av SDØE-porteføljen er å skape størst mulig verdi og oppnå høyest mulig inntekt til staten. På bakgrunn av rammer og føringer for Petoros virksomhet som følger av petroleumslovens kapittel 11, relevante stortingsdokumenter og selskapets vedtekter, har selskapet følgende hovedoppgaver:

- ivareta statens direkte deltakerandeler i interessentskap der staten til enhver tid har slike
- ivaretakelse av statens eierskap i sentral gassinfrastruktur
- oppfølging av Equinors avsetning av den petroleum som produseres fra statens direkte deltakerandeler i tråd med Equinors avsetningsinstruks
- økonomistyring, herunder føring av regnskap, for statens direkte deltakerandeler

Ivareta statens direkte deltakerandeler

Petoro skal være en aktiv partner som gjennom helhetsvurderinger skal bidra til å maksimere verdien av SDØE-porteføljen. Arbeidet skal orienteres mot områder og oppgaver der selskapet med utgangspunkt i porteføljen, og i samspill med øvrige petroleumsselskaper på norsk sokkel, i særlig grad kan bidra til å øke verdiskapingen, hensyntatt statens samlede økonomiske interesser.

Ivaretakelse av statens eierskap i sentral gassinfrastruktur

Petoro skal forvalte statens eierskap i sentral gassinfrastruktur, Gassled, Nyhamna og Polarled, forsvarlig i samsvar med forretningsmessige prinsipper, fastsatte bevilgninger og fullmakter til selskapet. Petoro skal i sine beslutninger i forvaltningen av statens eierskap i sentral gassinfrastruktur legge vekt på at infrastrukturen er et virkemiddel for å oppnå samfunnsøkonomisk lønnsomhet fra, og god forvaltning av, petroleumsressursene. Dette innebærer at Petoro i sine forretningsmessige vurderinger vedrørende denne infrastrukturen også skal hensynta effektiv drift og driftskostnader, og lavest mulig brukerkostnader over tid gitt avveiing mot regularitet

og fleksibilitet, i tillegg til rimelig avkastning på investeringer hensyntatt risiko. Petoro skal forvalte statens eierskap i sentral gassinfrastruktur separat fra statens deltakerandeler i annen petroleumsvirksomhet. Petoro skal i sine beslutninger i forvaltningen av statens eierskap i sentral gassinfrastruktur ikke legge særskilt vekt på virkningene for verdien av statens deltakerandeler i utvinningstillatelser.

Oppfølging av Equinors avsetning av statens petroleum

Petoro skal følge opp at Equinor utfører avsetningen av statens petroleum sammen med sin egen i samsvar med avsetningsinstruks gitt til Equinor ASA, herunder at det er rettmessig fordeling av inntekter og kostnader mellom staten og Equinor.

Petoro skal blant annet prioritere oppfølging av identifiserte interesseulikheter, samt Equinors dokumentasjon av rettmessig fordeling.

Økonomistyring

Petoro skal ivareta god økonomistyring og kontroll av SDØE i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten og instruks for økonomistyring av SDØE, samt utarbeide og følge opp budsjett og prognoser, forestå regnskapsføring og foreta periodiske avviksanalyser og rapportering av SDØEs finansielle tilstand og utvikling.

Resultatrapport 2024

Petoro AS hadde et positivt årsresultat på om lag 8,7 mill. kroner, som ble overført til annen egenkapital. Annen egenkapital var om lag 33,9 mill. kroner per 31. desember 2024.

Ivaretakelse av statens direkte andeler

Petoro har i 2024 tatt investeringsbeslutning for fase 3, steg 2 i videreutviklingen av Troll-feltet. I tillegg har selskapet vektlagt arbeid med å skape grunnlag for nye prosjekter. En stor del av innsatsen har vært rettet mot eget reservoarsimuleringsarbeid, og dette har resultert i et styrket grunnlag for å realisere ytterligere reserver på feltene Johan Sverdrup, Åsgard, Visund, Heidrun, Troll, Oseberg, Grane/Breidablikk, Gullfaks og Martin Linge.

Petoro har i 2024 vært engasjert i arbeidet med å utvikle gode konseptløsninger for realisering av de største gjenværende funnene i SDØE-porteføljen; Wisting, Grosbeak og Linnorm. Petoro har i dette arbeidet lagt vekt på å velge utbyggingsløsninger som har kapasitet og utvidelsesmuligheter til å realisere hele verdipotensialet i feltene, og at relevant ny teknologi tas i bruk for å styrke lønnsomheten.

Petoro har betydelig aktivitet knyttet til modning av elektrifiseringstiltak, som vil bidra til store reduksjoner i klimautslipp fra porteføljen. I 2024 har selskapet hatt fire prosjekter i gjennomføringsfase: Del-elektrifisering av Troll B/C og Oseberg, i tillegg til hel-elektrifisering av Snøhvit og Draugen. Videre har selskapet arbeidet med modning av nye elektrifiseringsprosjekter på Haltenbanken og i Tampen-området, samt på Grane og Kårstø som alle har tatt beslutning om videreføring i 2024.

Økonomistyring

Petoro har ivaretatt god økonomistyring og kontroll av SDØE i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten og instruks for økonomistyring av SDØE.

Budsjettforslag

Post 70 Tilskudd til administrasjon

Bevilgningen skal dekke utgifter til Petoros administrasjon og oppfølging av SDØE-andelene og utgifter til utgående merverdiavgift. Dette inkluderer utgifter til egen organisasjon og selskapets kjøp av eksterne tjenester, særlig knyttet til rådgivere og ekstern spisskompetanse. SDØEs utgifter og inntekter i interessentskapene dekkes under kap. 2440/5440.

Det foreslås en bevilgning på 453,8 mill. kroner. Administrasjonstilskuddet er foreslått økt med 4,2 mill. kroner for å ta høyde for økte kostnader forbundet med statens kjøp av deltakerandeler i sentral gassinfrastruktur. Bevilgningen er også foreslått økt for å ta høyde for anslått lønns- og prisvekst. Videre foreslås en fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning under kap. 954, post 71 Erstatninger, eventuell erstatning til Norges Bank for netto rentetap og andre dokumenterte kostnader grunnet avvik i varslet og faktisk innbetaling av valuta fra SDØE til Norges Bank, jf. forslag til vedtak VI, 1.

Hovedregelen i bevilgningsreglementet § 6 første ledd første setning er at staten bare kan pådras forpliktelser som først skal dekkes etter utløpet av budsjettåret når Stortinget har gitt særlig samtykke til dette. Etter samme paragraf, annet ledd, kan Kongen likevel på visse vilkår gi bestemmelser om adgang til å inngå leieavtaler og avtaler om kjøp av tjenester ut over budsjettåret. Denne fullmakten er delegert videre til departementene. Avtalene må gjelde den ordinære driften til statlige virksomheter.

I lys av petroleumslovens § 11-3, Petoros oppdrag med å forvalte verdiene i SDØE og at driften av Petoro i sin helhet finansieres ved tilskudd over statsbudsjettet, er det ikke grunn til å skille mellom det behovet Petoro har for å pådra staten forpliktelser ut over budsjettåret for å ivareta den ordinære driften, og det behovet som ordinære statlige virksomheter har. Ut fra dette legger departementet til grunn at bevilgningsreglementet § 6 annet ledd og punkt 2.3 i Finansdepartementets rundskriv R-110, som omhandler statlige virksomheters anledning til å kunne inngå leieavtaler og avtaler om kjøp av tjenester ut over budsjettåret, også vil kunne gjelde for Petoro.

Kap. 3955 Equinor ASA

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
96	Salg av aksjer	42 800 640		
	Sum kap. 3955	42 800 640		

Resultater 2024

Flere av de børsnoterte selskapene der staten er deleier, har tilbakekjøpsprogram der selskapet blir gitt fullmakt til å kjøpe sine egne aksjer i markedet med sikte på senere sletting av aksjene. For disse tilfellene er det etablert et avtaleverk som innebærer innløsning og sletting av et slikt antall av statens aksjer at staten sin eierandel i selskapet ikke endrer seg som følge av tilbakekjøpsprogrammet. Staten får et vederlag for sletting av staten sine aksjer som tilsvarer det volumvektede gjennomsnittet av kursen selskapet har betalt for aksjene, pluss en rentekompensasjon og justert for eventuelt utbytte.

I 2024 utgjorde vederlaget som staten fikk for sine aksjer i Equinor ASA som ble slettet, om lag 42,8 mrd. kroner. Statens eierandel i selskapet er videreført med 67 pst.

Kap. 2440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
30	Investeringer	35 397 187	29 600 000	36 100 000
31	Kjøp av eiendeler	13 128 886		
	Sum kap. 2440	48 526 073	29 600 000	36 100 000

Kap. 5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
24	Driftsresultat:	234 152 742	218 710 000	184 900 000
30	Avskrivninger	29 599 681	32 100 000	39 300 000
80	Renter av statens kapital	4 026 080	5 000 000	4 900 000
85	Renter av mellomværende	-10 516		
	Sum kap. 5440	267 767 987	255 810 000	229 100 000

Post 24 Driftsresultat

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
24.1	Driftsinntekter	313 874 002	300 310 000	274 200 000
24.2	Driftsutgifter	-43 198 659	-42 600 000	-43 000 000
24.3	Lete- og feltutviklingsutgifter	-2 907 356	-2 000 000	-2 100 000
24.4	Avskrivninger	-29 599 681	-32 100 000	-39 300 000
24.5	Renter av statens kapital	-4 015 564	-4 900 000	-4 900 000
	Sum post 24	234 152 742	218 710 000	184 900 000

Tabell 5.26 Kontantstrømmen til SDØE

(i mill. kr)

	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
Innbetalinger[1]	313 874	300 310	274 200
Utbetalinger[2]	94 362	74 200	81 200
Netto kontantstrøm fra SDØE	219 512	226 110	193 000

[1] Innbetalinger = driftsinntekter + renter av mellomregnskapet
[2] Utbetalinger = driftsutgifter + lete- og feltutviklingsutgifter + investeringer

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025):

- Kap. 2440, post 30 ble økt med 5 400 mill. kroner.
- Kap. 2440, post 31 bevilget med 2 046,4 mill. kroner.
- Kap. 5440, underpost 24.1 ble økt med 32 590 mill. kroner.
- Kap. 5440, underpost 24.2 ble redusert med 600 mill. kroner.
- Kap. 5440, underpost 24.3 ble redusert med 100 mill. kroner.
- Kap. 5440, underpost 24.4 ble redusert med 1 400 mill. kroner.
- Kap. 5440, underpost 24.5 ble redusert med 100 mill. kroner.
- Kap. 5440, post 30 ble redusert med 1 400 mill. kroner.

SDØE-ordningen innebærer at staten, på lik linje med øvrige aktører på norsk sokkel, betaler en andel av alle investeringer og driftskostnader i prosjekter tilsvarende statens deltakerandel. Staten får en tilsvarende andel av inntektene fra salget av produksjonen og andre inntekter.

Det overordnede langsiktige målet for forvaltningen av SDØE-porteføljen er å maksimere inntektene til staten fra det direkte eierskapet på norsk kontinentalsokkel. SDØE, kombinert med skatte- og avgiftssystemet, er et velegnet virkemiddel for å sikre staten en stor andel av verdiskapingen i petroleumsvirksomheten.

Produksjon av olje og gass er en grunnrentevirksomhet, basert på ressurser på norsk sokkel. Grunnrenten vil være avhengig av prisene på olje og gass, samt utvinningskostnadene. Eksistensen av grunnrente er en hovedårsak til at staten tar en betydelig andel av inntektene fra petroleumsvirksomheten på norsk sokkel gjennom skatter, avgifter og SDØE-ordningen. På den måten sikrer man at en stor andel av grunnrenten tilfaller staten som ressurseier.

SDØE-porteføljen

Porteføljen er sammensatt av utvinningstillatelser i letefasen, felt under utbygging og felt i drift. Videre er staten en stor eier i rørledninger og landanlegg. Ved utgangen av 2024 besto porteføljen av 183 utvinningstillatelser, 44 produserende felt, 16 interessentskap for rørledninger og landanlegg, samt oppfølging av 12 utvinningstillatelser med netto-overskuddsavtale.

Tabell 5.27 Nøkkeltall for SDØE

	2022	2023	2024
Produksjon – olje og NGL[1] (tusen fat/dag)	359	354	354
Produksjon – tørrgass (mill. Sm^3/dag)	109	102	113
Olje-, NGL- og tørrgassproduksjon (tusen fat o.e./dag)	1 044	994	1 063
Gjenværende reserver (mill. fat o.e.)	4 779	4 475	4 129
Reserveerstatningsgrad (i pst.)	49	16	11
Reservetilgang (mill. fat o.e.)	188	59	43
Oljepris (USD/fat)	104	83	82
Oljepris (NOK/fat)	988	876	871
Gasspris (NOK/Sm^3)	11,95	5,76	4,5

[1] Natural Gas Liquids, dvs. flytende petroleum bestående av propan, butan m.m.

Tabell 5.28 SDØEs olje- og gassreserver

Forventede reserver[1]	Olje, våtgass/NGL og kondensat (mill. fat)	Gass (mrd. Sm^3)[2]
Ved inngangen til 2024	1 183	523
Endring i reserver	34	1
Produksjon	-130	-41
Ved utgangen av 2024	1 087	484

[1] Forventede reserver representerer forventningsverdier i henhold til ressursklasse 1-3 i Sokkeldirektoratets ressursklassifiseringssystem: Reserver i produksjon, reserver med godkjent plan for utbygging og drift og reserver som rettighetshaverne har besluttet å utvinne.

[2] 1 000 Sm^3 gass tilsvarer om lag 6,29 fat oljeekvivalenter i energimengde.

Tabell 5.29 Kapitalbalanse (regnskapsprinsippet) for SDØE per 31.12.

(i mill. kr)

Eiendeler	2023	2024	Egenkapital og gjeld	2023	2024
Anleggsmidler:			*Egenkapital:*		
Driftsmidler, eiendommer	221 982	229 947	Egenkapital	187 494	199 554
Immaterielle eiendeler	45	41	Sum egenkapital	187 494	199 554
Finansielle anleggsmidler	15 016	3 104			
Sum anleggsmidler	237 042	233 091	*Langsiktig gjeld:*		
			Langsiktige fjerningsforpliktelser	74 800	71 915
			Annen langsiktig gjeld	2 787	2 260
			Sum langsiktig gjeld	77 587	74 174
Omløpsmidler:					
Lager	2 080	2 428	*Kortsiktig gjeld:*		
Kundefordringer	55 266	61 885	Leverandørgjeld	3 729	3 932
Bankinnskudd	162	138	Annen kortsiktig gjeld	25 741	19 881
Sum omløpsmidler	57 508	64 451	Sum kortsiktig gjeld	29 470	23 813
Sum eiendeler	**294 551**	**297 542**	**Sum egenkapital og gjeld**	**294 551**	**297 542**

Budsjettforslag

Kap. 2440, post 30 Investeringer

Posten omfatter SDØEs andel av investeringer på norsk sokkel. Dette gjelder investeringer i felt i drift, under utbygging og prosjekter under vurdering.

Det foreslås en bevilgning på 36 100 mill. kroner, en økning på 6 500 mill. kroner fra saldert budsjett 2025. Økningen skyldes økt statlig eierskap i sentral gassinfrastrukturs, samt større utbyggings -og driftsinvesteringer blant annet på Gassled og Heidrun. Det er også forventet høy boreaktivitet fra de modne feltene i 2026, herunder økt boring på Troll fase 3, trinn 2.

Kontraktsmessige forpliktelser relatert til investeringer i nye og eksisterende felt beløp seg til 25 000 mill. kroner per 31. desember 2024. Beløpet er basert på innrapportering fra operatørene.

Kap. 5440, post 24 Driftsresultat

Underpost 24.1 Driftsinntekter

Driftsinntektene består av inntekter fra salg av petroleumsprodukter og netto tariffinntekter knyttet til prosessering og transport av olje og gass.

Driftsinntektene anslås til 274 200 mill. kroner, en reduksjon på 26 110 mill. kroner fra saldert budsjett 2025, som i hovedsak skyldes lavere prisforventninger for olje og gass.

Underpost 24.2 Driftsutgifter

Driftsutgiftene består av utgifter til drift av anlegg, tariffutgifter, gasskjøp, fjerningsutgifter og gassadministrasjonsutgifter. Utgifter til eventuelle redeterminering under samordningsavtaler for petroleumsvirksomhet der staten er deltaker gjennom SDØE, dekkes også av posten.

Driftsutgiftene anslås til 43 000 mill. kroner, en økning på om lag 400 mill. kroner fra saldert budsjett 2025 som i hovedsak skyldes økte produksjons- og fjerningskostnader knyttet til økt statlig eierskap i sentral gassinfrastruktur, delvis motvirket av reduserte tariffutgifter.

Forpliktelser knyttet til leie av rigger, forsyningsskip, produksjonsskip, helikoptre, beredskapsfartøy, baser og lignende beløp seg til 2 600 mill. kroner per 31. desember 2024. Beløpet representerer kanselleringskostnad.

Transport og øvrige forpliktelser beløp seg til 4 400 mill. kroner per 31. desember 2024. Dette er knyttet til gassalgsaktiviteten som hovedsakelig består av transport- og lagerforpliktelser i Storbritannia og på kontinentet.

Forpliktelsene er basert på innrapportering fra operatørene.

Underpost 24.3 Lete- og feltutviklingsutgifter

Lete- og feltutviklingsutgifter er knyttet til leting etter olje- og gassressurser, samt bearbeiding og utvikling av konsepter fra funn som er gjort til beslutning om drivverdighet. Utgifter omfatter geologistudier, seismisk kartlegging, leteboring, avgrensningsboring, testing av funn, feltevaluering og konseptstudier.

Lete- og feltutviklingsutgifter anslås til 2 100 mill. kroner, en økning på 100 mill. kroner fra saldert budsjett 2025, på grunn av økt leteaktivitet.

Ved utgangen av 2024 var Petoro forpliktet til å delta i 12 brønner med en forventet kostnad for SDØE i 2025 på 1 000 mill. kroner.

Underpost 24.4 og post 30 Avskrivninger

Driften belastes med avskrivninger for å ta hensyn til kapitalslit og gi et mer korrekt bilde av ressursbruken. Dette er en kalkulatorisk kostnad uten kontantstrømeffekt, jf. motpost under kap. 5440, post 30. Avskrivningene anslås til 39 300 mill. kroner.

SDØE-regnskapet blir avgitt både etter kontantprinsippet og regnskapsprinsippet NGAAP[18]. I henhold til NGAAP bokføres avskrivninger basert på produksjonsenhetsmetoden og på linearitet. Ordinære avskrivninger på olje- og gassproduserende anlegg beregnes for hvert enkelt felt og feltdedikert transportsystem etter produksjonsenhetsmetoden. Denne metoden innebærer at investeringer avskrives i tråd med produksjonen det enkelte år. Avskrivningsnøkkelen er som følger: *(Netto bokført verdi × produksjon i perioden)/gjenværende reserver*.

Av praktiske årsaker benyttes salgsvolumene i perioden som en erstatter for produksjonsvolumene. Dette fordi salgsvolumene er tilgjengelig tidligere enn produksjonstallene, og at de to volumene over tid er like. For avskrivningsformål benyttes en andel av Sokkeldirektoratets forventningsbaserte reserveanslag for utbygde reserver. Disse anslagene revideres årlig. Ordinære avskrivninger for transportsystemer og stigerørsplattformer som benyttes av flere felt, blir beregnet lineært over gjeldende konsesjonstid. Andre driftsmidler blir avskrevet lineært over antatt økonomisk levetid.

[18] Norwegian Generally Accepted Accounting Principles

Underpost 24.5 og post 80 Renter av statens kapital

Driften belastes med renter på statens kapital for å ta hensyn til kapitalkostnader og gi et mer korrekt bilde av ressursbruken. Dette er en kalkulatorisk kostnad uten kontantstrømeffekt, jf. motpost under kap. 5440, post 80.

Renter av statens kapital anslås til 4 900 mill. kroner i 2026.

Kap. 5440, post 85 Renter av mellomværende

På utgiftssiden oppstår det et mellomværende med staten som utgjør differansen mellom føring på kapittel/post i bevilgningsregnskapet og likviditetsbevegelser. Mellomværende omfatter differansen mellom kontantinnkalling og avregning fra operatør, arbeidskapital i avregning fra operatør, merverdiavgift og mellomværende med betalingsformidler m.m.

Som en del av statens felles eierskapsstrategi selger Equinor ASA statens petroleum sammen med sin egen. Inntekter fra salg av olje, våtgass og tørrgass vil etter kontantprinsippet normalt bli regnskapsført i SDØE-regnskapet samme måned som Equinor mottar oppgjør for salg. På tidspunktet for rapportering til det sentrale statsregnskapet vil det som følge av dette normalt ikke være et mellomværende på inntektssiden som inkluderes i mellomværende i kasserapporten for SDØE.

Det budsjetteres ikke med renter på mellomværendet. Dette beregnes ved årets slutt og regnskapsføres i statsregnskapet.

Særskilte fullmakter knyttet til SDØE

Fullmakt til å overskride bevilgningene

I henhold til samarbeidsavtalene for de fleste utvinningstillatelsene på norsk sokkel har staten en forkjøpsrett som kan utøves dersom det inngås en avtale om overdragelse av deltakerinteresser i tillatelsen. Staten kan overta andelen til den pris og de vilkår som er avtalt mellom partene. Forkjøpsretten gjelder både der SDØE har deltakerandeler og i utvinningstillatelser uten statlig deltakelse. Frist for utøvelse av forkjøpsretten er normalt innen 40 dager etter at departementet er underrettet om overdragelsen. På bakgrunn av

den korte fristen fremmes det forslag om fullmakt til at Kongen kan overskride bevilgningene under kap. 2440/5440 med inntil 5 mrd. kroner ved utøvelse av statens forkjøpsrett ved overdragelser av andeler i utvinningstillatelser på norsk kontinentalsokkel, jf. forslag til vedtak V.

Fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning

Norpipe Oil AS eier og driver oljerørledningen fra Ekofisk til Teesside i England. Staten eier 5 pst. av aksjene i Norpipe Oil AS. Selskapets aksjonærer har gjennom aksjonæravtalen en finansieringsplikt på inntil 500 mill. kroner dersom det skulle bli nødvendig å ta opp lån for å sikre vedlikehold, utvidelser og drift av anlegget. Det fremmes derfor forslag om fullmakt til ved behov å utgiftsføre lån uten bevilgning under kap. 2440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten, post 90 Lån til Norpipe Oil AS, med inntil 25 mill. kroner for å dekke kapitalbehov som ikke kan dekkes over driften i selskapet eller på annen måte, jf. forslag til vedtak VI, 2. Departementet vil komme tilbake til Stortinget med bevilgningsforslag hvis det skulle bli aktuelt å trekke på lånerammen.

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser

Det fremmes forslag om fullmakt til å pådra staten forpliktelser utover bevilgningene under kap. 2440/5440 knyttet til løpende forretningsvirksomhet i interessentskapene, samt deltakelse i annen virksomhet som har tilknytning til leting og utvinning av petroleum og avsetning av statens petroleum etter avsetningsinstruksen gitt Equinor ASA, jf. forslag til vedtak XV, 1 og 2.

Det fremmes forslag om fullmakt til å pådra staten forpliktelser utover bevilgningene under kap. 2440/5440 hvor øvre grense for statens forholdsmessige andel av investeringene i det enkelte prosjekt/fase utgjør inntil 5 mrd. kroner i forbindelse med deltakelse i utbyggingsprosjekter (planer for utbygging/anlegg og drift) på norsk kontinentalsokkel og utviklingsprosjekter under Gassled eller andre interessentskap, jf. forslag til vedtak XVI, 1 og 2.

Det fremmes forslag om fullmakt til å pådra staten forpliktelser utover bevilgningene under kap. 2440/5440 i forbindelse med kontraktsmessige forpliktelser i fasen før plan for utbygging og drift er godkjent eller før tillatelse til anlegg og drift er gitt, herunder forpliktelser knyttet til preinteressentskapsfasen, jf. forslag til vedtak XVII.

Fullmakt til å regnskapsføre kontantinnkallinger mot mellomværendet med statskassen

Det fremmes forslag om fullmakt til at Petoro kan regnskapsføre inn- og utbetalinger for SDØE mot mellomværendet med statskassen. Mellomværendet med statskassen oppstår når en kontantinnbetaling eller utbetaling ikke samtidig blir inntektsført eller utgiftsført på virksomhetens budsjettkapittel. Mellomværendet omfatter over-/underinnkalling av kontanter fra operatørselskapene (differansen mellom kontantinnkalling og avregning fra operatør), arbeidskapital, avregning fra operatør, merverdiavgift og mellomværende med betalingsformidler m.m., jf. forslag til vedtak XXVI.

Forskuddsinnbetalinger foretas løpende i henhold til operatørenes kontantinnkallinger. Mellomværendet er summen av forskuddsbetalte kostnader og endringer i arbeidskapital i avregningene. Som følge av virksomhetens natur vil det alltid være et mellomværende mellom SDØE og operatørene for ovennevnte. Ved utgangen av 2024 var mellomværendet i kontantregnskapet om lag 108 mill. kroner i favør av staten.

Andre fullmakter

Det fremmes forslag om fullmakt til at Nærings- og fiskeridepartementet kan godkjenne overføring av eiendomsrett fra en rettighetshavergruppe hvor Petoro AS som forvalter av SDØE er en av rettighetshaverne, til en annen rettighetshavergruppe mot bruksrett, jf. forslag til vedtak XXII. Denne fullmakten vil gjelde prosjekter hvor Energidepartementet har fullmakt til å godkjenne plan for utbygging/anlegg og drift, samt ved mindre endringer for prosjekter hvor plan for utbygging/anlegg og drift allerede er godkjent. Fullmakten gis under forutsetning av at overføring av eiendomsrett ikke har prinsipielle eller samfunnsmessige sider av betydning.

Det fremmes forslag om fullmakt til at Nærings- og fiskeridepartementet kan godkjenne overdragelse (salg, kjøp eller bytte) av deltakerandeler for Petoro AS som forvalter av SDØE der det antas at ressursene (ressursklasse 1-8) i deltakerandelene som overdras på tidspunkt for overdragelsen, er mindre enn 3 mill. Sm^3 oljeekvivalenter, jf. forslag til vedtak XXIII.

Det fremmes forslag om fullmakt til at Nærings- og fiskeridepartementet kan godkjenne at Petoro AS som ivaretaker av SDØE deltar i overdragelse eller samordning av andeler i utvinningstillatelser, jf. forslag til vedtak XXIV, 1–4. Fullmakten bidrar til at Petoro AS kan delta i

transaksjoner som del av den normale kommersielle virksomheten på sokkelen.

Det fremmes forslag om fullmakt til at Nærings- og fiskeridepartementet kan godkjenne nødvendige transaksjoner for overdragelse av andeler for Petoro AS som forvalter av SDØE for å innlemme rørledninger og transportrelaterte anlegg med SDØE-andel i Gassled eller andre interessentskap, jf. forslag til vedtak XXV. Statens andel i Gassled eller andre interessentskap skal justeres for å gjenspeile innlemmelsen.

Nærings- og fiskeridepartementet vil rapportere til Stortinget om eventuell bruk av andre fullmakter, vanligvis i departementets proposisjon om endringer i statsbudsjettet for inneværende år.

Kap. 5656 Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
85	Utbytte	33 204 558	28 699 000	27 304 600
	Sum kap. 5656	33 204 558	28 699 000	27 304 600

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble bevilgningen økt med 81,2 mill. kroner, jf. Innst. 540 S og Prop. 142 S (2024–2025).

Post 85 Utbytte

Det foreslås å budsjettere med 27 304,6 mill. kroner i anslått utbytte fra statens aksjer i selskaper hvor eierskapet forvaltes av Nærings- og fiskeridepartementet eksklusiv Equinor ASA. Utbytte fra Equinor føres på eget kap. 5685. Det vises til den selskapsvise fordelingen av utbytteanslag i tabell 5.29 nedenfor.

Det er betydelig usikkerhet om hvor mye utbytte staten vil motta fra de aktuelle selskapene i 2026. Dette avhenger av relevante framtidige forhold slik som selskapenes årsregnskaper, aktuelle markedsforhold og annen vesentlig informasjon som inngår i styrets og eiernes vurderinger av utbytte inn mot ordinær generalforsamling og eventuelt ekstraordinære generalforsamlinger. Statens vurderinger av kapitalstruktur og utbytte er basert på statens forventninger og mål som eier, som beskrevet i eierskapsmeldingen, Meld. St. 6 (2022–2023). Oppdaterte utbytteanslag vil legges fram for Stortinget i revidert nasjonalbudsjett for 2026 og i høstens endringsproposisjon for 2026.

For de børsnoterte selskapene foreslås det å budsjettere med samme utbytte per aksje fra foregående år, blant annet for at ikke statens anslag skal oppfattes som signaler, mulig børssensitive. For unoterte selskaper er det lagt fram et beste anslag gitt den informasjon som foreligger, i en del tilfeller på nivå med tidligere år om det ikke foreligger informasjon som tilsier noe annet.

For Statkraft er det anslått et utbytte på 8 156 mill. kroner. Det faktiske utbyttet vil basere seg på Statkrafts resultater for regnskapsåret 2025. Det legges til grunn et utbytte i henhold til statens langsiktige utbytteforventning til selskapet på 85 pst. utbytteandel fra den norske vannkraftvirksomheten og 35 pst. utbytteandel fra selskapets øvrige virksomhet.

Tabell 5.30 Anslag for utbytte fra statens aksjer forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 inntektsført på kap. 5656, post 85

(i mill. kr)

	Anslag 2026
Børsnoterte selskaper:	
Akastor ASA	0,0
DNB Bank ASA	8 500,0
Kongsberg Gruppen ASA	879,7
Norsk Hydro ASA	1 548,7
Telenor ASA	7 089,0
Yara International ASA	461,2
Unoterte selskaper:	
Allstad AS	0,0
Argentum Fondsinvesteringer AS	300,0
Baneservice AS	40,0
Eksportfinans ASA	0,0
Investinor AS	0,0
Mantena AS	0,0
Mesta AS	30,0
Nammo AS	0,0
Nysnø Klimainvesteringer AS	0,0
Posten Norge AS	300,0
Space Norway AS	0,0
Statkraft SF	8 156,0
Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	0,0
Sum	27 304,6

Kap. 5685 Aksjer i Equinor ASA

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
85	Utbytte	62 577 763	27 768 100	25 804 600
	Sum kap. 5685	62 577 763	27 768 100	25 804 600

Vedrørende 2025:

Ved stortingsvedtak 20. juni 2025 ble bevilgningen økt med 10 mrd. kroner, jf. Innst. 540 S og Prop. 146 S (2024–2025).

Post 85 Utbytte

Staten eier 67 pst. av aksjene i Equinor ASA. Equinor ASA betaler kvartalsvise utbytter. Styret vedtar utbytte for første, andre og tredje kvartal

basert på fullmakt fra generalforsamlingen. Utbytte for fjerde kvartal vedtas av generalforsamlingen basert på styrets anbefaling. Utbetalingen av utbytte skjer om lag fire måneder etter at utbytte annonseres i forbindelse med framleggelsen av selskapets kvartalsresultater. Statens utbytte fra Equinor inngår i inntektene fra petroleumsvirksomheten som overføres til Statens pensjonsfond utland.

Equinor annonserte 5. februar 2025 et ordinært kvartalsvis kontantutbytte på 0,37 amerikanske dollar per aksje. For budsjettformål legges ordinært kvartalsvis utbytte på 0,37 dollar per aksje til grunn for kvartalene som utbetales i 2026 – til sammen 1,48 dollar per aksje. Det foreslås å budsjettere med 25 804,6 mill. kroner i utbytte fra Equinor ASA i 2026.

Programområde 33

Programkategori 33.40 Arbeidsliv

Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
70	Tilskudd, *overslagsbevilgning*	80 000	90 000	90 000
	Sum kap. 2540	80 000	90 000	90 000

Post 70 Tilskudd, overslagsbevilgning

Rett til arbeidsledighetstrygd (a-trygd) for fiskere gjelder i en rekke tilfeller når fartøy blir satt ut av drift. Det kan være som følge av sykdom, havari og ishindringer, eller ved stopp i fisket grunnet reguleringer, sesongavslutning eller leveringsvansker. Ordningen omfatter alle som står oppført i fiskermanntallets blad B (personer som har fiske eller fangst i havet som hovednæring) og har vært sysselsatt ombord på merkeregistrerte fiskefartøyer på minimum seks meters lengde, og som ellers oppfyller kravene i a-trygdforskriften. Ordningen omfatter også fiskere som er blitt oppsagt og som dermed står uten fartøytilknytning.

Ordningen administreres av Garantikassen for fiskere og blir i sin helhet finansiert innenfor det beløp som fiskere betaler i produktavgift ved førstehåndsomsetning av fisk.

Utbetalingene og administrative kostnader knyttet til ordningen har de siste fem årene variert mellom 64 og 97 mill. kroner. Basert på prognoser fra Garantikassen for fiskere foreslås det å bevilge 90 mill. kroner til a-trygd til fiskere og fangstmenn i statsbudsjettet for 2026.

Del III
Andre saker

6 Samfunnssikkerhet og beredskap

I arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap legger departementet stor vekt på de systemene og funksjonene som er definert som samfunnskritiske. Dette omfatter forsyning av matvarer og drivstoff, sjøtransport og havnevirksomhet, statlig varekrigsforsikring, beredskap mot akutt forurensning, lagring av og tilgang til viktig registerinformasjon, romvirksomhet og sikring av de nukleære anleggene i Norge. Departementet stiller også krav til underliggende etaters oppfølging av arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap.

En stor del av departementets beredskapsarbeid innebærer å legge til rette for at næringslivet kan levere de varer og tjenester samfunnet etterspør, også i kriser. Næringsberedskapsloven gir departementet et robust hjemmelsgrunnlag for å sikre tilgangen til varer og tjenester når samfunnet er utsatt for ulike former for påkjenninger. Loven vektlegger samarbeid mellom myndighetene og næringslivet, samtidig som den gir myndighetene hjemmel til å iverksette særskilte tiltak ved behov.

Departementet har gjennom risiko- og sårbarhetsanalyser og praktisk erfaring identifisert deler av næringslivet som samfunnet er særlig avhengig av, og har etablert formelt samarbeid med de sentrale aktørene gjennom næringsberedskapsråd. Det er etablert råd for matvareberedskap, drivstoffberedskap og bygg- og anleggsberedskap, samt Norsk transportberedskap for skip (NORTRASHIP-ledelsen). Departementet oppretter nå et råd for innkvarteringsberedskap for å blant annet å kunne bistå Utlendingsdirektoratet ved store flyktningestrømmer. Som følge av krigen i Ukraina opprettet departementet også et midlertidig råd for kjemisk prosessindustriberedskap. Rådsstrukturen kan utvides til andre deler av næringslivet ved behov. Rådene fungerer som samarbeidsorganer for departementet i beredskapsforberedelser der departementet kan innhente informasjon og be om råd om iverksettelse av tiltak. Ved større kriser kan rådene inngå i departementets kriseorganisasjon og pålegges mer operative oppgaver.

Norge er avhengig av stabile forsyninger av varer og tjenester for å opprettholde et velfungerende samfunn. Dette er særlig viktig i dagens sikkerhetspolitiske situasjon med krig i Europa. For Norge er det særlig viktig å arbeide for å opprettholde og styrke et åpent og velregulert handelssystem. Forsyningssituasjonen i Norge er god, ikke minst fordi vi har et godt og tett samarbeid med næringslivet og gode relasjoner med våre viktigste handelspartnere. Samtidig har erfaringene fra pandemien og krig i Europa vist at vi må styrke arbeidet, blant annet ved å sørge for at tverrsektorielle problemstillinger blir håndtert på en god måte.

I 2024 fikk Nærings- og fiskeridepartementet det overordnede ansvaret for å koordinere departementenes arbeid med forsyningssikkerhet. Dette skal bidra til at arbeid med forsyningssikkerhet og samfunnssikkerhet blir mer sammenhengende og helhetlig på tvers av sektorene. Ansvaret innebærer blant annet kartlegging av tverrsektorielle problemstillinger, sårbarheter i forsyningskjeder og utarbeidelse av felles strategi- og plandokumenter på tvers av sektorene. Nærings- og fiskeridepartementets koordineringsansvar rokker ikke ved det konstitusjonelle ansvaret eller porteføljen som andre departementer har.

Sjøtransport er viktig for militær mobilitet, og tilpassede havneanlegg flere steder i landet er avgjørende ved mottak av allierte forsterkninger som skal transporteres videre på vei og bane. Havnene er kommunalt eller privat eid, og det er i utgangspunktet opp til eier å vurdere behovet for nødvendige utbedringer og utvidelser av havnen. Havneberedskapsforskriften utpeker havner av særlig forsvarsmessig betydning som blant annet skal sikre Forsvaret og allierte relevant bistand og tilgang til havner og havneanlegg ved kriser og krig.

Kystverket bidrar til totalforsvaret på flere områder, blant annet gjennom sine tjenester for navigasjonsveiledning til fartøy, sivil maritim overvåking, sikring av havneanlegg og statlig beredskap mot akutt forurensning. Drift, vedlikehold og fornying av navigasjonsinnretninger og Kystverkets tjenester bidrar også til å ivareta samfunnssikkerhet og militær mobilitet. Tilsvarende

gjelder for Sjøfartsdirektoratet, som har ansvar for sjøsikkerhet på norske skip og utenlandske skip i norsk farvann, og som bidrar til at næringslivet gjøres i stand til å levere de varer og tjenester samfunnet etterspør, også i kriser.

For å forebygge og hindre handlinger som kan skade havner eller skip, fastsetter Kystverket det maritime sikringsnivå for havner som mottar skip i internasjonal fart. Sjøfartsdirektoratet fastsetter sikringsnivået på norskflaggede skip i internasjonal fart.

Status og resultater

Regjeringen har i 2025 lagt fram den første nasjonale sikkerhetsstrategien for Norge. Bakteppet er den mest alvorlige sikkerhetssituasjonen siden andre verdenskrig. I en verden preget av uro og konflikt vil departementet videreføre det gode samarbeidet med andre departementer, etater og næringsliv, herunder blant annet gjennom jevnlige møter og dialog med departementets næringsberedskapsråd. Departementet følger fortsatt situasjonen nøye og prioriterer å legge til rette for at næringslivet er i stand til å levere de varer og tjenester samfunnet etterspør.

Den strategiske koordineringsrollen til departementet innen forsyningssikkerhet er i 2025 styrket. Utviklingen av rollen henger tett sammen med oppfølgingen av en rekke tiltak i Totalberedskapsmeldingen og krever et nært samarbeid med særlig Justis- og beredskapsdepartementet. Departementet har økt oppmerksomhet på siviltmilitært samarbeid og har tett dialog med Forsvarsdepartementet om Forsvarets behov for støtte når det gjelder matvarer, drivstoff, bygg- og anleggsressurser og sivile skipsfartsressurser. Departementet deltar også løpende i det sivile beredskapsarbeidet i NATO. På oppdrag fra departementet gjennomfører Forsvarets forskningsinstitutt en analyse av forsyningsmessige konsekvenser ved et mulig krigsutbrudd i Norge. Rapporten vil bli et viktig kunnskapsgrunnlag for videre arbeid med forsyningssikkerhet og er ventet ferdigstilt i desember 2025.

Maritim næring er viktig for Norge. Norsk skipsfart bidrar til vekst og verdiskaping og har lange tradisjoner som en strategisk beredskapsressurs for norske myndigheter og våre allierte i NATO. Departementet arbeider kontinuerlig med å videreutvikle skipsfartsberedskapen. Gjennom NORTRASHIP-ordningen har Norge betydelige skipsfartsressurser som ved behov kan stilles til rådighet for norske myndigheter og våre allierte. I samarbeid med Forsvarsdepartementet har vi videreutviklet plandokumenter for å gjøre skipsfartsressurser tilgjengelige for Forsvaret i kriser og krig. Det er i 2025 gjennomført en øvelse for NORTRASHIP-ledelsen som vil gi ytterligere innspill til arbeidet med å tilpasse skipsfartsberedskapen til et endret risikobilde.

I tildelingsbrevene til underliggende etater har departementet lagt vekt på at etatene må ha gode krise- og beredskapsplaner basert på risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS), at øvelser gjennomføres, at sikkerhetstilstanden vurderes og at strategi og handlingsplan for informasjonssikkerhet følges opp. I tillegg gjelder særlige krav til etater som behandler sikkerhetsgradert informasjon eller råder over skjermingsverdige verdier. Departementet har en kriseorganisasjon og krisehåndteringsverktøy for håndtering av uforutsette hendelser og gjennomfører og deltar regelmessig i øvelser.

Forebyggende sikkerhet

Lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven) har som formål å trygge våre nasjonale sikkerhetsinteresser, samt å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet. De nasjonale sikkerhetsinteressene beskyttes ved at departementene identifiserer grunnleggende nasjonale funksjoner (GNF) innenfor sine ansvarsområder og utpeker og holder oversikt over virksomheter og skjermingsverdige verdier som har betydning for disse, slik at nødvendige sikkerhetstiltak kan gjennomføres. Arbeidet med å følge opp lovens formål er en kontinuerlig prosess.

Departementet har identifisert følgende grunnleggende nasjonale funksjoner i egen sektor:

GNF 1: Nærings- og fiskeridepartementets virksomhet, handlefrihet og beslutningsdyktighet

Funksjonen omfatter departementets rolle som faglig sekretariat for politisk ledelse, utøvelse av myndighet og styring og oppfølging av underliggende virksomheter.

GNF 2: Drivstofforsyning

Departementet har ansvar for verdikjeden for drivstoff fra og med raffineri til og med detaljomsetningen for drivstoff. Funksjonen innebærer å dekke drivstoffbehovet til Forsvaret og sivile brukere med betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser.

GNF 3: Matvareforsyning

Nærings- og fiskeridepartementet har koordineringsansvaret for forsyningsberedskapen for matvarer. Funksjonen omhandler tilstrekkelig tilgang på matvarer, og ansvaret for verdikjedene er delt mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet.

GNF innenfor romvirksomhet

- satellittbasert overvåking og jordobservasjon
- romovervåking
- posisjonsbestemmelse, navigasjon og tidsbestemmelse

GNF Transport

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for den delen av GNF Transport som omfatter sjøtransporten. Dette innebærer tjenester, produksjon og andre former for virksomhet innen sjøtransporten som er nødvendige for at transport av betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser kan gjennomføres.

Prioriteringer 2026

Arbeidet med nasjonal sikkerhet, samfunnssikkerhet og beredskap vil bli videreført og utviklet med basis i relevante analyser, styringsdokumenter, i samarbeid med aktuelle aktører i sektoren og med øvrige departementer og virksomheter.

På sikkerhets- og beredskapsområdet prioriteres det å:

- styrke arbeidet med forsyningssikkerhet på tvers av sektorene og legge til rette for at alle sektorer inkluderer norsk næringsliv der det er relevant
- ferdigstille prioriteringsordningen for drivstofforsyning til kritiske brukere, i samarbeid med statsforvalterne og drivstoffnæringen
- vurdere NORTRASHIP-ledelsens sammensetning, fortsette videreutviklingen av norsk skipsfartsberedskap tilpasset et endret risikobilde
- følge opp implementeringen av sikkerhetsloven med forskrifter i departementet og i sektoren
- videreutvikle det formelle samarbeidet med næringer av betydning for samfunnskritiske eller samfunnsviktige funksjoner
- følge opp oppgaver innenfor totalforsvaret og oppgaver knyttet til det sivile beredskapsarbeidet i NATO
- fortsette arbeidet med god sikkerhet og krisehåndteringsevne i sektoren og ivareta det overordnede oppfølgingsansvaret for sikring av samfunnskritiske funksjoner
- styrke arbeidet med nasjonal sikkerhet i maritim sektor

7 Omtale av klima- og miljøpolitikk

Regjeringens klima- og miljøpolitikk bygger på at alle samfunnssektorer har et selvstendig ansvar for å legge miljøhensyn til grunn for aktivitetene sine og for å medvirke til at de nasjonale klima- og miljømålene kan nås. For en oversikt over regjeringens viktigste klima- og miljøtiltak, se del III av Klima- og miljødepartementets fagproposisjon.

Klima-, natur og miljø, mål og utfordringer

Næringsvirksomhet kan ha påvirkning på både klima, natur og miljø. Gjennom bruk av land- og havareal, bruk av naturressurser og utslipp fra virksomhetene kan bedriftene påvirke både lokale og globale naturforhold. For å ivareta klima-, natur- og miljøhensyn i næringsvirksomhet har vi i Norge en rekke reguleringer og avgifter, i tillegg til støtteordninger, som sammen skal bidra til at vi når de overordnede klima- og naturmålene. Klima- og miljødepartementet ivaretar helheten i regjeringens klima- og miljøpolitikk og har hovedansvaret for lovverk som klimaloven, forurensningsloven og naturmangfoldloven, i tillegg til støtteordninger som er rettet mot næringslivet. Kommunal- og distriktsdepartementet har hovedansvaret for plan- og bygningsloven og andre rammer for fylkeskommunene og kommunenes ansvar. Finansdepartementet har hovedansvaret for skatte- og avgiftspolitikken, inkludert miljøavgifter. Nærings- og fiskeridepartementets virkemidler, regelverk og andre rammer skal også legge klima- og miljøhensyn til grunn, selv om det ikke er hovedformålet med ordningene.

Nærings- og fiskeridepartementet har et mål om størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi, noe som innebærer at all næringsvirksomhet må være sosialt, miljømessig og økonomisk bærekraftig. Målet er førende for satsinger departementet har ansvar for, og for oppfølgingen av underliggende etater, virkemidler og egen virksomhet. Som ansvarlig departement for nærings- og havpolitiske spørsmål er det en rekke områder hvor dette målet gjør seg gjeldende.

Næringspolitikk og virkemidler

Rapporteringen er i hovedsak rettet mot status for miljø. Rapportering om status for klimaarbeidet (inkludert klimatilpasning) er nærmere beskrevet i regjeringens klimastatus og -plan for 2025.

Forskning, innovasjon og omstilling i næringslivet

Miljøspørsmål og kunnskap om miljøproblemenes årsaker, virkninger og løsninger er sektorovergripende. Miljørelevant forskning og innovasjon inngår i mange av programmene og ordningene som er finansiert over Nærings- og fiskeridepartements budsjett.

Forskning og innovasjon spiller en sentral rolle i den grønne omstillingen av næringslivet og resten av samfunnet vårt. Kompleksiteten i klimautfordringene krever innovasjons- og forskningssamarbeid på tvers av sektorer, finansieringskilder og land. Norge deltar blant annet i EUs investeringsprogram InvestEU i perioden 2021–2027. Programmet gir næringslivet tilgang til EU-omfattende finansielle instrumenter som kan komplementere nasjonale virkemidler. Minst 30 pst. av investeringene gjennom programmet skal bidra til å nå EUs klimamål.

I tillegg til internasjonale forsknings- og innovasjonsinitiativ er det en rekke ordninger i det nasjonale virkemiddelapparatet som bygger opp under grønn omstilling i næringslivet. Grønn plattform er ett av tiltakene for grønn omstilling. Plattformen er en felles konkurransearena i regi av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Siva. Plattformen skal fremme grønn omstilling fra grunnleggende forskning til kommersialisering og innovasjon.

Regjeringen har innført et hovedprinsipp om at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot Norges forpliktelser under Parisavtalen og lavutslippssamfunnet i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. Virkemid-

delapparatet skal utløse gode prosjekter som bidrar til omstilling og verdiskaping i næringslivet. Hovedprinsippet gjelder i utgangspunktet for hele det næringsrettede virkemiddelapparatet. Med dette menes alle vesentlige næringsrettede bevilgninger til Innovasjon Norge, Norges forskningsråd, Siva, Design og arkitektur Norge, Eksportfinansiering Norge, Enova, Gassnova og Bionova. Hovedprinsippet gjelder også for Investinor og Nysnø, og anses for disse aktørene å være ivaretatt i forventningene som er lagt i eierskapspolitikken.

Hovedprinsippet videreføres i 2026, jf. omtale av «Videre arbeid» under.

For å dokumentere og følge opp denne grønne dreiningen av virkemiddelapparatet ble virkemiddelaktørene i 2022 bedt om å etablere sammenlignbar rapportering om støtte til prosjekter med klima- og miljøinnhold. Virkemiddelaktørene har fra 1. januar 2024 implementert klassifisering av prosjekter med potensiell positiv effekt på klima og miljø. Virkemiddelaktørene har fra 1. januar 2025 også implementert klassifisering av prosjekter med potensial for å gjøre vesentlig skade. Rapporteringssystemet er innført som en pilot.

Den grønne dreiningen av det næringsrettede virkemiddelapparatet er en del av den generelle innsatsen rettet mot videre utvikling av virkemiddelapparatet, jf. omtale i programkategori 17.20.

Over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett gis tildelingene til klima- og miljørelevant forskning i hovedsak gjennom bevilgninger til forskningsinstituttene, Grønn plattform, Innovasjonsprosjekter i næringslivet (IPN), kommersialiseringsprosjekter og gjennom de marine og maritime midlene i Forskningsrådet. Gjennom Forskningsrådets ordninger kan næringslivet eksempelvis få støtte til utvikling av teknologier som begrenser forurensning ved hjelp av rensing, mer miljøvennlige produkter og produksjonsprosesser, mer effektiv ressurshåndtering og ressursutnyttelse og teknologiske systemer som reduserer miljøpåvirkningen. Når Forskningsrådet velger ut prosjekter, vurderes også prosjektenes miljøvirkninger. I 2024 utbetalte Forskningsrådet 503 mill. kroner til løpende prosjekter i næringslivet under området «Klima, miljø og energi». Dette utgjorde om lag 46 pst. av næringslivsporteføljen i 2024. I perioden 2022–2024 er det totalt utbetalt om lag 2,2 mrd. kroner til klima-, miljø- og energirelevante prosjekter i næringslivet. Dette utgjør om lag 45 pst. av næringslivsporteføljen i perioden. Overgang fra nettobudsjettering til bruttobudsjettering for Forskningsrådet fra og med 2025 har medført behov for endringer både i regnskapsprosesser og systemoppsett. Dette førte til at fristene for regnskapsføring for 2024 ble framskyndet med om lag to måneder i forhold til tidligere praksis. Endringen medførte at utbetalinger i 2024 er betydelig lavere enn tidligere år og derfor ikke sammenlignbare. Nedgangen gjenspeiler ikke en reell nedgang i aktivitetsnivået i Forskningsrådets portefølje.

Klima- og miljørettet forskning innenfor marin sektor inkluderer forskning på hav- og kystmiljø og økosystemtilstand, miljøkonsekvenser av påvirkninger i marine økosystemer og hvordan virksomheter innenfor disse sektorene kan drives mer effektivt, bærekraftig, sirkulært og miljøvennlig. Det bidrar også som underlag for hvilke områder det blant annet ikke skal foregå fiskeri- og havbruksaktiviteter, og som dermed gir langvarige bevaringseffekter.

Innovasjon Norge skal være en pådriver for å fremme innovasjon og utvikling av konkurransedyktige og bærekraftige nye teknologier og løsninger. Dette innebærer blant annet at bærekraft, i form av effekter på mennesker, samfunn og miljø, inkludert vurdering av klima- og naturrisiko, beskrives og vurderes i alle finansieringssaker. Bærekraftige prosjekter blir prioritert foran andre like gode prosjekter som er mindre bærekraftige. I 2024 har Innovasjon Norge gjennomført en dobbel vesentlighetsanalyse i tråd med EU-direktivet Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). Som en oppfølging av denne analysen er det utviklet en ny bærekraftspolicy for selskapet som har virkning fra 2025. Innovasjon Norge forvalter også Miljøteknologiordningen, Grønne vekstlån og Grønn industrifinansiering som er rettet direkte mot grønn omstilling.

Med en stor andel grønne prosjekter er Innovasjon Norge en vesentlig aktør for at Norge lykkes med det grønne skiftet. I 2024 ble prosjekter med vesentlig positiv miljøeffekt tildelt 3,65 mrd. kroner i lån og 1,6 mrd. kroner i tilskudd over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Samlet utgjør dette 74 pst. av innvilgede lån og tilskudd som finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. I tillegg til å gi finansiell støtte til prosjekter med potensiell positiv miljøeffekt bidrar Innovasjon Norge med nettverksaktiviteter og kompetansetjenester i prosjekter som har miljø som hovedinnretning. Bærekraftig utvikling er et viktig mål for flere av næringsklyngene i Innovasjon Norges klyngeprogram.

Nysnø Klimainvesteringer AS har som formål å bidra til reduserte klimagassutslipp gjennom investeringer som direkte eller indirekte bidrar til dette. Investeringene skal i hovedsak rettes mot

ny teknologi i overgangen fra teknologiutvikling til kommersialisering i norske unoterte vekstbedrifter.

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS finansierer FoU-prosjekter som skal bidra til nyskaping, økt verdiskaping og bærekraft i sjømatnæringen.

Eksportfinansiering Norge (Eksfin) tilbyr eksportfinansiering til prosjekter som kan ha positive miljøeffekter. Den OECD-tilknyttede eksportfinansieringsavtalen, *Arrangement*, legger til rette for grønn energi ved at det kan tilbys gunstigere finansieringsvilkår enn for øvrige eksportkontrakter. I 2023 sluttet Norge seg til «Statement on International Public Support for the Clean Energy Transition», og i januar 2025 fikk Eksfin nytt regelverk for finansiering av fossil energi. Eksfin vil ikke lenger tilby finansiering til utbygging av ny infrastruktur til utvinning av olje og gass, med mindre det benyttes teknologi som fjerner eller reduserer utslippene ved produksjonen betydelig, for eksempel karbonfangst og -lagring, landstrøm og havvind. Eksfin kan tilby lån og garantier for klima- og miljøteknologi (for eksempel karbonfangst og -lagring) og HMS-tiltak på eksisterende infrastruktur for utvinning av olje og gass. Eksfin kan finansiere salg og distribusjon av olje og gass når dette er nødvending av hensyn til forsyningssikkerhet eller en rettferdig omstilling. Eksfin skal bidra til omstillingen av leverandørindustrien og kan finansiere leverandørindustrien for fossil energi, så fremt prosjektet eller selskapet har bruksområder eller aktivitet ut over fossil energi.

Videre arbeid

Regjeringen vil fortsette å fremme forskning, innovasjon og grønn omstilling i næringslivet gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet. Bevilgningene over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett bidrar blant annet til utviklingen av nye grønne løsninger i næringslivet.

I 2026-budsjettet foreslår regjeringen flere tiltak knyttet til forskning, innovasjon og grønn omstilling i næringslivet. Virkemiddelaktørene skal fortsette samarbeidet om Grønn plattform og de pågående prosjektene i porteføljen. Regjeringen vil videreføre Grønn plattform og legge til rette for en ny utlysning i 2026 til treårige prosjekter. I tillegg er Innovasjon Norges Grønne vekstlån blant tiltakene som videreføres i 2026, og som er rettet direkte mot klima- og miljørelevant forskning og innovasjon i næringslivet. Regjeringen vil også fortsette å tilrettelegge for at næringslivet kan nyttiggjøre seg av EUs næringsrettede programmer i omstillingsarbeidet.

Regjeringen foreslår å videreføre hovedprinsippet for grønn dreining av det næringsrettede virkemiddelapparatet.

Generelle virkemidler

Frihandelsavtaler

Sammen med de øvrige EFTA-statene (Island, Liechtenstein og Sveits) legger Norge fram et kapittel om handel og bærekraftig utvikling i alle frihandelsavtaleforhandlinger. Kapitlet inneholder forpliktelser om arbeidstakerrettigheter, klima og miljø, likestilling, samt ansvarlig næringsliv. Det er blant annet inntatt bestemmelser om handel og henholdsvis skogforvaltning, biologisk mangfold, klimaendringer, multilaterale miljøavtaler og fiskeri og havbruk. Også ved reforhandling av tidligere inngåtte frihandelsavtaler gjennom EFTA har Norge som mål å innta kapitlet om handel og bærekraftig utvikling. Dette er blant annet gjort i de moderniserte frihandelsavtalene EFTA har med henholdsvis Tyrkia og Chile.

Statlig eierskap

Staten er en langsiktig og ansvarlig eier. Fellesskapets verdier skal forvaltes på en måte som gir tillit hos allmennheten og bidrar til oppnåelse av statens mål som eier, som er høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer eller bærekraftig og mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål. Staten som eier stiller tydelige forventninger til selskaper med statlig eierandelers arbeid med klima og natur. Disse framkommer av Meld. St. 6 (2022–2023) *Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap – Statens direkte eierskap i selskaper*.

Nærings- og fiskeridepartementet følger opp forventningene knyttet til klima og natur gjennom eierdialog.

Konkurransepolitikk

Hensynet til bærekraft preger alle deler av næringslivet, og aktører må tenke nytt for å omstille seg. Velfungerende konkurranse stimulerer til økt produktivitet, omstilling og innovasjon og er dermed en viktig driver for bærekraftig utvikling. På lengre sikt kan mer effektiv konkurranse og innovasjon gi flere og billigere klimavennlige produkter og tjenester. Effektiv håndheving av konkurranseloven er viktig for å fremme målet om økt samlet verdiskaping innenfor bærekraftige

rammer, samt grønn teknologiutvikling og grønn omstilling. Konkurransepolitikken er derfor et viktig virkemiddel. Dette vil kunne ha stor betydning innenfor næringer som er særlig viktige for grønn omstilling, for eksempel kraftsektoren og transportsektoren.

Offentlige anskaffelser

Grønne offentlige anskaffelser er videre sentralt gjennom blant annet at offentlige oppdragsgivere skal bidra til å minimere miljøbelastningen og fremme klimavennlige løsninger. Fra 1. januar 2024 skal klima- og miljøhensyn som hovedregel vektes med minimum 30 pst. i offentlige anskaffelser. Endringene i anskaffelsesregelverket innebærer en betydelig skjerping av oppdragsgiveres plikt til å legge vekt på klima- og miljøhensyn i sine anskaffelser.

Industri og mineral

Industri

Industrien sto i 2024 for om lag 23 pst. av Norges utslipp av CO_2-ekvivalenter. CO_2-ekvivalenter er en benevning som bukes for å kunne sammenligne de ulike klimagassenes evne til å varme opp atmosfæren. Industrien var lenge den største kilden til utslipp i Norge, men utslippene er redusert med rundt 40 pst. siden 1990. Mesteparten av nedgangen kom før 2010. Årsaken var særlig tekniske og driftsmessige tiltak som reduserte utslipp av andre klimagasser enn CO_2. Utslippene i industrien kommer i hovedsak fra metallurgisk industri (aluminium og ferrolegeringer), kjemisk industri (kunstgjødsel og petrokjemi), mineralsk industri (sement, gips og klak), oljeraffinering, treforedling, gjøring (brød- og ølproduksjon) og kullutvinning.

Selv om industrien utgjør en relativt stor andel av Norges nasjonale utslipp, er flere industriaktører i Norge blant verdens mest klimavennlige i sine bransjer. Det skyldes ikke minst at det norske kraftsystemet er tilnærmet fullt ut fornybart, mens kraftsystemet i andre land fortsatt har en stor andel fossil produksjon basert på kull og/eller gasskraft. Særlig elektrifisering, overgang til hydrogen produsert med lave eller ingen utslipp, karbonfangst og lagring (CCS), energieffektivisering og bruk av biokarbon er tiltak som kan gi betydelige utslippskutt.

Industriens klimagassutslipp reguleres i hovedsak gjennom EUs kvotesystem, EU ETS. I årene framover er det ventet at kvoteprisen vil øke. I tillegg vil antallet kvoter som vederlagsfritt tildeles industrien, frikvoter, reduseres kraftig de neste ni årene for enkelte bransjer. Det gjelder særlig for sement-, aluminium- og stålproduksjon. Samlet gjør dette at industriens kostnader knyttet til klamgassutslipp vil øke betydelig. Industrien kan likevel vurdere at investeringer i utslippsreduserende tiltak i Norge ikke er bedriftsøkonomisk lønnsomme. Dette skyldes i hovedsak at markedet foreløpig ikke har høy nok betalingsvilje for lavutslippsprodukter. CBAM (Carbon Border Adjustment Mechanism) vil kunne påvirke dette, fordi det vil gjøre det dyrere å importere varer som sement, aluminium og stål fra regioner med mindre ambisiøs klimapolitikk.

Mineralaktivitet

Norsk mineralnæring skal sikre bærekraftig mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser som legger til rette for høyest mulig samlet verdiskaping og ivareta samfunnets behov for mineraler. At ressursene utnyttes bedre, er viktig for å minimere negative klima- og miljøkonsekvenser. En bærekraftig mineralnæring legger også store forventinger til bedriftene og næringens arbeid med natur, avfallshåndtering, sirkulærøkonomi, forholdet til omgivelsene og dem som berøres, og har som målsetting å være ledende på sitt felt og å stadig forbedre egen bærekraft.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) skal arbeide for at Norges mineralressurser blir forvaltet og utnyttet til det beste for samfunnet. Dette omfatter også forsvarlig og bærekraftig forvaltning av mineralressurser og å redusere miljømessige konsekvenser av tidligere mineraluttak.

I 2026 skal DMF prioritere å følge opp den helhetlige planen for gjennomføring av tiltak for å redusere forurensningen etter den tidligere gruvedriften i Folldal. DMF skal også prioritere arbeidet med oppfølging av revidert tiltaksplan på Løkken, for oppfylling av det siste delmålet i miljøpålegget her.

Opprydding etter tidligere industri og mineralaktivitet

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) er statens fagetat for forvaltning og utnyttelse av mineralressurser. På vegne av Nærings- og fiskeridepartementet gjennomfører DMF også tiltak for å redusere miljøkonsekvenser etter tidligere mineralvirksomhet i

områder hvor departementet har et eier- eller forvalteransvar.

Miljødirektoratet har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i områder med antatt størst forurensningsrisiko og gitt Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om å iverksette tiltak for å begrense forurensningen i disse områdene. DMF har siden 1989 gjennomført tiltak, og tungmetallavrenningen av kobber og sink er blitt vesentlig redusert i perioden. DMF vurderer i samarbeid med Miljødirektoratet ytterligere tiltak i disse og andre områder hvor det har vært mineralutvinning.

Løkken

Miljødirektoratet har gitt sin tilslutning til en tiltaksplan for Løkken Gruver som DMF har ansvar for å gjennomføre. I 2024 har etaten dokumentert at effekten av gjennomførte tiltak fortsatt er god. To av tre miljømål fra pålegget fra 2008 er oppnådd, og det er oppnådd en betydelig reduksjon av forurensning for det siste miljømålet. Det arbeides videre med å finne riktige tiltak for å nå det siste miljømålet i pålegget og sørge for at tilførsel fra Fagerlivatnet til Bjørnlivatnet opphører. I 2024 er det utarbeidet grunnlag for en revidert tiltaksplan for å sikre måloppnåelse, og for å forsøke å finne løsninger for å innfri miljøpålegget i sin helhet.

Vannkjemien i Raubekken viser høye tungmetallkonsentrasjoner. Den stedegne grenseverdien for kobber på 175 mikrogram per liter (µg/l) ble overholdt i 2024. Tidligere undersøkelser i Raubekken har vist at fisk er svært negativt påvirket av gruveavrenning nedstrøms Løkken verk. Resultater fra vannovervåkingen i 2024 viser at kjemisk tilstand og tilstanden for vannregionspesifikke stoffer i Orkla er god. Grenseverdien på 10 µg/l for kobber ble overholdt i 2024. Tidligere undersøkelser i Orkla, både nedstrøms og oppstrøms utløpet fra Raubekken, tyder på at laks nedstrøms vassdraget ikke er negativt påvirket av gruveavrenning fra Løkken verk.

Samlet sett er det en avtakende trend for kobberkonsentrasjonen tilknyttet Løkken Verk etter oppstart av nøytraliseringsanlegget i 2018.

Folldal

I det opprinnelige pålegget til Miljødirektoratet for gruveområdet i Folldal er målsettingen å redusere avrenningen med 60-90 pst. sammenlignet med en kartlegging gjennomført i 1998. I februar 2024 mottok departementet følgende reviderte pålegg om tiltaksgjennomføring ved Folldal gruver fra Miljødirektoratet:

> *For å innfri bestemmelsene etter vannforskriften pålegger vi Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) å gjennomføre tiltak for å redusere forurensningen fra gruveområdene i Folldal slik at vannforskriftens miljømål kan nås i Folla. Miljømålene for vannkvalitet som omfattet av pålegget er:*
> – *Kobber: 7,8 µg/liter*
> – *Sink: 11 µg/liter*
> *Frist for å gjennomføre tiltak settes til 1. juni 2028.*

DMF oversendte i januar 2022 en helhetlig tiltaksplan for opprydding etter gruvedriften til departementet. Planen konkluderer med at det kreves tre tiltak for å oppfylle miljøpålegget:
– Grøftesystemet og survannsnettet må utbedres.
– Gruvemassene må sikres mot avrenning ved at de dekkes til.
– Det må etableres et renseanlegg med slamhåndtering.

Prosjektet er nå godt i gang. I løpet av 2024 har DMF prioritert å detaljere planene for Trinn 1, 2 og 3 for å redusere usikkerhet knyttet til prosjektgjennomføring og måloppnåelse, samt sikre en realistisk fremdriftsplan. Videre er første fysiske tiltak i henhold til tiltaksplanen gjennomført i 2024. Dette innebærer første steg i trinn 1 om etablering av grøft for å avskjære rent vann fra østlig del av området, samt utbedring av rørsystemet i samme grøft. Utførte arbeider i 2024 danner et godt grunnlag for det videre arbeidet med å oppnå pålegget. DMF har god dialog med Folldal kommune og andre relevante myndigheter om oppfølgingen.

Resultater fra Folldal viser høye tungmetallkonsentrasjoner, og at elva Folla er sterkt påvirket av tidligere gruvedrift. Samlet avrenning fra gruveområdet til Folldal Verk måles ved en prøvestasjon. Vannprøvene viser høye konsentrasjoner av tungmetallene kadmium, krom, nikkel, arsen, kobber og sink, med spesielt høye konsentrasjoner av kobber og sink. For kobber er målte snittverdier i Folla om lag 20 µg/l, mens målt maksverdi er 26 µg/l. For sink er målte snittverdier om lag 30 g/l, mens maksverdi er 49 µg/l. Pålegget er dermed ikke oppnådd.

Sulitjelma

I 2018 ble det utarbeidet en fagrapport av Norges geotekniske institutt på oppdrag fra DMF, hvor anbefalingen var å ikke gjennomføre omfattende tiltak. Dette skyldes at tiltak kan medføre fare for spredning av forurensning ved at metaller frigjøres fra bunnsedimentene i Langvatnet og dermed virke mot sin hensikt. Overvåking på elleve målepunkter viser at det ikke er forverring av kobberkonsentrasjonen i Langvatnet. Pålegg for Sulitjelma innebærer at kobberkonsentrasjonen i Langvatnets utløp ved Hellarmo ikke skal overstige 10 µg/l. Grenseverdien for kobber var i snitt 17 µg/l i 2024, og grenseverdien for kobber ble dermed ikke overholdt.

Røros

I henhold til pålegg fra Miljødirektoratet fra 2016 skal miljøtilstanden i vannforekomster ved Nordgruvefeltet overvåkes årlig for å sikre at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om muligheten for å oppnå god økologisk og kjemisk tilstand. Nordgruvefeltet omfatter kobbergruver med driftsperiode fra 1657 til 1977, og den tidligere gruvedriften har medført at metall- og sulfidholdig gruveavfall er spredt i området rundt gruvene. Resultater fra vannovervåkingen på Røros viser at vannkjemien i Orva er sterkt påvirket av avrenning fra Nordgruvefeltet. Analyser av vannprøver fra Orva viser at gjennomsnittskonsentrasjonene av både kobber, sink og kadmium overstiger grenseverdien for årlig gjennomsnitt gitt i vannforskriften og også påvirker vannkvaliteten i Glomma. Gjennomsnittlig kobberkonsentrasjon i Glomma i 2024 økte fra 1,43 µg/l før utløpet av Orva til 73,7 µg/l etter utløpet av Orva. Nordgruvefeltet er ikke hjemfalt til staten.

Søve

Staten har påtatt seg å bekoste og gjennomføre opprydding etter virksomheten til statsaksjeselskapet AS Norsk Bergverk ved Søve i Telemark i perioden 1953–1965. Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet ga i 2014 Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om opprydding basert på departementets forslag til tiltaksplan.

Departementet kunngjorde oppryddingen i 2014 og 2016 uten at det lyktes å få på plass en egnet deponiløsning. Nærings- og fiskeridepartementet ga i 2020 Norsk nukleær dekommisjonering i oppdrag å forberede gjennomføring og oppfølging av en løsning for Søvemassene. Etter flere forsinkelser ble anbudskonkurranse gjennomført første halvår 2024. Arbeidet med gjennomføring av oppryddingen startet høsten 2024 og fortsetter også i 2026.

Raufoss

Miljøtiltakene som er gjennomført i Raufoss Industripark siden 2004, har ført til en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i parken. Overvåking viser at vannkvaliteten i Hunnselva er i kontinuerlig forbedring, og miljøbelastningen fra industriparken til omgivelsene reduseres årlig. Oppryddingsprosjektet på Raufoss har oppfylt alle tidligere gitte pålegg fra Miljødirektoratet og miljømålene som er satt. I 2012 kom Miljødirektoratet med nye pålegg overfor Raufoss Næringspark ANS. Fra og med 2015 gikk prosjektet over i en overvåkingsfase. Videre er det fortsatt behov for drift av enkelte tiltak i industriparken hvor forurenset vann pumpes opp og renses. Det kan også komme ytterligere forpliktelser under garantiene knyttet til historisk relatert forurensning i forbindelse med gravearbeider for bygg og annen infrastruktur. Garantiforpliktelsene omfatter også de latente historiske miljøforpliktelsene knyttet til dumping av ammunisjon som har vært gjort i Mjøsa, som måtte følge av offentligrettslige miljøpålegg etter forurensningslovens bestemmelser. I den forbindelse har Nærings- og fiskeridepartementet bekreftet overfor Forsvarsdepartementet at departementet etterskuddsvis vil dekke halvparten av kostnadene som Forsvarsdepartementet pådrar seg som følge av eventuelle offentligrettslige pålegg eller erstatningsansvar etter forurensningslovens bestemmelser hva gjelder historiske forhold knyttet til ammunisjonsdeponiet i Mjøsa.

Opprydding etter nukleær virksomhet

Staten har ut fra et samfunnsmessig hensyn tatt ansvar for finansiering av opprydding etter den nukleære forskningsvirksomheten Institutt for energiteknikk (IFE) har drevet i Halden og på Kjeller. Det er etablert en egen etat, Norsk nukleær dekommisjonering (NDD), for å gjennomføre oppryddingen. NND har nå konsesjon for å eie og drive atomanlegget i Halden.

Meld. St. 8 (2020–2021) *Trygg nedbygging av norske atomanlegg og håndtering av atomavfall* beskriver problemstillinger og prosesser i oppryddingsarbeidet. Det vises ellers til omtale under kap. 907 og 908. Stortingsmeldingen legger forurensingsloven og avfallsforskriften til grunn som

rettslige rammeverk for å ivareta klima- og miljøhensyn i arbeidet med oppryddingen etter IFEs atomreaktordrift. Oppryddingen innebærer håndtering av store menger radioaktivt avfall. Radioaktiv forurensning kan skade menneskers helse og miljø både nå og i framtiden, og derfor stilles det strenge krav til håndtering av radioaktivt avfall. Arbeidet er fortsatt i en planleggingsfase.

Industrimeldingen og klima, natur og miljø

Meld. St. 16 (2024–2025) *Industrien – konkurransekraft for en ny tid* beskriver utfordringene og mulighetene som favner hele industrien. Det vises til omtale under programkategori 17.10. Industrimeldingen trekker fram noen sentrale utviklingstrekk, som sett i sammenheng peker i retning av en verden med betydelig usikkerhet, hvor et av disse utviklingstrekkene er klima- og miljøutfordringer. Blant regjeringens seks industripolitiske hovedprioriteringer skal regjeringens aktive næringspolitikk medvirke til at industrien skal bidra til lavutslippssamfunnet. Deler av industrien står for det meste av industriens klimagassutslipp. Disse står overfor store framtidige utslippskutt.

Norge har mål om å være et lavutslippssamfunn i 2050. Klimapolitikken innebærer store omleggінger av den globale økonomien og endrer konkurransevilkår i alle sektorer. Dette får betydning for norsk industri og dens rammevilkår både nasjonalt og internasjonalt. Men det kan gi muligheter for norsk industri i markeder som etterspør bærekraftige produkter.

Videre arbeid

Regjeringen vil fortsette med å legge til rette for omstilling i industrien. Den samlede klimapolitikken skal bidra til å redusere industriens CO_2-utslipp. Regjeringen har som mål å kutte utslipp og skape arbeidsplasser. Framtidens industri i Norge må fortsette med å finne gode måter å kutte utslipp for å hevde seg i den globale konkurransen. Regjeringen har blant annet sammen med partene i industrien blitt enige om en langsiktig og forutsigbar CO_2-kompensasjonsordning. Ordningen er økonomisk bærekraftig, forutsigbar, bidrar til energieffektivisering og reduksjon i utslipp av klimagasser og sikrer at industrien forplikter seg til klimatiltak. Regjeringen vil følge opp klimapartnerskapet med prosessindustrien og byggenæringen, som sentrale for samarbeid og dialog med næringslivet om grønn omstilling.

Maritim næring og kystområdet

Klimagassutslipp

Norsk maritim næring har lenge ledet utviklingen av nye og mer klimavennlige løsninger. Gjennom nasjonale virkemidler har næringen realisert teknologi, løsninger og forretningsmodeller som senere har dannet grunnlag for eksport til internasjonale markeder. Utviklingen av lav- og nullutslippsløsninger har kommet lengst innenfor ferjesektoren, og det arbeides med å stille krav til flere fartøyssegmenter de kommende årene for å bidra til utvikling og økt bruk av lav- og nullutslippsløsninger.

Offentlig støtte til forsknings- og innovasjonsprosjekter er sentralt for å bidra til nødvendig teknologiutvikling og -implementering. Ifølge Statistisk sentralbyrå var klimagassutslippene fra innenriks sjøfart og fiske på 3,9 mill. tonn CO_2-ekvivalenter i 2023, som er en økning på 1,6 pst. fra 2022. Av Norges totale klimagassutslipp utgjør dette 8 pst.

Fra 1. januar 2024 ble skip på 5 000 BT og oppover i gods- og passasjertransport innlemmet i EUs kvotehandelssystem. Regjeringen vil innføre FuelEU Maritime, og forordningen for alternativ infrastruktur, begge forordningene har tråd i kraft i EU, men avventer gjennomføring i norsk rett.

Siden 2023 har Kystverket ført klimaregnskap i samsvar med «Greenhouse Gas Protocol». 74 pst. av utslippene kommer som konsekvens av Kystverkets utslipp fra tilbringertjenesten for los, utbyggingsprosjekter og slepebåtberedskapen i regi av Kystvakten. Kystverket stiller utslippskrav der det er hensiktsmessig på egne fartøyer og innleide transporttjenester, som tilbringertjenesten for los. Dette gjelder også ved vedlikeholdsarbeid av farleder og fiskerihavner med innleide entreprenører.

Sjøfartsdirektoratets regelverksarbeid er viktig for Norge både nasjonalt og internasjonalt. Norge har vært og er en pådriver for et strengere klima- og miljøregelverk blant annet i Den internasjonale sjøfartsorganisasjonen IMO.

Miljø

NO_X-avtalen har vært et viktig tiltak for utvikling av norsk miljøvennlig flåte. Næringsorganisasjonene som er parter til miljøavtalen, har etablert Næringslivets NO_X-fond. Den opprinnelige avtalen fra 2018–2025 ble forlenget med to år og vil dermed løpe ut 2027. I løpet av årene 2018 til 2024 er det fullført og verifisert 441 utslippsreduserende tiltak med støtte fra NO_X-fondet på rundt

4,9 mrd. kroner. Skipsfarten har vært den største mottakeren, med støtte til 257 prosjekter, som samlet har redusert NO_X-utslippene med 8 381 tonn. Over 2,7 mrd. kroner har blitt tildelt prosjekter innen skipsfarten i perioden.

Etablering av landstrømsanlegg i havner bidrar til mindre lokal luftforurensning og til å kutte klimagassutslipp fra skip i havn. Våren 2025 er det registrert 279 etablerte og planlagte landstrømsanlegg.

Undersøkelser før farvannstiltak starter opp, avdekker ofte forurensede sedimenter fra blant annet havnevirksomhet, skipsverft, gamle avfallsfyllinger og avløp. Grundig planlegging og overvåking, skånsomme metoder for gjennomføring og avbøtende tiltak sikrer at forurensning ikke spres, og at den fjernes på en forsvarlig måte. Kystverket samarbeider med aktuelle kommuner og Miljødirektoratet om miljømudring i tilknytning til egne tiltak. Kystverket vektlegger kunnskapsinnhenting om effekten av avbøtende tiltak både innenfor forurensning og andre påvirkningsfaktorer. Dette gjelder også undersøkelser av påvirkningen fra farvannstiltak på naturen og miljøet i etterkant av farvannstiltak.

Videre arbeid

Regjeringen vil fortsette å legge til rette for grønn omstilling i maritim næring. Å satse målrettet på teknologi og løsninger som gir effektivisering, lavere energiforbruk og løsninger som tar i bruk ikke-fossile energikilder, er viktig for å gi ytterligere kraft til den grønne omstillingen i skipsfarten. Gjennom Innovasjon Norge og Forskningsrådet er det i 2024 samlet gitt tilsagn om 1,13 mrd. kroner til maritime prosjekter, rettet mot grønn omstilling og digitalisering i maritim næring. Også gjennom internasjonalt forskningssamarbeid har norske aktører godt omdømme. I EU kommisjonens forskningsprogram Horisont Europa har norske aktører en returandel på 19 pst., som er vesentlig over det norske målet om en returandel på 2,8 pst.

Det maritime klimapartnerskapet skal bidra til å identifisere barrierer og flaskehalser og løsninger som kan øke omstillingstempoet. Arbeidet vil følges opp i 2025.

Sjøfartsdirektoratet vil fortsette arbeidet med å utvikle regelverk som åpner for bruk av ny teknologi og miljøvennlige løsninger for skip, samtidig som sikkerheten ivaretas. Arbeidet i FNs sjøfartsorganisasjon IMO knyttet til utvikling av et klima- og miljøvennlig internasjonalt regelverk vil fortsatt være et prioritert område.

Fiskeri og havbruk

Forvaltning av havområdene

Kartlegging av marine naturtyper

MAREANO-programmet har siden 2005 drevet kartlegging av havbunnen i norske havområder gjennom systematisk innsamling av dybdedata og data om havbunnens geologi, landskap og naturtyper, biologiske mangfold og forurensning. Formålet med kartleggingen er blant annet å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av de havbaserte næringene og de marine økosystemene gjennom bidrag til forvaltningsplanene for norske havområder. Kartleggingen gjennomføres av Havforskningsinstituttet, Norges geologiske undersøkelse og Statens kartverk. I 2024 ble det gjennomført dybdekartlegginger på totalt 6 041 km^2. Det ble kartlagt i Nordsjøen i henholdsvis særlig verdifulle og sårbare områder i Norskerenna, i to mulige havvindområder Vestavind F (ved Utsira Nord) og Sørvest F (ved Sørlige Nordsjø II). Det er videre gjennomført kartlegging og undersøkelser av geologiske, biologiske og kjemiske bunnforhold av til sammen 8 678 km^2 havbunn i 2024. Av kartlegging og undersøkelser gjennomført i 2024 var 3 673 km^2 utført på kontinentalsokkelen i Barentshavet og 5 005 km^2 ble feltkartlagt på kontinentalsokkelen i Nordsjøen.

Siden 2005 er det totalt dybdemålt ca. 306 000 km^2. I tillegg er det benyttet dybdedata fra andre aktører. Til og med 2024 er det totalt kartlagt 286 989 km^2 sjøbunn med hensyn til geologi, biologi og kjemi. Høyoppløselige dybdekart legges inn i kartplottere for fiskefartøy. Dybdekartene er også viktig datagrunnlag for å modellere utbredelse av naturtyper og biotoper, samt identifisere sannsynlige forekomster av korallrev. Mer enn 5 000 naturlige gassoppkommer er kartlagt som kan bidra til utslipp av klimagasser. Resultater og kart fra MAREANO-programmet publiseres løpende på www.mareano.no.

I statsbudsjettet 2026 foreslås det å starte et nytt program for kartlegging av sjøbunn og økosystemer i kystsonen. Programmet vil gjennomføres i samarbeid mellom Norges geologiske undersøkelse, Kartverket og Havforskningsinstituttet og vil gi økt kunnskap som kan legge grunnlag for næringsvirksomhet.

I 2026 foreslås det å starte kartlegging i Varangerfjorden, hvor det er stor usikkerhet om påvirkning fra havbruk på kystfiskerier. Kartleggingen vil samle inn kunnskap som legger til rette for sameksistens og utvikling av havbruk, fiskeri og andre marine næringer. For nærmere beskrivelse

vises det til kap. 901 Havbunns- og kystkartlegging.

Sykdom hos viltlevende akvatiske arter

Nærings- og fiskeridepartementet har det forvaltningsmessige ansvaret for å forebygge og bekjempe sykdom hos villfisk og andre viltlevende akvatiske arter. Sykdommer som kan true en art, blir prioritert. De mest aktuelle slike sykdommer er krepsepest hos edelkreps, og parasitten *Gyrodactylus salaris* hos atlantisk laks.

Krepsepest kan føre til total utryddelse av edelkrepsbestanden i et vassdrag. Signalkreps, som er en fremmed art i Norge, kan være smittet uten å bli syk. Ulovlig utsetting av signalkreps eller flytting av båter og utstyr som har vært brukt i smittede vassdrag, gir økt risiko for smittespredning. I 2024 ble det påvist miljø-DNA fra krepsepest innenfor restriksjonssonen i Rødnessjøen i Haldenvassdraget og innenfor restriksjonssonen i Hæra. Det ble også funnet ulovlig utsatt signalkreps i en stor innsjø i Glommavassdraget, Øyeren. I Norge har totalt ni vassdrag blitt rammet av krepsepestutbrudd én eller flere ganger siden første utbrudd ble påvist i 1971. I tillegg har fire lokaliteter vært, eller er fortsatt, regnet for krepsepestsone på grunn av ulovlig utsatt og pestsmittet signalkreps.

Gyrodactylus salaris kan føre til at hele bestander av den atlantiske villaksen i elver går tapt. Parasitten angriper ikke laksefisk i sjø. Det er fram til i dag påvist *Gyrodactylus salaris* på laks og røye i 54 vassdrag i Norge, etter at det i 2024 ble påvist smitte i ett nye vassdrag (Bergerelva). I 2024 kunne det siste vassdraget i Vefsnaregionen, og dermed hele regionen, friskmeldes for *Gyrodactylus salaris*. Status for 2024 er at elleve vassdrag har kjent forekomst av *Gyrodactylus salaris* og 43 vassdrag er friskmeldte etter behandling.

Beskyttede områder

Norge har med hjemmel i havressursloven iverksatt en rekke tiltak for å unngå skadelig fiskeriaktivitet. Totalt er rundt 40 pst. av norske havområder omfattet av områdebaserte fiskereguleringer som bidrar til en miljømessig bærekraftig forvaltning, og til beskyttelse av bunnhabitatene. Tiltakene er også i tråd med FN-resolusjoner, FN-avtalen om fiske på det åpne hav og FAOs retningslinjer. Særlig omfattende er det generelle forbudet mot bruk av bunnslepte redskaper i områder dypere enn 1 000 meter sør for Bjørnøya. Nord for Bjørnøya er det større forekomster av andre arter enn lengre sør. For å sørge for bedre beskyttelse av bløtkoraller, svamp og andre sårbare arter i disse områdene ble det i 2019 innført strengere regler der. Dybdegrensen i det generelle forbudet mot bunnslepte redskaper ble satt til 800 meter. I tillegg ble ti områder stengt for alt bunnfiske. Ellers har vi i norske havområder 18 områder med dypvannskorallforekomster som er beskyttet mot all bunnberørende fiskeriaktivitet. Det er opprettet flere hummerfredningsområder på Skagerrakkysten. Videre er det besluttet at det skal innføres tre nullfiskeområder i Oslofjorden fra 1. januar 2026, som skal bidra til å styrke økosystemet og fiskebestandene, som er et tiltak som aldri før er brukt i norsk fiskeriforvaltning i dette omfanget.

Nærings- og fiskeridepartementet er involvert i arbeidet med beskyttelse og vern av marine områder under Konvensjonen om biologisk mangfold gjennom flere regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner, gjennom FAOs fiskeriarbeid, og i oppfølging av FNs bærekraftsmål. Fiskeriforvaltningstiltakene som er hjemlet i havressursloven, regulerer den aktiviteten med størst påvirkning på marin natur og vil være et vesentlig bidrag til å nå globale mål om vern og bevaring av 30 pst. av de globale havområdene innen 2030.

Sjømat i matsystemet

Sjømat

Økt konsum av sjømat er tiltak for å fremme klima og bærekraft. Ifølge Miljødirektoratets rapport *Klimatiltak mot 2030* vil et kosthold i tråd med helsemyndighetenes anbefalinger (mindre rødt kjøtt, mer plantebasert kost og fisk) være det klimatiltaket med størst potensial for reduksjon av utslipp av klimagasser samlet over perioden 2021–2030. Regjeringen er opptatt av å fremme havet som matfat og legge til rette for bærekraftig produksjon og konsum av mat fra havet.

Det arbeides med å øke sjømatinntaket i befolkningen i tråd med kostrådene. Kostholdsprogrammet Fiskesprell er departementets viktigste tiltak i dette arbeidet.

Kunnskapsbasert ressursforvaltning for å sikre at uttaket av ville marine arter er bærekraftig, er en grunnpilar i forvaltningen. Det må også legges til rette for at sjømatnæringen reduserer utslipp og miljøpåvirkning gjennom hele verdikjeden. Sjømaten må være sunn og trygg å spise, og det må være minst mulig svinn gjennom verdikjeden fram til forbruker. Det er nødvendig med en helhetlig tilnærming og samarbeid mellom de ulike sektorer og aktører for å oppnå dette. Insti-

tusjoner som Havforskningsinstituttet, Veterinærinstituttet, Nofima og SINTEF bidrar med relevant kunnskap for å ivareta bærekraften i verdikjeden og i matsystemet.

Fiskesprell

Kostholdsvaner utvikles tidlig, og det nasjonale kostholdsprogrammet Fiskesprell er etablert for å øke sjømatkonsumet hos barn og unge. Programmet er nærmere omtalt under kap. 900, post 77.

Matsvinn

Mat som produseres og ikke blir spist er unødig bruk av ressurser og har en uheldig påvirkning på miljøet. Matsvinn bidrar til nesten 10 pst. av de globale menneskeskapte klimagassutslippene. Å redusere matsvinn er derfor et viktig miljøtiltak. Matsvinnet fra sjømatindustrien (spiselige deler av sjømat som anses som mat i Norge) var for 2020 beregnet å være 12 400 tonn.

Myndighetene og matbransjen inngikk i juni 2017 en samarbeidsavtale om reduksjon av matsvinn. Avtalen er signert av fem departementer og tolv bransjeorganisasjoner, inkludert sjømatnæringen. Formålet med avtalen er å halvere matsvinnet i hele matverdikjeden i Norge innen 2030. Matsvinnet ble redusert med om lag 10 pst. fra 2015 til 2020.

Strategier for å redusere matsvinn må rettes inn mot alle leddene i verdikjeden. Dette inkluderer utvikling av ny teknologi og produksjonsmetoder, bedre emballasje og søkelys på rask nedkjøling og ubrutt kjølekjede for å forlenge holdbarheten på matvarer. Størstedelen av matsvinnet skjer derimot i husholdningene, og kompetansen må økes også her. Å legge til rette for forskning, kunnskap og teknologi i hele matverdikjeden er viktig for å understøtte arbeidet med å utnytte ressursene og å redusere matsvinnet.

Trygg sjømat

Rene hav er en viktig forutsetning for havet som et trygt og sunt matfat. Myndighetenes overvåkings- og kontrollprogram for både miljøgifter og næringsstoffer er derfor viktig for å for å sikre sjømattrygghet og folkehelse.

Overvåkingen må tilpasses nye problemstillinger, som klimapåvirkning og miljøforandringer. Klimaendringer fører blant annet til endret utbredelsesområde og diett for mange arter i havet, som igjen kan føre til endringer i nivåene av miljøgifter og næringsstoffer oppover i næringskjeden.

Havforskningsinstituttet overvåker årlig innholdet av uønskede stoffer i villfisk, skjell og skalldyr fra norske kyst- og havområder, samt fôr, fôrråvarer og oppdrettsfisk på oppdrag fra Mattilsynet. Funnene i norsk sjømat ligger med få unntak under grenseverdiene som er fastsatt i internasjonalt regelverk for handel med mat. Ved funn av uønskede stoffer over grenseverdier iverksetter myndighetene tiltak.

Miljøgifter og andre uønskede stoffer i oppdrettsfisk kommer hovedsakelig gjennom fôret. Innholdet av miljøgifter i fôr er regulert ved grenseverdier både for fôrråvarer og ferdig fôr. Grenseverdiene er fastsatt i det felles veterinære regelverket i EU gjennom EØS-avtalen. I 2024 ble det ikke funnet tungmetaller eller miljøgifter over de tillatte grenseverdiene i verken villfisk, fôr, fôrråvarer eller i oppdrettsfisken.

For å sikre et mer bærekraftig havbruk, må fôret til oppdrettsfisken være både trygt og produsert med ansvarlig ressursbruk. I dag består fôret i økende grad av plantebaserte fôringredienser, noe som krever overvåking av plantevernmidler (pesticider) og soppgifter. Samtidig introduseres nye fôringredienser som insektmel, gjær og marine arter lavt i næringskjeden. Disse kan bidra til sirkulær ressursbruk, men reiser også spørsmål rundt uønskede stoffer og næringsstoffer.

Havforskningsinstituttet bidrar til samfunnsoppdrag bærekraftig fôr ved å forske på og analyserer slike råvarer for uønskede stoffer og næringsstoffer. Dette gir nødvendig kunnskapsgrunnlag for å utvikle trygt og bærekraftig fôr, og for å oppdatere regelverk i takt med utviklingen.

Videre arbeid

Regjeringen vil følge opp tiltak for å fremme akvatisk mat i arbeidet med klima og bærekraft gjennom ernærings- og kostholdsarbeidet. Helhetlig overvåking av de viktigste fiskebestandene og sjømat for å kartlegge innholdet av uønskede stoffer og næringsstoffer videreføres. Kartlegging og kunnskapsoppbygging om uønskede stoffer, smittestoffer og næringsstoffer i nye marine arter som tas i bruk som mat og fôr, skal også videreføres. Regjeringen vil fortsette arbeidet med å øke kunnskapen om forekomst og betydning av mikroplast og nanoplast i det marine miljøet og i sjømat.

Som en del av dette arbeidet har Mattilsynet og Havforskningsinstituttet fått i oppdrag å vurdere innretningen på overvåkings- og kartleggingsprogrammene på sjømatområdet, herunder å redegjøre for ressursbruk, finansiering og framtidig behov knyttet til disse programmene. Resul-

tatene av denne gjennomgangen vil danne grunnlag for å vurdere om det er behov for endringer i innretning og prioriteringer. Dette arbeidet vil være viktig for å sikre at overvåkings- og kartleggingsprogrammene fortsatt er målrettede, faglig oppdaterte og tilpasset framtidig behov, og at de bidrar til trygg, sunn og bærekraftig sjømatproduksjon.

Fiskeri

Norge har lovfestet at forvaltningen av fiskeriressursene skal være bærekraftig og basert på beste tilgjengelige kunnskap. Fiskerimyndighetene vurderer jevnlig bestandssituasjonen og behovene for å fastsette forvaltningstiltak i de ulike fiskeriene for å sikre bærekraftig høsting. Riktig kvotefastsetting, andre reguleringstiltak og kontroll med at reguleringene følges er viktig for å unngå overbeskatning.

For de kommersielt viktigste fiskebestandene har forvaltningen et godt kunnskapsgrunnlag, som blir oppdatert årlig. Opp mot 90 pst. av fisken vi fisker, er fra bestander vi deler med andre land. For en systematisk gjennomgang av tilstanden til våre viktigste fiskebestander og de vitenskapelige rådene om hvordan bestandene bør reguleres, se Meld. St. 12 (2024–2025) *Noregs fiskeriavtalar for 2025 og fisket etter avtalane i 2023 og 2024*.

Utviklingen i gytebestanden for de økonomisk viktigste fiskeriene de siste tretti årene har vist en god balanse mellom høsting og beskyttelse. I Barentshavet har de kommersielt viktige bestandene hatt god utvikling etter at et mer bærekraftig fiske ble innført, men i de siste årene har det vært nedgang i bestandene for torsk og hyse. Gytebestanden for nordøstarktisk torsk (skrei) er nå under føre-var-nivået, og kvoterådet for 2026 er 21 pst. lavere enn kvoten i 2025. For enkelte bestander som makrell og nvg-sild, har fiskepresset vært høyere enn de vitenskapelige rådene for bærekraftig forvaltning, grunnet utfordringer med å komme til enighet om internasjonale fiskeriavtaler.

Gjenoppbygging av blant annet snabeluer, tobis, pigghå og makrellstørje viser at restaurering virker. Langsiktige høstingsregler har sammen med vern av yngel og småfisk gjennom områdebegrensninger, tekniske reguleringer, selektive redskaper og utkastforbud, vist seg å være effektive tiltak som har gitt en positiv utvikling.

For mange av de øvrige bestandene er kunnskapsgrunnlaget varierende. Som ledd i arbeidet med en økosystembasert forvaltning gjøres det jevnlige vurderinger av hvilke av disse bestandene som har behov for nye forvaltningstiltak eller hvor det er behov for økt kunnskap. De siste årene har kysttorsk (nord og sør), sjøkreps, flatøsters, lyr, hummer og kveite vært prioriterte arter. Kysttorsk sør for 62° N har vært beskyttet av en rekke tiltak siden 2019. Det er i 2025 innført tiltak for å redusere fiskepresset på kysttorsk også nord for 62° N. Økningen av minstemålet innenfor fire nautiske mil nord for 67° N som ble gjennomført i 2024, ser ut til å ha virket etter hensikten med lavere fangst, spesielt av liten fisk, som resultat. Fiskeridirektoratets forslag til prioriterte arter i 2026 er kysttorsk, sjøkreps, håkjerring, skater, hummer, kveite, brosme, lange, breiflabb, blåkveite, blålange, hyse i Nordsjøen, hvitting og nordøstarktisk torsk.

Fiskeriforvaltningen arbeider for et mest mulig klima- og miljøvennlig fiske. Å begrense skade på bunnhabitat og redusere fiskeflåtens energiforbruk er viktige mål i tillegg til å regulere fiskeriene slik at utkast av fisk og bifangst reduseres mest mulig. Bunnfiske kan medføre utslipp av organisk karbon. Regjeringen arbeider med å kartlegge karboninnhold i sedimenter i norske havområder og øker kunnskapen om effekter på havbunnsystemer ved bruk av bunnredskaper.

Villfanget fisk har i utgangspunktet et lavt klima- og miljøavtrykk. Det legges vekt på ytterligere å redusere dette ved bruk av ny teknologi og tilrettelegging for et effektivt fiske. Fra 1. januar 2024 har Fiskeridirektoratet inkludert vurderinger av klimahensyn i sin rådgivning. Fra 2026 skal også vurderinger av klimaeffekter i større grad tas inn i Fiskeridirektoratets forslag til nasjonale reguleringer. Norske fiskerier er underlagt økonomiske virkemidler for omstilling og utslippsreduksjoner, herunder CO_2-avgift på fossilt drivstoff og CO_2-kompensasjonsordningen for fiskeflåten. Kompensasjonsordningens innretning gir insentiver for mer drivstoffeffektivt fiske.

Tapte fiskeredskaper kan forårsake spøkelsesfiske, og havressursloven pålegger fiskere å søke etter tapte redskaper og rapportere dersom redskapen likevel går tapt. I tillegg til forebyggende arbeid har Fiskeridirektoratet de siste årene forsterket sin oppryddingsinnsats. Lokale opprenskningstokt langs kysten har avdekket betydelige funn av redskaper som stammer fra fritidsfiske. Det er nå krav om å merke teiner og ruser i fritidsfiske, og allmennheten oppfordres til å rapportere tapte fiskeredskaper i fritidsfiskeappen. Fiskeridirektoratet har i 2025 fått lovhjemmel til å beslaglegge og destruere eller avhende umerket fiskeredskap.

Havbruk

Rømming

Havbruksnæringen påvirker miljøet blant annet gjennom genetisk innblanding av rømt oppdrettsfisk blant villfisk. Derfor er det strenge regler for rømningssikker utforming og drift av akvakulturanlegg. Dersom rømming allikevel skjer, er målet å redusere den genetiske interaksjonen med ville bestander.

Til tross for at rømmingssikkerhet er en prioritet både for næringen og forvaltningen, er rømmingshendelser fortsatt en utfordring. Det er flest laks som rømmer, se figur 7.1, men det er også hendelser med ørret og torsk. De offisielle tallene på rømt oppdrettsfisk er basert på bekreftede rømmingshendelser og er beheftet med stor usikkerhet. Data fra de ti siste årene viser at de fleste rømmingshendelsene ved oppdrettsanlegg skjer i forbindelse med arbeidsoperasjoner (som for eksempel avlusningsoperasjoner). Andre årsaker er blant annet uvær og eksterne påkjenninger, slik som predatorer som sel og hval.

Det nasjonale programmet for overvåking av rømt oppdrettslaks har tallfestet innslagene av rømt fisk i 196 vassdrag i 2024. Av disse ble til sammen 84 pst. vurdert til å ha lavt innslag av rømt oppdrettslaks (mindre enn 4 pst.), 9 pst. ble vurdert til å ha moderat innslag (mellom 4 og 10 pst.), mens 7 pst. ble vurdert til å ha et høyt innslag (mer enn 10 pst.) av rømt oppdrettslaks. Antall og andel elver med middels eller høyt innslag i 2024 var noe høyere enn i 2023, men om lag på nivå med gjennomsnittet for perioden 2020–2023.

Havbruksnæringen er gjennom forskrift pålagt å organisere og finansiere utfisking i vassdrag med et for høyt innslag av rømt oppdrettsfisk. Oppdrettsnæringens sammenslutning for utfisking av rømt oppdrettsfisk tok ut rømt oppdrettslaks i 28 laksevassdrag over hele landet i 2024. I tillegg kommer utfisking i regi av Fiskeridirektoratet.

Lakselus

Grensene for hvor mye lus det kan være på oppdrettsfisken, er satt svært lavt for å beskytte viltlevende laksefisk. På grunn av økende resistens mot lakselusmidler har bekjempelsen de siste årene blitt mer utfordrende.

Data for 2024 viser at nasjonalt nivå av lakselus på oppdrettsfisk fram til og med juni var på omtrent på samme nivå som tidligere år, mens nivået i juli 2024 var noe høyere enn de siste årene.

Det var totalt sett en nedgang i bruken av medikamentelle lusemidler i 2024 sammenlignet med tidligere år. Samtidig ble det i 2024 rapportert det høyeste antallet medikamentfrie avlusningsuker noen gang. Denne økningen skyldes ifølge Veterinærinstituttet mest sannsynlig høye sjøtemperatu-

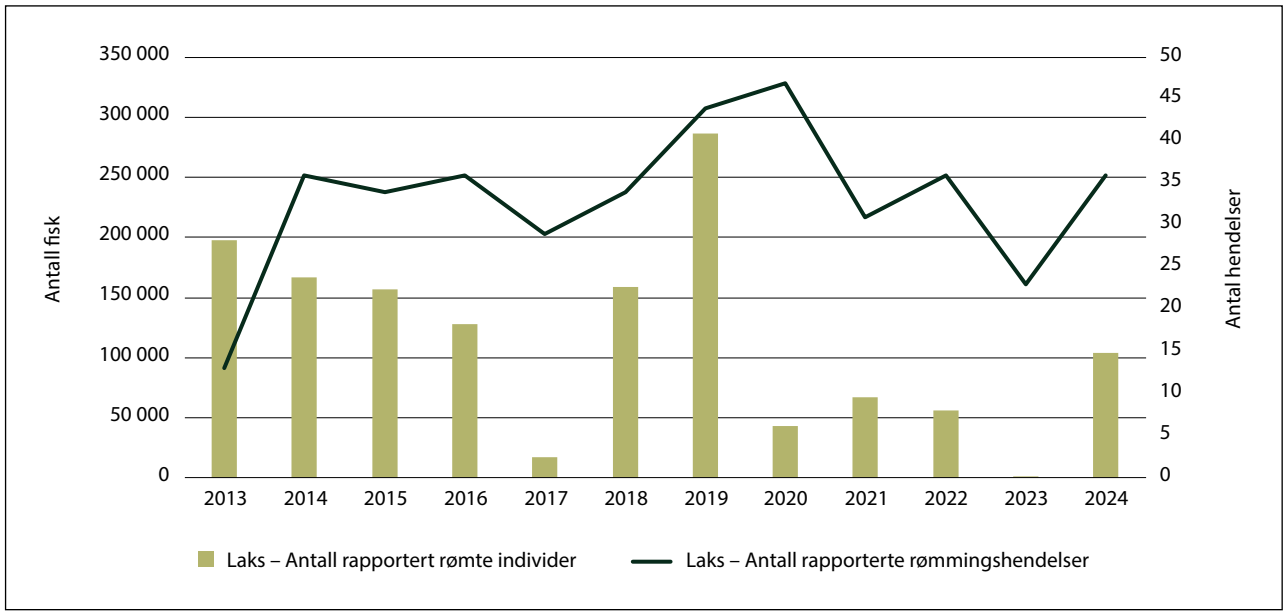

Figur 7.1 Antall rapporterte rømte oppdrettslaks og rømmingshendelser fra 2013 til 2024. Hendelser med andre arter ikke inkludert.

Figuren viser tall fra årlig anonymisert statistikkrapportering. Kun bekreftede rømmingshendelser er inkludert.
Kilde: Fiskeridirektoratet.

rer i Nord-Norge, noe som ga et økt smittepress fra lakselus.

Utslipp fra havbruksanleggene

Miljøovervåking av bunnen under og rundt oppdrettsanlegg skjer i samsvar med norsk standard NS 9410. I nærområdene til havbruksanleggene viser undersøkelsene at tilstanden det siste tiåret har vært stabil med gode miljøforhold. De aller fleste anleggene har nå «meget god» eller «god» miljøtilstand. Et nytt regelverk for forurensning fra kystnært fiskeoppdrett i sjø trådte i kraft i februar 2024. Regelverket innebærer blant annet at oppdrettsnæringen som ny hovedregel går bort fra individuelle forurensningstillatelser og over til forskriftsfestede standardvilkår for forurensning, med strengere krav til miljøovervåking og rapportering. I tillegg innføres det nye minstekrav til miljødokumentasjon for nye lokalitetssøknader.

Elektrifisering av havbruksnæringen

Det pågår en betydelig elektrifisering av havbruksnæringen. I dag er allerede om lag 70 pst. av fôrflåtene koblet til landstrøm. Dette har redusert klimautslippet betydelig. I tillegg bygges det stadig nye fullelektriske eller hybridelektriske arbeidsbåter i havbruksnæringen. Klima- og miljødepartementet mottok i april en utredning fra DNV som kartlegger muligheten for elektrifisering av fartøyer i havbruk. Denne samt tidligere underlagsrapport fra Sjøfartsdirektoratet om lav- og nullutslippskrav for servicefartøyer i havbruksnæringen legges til grunn for den videre prosessen med å stille utslippskrav til servicefartøyer i havbruksnæringen.

Klima- og miljødepartementet har, i samråd med Nærings- og fiskeridepartementet, bedt Sjøfartsdirektoratet utarbeide et forslag til hvordan klimakrav til servicefartøy i havbruksnæringen kan gjennomføres og innrettes. Klima- og miljødepartementet tar sikte på å sende forslag på offentlig høring høsten 2025.

Videre arbeid

Regjeringen har lansert et målrettet samfunnsoppdrag om bærekraftig fôr, med mål om at innen 2034 skal alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr komme fra bærekraftige kilder og bidra til å redusere klimagassutslippene i matsystemene. Samfunnsoppdraget skal bidra til å bevare naturmangfold, utvikle en sterk fôringrediensindustri og øke forsyningssikkerheten i Norge. Det er satt ned en styringsgruppe som skal gi råd til myndighetene om hva som må til for at målene skal nås. Sekretariatet for samfunnsoppdraget er lagt til Norges forskningsråd.

Regjeringen vil prioritere kunnskapsgrunnlaget for bestandsestimater og å sikre tilstrekkelig kontroll med bestandsuttaket. Oppfølging av tiltak for kysttorsk vil være en viktig prioritering. Regjeringen viderefører satsingen på forbedret kontroll med ressursuttaket og opprydding av tapte fiskeredskaper og andre tiltak i Fiskeridirektoratets handlingsplan mot marin forsøpling. Norges innsats mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) og Blue Justice-initiativet for å bekjempe fiskerikriminalitet globalt er også høyt prioritert.

Regjeringen ønsker å legge til rette for størst mulig samlet verdiskaping fra havbruk innenfor bærekraftige rammer. Det vil fremover være avgjørende å sikre tilstrekkelig tilgang til egnet areal for havbruksvirksomheten. I desember 2024 la regjeringen fram Meld. St. 8 (2024–2025) *Dyrevelferd* som presenterte en målsetting om at dødeligheten i akvakultur skal ned mot 5 pst. Stortinget sluttet seg til målsettingen. Regjeringen vil framover prioritere tiltak som kan føre til en planmessig nedgang i dødeligheten og bedre velferd for fisken.

Regjeringen la i 2025 fram en stortingsmelding om havbruk – Meld. St. 24 (2024–2025) *Fremtidens havbruk* – som presenterte et nytt og mer helhetlig forvaltningssystem for akvakulturnæringen. Stortinget sluttet seg til prinsippene som meldingen la fram om at framtidig regulering av akvakulturnæringen skal bygge på faktisk miljøpåvirkning og være innrettet med individuelle insentiver for akvakulturselskapene, også for å nå målsettingene om akseptabel miljøpåvirkning og redusert dødelighet. Regjeringen vil prioritere å følge opp Stortingets vedtak.

Regjeringen prioriterer også å legge til rette for velfungerende sameksistens mellom havnæringene. Det er behov for økt kunnskap for å kunne legge til rette for best mulig lokalisering av havvind og havbruk til havs og for å øke kunnskapen om effekter for økosystemene og andre næringer.

8 Oppfølging av FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål ble vedtatt av FNs generalforsamling i 2015. De 17 utviklingsmålene fastsetter en global fellesinnsats fram mot 2030, for å realisere en miljømessig, sosial og økonomisk bærekraftig utvikling for alle. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for den nasjonale oppfølgingen innenfor flere av delmålene og har det nasjonale koordineringsansvaret for hovedmål 9 om å bygge robust infrastruktur, fremme bærekraftig industrialisering og innovasjon, og for hovedmål 14 som omhandler bevaring og bruk av hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling.

Stortinget behandlet våren 2022 Meld. St. 40 (2020–2021) *Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030*. Nedenfor følger omtale av målene som er av særlig betydning for fiskeri- og havministeren og næringsministeren sine ansvarsområder.

Mål 2 Utrydde sult

Bærekraftsmål 2 er å utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring og fremme bærekraftig landbruk. Begrepet landbruk brukes her i betydningen matproduksjon og inkluderer fiskeri og akvakultur. FNs bærekraftsmål 14, om bevaring og bærekraftig bruk av hav og marine ressurser, omfatter også fiskeri og akvakultur, men grunnen til å drive fiskeri og akvakultur ligger i FNs bærekraftsmål 2.

Bærekraftige matsystemer skal ifølge FN sørge for matsikkerhet og god ernæring for alle og sikre det økonomiske, sosiale og miljømessige grunnlaget for matsikkerhet og ernæring for framtidige generasjoner. Matsystemer knytter faktorer som klima, miljø, infrastruktur og institusjoner sammen med verdikjeden for mat og omfatter alle aktører. Det gjelder matproduksjon, videreforedling, distribusjon, salg og konsum. I tillegg omfattes den sosioøkonomiske og miljømessige effekten systemet har på omgivelsene. Matsikkerhet innebærer at alle har tilgang til nok, trygg og sunn mat som ivaretar ernæringsmessige behov og matpreferanser for et sunt og aktivt liv.

Departementets aktiviteter knyttet til å fremme mat fra havet i arbeidet med bærekraftige akvatiske matsystem skal bidra både til hovedmålet og flere av delmålene. Omtale av arbeidet med bærekraftsmål 2 er derfor omtalt samlet. Disse delmålene er mest relevante for arbeidet på Nærings- og fiskeridepartementets sektor:

Delmål 2.1) Innen 2030 utrydde sult og sikre alle mennesker, særlig fattige og personer i utsatte situasjoner, inkludert spedbarn, tilgang til nok, trygg og sunn mat hele året

Delmål 2.2) Innen 2030 utrydde alle former for feilernæring, innen 2025 nå de internasjonalt avtalte målene som omhandler veksthemming og avmagring hos barn under fem år og ivareta ernæringsbehovene til unge jenter, gravide, ammende kvinner og eldre personer

Delmål 2.4) Innen 2030 sikre at det finnes bærekraftige systemer for matproduksjon og innføre robuste metoder som gir økt produktivitet og produksjon, som bidrar til å opprettholde økosystemene, som styrker evnen til tilpasning til klimaendringer, ekstremvær, tørke, oversvømmelse og andre katastrofer, og som gradvis bedrer arealenes og jordas kvalitet

Norge har generelt god matsikkerhet. Matsikkerhet innebærer å ha tilgang til nok, trygg og sunn mat som møter ernæringsmessige behov og matpreferanser. Vi har rammeverk og forvaltningsinstitusjoner som sikrer at maten vi blir tilbudt, er trygg å spise. Befolkningen har tilgang på matvarer som legger grunnlag for et sunt kosthold i tråd med ulike matpreferanser.

Når det gjelder mat fra havet og matsikkerhet, handler «nok sjømat» om å sikre høsting og produksjon av sjømat innenfor bærekraftige rammer. Det handler for eksempel om bedre ressursutnyttelse, bærekraftig fôr, redusert matsvinn og klimatilpasning. Nærings- og fiskeridepartementets arbeid med matsikkerhet og matsystem er tuftet på kunnskapsbasert forvaltning fra hav til bord. Viltlevende marine ressurser blir forvaltet gjennom kvotereguleringer, tekniske regler for fiske,

strukturtiltak og internasjonalt samarbeid. Krav om tillatelser og regelverk for drift av akvakulturvirksomhet står sentralt i forvaltning av akvakulturnæringen. Havbruksutvalget har imidlertid vist at det er viktigere hvordan fisken produseres, enn hvor mye som produseres. I lys av dette la regjeringen fram en stortingsmelding om havbruk, hvor det ble foreslått økte individuelle insentiver for å sikre bærekraftig akvakulturvirksomhet også i framtiden. Nærings- og fiskeridepartementet jobber med å følge opp stortingsmeldingen, i tråd med Stortingets merknader.

Et overordnet mål for ernæringsarbeidet er et sunt og variert kosthold blant alle innbyggerne. Generelt er det god ernæringsstatus i Norge. Det er likevel utfordringer med for høyt inntak av salt, tilsatt sukker og mettet fett, og for lavt inntak av frukt, bær, grønsaker, grove kornprodukter og fisk. Helsedirektoratet har i 2024 revidert de nasjonale kostrådene og råder befolkningen til å velge fisk og sjømat oftere. Det nasjonale kostholdsprogrammet Fiskesprell skal bidra til økt konsum av fisk hos barn og unge.

Rapporten «Utviklingen i norsk kosthold 2024» fra Helsedirektoratet viser en nedgang i fisk- og sjømatforbruket på 13 pst. siden 2015, og en ytterligere reduksjon fra 2022 til 2023.

Internasjonalt er innsatsen for økt bærekraftig matproduksjon og god ernæring styrket de senere årene. Matsikkerhet er en hovedprioritering i utviklingspolitikken, med et søkelys på betydningen akvatisk mat.

Bærekraftig forvaltning av natur er grunnleggende for bærekraftige matsystem og å ivareta matsikkerheten. Norge bidrar aktivt i FN-organisasjonene med mandat innenfor matsystemer og tema som hav, klima, matsikkerhet, ernæring og langsiktig utvikling av landbruk, fiskeri og akvakultur. Norge leder også et globalt handlingsnettverk for bærekraftig mat fra hav og innlandsvann for matsikkerhet og ernæring under paraplyen til FNs ernæringstiår.

Mål 5 Likestilling mellom kjønnene

Bærekraftsmål 5 er å oppnå likestilling og styrke stillingen for jenter og kvinner i samfunnet.

Delmål 5.5) Sikre kvinner fullstendig og reell deltakelse og like muligheter til ledende stillinger på alle nivåer der beslutninger tas, i det politiske, det økonomiske og det offentlige liv

Det er langt færre kvinner enn menn i toppen av norsk næringsliv. CORE Topplederbarometer, som utarbeides av Senter for likestillingsforskning ved Institutt for samfunnsforskning, viser at i 2024 var 17,5 pst. av administrerende direktører i de 200 største norske selskapene kvinner, og færre enn tre av ti i toppledergruppene kvinner. Det er nesten tre ganger så mange menn som kvinner som har styreverv. Kvinner fyller ca. 25 pst. av styrevervene i aksjeselskaper. Regjeringen vil arbeide for mer kjønnsbalanse på toppen av det private næringslivet. Stortinget har vedtatt krav til kjønnssammensetningen i styret blant annet i aksjeselskaper med flere enn 30 ansatte eller med drifts- og finansinntekter over 50 mill. kroner. Kravene vil innføres trinnvis fram til 1. juli 2028. Regjeringen har lagt fram en maritim likestillingsstrategi og undertegnet en samarbeidserklæring med næringen. Regjeringen følger opp tiltakene i Likestillingsstrategi for maritim næring (2023) og har tatt initiativ til å inngå en samarbeidserklæring med maritim næring i 2025. Sammen med maritim næring, arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner har partene forpliktet seg til å jobbe med konkrete tiltak og initiativer for økt likestilling og mangfold i næringen. Tiltakene omfatter blant annet aktiv rekruttering, støtte til mentorordninger, holdningsskapende arbeid, og kompetansehevende tiltak. Målsettingene tallfestes i et indikatorsett slik at utviklingen på likestillingsområdet kan dokumenteres og følges over tid i sektoren.

Mål 8 Anstendig arbeid og økonomisk vekst

Bærekraftsmål 8 er å fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle.

Delmål 8.2) Øke den økonomiske produktiviteten gjennom diversifisering, teknologisk fremgang og innovasjon, blant annet med vekt på lønnsomme og arbeidsintensive sektorer

Det vises til omtale under mål 9.

Delmål 8.3) Fremme en utviklingsrettet politikk som støtter produktive aktiviteter, opprettelse av anstendige arbeidsplasser, entreprenørskap, kreativitet og innovasjon, og stimulere til formalisering av og vekst i antallet svært små, små og mellomstore bedrifter, blant annet ved å gi dem tilgang til finansielle tjenester

Gjennom sine ideer og gjennomføringskraft kan gründere bidra til å skape verdier og utfordre det eksisterende næringslivet. Mange i Norge starter

egen bedrift, og antall nye foretak har økt betydelig de siste femten årene. Regjeringen arbeider for å legge til rette for at vi skal få flere vekstkraftige oppstartsbedrifter i Norge. Høsten 2024 la regjeringen fram Meld. St. 6 (2024–2025) *Gründere og oppstartsbedrifter*.

Tilgang til kapital og velfungerende kapitalmarkeder er en forutsetning for bærekraftig vekst, omstilling og innovasjon. I Norge fungerer kapitalmarkedene i hovedsak godt, og finansforetakene er solide og likvide. Det kan likevel være utfordrende for enkelte bedrifter å finne finansiering tidlig i utviklingsfasen. Særlig gjelder dette bedrifter med et lengre utviklingsløp.

For å bøte på disse utfordringene er det etablert offentlige virkemidler som stimulerer til økte investeringer i vekstbedrifter over hele landet. Regjeringens mål er at Norge skal være et av verdens beste land å starte og drive virksomhet i, og at flere gründere skal kunne lykkes med å bygge gode, vekstkraftige bedrifter.

Det vises ellers til delmål 9.3.

Delmål 8.9) Innen 2030 utarbeide og iverksette politikk for å fremme en bærekraftig turistnæring som skaper arbeidsplasser og fremmer lokal kultur og lokale produkter

Reiseliv er en framtidsnæring som skal bidra til å sikre verdiskaping og arbeidsplasser i hele landet. Regjeringen vil legge til rette for en helårlig reiselivsnæring som er konkurransedyktig, har stadig lavere klima- og miljøavtrykk, respekterer naturens og lokalsamfunnenes tålegrenser, og bidrar til lønnsomme helårsarbeidsplasser og attraktive reisemål over hele landet. Tre innsatsområder er definert i regjeringens veikart for reiselivsnæringen (2024): utvikling av lønnsomme produkter og et stadig mer attraktivt reiselivstilbud i Norge, utvikling av norske reisemål i en mer bærekraftig retning, og strategisk utvikling av det internasjonale markedsarbeidet. Et av tiltakene for å utvikle norske reisemål er å gi kommunene juridisk handlingsrom for å innføre et besøksbidrag.

Det vises ellers til nærmere omtale av reiselivsnæringen i omtalen av programkategori 17.10.

Mål 9 Industri, innovasjon og infrastruktur

Bærekraftsmål 9 er å bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon.

I et velfungerende samfunn er effektiv og god infrastruktur avgjørende. Eksempler er skoler og helseinstitusjoner, fysisk infrastruktur for transport og energi, og informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Delmål 9.1 om utvikling av pålitelig, bærekraftig og solid infrastruktur av høy kvalitet blir i hovedsak ivaretatt av andre departementer.

Delmål 9.2) Fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og næringsutvikling, innen 2030 øke industriens andel av sysselsetting og bruttonasjonalprodukt betydelig, i tråd med forholdene i de respektive landene og doble industriens andel av sysselsetting og bruttonasjonalprodukt i de minst utviklede landene

Det vises til delmål 9.4.

Delmål 9.3) Øke tilgangen til finansielle tjenester, inkludert rimelig kreditt, for små industribedrifter og andre bedrifter, særlig i utviklingsland, og styrke disse bedriftenes posisjon og integrere dem i verdikjeder og markeder

Det vises til delmål 8.3.

Tilgang til kapital og velfungerende kapitalmarkeder er en forutsetning for bærekraftig verdiskaping, vekst, omstilling og innovasjon. I Norge fungerer kapitalmarkedene i hovedsak godt, og finansforetakene er solide og likvide. Se for eksempel omtale i Meld. St. 26 (2024–2025) *Finansmarkedsmeldingen 2025*. Det kan likevel være utfordrende for enkelte bedrifter å finne finansiering tidlig i utviklingsfasen. Særlig gjelder dette bedrifter med et lengre utviklingsløp. For å bøte på disse utfordringene er det etablert offentlige virkemidler som stimulerer til økte investeringer i vekstbedrifter over hele landet.

For utviklingsland er det egne satsinger og programmer for næringsutvikling, mobilisering av privat kapital, jobbskaping og handelsrettet utviklingssamarbeid. Dette gjøres blant annet gjennom Norad og Norfund, se omtale under kap. 162 Næringsutvikling, matsystemer og fornybar energi og kap. 165 Norfund i Prop. 1 S (2025–2026) *Utenriksdepartementet*.

Delmål 9.4) Innen 2030 oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med mer effektiv bruk av ressurser og mer utstrakt bruk av rene og miljøvennlige teknologiformer og industriprosesser, der alle land gjør en innsats etter egen evne og kapasitet

Industrien i Norge står for om lag 23 pst. av Norges overordnede utslipp, der en betydelig andel kommer fra noen større punktutslipp. Regjerin-

gen arbeider kontinuerlig med å omstille industrien til å bli mer bærekraftig. Eksempler på regjeringens politikk for å kutte utslipp i industrien er Enovas punktutslippsprogram, CO_2-kompensasjonsordningen der 40 pst. av støtten skal gå til energi- og klimatiltak i Norge og virkemidler for å støtte utviklingen av lavutslippsteknologier med potensial for kutt i industrien, for eksempel hydrogen og CO_2-håndtering.

Samhandlingsforumet Prosess21 skal gi råd og tilrådinger til både regjeringen og industrien om hvordan Norge best kan redusere klimagassutslipp fra prosessindustrien fram til 2050 og samtidig legge til rette for bærekraftig omstilling, vekst og verdiskaping. Et sentralt utgangspunkt for Prosess21 er at utslippsreduksjoner ikke skal skje som følge av at utslipp flyttes til land med mindre ambisiøs klimapolitikk. Prosess21 er videreført ut 2026.

Delmål 9.5) Styrke vitenskapelig forskning og oppgradere teknologien i næringslivssektorene i alle land, særlig i utviklingsland, blant annet ved – innen 2030 – å stimulere til innovasjon, betydelig øke antallet ansatte (per million innbyggere) innenfor forsknings- og utviklingsvirksomhet og betydelig øke bevilgningene til offentlig og privat forskning og utvikling

Kvaliteten i forskning og høyere utdanning er avgjørende for hvor godt Norge lykkes med å utvikle og ta i bruk ny kunnskap til å skape verdier og løse samfunnsutfordringer nasjonalt og globalt. Regjeringen vil styrke norsk forskning, blant annet ved å videreføre treprosentsmålet i forskningspolitikken, og har lagt fram en strategi for å øke næringslivets investeringer i forskning og utvikling. Regjeringen vil også øke forskningsandelen i departementene og sikre bedre samordning av forskningspolitikken.

Bærekraftsmålene spiller en stadig viktigere rolle i det norske forsknings- og innovasjonssystemet. Norge trenger både verdensledende fagmiljøer og høy kvalitet i hele bredden av forskning og høyere utdanning for å utvikle og ta i bruk ny kunnskap for verdiskaping, omstilling og bærekraft. Regjeringen prioriterer forskning for omstilling til lavutslippssamfunnet og utvikling av teknologi og løsninger for grønn omstilling. Regjeringen vil styrke kunnskapsgrunnlaget for bærekraftig vekst, og dette blir avspeilt i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (2023–2032).

Norge har et virkemiddelapparat for næringsutvikling som skal fremme forskning, utvikling og innovasjon i næringslivet innenfor bærekraftige rammer. Regjeringen har innført et hovedprinsipp om at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot Norges forpliktelser under Parisavtalen og lavutslippssamfunnet i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. Bærekraft blir vektlagt i generelle ordninger og gjennom målrettede virkemidler for klima- og miljøvennlige løsninger. Forskningsrådet, Innovasjon Norge, Siva og Nysnø Klimainvesteringer AS er noen av aktørene som har virkemidler som bidrar til grønn omstilling. Virkemiddelapparatet skal utløse gode prosjekter som bidrar til omstilling og verdiskaping i næringslivet.

Mål 12 Ansvarlig forbruk og produksjon

Bærekraftsmål 12 er å sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre. Målet innebærer at produsenter og forbrukere skal ta hensyn til eksterne kostnader, særlig kostnader for miljøet, ved produksjon og forbruk.

Delmål 12.2) Innen 2030 oppnå bærekraftig forvaltning og effektiv bruk av naturressurser

Bioøkonomistrategien (2016) beskriver hvordan man kan legge til rette for økt verdiskaping og sysselsetting og samtidig redusere klimagassutslipp og ta i bruk fornybare biologiske ressurser på en mer effektiv måte. Strategien peker på at kunnskap, teknologi og formålstjenlige reguleringer er en forutsetning for økt, bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom utnyttelse av fornybare biologiske ressurser. Forsterket innsats på disse områdene er forankret i *Nasjonal strategi for ein grøn sirkulær økonomi* (2021) og vil legge til rette for økt sirkularitet i bionæringene og økt utnyttelse av sidestrømmer og restråstoff fra de ulike verdikjedene. Innsatsen blir blant annet rettet inn mot en kunnskapsbasert utvikling av regelverk og standarder for økt utnyttelse av bioressurser som i dag blir definerte som avfall, utredning av et tverrsektorielt markedssystem for restråstoff og bioressurser, og økt produksjon av bærekraftig fôr til fisk og husdyr.

Regjeringen har lansert et målrettet samfunnsoppdrag om bærekraftig fôr med mål om at innen 2034 skal alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr komme fra bærekraftige kilder og bidra til å redusere klimagassutslipp i matsystemene. Samfunnsoppdraget skal bidra til å ta vare på naturmangfol-

det, utvikle en sterk fôringrediensindustri og øke forsyningssikkerheten i Norge.

Gjennom å sikre at alt fôr kommer fra bærekraftige kilder innen 2034, vil man kunne redusere klimagassutsleppene fra matsystemene våre. Dette vil være et viktig bidrag for å nå de ambisiøse klimamålene Norge har satt seg. Oppdraget legger også vekt på å bygge opp en sterk norsk fôringrediensindustri. Dette vil styrke den innenlandske verdiskapingen og øke selvforsyningsgraden for fôrressurser. Samtidig vil det være viktig å ta vare på naturmangfoldet og redusere presset på sårbare økosystemer.

Delmål 12.3) Innen 2030 halvere andelen matsvinn per innbygger på verdensbasis, både i detaljhandelen og blant forbrukere, og redusere svinn i produksjons- og forsyningskjeden, herunder svinn etter innhøsting

I 2017 signerte staten en bransjeavtale med aktørene i verdikjeden for mat der målet er å halvere matsvinnet innen 2030. Matsvinnutvalget som ble nedsatt i 2023, har kartlagt barrierene som hindrer reduksjon i matsvinn og foreslått tiltak som kan styrke det allerede pågående arbeidet. Regjeringen har fulgt opp matsvinnutvalget, blant annet ved å innføre en matsvinnlov i 2025.

Delmål 12.6 Stimulere selskaper, særlig store og flernasjonale selskaper, til å innføre bærekraftige arbeidsmetoder og integrere informasjon om bærekraft i sine rapporteringsrutiner

Norge stimulerer selskaper til å ta i bruk bærekraftige arbeidsmetoder og integrere informasjon om bærekraft i sine rapporteringsrutiner, blant annet gjennom åpenhetsloven. Lov 18. juni 2021 nr. 99 om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven) trådte i kraft 1. juli 2022. Loven gjelder virksomheter som er foretak av allmenn interesse etter regnskapsloven § 1-6, eller som på balansedagen overskrider to av følgende tre vilkår: (i) salgsinntekt på 70 mill. kroner, (ii) balansesum på 35 mill. kroner, og (iii) gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret på 50 årsverk. Åpenhetsloven krever at virksomheter gjennomfører aktsomhetsvurderinger i tråd med OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv. Dette innebærer at virksomheten må ha interne rutiner for hvordan den arbeider med menneskerettigheter og arbeidsforhold, kartlegger risiko for negative konsekvenser både i egen drift og i leverandørkjeden og iverksetter tiltak der det avdekkes risiko. Virksomhetene skal utarbeide en årlig redegjørelse for aktsomhetsvurderingene som skal gjøres lett tilgjengelig på virksomhetens nettsider. Redegjørelsen kan inngå i virksomhetens årsberetning, jf. regnskapsloven. Redegjørelsen skal oppdateres innen 30. juni hvert år og ellers ved vesentlige endringer. Åpenhetsloven gir også allmennheten en rett til å kreve informasjon om hvordan virksomhetene håndterer negative konsekvenser for menneskerettigheter og arbeidsforhold i leverandørkjeden.

I lovproposisjonen om åpenhetsloven – Prop. 150 L (2021–2022) – varslet Barne- og familiedepartementet at loven skulle evalueres etter at den hadde virket en periode. Formålet med evalueringen er blant annet å vurdere effekten av loven, om mindre virksomheter også skal inkluderes som pliktsubjekter, og om lovens saklige virkeområde. I forbindelse med evalueringsarbeidet er det nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe, ledet av Barne- og familiedepartementet. Nærings- og fiskeridepartementet deltar aktivt i arbeidet sammen med Utenriksdepartementet, Finansdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Forbrukertilsynet. En evalueringsrapport om hvordan åpenhetsloven har virket så langt, ble publisert i juni 2025.

I mai 2024 ble EUs aktsomhetsdirektiv – direktiv (EU) 2024/1760 – vedtatt. Aktsomhetsdirektivet pålegger store selskaper å gjennomføre aktsomhetsvurderinger og iverksette tiltak for å ivareta menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og miljø. Direktivet bygger på de samme internasjonale prinsippene og retningslinjene som åpenhetsloven. Dersom aktsomhetsdirektivet inntas i EØS-avtalen, må direktivets bestemmelser gjennomføres i norsk rett gjennom endringer av norsk regelverk. Aktsomhetsdirektivet berører hovedsakelig åpenhetsloven.

I februar 2025 la EU-kommisjonen fram et direktivforslag om forenklinger i bærekraftsregelverket for næringslivet, hvor det foreslås endringer i aktsomhetsdirektivet, direktivet om selskapers bærekraftsrapportering og taksonomiforordningen. Hensikten med de foreslåtte endringene er å styrke europeiske selskapers konkurranseevne ved å redusere administrative byrder for næringslivet. Direktivforslaget ligger nå til vurdering i Parlamentet og Rådet. Gjennomføringsfristen for aktsomhetsdirektivet er samtidig vedtatt utsatt med ett år, til juli 2027.

Med utgangspunkt i de viktigste funnene fra evalueringen av åpenhetsloven, sendte Nærings-

og fiskeridepartementet, sammen med Barne- og familiedepartementet, sommeren 2025 et brev til EU-kommisjonen med norske kommentarer til de foreslåtte endringene i aktsomhetsdirektivet. Regjeringen følger den videre lovgivningsprosessen i EU tett.

Barne- og familiedepartementet vil starte arbeidet med et høringsnotat om endringer i åpenhetsloven når endringer i aktsomhetsdirektivet, som følge av EU-kommisjonens forenklingsforslag, er endelig vedtatt.

I Meld. St. 6 (2022–2023) *Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap – Statens direkte eierskap i selskaper* stiller regjeringen forventninger til selskaper med statlig eierandel og deres arbeid med blant annet klima, natur og ansvarlig virksomhet. Regjeringen forventer at selskapene inkluderer arbeidet med bærekraftsmålene i sine strategier og arbeider aktivt med å følge dette opp i daglig drift. Forventningene følges opp gjennom eierdialog.

Delmål 12.7) Fremme bærekraftige ordninger for offentlige anskaffelser, i samsvar med de enkelte landenes politikk og prioriteringer

Det er vedtatt endringer i anskaffelsesregelverket som innebærer en betydelig skjerping av kravet til å ivareta klima- og miljøhensyn i det offentliges anskaffelser. Den nye klima- og miljøbestemmelsen trådte i kraft 1. januar 2024. Regjeringen la 15. mai 2025 fram Prop. 147 L (2024–2025) *Lov om endringer i anskaffelsesloven (samfunnshensyn mv.)* med forslag til endringer i anskaffelsesloven. I lovproposisjonen foreslår regjeringen å innta klima- og miljøbestemmelsen som i dag ligger i forskrift, inn i anskaffelsesloven. Det foreslås i hovedsak å videreføre dagens bestemmelse om klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser. I tillegg er det foreslått hjemmel til forskrift om standardiserte minimumskrav og -kriterier innenfor klima og miljø.

Direktoratet for forvaltning og økonomistyring har utarbeidet en veileder til bestemmelsen om klima- og miljøhensyn og bistår oppdragsgivere i gjennomføring av grønne anskaffelser.

Mål 14 Livet i havet

Bærekraftsmål 14 er å bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling.

Regjeringen varslet i Hurdalsplattformen at den ville styrke bestands- og ressursforskningen i havet, langs kysten og i fjordene, styrke innsatsen mot fiskeri- og miljøkriminalitet nasjonalt og internasjonalt og lede an i innsatsen for å stanse plastforurensning i havet. En forvaltning som sikrer bærekraftig uttak av levende marine ressurser, må ses i sammenheng med bærekraftsmål 2, nok og trygg mat.

Norge har arbeidet aktivt for å sikre innlemmelsen av FNs bærekraftsmål i Den internasjonale sjøfartsorganisasjonens (IMOs) strategiske plan og arbeidsprogrammene for relevante komiteer. Det overordnede målet om å bevare og bruke hav på en måte som fremmer bærekraftig utvikling, er sentralt i IMOs arbeid. I tillegg er det mange aspekter ved IMOs arbeid som kan linkes til flere bærekraftsmål. Dette gjenspeiles i organisasjonens arbeidsplan og bistandsprogrammer.

Hav er et av satsingsområdene i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Kontinuerlig kunnskapsinnhenting, god forvaltning og overvåkingsprogrammer sørger for bærekraftig bruk av havets ressurser og bevaring av økosystemene.

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS finansierer forskning som skal bidra til å utvikle ny kunnskap for norsk sjømatnæring som muliggjør verdiskaping, bærekraft og innovasjon. Kunnskapen skal bidra til å realisere FNs bærekraftsmål.

Delmål 14.1) Innen 2025 forhindre og i betydelig grad redusere alle former for havforurensning, særlig fra landbasert virksomhet, inkludert marin forsøpling og utslipp av næringssalter

Som havnasjon har Norge tatt en lederrolle globalt og regionalt for å bekjempe marin forsøpling. Hovedansvaret for dette ligger til Klima- og miljødepartementet, men fiskerimyndighetene gjør en særlig innsats for å redusere og forebygge forsøpling fra fiskeri og akvakultur. Havforskningsinstituttet registrerer forekomster av marint søppel, inkludert plast og mikroplast, på sine forskningstokt i norske havområder. Fiskeridirektoratet har siden tidlig på 1980-tallet gjennomført årlige tokt for opprydding av tapte fiskeredskaper i de viktigste fiskefeltene langs norskekysten. Siden 2021 er arbeidet med å forebygge og redusere marin forsøpling fra de marine næringene og fritidsfiske styrket i tråd med Fiskeridirektoratet sin handlingsplan. Direktoratet har disse årene økt oppryddingsinnsatsen, og ryddet i 2024 over 1 600 garn, 78 teiner, 25 km fiskeline, 250 km tauverk og 5 km trålwire på sine ordinære tokt. Stortinget vedtok i mars 2025 endringer i havressurslova for å gi Fiskeridirektoratet og Kystvakten hjemmel til å beslaglegge, destruere eller avhende umerket

redskaper for å bidra til å redusere spøkelsesfiske og marin forsøpling. I 2024 ble det innført krav til merking av alle teiner i snøkrabbefisket og garn i blåkveitefisket, som er fiskerier med høyt antall redskaper per fartøy. Direktoratet jobber samtidig for å redusere framtidig forsøpling både i internasjonalt fora og i samarbeid med næringens organisasjoner, forskning og forvaltning. Viktige virkemidler er redskapsutvikling, nye krav til merking av redskaper og holdningsskapende arbeid.

Delmål 14.2) Innen 2020 forvalte og beskytte økosystemene i havet og langs kysten på en bærekraftig måte for å unngå betydelig skadevirkninger, blant annet ved å styrke økosystemenes motstandsevne og ved å iverksette tiltak for å gjenoppbygge dem, slik at havene kan bli sunne og produktive

Delmålet følges i Norge opp blant annet gjennom økosystembasert forvaltning, gjenoppbygging av tidligere overfiskede bestander, vern og beskyttelse gjennom effektive arealbaserte bevaringstiltak. Forvaltningen av havområdene baserer seg på kunnskap, overvåking og tilsyn og kontroll med at regelverk etterleves. Forvaltningsplanenes kunnskapssammenstilling bidrar til at havet styrkes som grunnlag for bærekraftig matproduksjon og næringsvirksomhet. En helhetlig havforvaltning bidrar til måloppnåelse under flere av delmålene. Konkurransen om bruken av kystsonen er økende i Norge.

Havforskningsinstituttet kartlegger forekomster av fremmede arter gjennom programmer for hav- og kystovervåking. Å utrydde fremmede arter er ofte ikke mulig eller aktuelt, men det er et mål å holde kontroll med utviklingen, for eksempel slik det gjøres for kongekrabbe, slik at ikke viktige habitater ødelegges eller økosystemfunksjoner endres i for stor grad.

Klimaendringer, marin og landbasert forurensning, overfiske og ødeleggelser av viktige marine økosystemer er de største truslene mot verdens havområder. Situasjonen i norske havområder er i hovedsak god, men vi har utfordringer i Nordsjøen og Skagerrak. Norge legger sterk vekt på internasjonalt samarbeid om havrelaterte saker i FNs generalforsamling, Den internasjonale sjøfartsorganisasjonen (IMO), FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO), FNs kontor for narkotika og kriminalitet og Interpol, i tillegg til de regionale fiskeriforvaltningsorganisasjonene hvor Norge er medlem.

Norge har vært en pådriver for å få etablert det felles europeiske forskningssamarbeidet JPI Healthy and Productive Seas and Oceans. Målet med JPI Oceans er å bidra til et rent og rikt hav som forsyner framtidens generasjoner med mat og andre ressurser og tjenester, gjennom å utvikle langsiktige felles europeiske strategier for utvikling og forvaltning av havet.

Delmål 14.3) Begrense mest mulig og sørge for håndtering av konsekvensene av havforsuring, blant annet gjennom styrket vitenskapelig samarbeid på alle nivåer

Klima- og miljødepartementet har hovedansvaret for dette delmålet. Norske fagmiljøer arbeider med å øke kunnskapen om effekter av klimaendringer og havforsuring for grunnleggende økologiske forhold som primærproduksjon, fordeling av ulike arters og bestanders størrelse og utbredelse, samt framtidig fangstpotensial. Havforskningsinstituttet gjennomfører årlig innsamling av data for å vurdere konsekvensene av havforsuring på økosystemene og endringer i menneskelig påvirkning.

Det blir arbeidet videre med å redusere utslipp fra hav- og landbaserte forurensningskilder. Det er behov for å begrense tilførsel av næringssalter fra akvakultur, avrenning fra jordbruket og fra andre forurensningskilder.

Delmål 14.4) Innen 2020 innføre effektive tiltak for å regulere uttaket av fiskebestandene, få slutt på overfiske og ulovlig, urapportert og uregulert fiske og ødeleggende fiskemetoder, og iverksette vitenskapelig baserte forvaltningsplaner for å gjenoppbygge fiskebestandene på kortest mulig tid, i det minste til de nivåene som kan gi høyest mulig bærekraftig avkastning ut fra bestandenes biologiske særtrekk

Målet, slik det opprinnelig ble formulert, har utløpt. Det er likevel allmenn aksept for at stater fortsetter å rapportere fram til utløpet av FNs bærekraftsmål i 2030. Målet er også reflektert i FAOs retningslinjer for bærekraftig fiske, og i juridisk forpliktende avtaler som FN-avtalen om fiske på det åpne hav m.m. Norge regulerer de kommersielt viktige fiskebestandene gjennom vitenskapelig baserte forvaltningsplaner for å sikre bærekraftige uttak. Om lag 90 pst. av fisken vi fisker, kommer fra bestander vi deler med andre land. Norge inngår derfor en rekke bi- og multilaterale fiskeriavtaler årlig, i tillegg til at vi deltar i relevante regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner. Det er en utfordring at det ikke er blitt enighet mellom kyststatene om blant annet kvotefordeling for de pelagiske bestandene makrell, norsk vårgytende sild (nvg-sild) og kolmule, noe som

har medført overfiske, fordi summen av nasjonalt fastsatte kvoter har vært høyere enn avtalt totalkvote.

Norge har i forhandlingene om de pelagiske bestandene tatt et betydelig ansvar for å få framgang. Norge, UK og Færøyene inngikk i 2024 en 3-årig avtale om fordeling og soneadgang for makrell, mens arbeidet med å få til en helhetlig avtale som også omfatter de andre kyststatene, EU, Island og Grønland, fortsetter.

Norge og Færøyene inngikk i 2024 en bilateral kyststatsavtale om andeler for nvg-sild som bidrar til å ta ned overfiske som har vært med nesten 24 pst. I dag er summen av unilaterale kvoter ca. 110 pst., som sammenlignet med de andre pelagiske bestandene er et stort steg i å få ned overfiske utover totalkvoten.

Den langt største delen av vårt fiske foregår på bestander hvor det fastsettes årlige kvoter for uttaket, mens det brukes andre metoder for å følge utviklingen for bestander som ikke er kvoteregulert og heller ikke prioritert like høyt i forskningssammenheng. Sammen med kontrolltiltak og forskningsinnsats utgjør det et helhetlig forvaltningsregime som sikrer et kontrollert og forutsigbart uttak av fiskebestandene. Norge har implementert relevant internasjonalt regelverk som skal forhindre ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske). En rekke arealverktøy anvendes i fiskireguleringene, for eksempel forbud mot å fiske med visse redskaper, tidsavgrenset fiske, åpning og lukking av fiskefelt og arealbaserte reguleringer som korallvern og forbud mot bunnfiske. Fiskeriforvaltningen har de siste tiårene innført en rekke arealbaserte tiltak for en miljømessig bærekraftig forvaltning, som bidrar til beskyttelse mot negativ påvirkning fra fiskeriaktivitet i over 40 pst. av norsk økonomisk sone. Regjeringen arbeider med å vurdere hvilke norske havområder som kan anerkjennes som bevart gjennom andre effektive arealbaserte bevaringstiltak, og dermed bidra til å nå det nye globale målet om 30 pst. bevaring av kyst og havområder.

I 2019 lanserte Norge «Blue Justice-initiativet» som skal bistå med å implementere den internasjonale erklæringen mot organisert kriminalitet i den globale fiskeindustrien som Norge tok initiativ til i 2018, og som nå har støtte fra 61 land. Initiativet og erklæringen adresserer både bærekraftsmål 14 og 16 ved at det arbeides med å styrke institusjoner i utviklingsland og bekjempe korrupsjon og organisert kriminalitet i fiskerinæringen. I 2024 ble initiativet styrket ved at det ble gitt tilgang til data for havovervåking fra norske statlige satellitter.

Regjeringen er i gang med å styrke fiskerikontrollen og følger blant annet opp NOU 2019: 21 om framtidens fiskerikontroll. Mangel på verifiserbar dokumentasjon, svakheter i myndighetenes informasjonsforvaltning og organiseringen av kontrollarbeidet er eksempler på utfordringer som øker risikoen for manglende etterlevelse av regelverket. En bærekraftig fiskeriforvaltning forutsetter at både forvaltningen og kontrollstyresmaktene har pålitelige data om det som blir høstet og omsatt. Krav til sporing og rapportering også for mindre fartøy, blir nå faset inn. Fra 1. januar 2024 ble det innført nye krav til prøvetaking fra industrifangster, som vil gi mer presis rapportering på sammensetning av arter i dette fiskeriet. Det blir arbeidet med nye krav til automatiske vekter og veiesystem for fiskemottak. Samtidig styrker politiet sin innsats mot fiskerikriminalitet i tråd med egne trusselvurderinger.

Delmål 14.5) Innen 2020 bevare minst 10 pst. av kyst- og havområdene, i samsvar med nasjonal rett og folkeretten og på grunnlag av den beste vitenskapelige kunnskapen som er tilgjengelig

I Norge er det ved utgangen av 2024 etablert 18 marine verneområder og fire nasjonalparker med store deler av arealet i sjø i tillegg til andre arealbaserte bevaringstiltak i havområdene.

Målet har utløpt, men er i praksis erstattet av nytt mål om bevaring av 30 pst. av havområdene (Naturavtalen av 2022, under FNs konvensjon om biologisk mangfold). Målet omfatter flere aspekter som ikke er rapportert tidligere, blant annet «andre effektive arealbaserte bevaringstiltak» dvs. sektortiltak. Slike globale mål adopteres inn i andre globale avtaler, blant annet FNs nye havavtale om bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold i marine områder utenfor nasjonal jurisdiksjon – kalt BBNJ – og prosesser slik som Havpanelet, under ledelse av Norges statsminister. Marine verneområder og andre effektive arealbaserte bevaringstiltak er viktige verktøy for å ta vare på økosystemer og naturverdier, samtidig som det er mulig å drive bærekraftig næringsaktivitet Regjeringen arbeider med å vurdere hvilke norske havområder som kan anerkjennes som bevart gjennom andre effektive arealbaserte bevaringstiltak.

Delmål 14.6) Innen 2020 forby visse former for fiskerisubsidier som bidrar til overkapasitet og overfiske, avskaffe subsidier som bidrar til ulovlig, urapportert og uregulert fiske, og dessuten unngå å innføre nye tilsvarende subsidier, samtidig som man erkjenner at en hensiktsmessig og effektiv særskilt og differensiert behandling av utviklingslandene og de minst utviklede landene bør være en integrert del av Verdens handelsorganisasjons forhandlinger om fiskerisubsidier

Norge har bygd ned fiskerisubsidiene og står kun igjen med noen få ordninger. WTOs ministerkonferanse vedtok 17. juni 2022 en avtale om å begrense noen former for skadelige fiskerisubsidier. Den forbyr subsidier til ulovlig, uregulert og urapportert fiske, subsidier til fiske på overfiskede bestander og subsidier til fiske eller fiskerirelaterte aktiviteter utenfor en kyststats jurisdiksjon og i områder som ikke er dekket av en fiskeriforvaltningsorganisasjons myndighet. Norge ratifiserte avtalen i februar 2024 og har hatt en aktiv rolle i forhandlingene. Avtalen innfrir deler av bærekraftsmål 14.6, men det forhandles videre for å komme i mål med forbud mot visse former for subsidier som bidrar til overfiske og overkapasitet og som man ikke oppnådde enighet om i 2022.

Delmål 14.a) Styrke vitenskapelig kunnskap, bygge opp forskningskapasitet og overføre marin teknologi – og samtidig ta hensyn til kriterier og retningslinjer fra Den mellomstatlige oseanografiske kommisjon for overføring av marin teknologi – med sikte på å bedre tilstanden i havet og øke det marine artsmangfoldets bidrag til utviklingen i utviklingslandene, særlig i små utviklingsøystater og de minst utviklede landene

Norge investerer mye i forskning, kartlegging og overvåking og er ett av de landene som bruker størst andel av forskningsressursene til havrelaterte problemstillinger. Prioriteringene gjenspeiles i de årlige tildelings- og tilskuddsbrevene til Havforskningsinstituttet, Norges forskningsråd, Nofima, Veterinærinstituttet m.fl. og blir omtalt i langtidsplanen til regjeringen for forskning og høyere utdanning (2023–2032).

FNs havforskningstiår for bærekraftig utvikling fra 2021–2030 skal bli et globalt løft for å heve kunnskapen om havene. Tiåret skal stimulere og koordinere forskningsinnsatsen nasjonalt og globalt, slik at bærekraftsmålene nås. Norge er nå en av de største bidragsyterne til havforskningstiåret gjennom støtte til FNs havforskningskommisjon og deltar i havforskningstiårsalliansen (Ocean Decade Alliance). Det tverrdepartementale norske havbunnskartleggingsprogrammet Mareano og de årlige havforskningstoktene fra Havforskningsinstituttets side er eksempler på nasjonal innsats for både kompetanseheving og oppdateringer som grunnlag for forvaltningstiltak. Ved utgangen av 2024 var det dybdemålt ca. 306 000 km^2 i norsk økonomisk sone, og av dette er 286 989 km^2 kartlagt med hensyn til geologi, biologi og kjemi.

Delmål 14.c) Styrke bevaring og bærekraftig bruk av havene og de marine ressursene ved å implementere folkeretten slik den er reflektert i FNs havrettskonvensjon, som utgjør rettsgrunnlaget for bevaring og bærekraftig bruk av havene og de marine ressursene, slik det framgår av punkt 158 i FN-rapporten «The Future We Want»

Norsk forvaltning etterlever alle relevante deler av FNs havrettskonvensjon og underliggende avtaler og vedtak, som FN-avtalen om fiske på det åpne hav, FNs årlige fiskeriresolusjoner, retningslinjer, vedtak under FAO og FNs sluttdokument «The Future We Want» fra 2012. I praksis omfatter dette blant annet utøvelsen av fiske både i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon, dvs. i de regionale fiskeriorganisasjonene som Norge er medlem av, og i Norges økonomiske sone. Norge rapporterte om norsk status og deltok i Reviewkonferansen for FN-avtalen om fiske på det åpne hav i mai 2023, et møte som bar preg av den geopolitiske situasjonen. En ny FN-avtale om bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold i marine områder utenfor nasjonal jurisdiksjon ble vedtatt i juni 2023. Norge ratifiserte avtalen 4. juni 2025 og ble med det den 31. parten.

9 Likestilling, inkludering og mangfold

Tilstanden for kjønnslikestilling i departementet

Nedenfor følger en oversikt over tilstand og status for arbeidet med likestilling, inkludering og mangfold i Nærings- og fiskeridepartementet, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 26. For rapportering for departementets underliggende virksomheter, vises det til årsrapportene til de ulike virksomhetene.

Tabell 9.1 Kjønnsbalanse og årslønn i departementet

	Kjønnsbalanse i antall og pst.				Kvinners årslønn i pst. av menns per 31.12.2024
	År	Menn (pst.)	Kvinner (pst.)	Antall totalt	
Totalt i Nærings- og fiskeridepartementet[1]	2024	44	56	370	98,2
	2023	46	54	363	99,6
Departementsråd/assisterende departementsråd	2024	50	50	2	-
	2023	50	50	2	-
Ekspedisjonssjef	2024	44	56	9	101,4
	2023	33	67	9	95,2
Kommunikasjonssjef	2024	0	100	2	-
	2023	0	100	2	-
Avdelingsdirektør[2]	2024	40	60	40	98,7
	2023	42	58	41	98,8
Spesialrådgiver	2024	100	0	5	-
	2023	100	0	5	-
Underdirektør	2024	67	33	15	96,3
	2023	94	6	18	89
Fagdirektør	2024	49	51	63	100,3
	2023	48	52	52	103,4
Prosjektleder	2024	33	67	3	-
	2023	50	50	2	-
Utredningsleder	2024	25	75	20	95,7
	2023	38	62	13	95,7
Seniorrådgiver	2024	46	54	124	99,6
	2023	44	56	121	101,4

Tabell 9.1 Kjønnsbalanse og årslønn i departementet

	Kjønnsbalanse i antall og pst.				Kvinners årslønn i pst. av menns per 31.12.2024
	År	Menn (pst.)	Kvinner (pst.)	Antall totalt	
Rådgiver	2024	23	77	52	102,4
	2023	33	67	51	103,3
Seniorkonsulent	2024	0	100	1	-
	2023	0	100	3	-
Førstekonsulent	2024	50	50	22	100,8
	2023	44	56	32	100,5

[1] Inkluderer faste ansatte, vikarer, engasjementer og andre på midlertidige vilkår. Inkluderer ikke ansatte som er i permisjon, uførepensjon eller ekstern hospitering. Tall per 31. desember 2024.

[2] Avdelingsdirektører med personalansvar.

Kvinneandelen i departementet utgjorde 56 pst. i 2024, mot 54 pst. i 2023. I stillingskategorien underdirektør og spesialrådgiver er kvinner underrepresentert. Dette skyldes blant annet at flere kvinnelige underdirektører har ulønnet permisjon for å jobbe i andre statlige stillinger. I stillingskategoriene førstekonsulent og fagdirektør er det en lik eller tilnærmet lik kjønnsfordeling, mens i øvrige stillingskategorier er menn underrepresentert. I flere av stillingskategoriene har kjønnssammensetningen blitt jevnere i 2024 sammenlignet med 2023.

I 2024 utgjorde kvinnelige ansattes årslønn i gjennomsnitt 98,2 pst. av mennenes lønn, mot 99,6 pst. i 2023, noe som utgjør en liten økning i forskjellen mellom kvinner og menns gjennomsnittslønn. Menn og kvinner har tilnærmet lik lønn i de fleste stillingskategoriene. I stillingskategoriene ekspedisjonssjef, underdirektør, fagdirektør, seniorrådgiver og rådgiver har kvinner og menn jevnere lønn sammenlignet med 2023 (se tabell 9.1).

Tabell 9.2 Prosentvis forskjell på variable tillegg til kvinner og menn i departementet

	Overtids-godtgjørelse	Stedfortreder-tillegg	Kompensasjon for beredskapsvakt
Totalt i Nærings- og fiskeridepartementet[1]	20,30	39,03	19,27
Avdelingsdirektør	29,15	19,85	-
Underdirektør	-38,82	0,93	-
Fagdirektør	61,91	137,76	-
Utredningsleder	115,28	152,04	-
Seniorrådgiver	37,47	18,39	-
Rådgiver	-52,80	2,77	-
Førstekonsulent	60,09	-	-

[1] Tabellen viser den prosentvise forskjellen mellom gjennomsnittlig utbetaling av variable ytelser til kvinner og menn i 2024. Positivt tall indikerer at kvinner har høyere utbetaling enn menn, mens negativt tall innebærer at menn har mottatt høyere utbetaling enn kvinner.

Oversikten i tabell 9.2 viser at det er forskjeller i overtidsutbetaling mellom kvinner og menn i departementet. Kvinner mottar i gjennomsnitt høyere overtidskompensasjon enn menn, og det er også variasjoner mellom stillingskategorier. Eksempelvis mottar kvinner i stillingskategorien utredningsleder i gjennomsnitt mer i overtidsbetaling enn menn, mens menn mottar mer i kategoriene underdirektør og rådgiver. Årsakene til disse forskjellene er ikke kartlagt i detalj, og mulige forklaringsfaktorer kan være ulikheter i arbeidsbelastning, oppgavetildeling, fagkompetanse, tilgjengelighet for overtid, etablert praksis eller budsjettmessige rammer i enkelte enheter. Formålet er å ha en mest mulig lik praksis og motvirke utilsiktede forskjeller.

I samtlige stillingskategorier utbetales mer stedfortredertillegg til kvinner enn menn. I stillingskategoriene fagdirektør og utredningsleder er forskjellen mer enn dobbelt så stor, mens utbetalingene er tilnærmet like i kategoriene underdirektør og rådgiver. Stedfortredertillegg utbetales til ansatte som fungerer som leder i lederens fravær. Forskjellene kan forklares med ulik fordeling av stedfortrederansvar som følge av organisasjonsstruktur, stillingsnivå eller oppgavebelastning. Varigheten på stedfortrederperiodene kan også påvirke utbetalingene, ettersom godtgjørelsen kun utløses for stedfortrederperioder som varer i fem arbeidsdager eller mer.

Nærings- og fiskeridepartementet har en avtale om beredskapsvakt for sju ansatte i Kommunikasjonsseksjonen. De ansatte mottar kompensasjon for å være tilgjengelige for mediehenvendelser utenfor ordinær arbeidstid. Ettersom arbeidsoppgavene under beredskapsvakt og kompensasjonen er like uavhengig av stillingstittel, omtales kjønnsbalansen samlet. I 2024 mottok kvinner 19,24 pst. høyere kompensasjon for beredskapsvaktordningen enn menn. Forskjellen kan i hovedsak forklares med nyansettelser i løpet av året. Når ansatte som ikke har vært i stilling hele året holdes utenfor, endres forskjellen til -2,4 pst. For å sikre jevn arbeidsbelastning og motvirke utilsiktede kjønnsforskjeller utarbeides det en vaktplan.

Tabell 9.3 Andel ansatte i deltidsstilling, med midlertidig ansettelse, uttak av foreldrepermisjon og sykefravær

	Deltid (pst.)		Midlertidig ansettelse (antall)		Foreldrepermisjon (gjennomsnittlig antall uker)		Sykefravær[1] (pst.)	
	M	K	M	K	M	K	M	K
2024	0,8	0,8	6	3	15	30	2,9	4,0
2023	0,8	0,6	5	1	19	31	3,2	5,2

[1] Omfatter både egenmeldt sykefravær og sykemeldinger.

I likhet med øvrige departementer har Nærings- og fiskeridepartementet lav andel ansatte i midlertidige stillinger[1]. Bruken av midlertidige ansatte begrenses til behov for å dekke fravær ved permisjoner, annet midlertidig fravær og for å bistå med og løse tidsbegrensede oppgaver. Departementet har én lærling, som er midlertidig ansatt i henhold til opplæringslova § 7-1 og gjeldende særavtale for lærlinger i staten. Lærlingen inngår i statistikken over midlertidig ansettelse.

Anvendelse av deltidsstillinger (reduserte stillinger) følger i all hovedsak av ansattes ønske om tilrettelegging ut fra livssituasjonen.

Det er høyere sykefravær blant kvinnelige ansatte enn blant mannlige. Fra 2023 til 2024 har sykefraværet til både menn og kvinner blitt lavere. Sykefravær mellom kvinner og menn er nødvendigvis ikke sammenlignbare. Biologiske og strukturelle forhold, som kvinnehelse, svangerskap og fødselsrelaterte plager, påvirker kvinners sykefravær[2]. I 2024 ble mal for medarbeidersamtale revidert, og punkt om livsfase lagt inn.

Kvinnelige ansatte tar ut flere uker lønnet foreldrepermisjon sammenlignet med mannlige ansatte.

Departementets arbeid for likestilling og mot diskriminering som arbeidsgiver

I 2024 vedtok departementet en handlingsplan for likestilling, inkludering og mangfold for perioden 2024-2027. Handlingsplanen har fire områder:

- aktivt, målrettet og planmessig arbeid med likestilling, inkludering og mangfold
- øke kompetansen om mangfold og mangfoldsledelse
- mangfoldsrekruttering
- god åpenhetskultur

I tillegg er likestillingsperspektivet forankret i departementets tilpasningsavtale og den lokale lønnspolitikken.

Rekruttering

I departementets handlingsplan for likestilling, inkludering og mangfold for 2024–2027 skal kunnskap om mangfoldsrekruttering økes i departementet. I 2024 ble departementets utlysningstekst gjennomgått, der det blant annet ble sett på hvordan tiltrekke et større mangfold av søkere. Ledere med personalansvar i departementet har også blitt invitert til et kurs i rekruttering for å bidra til at rekrutteringsprosesser blir gjennomført på en profesjonell måte.

I samtlige stillingsutlysninger er det inntatt en mangfoldserklæring der søkere med minoritetsbakgrunn, nedsatt funksjonsevne og hull i CVen blir oppfordret til å krysse av for dette i jobbportalen (søknaden) som sikrer mulighet til positiv særbehandling. Departementet erfarer så langt at det er svært få søkere som oppgir at de har funksjonsnedsettelse eller innvandrerbakgrunn når de søker på stillinger.

Departementet har en likestillingsobservator i ansettelsesrådet som får forelagt alle innstillinger før ansettelse.

Det er en overvekt av menn som søker på ledige stillinger i departementet. Av de som ble ansatt i 2024, var 59,1 pst. menn og 40,9 pst. kvinner. Dette er en trend som er endret fra 2023, da det både var en overvekt av antall kvinnelige søkere og overvekt av antall kvinner som ble

[1] Bruken av midlertidige stillinger i departementene er generelt lav og benyttes hovedsakelig ved vikariater eller arbeid av midlertidig karakter. Dette gjelder også for Nærings- og fiskeridepartementet, jf. DFØ-rapport 2025:2 – Departementene i en brytningstid, s. 21. Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ), mai 2025.

[2] Kvinnehelse – nøkkelfunn fra NOU 2023: 5 https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-5/id2964854/

ansatt i ledige stillinger. Selv om dette ikke har gitt utslag i kjønnsbalansen i departementet i 2024, vil en slik trend kunne bidra til en enda jevnere kjønnsbalanse i departementet på lengre sikt.

Lønns- og arbeidsvilkår

Det følger av departementets lokale lønnspolitikk at kjønnsbetingede og andre utilsiktede lønnsforskjeller skal unngås. Det stilles objektive kriterier som skal vektlegges ved lønns- og stillingsvurdering for å redusere diskrimineringsrisiko og bidra til lik lønn for likt arbeid. Et av kriteriene som skal vektlegges i personvurderingen av ledere, er i hvilken grad de opparbeider mangfoldskompetanse og utøver mangfoldsledelse.

Lønnskartleggingen for 2024, se tabell 9.1 og 9.2, viser ingen markant forskjell i kvinner og menns årslønn, og departementet vil fortsette å tilstrebe at kjønn ikke er en faktor ved lønnsfastsettelse. Skillet på kvinner og menn er større når det gjelder variable ytelser. Lønnskartleggingen har gjort departementet oppmerksom på dette skillet. Selv om kjønnsforskjellene ikke er tilsiktede, vil departementet følge med på utviklingen og fortløpende vurdere behov for tiltak.

Forfremmelse og utviklingsmuligheter

Den enkelte ansattes utviklingsmål er et tema på årlige medarbeidersamtaler mellom leder og ansatt. De ansatte får informasjon om ulike interne og eksterne opplæringstiltak innenfor departementets ansvarsområder. Hvert år avholdes to interne fellesarrangementer i departementet med variert faglig innhold. Det blir også annonsert informasjon om hospiteringsmuligheter (internt i departementet og i internasjonale organer) og ledige stillinger i departementet slik at utviklingsmuligheter er kjent for alle ansatte. Departementet har også en ordning for å søke om utdanningsstipend for ansatte som ønsker å ta etter- eller videreutdanning.

Tilrettelegging og mulighet for å kombinere arbeid og familieliv

Departementet er en IA-bedrift med blant annet fleksible arbeidstidsordninger og hjemmekontorløsning. For ansatte med tilretteleggingsbehov bidrar departementet, eventuelt i samråd med bedriftshelsetjenesten, med å tilpasse arbeidsplass og arbeidsoppgaver til den enkelte ansattes individuelle behov.

I 2024 ble en ny mal for medarbeidersamtalen tatt i bruk. I malen er livsfase satt opp som et eget tema. Det legges opp til at medarbeiderne kan informere om eventuelle forhold i sin livssituasjon som de ønsker at lederen deres skal være kjent med, primært relatert til forhold på arbeidsplassen, men også til den enkeltes livssituasjon.

Andre relevante områder

Det ble avholdt et pensjonskurs i regi av Statens Pensjonskasse i 2024 for å gi ansatte informasjon om deres pensjonsrettigheter og mulighetene for å stå i arbeid.

I tråd med departementets tilpasningsavtale ble utkast til likestillingsredegjørelse forelagt for arbeidsmiljøutvalget og de tillitsvalgte i 2024. I tillegg ble bruken av midlertidige stillinger drøftet med de ansatte. Det kom ikke fram noen utfordringer knyttet til likestilling i forbindelse med drøftingene.

I den reviderte malen for medarbeidersamtalen, som nevnt ovenfor, er det et eget punkt om trakassering og mobbing, for å oppfordre den ansatte til å si ifra om eventuelle tilfeller med dette og annen upassende oppførsel. Ansatte blir også spurt om de kjenner til rutine for varsling- og konflikthåndtering.

I 2024 ble det utarbeidet oppdaterte rutiner for Akan-arbeidet, med vekt på forebygging av Akantilfeller og bistand til ansatte i en sårbar situasjon.

Departementets arbeid for likestilling, inkludering og mangfold som offentlig myndighet

Næringspolitikken

Det er regjeringens vurdering at likestilling og mangfold i næringslivet på lang sikt vil skape mer innovasjon, bedre arbeidsmiljø, bedre beslutninger og øke verdiskapingen.

Regjeringen fremmet i 2023 Prop. 131 LS (2022–2023) *Endringer i foretakslovgivningen mv. (kjønnssammensetning i styret) og samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse av direktiv (EU) 2022/2381 i EØS-avtalen*. Forslaget ble vedtatt av Stortinget, jf. Innst. 118 L (2023–2024), og trådte i kraft 1. januar 2024. Forslaget skal bidra til at næringslivet tar i bruk den samlede kompetansen i samfunnet. I proposisjonen stilles det krav til kjønnssammensetningen i styret i visse foretak, hovedsakelig avgrenset til foretak av en viss størrelse. Styret er ansvarlig for forvaltningen av selskapet, og for regjeringen er det viktig å utnytte kvinners kompetanse. Av

andelen styrerepresentanter i aksjeselskaper per 1. juli 2025 er 25,2 pst. kvinner og 74,8 pst. menn. For daglig ledere i aksjeselskaper er andelen 17,8 pst. kvinner og 82,2 pst. menn. «CORE Topplederbarometer 2024» fra Institutt for samfunnsforskning viser kjønnslikestillingstall om selskapsledelsen i de 200 største bedriftene i norsk næringsliv. Tallene viser kjønnsfordeling i toppledergruppene, styrene, blant styrelederne og de administrerende direktørene. Barometeret viser at 17,5 pst. av topplederne, 14,5 pst. av styrelederne og 34 pst. av styremedlemmene er kvinner.

Årsaken til skjevhetene er sannsynligvis sammensatt. Det er trolig behov for tiltak innenfor en rekke områder dersom man skal nå målet om en vesentlig bedring av kjønnsrepresentasjon i ledelsen av norske selskaper innen rimelig tid. Det vil heller ikke være tilstrekkelig med tiltak fra det offentlige. Både næringslivet selv og arbeidslivets parter må bidra på sine områder.

Handel- og eksportnæringene

Handel- og eksportnæringene har et stort potensial til å fremme likestilling, inkludering og mangfold, særlig i møte med internasjonale partnere og markeder. Ved å sikre at kvinner, minoriteter og personer med ulik bakgrunn inkluderes i hele leverandørkjeden, styrker man både innovasjonsevne og konkurransekraft.

Regjeringen forventer at norske selskaper etterlever internasjonale standarder for ansvarlig næringsliv, herunder FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv. Ved å stille slike forventninger legger myndighetene til rette for at handel kan bidra til bærekraftig utvikling og sosial bærekraft både nasjonalt og internasjonalt. En høy grad av samfunnsansvar kan dessuten gi norske bedrifter et viktig konkurransefortrinn i internasjonale markeder.

Et konkret virkemiddel i denne sammenhengen er åpenhetsloven, som trådte i kraft i 2022. Den skal fremme norske virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, samt sikre allmenheten tilgang på informasjon om hvordan virksomhetene håndterer negative konsekvenser på disse områdene. Likestilling inngår som en del av dette arbeidet. Loven pålegger i underkant av 9 000 virksomheter å utføre aktsomhetsvurderinger i tråd med OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv, herunder å undersøke og rapportere om brudd på menneskerettigheter i sine leverandørkjeder.

Videre arbeider departementet for å sikre at prinsipper om inkluderende økonomisk utvikling og like muligheter for alle også tas inn i Norges handelsavtaler. Dette gjøres gjennom egne bestemmelser i nyere avtaler, som frihandelsavtalen mellom EØS/EFTA-landene og Storbritannia. Siden 2010 har det vært fast praksis at det forhandles om et kapittel om handel og bærekraftig utvikling i samtlige av handelsavtaleprosessene Norge deltar i. Norge har også vært en pådriver for å etablere dette som norm i EFTA-samarbeidet. Disse kapitlene løfter fram viktige temaer som klima, miljø, arbeidstakerrettigheter, likestilling og ansvarlig næringsliv, og understreker at handel og investeringer skal skje på en måte som bidrar til bærekraftig utvikling.

Innovasjon, forskning og entreprenørskap

Fra og med 2023 estimerer Innovasjon Norge selv kjønnsfordelingen for daglig leder i bedriftene som har mottatt støtte fra Innovasjon Norge, basert på daglig leders navn. For tildelinger gitt i 2024 anslår Innovasjon Norge at 20 pst. av mottakerne hadde kvinnelig leder, tilsvarende som i 2023. Kvinneandelen varierer mellom ulike fylker, fra 16 pst. i Rogaland til 34 pst. i Nordland.

Innovasjon Norge rapporterer også om andelen tilsagn til kvinnerettede prosjekter i sin årsrapport. Et prosjekt anses som kvinnerettet om det oppfyller minst ett av fire kriterier, herunder om kvinner er med på å starte eller er eneeier i virksomhet eller eiendom hvor prosjektet gjennomføres, om prosjektet er spesielt rettet mot å øke kompetansen til kvinner ansatt i foretaket, om kvinner utgjør mer enn 30 pst. av styremedlemmene eller ledelsen i en bedrift, om kvinner utgjør mer enn 30 pst. av styringsgruppen ved flerbedrifts-, nettverks- og klyngeprosjekter eller om prosjektet bidrar til å øke antall kvinnelige eiere, styremedlemmer eller ledere. Av Innovasjon Norges samlede tilsagn (i kroner) gikk 32 pst. til kvinnerettede prosjekter i 2024, mot 27 pst. i 2023. Når det gjelder tilsagn finansiert gjennom midler fra Nærings- og fiskeridepartementet, var andelen 38 pst. i 2024, mot 23 pst. i 2023. Andelen kvinnerettede prosjekter i studententreprenørskapsordningen var på 30 pst. i 2024. Innovasjon Norge har i løpet av året jobbet med å løfte fram gode kvinnelige rollemodeller blant annet gjennom alle arrangementer selskapet har ansvar for, og gjennom mobilisering av kvinnelig gründere innenfor dypteknologi som kandidater til EUs Women

TechEU[3]. I 2024 fikk fire norske bedrifter gjennomslag i Women TechEU.

BALANSE + er Forskningsrådets målrettede satsing på kjønnsbalanse, mangfold og inkludering i norsk forskning. Arbeidet med kjønnsbalanse står sentralt. Satsingen er spesielt rettet mot fagområdene med store utfordringer, inkludert den skjeve kjønnsbalansen i forskningen i næringslivet. I 2024 ble det tildelt 30 mill. kroner gjennom BALANSE+ til prosjekter som skal utvikle innovative tiltak rettet mot kjønnsbalanse, mangfold og inkludering i akademia. Forskningsrådet mottok totalt 34 søknader, Forskningsrådet startet i 2024 en revidering av sin policy for kjønnsbalanse og kjønnsperspektiv.

Innenfor porteføljen Industri- og tjenestenæringers IPN (Innovasjonsprosjekter i næringslivet) rapporterer Forskningsrådet om 31 pst. prosjekter med kvinnelig prosjektleder i 2024, mot 24 pst. i 2023. Søknader med kvinnelig prosjektleder prioriteres dersom kvaliteten er god.

Ved utgangen av 2024 var Siva er medeier i 68 innovasjonsselskaper over hele landet. Gjennom dette eierskapet bidrar Siva til at selskapene framhever likestilling. Blant innovasjonsselskapene i porteføljen var andelen kvinner med stilling som daglig leder 46 pst. ved utgangen av 2024, mot 42 pst. ved utgangen av 2023. Andelen kvinnelige styreledere var 19 pst. i 2024, mens andelen kvinnelige styremedlemmer var 43 pst. Siva rapporterer også på andelen bedrifter med kvinnelig ledelse[4] i deres programvirksomhet. Blant bedriftene i Sivas inkubasjonsprogram i 2024 hadde 30,4 pst. kvinnelig ledelse (daglig leder og/eller styreleder), mot 31,5 pst i 2023. Blant bedriftene i næringshageprogrammet var andelen 34,1 pst. i 2024, mot 35,2 pst. i 2023.

Maritim næring

Det er generelt lav kvinneandel i maritim næring og i maritime utdanninger. I 2023 var kvinneandelen 23 pst. Innen segmentet «sjøfart og transport» var kvinneandelen 12 pst. blant ansatte om bord på skip og 33 pst. blant ansatte i rederienes landorganisasjoner. Det finnes en rekke barrierer for kvinners deltakelse i næringen, som blant annet er knyttet til arbeidsvilkår og betingelser, samt holdninger, kultur, og arbeidsmiljø. Ca. 25 pst. av alle ansatte til sjøs hadde opplevd mobbing og/eller trakassering det siste året, viste rapporter fra 2023.

Regjeringen la i 2023 fram en likestillingsstrategi for maritim næring. Strategien har fire innsatsområder: rekruttering og rollemodeller, et arbeidsmiljø for alle, et arbeidsliv fritt for trakassering og en tilpasset arbeidsplass. Regjeringen følger opp tiltakene i strategien og har inngått en samarbeidserklæring med maritim næring i 2025. Sammen med maritim næring og arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner har partene forpliktet seg til å jobbe med konkrete tiltak og initiativer for økt likestilling og mangfold i næringen. Tiltakene omfatter blant annet aktiv rekruttering, støtte til mentorordninger, holdningsskapende arbeid, og kompetansehevende tiltak. Målsettingene tallfestes i et indikatorsett slik at utviklingen på likestillingsområdet kan dokumenteres og følges over tid i sektoren.

Statlig eierskap

Hvordan hensynet til likestilling og ikke-diskriminering følges opp av staten som eier i statens direkte eierskap i selskaper, følger av eierskapspolitikken i Meld. St. 6 (2022–2023) *Et grønnere og mer aktivt eierskap – Statens direkte eierskap i selskaper* (eierskapsmeldingen).

Hensynet til likestilling er i eierpolitikken integrert både ved styrevalg og ved oppfølging av selskapene. Relevant kompetanse er hovedhensynet ved statens arbeid med styresammensetning. Gitt kompetanse skal staten vektlegge kapasitet og mangfold. Med utgangspunkt i kompetansebehovene vil departementet bidra til at det enkelte styret har relevant mangfold. Meningsmangfold gir ulike perspektiver og legger til rette for åpne og godt belyste diskusjoner, som igjen kan gi bedre beslutninger. Foruten kjønn kan mangfold i perspektiver oppnås gjennom ulik arbeidserfaring, utdanning, alder, geografisk tilhørighet og kulturell bakgrunn. Arbeidet med mangfold i styrevalg er operasjonalisert blant annet gjennom en etablert praksis. I tråd med en definert kompetansebeskrivelse ber departementet eksterne rådgivere som departementet har rammeavtale med for identifisering av styrekandidater, om å identifisere både menn og kvinner, fra alle deler av landet, yngre kandidater, samt å søke særskilt etter kandidater med flerkulturell bakgrunn. Gjennomsnittlig kvinneandel blant eiervalgte styremedlemmer var 46 pst. pr. 31. mars 2025. På samme tidspunkt

---

[3] Women TechEU er et 2-årig EU-finansiert program som støtter kvinner som leder oppstartsselskaper innen dyptteknologier i Europa. Gjennom EU-programmet kan bedriften få et tilskudd på inntil 75 000 euro og tilbud om mentortjenester og øvrige kompetanse- og nettverkstjenester.

[4] Siva legger til grunn at en bedrift har kvinnelig ledelse dersom bedriften har kvinnelig daglig leder og/eller styreleder og/eller gründer.

var kvinneandelen blant styreledere i selskapene 33 pst.

Det følger av eierskapsmeldingen at det forventes at selskaper med statlig eierandel har tydelige mål og tiltak for å fremme og utløse verdien av økt mangfold, likestilling og inkludering i alle deler av organisasjonen og arbeider planmessig med utvikling og rekruttering av medarbeidere i tråd med selskapets mål og strategier. Departementet følger opp statens forventninger til mangfold, likestilling og inkludering som del av eierdialogen med selskapene. I Statens eierrapport for 2024 framgår det at for selskaper med statlig eierandel var gjennomsnittlig kvinneandel ved utgangen av 2024 henholdsvis 41 pst. i konsernledelsen og 41 pst. på nivået under konsernledelsen. På samme tidspunkt var kvinneandelen blant administrerende direktører på 42 pst.

Fiskeri

Antall kvinnelige fiskere er fortsatt lavt, men økende. Ved utgangen av 2023 var det registrert 501 kvinner med fiske som hovedyrke, mot 392 i 2021. Det utgjør en økning på 22 pst. på to år. Det er blant de yngste kvinnene at økningen har vært størst de siste årene. Likevel utgjør kvinnene fortsatt kun 5,3 pst. av personer registrert med fiske som hovedyrke i fiskermanntallet.

Det skal være trygt og godt å jobbe om bord på alle fiskefartøyer. Nærings- og fiskeridepartementet tar regelmessig opp utfordringer knyttet til likestilling i fiskeriene med næringen. Mange fiskeriorganisasjoner arbeider målrettet for å bedre situasjonen. Det er blant annet inngått en samarbeidsavtale mellom Likestillings- og diskrimineringsombudet, Sjøfartsdirektoratet og flere fiskeriorganisasjoner (Norges Fiskarlag, Norges Kystfiskarlag, Norsk sjømannsforbund, Pelagisk forening og Hun Fisker). Samarbeidsavtalen innebærer at partene forplikter seg til å arbeide systematisk med å forebygge trakassering.

I 2021 og 2023 ble det utlyst midler for å støtte opp under tiltak som kunne bidra til bedre likestilling, og det er gitt tilsagn om støtte til tiltak innenfor en ramme på rundt 2 mill. kroner. Midlene gikk blant annet til aktører som skal drive med nettverksbygging for kvinnelige fiskere, til lederopplæring for kvinner, informasjonsarbeid for unge og til å arrangere en fiskerikonferanse for og med kvinner i fiskerinæringen.

Etter oppfordring fra fiskeri- og havministeren om å rekruttere flere kvinner inn i styrer, råd m.m. har nå både fiskarlag og fiskesalgslagene valgt kvinner inn i sine styrer. Råfisklaget og Sildelaget er omfattet av samvirkelovas krav til kjønnsrepresentasjon og har begge styrer som er i samsvar med gjeldende regler. VNF, Fiskehav og Surofi er ikke omfattet av lovkravet, men har også valgt inn kvinner i sine styrer.

Gjennom det globale handlingsnettverket for bærekraftig mat fra hav og innlandsvann for matsikkerhet og ernæring under FNs ernæringstiår har Norge bidratt til å sette likestilling på dagsorden i flere internasjonale arrangementer.

Havbruk

Fra 2000 til 2014 var andelen kvinner direkte sysselsatt i havbruksnæringen forholdsvis stabil og utgjorde mellom 13 og 16 pst. av arbeidsstyrken. Siden 2014 har imidlertid andelen kvinner økt. I 2024 utgjør kvinner om lag en fjerdedel av de 10 644 personene som er direkte sysselsatt i næringen.

Konkurransepolitikk

Offentlige innkjøp brukes også i økende grad som et virkemiddel for bærekraftig handel. Krav til bærekraft i offentlige anskaffelser fungerer både som et klima- og miljøtiltak og som en måte å fremme ansvarlig næringspraksis. Regjeringen har i denne sammenhengen fremmet et lovforslag om endringer i anskaffelsesloven, med mål om å samordne regler om samfunnshensyn i offentlige anskaffelser. Lovforslaget skal blant annet bidra til bedre sammenheng mellom regelverket for offentlige anskaffelser og åpenhetsloven. Dette gjenspeiles i at begrepene «menneskerettigheter» og «anstendige arbeidsforhold» foreslås forstått på samme måte i begge regelverk. I tillegg vil departementet utrede nærmere krav til menneskerettigheter i offentlige anskaffelser. Forholdet mellom reglene for offentlige anskaffelser og åpenhetsloven vil være et viktig element i dette arbeidet.

Norge har sluttet seg til en rekommandasjon fra OECD om en mer kjønnsinkluderende konkurransepolitikk[5]. OECD har utformet retningslinjer for hvordan hensyn til kjønnsinkludering kan inngå i konkurransemyndigheters arbeid. Blant annet kan innsamling av data fra konkurransemyndigheter gi innsikt i hvordan ulike grupper påvirkes ulikt av konkurransebegrensende atferd. Videre kan kjønn påvirke forbrukernes preferanser og dermed etterspørselen etter varer, noe som kan være relevant i avgrensning av det relevante markedet.

---

[5] Gender Inclusive Competition Toolkit OECD

10 Tilskuddsordninger og enkeltstående tilskudd

Tilskuddsmidler skal normalt lyses ut og fordeles på grunnlag av åpne søknadsprosesser og kjente tildelingskriterier, slik at flere får mulighet til å søke tilskudd og alternative tilnærminger for oppnåelse av mål og samfunnseffekter kan vurderes opp mot hverandre. Direktoratet for forvaltning og økonomistyring gjennomførte i 2022 en områdegjennomgang av praksis for navngiving av tilskuddsmottakere i statsbudsjettet. Tilskudd der mottakeren er navngitt i budsjettproposisjonen, utgjør unntak fra bestemmelsene i det statlige økonomiregelverket. Slike unntak kan være hensiktsmessige i enkelte tilfeller, for eksempel dersom det gjelder viktige formål uten alternative tilbydere, men navngitte mottakere kan også medføre mindre effektiv måloppnåelse fordi mottakeren unntas fra konkurranse og prioritering. Regjeringen startet derfor et arbeid med å redusere antall navngitte tilskuddsmottakere i statsbudsjettet for 2023, jf. omtale i Prop. 1 S (2022–2023) *For budsjettåret 2023 – Statsbudsjettet* (Gul bok).

Tabell 10.1 Oversikt over enkeltstående tilskudd på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett som foreslås for 2026

(i mill. kr)

Kap.	Post	Betegnelse/mottaker	Forslag 2026
900	72	Tilskudd til skipsfartsberedskap (til Norges Rederiforbund)	4,35
900	74	Tilskudd til Visit Svalbard AS	3,73
900	75	Tilskudd til særskilte prosjekter, øremerket tilskudd til husleie til Akvariet i Bergen	anslagsvis 5,6
900	75	Tilskudd til særskilte prosjekter, øremerket tilskudd til Longyearbyen lokalstyres næringsarbeid	1,0
900	75	Tilskudd til særskilte prosjekter, øremerket tilskudd til Arctic Safety Center ved Universitetet på Svalbard	1,0
900	76	Tilskudd til Standard Norge	50,56
900	81	Tilskudd til Leverandørutviklingsprogrammet	5,37
919	71	Tilskudd til velferdsstasjoner, til Norges Fiskarlag og Den Indre Sjømannsmisjon	2,85
919	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, øremerket tilskudd til Catch Certificate SA	anslagsvis 6,5
928	70	Tilskudd til samarbeidsprosjekter, øremerket Norsk institutt for naturforskning (arbeid med trafikklyssystemet)	5,2
928	72	Tilskudd til Nofima AS	108,07
930	70	Tilskudd til Design og arkitektur Norge	19,54

Normalt er årsaken til at det foreslås tilskudd til navngitte mottakere at det ikke er andre kandidater til å utføre oppgaven, eller at mottakeren er opprettet spesielt for å ivareta oppgaven. Eventuell nærmere forklaring på hvorfor det er foreslått tilskudd til disse tilskuddsmottakerne i 2026, er gitt under berørt postomtale.

11 Lederes ansettelsesvilkår i virksomheter heleid av staten der eierskapet forvaltes av Nærings- og fiskeridepartementet

I henhold til rundskriv fra Finansdepartementet skal det gis en samlet framstilling av ansettelsesvilkårene til lederne i heleide statlige foretak i departementenes fagproposisjoner. For Nærings- og fiskeridepartementet omfatter oversikten selskapene inntatt i tabellen under. Det gjøres oppmerksom på at godtgjørelsen til administrerende direktører for 2024 i disse selskapene også framgår av Statens eierrapport for 2024, og fullstendig rapportering framgår i lønnsrapport og/eller årsrapport fra selskapene for regnskapsåret 2024.

Tabell 11.1 Oversikt over godtgjørelse (utbetalt/opptjent) i 2024 til administrerende direktører i selskaper heleid av staten der eierskapet forvaltes av Nærings- og fiskeridepartementet

(beløp i 1 000 kr)

Selskap	Fastlønn	Opptjent bonus	Pensjons-kostnad[1]	Annen godtgjørelse	Oppsigelsestid[2]	Etterlønn[2]
Allstad AS[3]	826	-	43	4	3 mnd.	-
Argentum Fonds-investeringer AS	5 376	1 301	211	14	6 mnd.	6 mnd.
Baneservice AS	3 051	539	106	0	6 mnd.	-
Fiskeri- og havbruks-næringens forsknings-finansiering AS	1 808	-	212	267	6 mnd.	6 mnd.
Investinor AS[4]	3 151	57	201	35	6 mnd.	6 mnd.
Innovasjon Norge AS	2 660	-	311	12	Som for øvrige ansatte	6 mnd.
Mantena AS[3, 5]	2 065	-	0	149	n.a.	n.a.
Mesta AS	4 329	484	168	18	6 mnd.	6 mnd.
Norges sjømatråd AS	2 525	-	126	55	-	6 mnd.
Nysnø Klimainvesteringer AS	2 834	181	157[2]	13	Som for øvrige ansatte	6 mnd.
Petoro AS	5 282	390	234	175	6 mnd.	6 mnd.
Posten Bring AS[3]	2 688	-	64	150	6 mnd.	6 mnd.
Siva – Selskapet for Industrivekst SF	2 043	-	22	239	6 mnd.	6 mnd.
Space Norway AS[3]	1 572	690	321	20	3 mnd.	-
Statkraft SF[3]	6 572	988	190	261	6 mnd.	-
Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	2 078	-	222	163	3–6 mnd.	6 mnd.

[1] Innskuddsbasert pensjonsordning med mindre annet er spesifisert.

[2] Basert på informasjon inntatt i selskapenes retningslinjer. Staten forventer at det ikke gis sluttvederlag dersom den ansatte selv tar initiativ til å avslutte arbeidsforholdet, at avtalt sluttvederlag og lønn i oppsigelsestiden ikke overstiger 12 månedslønner i sum og at sluttvederlag avkortes ved annen inntekt.

[3] Kun ansatt som administrerende direktør deler av 2024/rapportert for deler av 2024.

[4] Flere personer har besatt stillingen som administrerende direktør i 2024, det oppgis aggregerte tall.

[5] Administrerende direktør har en interimavtale som konstituert administrerende direktør fra mai 2024. For ham blir det fakturert månedsrate.

12 Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Direktoratet for romvirksomhet

Innledning

Det er i tilknytning til budsjettproposisjonen for 2026 utarbeidet tre standardtabeller med følgende nøkkeltall for Direktoratet for romvirksomhet (tidligere Norsk Romsenter):

Tabell 12.1 Utgifter og inntekter etter art: Formålet med tabellen er å vise virksomhetens brutto utgifter og inntekter basert på kontantprinsippet og artsinndelt etter samme prinsipper som gjelder for de bruttobudsjetterte virksomhetene. Tall for årene 2022–2024 og 2025 er basert på henholdsvis virksomhetens regnskaper og interne budsjett.

Tabell 12.2 Inntekter etter inntektskilde: De fleste nettobudsjetterte virksomheter har flere inntektskilder, og formålet med tabellen er å gi en oversikt over de ulike inntektskildene. Tall for årene 2022–2024 og 2025 er basert på henholdsvis virksomhetens regnskaper og interne budsjett.

Tabell 12.3 Virksomhetens kontantbeholdning per 31. desember: Med spesifikasjon av de formål kontantbeholdningene skal benyttes til. Formålet med tabellen er å vise totale overføringer til neste budsjettår og sammensetningen av overføringene.

Tabeller med kommentarer

Tabell 12.1 Utgifter og inntekter etter art

(i 1 000 kr)

Utgiftsart	2022	2023	2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter:				
Lønnsutgifter	61 445	65 084	68 172	76 768
Varer og tjenester	180 428	192 250	259 762	246 708
Sum driftsutgifter	241 873	257 334	327 934	323 475
Investeringsutgifter:				
Investeringer, større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	2 523	3 945	1 933	523
Sum investeringsutgifter	2 523	3 945	1 933	523
Overføringer fra virksomheten:				
Utbetalinger til andre statlige regnskaper	0	0	0	0
Andre utbetalinger	818 388	1 001 254	866 734	936 233
Sum overføringer fra virksomheten	818 388	1 001 254	866 734	936 233
Finansielle aktiviteter:				
Kjøp av aksjer og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle utgifter	246	1 182	1 512	0
Sum finansielle aktiviteter	246	1 182	1 512	0
Sum utgifter	1 063 030	1 263 715	1 198 113	1 260 231

Tabell 12.1 Utgifter og inntekter etter art

(i 1 000 kr)

Inntektsart	2022	2023	2024	Budsjett 2025
Driftsinntekter:				
Inntekter fra salg av varer og tjenester	152 797	226 541	235 093	217 589
Inntekter fra avgifter, gebyrer og lisenser	0	0	0	0
Refusjoner	0	0	0	0
Andre driftsinntekter	0	0	0	0
Sum driftsinntekter	152 797	226 541	235 093	217 589
Investeringsinntekter:				
Salg av varige driftsmidler	0	7	0	0
Sum investeringsinntekter	0	7	0	0
Overføringer til virksomheten:				
Inntekter fra statlige bevilgninger	109 083	95 062	99 000	102 600
Andre innbetalinger	839 100	1 035 821	920 002	936 233
Sum overføringer til virksomheten	948 183	1 130 883	1 019 002	1 038 833
Finansielle aktiviteter:				
Innbetaling ved salg av aksjer og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle innbetalinger	4 820	2 088	2 767	0
Sum finansielle aktiviteter	4 820	2 088	2 767	0
Sum inntekter	1 105 801	1 359 518	1 256 862	1 256 422
Netto endring i kontantbeholdning	42 770	95 796	58 749	-3 809

Tabell 12.2 Inntekter etter inntektskilde

(i 1 000 kr)

Inntektstype	2022	2023	2024	Budsjett 2025
Bevilgninger til finansiering av statsoppdraget:				
Bevilgninger fra fagdepartementet	948 183	1 130 883	1 019 002	1 038 833
Bevilgninger fra andre departement	561	947	12 190	
Bevilgninger fra andre statlige forvaltningsorganer	0	0	0	0
Tildelinger fra Norges forskningsråd	0	0	0	0
Sum bevilgninger til statsoppdraget	948 744	1 131 830	1 031 192	1 038 833
Offentlige og private bidrag:				
Bidrag fra kommuner og fylkeskommuner	0	0	0	0
Bidrag fra private	0	0	0	0
Tildelinger fra internasjonale organisasjoner	14 374	16 266	18 549	19 567
Sum bidrag	14 374	16 266	18 549	19 567
Oppdragsinntekter mv.:				
Oppdrag fra statlige virksomheter	0	0	0	0
Oppdrag fra kommunale og fylkeskommunale virksomheter	0	0	0	0
Oppdrag fra private		0	0	0
Andre inntekter	142 683	211 422	207 121	198 022
Sum oppdragsinntekter mv.	142 683	211 422	207 121	198 022
Sum inntekter	1 105 801	1 359 518	1 256 862	1 256 422

Kommentarer til tabell 12.2

Tildelinger fra internasjonale organisasjoner er overføringer fra den europeiske romorganisasjonen ESA, som bidrag til EASP-programmet på Andøya Space AS. Beløpet knytter seg til Frankrikes, Tysklands og Sveits sine deler av programmet.

Andre inntekter er inntekter fra avtaler Norsk Romsenter har med de amerikanske organisasjonene National Oceanic and Atmospheric Administration og United States Geological Survey og den europeiske romorganisasjonen ESA om å levere bakkestasjonstjenester til noen av deres romprogrammer. Disse inntektene motsvares av nærmest identiske utgiftsposter.

Tabell 12.3 Virksomhetens kontantbeholdninger per 31. desember

(i 1 000 kr)

Balansedag 31. desember	31.12.2022	31.12.2023	31.12.2024	Endring fra 2023 til 2024
Kontantbeholdning:				
Beholdning på oppgjørskonto i Norges Bank	162 923	295 809	300 621	4 812
Beholdning på andre bankkonti	49 884	12 794	66 731	53 937
Andre kontantbeholdninger	0	0	0	0
Sum kontanter og kontantekvivalenter	212 806	308 603	367 352	58 749
Avsetninger til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår:				
Feriepenger mv.	5 125	5 104	5 810	706
Skattetrekk og offentlige avgifter	-4 876	6 480	-3 028	-9 508
Gjeld til leverandører	49 475	24 878	76 602	51 724
Gjeld til oppdragsgivere	0	0	0	0
Annen gjeld som forfaller i neste budsjettår	0	48 998	27 590	-21 408
Sum til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår	49 724	85 459	106 974	21 514
Avsetninger til dekning av planlagte tiltak der kostnadene helt eller delvis vil bli dekket i framtidige budsjettår:				
Prosjekter finansiert av Norges forskningsråd	0	0	0	0
Større påbegynte, flerårige investeringsprosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fag-departementet	0	0	0	0
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fag-departementet	128 211	194 606	226 238	31 632
Andre avsetninger til vedtatte, ikke igangsatte formål	0	0	0	0
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av bevilgninger fra andre departementer	854	76	239	164
Sum avsetninger til planlagte tiltak i framtidige budsjettår	129 065	194 682	226 477	31 796
Andre avsetninger:				
Avsetninger til andre formål/ikke spesifiserte formål	22 288	15 277	16 002	725
Fri virksomhetskapital	12 029	13 258	17 978	4 721
Sum andre avsetninger	34 317	28 534	33 980	5 446

Tabell 12.3 Virksomhetens kontantbeholdninger per 31. desember

(i 1 000 kr)

Balansedag 31. desember	31.12.2022	31.12.2023	31.12.2024	Endring fra 2023 til 2024
Langsiktige forpliktelser (netto):				
Langsiktig forpliktelse knyttet til anleggsmidler	0	0	0	0
Annen langsiktig forpliktelse	-299	-73	-79	-7
Sum langsiktig gjeld	-299	-73	-79	-7
Sum netto gjeld og forpliktelser	212 806	308 603	367 352	58 749

Kommentarer til tabell 12.3

Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet er i hovedsak tilskuddsmidler hvor planlagte og inngåtte aktiviteter er i gang, men ikke utbetalt. Posten er netto med fradrag av kundefordringer.

Nærings- og fiskeridepartementet

t i l r å r :

I Prop. 1 S (2025–2026) om statsbudsjettet for år 2026 føres opp de forslag til vedtak som er nevnt i et framlagt forslag.

Forslag

Under Nærings- og fiskeridepartementet føres det i Prop. 1 S (2025–2026) statsbudsjettet for budsjettåret 2026 opp følgende forslag til vedtak:

Kapitlene 900–954, 2421, 2426, 2429, 2440, 2460, 2540, 3900–3951, 5325, 5326, 5329, 5440, 5460, 5574, 5612, 5613, 5625, 5626, 5629, 5656 og 5685

I

Utgifter:

Kap.	Post		Kroner	Kroner	Kroner
		Forvaltning og rammebetingelser			
900		Nærings- og fiskeridepartementet			
	01	Driftsutgifter		546 479 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*		75 551 000	
	22	Nukleære utredninger og prosjektledelse, *kan overføres*		7 592 000	
	23	Spesielle driftsutgifter til administrasjon av statlig garantiordning for lån til små og mellomstore bedrifter		4 150 000	
	25	Drift og forvaltning av kompensasjonsordninger		12 119 000	
	26	Forvaltning av grunneiendom på Svalbard, *kan overføres*		11 063 000	
	32	Nytt sjøfibersamband til Svalbard og Jan Mayen		780 500 000	
	51	Tilskudd til Senter for hav og Arktis		6 320 000	
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner		65 000 000	
	71	Miljøtiltak Raufoss		4 766 000	
	72	Tilskudd til skipsfartsberedskap		4 351 000	
	73	Tilskudd til entreprenørskapsfremmende aktiviteter for ungdom		36 467 000	
	74	Tilskudd til Visit Svalbard AS		3 730 000	
	75	Tilskudd til særskilte prosjekter, *kan overføres*		29 077 000	
	76	Tilskudd til Standard Norge		50 557 000	
	77	Tilskudd til tiltak for økt sjømatkonsum, *kan overføres*		3 543 000	
	81	Tilskudd til Leverandørutviklingsprogrammet		5 371 000	1 646 636 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner	Kroner
901		Havbunns- og kystkartlegging			
	21	Spesielle driftsutgifter – Mareano-programmet, *kan overføres*		29 800 000	
	22	Spesielle driftsutgifter – kystkart-legging, *kan overføres*		22 000 000	51 800 000
902		Justervesenet			
	01	Driftsutgifter		159 900 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*		11 385 000	171 285 000
903		Norsk akkreditering			
	01	Driftsutgifter		89 100 000	89 100 000
904		Brønnøysundregistrene			
	01	Driftsutgifter		610 800 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*		10 222 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*		215 172 000	836 194 000
905		Norges geologiske undersøkelse			
	01	Driftsutgifter		204 400 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*		83 916 000	288 316 000
906		Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard			
	01	Driftsutgifter		74 100 000	
	30	Sikrings- og miljøtiltak, *kan overføres*		13 500 000	
	31	Miljøtiltak Løkken, *kan overføres*		19 000 000	
	32	Miljøtiltak Folldal, *kan overføres*		65 000 000	171 600 000
907		Norsk nukleær dekommisjonering			
	01	Driftsutgifter		451 100 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*		530 046 000	
	30	Opprydding Søve, *kan overføres*		64 170 000	
	60	Tilskudd til kommuner		5 807 000	
	70	Tilskudd til organisasjoner		1 721 000	1 052 844 000
908		Institutt for energiteknikk			
	70	Tilskudd til drift av atomanlegg		324 762 000	
	71	Tilskudd til sikring av atomanlegg		89 440 000	
	72	Lån til flytting av laboratorier og infrastruktur		61 000 000	475 202 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner	Kroner
909		Tiltak for sysselsetting av sjøfolk			
	73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, *overslagsbevilgning*		2 480 000 000	2 480 000 000
910		Sjøfartsdirektoratet			
	01	Driftsutgifter		544 900 000	544 900 000
911		Konkurransetilsynet			
	01	Driftsutgifter		151 400 000	
	70	Tilskudd til konkurransefaglig forskning, *kan overføres*		2 279 000	153 679 000
912		Klagenemndssekretariatet			
	01	Driftsutgifter		53 000 000	53 000 000
913		Dagligvaretilsynet			
	01	Driftsutgifter, *kan nyttes under kap. 911, post 01*		5 600 000	5 600 000
915		Regelrådet			
	01	Driftsutgifter		3 054 000	3 054 000
916		Kystverket			
	01	Driftsutgifter, *kan nyttes under post 45*		1 219 300 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*		90 621 000	
	22	Driftsutgifter brukerfinansierte tjenester, *kan overføres, kan nyttes under post 46*		1 266 422 000	
	30	Nyanlegg og større vedlikehold, *kan overføres*		616 599 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres, kan nyttes under post 01*		207 099 000	
	46	Større utstyrsanskaffelser og brukerfinansierte tjenester, *kan overføres, kan nyttes under post 22*		21 343 000	
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg, *kan overføres*		83 493 000	
	71	Tilskudd til effektive og miljø-vennlige havner, *kan overføres*		133 292 000	3 638 169 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner	Kroner
917		Fiskeridirektoratet			
	01	Driftsutgifter		535 200 000	
	22	Fiskeriforskning og -overvåking, *kan overføres*		145 700 000	
	23	Prisråd for havbruk		17 900 000	698 800 000
919		Diverse fiskeriformål			
	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner, *kan overføres*		1 563 195 000	
	61	Tilskudd til kommunale ungdomsfiskeprosjekt		2 281 000	
	71	Tilskudd til velferdsstasjoner		2 849 000	
	73	Tilskudd til kompensasjon for CO_2-avgift		640 400 000	
	74	Erstatninger, *kan overføres*		1 896 000	
	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, *kan overføres*		38 766 000	
	76	Tilskudd til fiskeriforskning, *kan overføres*		8 300 000	2 257 687 000
		Sum Forvaltning og rammebetingelser			14 617 866 000
		Forskning og innovasjon			
920		Norges forskningsråd			
	70	Tilskudd til næringsrettet forskning, *kan overføres*		1 220 100 000	
	71	Grunnbevilgning til teknisk-industrielle institutter		573 167 000	
	72	Tilskudd til marin og maritim forskning, *kan overføres*		517 700 000	
	73	Grunnbevilgning til primærnæringsinstitutter		137 539 000	2 448 506 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner	Kroner
922		Romvirksomhet			
	50	Direktoratet for romvirksomhet		110 894 000	
	70	Kontingent i European Space Agency (ESA)		273 442 000	
	71	Internasjonal romvirksomhet		712 971 000	
	72	Nasjonale følgemidler, *kan overføres*		23 577 000	
	73	EUs romprogrammer		686 480 000	
	74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, *kan overføres*		143 353 000	
	75	Tilskuddsordning tilknyttet nasjonalt senter for jordobservasjon i Tromsø		5 130 000	1 955 847 000
923		Havforskningsinstituttet			
	01	Driftsutgifter		900 250 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*		491 965 000	
	22	Fiskeriforskning og -overvåking, *kan overføres*		262 400 000	
	23	Oppdragsutgifter forskningsfartøy, *kan overføres*		319 034 000	1 973 649 000
924		Internasjonale samarbeids-programmer			
	70	Tilskudd		405 600 000	405 600 000
928		Annen marin forskning og utvikling			
	21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*		10 000 000	
	50	Tilskudd til Veterinærinstituttet		81 004 000	
	70	Tilskudd til samarbeidsprosjekter		5 250 000	
	72	Tilskudd til Nofima AS		108 065 000	204 319 000
930		Design og arkitektur Norge			
	70	Tilskudd		19 536 000	19 536 000
935		Patentstyret			
	01	Driftsutgifter		374 000 000	374 000 000
936		Klagenemnda for industrielle rettigheter			
	01	Driftsutgifter		9 700 000	9 700 000
		Sum Forskning og innovasjon			7 391 157 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner
		Handel og markedsadgang		
940		Internasjonaliseringstiltak		
	21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*	17 454 000	17 454 000
		Sum Handel og markedsadgang		17 454 000
		Statlig eierskap		
950		Forvaltning av statlig eierskap		
	21	Spesielle driftsutgifter	33 100 000	33 100 000
951		Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS		
	70	Tilskudd til overvåkingsprogram	518 000	
	71	Tilskudd til energitiltak	192 000 000	
	72	Tilskudd til opprydding kulldrift	134 000 000	
	90	Lån	316 000 000	
	96	Aksjer	47 800 000	690 318 000
952		Investinor AS		
	70	Forvaltningskostnader for særskilte oppdrag	8 400 000	8 400 000
954		Petoro AS		
	70	Tilskudd til administrasjon	453 824 000	453 824 000
		Sum Statlig eierskap		1 185 642 000
		Statsbankene		
2421		Innovasjon Norge		
	50	Tilskudd til etablerere og bedrifter, inkl. tapsavsetninger	1 091 230 000	
	70	Basiskostnader	191 288 000	
	71	Innovative næringsmiljøer, *kan overføres*	129 703 000	
	74	Reiseliv, profilering og kompetanse, *kan overføres*	709 021 000	
	75	Grønn plattform, *kan overføres, kan nyttes under post 50, 71 og 76*	311 400 000	
	76	Miljøteknologi, *kan overføres*	351 457 000	
	90	Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, *overslagsbevilgning*	65 850 000 000	68 634 099 000
2426		Siva SF		
	70	Tilskudd	49 996 000	
	71	Tilskudd til testfasiliteter	218 496 000	
	90	Lån, *overslagsbevilgning*	265 000 000	533 492 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner	Kroner
2429		Eksportkredittordningen			
	90	Utlån		14 900 000 000	14 900 000 000
		Sum Statsbankene			84 067 591 000
		Statlig petroleumsvirksomhet			
2440		Statens direkte økonomiske engasjement i petroleums-virksomheten			
	30	Investeringer		36 100 000 000	36 100 000 000
		Sum Statlig petroleumsvirksomhet			36 100 000 000
		Statens forvaltningsbedrifter			
2460		Eksportfinansiering Norge			
	24	Driftsresultat:			
		1 Driftsinntekter	-224 500 000		
		2 Driftsutgifter, *overslagsbevilgning*	334 079 000	109 579 000	109 579 000
		Sum Statens forvaltningsbedrifter			109 579 000
		Arbeidsliv			
2540		Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn			
	70	Tilskudd, *overslagsbevilgning*		90 000 000	90 000 000
		Sum Arbeidsliv			90 000 000
		Sum departementets utgifter			143 579 289 000

Inntekter:

Kap.	Post		Kroner	Kroner	Kroner
		Ordinære inntekter			
3900		Nærings- og fiskeridepartementet			
	01	Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære driftsutgifter		211 000	
	03	Inntekter fra forvaltning av grunneiendom på Svalbard		11 269 000	11 480 000
3902		Justervesenet			
	01	Gebyrinntekter		23 445 000	
	03	Inntekter fra salg av tjenester		34 798 000	58 243 000
3903		Norsk akkreditering			
	01	Gebyrinntekter og andre inntekter		70 840 000	70 840 000
3904		Brønnøysundregistrene			
	01	Gebyrinntekter		672 986 000	
	02	Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter		37 145 000	710 131 000
3905		Norges geologiske undersøkelse			
	03	Oppdragsinntekter og andre inntekter		84 173 000	84 173 000
3906		Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard			
	01	Leie av bergrettigheter og eiendommer		104 000	
	02	Behandlingsgebyrer		1 554 000	
	86	Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt		1 200 000	2 858 000
3907		Norsk nukleær dekommisjonering			
	02	Diverse inntekter		100 000	100 000
3909		Tiltak for sysselsetting av sjøfolk			
	01	Tilbakeføring av tilskudd		3 000 000	3 000 000
3910		Sjøfartsdirektoratet			
	01	Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR		270 092 000	
	02	Maritime personellsertifikater		31 928 000	
	03	Diverse inntekter		562 000	
	04	Gebyrer for skip i NIS		74 630 000	
	05	Inntekter fra kystradiotjenesten		16 800 000	
	86	Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt		4 800 000	398 812 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner	Kroner
3911		Konkurransetilsynet			
	03	Refusjoner og andre inntekter		225 000	
	86	Lovbruddsgebyr		100 000	325 000
3912		Klagenemndssekretariatet			
	01	Klagegebyr		741 000	
	02	Refusjoner og andre inntekter		225 000	
	87	Overtredelsesgebyr		100 000	1 066 000
3916		Kystverket			
	02	Andre inntekter		10 844 000	10 844 000
3917		Fiskeridirektoratet			
	01	Diverse inntekter		1 348 000	
	05	Saksbehandlingsgebyr		28 901 000	
	86	Forvaltningssanksjoner		3 000 000	33 249 000
3923		Havforskningsinstituttet			
	01	Oppdragsinntekter		496 037 000	
	02	Oppdragsinntekter forskningsfartøy		321 082 000	817 119 000
3935		Patentstyret			
	01	Inntekter av informasjonstjenester		4 416 000	
	02	Inntekter knyttet til NPI		7 580 000	
	03	Gebyrer immaterielle rettigheter		139 475 000	151 471 000
3936		Klagenemnda for industrielle rettigheter			
	01	Gebyrer		500 000	500 000
3950		Forvaltning av statlig eierskap			
	50	Tilbakeføring av tapsavsetning for lån til Norwegian Air Shuttle ASA		1 214 000 000	
	90	Avdrag på lån		1 214 000 000	
	96	Salg av aksjer		25 000 000	2 453 000 000
3951		Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS			
	90	Avdrag		23 500 000	23 500 000
5325		Innovasjon Norge			
	52	Tilbakeføring av tapsavsetning til låneordning for lav- og nullutslipps-skip		176 000 000	
	54	Tilbakeføring av tapsavsetning til Grønn industrifinansiering		300 000 000	

Kap.	Post		Kroner	Kroner	Kroner
	70	Låneprovisjoner		77 000 000	
	90	Avdrag på utestående fordringer		64 500 000 000	
	92	Låneordning for pakkereise-arrangører – avdrag		22 400 000	65 075 400 000
5326		Siva SF			
	70	Låne- og garantiprovisjoner		7 000 000	
	90	Avdrag på utestående fordringer		265 000 000	272 000 000
5329		Eksportkredittordningen			
	70	Gebyrer m.m.		30 000 000	
	90	Avdrag på utestående fordringer		8 800 000 000	8 830 000 000
		Sum Ordinære inntekter			79 008 111 000
		Inntekter fra statlig petroleumsvirksomhet			
5440		Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten			
	24	Driftsresultat:			
		1 Driftsinntekter	274 200 000 000		
		2 Driftsutgifter	-43 000 000 000		
		3 Lete- og feltutviklingsutgifter	-2 100 000 000		
		4 Avskrivninger	-39 300 000 000		
		5 Renter av statens kapital	-4 900 000 000	184 900 000 000	
	30	Avskrivninger		39 300 000 000	
	80	Renter av statens kapital		4 900 000 000	229 100 000 000
		Sum Inntekter fra statlig petroleumsvirksomhet			229 100 000 000
		Avskrivninger, avsetninger til investeringsformål og inntekter av statens forvaltningsbedrifter i samband med nybygg, anlegg mv.			
5460		Eksportfinansiering Norge			
	71	Tilbakeføring fra avviklede garantiordninger		1 700 000	
	85	Inntekter fra avviklede midlertidige ordninger		10 100 000	11 800 000
		Sum Avskrivninger, avsetninger til investeringsformål og inntekter av statens forvaltningsbedrifter i samband med nybygg, anlegg mv.			11 800 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner	Kroner
		Skatter og avgifter			
5574		Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet			
	71	Avgifter immaterielle rettigheter		225 000 000	
	72	Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur		33 100 000	
	73	Årsavgift Merkeregisteret		3 900 000	
	74	Fiskeriforskningsavgift		416 400 000	
	75	Tilsynsavgift Justervesenet		35 700 000	
	76	Kontrollavgift fiskeflåten		54 200 000	
	77	Sektoravgifter Kystverket		1 275 122 000	2 043 422 000
		Sum Skatter og avgifter			2 043 422 000
		Renter og utbytte mv.			
5612		Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS			
	80	Renter		40 100 000	40 100 000
5613		Renter fra Siva SF			
	80	Renter		10 600 000	10 600 000
5625		Renter og utbytte fra Innovasjon Norge			
	80	Renter på lån fra statskassen		720 000 000	
	81	Rentemargin, innovasjons-låneordningen		26 000 000	
	82	Låneordning for pakkereise-arrangører – renter		400 000	
	85	Utbytte, lavrisikolåneordningen		75 000 000	821 400 000
5626		Renter av lån til Institutt for energiteknikk			
	80	Renter		5 500 000	5 500 000
5629		Renter fra eksportkredittordningen			
	80	Renter		1 140 000 000	1 140 000 000
5656		Aksjer under Nærings- og fiskeri-departementets forvaltning			
	85	Utbytte		27 304 600 000	27 304 600 000
5685		Aksjer i Equinor ASA			
	85	Utbytte		25 804 600 000	25 804 600 000
		Sum Renter og utbytte mv.			55 126 800 000
		Sum departementets inntekter			365 290 133 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 900 post 01	kap. 3900 post 01
kap. 900 post 26	kap. 3900 post 03
kap. 902 post 01	kap. 3902 postene 01 og 03 og kap. 5574 post 75
kap. 903 post 01	kap. 3903 post 01
kap. 904 post 01	kap. 3904 post 02
kap. 904 post 21	kap. 3904 post 02
kap. 905 post 21	kap. 3905 post 03
kap. 910 post 01	kap. 3910 post 03
kap. 912 post 01	kap. 3912 post 01
kap. 916 post 01	kap. 3916 post 02
kap. 916 post 22	kap. 5574 post 77
kap. 916 post 45	kap. 3916 post 02
kap. 916 post 46	kap. 5574 post 77
kap. 917 post 01	kap. 3917 post 01
kap. 923 post 21	kap. 3923 post 01
kap. 923 post 23	kap. 3923 post 02
kap. 935 post 01	kap. 3935 post 04

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse, skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633, post 01 for de statlige forvaltningsorganene som inngår i nettoordningen for merverdiavgift.

Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

2. overskride bevilgningen under kap. 917, post 22, kap. 919, post 76 og kap. 923, post 22, slik at summen av overskridelser tilsvarer merinntekter under kap. 5574, post 74.
3. nytte inntil 10 mill. kroner av salgsinntekter fra salg av fiskerihavner under kap. 3916, post 02 til følgende formål under kap. 916, post 30:
   a. dekning av salgsomkostninger forbundet med salget.
   b. oppgradering og vedlikehold av fiskerihavner.

III

Utbetalinger under garantiordninger (trekkfullmakter)

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan:

1. foreta utbetalinger til Eksportfinansiering Norge uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under Alminnelig garantiordning overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen, men slik at saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen ikke overstiger 8 000 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Eksportfinansiering Norge, post 90

Utbetaling ifølge trekkfullmakt – Alminnelig garantiordning.

2. foreta utbetalinger til Eksportfinansiering Norge uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under Byggelånsgarantiordningen overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen, men slik at saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen ikke overstiger 600 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Eksportfinansiering Norge, post 91 Utbetaling ifølge trekkfullmakt – Byggelånsgarantiordning.
3. foreta utbetalinger til Eksportfinansiering Norge uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under Garantiordning for kjøp av skip fra verft i Norge til bruk i Norge (Skipsgarantiordningen) overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen, men slik at saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen ikke overstiger 150 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Eksportfinansiering Norge, post 92 Utbetaling ifølge trekkfullmakt – Skipsgarantiordning.

IV

Fullmakt til å overskride

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan:

1. overskride bevilgningen under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 71 Miljøtiltak Raufoss, for miljøtiltak innenfor gitt garantiramme på 207 mill. kroner.
2. overskride bevilgningen under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 21 Spesielle driftsutgifter, til dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter, samt andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene.
3. overskride bevilgningen under kap. 2429 Eksportkredittordningen, post 90 Utlån, men slik at utlån i 2026 ikke overstiger 26 mrd. kroner.
4. overskride bevilgningen under kap. 905 Norges geologiske undersøkelse, post 21 Spesielle driftsutgifter og kap. 923 Havforskningsinstituttet, post 21 Spesielle driftsutgifter og post 23 Oppdragsutgifter forskningsfartøy i forbindelse med gjennomføringen av bestemte oppdragsprosjekter, mot tilsvarende kontraktsfestede innbetalinger til disse prosjektene under henholdsvis kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse, post 03 Oppdragsinntekter og andre inntekter og kap. 3923 Havforskningsinstituttet, post 01 Oppdragsinntekter og post 02 Oppdragsinntekter forskningsfartøy. Ved beregning av beløp som kan overføres til påfølgende år under de nevnte utgiftsbevilgninger, skal alle ubrukte merinntekter og mindreinntekter regnes med, samt eventuell inndekning av foregående års overskridelse på posten.
5. overskride bevilgningen under kap. 916 Kystverket, post 21 Spesielle driftsutgifter, med inntil 70 mill. kroner per aksjon dersom det er nødvendig å sette i verk tiltak mot akutt forurensning uten opphold og før Kongen kan gi slikt samtykke.
6. overskride bevilgningen under kap. 912 Klagenemndssekretariatet, post 21 Spesielle driftsutgifter for å dekke eventuelle saksomkostninger knyttet til endring av påklagde vedtak til fordel for en part i medhold av forvaltningsloven § 36, i saker som behandles av klagenemndene som Klagenemndssekretariatet betjener.
7. overskride bevilgningen under kap. 911 Konkurransetilsynet, post 21 Spesielle driftsutgifter for å dekke eventuelt erstatningsansvar for staten etter inngrep som følge av en markedsetterforskning.
8. overskride bevilgningen under kap. 911 Konkurransetilsynet, post 21 Spesielle driftsutgifter dersom Konkurransetilsynet må tilbakebetale renter på et overtredelsesgebyr gitt i medhold av konkurranselovens § 29 femte ledd som enten er satt ned eller frafalt etter klage eller søksmål.
9. overskride bevilgningen under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 32 Nytt sjøfibersamband til Svalbard og Jan Mayen innenfor en totalramme på 2 835 mill. kroner.
10. overskride bevilgningen under kap. 915 Regelrådet, post 01 Driftsutgifter med inntil 2 mill. kroner som følge av usikkerhet om størrelse på ekstraordinære utgifter i forbindelse med vedtatt nedleggelse av virksomheten. Fullmakten skal først benyttes etter samråd med Finansdepartementet.

V

Fullmakt til å overskride

Stortinget samtykker i at Kongen i 2026 kan overskride bevilgningen under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE) med inntil 5 mrd. kro-

ner ved utøvelse av statens forkjøpsrett ved overdragelser av andeler i utvinningstillatelser på norsk kontinentalsokkel.

VI

Fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan utgiftsføre uten bevilgning under:

1. kap. 954 Petoro AS, post 71 Erstatninger, erstatning til Norges Bank som omfatter netto rentetap og andre dokumenterte kostnader grunnet avvik i varslet og faktisk innbetaling av valuta fra SDØE til Norges Bank, jf. avtale om overføring og kjøp av valuta fra SDØE til Norges Bank.
2. kap. 2440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten, post 90 Lån til Norpipe Oil AS, inntil 25 mill. kroner til utlån til Norpipe Oil AS.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

VII

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan:

1. gi Norsk nukleær dekommisjonering og Institutt for energiteknikk fullmakt til å foreta bestillinger ut over gitte bevilgninger innenfor en samlet ramme på inntil 1 420 mill. kroner under kap. 907 Norsk nukleær dekommisjonering, post 21 Spesielle driftsutgifter.
2. gi Kystverket fullmakt til å forplikte staten for fremtidige budsjettår utover gitt bevilgning under kap. 916 Kystverket, post 30 Nyanlegg og større vedlikehold for prosjekter som ikke er omtalt med kostnadsramme overfor Stortinget med samlet ramme for gamle og nye forpliktelser med inntil 1 670 mill. kroner.

VIII

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan:

1. gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
907		Norsk nukleær dekommisjonering	
	60	Tilskudd til kommuner	14,7 mill. kroner
	70	Tilskudd til organisasjoner	2,7 mill. kroner
916		Kystverket	
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	101,7 mill. kroner
	71	Tilskudd til effektive og miljøvennlige havner	266,6 mill. kroner
920		Norges forskningsråd	
	70	Tilskudd til næringsrettet forskning	2 834,4 mill. kroner
	72	Tilskudd til marin og maritim forskning	1 415,5 mill. kroner
951		Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	
	70	Tilskudd til overvåkingsprogram	9,3 mill. kroner
2421		Innovasjon Norge	
	50	Tilskudd til etablerere og bedrifter, inkl. tapsavsetninger	800 mill. kroner
	71	Innovative næringsmiljøer	120 mill. kroner
	75	Grønn plattform	700 mill. kroner
	76	Miljøteknologi	645 mill. kroner
2426		Siva SF	
	71	Tilskudd til testfasiliteter	64,5 mill. kroner

2. gi tilsagn om tilskudd på 290,82 mill. euro i tillegg til foreslått bevilgning, for å delta i de industrirettede programmene til Den europeiske romorganisasjonen ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 348,2 mill. euro.
3. gi tilsagn om tilskudd til tapsavsetning for norsk deltakelse i InvestEU med inntil 641,4 mill. kroner under kap. 924 Internasjonale samarbeidsprogrammer, post 70 Tilskudd, og fravike stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av tilskudd før det er behov for å dekke de aktuelle utgiftene.

IX

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan:

1. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier for inntil 350 mill. kroner for lån til realinvesteringer og driftskapital, men slik at total ramme for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 1 280 mill. kroner.
2. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om garantier for inntil 1 000 mill. kroner for lån innenfor ordningen med Grønn industrifinansiering, men slik at total ramme for garantier og lån ikke overstiger 4 100 mill. kroner for ordningen.
3. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme

for nye garantier og gammelt ansvar på 155 000 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utlandet innenfor Alminnelig garantiordning og inkludert Gammel alminnelig ordning.

4. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 3 150 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utviklingsland, samt innenfor en øvre rammebegrensning på syv ganger det til enhver tid innestående beløp på ordningens grunnfond.
5. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 7 000 mill. kroner ved byggelån innenfor skipsbyggingsindustrien.
6. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 20 000 mill. kroner ved etablering av langsiktige kraftkontrakter i kraftintensiv industri.
7. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 10 000 mill. kroner ved kjøp av skip fra verft i Norge når disse skipene skal brukes i Norge.
8. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 630 mill. kroner under risikoavlastningsordningen for norsk eksport til Ukraina.

X

Garantifullmakt og fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan inngå standardavtaler for leie av grunn til bolig- og næringsformål på Svalbard med garantier overfor långiver som har pant i bygg som står på statens grunn. Garantiansvar kan kun utløses dersom staten sier opp avtalen eller nekter overføring av leierett. Samlet garantiramme for avtalene begrenses oppad til 25 mill. kroner. Det kan utgiftsføres utbetalinger knyttet til garantiene uten bevilgning under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 86 Lånesikringsordning, bolig- og næringsformål på Svalbard, innenfor en ramme på 10 mill. kroner.

XI

Dekning av forsikringstilfeller

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan:

1. gi tilsagn til Institutt for energiteknikk og Statsbygg om dekning av forsikringsansvar for inntil 80 mill. euro overfor tredjeperson for instituttets og Statsbyggs ansvar etter lov av 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet, kapittel III.
2. inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for statlig varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 2 000 mill. kroner.

XII

Utlånsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan:

1. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye landsdekkende risikolån innenfor en ramme på 3 000 mill. kroner, herav inntil 900 mill. kroner til grønne vekstlån.
2. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye lån under lavrisikolåneordningen innenfor en ramme på 3 500 mill. kroner.
3. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om lån under eksportkredittordningen uten en øvre ramme.
4. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om lån innenfor ordningen for Grønn industrifinansiering innenfor en samlet øvre ramme av utestående og forpliktede lån og garantier på inntil 4 100 mill. kroner.

XIII

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser knyttet til særskilte prosjekter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan:

1. pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for inntil 190 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak på Løkken.
2. pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for inntil 225 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak i gruveområdet i Folldal.

XIV

Fullmakt til å overføre ubrukte midler i reguleringsfond

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å overføre eventuelt mindreforbruk til forvaltning av eksportkredittordningen til et reguleringsfond, begrenset slik at maksimalt innestående på reguleringsfondet ved utløpet av budsjettåret er 5 pst. av bevilgningen på kap. 2460 Eksportfinansiering Norge, post 24 Driftsresultat i 2026.

XV

Forpliktelser under avsetningsinstruksen og øvrige driftsrelaterte forpliktelser

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan pådra staten forpliktelser utover bevilgningene under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten, knyttet til:

1. løpende forretningsvirksomhet i interessentskapene, samt deltakelse i annen virksomhet som har tilknytning til leting og utvinning av petroleum.
2. avsetning av statens petroleum etter avsetningsinstruksen gitt Equinor ASA.

XVI

Utbyggingsrelaterte forpliktelser

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan pådra staten forpliktelser utover bevilgningene under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten, hvor øvre grense for statens forholdsmessige andel for det enkelte prosjekt/fase utgjør inntil 5 mrd. kroner knyttet til deltakelse i:

1. utbyggingsprosjekter (planer for utbygging/anlegg og drift) på norsk kontinentalsokkel.
2. utviklingsprosjekter under Gassled eller andre interessentskap.

XVII

Forpliktelser i fasen før plan for utbygging og drift og for anlegg og drift er behandlet

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan pådra staten forpliktelser utover bevilgningene under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten knyttet til kontraktsmessige forpliktelser i fasen før plan for utbygging og drift er godkjent eller før tillatelse til anlegg og drift er gitt, herunder forpliktelser knyttet til en pre-interessentskapsfase.

Andre fullmakter

XVIII

Fullmakt til å bortfeste

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan bortfeste hjemfalte gruveeiendommer til museale formål vederlagsfritt.

XIX

Fullmakt til å erverve og avhende aksjer og opsjoner

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan gi Eksportfinansiering Norge anledning til å erverve og avhende aksjer og opsjoner med formål å få dekning for krav i misligholds- og gjenvinningssaker. Eierskapet skal være midlertidig.

XX

Endringer i statlige eier- og låneposter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan:

1. gjennom salg av aksjer eller gjennom andre transaksjoner redusere eierskapet i Akastor ASA helt eller delvis.
2. gjennom salg av aksjer eller gjennom andre transaksjoner redusere eierskapet i Mesta AS delvis.
3. redusere deltakelsen i obligasjonslån utstedt av Norwegian Air Shuttle ASA helt eller delvis.
4. delta i en eventuell egenkapitalemisjon i Akastor ASA og utgiftsføre uten bevilgning under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 96 Aksjer for å opprettholde eierandelen på 12,08 pst. dersom det vurderes verdiskapende.
5. utøve forkjøpsrett og utgiftsføre uten bevilgning under kap. 950 Forvaltning av statlig eier-

skap, post 96 Aksjer, og dermed erverve 30 pst. av aksjene i Telenor Fiber AS dersom Telenor ASA ikke ønsker å benytte denne retten og retten overføres til Nærings- og fiskeridepartementet, ved et eventuelt fremtidig salg av minoritetsandelen i Telenor Fiber AS.

XXI

Salgsfullmakt og nettobudsjettering av salgsomkostninger

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan avhende ikke-aktive gruveeiendommer. Utgifter knyttet til eventuell avhending kan trekkes fra salgsinntektene før det overskytende inntektsføres under kap. 3900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 30 Inntekter fra salg av gruveeiendom.

XXII

Overføring av eiendomsrett mot bruksrett

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan godkjenne overføring av eiendomsrett fra en rettighetshavergruppe hvor Petoro AS som forvalter av SDØE er en av rettighetshaverne, til en annen rettighetshavergruppe. Det forutsettes at Petoro AS som forvalter av SDØE er sikret tilstrekkelig bruksrett. Denne fullmakt vil gjelde for de prosjekter hvor Energidepartementet har fullmakt til å godkjenne plan for utbygging/anlegg og drift, samt ved mindre endringer for prosjekter hvor plan for utbygging/anlegg og drift allerede er godkjent. Fullmakten gis under forutsetning av at overføring av eiendomsrett ikke har prinsipielle eller samfunnsmessige sider av betydning.

XXIII

Overdragelse av andeler i utvinningstillatelser

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan godkjenne overdragelse (salg, kjøp eller bytte) av deltakerandeler for Petoro AS som forvalter av SDØE der det antas at ressursene i utvinningstillatelsen på tidspunkt for overdragelsen er mindre enn 3 millioner Sm^3 oljeekvivalenter.

XXIV

Overdragelse og samordning av andeler i utvinningstillatelser

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan godkjenne at Petoro AS kan delta i:

1. overdragelse (salg, kjøp eller bytte) av deltakerandeler i interessentskap hvor en rettighetshaver velger å tre ut av interessentskapet og hvor SDØE berøres av overdragelsen.
2. forenklet samordning av utvinningstillatelser med SDØE-andeler.
3. ny/endret plan for utbygging og drift av forekomster innenfor et samordnet område med SDØE-deltakelse.
4. overdragelse av deltakerandeler for å oppnå fortsatt harmonisering av deltakerandeler i utvinningstillatelser som er samordnet og hvor SDØE berøres av overdragelsen.

XXV

Overdragelse av andeler i rørledninger mv.

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan godkjenne nødvendige transaksjoner for overdragelse av andeler for Petoro AS som forvalter av SDØE for å innlemme rørledninger og transportrelaterte anlegg med SDØE-andel i Gassled eller andre interessentskap. Statens andel i Gassled eller andre interessentskap skal justeres for å gjenspeile innlemmelsen.

XXVI

Regnskapsføring av kontantinnkallinger mot mellomværendet med statskassen

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan gi Petoro AS fullmakt til å postere inn- og utbetalinger for SDØE mot mellomværendet med statskassen. Mellomværendet omfatter over-/underinnkalling av kontanter fra operatørselskapene (differansen mellom kontantinnkalling og avregning fra operatør), arbeidskapital, avregning fra operatør, merverdiavgift og mellomværende med betalingsformidler m.m.

XXVII

Fullmakt til postering mot mellomværendet med statskassen

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan gi:

1. Kystverket fullmakt til å postere a konto innbetalinger som Kystverket mottar knyttet til oljevernaksjoner mv. mot mellomværendet med statskassen. Når endelig oppgjør er avklart, gjøres mellomværendet opp og inntektsføres på kap. 5309 Tilfeldige inntekter, post 29 Ymse.
2. Eksportfinansiering Norge fullmakt til å føre inntekter fra garantiordningene mot mellomværendet med statskassen. Mellomværendet utlignes i påfølgende periode når inntektene blir overført til de enkelte garantiordningene.

XXVIII

Fullmakt til å inngå avtaler om skadesløsholdelse

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2026 kan gi Havforskningsinstituttet fullmakt til, i de tilfeller det anses operasjonelt nødvendig, å inngå avtaler som innebærer at en part selv er ansvarlig for egen eiendom og personale i skadetilfeller hvor det etter alminnelig erstatningsrett vil være en annen part som er ansvarlig, med unntak for tilfeller der skaden er forvoldt ved grov uaktsomhet eller forsett (knock-for-knock-prinsippet).

Andre vedtak

XXIX

Oppheving av anmodningsvedtak

Vedtak nr. 606, 31. mai 2022, oppheves.

Vedlegg 1

Omtale av medlemskap i internasjonale organisasjoner

Det vises til omtale under kap. 900, post 70.

Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO) i London er FNs maritime organisasjon. IMOs hovedformål er å forbedre sjøsikkerheten, begrense forurensning til sjøs og forhindre pirat- og terrorvirksomhet til sjøs og i havn. Norge vil gjennom medlemskapet påvirke utforming av internasjonale regelverk som organisasjonen fastsetter for skipsfarten. Det er viktig at IMOs regelverk legger til rette for teknologiutvikling. Det enkelte medlemslands finansielle bidrag fastsettes på grunnlag av medlemslandenes flåte (andel av verdens bruttotonnasje).

Det europeiske maritime sikkerhetsbyrået (EMSA – European Maritime Safety Agency) har som formål å sikre at Europakommisjonen og medlemslandene har tilgjengelig nødvendig ekspertise og teknisk og vitenskapelig støtte for å sikre et høyt maritimt sikkerhets-, miljø- og arbeidsmiljønivå og forhindre terrorvirksomhet gjennom et harmonisert regelverk i EU. Med bakgrunn i EØS-avtalen deltar Norge i EMSAs styre og aktiviteter. EMSA bistår EU-kommisjonen i blant annet regelverksutvikling og kontroll av medlemsstatenes implementering av regelverk, og ESA i kontroll av overholdelse av EØS-avtalen. Deltakelse i styret og i EMSAs aktiviteter gir Norge innsikt og innflytelse i EUs regelverksarbeid og bidrar til å sikre norske interesser.

EQUASIS er en globalt dekkende informasjonsdatabase med formål å redusere bruk av skip med uakseptabelt lav standard. Equasis formidler sikkerhetsrelatert informasjon om skip og selskaper. Databasen ble etablert i 2000, og Norge har deltatt i styret siden 2007. Databasen omfatter i dag data fra over 50 ulike offentlige organ og organisasjoner, inklusiv ni samarbeidsområder for havnestatskontroll, klasseselskaper, P&I-klubber og forsikringsselskaper, samt private selskaper relatert til maritim virksomhet. Equasis er åpen for alle og bruk av Equasis er gratis. Antall brukere av data fra EQUASIS er stadig økende, og databasen får stadig økende global betydning for at næringen velger transport med skip med høy kvalitet.

Paris MoU (Paris Memorandum of Understanding on Port State Control) er et regime for harmonisering av risikobasert havnestatskontroll. Medlemslandene forplikter seg til å inspisere alle utenlandske skip med høy prioritet som ankommer egne havner og ankerplasser. Paris MoU består i dag av 28 medlemsstater som omfatter EUs kyststater, Island, Norge, Storbritannia og Canada, og spenner dermed over et betydelig geografisk område. Russland er inntil videre suspendert. Paris MoU samarbeider også med EU-kommisjonen om gjennomføring av EU-direktiv om havnestatskontroll. Formålet med havnestatskontrollen er å fjerne skip med uakseptabel standard fra fart på havner i samarbeidsområdet. Kontrollen av fremmede skip i norske havner utføres av Sjøfartsdirektoratet.

Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia (ReCAAP) er en samarbeidsavtale om bekjemping av piratvirksomhet og væpnede ran mot skip i Asia. ReCAAP består i dag av medlemsstater fra Asia og Europa, i tillegg til USA og Australia. ReCAAPs informasjonsdelingssenter er lokalisert i Singapore og finansieres ved frivillige bidrag fra medlemslandene. Gjennom Norges medlemskap og bidrag støtter Norge opp om og kan påvirke senterets arbeid for å forbedre sikkerheten for skipsfarten i området.

Ispatruljetjenesten (NAIP – The North Atlantic Ice Patrol Service) har som formål å observere, overvåke og rapportere om isforhold i det nordlige Atlanterhavet og utføres av den amerikanske kystvakten i samarbeid med den kanadiske istjenesten. Tjenesten skal bidra til sikkerhet for menneskeliv på sjøen, sikker navigasjon og beskyttelse av det marine miljø. Norge har vært tilsluttet avtalen gjennom SOLAS-konvensjonen siden 1956. Medlemslandenes andel av kostnadene fastsettes på grunnlag av bruttotonnasjen for passerende skip.

Medlemskapet i *Det internasjonale handelskammer, Det norske Handelskammerforbund* og *Det internasjonale utstillingsbyrå* sikrer norsk deltakelse i, og påvirkning av henholdsvis det internasjonale arbeidet for frihandel og det internasjo-

nale samarbeidet i forbindelse med verdensutstillinger. *Det norske Handelskammerforbund* skaffer gjennom sitt medlemskap i Eurochambers sine medlemmer, hovedsakelig små og mellomstore bedrifter, nyttig informasjon om utviklingen i handel i EU og Europa generelt.

Norge er medlem av de FN-forankrede *studiegruppene for bly og sink* og for *nikkel*. Studiegruppene utarbeider rapporter om markedssituasjon, statistikk, miljøregelverk og faglig utvikling for uttak m.m. som har betydning for produsenter og industriselskaper innenfor de aktuelle bransjene. Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard er ansvarlig for norsk deltakelse i studiegruppene.

Det internasjonale råd for havforskning (ICES) gir fiskerimyndighetene vitenskapelige råd om det marine miljøet og om forvaltningen av fiskebestandene i Nord-Atlanteren.

Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC) spiller en aktiv rolle i å regulere bestandene utenfor nasjonal fiskerijurisdiksjon i det nordøstlige Atlanterhavet. Arbeidet omfatter blant annet oppfølging av prinsipper for kvotetildeling, bærekraftig forvaltning og ressurskontroll. NEAFC har de siste årene fått stadig større betydning for utvikling av nye rammeverk for effektiv bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) og for nytenking omkring økosystembasert forvaltning, inkludert beskyttelse av sårbare marine økosystemer.

Den nordvestatlantiske fiskeriorganisasjon (NAFO) fastsetter kvoter i internasjonalt farvann i området mellom Grønland, Canada og USA. NAFO-konvensjonen omfatter i prinsippet alle bestander i området unntatt laks, tunfisk, sverdfisk og hval. NAFO er et viktig forum, ikke minst fordi sentrale aktører som USA, Canada, EU og Japan, foruten Norge, er medlemmer. NAFO har mye til felles med NEAFC, og organisasjonene samarbeider godt på ulike områder.

Den internasjonale hvalfangstkommisjonen (IWC) skal etter Den internasjonale konvensjonen for regulering av hvalfangst (ICRW) legge til rette for forvaltning og vern av hvalbestandene og sørge for en vitenskapelig basert utvikling av hvalfangstnæringen.

Den nordatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO) har som formål å fremme samarbeid om forskning, bevaring og forvaltning av sjøpattedyr. Det konkrete samarbeidet omfatter sel, små tannhvaler og hvalross og oppdatering av oversikten over bestandssituasjonen for diverse arter av sjøpattedyr i Nord-Atlanteren, medregnet de store bardehvalene. NAMMCO har også gjort en betydelig innsats i arbeidet med å forbedre avlivningsmetodene for hval og sel.

Den internasjonale kommisjon for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT). Formålet med Norges deltakelse er å bidra til en forvaltning som sikrer forskning og gjenoppbygging av makrellstørjebestanden i det østlige Atlanterhavet. Videre er ICCAT på grunn av det store antall medlemsstater en viktig organisasjon for utvikling av regelverk og forvaltningsprinsipper. Norge bidrar i arbeidet for modernisering av konvensjonsteksten i ICCAT.

Eurofish. Formålet til Eurofish er å bidra til oppbygging og utvikling av fiskeri- og havbruksnæringen i Øst-Europa, Sentral-Asia og Kaukasus. Oppgavene omfatter blant annet innsamling og publisering av markedsinformasjon og statistikk, teknisk bistand, prosjektledelse og utredninger. Formålet med Norges deltakelse er å støtte opp om utviklingen av fiskeri- og havbruksnæringen i medlemslandene, blant annet gjennom kunnskapsdeling. Som en stor havbruks- og fiskerinasjon anses det som viktig at Norge bidrar til utviklingen av sjømatsektoren i Øst- og Sentral-Europa. Organisasjonen ble opprettet under FNs organisasjon for mat og landbruk (FAO) i 2002. Eurofish er nå frikoblet fra FAO og har status som egen organisasjon.

Bestilling av publikasjoner

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på
www.regjeringen.no

Trykk: Aksell AS – 10/2025